

Lerérún Búngiu To
Lánina Iséri Darádu

New Testament in Garifuna (HO:cab:Garifuna)

Lerérun Búngiu To Lánina Iséri Darádu

New Testament in Garifuna (HO:cab:Garifuna)

copyright © 2012 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Garifuna

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Garifuna [cab], Honduras

Copyright Information

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Garifuna

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-25

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 29 Jan 2022
df8e4807-f4f9-5f4a-ab14-d1f7ffe98b0a

Contents

SAN MATEO	1
SAN MARCOS	43
SAN LUCAS	70
SAN JUAN	113
HECHOS	145
ROMANOS	182
1 CORINTIOS	199
2 CORINTIOS	216
GÁLATAS	227
EFESIOS	234
FILIPENSES	240
COLOSENSES	244
1 TESALONICENSES	248
2 TESALONICENSES	252
1 TIMOTEO	254
2 TIMOTEO	259
TITO	262
FILEMÓN	264
HEBREOS	265
SANTIAGO	278
1 PEDRO	282
2 PEDRO	287
1 JUAN	290
2 JUAN	295
3 JUAN	296
JUDAS	297
APOCALIPSIS	299

UGÁNU BUÍTI LE LABÜRÜJABEI MATÉO LUÁGU JESÚSU

*Linébaanfaangu Jesúsu
(Lc 3.23-38)*

¹ Niján jíri linébaanfaangu Jesucrístu le jádaangiñebei meja ladügawagun Davíd lúma Abrahám.

² Abrahám lúguchibei Isáac, Isáac lúguchi Jacób, Jacób lúguchi Judá jáu lamúlenu, ³ Judá lúguchi Fáres lúma Zára, Támar tugúya jáguchu, Fáres lúguchi Esróm, Esróm lúguchi Arám, ⁴ Arám lúguchi Aminadáb, Aminadáb lúguchi Naasón, Naasón lúguchi Salmón, ⁵ Salmón lúguchi Booz, Raháb lúguchi, Booz lúguchi Óbed, Rut lúguchi, Óbed lúguchi Isaí, ⁶ Isaí lúguchi urúei Davíd, urúei Davíd túma tó meja lúmari Urías, jagía lagübüriegubaña Salomón.

⁷ Salomón lúguchibei Roboám, Roboám lúguchi Abías, Abías lúguchi Ása, ⁸ Ása lúguchi Josafát, Josafát lúguchi Jorám, Jorám lúguchi Uzías, ⁹ Uzías lúguchi Jótam, Jótam lúguchi Ácaz, Ácaz lúguchi Ezequías, ¹⁰ Ezequías lúguchi Manasés, Manasés lúguchi Amón, Amón lúguchi Josías, ¹¹ Josías lúguchi Jecónías jáu lamúlenu lídan dan le janáanwagunbei Israelítagu adáürawaga Babilónia.

¹² Lárigiñe le, Jecónías lúguchibei Salatiél, Salatiél lúguchi Zorobabél, ¹³ Zorobabél lúguchi Abiúd, Abiúd lúguchi Eliaquím, Eliaquím lúguchi Azór, ¹⁴ Azór lúguchi Sadóc, Sadóc lúguchi Aquím, Aquím lúguchi Eliúd, ¹⁵ Eliúd lúguchi Eleázar, Eleázar lúguchi Matán, Matán lúguchi Jacób, ¹⁶ Jacób lúguchi José le túmari María, tugúyati lúguchuboun Jesúsu le gíribei Crístu.

¹⁷ Catoúrusuñanu lubeíti linébaanfaangu Jesúsu lúmagiñe Abrahám lúmoun Davíd, catoúrusu lúmagiñe Davíd lúmoun janáanwagúniwa Israelítagu Babilónioun, catoúrusu lúmagiñe dan ligía lúmoun lagüriajóun Crístu.

*Lagüriajóun Crístu
(Lc 2.1-7)*

¹⁸ Ítara líña ligáburi lagüriajóun Jesucrístu. María to lúguchu, gadáraduñoun lúma José lun tamárieidun lúma, lubáragiñeti jaganouñ jámagua, lubáragiñe lasúbudirunun quei wúri, ába tadáriragun túngua láu dagañu tíña lan láu lubáfu Sífiri Sándu. ¹⁹ Quei ában lubeí wügüri buídu tigáburi José le tadári, májati lasúbudirúniwa le asúseredubei tun María, busénrügüti lígirunun, míchugunga tidúnrun. ²⁰ Dan le niján lubeí arítagua luágu cátei le, ligía larúfudagun ában láni Wabúreme Búngiu ánjeli lúngua lun lídan luwénedi, ába laríñagun lun.

—José, ladügawagun Davíd, manúfudebá lun berésibirunun María queisi búmari, ladüga irájü le lúnbei tagáraüduni, lúmagiñe Sífiri Sándu liábin. ²¹ Tagáraüdüba ában irájü, ábame bíchuguni líri Jesúsu. Ítara lúba líri ladüga lasálbarubaña lan lumútuniña lídaangiñe jafígoun.

²² Lasúseredunbei sun cátei le lun lagúnfulirun dimúrei le laríñagubei Wabúreme Búngiu liyúmulugugiñe proféta.

²³ Tadágeinaduba ában irájü, ábame tagáraüdüba ában irájü, Emanuél, ligíaba líri, líla íri ligía, “Búngiu wáma”.

²⁴ Dan le lagágudunbei José lídaangiñe uwénedi ligía, ába ladügüni le lubeíbei ánjeli ligía lun, ába lerésibirunun María queisi lúmari, ²⁵ masúbudirungaloún queisi wúri dari tagüriajani furúmiñeti tiraü, ába líchuguni líri Jesúsu.

2

Jachülürün chu táu aríjei Jesúsu

¹ Lídan fulásu le gíribei Belén, lumúanrugu Judéa, ñi lagüriajóua Jesúsu dán meja le Heródes lan urúeibei lídan jageira juríu. Ábati jachülürün fiú wügüriña chu táu ubúrugun Jerusalén lubeigiñe oúbaü le ñígiñe lubeí laboucha wéyu. ² Ába jálügüdajan.

—¿Jageisan jarúeite juríu le agüriajóubei? Aríja wamáaru luwárugun le ñígiñe lubeí láfuara wéyu, wayábiñati lun wájuduragun lun.

³ Dan le lagáambuni urúei Heródes cátei le, ába medéraguagüdünjaali lan, jáu sun Jerusalénna. ⁴ Ábati lagúarun joun sun jábutigu fádirigu lídan jafíñen juríu, jáma ja arúfudajabalin lílürudun Moisés joun gürigia, ába lálügüdaguniña jalíabei lan líbíti fulásu lagüriajóua Crístu. ⁵ Ába jaríñagun lun.

—Belén, le lumúanrugubei Judéa, ladüga ítara líña labürüdüni proféta.

⁶ Amürü Belén, lumúanruguna Judéa, amürü ában lídaangiñe ubúrgu weírigutimaati lídan múa le, láu sun biñúraü, ladüga láfuriduba ában ábuti bidaangiñe

le lúnbei loúnigiruniña numútuniña ja Israelítagu.

⁷ Ábati lagúarun Heródes joun chu táu arámudaguarügü, ába lálügüdüniña luágutima dan le tarífudaguügüle warúguma túngua joun. ⁸ Ábati loúnajaniña Belén, laríñaga joun.

—Jeiba, ábame jáluajani irájü le buídu, dánme le darí jumaali, jawísaraname, ñúdün námuga giñe ájuduragua lun.

⁹ Lárigiñe jagáambuni chu táu lerérun urúei, ába jóudin. Warúguma bugáti to jaríjuboun le ñigiñe lubei láfuara wéyu, ába tídin jabá jabá, darí taráramun loúgiñe fulásu le ñi lubei irájü le. ¹⁰ Dan le jaríjinun chu táu ja warúguma, ába jagúndaaragun sarágu. ¹¹ Dánti le jebélurun tídoun múna, ába jaríjini irájü le túma lúguchu to María. Ábati jájuduragun, ába jabúluchagun lun. Ába jánjunrenchunun jagáfün, ába jedéweejan gólu lúma cupáli jémeti lun, lúma ában luwúyeri árani gífiti. ¹² Lárigiñe, ába jawísarúniwa lídan jawémedi lun magíribudun jamá ñigiñe lubei Heródes, ába jagíribudun jageíroun lídaangiñe ámu úma.

Anúrjani lun Ejiptoun

¹³ Lárigiñe jóudin chu táu jagía, ába larúfudagun ába láni Búngiu ánjeli lúngua lun José lídan luwémedi, ába laríñagun lun.

—Sarába, barúbei irájü le táu sun lúguchu, anúrabá Ejiptoun, ábame beréderun ñi daríme nawísarunibu, ladúga láluaaali Heródes irájü le lun láfaruni jilágubei.

¹⁴ Ábati lásaarun José, ába lanügüni irájü táu sun lúguchu áriebu ligía, ába lídin jáu Ejiptoun. ¹⁵ Ába jeréderun ñi darí loúnwen Heródes. Lasúseredunbei sun le lun lagúnfulirun le laríñagubei Búngiu liyúmulugugiñe proféta. “Sagá numuti Niraü Ejiptogiñe.”

Láfaraguágüdüniña Heródes irájüñü

¹⁶ Dan le ladáriragun Heródes lúngua luágu yéegua jamá lan chu táu, ába lagañidun, ába loúnajan áfaraguaña sun irájüñü ja biáma tíña irúmu jáu lun únabun, ja aganóubaña Belén lúma sun fulásu geyégua láu, segün dan le jaríñagubei chu táu luágu lagúriajóuniwa irájü ligía.

¹⁷ Ítara líña lagúnfulirun le labürüjabei proféta Jeremías.

¹⁸ Agaambúati lagúarajan ában umálali Ramá láu óunwenbun igárigu, umálali ligía tumálali Raquél, to ayájuboun járigi tirájüñü, mabúseeruntu lun támaljóun ladúga jilágua jamá.

¹⁹ Lárigiñe loúnwen Heródes, ába liábin ába láni Búngiu ánjeli lun José lídan luwémedi yágüta Ejipto, ába laríñagun lun.

²⁰ —Sarába, barúbei irájü le táu sun lúguchu, giríbu jumá jageíroun Israelítagu ladúga jilágua ja abúseerubaña meja jáfaruni irájü le.

²¹ Ába lásaarun José, ába lanügüni irájü táu sun lúguchu jageíroun Israelítagu. ²² Dan le lasúbudiruni José luágu Arqueláo lan agúmadijabei Judéa lewéñegua Heródes le lúguchi, ába lanúfudedun lídin ñíjin, ába laríñawagúniwa lun lídan uwémedi lun lídin Galiléoun. ²³ Lachülürün ñi, ába lídin agánawa lídan fulásu le giríbei Nazarét, le lumúanrugubei Galiléa. Lasúseredunbei sun cátei le lun lagúnfulirun le jaríñagubei profétagu luágu Nazarétna lan Jesúsu.

3

Lapúrichijan Juan le abásteragüdjabei lídan fulásu mageírawati (Mr 1.1-8; Lc 3.1-9, 15-17; Jn 1.19-28)

¹ Lídoun dan ligía, ába liábin Juan le abásteragüdjabei apúrichija lídan fulásu mageírawati, Judéa, ² ába laríñagun lídan lapúrichijan.

—Sáansi jumei jóuserun, ladúga yaráfaali larúeiyan Búngiu.

³ Juan le, ligía le uágubei meja labürüja proféta Isaías ítara. Agaambúati lumálali ában gürígia agúaraja lídan fulásu mageírawati ítara.

“Aráanse jumóun janígi lubá liábin Wabúreme, queísi ladárarúniwa úma surúti.”

⁴ Lanaágun Juan, láutu lúra caméyu, liábin lagürüga liránaagua, guéru, chigángaru leígubaña lúma síruudu le áraabuna. ⁵ Ábaja jayábin ubúrugugiñe Jerusalén, lúma Judéagiñe, lúma lubádugiñe dúna Jordán agáambe le lapúrichijan, ⁶ dántija le jagúfesseruni jaffigoun, ába labásteragüdüniña lídan dúna le giríbei Jordán.

⁷ Dan le laríjin Juan luágu sarágu jáña lan gürígia lídaangiñetiña jadámurin fariséogu jáma saduséogu ñúbintiña lun jabásterun, ába laríñagun joun.

—¡Jarásan jéwe jugúya le! ¿Ca awísarubadün lun janúrjan lueí lanárime afáyeiragülei luágu figóu le lúnbei liábin? ⁸ Oúsera jumá buídu, arijúa lámuga furáangu luágu sáansigua lan ligáburi jóuserun. ⁹ Mapántajan jugúyame, aríñaga jídaangua. “Linébaanfaangu Abrahám wagía”, ladúga naríñajare jun luágu gayára lan ladügün Búngiu linébaanfaangu Abrahám

lídaangiñe dübü le. ¹⁰ Madíseeli lagúnfulirun le laríñagubei Búngiu, luágu yaráfaali lan lídaani abeichúni luágu figou, aráanseeru jaráwa lun lánchuajóun wéwe, áni sun wéwe le mabuídunti lin, chaünwati, ába lagudún. ¹¹ Áu, láu dúna nabásteragüdaün, arúfudei luágu sáansi jumáli lan ligáburu jóuserun, ánjeinti le lúnbei liábin nárigi, labásteragüdübadün láu Sífiri Sándu, áni lafáyeiragüdübadün luágu figou queisi láu wátu geméti. Gabáfuti nuei darí lun madúna nan ni lun narágachunun ligeidin. ¹² Nújeinjaru lichóbulin lújaburugu, larúmadagüdübei türígu, ábame lanúadiruni lídaangiñe sagádi mábeijali. Ábame lareiduni türígu, ábame láguduni sagádi le mábeijali lídan wátu geméti le méñeguchadibe.

Labásterun Jesúsu

(Mr 1.9-11; Lc 3.21-22)

¹³ Dan le liábin Jesúsu Galiléagiñe, ába lachülürün luágun dúna le giríbei Jordán le ní lubei Juan lun labásteragüdüni. ¹⁴ Májati yebéti Juan labásteragüdüni, ába laríñagun lun Jesúsu.

—Nugúya lúnbei babásteragüdünina, zamürü lubei ñübin nun lun nabásteragüdünibu?

¹⁵ Ába laríñagun Jesúsu lun.

—Ítara lúba guetó, ladüga lúnti wadügüni le lubeíbei Búngiu.

Ába labásteragüdüni Juan Jesúsu, ¹⁶ lárígiñe labásterun Jesúsu, ába láfuridun dúnarugugiñe. Sódini ába lánjunrenchagun siélu, ába laríjini Jesúsu Sífiri Sándu larárirun camá ában únjun liábin luágun. ¹⁷ Ába lagaambün ába umálali siélugiñe le aríñagubei.

—Niraü le jínsiñebei nun le, le áubei oúnwenbun lan nugúndan.

4

Louçhaguni Máfia Jesúsu

(Mr 1.12-13; Lc 4.1-13)

¹ Ába lanügüni Sífiri Sándu Jesúsu lídoun fulásu mageírawati lun louçhaguni Máfia.

² Lárígiñe leréderun Jesúsu bián-wein wéyu lúma bián-wein áriebu meíginga, ába lalámachun.

³ Ábati liábin Máfia lubádun, ába laríñagun lun lun louçhaguni.

—Ánjein liraü bubei Búngiu, salíguagüdabeí dübü le feínme.

⁴ Ába louñabun Jesúsu.

—Tariñajare Lerérun Búngiu. “Mámarügübei táu fein labágarida gürígia, labágariduba giñe láu sun dimúrei le laríñagubei Búngiu.”

⁵ Ábati lanügüni Máfia Jesúsu Jerusaléoun, ubúruгу le sándubei joun juríu, ába laweínragüdüni tábulugun témpulu, ⁶ ába laríñagun lun.

—Ánjein liraü bubei Búngiu, chubába yágiñe lun únabun, ladüga tariñajare Lerérun Búngiu.

Laríñaguba Búngiu joun láni ánjeligu lun jóunigirunibu.

Janügübadibu jájaburugu lun machúgeragun lan bugúdi luágu dübü.

⁷ Ába louñabuni Jesúsu.

—Aríñagatu giñe Lerérun Búngiu. “Mouçhaguabeí Babúreme Búngiu.”

⁸ Ába lanügüni Máfia Jesúsu luágun ában wübü íñuti, ába larúfuduni sun arúejani le ubouagubei lun, lúma buri luweírigun, ⁹ ába laríñagun lun.

—Níchugubei sun le bun ánjabu ájuduragua nun.

¹⁰ Ábati laríñagun Jesúsu lun.

—Beíba nuei, Máfia! ladüga tariñajare Lerérun Búngiu. “Lúnrügüba Babúreme Búngiu bájuduragua, lúnrügüba giñe besériwida.”

¹¹ Ábati ladísedun Máfia lueí, ába jayábin ánjeligu esériwíde.

Lagúmeseruni Jesúsu luwádigimari, Galiléa

(Mr 1.14-15; Lc 4.14-15)

¹² Dan le lagáambunbei Jesúsu luágu níjein lan Juan furísunrugu, ába lídin lárigoún Galiléoun.

¹³ Merédeti Nazarét, ába lídin agánawa Capernaúm, ában fulásu le lárubei dúna lídan jageíra rása le Zabolón lúma Neftalí. ¹⁴ Lasúseredunbei sun le lun lagúnfulirun le labúrújabeí meja Isaias, lé meja proféta.

¹⁵ Lageíra Zabolón lúma Neftalí,

lídan úma lubádu barána, luegiñe oúbaü le nígiñe lubei láfuara wéyu libíti Jordán, Galiléa le ní lubei jagánawa ja mámabaña juríu.

¹⁶ Jugúya lé meja lídaanbei lubúriga aríjaadün ában oúnwenbun larúgounga, jugúya lé meja lídaanbei lamúñounga le lánina oúweni, jarúgoungagüdawaali jáu.

¹⁷ Lúmagiñe dan ligía, ába lagúmeserun Jesúsu apúrichija ñi ítara.

—Sáansi jumei jigáburu, ladüga yaráfaali larúejan Búngiu.

*Lagúarun Jesúsu joun gádürü esénjatiña lun lánime disípulugu
(Mr 1.16-20; Lc 5.1-11)*

¹⁸ Eibugeina líña Jesúsu láru láru dúna Galiléa, ligía laríjin bián gamúlenuguátiña, ában jádaangiñe, Simón le méme giríbei Pédro, le ában, Andrés. Esénjani jabágaríbei, jáguruñati.

¹⁹ Ábati laríñagun Jesúsu joun.

—Falá jumana, ábame mesénijanjadün lan úduraü, anáajarügaadünme güriquia nun lun nánigume.

²⁰ Furése furése ába jígirunun jasénin, ába jóúdin lúma.

²¹ Lubáruaguoun mémeraü Jesúsu, ábaya laríjin bián gamúlenuguátiña, Jacóbo lúma Juan, lirájüñü Zebedéo. Tídaañanu ában ugúnein lúma jáguchi arámada joun jasénin. Ába lagúarun Jesúsu joun lun lánime disípulugu, ²² lídan óra ligía ába jígirunun ugúnein, ígira jáguchi, ába jóúdin lúma Jesúsu.

*Larúfudajan Jesúsu joun sarágu güriquia
(Lc 6.17-19)*

²³ Ábajei leíbuguni Jesúsu sun Galiléa arúfudajaina tídan buri jalígílisin juríu to lídaanboun ságü fulásu. Ábaja lapúrichijani ugánu buíti luágu larúeijan Búngiu, areídaguagüda ligía sun luwúyeri sándi le jawáguti güriquia. ²⁴ Ába lagaambúniwa luágu Jesúsu lídan sun Síria, ába janügüniña sun ja asúfurirubaña láu ámuñegueinarügü sándi, igárigu, ja gawágubaña lagübüri espíritu, ja gouwejadibaña, jáma ja derégüdaaña úgubu, ába lareídaguagüdüniña. ²⁵ Sarágu jáña güriquia afálaruti Galiléagiñe, lídaangiñe buri fulásu Decápolisna, Jerusaléngiñe, loubawagugiñe Judéa, lúma lueigiñe oubäu le ñigiñe lubei laboucha wéyu libíti Jordán.

5

Lapúrichijan Jesúsu wübüwatügügiñe

¹ Dan le laríjinbaliña Jesúsu sun güriquia jagía, ába laweínrun luágun ában wübü, ába lañúurun ñi. Ábati jóundaragun láni disípulugu geyégua láu, ² ába lagúmeserun arúfudaja joun ítara.

³ —Fuleiseiwatün jugúya le asúbudirubalin luágu mégei jumáni lídejan Búngiu lun jadügüni le labúseerubei, ladüga méreengunbei jun lun jebélurun lídoun larúeijan Búngiu siélu.

⁴ *Fuleiseiwatün jugúya le jírupei, ladüga líchuguba Búngiu gurásu jun.

⁵ *Fuleiseiwatün jugúya le únabugubei, ladüga jerésibirubei le uágubei laríñaga Búngiu luágu líchugubei lan jun.

⁶ *Fuleiseiwatün jugúya le weírubei jabúseerun lúaradagun jabágaridun, ladüga líderagubadün Búngiu lun jadügüni.

⁷ *Fuleiseiwatün jugúya le gudémejabubei, ladüga gudémebadün giñe lun Búngiu.

⁸ *Fuleiseiwatün jugúya le jarúmabei anígi, ladüga jaríjubei Búngiu.

⁹ *Fuleiseiwatün jugúya le áfaagubei lun jámalijan sun cátei, ladüga lagúarubadün Búngiu queísi lirájüñü.

¹⁰ *Fuleiseiwatün jugúya le asúfurirubei eíbaajoúni luágu lúaragun jibágari, ladüga jebéluruba lídoun larúeijan Búngiu siélu.

¹¹ *Fuleiseiwatün dan le janábagnün güriquia, eíbaaja jamañun, aríñaga jagía sun luwúyeri iyéeni juágu, nueigiñe. ¹² Gúndaañu jumá, ladüga jerésibiruba ában óunwenbun fáyeiti siélu, ítara líña meja giñe jeíbaajoúniwa profétagu ja ñübinbaña jubáragiñe.

*Ítara jíña queísi sálu lúma lámpu lun ubouí
(Mr 9.50; Lc 14.34-35)*

¹³ Ába lasígirun Jesúsu aríñaga.

—Ítara jíña quei sálu joun lílana ubouí le lun jeréderuniña luei jagádeirun, ánjein leféridira sálu lubásuan, ¿cábago un ju lan? Úaalime ju lan ni ca un lueídügüya lun lágurúniwa, ábame jadügüraguni güriquia.

¹⁴ Ítara jíña quei lámpu joun lílana ubouí le. Ában ubúruyu le luáguti ában wübü siñáti larámudagun, furáanguti larijóuniwa. ¹⁵ Mebedúnti giñe ában lámpu lun líchugúniwa tábugiñe ában gáfu, luágu dábulu líchugúya lun larúgoungadágüdün jáu sun ja múnadabaña. ¹⁶ Ítara jumá giñe, durúnguagüda jumei jílampun jádan güriquia, lun dánme lan jaríjini buíti le jadügübei, ábame giñe jadímurejan buíti luágu Wáguchi Búngiu le siélubei.

Larúfudajan Jesúsu luágu lílúrudun Moisés

¹⁷ *Marítagua jumátia luágu niábiña lan agídareí lílúrudun Moisés, ni le jarúfudajabei profétagu, máma niábiña agídareí, niábiña arúfudei líla le tímátimaati. ¹⁸ Ninárün lubeíti jáu luágu njeingua rügáli ligía lan siélu lúma ubouí, magídarúnwabei ni ában púntu, ni ában létúra lídaangiñe lílúrudun Moisés daríme suséreeli le lúnbei lasúseredun. ¹⁹ Ligía, le lubeí ichuguti mebéreseni luágu furúmierügü gumádi lídaangiñe lúruyu, íbini le lan ñúraútimaabei

lídaangiñe, arúfudaja ligía joun gürígia lun jadügüni líbe le ladügübei, ñúraüraübei lanügüniwa yágüta siélu lídan larúeijan Búngiu. Ánjeinti le ñüdünbei láu sún buri gumadí lídan lúaragun, itara giñe larúfudajan, weiribei lanügüniwa yágüta siélu. ²⁰ Nariñajare jun luágu ánjein lan mabuídun ligáburu jouserun sarágu weíyaasu jawei arúfudajatiña lílúrudun Moisés, jáma fariséogu, mebélubadün lídoun larúeijan Búngiu siélu.

Larúfudajan Jesúsu luágu igáñi
(Lc 12.57-59)

²¹ ‘Agáamba jumáali luágu aríñawagúa lán meja joun binádu jagübürigu lun máfarajan jamá, ladüga furúmieguaügü lan le áfarajati, lagúseragüdúwaba. ²² Wel, nariñajare jun luágu furúmieguaügü lan le agáñiduti lúma gürígia líledi lagúseragüdúwaba. Le anábuti gürígia líledi lagúseragüdúbei luweírín-ágei lúrudu, le aríñaguti lun gürígia líledi, “ibídiougua táu”, luáguñein úma lun máfiougatin. ²³ Itara líña lubeíti, ánjein banüga bedéweejan luágun láni Búngiu latárü, báu ñi ába baritaguni luágu njein lan cátei lídan furúmieguaügü gürígia bubá, ²⁴ ígirabei le lúnbei bedéweejani ñi ligíbugiñe latárü, ábame bídin arándara lúma gürígia ligía. Lárigiñemeti, gayárajalíme bagribudun luágun latárü íchigei bedéweejan.

²⁵ ‘Ánjein abúseera ában gürígia lanügünibu ligíbugiñoun lúrudu, belúba lídoun úarani lúma luágu jeíbuguniwagu luei ledégerunibu lun agúseragüdüti, ledégerabume agúseragüdüti lun polsía, ábame badaürün. ²⁶ Ninárün báu, máfuridunbadibu ñígiñe darí bafáyeruni lagúmujóun gáwanün.

Larúfudajan Jesúsu luágu adultériu

²⁷ ‘Agáambaadün luágu aríñawagúa lán meja. “Magámarida jumá jámari ámu, adultériu líra.” ²⁸ Áu nariñajare jun luágu furúmieguaügü lan le awámadirutu ában würi, adügaali adultériu túma tidan lanígi.

²⁹ ‘Ánjabu lubeíti lafiougüda bágu le lueígiñebei bouñwenren, sagábei, fíbei díse, buítimaati lun beféridirun ában lídaangiñe umégeguni le buágubei sügü láu bídin láu sun búgubu máfiougatin. ³⁰ Ánjein bújabu lubei le bouñwenren afigougüdúbadibu, dürübei, fíbei díse, buítimaati lun leféridirün ában lídaangiñe umégeguni le buágubei sügü láu bídin láu sun búgubu máfiougatin.

Larúfudajan Jesúsu luágu ígiraguni
(Mt 19.9; Mr 10.11-12; Lc 16.18)

³¹ ‘Ariñawagúati meja giñe luágu furúmieguaügü lan le ígirutu lúmari lúnti líchugun gárada lánina ígiraguni tun. ³² Áu nariñajare jun luágu furúmieguaügü lan wügüri ígirutu lúmari, ánjein máma lubei ladüga tagámaridun ligíbuagun, ába taganoún lúma ámu wügüri, adügagüda lumútu furúmiñeti wügüri adultériu. Le giñe agámaridutu würi ígiraguaru ladügüña giñe adultériu.

Larúfudajan Jesúsu luágu áfiñuruni

³³ ‘Agáambaadün giñe luágu aríñawagúa lán meja joun binádu agübürigu lun jagúnfulirun láu le jariñagubei láu áfiñuruni ligíbugiñe Búngiu. ³⁴ Áu nariñajare jun luágu moún lumuti lan jáfiñurun ní ca uágu—ní luágu siélu ladüga ñi lan lañúura Búngiu, ³⁵ ní luágu múa ladüga ñi lan líchigei Búngiu lugúdi, ní luágu Jerusalén ladüga ligía lubúrugutebei Warjeite Búngiu le weirigubei, ³⁶ ní luágu jichügü ladüga siñáti ní jájarudagüdün ní jáuridagüdün ában ídiburi. ³⁷ Ariñagarügü jumá “ánja” o “uá”, máfiñurunga ní ca uágu, ámu cátei luei líra lúmagiñeti Máfia.

Larúfudajan Jesúsu luágu láguyugüdüniwa wuríbani
(Lc 6.29-30)

³⁸ ‘Agáambaadün luágu aríñawagúa lán meja. “Águu luágu águu, ári luágu ári.” ³⁹ Áu nariñajare jun lun máguyugüdün jumá wuríbani luágu wuríbani, lubáragiñe líra, ánjein íchiga mútu agúfudein luágu ában louba jigübu, rúya jumei le ában oúbaü lun. ⁴⁰ Le áluguti lanügünün ligíbugiñoun lúrudu tueígiñe jisimisin, ígira jumei lun giñe lanügünun jabíte. ⁴¹ Ánjaün lafósura ában gürígia lun janügün ában anügüni ában máili, barújumei bían máili. ⁴² Furúmieguaügü le amúriajati ában cátei júma, rújumei lun, míchiga jumei giñe janágan luágun le afúredejati júma.

Ísiñejabuni joun áganiñu
(Lc 6.27-28, 32-36)

⁴³ ‘Agáambaadün giñe luágu aríñawagúa lán meja. “Jínsiñelá bumáda bun, liyéreegudame bágani bun.” ⁴⁴ Áu nariñajare jun. Jínsiñe jamá jáganiñu jun, buídulá jayúmajan jabá ja wuríbabei jayúmajan jubá, adüga jumá buíti joun ja iyéreejabúbaña jun, ayúmurgua jumá lun Búngiu jawágu ja anábagubadün, ja wuríbabei ouserunün. ⁴⁵ Itara lúba jagáburiduña lan queisi

lirájüñü Júguchi Búngiu le siélubei, ligía oúnaja lumúti wéyu joun buítiña jáma wuríbatíña, oúnajalei júya dándu joun múaraantiña queisi joun úaratiña. ⁴⁶ Ánjein já rügübaña lubei jinsiñejabubaña jun insífeda jun, ¿cábagi fáyeiti jerésibira luágu líra? Adüga jamúti giñe ja agüburajabalin liseínsuna gumádi itara. ⁴⁷ Ánjein joún rügüñein lubei jumádagu jayoúragua, ¿ca buíti jadügübei láu líra? Íbini ja ibídiñejabubaña lun Búngiu adüga jamúti líra. ⁴⁸ Úragua jumá le gumúti queisi úragua lan Júguchi Búngiu le siélubei.

6

Larúfudajan Jesúsu luágu ladügün cátei buíti

¹ Ába lasígirun Jesúsu arúfudaja joun gürígia wübüwaügügiñe, laríñaga.

—Toúngi jumá luei jadügün cátei buíti jagíbugiñe gürígia lúnrügü jaríjinün. Ánjein jadüga itara, míchubei Júguchi Búngiu le siélubei fáyeiti buíti jun. ² Ligía, dánme lubei jíderagun ában gudémeti, masúbudiragüda jumei lun sun ubouú quei jadüga ja biánguabaña igíbu ligílisirugu lúma úmadarugu. Jagía, jadügüni líra lúnrügü jadímurejan gürígia buídu jawágu. Ninárün jáu luágu láu lan jadügüni líra, ibíja jamáali jafáyeiruája. ³ Dan le jíchugun ában cátei lun gudémeti, masúbudiralei ní lubuídun-ágei jumáda, ⁴ adüga jumei lábugiñe libídiñewa. Júguchi Búngiu le aríjubalin le jadügübei lábugiñe libídiñewa, líchuguba jafáyeiruája.

Larúfudajan Jesúsu luágu ligáburu ayúmuraguni lun Búngiu (Lc 11.2-4)

⁵ ‘Dan giñe le jayúmuragun lun Búngiu, mítaran jumá quei ja biánguabaña igíbu ja jinsiñebei joun lun jayúmuragun rára tídan jalígílisin juríu lúma lídan legéyedun úma lun jaríjiniña gürígia. Ninárün jáu luágu láu lan jadügüni líra ibíja jamáali jafáyeiruája. ⁶ Dan le jayúmuragun lun Búngiu, belújuma jirúmurugun, darú jumeíme jubéneri, ábame jayúmuragun lun Júguchi Búngiu le lábuguabei júma ñi. Júguchimeti Búngiu, le aríjubalin le jadügübei lídan límanin, líchuguba jafáyeiruája. ⁷ Lídan le jayúmuragun, máguuyuguagüda jumá luágu dímuíre le málati quei jadüga ja ibídiñejabubaña lun Búngiu, jarítaguatiñati luágu lagáambubaña lan Búngiu ladüga líbe jadímurejan. ⁸ Mítaran jumá lubeiti quei jagía, ladüga lubáragiñe jayúmuragun lun Búngiu subúdi láali ca lan jabúseerubei. ⁹ Ítara lúba lubeiti jayúmuragun.

Wáguchi Búngiu le siélubei,
inébewalá bíri.

¹⁰ Nübinlá bidáani lun barúeijan ya ubouúagu,
adügüwalá bugúndan ubouúagu quei ladügüniwa bugúndan siélu.

¹¹ Rúba fein buídurügütu woun lun wéyu le ugüñebei,

¹² ferúdunabei wuríbati le adüga wamáalibe quei ferúduna wamániña ja adügübaña wuríbati woun.

¹³ Mígira báwa lun wáburujan lídoun wuríbani,
dísegüdarügü báwa luei,

ladüga amürü le arúejabei, amürü le Súntibeí Gabáfu, amürü le weírígubei lun sun dan.
Ítaralá.

¹⁴ ‘Ítara líña lubeiti, ánjaña ferúduna jumá ámu luágu wuríbati le adüga jamáalibe jun, ferúduna lubádün giñe Júguchi Búngiu le siélubei, ¹⁵ ánjein úa ferúduna jumá ámu, úabei giñe ferúduna láani Júguchi Búngiu jíffgoun.

Larúfudajan Jesúsu luágu ayúnaruni

¹⁶ Ába laríñagun Jesúsu.

—Jugúya, dánme le jayúnarun, marúfuda jumá lírun igíbu quei jadüga biángua tigíbu, jagía jadügünbalin itara lun jaríjini gürígia luágu jayúnaruña lan. Ninárün jáu luágu láu lan jadügüni líra ibíja jamáali jafáyeiruája. ¹⁷ Ánjein jugúya, dan le jayúnarun, amúriga jumei jídíburu, chibá jumeíme jigíbu, ¹⁸ meféen jamámuga gürígia luágu jayúnaruña lan. Júguchirügüba Búngiu le júmabei ñi geféen luágu jayúnaruña lan, ábamei líchugun jafáyeiruája.

Irisini siélu

(Lc 12.33-34)

¹⁹ ‘Moúndaragua jumá irisini ya ubouúagu le ní lubei gayára lan jájúchün jamútiri áni gayára ligía lagájüdüñ ámu luwúyeri irisini, le giñe ñjin lubei gayára lan jebélurun jíwerutiña lun jíwerujan. ²⁰ Oúndaragua jumá irisini siélu, le ní lubei siña lan jájúchün jamútiri, magájüdadani cá cata, mebélu jagía jíwerutiña íweruja ñi. ²¹ Le ní lumuti jírisin, ñíñoun giñe janígi.

Lilámpun úgubu

(Lc 11.34-36)

²² ‘Ítara líña bágu quei ában lámpu lun búgubu, ánjein lubeíti buídu lubei bágu, aríja ligía luágun írisini siélu, camá jamuga jarúgoungabei giñe láu sun búgubu, áni buídubei giñe sun bigáburi. ²³ Ánjein sándi lubei bágu, aríja ligía luágun írisini ya ubouágu, camá jamuga lídaanbei lubúriga sun búgubu, áni wuríbabei giñe bigáburi. Ánjein ñübin larúgounga le bídaanbei lun lubúrigame, ¡luweírin méfuna líwurin lubúriga ligía!

Búngiu lúma seínsu

(Lc 16.13)

²⁴ ‘Úati ni ában gayáraati lesériwidun joun biáma iyúbudirigu, ladüga lísiñeduba ában jádaangiñe lun, liyéreegudáme le ában lun, úraguabei lúma ában jádaangiñe, líchigame mebéreseni luágu le ában. Siñáti lesériwidúniwa lun Búngiu lúma lun seínsu.

Toúnigi lumútiña Búngiu lirájüñü

(Lc 12.22-31)

²⁵ ‘Nariñajare lubeíti jun, madjjeri jumá luágu cába lan jeíga o cába lan játa lun jabágaridun, ni tuágu anáanguni to lúnboun jadáürunun. ¿Máfunagi gebégitimaati ibágari sügü láu eígini, gebégi úgubu sügü táu anáanguni? ²⁶ Aríja jumá joun dunúru ja ájamajabaña garábalirugu. mábunagun jáña, malúbajan, mareidun jamei alúbajani lídan lágei, láu sun líra, rúti Júguchi le siélubei eígini joun. ¡Sarágu gebégitima jumá sügü jáu dunúru! ²⁷ ¿Cáteigi jádaangiñe gayáraabei líchugun bián ugúdi lánwoun lúgubu, ca lan lanárimebei láfaagun luágu?

²⁸ ‘¿Ca uágu jadjjerida tuágu anáanguni? Aríja jumá ída líña lan laweinamudun fulúri. láu sun mawádígimari lan, madügün ligía gamísa, ²⁹ ni méja urúei Salomón láu sun luwéndegun, mawéndenti meja ladáüragun quei fulúri. ³⁰ Ánjeinti daúguagüda lubálin Búngiu jiduru ítara le ugüñebei lájúcha, jarúgabei yebe lagudúña, ¿gúbumésan líderaguajün lougua tafíñen jugúya le? ³¹ Madjjerida jumá lubeíti aríñaga. “¿Cába weíga?” o “¿Cába wáta?” o “¿Cába wadáura?” ³² Gürígia ja lánigu ubou le, luágu rügüñeín buri cátei le jarítagua, ánjein jugúya, níjein júguchi Búngiu siélu le subúdiabúbei cátei lan jemégeirubei. ³³ Seríwi jumá lun Búngiu furúmiñe, áluaja jumei íbágari surúti le áubei lagúndaara, ábame líchuguni sun le jemégeirubei jun. ³⁴ Madjjerida jumá lubeíti luágu jarúga, ladüga barú lumuti giñe jarúga lídjjeridúna lúmagua. Ságü ában wéyu gíbeti cátei lun.

7

Míchiga jumá jadúnrun ámu

(Lc 6.37-38, 41-42)

¹ Ába lasigirun Jesúsu aríñaga joun gürígia wúbüwaügügiñe.

—Míchiga jumá jadúnrun ámu, míchugun lámuga giñe Búngiu jidúnrun, ² ladüga quei ligáburi jíchugun jadúnrun ámu, ítara lúba giñe líchugun Búngiu jidúnrun, le áubei jamísuraja, láuba giñe lamísurajaün Búngiu. ³ ¿Ída lubásan gayára lan jaríjini liraúraü ífei le lídaanbei lágu jamúlen áni masánda jumúti durúsu le lídaanbei jágu? ⁴ ¿O ída lúba gayára lan jaríñagun lun jamúlen. “Sagáneí liraúraü ífei le lídaanbei bágu,” áni níjein ában durúsu lídan jágu? ⁵ ¡Biángua tigíbu jugúya le! Sagájumei durúsu le lídaanbei jágu furúmiñe, ítara lúba gayára lan jaríjin buídu lun jaságaruni liraúraü ífei le lídaanbei lágu jamúlen.

⁶ ‘Míchiga jumei arúfudajani luáguti asálbaruni joun gürígia ja gáñitiña, garábagua jáñein juágun quei óunli lun jágürünün. Míchiga jumei giñe arúfudajani ligía le gebégivei sarágu joun gürígia ja búurujuduatiña, dügúgua jañálin.

Agáamba lumúti Búngiu wamúriajan lúma

(Lc 11.9-13, 6.31)

⁷ ‘Jamúriaja lúma Búngiu, ábame líchugun jun, jáluaja, ábame jadárirun, daúnjuma luágu béna, ábame lánjunrenchún jun. ⁸ Ladüga le amúriajati, abjati, le áluguti, dariti, le adaúnjati luágu béna, jurénwati lun.

⁹ ‘¿Níjein funági ában jádaangiñe gayáraati líchugun ában dübü lun lisáani dan le lamúriajan feín lúma? ¹⁰ ¿o líchugun lan ában jéwe lun dan le lamúriajan úduraü lúma? ¹¹ Ánjein lubeíti láu lubei sun wuriba jumá, gíchigaditün cátei buíti joun jisáanigu, ígúbuméti líchiga Júguchi Búngiu le siélubei cátei buíti joun ja amúriajatiña lúma!

¹² ‘Súnwandalá lubeíti jadügün joun ámu quei le jabúseerubei lun jadügüni jun, ladüga ligía laríñagubei lílúruden Moisés túma jalíburun profétagu.

Bürítraüti lubéneri siélu

(Lc 13.24)

¹³ ‘Belújuma lídaangiñe béna le búrüraübei. Béna lúma úma le anügübei gürígia lídoun féridi, tuléburi líña, gabáranouga ñi, áni sarágu jáña ebélurutiña lídaangiñe. ¹⁴ Ánjeinti béna lúma

üma le anügübei güriǵia lídoun íbágari le magúmuchaditi, bürüraü líña, murúgua, míbetiñati adáriruti.

Luágu cátei le wadügübei lasúbudirúa cátawa lan
(Lc 6.43-44)

¹⁵ ‘Tóunigi jumá jawéi yéetiña ja aríñagubaña luágu lerérun lan Búngiu jadímureja. Jayábin jun quei mudún boügudigiñe jabíti, ánjein múnadagiñe, itara jáña quei anímaalu gáñitiña. ¹⁶ Jugúya, gayáraabei jasúbudiruniña luágu le jadügübei, malúbajoúntu beíbei lídaangiñe jíyu, ni ígo lídaangiñe guríbiyuwa. ¹⁷ Sun lubeiti wéwe le buíti, buíti lin, wéwe le wuríbati, wuríbati lin. ¹⁸ Wéwe le buíti, siñáti wuríba lan lin, wéwe le wuríbati, siñáti giñe buídu lan lin. ¹⁹ Sun wéwe le mabuídunti lin, chaúnwati, ába lágudúniwa. ²⁰ Jasúbudirubaña lubeiti yéetiña jagia luágu le jadügübei.

Másubaña ebélura lídoun arúejani le siélubei
(Lc 13.25-27)

²¹ ‘Máma sun ja aríñagutiña nun. “Nabúreme, Nabúreme,” jebéluruba lídoun arúejani le siélubei,’ líña Jesúsu. ‘Ja rügübaña adügübalin lugúndan Núguchi Búngiu le siélubei ebélura. ²² Dánme lachúlürün wéyu lánina agúseragüdüni, sarágubaña aríñagutiña nun. “Wabúreme, Wabúreme, apúrichijatiwa mejátia luágu bíri, sagá wagía espíritugu wuríbatiña lídan bíri, adüga wagía sarágu miláguru lídan bíri.” ²³ Ábameiti naríñagun joun. “Íbídiñegubeiñadün nun, díse jumá nueí, jugúya le adüga jumáalibei le wuríbabei.”

Jawúyeri güriǵia ja agáambubalin lerérun Búngiu
(Lc 6.47-49; Mr 1.22)

²⁴ ‘Le agáambutina, adügalei le nubeibei, itara líña quei ában wügüri gunfarándati le adügübei lúban ligíbuagu dübü. ²⁵ Ába liábingua júya, ába liñúrún dúna, fúgua garábali tuágun muna tugúya, meíguaduntu ladüga luáguñein lan dübü tuágaburi. ²⁶ Ánjeinti le agáambutina, madügün lumúti le nubeibei, ában wügüri íbídiougua táu ligía, le ábanagubei ligíbuagu ságon. ²⁷ Ába liábingua júya, íñúra dúna, fúgua garábali tuágun muna tugúya, jma lanárimé táburujan! ²⁸ Dan lásurun ladímurejan Jesúsu, jma luweirin janígi güriǵia láu le larúfudajabei! ²⁹ ladüga láu lan ubáfu larúfudaja, máma quei arúfudajatiña lílürudun Moisés.

8

Lareidaguagüdün Jesúsu ában gawáguti gumeín le mareidaguadibei
(Mr 1.40-45; Lc 5.12-16)

¹ Dan le larárirunbei Jesúsu lueigiñe wübü, sarágu jáña güriǵia afálaruti. ² Ába liábin ában wügüri gawáguti gumeín le mareidaguadibei, ába lájuduragun ligíbugiñe Jesúsu, ába laríñagun lun.

—Nabúreme, ánjabu busén, gayáraati bareidaguagüdünina.

³ Ábati lagúrun Jesúsu luágu láu lújabu, aríñageina ligía.

—Buséntina, areidaguagüda numútibu.

Quei laríñagun itara, ába lareidagun sánditi ligía. ⁴ Ába laríñagun Jesúsu lun.

—Mariñaga beítia ni ca un, nüdünrügüba arúfudagua búngua lun fádiri, rubeíme edéweejani le uágubei laríñaga Moisés, lun jaríjini güriǵia luágu areidaguadibei lan.

Lareidaguagüdüni Jesúsu lumúsun ában gumándan Rómána
(Lc 7.1-10)

⁵ Dan le lebélorun Jesúsu lídoun fulásu le gíribei Capernaúm, ába liábin ában gumándan Rómána lubároun, ⁶ ába layúmragun lun itara.

—Nabúreme, níjein numúsun roun láu sándi le derégüdaü, lúma sarágu gáriti luágu.

⁷ Ába laríñagun Jesúsu lun.

—Neíbuga agáranija lun.

⁸ Ába louñabun gumándan.

—Nabúreme, madúnatina lun bebélurun núbiñoun, aríñagarügübei dimúrei, ábame lareidagun numúsun. ⁹ Naríñagubaa lin líra ladüga nugúya lábugiñeñadina giñe gumádi le íñutimaati, áni añájein giñe sádaara lábugiñe nagúmadijan. Dan le naríñagun lun ában jádaangiñe lun lídin, nüdünti, dan le naríñagun lun ában lun liábin, nübinti, dan le naríñagun lun numúsun lun ladügün furúmeiegarügü cátei, adüga lumúti. Ítara lúba, luágu berérun mósu lídin sándi lueí numúsun.

¹⁰ Dan le lagáambunbalin Jesúsu le laríñagubei gumándan ligía ába laweíridun lanígi, ába laríñagun joun ja afálarubalin.

—Ninárün jáu luágu madárigidina lan wügüri weíri tafiñen ni jádan numútuniña Israelítagu quei wügüri le. ¹¹ Nariñajare jun luágu sarágujaba lan já meja ibidiñejabubaña lun Búngiu ñíbintiña lueigiñe oúbaü le ñigiñe lubei laboucha wéyu, jáma le ñigiñe lubei lálüda, ábame jañúurun eíga lúma Abrahám, Isáac lúma Jacób lídan arúejiani le lánina siélu. ¹² Ánjeinti já yebe lúnbaña lídan jamá arúejiani ligía jaságarüba bouguðin, ábame jádarúniwa lídoun luweírín-ágei lubúriga, ábame jayájuajan, ábame lacúnrinjan jari le luweírín jagárigu.

¹³ Ába lariñagun Jesúsu lun gumándan ligía.

—Beíba búbiñoun, le uágubei bafiñera, ladügüba bun.

Ába lareídagun músu ligía lídan óra ligía.

*Lareídaguagüdünnun Jesúsu límenidi Pédro
(Mr 1.29-31; Lc 4.38-39)*

¹⁴ Ába lídin Jesúsu lúbiñe Pédro, ába ladárirunun límenidi Pédro roun láu abíruaü. ¹⁵ Ába lagúurun luágu tújabu, ába lagidarun abíruaü tuei, ába tásaarun, ába tagúmeserun eseríwidaña.

*Lareídaguagüdünnun Jesúsu sarágu sánditiña
(Mr 1.32-34; Lc 4.40-41)*

¹⁶ Dan le lagúñedunbei, ába janügün sarágu gürígia ja gawáguitiña espíritugu wuríbatíña lun Jesúsu, ába laságajaniña espíritugu wuríbatíña jagía jawei láurügü ában dimúrei, areídaguagüda láña sun ja sándibaña. ¹⁷ Lasúseredunbei sun le lun lagúnfulirun lé meja uágubei ladímureja proféta Isaías dan le lariñagunbei luágu Jesúsu. “Barü lumuti wadébilin, gidálei wasándigu.”

*Já yebe abúseerubaña jafálaruni Jesúsu
(Lc 9.57-62)*

¹⁸ Dan le laríjin Jesúsu luágu sarágu jáña lan gürígia geyégu láu, ába líchugun dimúrei lun jájiñuragun ligía jáma láni disípulugu loubáfurugun dúna. ¹⁹ Ába layárafadun ában arúfudajati lílúrudun Moisés lun Jesúsu, ába lariñagun lun.

—Maésturu, buséntina nafálarunibu le ñíjin lumúti bídin.

²⁰ Ába loúnabuni Jesúsu.

—Darítiña gasígamu júyu lun jaganoún ñi, gádibutiña giñe dunúru, ánjeinti áu le Wügüri Garaúwarügüti, madáritina ni jalíaba lan nabálachagüdei nichügü.

²¹ Lariñaga ában jádaangiñe láni disípulugu lun.

—Nabúreme, buséntina nafálarunibu, láriñeme loúnwen núguchi, buná neíme, ábame nafálarunibu.

²² Ába loúnabuni Jesúsu.

—Falábana guetó, ígira baña ja jiláñubaña lun cátei le lánina larúejian Búngiu lun jábununiña jegéburu.

*Lagálumaruni Jesúsu garábali lúma lugúdi barána
(Mr 4.35-41; Lc 8.22-25)*

²³ Ába ládinun Jesúsu tídoun ugúnein, ába jóudin láni disípulugu lúma. ²⁴ Sódini ába láfuragun ában garábali jéreti, ába lebélujan lugúdi barána tídoun ugúnein. Larúmuguñati Jesúsu. ²⁵ Ába jagágudajani láni disípulugu, ába jariñagun lun.

—¡Wabúreme, séfu báwa! ¡Wadíbiragua!

²⁶ Ába loúnabuniña.

—¿Cásan uágu janúfudeda? ¡Lóguia tafiñen jugúya le!

Ába lásaarun, ába ladeñjan lun garábali lúma barána, ába lagálumadun. ²⁷ Ába laweíridun janígi, ába jariñagun.

—¿Cáteisan wügüri le, agáamba lubálin garábali lúma barána?

*Laságarun Jesúsu espíritugu wuríbatíña jádaangiñe bián wügüriña Gadárana
(Mr 5.1-20; Lc 8.26-39)*

²⁸ Dan le lachülürün Jesúsu loubáfurugu dúna, jageíroun Gadárana, ába jáfuridun bián wügüriña lidaangiñe buri umúajaü achigiti luágu dübü, ába jayábin luágun. Biángubei jagía, jáuñanu espíritugu wuríbatíña áni janárimetiti jagáñi dari lun siñá lan jásügürün gürígia lídaangiñe úma ligía. ²⁹ Ábati jagúarajan itara.

—¿Cásan uágu bemétera wámoun, Jesúsu Liraü Búngiu? ¿Biábiña asúfuriragüdawa lubáragiñe dan le lánina asúfuriruni?

³⁰ Ñiñanu sarágu búúruju eíga madíse ñigiñe, ³¹ ába jayúmuragun espíritugu wuríbatíña ja lun Jesúsu, jariñaga lun.

—Ánjawa baságara, ígirabá lun webélurun jádoun búúruju ja.

³² Ába lariñagun Jesúsu joun.

—¡Jeíbati jádoun!

Ába jáfuridun espíritugu wuribatíña jagía jádaangiñe wügüríña jagía, ába jebélurun jádoun búuruju, ába jáguragun búuruju jagía jóungua lueigiñe ában gudúungu, ába jáburujan dúnarugun, ába jáñáradagun.

³³ Ába janúfudedagun ja oúnigirubaliña búuruju, ába jeibaagun, jachúlún aúdübü, ába jabájúdaguni le asúseredubei joun búuruju lúma joun wügüríña já buga jáubaña espíritugu wuribatíña. ³⁴ Ábati jayábin sun lílana fulásu ligía lúmoun Jesúsu, ába jayúmragun lun lun láfuridun jageiragiñe.

9

Lareidaguagüdün Jesúsu ában wügütri derégüdaali
(Mr 2.1-12; Lc 5.17-26)

¹ Ábati ládinun Jesúsu tídoun ugúnein tugúya, ába lánjiñuragun loubáfurugun dúna, ába lachúlürün lageiroun. ² Ába janügün ában wügütri derégüdaali lun, roun tídan lubárari. Dan le laríjinbalin Jesúsu luweírín jafiñen, ába laríñagun lun sánditi ligía.

—Ragüba gurásu, niraü, ferúdunawati bífígoun.

³ Ñiñanuti jádaangiñe arúfudajatiña lilúruden Moisés, aríñagutiña jóunguarügü. “Lanábaguñeigan wügütri le Búngiu láu dimúrei le laríñagubei.” ⁴ Queíti subúdi lubálin Jesúsu le uágubei jasáminara, ába laríñagun joun.

—¿Cásan uágu luríbanbei jisáminan itara? ⁵ ¿Cátimasan ménreengünbei laríñawagúniwa. “Ferúdunawati bífígoun”, ódi “Sarába, beibuga”? ⁶ Narúfudaaliti jun luágu gabáfu nan, áu le Wügütri Garaüwarügüti, lun ferúduna nan figoú.

Ába laríñagun lun sánditi ligía.

—Sarába, budáboun bubárari, beíba búbiñoun.

⁷ Ába lásaarun sánditi ligía, ába lídin lúbiñoun. ⁸ Dan le jaríjinbaalin gürígia cátei le, ába laweírídun janígi, ába jadímurejan buíti luágu Búngiu luágu líchuguni ubáfu le joun wügüríña.

Lagúarun Jesúsu lun Matéo lun lánime disípulu
(Mr 2.13-17; Lc 5.27-32)

⁹ Ába lídin Jesúsu ñigiñe, ába laríjinina, áu le gíríbei Matéo, le abürüjabarun líburu to. Agúburajatina meja liseínsuna gumádi, ñun níña lídan nubára lánina agúburajani wéyu ligía dán le lásügürünbei Jesúsu ñigiñe. Ába laríñagun nun.

—Falábana, queímoun núma queísi náni disípulu.

Ába násaarun, ába nafálaruni.

¹⁰ Lárígiñe, ñun líña Jesúsu eíga, sarágu jáña giñéti ja agúburajabalin liseínsuna gumádi jáma ámu gafígountiña eíga lúma úara jáma láni disípulugu. ¹¹ Dánti le jaríjini fariséogu cátei le, ába jaríñagun joun láni Jesúsu disípulugu.

—¿Ída líñásan leíginbei jumáesturun jáma agúburajatiña liseínsuna gumádi lúma jáma ámu gafígountiña?

¹² Ába lagáambuni Jesúsu, ába laríñagun joun.

—Ja magádiebaña mabúseeruntiña surúsia, ja sándibaña, jagía busénbaña surúsia.

¹³ Furéndeí jumeí ca lan laníchigubei le uágubei laríñaga Búngiu tídan Lerérun. “Buséntina lun gudémejabu jumá, máma lun jadágaragüdün anímaalu nun.” Máma niábiña áluajaña ja magádiebaña ligíbugiñe Búngiu, niábiña áluajaña gafígountiña lun jasáansiruni ligáburi jóuserun.

Jálügüdüni Jesúsu libügürü ayúnaruni
(Mr 2.18-22; Lc 5.33-39)

¹⁴ Ábati jayábin ja láni Juan le abásteragüdajabei disípulugu, ába jaríñagun lun Jesúsu.

—¿Ánsan wagía jáma fariséogu ayúnara wabeí sarágu, ánjaña báni disípulugu mayúnaruntiña?

¹⁵ Ába líchuguni Jesúsu jémpulu le joun luágu iséri larúfudajan lúma binádu, laríñaga.

—¿Gayáraati funági jírúfu jamá ja amísurajoúbaña lídoun ában maríei dan le niján lan adári jáma ñi? Lachúlürüba wéyu lun luadun adári jáma, ligíaalime jayúnarun.

¹⁶ Siñáti táfadajoún gamísa ñulújaru táu murúsun to derégiru ladúga dánme le tacháwaragun to derégiruboun ábame tajeiridagun to ñulújaruboun, ábatímameti laweírídun jeíríti. ¹⁷ Siñáti giñe léserúniwa bínu le isérigili lídoun guéru le binádujali, ánjein adügúwa itara, ábame lafaüñchün guéru dánme le líñurun bínu, féridiwa ligíameti guéru, féridiwa bínu. Ligía lúnti lubei léserúniwa bínu iséri lídoun guéru iséri, itara lúba lesérididun bíangubei.

Liraü Jáiro túma würi to agúurubarun lanáangun Jesúsu
(Mr 5.21-43; Lc 8.40-56)

¹⁸ Dan ñíñein lan Jesúsu arúfudajei sún buri cátei le, ligía liábin ában ábuti jádaangiñe juríu, ába lájuduragun ligíbugiñe, ába laríñagun lun.

—Sun líña toúnwen nisáani, ánjabu ñíüdüñ lun bíchuguni bújabu tuágu, tágyuguba.

¹⁹ Ába lásaarun Jesúsu, ába lídin lúma ñi jáma láni disípulugu. ²⁰ Ñíñounti ában wúri úmada sánditu, dúusu írúmu táu láu lésejan jítaü tidaangiñe, ába tayárafadun lun Jesúsu lanágangiñe, ába tagúurun luágu táru lanáangun, ²¹ tariñaga túnguarügü. “Láurügü nagúurun tuágu lanáangun nareídaguba.” ²² Ába lagáragun Jesúsu, ába laríjinun, ába laríñagun tun.

—Ragüba gurásu niraü, areídaguadibu ladüga bafiñen.

Lúmagiñe óra ligía ába tareídagun.

²³ Dan le lachülürün Jesúsu lúbiñoun buga ábuti ligía, dan le laríjiniña íñaajatiña aráanseña lun ábunajani, añája gürígia areíncha, ²⁴ ába laríñagun joun.

—Furíjuma yágiñe, moúnwengiru írájü to, tarúmuguña.

Ába jéjerajan láu. ²⁵ Dan le furígüda láaña sun gürígia, ába lebélorun, ába lárügüdüni tújabu írájü tugüya, ába tásaarun. ²⁶ Ába labúruchagun luágu le asúseredubei lídan sun fulásu ligía.

Lareídaguagüdüñ Jesúsu bián maríjintiña

²⁷ Dan láfuridun Jesúsu ñígiñe, ába jóudin bián wügüríña maríjintiña lárígi, agúarajeina ítara. —¡Gudéme wamá bun, amürü le ladügwagun David!

²⁸ Dan lebélorun Jesúsu múnadoun, ába jachülürün maríjintiña jagía lúmoun, ába laríñagun joun.

—¿Afiñetün luágu gayára lan nareídaguagüdüñün?

Ába jaríñagun.

—Ánja, afiñetiwa, Wabúreme.

²⁹ Ába lagúuruni Jesúsu jágu, ába laríñagun joun.

—Ítaralá quei ligáburi jafiñen.

³⁰ Ába léfegechun jágu, ába léredun Jesúsu jawágu lun jóuchun lun masúbudirúniwa lan luágu ligía lan agáranijabei joun.

³¹ Quei jáfuridun ñígiñe, ába jabájüdaguni le ladügübei Jesúsu lídan sun fulásu geyégua láu.

Lareídaguagüdüñ Jesúsu ában meréngaditi

³² Dan le áfurideina jamá, ligía jayábin fiú gürígia láu ában wügüri meréngaditi, gawáguti ában espíritu wuríbati, ába jayábin láu lun Jesúsu. ³³ Lárígiñe laságaruni Jesúsu espíritu wuríbati ligía lueí meréngaditi ligía, ába lagúmeserun adímureja. Ába laweíridun janígi gürígia, ába jaríñagun.

—Maríjiniñajági diwa líbe le jageíra Israelítagu.

³⁴ Jaríñagaldan sun fulásu geyégua ti fariséogu luágu láu lan lubáfu Máfia le jábuti espíritugu wuríbatiña laságaja Jesúsu espíritugu wuríbatiña.

Lugúdemejabu Jesúsu joun gürígia

³⁵ Eibuga lumúti meja Jesúsu sun fulásu arúfudajeina tídan jalígílisin juríu, apúrichijeí ugánu buíti luáguti arúejani le lánina siélu, areídaguagüdeina sun luwúyeri sándi lúma gáriti. ³⁶ Dan laríjiniña gürígia, ába jagúmededagun lun, ladüga nidíjeri jamá, magúraasun jagía, camá mudún ja moúniritiña. ³⁷ Ába laríñagun joun láni disípulugu jabügürü gürígia jagía.

—Sarágu jáña gürígia buséñtiña jagáambuni ugánu luáguti asálbaruni, ítara jáña quei nádü lun lalúbajóun, áni loúguatiña ñadágimeintiña. ³⁸ Lúnti lubeíti jamúriajan lúma Labúreme nádü lun loúnajan ñadágimeintiña lun japúrichijan joun.

10

Láni Jesúsu dúusu disípulugu

(Mr 3.13-19; Lc 6.12-16)

¹ Ába lagúarun Jesúsu joun dúusu láni disípulugu, ába líchugun ubáfu joun lun gayára lan jaságajan espíritugu wuríbatiña jaweí gürígia lúma lun jareídaguagüdüñ sun luwúyeri sándi lúma gáriti. ² Niján jiri dúusu láni Jesúsu disípulugu jagía. Furúmiñeti, Simón le méme giríbei Pédro, lúma Andrés le lamúlen, Jacóbo lúma Juan le lamúlen—lirájüñü Zebedéo, ³ Felípe, Bartolomé, Tomás, núma, áu Matéo le agúburajabei meja liseínsuna gumádi, Jacóbo le liraü Álfeo, Lébeo, le méme giríbei Tadéo, ⁴ Simón—ában meja wügüri áfaaguti lun jawáanserun juríu, lúma Júdas Iscarióte, le alúgurubalin Jesúsu.

Loúnajaniña Jesúsu disípulugu apúrichija

(Mr 6.7-13; Lc 9.1-6)

⁵ Dan loúnajabaliña Jesúsu dúusu ja apúrichija, ába laríñagun joun ítara.

—Mídin jumá le ñí jamuti ja mámabaña juríu, mebelu jugúyame lídoun buri fulásu le láni Samária, ⁶ jabúgürülá gürígia férídijaña ja Israelítagu jídin. ⁷ Jeiba, apúrichijeina luágu yaráfaali lan larúeijan Búngiu. ⁸ Areídaguagüda jumáña ja gawáguitiña gumeín luágu jára, jáma ja gawáguitiña ámu luwúyeri sándi, sarágüda jumá jílaaña, sagá jumaña espiritugu wuríbatíña. Mafáyejántün lun jibíjini ubáfu le, magúburaja jumá gíñe luágu.

⁹ ‘Manúga jumá seínsu, ¹⁰ manúgün jugúyame lágei ni cáta. Ábanrügütá simísí janúga, manúgün jugúyame sabádu ni bádu, ladúga le ñadágimeinbei garíchatí lun leígin lídaangiñe luwádigimari.

¹¹ ‘Dánme le jachúlürün lídoun ában ubúruгу o ában lan liraúraü fulásu, ábame jálugun gürígia ja ánjatiña lun jerésibirunün ñi, ábame jeréderun jáma jábíñe darí jídin. ¹² Dánme jebélurun tídoun ában múna, ábame jabúsurun, ayúmuragueina magádiei jawágu tílana múna tugúya. ¹³ Ánjaün jerésibira tílana múna tugúya, ígira jumei jabúsurun jáma, ánjaün merésibirun jamá, giríbugüda jumei busúguau lígia lun úa lan magádiei joun. ¹⁴ Ánjaünti merésibirun jamá, mája jagía jagáambunün, ábame jáfuridun tídaangiñe múna tugúya o lídaangiñe lan fulásu lígia, ábame jáfuriduni calquí luegiñe jugúdi lun jarúfuduni luágu mabuídun lan jagáburi gürígia jagía, ígira jumáña quei jadáriragun jóungua. ¹⁵ Ninárün jáu luágu dánme lan le lachúlürün wéyu lánina agúseruni, weírítimaabei jasúfurirun lílana fulásu lígia sügü láu jasúfurirun lílana Sodóma lúma Gomórra.

Eíbaajoüni le lúnbei jasúfuriruni láni Jesúsu disípulugu

¹⁶ ‘Nounajaadúntia quei mudún jagánaguóun anímaalu gáñitiña. Aráanseñu jumá lubeiti ítara quei jéwe, áni ítara jumá quei ünjun madúgünga wuríbani. ¹⁷ Toúnigi jumá ladúga j juríu. ¹⁸ Janúgüwaba jagíbugiñoun gumádimatiña lúma jagíbugiñoun urúeigu luegiñe jesériwidun nun, ítara lúba gayára lan jadímurejan nuágu jagíbugiñe, lúma jagíbugiñe ja mámabaña juríu. ¹⁹ Dánme le jedéregérüniwa joun lúrudugu, májüchüra jumá luágu cába lan jariñaga o ída lúba lan jariñaguni, ladúga dánme lachúlürün óra lun jadímurejan, líchugubei Búngiu le lúnbei jariñaguni jun. ²⁰ Mámaba jugúya adímureja, láni Júguchi Búngiu Espírítu, lígiaba adímureja jídaangiñe.

²¹ ‘Jalúgurubaña wügüríña jabíríña guánarü lun jafarün jílagubei, alúgura jamáñame agúbüriгу jásaanigu, garábagua jagíame isáanigu jawágun jagúbüriгу lun jáfaragüdüniña. ²² Jeyéregudúba lun sun ubou nuegiñe, áni le derégüdagwati dari lúmoun lagúmuchun libágari, lebelúruba siélu. ²³ Dánme le jeíbaajoün lídan ában fulásu, ábame janúrajan lídoun ámu, ninárün jáu, niábinyaba, áu le Wügüri Garaúwarügüti, lubáragiñe jeíbuguni sún buri jabúrugute Israelítagu.

²⁴ ‘Úati disípulu íñuguti luei lumáesturun ni músu luei liyúbudiri, ánjana asúfurira, lúnti gíñe jasúfurirun. ²⁵ Lúnti gúndan lan disípulu láu lachúlürün ítarada quei lumáesturun, lúma músu quei liyúbudiri. Ánjein aríñawagüa lubei nuágu luágu jábutiná máfiánu, gúbume janábawagua ja afálarubalina.

Cába lan uei lanúfudedúa

(Lc 12.2-9)

²⁶ ‘Lígia manúfudeda jumá lubei jawei gürígia,’ líña Jesúsu joun láni disípulugu lubáragiñe loúnajaniña apúrichija. ‘Úati cátei darúguati láu lun machúlaangunbei lan, úa ni cáta le arámudagúati lun masúbudirünwabei lan. ²⁷ Le nariñagubei jun lídan lubúriga aríñaga jumei lídan larúgounga, le nariñagubei jun íbídiñoun joun ámu, wágu jumei íñugiñe tibítí múna. ²⁸ Manúfudeda jumá jawei ja gayáraabei jáfaruni úgubu jílagubei áni siñáti jáfarunun uwáni, Búngiu le gayáraabei lasúfuriragüdüni úgubu túma uwáni máfiougati lun sun dan, lígia lúnbei janúfudedun luei.

²⁹ ‘¿Malúgurúntíña funági bián jarájüñü dunúru luágu ában liraúraü seínsu? Áni máburujantu ni ában jádaangiñe múarugun ánjein mabúseerun lubei Júguchi Búngiu. ³⁰ Ásta ídiburi le jábulugubei, abájüdüwati ában ában. ³¹ Manúfude jumá lubeiti, gebégitün sügü jáu dunúru.

Ja mayéedagúnbaña láu Jesúsu jagíbugiñe gürígia

(Lc 12.8-9)

³² ‘Sun ja arúfudagutiña jóungua jagíbugiñe gürígia luágu númagiñeñánu lan, nariñaguba gíñe ligíbugiñe Núguchi Búngiu le siélubei luágu nánigu jamá. ³³ Ja ayéedagutiña náu jagíbugiñe gürígia, nayéedaguba gíñe jáu ligíbugiñe Núguchi Búngiu le siélubei.

Le busénbei lun lafálaruni Jesúsu

(Lc 12.51-53, 14.26-27)

³⁴ ‘Marítagua jumátia luágu niábiña lan lúnrügu níchugun gáluma ubouágu, máma niábiña íchiga gáluma, niábiña íchiga wuríbu. ³⁵ Láu niábin, jafánreinraguba ja mafíñebaña nuágu jáma

ja affiñebaña nuágu, lawúribujaba wügüri lúma lúguchi, isáani túma tóguchu, ídiñu túma tágürü, ³⁶lagáganiraguba cáda ában jáma lidújeñu.

³⁷ ‘Le jínsiñejabuti lun lúguchi o lúguchu sügü láu nísíñe lun, madúna lumúti nánigu lan, le jínsiñejabuti joun lirájüñü sügü láu nísíñe lun, madúna lumúti gíñe nánigu lan.

³⁸ Le mawándunti asúfuriruni líbe lasúfurirúniwa luágu gurúwa lun lafálarunina, madúna lumúti nánigu lan. ³⁹ Le busénbei leséfuragun lúngua ya ubouágu lefériðirubei íbágarí le magúmuchadibe siélu, ánjein le ánjabei lefériðiragun lúngua ya ubouágu nueígiñe, libíjubei íbágarí magúmuchaditi siélu.

Ja lúnbaña jerésibiruni jafáyeiruaja lúmagiñe Búngiu
(Mr 9.41)

⁴⁰ ‘Le erésibirutün resíbi lumútina, le erésibirutina resíbi lumúti le ouñajabalina. ⁴¹ Le erésibiruti ában proféta ladúga liábin láu liri Búngiu, lerésibirubei afáyeiruajaü le libíjubei ában proféta, le erésibiruti ában wügüri buíti ladúga lubuídun, lerésibirubei afáyeiruajaü le lerésibirubei ában wügüri buíti. ⁴² Furúmiegurügü le íchuguti ában wéru dúna díliiti lun ában jádaangiñe únabugutiña ja ladúga nánigu jamá, libíjuba lafáyeiruaja lúmagiñe Búngiu.

11

Ja louñajabaña Juan le abásteragüdajabei adímureja lúma Jesúsu
(Lc 7.18-35)

¹ Dan le lásurunbei lariñaguni Jesúsu le lúnbei jadügüni láni dísiðulugu, ába lídin ñígiñe lun larúfudajan, apúrichija ligíame lídan buri fulásu geyéguá láu ubúruгу le Capernaúm.

² Dan ligía, furísunrugúñein Juan, ába lagáambun luágu sun le ladügübei Crístu. ³ Ába louñajan bíama jádaangiñe láni dísiðulugu aríjei Jesúsu lun jalügüdüni itara.

—¿Amürü Crístubei le lúnbei liábin ódi lúnti wagúrabajan ámu?

⁴ Ába lariñagun Jesúsu joun.

—Jeiba jariñageime le jarijubei lúma le jagáambubei lun Juan. ⁵ Jabájüdagúame lun luágu aríjaaña lan já meja maríjinbaña, eibuga já meja meibugunbaña, areídagua jagía já meja gawágubaña gumeín luágu jára, agáamba já meja magáambubaña, sará jagía jiláaña, apúrichioja luágu ugánu buíti le lánina asálbaruni joun gudémetiña. ⁶ Áni fuleíseiwati le meféridirunbalin lafiñen nuágu.

⁷ Dan le jóudin, ába lagúmeserun Jesúsu adímureja joun güriágu luágu Juan, ába lariñagun.

—¿Cásan jídinbei meja aríja lídan fulásu le mageirawati? ¿Ában wügüri le medéaaguagüdünti larítagun queísi ában mabúru le lánjingichun garábali? ⁸ Ánjein máma lubei líña, ¿cáti jídinbei aríja? ¿Ában wügüri wéndeti ladaúragn? Subúsiiti jun luágu ja lan wéndeabaña adáuragn, tídaañanu lan jában urúeigu. ⁹ ¿Cáteiti jídinbei aríja? ¿Ában proféta? Ánja, ligía, áni ában wügüri weiriguti sügü láu ában proféta Juan. ¹⁰ Ligía le uágubei tariñaga Lerérun Búngiu.

Noúnajañein noúnagüle bubáragiñe, lun laráansejani úma bubá.

¹¹ Ninárün jáu, jádan sun güriágu, úgali ni ában weiriguti lueí Juan le abásteragüdajabei, láu sun líra, le únabutiamaabei lídan arúejani le siélubei weiritimaati lueí le anúgarügübalin ugánu luágu arúejani ligía.

¹² ‘Lúmagiñe dan le liábinbei Juan le abásteragüdajabei dari lúmoun dan le, murúgu jáña güriágu áluga jebélurun lídoun larúejan Búngiu. Ja ebélurubaña, ragü jamuti jabára ñi queísi ában cátei le gebégití sarágu. ¹³ Lilúrudun Moisés jáma sun profétagu, adímurejatiñá meja luágu larúejan Búngiu, láu liábin Juan, ába lagúmeserun jerérun profétagu jagía luágu larúejan Búngiu agúnfulira. ¹⁴ Ánjeinti busén jubei jafiñerun, Juan ligía proféta Elías lé meja lúnbei liábin lubáragiñe liábin arúejani ligía. ¹⁵ Ja garígeirugubaña lun jagáambun, agáamba jamá.

¹⁶ ¿Cábasan úma núaradaguágüdaña güriágu ja lánina dan le? Magúndaatiña ni ca áu, itara jáña quei irájüñü ja añúurubaña adibirija mágidirugu, ába jagáarajan joun jibirigu itara. ¹⁷ “Íñaajatiwa fídu jun, mabínajantün, erémuja wagía urému jírutu jun, mayájuntün.” ¹⁸ Ladúga liábin Juan meigin líña buídu quei leigin furúmiegurügü, mátun, ába jariñagun luágu njein lan espíritu wuríbati lídan. ¹⁹ Lárigiñe, ába niábin, áu le Wügüri Garaúwarügüti, jou áu quei leigin furúmiegurügü, gurá, ába jariñagun luágu geígadi nan, gátadi, jamáda áu gaffigountiña jáma agúburajatiña liseinsuna gumádi. Wel, ja chubaña áu, subúdi jamúti luágu buídu lan le ladügübei Búngiu láu lichú láu.

Lílana buri fulásu ja magáambadibaña
(Lc 10.13-15)

²⁰ Ábati lagúmeserun Jesúsu adeíña joun güriágu lídan fulásu buri le ñi lubei meja ladúgei líbe-ágei láni miláguru, ladúga masáansirun jamágili lan jóuserun. Ába lariñagun.

²¹ —¡Fugiábu jugúya Corazínna! ¡Fugiábu jugúya Betsáidana! Lun jamúga lídan lan ubúrugu le giríbele Tíro lúma Sidón ladügúwa miláguru buri le adügúbei jagánagua, binárú jamúga lasáansiragua jagáburi lílana, ába jamúga jarúfuduni láu jadáturagun lúdu lúma balígi. ²² Naríñajare jun luágu dánme lan lachúlürün wéyu lánina agúseraguni, weírítimaabei jabeichún sügü jáu ja Tírobaña jáma ja Sidónbaña. ²³ Amürüti ubúrugu le Capernaúm, çjarítaguatibu luágu weírígubadibu lan queísi siélu? Maweírígúnbadibu ítara quei maweírígün lan máfiougati. Ladúga lun jamúga lídan lan ubúrugu Sodóma ladügúwa miláguru le adügúbei bídan, njeingua jamúga fulásu ligía lúmoun dan le. ²⁴ Naríñajare jun luágu lídan lánme wéyu lánina agúseraguni, weírítimaabei jabeichún sügü jáu Sodómana.

*Jigóugu lun Jesúsu, eméraagua jumámuga
(Lc 10.21-22)*

²⁵ Lídan dan ligía, ába laríñagun Jesúsu lun Búngiu.
—Adímurejatina buíti buágu, Nóguchi le Labúremebei siélu lúma ubou, ladúga barámuduni buri cátei le jawei chu táu jáma gunfaráandatiña, ába barúfuduni joun ja mafúnrendeirungíñabaña queísi irájüñü. ²⁶ Ánja, Nóguchi, ladúga ítara líña lan babúseeruni.
²⁷ Derége láali Nóguchi sun cátei nun. Ibídiñeti Búngiu Irájü ni ca un buídu buídu lueídügúya lun Búngiu Úguchili, ibídiñeti giñe Búngiu Úguchili ni ca un buídu buídu lueídügúya lun Búngiu Irájü jáma ja únbaña labúseera Búngiu Irájü lasúbudiragüdüni. ²⁸ Jigóugu númoun, sun jugúya ja bucháañabaña uágu lárígi juwádigimari lúma lijürü janügün, eméraaguga dá námugaün. ²⁹ Resíbi jame narúfudajan, furéndeí jugúyame númagiñe, láu gagúraasun nan, ñulú tugúya nanígi, ábame jadárirun eméraaguni tun juwáni. ³⁰ Ménreengunti lun jesériwidun nun, juáliti giñe anügüni le níchugubei jun lun janügüni.

12

*Játünjan díspulugu túrřgu lídan wéyu le eméraagugaülei
(Mr 2.23-28; Lc 6.1-5)*

¹ Luágu ában wéyu le eméraagugaülei eibugeina líña Jesúsu jáma láni díspulugu labádinagua nádü. Ába jalámachun láni díspulugu, ába játünjan lílewe túrřgu, ába jeígini líla. ² Dan le jaríjini fariséogu cátei le, ába jaríñagun lun Jesúsu.

—Añájatia báni díspulugu adúga wadágimanu le móun lumuti ladügün lídan wéyu le eméraagugaülei.

³ Ába laríñagun joun.

—çMalíjangidün luágu lé meja ladügúbei David luágu ában dan, dan le lalámachunbei, ligía jáma ja úarabaña lúma? ⁴ Ába lebélorun tídoun lúban Búngiu, ába leígin tídaangiñe fein to sagráoubon to moun louboun yebe leíginun, ni ligía ni ja úarabaña lúma, fádirigu rügüñanu lun jeíginun fein tugúya segün lílürudun Moisés, áni mámati figou le ladügúbei David ligíbugiñe Búngiu. ⁵ çÓdi malíjangidün lídan lílürudun Moisés luágu ñadágimein jamá fádirigu tídan lúban Búngiu lídan wéyu le eméraagugaülei áni máma figou? ⁶ Naríñajare jun luágu njein lan ában weíríguti sügü táu lúban Búngiu ya, áu. ⁷ Jugúya, úagili gunfaráanda jumáni le laríñagubei Búngiu tídan Lerérun. “Jímein numúti lun gudémejabu jumá sügü láu jadágaragüdün anímaalu nun.” Lun jamúga gunfaráanda jumáni, madímurejaantün jamúga wuríbatí jawágu gürigia ja madügünbaña ni cáta wuríbatí. ⁸ Gabáfutina giñe, áu le Wügüri Garaúwarügüti, lun naríñagun cába lan gayára ladügüniwa lídan wéyu le eméraagugaülei.

*Wügüri le jiláalíbeí ában lújabu
(Mr 3.1-6; Lc 6.6-11)*

⁹ Ába lídin Jesúsu ñigiñe, ába lebélorun tídoun jalígílisin juríu. ¹⁰ Níñein ában wügüri jiláali ában lújabu, queíti busén jamá fariséogu jáma arúfudajatiña lílürudun Moisés jadárirun lichára Jesúsu, ába jaríñagun lun.

—çGayáraatísan lagáraníjouñ lun ában sánditi lídan wéyu le eméraagugaülei?

¹¹ Ába laríñagun Jesúsu joun.

—çCa jídaangiñe, ánjein galügün lubeí ában mudún, ába teíguadun lídoun ában wélu wéyu le eméraagugaülei, lun mídinbei lan aságaroun? ¹² ¡Ma gebégitimaati ában wügüri sügü táu ában mudún! Gayáraati lubeiti ladügün buíti lídan wéyu le eméraagugaülei.

¹³ Ába laríñagun lun wügüri ligía.

—Tulébei bújabu.

Dan le látuleruni, ába lareídagun quei le ában. ¹⁴ Ába jáfurdunga fariséogu, ába jagúmeserun áluaja ída lúba lan jáfaruni Jesúsu jílagubei.

Lé meja laríñagubei Isaiás luágu Jesúsu

¹⁵ Dan lasúbudirunbalin Jesúsu cátei le, ába lídin ñígiñe, ába jafálaruni sarágu gürígia, ába lareídaguagüdúniña sun sánditiña. ¹⁶ Ábaja laríñagun joun lun maríñagun jamáni cáteiñein lan.

¹⁷ Lasúseredunbei líra lun lagúnfulirun lé meja laríñagubei proféta Isaias.

¹⁸ Niján numútun le nanúadirubei lun lesériwidun nun, le jínsiñebei nun, le áubei nagúndaara, líña Búngiu.

Níchugubei náni Espíritu luágu, ábame larúfudajani joun ja mámabaña juríu ída lúba lan gayára lan júaradun nigíbugiñe.

¹⁹ Mageíndagunbei, magúaragun, mareínjabei úmada.

²⁰ Gudémejabubei joun gürígia ja gudémebaña queísi ában mabúru le barúgaali, lúma joun ja débilibaña lídan jafiñen queísi ában lámpu le ñegúmemeeli.

Ítara méme lúba daríme adúga láali larúeijan le úaraguabei.

²¹ Ábame jíchuguni ja mámabaña juríu jeménigi luágu.

*Laríñawagún luágu lubáfu lan Máfia lúmabei Jesúsu
(Mr 3.19-30; Lc 11.14-23, 12.10)*

²² Ábati lanügúniwa ában wügúri lun Jesúsu, maríjin líña, madímurejan, láuñein ában espíritu wuríbati. Ába laságaruni Jesúsu espíritu wuríbati lídaangiñe, ába laríjin, adímureja ligia.

²³ Ába laweíridun janígi sun ja ñúbaña, ába jaríñagun.

—¿Niján funásan ladúgawagunbei Davíd?

²⁴ Dan le jagáambunbalin fariséogu cátei le, ába jaríñagun.

—Wügúri le, láu lubáfu Beelzebú, le Máfia, le jábuti espíritugu wuríbatiña laságajaña.

²⁵ Quei subúdi láani Jesúsu le jaríñagubei, ába laríñagun joun.

—Furúmieguarügü arúeijani le afánreinraguti lun jageíndagun jámagua, lagúnrinchaguba, ánjaña gíñe afáreinragua lílana ában ubúrugú o ában lan familia ladúga wuríbu, siñábei jadúrurun. ²⁶ Ítara líña gíñéti, ánjein laságara Máfia máfia guánarügü, ligia guánarügü afánreinragubei, áni *¿ida* lubáti ladúrurun lubáfu itara? ²⁷ Jugúya, aríñagatún luágu láu lan lubáfu Beelzebú, o Máfia, naságaja espíritugu wuríbatiña, ánjein itara líña lubei, ¿cáti íchugubei ubáfu joun ja jánigu jugúya lun jaságajaniña, Máfia ódi Búngiu? Jagía guánarügü arúfuda jamúti luágu bulleigua jumá. ²⁸ Áu, láu lubáfu láni Búngiu Espíritu naságaja espíritugu wuríbatiña. Arúfuda lumúti líra luágu chúlújali lan larúeijan Búngiu jídoun.

²⁹ ¿Ída lubági gayára lan lebélorun ában gürígia lúbiñoun ában wügúri jéreti lun lanügúni lílaga ánjein magúragun lan furúmiñe? Ítara rügúñein lun gayára lan lanügúni lílaga.

³⁰ Le mámabei númagiñe, náganiñein, le míderagun lumútina, güríngua lumúti le nadúgübei.

³¹ Jugúya aríñagatún luágu láu lan lubáfu Máfia naságaja espíritugu wuríbatiña, áni láu lubáfu Sífiri Sándu naságajaña. Ligia nariñagunbei jun luágu gayára lan ferúdunawa lan sun figou lúma sun wuríbati le jaríñagubei gürígia, ánjein lun jadímurejan wuríbati luágu Sífiri Sándu, siñábei ferúdunawa lan figou líra. ³² Furúmieguarügü gíñe le aríñaguti furúmieguarügü cátei wuríbati nuágu, áu le Wügúri Garaúwarügüti, gayáraati ferúdunawa lan, ánjeinti le adímurejati wuríbati luágu lubáfu Sífiri Sándu le nidaanbei, úabei ferúdunawa lan ni lídan uboué le, ni lídan le ában.

*Luágu lin ídibu lasúbudirúa ca lan luwúyeribeí
(Lc 6.43-45)*

³³ Ánjein buídu lubei ídibu, buídubei gíñe lin, ánjein mabuídun lubei ídibu, mabuídunbei gíñe lin. Luágu lin ídibu lasúbudirúa ca lan luwúyeribei. ³⁴ Jarásan jéwe jugúya le! Siñáti jadímurejan cátei buíti, wuríbatúngan. Cátei le bunbei tídan anígi, ligia laríñagubei iyúmaü.

³⁵ Wügúri le buídubei, cátei buíti laríñagubei ladúga tídaañein lan lanígi ubuíduni, wügúri le wuríbabei, cátei wuríbati laríñagubei ladúga tídaañein lanígi wuríbani. ³⁶ Nariñajare jun luágu dánme lan lachúlürün luwéyuri agúseruni, sun gürígia geféenbaña luágu sun dimúrei málati le jaríñagubei, ³⁷ ladúga luáguba le bariñagubei bagúseragüdúwa, ligiaba arúfudei ánjein gadúnrun bubei lúmoun madúnrun ban.

*Jamúriajan gürígia wuríbatiña seíni láuti miláguru
(Mr 8.12; Lc 11.29-32)*

³⁸ Ába jaríñagun jádaangiñe fariséogu jáma arúfudajatiña lílúruden Moisés lun Jesúsu.

—Maésturu, buséntiwa waríjin badúgün ában seíni le láuti miláguru luágu lúmagiñe lan Búngiu biábin.

³⁹ Ába laríñagun Jesúsu joun.

—Gürígia wuríbatiña áni magúnfuliruntiña amúriajatiña seíni láuti miláguru, míchugúnbei ámu seíni joun lueí le asúseredubei lun proféta Jonás. ⁴⁰ Ladúga quei leréderun Jonás úruwa wéyu úruwa áriebu lurágeirugu údu, itara lúba gíñe neréderun, áu le Wügúri Garaúwarügüti,

lidan numúaja úrúwa wéyu, úrúwa árieibu, según ligáburu jabájüdüni juríu dan. ⁴¹ Já meja aganoúbaña Nínive jásaaruba lidan luwéyuri agúseruni dánme jagúseragüdüniwa güriúa ja lánina dan le, ábame jíchugun jadúnrun ladúga sáansiguati jagáburu Nínivena dan le lapúrichijanbalin Jonás lugánute Búngiu joun, áni anája áu, ában weiríguti sügü láu Jonás, áni májatún jagáambunina. ⁴² Tásaaruba giñe lurúeitena Súru lidan luwéyuri agúseruni dánme le jagúseragüdüniwa güriúa ja lánina dan le, ábame tíchugun jadúnrun, ladúga nübintu lídaangiñe lidíse-ágei ubou lun tagáambuni lichú láu Salomón, áni anája áu, ában weiríguti sügü láu Salomón, áni májatún jagáambunina.

Espíritu wuríbati le agúribuduti
(Lc 11.24-26)

⁴³ “Dan le láfuridun ában espíritu wuríbati lídaangiñe ában güriúa, ába eibugañaja lan lidan fulásu mábeiti áluaja leméraagun, dan madári láani, ába laríñagun lúnguarügü. ⁴⁴ “Nagíribuda tídoun núban to nígiñe lubei náfurida.” Dan le lagíribudun, ába ladáriruni güriúa buga ligía queisi ában múnna to málatu, abuidajouáaru, aráanserúa. ⁴⁵ Ábati lídin, ába liábin jáu sedü espíritugu wuríbatimaatiña sügü láu, ába jebélurun sun jagía agánawa lidan güriúa ligía, wuríbatimájali le gádaanbalin sügü láu meja furúmiñe. Ítara lúba giñéti lasúseredun joun güriúa wuríbatíña ja lánina dan le.

Lúguchu Jesúsu jáma lamúlen
(Mr 3.31-35; Lc 8.19-21)

⁴⁶ Nígili Jesúsu adímureja joun güriúa, ligía tiábin lúguchu jáu lamúlen. Ába jeréderun bougudi, buséntiña yebe jadímurejan lúma. ⁴⁷ Ába laríñawagún lun Jesúsu.

—Nuján búguchu jáma bamúleni ya bougudi, buséntiña jadímurejan búma.

⁴⁸ Ába laríñagun Jesúsu lun le awísarubalin.

—¿Ca nóguchuboun, ca namúlenubaña?

⁴⁹ Ába larífudun jawágun láni disípulugu, ába laríñagun.

—Añaja nóguchubaña, jagía giñe namúlenubaña, ⁵⁰ ladúga furúmieguarügü le adügüti lugúndan Nóguchi le siélubei, ligía namúlenbei, nítu, nóguchu.

13

Jémpulu luáguati ábunaguti
(Mr 4.1-9; Lc 8.4-8)

¹ Wéyu ligía, ába láfuridun Jesúsu múnadagiñe, ába lañúurun láru dúnna. ² Quei jagíbedagun güriúa le ní lubei, ába ládinun tídoun ában ugúnein, ába lañúurun, ába jeréderun sun güriúa láru dúnna. ³ Ába larífudajan sarágu cátei joun láu jémpulu, ába laríñagun.

—Níñein ában ábunaguti, ába láfuridun ábunagua. ⁴ Lídan afúrujeina láani líla nádü, ába láburijan lídaangiñe luágun úma, ába jayábin dunúru, ába jeigini. ⁵ Líbiri, ába láburijan labádinaguóun dübü le ní lumuti úa lan sarágu múa, ába labouchun furése ladúga majúlilin lan múa. ⁶ Dan le lásüdün wéyu, ába lásaurün queíti málagüle lan, ába loúnwen. ⁷ Líbiri ílaü, ába láburijan labádinaguóun jíyu, ába laweinamudun jíyu úara lúma, ába láfaruni. ⁸ Níñein lídaangiñe, áburujati lídoun múa buíti, alúbajoúati buídu, níjein lídaangiñe, íchuguti san águu luágu cáda ában águu, líbiri rúti úrúwa-wein, líbiri darándi. ⁹ Jugúya le garígeirugubei lun jagáambun, agáamba jumána.

Ca lan laníchigubei jémpulu le
(Mr 4.10-12; Lc 8.9-10)

¹⁰ Ábati jayábin disípulugu, ába jaríñagun lun Jesúsu.

—¿Cásan uágu badímureja joun güriúa láu jémpulu?

¹¹ Ába laríñagun joun.

—Jugúya, subúdigüda láali Búngiu sun cátei arámudaguati le lánina larúeijan jun, ánjein jagía, siñati jasúbudiruni. ¹² Le agúnfuliruti lúma inárüni le lagáambubei, líchugúba lánwoun lun, ánjein le maténirunti lun, gidáwarügübei murúsun larúgounga le lúmabei lueí. ¹³ Ligía nadímurejanbei joun láu jémpulu ladúga aríja jamáni le nadügübei, ába jeréderun camá maríjintiña, agáamba Jameí le nariñagubei, ába jeréderun úaga gunfaráanda jamá camá jamuga magáambuntiña. ¹⁴ Jawágu lagúnfulira lé meja laríñagubei proféta Isaías dan laríñagunbei.

Jugúya, jagáambuba, úabei gunfaráanda jumá, jaríjuba, ibídiñebei jun ca lan lílabei le jaríjubei,

¹⁵ ladúga deréeru janígi, wuríbaaliti jagáambun, murúñu líña jágu,

lun maríjin jumá láu,
 magáambun láu jarígeirugu,
 úa gunfaráanda jumá táu janígi,
 magáraragun jugúyame nun lun nareidaguagüdüün.

¹⁶ ‘Ánjeinti jugúya le nánigubei, fuleiseiwatün ladüga aríjatün láu jágu, agáamba jugúya láu jarígeirugu. ¹⁷ Ninárün jáu, sarágu jañá meja profétagu jáma ámu güri-gia gúnfulitiña lúma Búngiu abúseerutiña jamúga jaríjinina quei jaríjinina jugúya guetó, maríjin jamútiña, buséntiña jamúga meja jagáambuni le jagáambubei jugúya, magáambun jamúti.

Lafúnraanguagüdüni Jesúsu jémpulu luáguti ábunaguti
 (Mr 4.13-20; Lc 8.11-15)

¹⁸ ‘Agáamba jumeíti le lílabei jémpulu luáguti ábunaguti. ¹⁹ Ja agáambubalin ugánu luáguti arúejani le lánina siélu áni úati gunfaráanda jamáni, ítara líña quei úma le idounbei láburuja lídaangiñe líla nádü, ába líábin Máfia, ába laságaruni ugánu buíti le ábunúbei tídaangiñe janígi. ²⁰ Dübü le níjin lubei láburuja ílaü, ítara líña quei güri-gia ja agáambubalin ugánu, ába jerésibiruni láu ugúndani, ²¹ quei márügüdüñ lubei buídu tídan janígi, madúratí jádan. Dánti le lachülürün dan lun jóuchawagún lúma jeíbaajoün lueigiñe ugánu lígía, ába léiguadun jarúna. ²² Jíyu le níjin lubei láburuja ílaü, ítara líña quei güri-gia ja agáambubalin ugánu, weírítimaati jafúudun luágu cátei le lánina íbágari le, ába leyéeduniña írisini. Sun le, ába láfaruni ugánu tídaangiñe janígi, mígiruntiti lun lalúbajoün jádan güri-gia jagía. ²³ Múa buíti le níjin lubei láburuja ílaü, ítara líña quei güri-gia ja agáambubalin ugánu, ába gunfaráanda jamáni, ába jíchugun ában alúbajoüni buíti. Añájein, ítara jáña quei ílaü le íchugubei san águu luágu ában, jíbiri quei le íchugubei ürúwa-wein, jíbiri quei le íchugubei darándi.

Jémpulu luáguti jíduru wuríbati labádinagua türígu

²⁴ Ábaya líchuguni Jesúsu jémpulu le joun.
 —Arúejani le lánina siélu, ítara líña quei ában wügüri le ábunagubei ílaü buíti lídan lufúlasun, ²⁵ dan añája lan sun ja níbaña arúmuga, ába lebéllurun ában lágani labúreme fulásu lígía, ába lábunun jíduru wuríbati labádinagua türígu, ába lídin. ²⁶ Dan le laweínamudun türígu ába legélewejan, ába giñe lachúlaagun jíduru wuríbati. ²⁷ Ába jóüdin músu, ába jaríñagun lun jayúbudiri. “Wayúbudiri, ánjein buídu lubei ílaü le bábunagubei bumúanrugu, çjalágiñésan lasálira jíduru wuríbati le?” ²⁸ Ába laríñagun iyúbudiri joun. “Ladüga ában ágani le.” Ábati jaríñagun músu lun. “¿Buséntibu lun wájulajani jíduru wuríbati le?” ²⁹ Ába laríñagun joun. “Uá, ladüga dánme jájulajani jíduru wuríbati, julá jíñein lin giñe türígu úara lúma. ³⁰ Ígiragubei jumei lun laweínamudun úara daríme lídáani alúbajani, ábame nariñagun joun ñadágimeintiña lun jájulajani jíduru wuríbati furúmiñe, ábame jagúrugini lun lágudúniwa, lárígiñeme, ábame jareiduni türígu tídan lágei.”

Jémpulu luáguti tíla mostása
 (Mr 4.30-32; Lc 13.18-19)

³¹ Rúlumuti giñe Jesúsu jémpulu le joun.
 —Ítara líña arúejani lánina siélu quei ában tíla mostása le lábunubei ában wügüri lufúlasunrugu. ³² Tíla mostása, lígía ílaü núraütimaabei lídaangiñe sun ílaü, áni dan labóuchun, lígía weírítimaabei lídaangiñe sun nádü, ába líábin lun ábanbei lan wéwe weírítí darí lun jayábin dunúru adüga jádibu luágu lílímun.

Jémpulu luáguti ísi
 (Lc 13.20-21)

³³ Rúlumuti giñe jémpulu le joun.
 —Ítara líña arúejani le lánina siélu quei ísi le tagúbudubei ában würi tídan ürúwa líburu fulúwaaru, ába terésirun sun fulúwaaru tugúya.

Ca lan lébunabei líchuguni Jesúsu jémpulu buri le
 (Mr 4.33-34)

³⁴ Láu jémpulu laríñagei Jesúsu sun cátei le joun güri-gia, maríñagunti ní cáta joun mayúsurunga jémpulu. ³⁵ Sun cátei le, lun lagúnfulirun le laríñagubei meja Búngiu líyúmulugugiñe proféta. Nadímurejaba láu jémpulu jun, nafúnraanguagüdübei cátei lé buri meja arámudaguabei jun lúmagiñe nadügüni ubóu.

Lafúnraanguagüdüni Jesúsu jémpulu le luáguti jíduru wuríbati labádinagua türígu

³⁶ Ába loúnajaniña Jesúsu güri-gia jábíñoun, ába lebéllurun múnadoun, ába jayábin láni dísiplugu, ába jaríñagun lun.
 —Furáanguagüdübei jémpulu le luáguti jíduru wuríbati woun.

³⁷ Ába laríñagun Jesúsu joun.

—Áu le Wügüri Garaüwarügüti, áu le ábunagubalin ílaü buíti, ³⁸ múa, ligía uboubei, ílaü buíti, jagía güriquia ja lílana larúeijan Búngiu, jíduru wuríbati, jagía güriquia ja lánigu Máfia, ³⁹ áganiti le ábunubalin jíduru wuríbati, Máfia méme, alúbajani, ligía lagúmuchunbei ubou, ja alúbajabaña, ánjeligu. ⁴⁰ Ítara quei labúdajouñiwa jíduru wuríbati ába lágurún wáturugun lun lágudun, ítara lúba gíñe lasúseredun dánme lagúmuchun ubou, ⁴¹ áu le Wügüri Garaüwarügüti, nouñajabaña náni ánjeligu aságaraña sun ja affigoungüdübaña ámu, jáma ja adügübaña wuríbati, lídaangiñe narúeijan, ⁴² ábame jácharaguniña lídoun wátu geméti lánina máfiougati. Ábame jayájuajan ñi, ábame lacünrinjan jári. ⁴³ Jámeti adügübalin le lubeibe Búngiu, ábame jámiridun quei wéyu lídan larúeijan Wáguchi Búngiu. Agáamba jumána, jugúya le garigeirugubei lun jagáambun.

Jémpulu luáguti irisini le arámudúañubei

⁴⁴ Ítara líña arúejani le lánina siélu quei irisini le arámudúañubei lábugiñe múa. Ladárierei ában wügüri irisini ligía, ábaya larámuduni ñi méme, le luweirin lugúndan, ába lídin, ába lalúguruni sun le lúmabei, ába lagáñijani fulásu ligía.

Jémpulu luáguti pérla le weírubei ebégi

⁴⁵ Ítara líña gíñe arúejani le lánina siélu quei ában alúgurajati le eíbugañajabei áluaja pérla finuti, ⁴⁶ dánti ladárirun ában le weíruti lebégi, ába lídin, ába lalúguruni sun le lúmabei, ába lagáñijani pérla ligía.

Jémpulu tuáguti séni

⁴⁷ Ítara líña gíñe arúejani le lánina siélu quei ában séni to agurúboun baránaja, ába tañúgun sun jawúyeri úduraü. ⁴⁸ Dan tabuínchun, ába jacháwarunun esénijatiña lárur béya, ába jañúurun ñi anúdajaña úduraü, ába jareiduniña ja buídubaña, ába jachágaruniña ja wuríbabaña. ⁴⁹ Ítara lúba dánme lagúmuchun ubou, jayábiba ánjeligu lun jafánreinruniña ja buídubaña jádaangiñe ja wuríbabaña. ⁵⁰ Ábame jádaruniña ja wuríbabaña lídoun wátu geméti lánina máfiougati, ñíba lubei jayájuaja, acünrijame jári.

Irisini buri iséri lúma binádu

⁵¹ Ábati lálügüdüniña Jesúsu, laríñaga joun.

—¿Gunfaráanda jumútisan sun cátei le?

Ába jariñagun.

—Ánja, Wabúreme.

⁵² Ábati laríñagun joun.

—Dan le liábin ában arúfudajati lilúrudun Moisés lun gunfaráanda láni luáguti arúejani le lánina siélu, ába ítara lan quei ában iyúbudiri le gaságaraditi cátei iséri buri lúma cátei binádu buri lídaangiñe lirísun lun líchuguni joun tílana lúban dan le jemégeiruni, queígubeirügü, gayáraati larúfudajan joun güriquia luágu lilúrudun Moisés lúma gíñe luágu cátei le narúfudajabei, áu le Jesúsu.

Jesúsu lídan fulásu le gíribeí Nazarét

(Mr 6.1-6; Lc 4.16-30)

⁵³ Dan lagúmuchunbei líchuguni Jesúsu jémpulu buri le, ába lídin ñígíñe, ⁵⁴ ába lachülürün lageíroun. Ába lagúmeserun arúfudaja tídan jalígilisun juríu to lídaanboun fulásu ligía, ába laweíridun janígi güriquia, ába jariñagun.

—¿Jalíasan lafúnrendeirei wügüri le sun lichú áu le? ¿Ída líñásan gayára láani miláguru buri le adüga? ⁵⁵ Liraüga saráfangei le, María lúguchuboun, líbugaña Jacóbo, José, Simón lúma Júdas, ⁵⁶ ya gíñe jagánawa lamúleni jáma lítunu wádan. ¿Jalíagiñeti lasúbudirei sun le?

⁵⁷ Ába jamájarun lun jerésibiruni. Ába laríñagun Jesúsu joun.

—Sun güriquia jínsiñeti ában proféta joun, mámarügaali ligía lídaangiñeti fulásu le ñi jabei o tílana lan jában.

⁵⁸ Madügúntiti sarágu miláguru ñi ladüga maffíñen jamá luágu.

Louñwen Juan le abásteragüdjabei

(Mr 6.14-29; Lc 9.7-9)

14

¹ Lídan dan ligía, ába lagáambun Heródes, le gumándan lídan fulásu le gíribeí Galiléa, luágu Jesúsu, ² ába laríñagun joun ja lúmabaña.

—Juan le abásteragüdjabei le, sará jádaangiñe jiláaña, ligía gabáfu lubei lun ladáagun miláguru.

³ Lé meja susérelibei, daílumuti meja Heródes Juan, ába lagúraguágüdüni láu güiringüri tueigiñe Heródias tó meja lúmari Felípe, le lamúlen. ⁴ Aríñagaali meja Juan lun Heródes luágu moun láni lagámaridunun lúmari lamúlen, madügünti Heródes gásu láu.

⁵ Busénti yebéti Heródes láfaruni Juan jilágubei, ladüga lanúfude jawéi güriquia, madügun lumúti ladüga sun lan güriquia afñetiña luágu proféta lan Juan. ⁶ Dánti le efédujani luágu lagúnfulirun Heródes irúmu, ába tiábin tiraü Heródias, ába tabínajan jagübugiñe amísurajoútiña, léti línsiñe tabínajan lun Heródes, ⁷ ába laríñagun tun láu fiñún luágu líchugubei lan furúmieguarügü cátei le tamúriajan lúma tun. ⁸ Ábati tariñagun túguchu tun lun tamúriajani lábuloju Juan le abáste jilágubei, ladüga, lun jíchuguni tun lídan ában asiedu, ába tamúriajani lúma ítara.

⁹ Ába lírudagun Heródes lueigiñe cátei le, quei aríñaga láali lan láu fiñún, agáamba jameí amísurajoútiña, ába laríñagun lun líchugúniwa tun. ¹⁰ Ábati laríñagun lun ladürürúniwa lábuloju Juan furísunrugu, ¹¹ ába janügüni lídan ában asiedu, ába líchugúniwa tun irájü tugúya, ába tíchuguni tun túguchu.

¹² Ábati jayábin l-íñagun tun láu fiñún luágu lanigu Juan, ába janügüni lúgubu, ába jábununi, lárigiñe, ába jóudin awísarei Jesúsu.

*Líchugun Jesúsu eigni joun seingü mílu wügüriña
(Mr 6.30-44; Lc 9.10-17; Jn 6.1-14)*

¹³ Dan lagáambuni Jesúsu cátei le, ába lídin ñigiñe jáurügü láni disípulugu tídan ában ugúnein lídoun ában fulásu mageirawati. Ába jasúbudiruni güriquia, ába jáfuridun lídaangiñé buri aüdü, ába jóudin lárigi, eibu. ¹⁴ Dan larárirun Jesúsu tídaangiñe ugúnein, ába laríjin luágu sarágu jaña lan güriquia jagia, ába jagüdemedagun lun, ába lareidaguagüdüniña ja sándibaña jádan. ¹⁵ Queiti agüñedeinaali lubei, ába jariñagun láni Jesúsu disípulugu lun.

—Dárüjalitia áni úatiña güriquia aganóutiña lídan fulásu le. Oúnaja báña güriquia ja, ñüdüñ jamámuga lídoun buri lirájüñ fulásu yaráfa agáñija eigni lun jeigin.

¹⁶ Ába laríñagun Jesúsu joun.

—Mídinbaña, rújuma eigni joun.

¹⁷ Ába jariñagun lun.

—Seingü rügüñoun fein wáma ya, jáma bián úduraü.

¹⁸ Ába laríñagun Jesúsu joun.

—Barüjumoun nun ñájoun.

¹⁹ Ába laríñagun joun güriquia lun jañúurun luágu jíduru. Ába lanügünun seingü fein jáma bián úduraü jagia lújaburugu, ába laríjin siélun, ába leteíngiruni Búngiu tuágu. Ábati lagúbachagunun fein, ába líchugunun joun láni irun Jesúsu tídaangiñe ugúneidisípulugu, ába jafánreinjanun jádan güriquia. ²⁰ Sun jagia jóutiña quimúle, lárigiñe, ába jabuínchagüdüñ dúusu faníñe táu to ígiragutu. ²¹ Seingüñanu mílu wügüriña eigitiña, mabájüdünga würiña jáma irájüñü.

*Leíbugun Jesúsu ligíbuagu dúna
(Mr 6.45-52; Jn 6.16-21)*

²² Ába loúnajaniña Jesúsu láni disípulugu lubá tídan ugúnein tugúya lun jánjifuragun loubáfurugun sun niján lan oúnajaña güriquia águyu. ²³ Lásun loúnajaniña, ába laweínrun lábuga luágun wübü ayúmuragua lun Búngiu. Dan le lagüñedunbei, ñíñein Jesúsu lábuga, ²⁴ sun núnguran tan ugúnein lamídan dúna. Ába láfarajan lugúdi barána tuágu ugúnein ladüga tubárouñein lan garábali. ²⁵ Ába liábin Jesúsu jawágun lubá larúgan, eibugeina ligíbuagu dúna. ²⁶ Dan jaríjini láni disípulugu eibugeina ligíbuagu dúna, ába janúfudedagun, ába jagúragun láu anúfudei.

—¡Úfiaü!

²⁷ Ába ladímurejan Jesúsu joun, ába laríñagun joun.

—¡Ragüjuma anígi, áu le, manúfudeda jumá!

²⁸ Ába laríñagun Pédro lun.

—Nabúreme, ánjein amürü lubei, eibugagüda bána giñe ligíbuagu dúna chülü le ñi bubei.

²⁹ Ába laríñagun Jesúsu lun.

—Jigábuti.

Ába larárirun Pédro tídaangiñe ugúnein, ába lagúmeserun eibuga le ñíjin lubei Jesúsu ligíbuagu dúna. ³⁰ Dan le lasándiruni lére garábali ába lanúfudedagun, ába lagúmeserun abúlucha, ába lagúragun.

—¡Séfu bána Nabúreme!

³¹ Ába lárügüdüni Jesúsu lújabu, ába laríñagun lun.

—¡Loúguati giñe bafiñen! ¿Ca uágu lalóguada bafiñen?

³² Dan jádinun tídoun ugúnein, ába lagálumadun garábali. ³³ Játi buga tídaanbaña ugúnein, ába jájuduragun ligíbugiñe Jesúsu, ába jariñagun.

—Inárúni luágu Liraü ban Búngiu.

Lareidaguagüdüniña Jesúsu sánditiña Genésaret
(Mr 6.53-56)

³⁴ Ába jánjiñuraguni dúna, ába jachülürün Genésaret. ³⁵ Dan le jíchugunbei lílana fulásu fe luágu Jesúsu lan, ába jabúruchaguagüdüni lídan sun fulásu ligía, ába janügüniña sun sánditiña le ñíjin lubeí. ³⁶ Ába jáyúmuragun lun lun lígirun lún-rügü jagúuruni táru lanáangun, sun ja agúurubarun, areidaguátiña.

15

Cátei le marúmadagüdünbaliña gürígia ligíbugiñe Búngiu
(Mr 7.1-23)

¹ Ába jáyábin fiú fariséogu jáma arúfudajatiña lílurudun Moisés, ñübintiña ubúrugugiñe Jerusalén lúmoun Jesúsu, ába jariñagun lun.

² —¿Ánsan jájalachagunbalin háni disípulugu binádu jagáburi weíyaaña mútu? Magúnfuliruntiña láu lachibúniwa újabu lubá eígini, según wagáburi.

³ Ába lariñagun Jesúsu joun.

—¿Ánti giñe jájalachagunbalin lerérün Búngiu lun jafálaruni binádu jigáburi? ⁴ Laríñajare Búngiu. “Inébe jamá bagübürigu bun, le anábagubaliña lagübürigu, jílála.” ⁵ Ánjeinti jugúya, aríñagatün luágu gayára lan lariñagun ában gürígia lun lúguchi o tun lúguchu. “Siñáti nideragunibu ladüga sun le nómabei, aríñagaadina luágu lun lan níchuguni lun Búngiu”, ⁶ luágu furúmieguarügü lan le aríñaguti ítara, mámaali lan lúnti líderaguniña lagübürigu. Láu líra mebégiüda jumáali lagúmadíjan Búngiu lun jafálaruni binádu jigáburi. ⁷ ¡Biángua tigibu jugúya le! Linárün proféta Isaías lariñagunbei juágu ítara.

⁸ Jayumarurügü gürígia ja jíhíga inébesei nun, líña Búngiu, ánjein tídan janígi, mebéresentiña náu.

⁹ Málati jájuduragun nun,

ladüga le rügüñein jagúmadíjan wügüriña jarúfudaja.

¹⁰ Ábati lagúarun joun gürígia, ába lariñagun joun.

—Agáamba jumá, gunfaráanda jugúyame. ¹¹ Máma eígini le leígubei gürígia adügübalin lun marúman lan ligíbugiñe Búngiu, dimúrei wuríbati le lariñagubei wügüri, ligía adügübalin lun marúman lan.

¹² Ábati jáyábin disípulugu lúmoun Jesúsu, ába jariñagun lun.

—¿Subúditisan bun luángiu lun jafálaruni binádu jiggu wuríba lan láburujan dimúrei le baríñagubei joun fariséogu?

¹³ Ába lariñagun joun.

—Furúmieguarügü nádü to máma lábunun Nüguchi Búngiu le siélubei, lálulúba láu sun lílagüle. ¹⁴ Ígira jumáña, maríjintiña ja adúndejatiña maríjintiña jáledi jagía. Áni ánjein adúndega ában maríjinti ában maríjinti líledi, jeíguaduba biángubei jagía lídoun ában júyu.

¹⁵ Ábati lariñagun Pedro lun Jesúsu.

—Furáangugüdebeí jémpulu le woun.

¹⁶ Ába lariñagun Jesúsu.

—¿Úati giñe gunfaráanda jumá? ¹⁷ ¿Úati gunfaráanda jumá luágu sun lan le ebélurubei lídoun iyúmaü, ába lídin lídoun urágei, lárigiñe ába láfuridun lídaangiñe úgubu? ¹⁸ Ánjein dimúrei le áfuridubei lídaangiñe iyúmaü, tídaangiñe anígi líábin, ligíati adügübalin wügüri lun marúman lan ligíbugiñe Búngiu, ¹⁹ ladüga tídaangiñe anígi láfurida samínaü wuríbati, áfarajani, adultériu, salúfuri, íweru, iyéeni, marásualugu. ²⁰ Ligía buri cátei le adügübalin wügüri lun marúman lan, ánjeinti leigíniwa machibúnga újabu según jagáburi juríu marúmadagüdün lumúti ligíbugiñe Búngiu.

Ában würi teréncha to afíñeroun luágu Jesúsu
(Mr 7.24-30)

²¹ Ába láfuridun Jesúsu ñígiñe, ába lídin lídoun buri fulásu geyéguá láu fulásu le Tíro lúma Sidón. ²² Ñíñoun ában würi jádaangiñetu Cananítagu aganóuti lídan fulásu ligía, ába tiábin luágun Jesúsu agúarajeina.

—¡Nabúreme, ladügawagun David, gudémená bun! Níjein ában espíritu wuríbati tuágu nisáani, weíríti tasúfurirun lurúma.

²³ Mouñabun lumútu Jesúsu. Ábati jáyábin disípulugu, ába jáyúmuragun lun, ába jariñagun.

—Adügabei le tamúriajabei búma, ladüga nuteíntia agúarajeina wárigi.

²⁴ Ába laríñagun Jesúsu.

—Jóun rügúñein güriquia féridijaña ja Israelítagu loúnajana Búngiu lun níderaguniña.

²⁵ Ába tíabin wúri tugúya, ába tájuduragun ligíbugiñe, ába taríñagun.

—¡Nabúreme, íderagua bána!

²⁶ Ába laríñagun Jesúsu tun.

—Lúnti níderaguniña numútuniña ja juríu furúmiñe, mabuídunti lun tagídarúniwa fein jawei isáanigu lun tichugúniwa joun oúnli.

²⁷ Ába taríñagun.

—Ánja, Nabúreme, láu sun líra, gayáraati jeígini oúnli ífei le áburujati luegiñe jadábulan jabúriña.

²⁸ Ábati laríñagun Jesúsu tun.

—Wúri, ¡weíríti giñe baffiñen! Suserelá le babúseerubei.

Lúmagiñe óra ligía, ába tareídagun tisáani.

Lareídaguagüdüñ Jesúsu sarágu sánditiña

²⁹ Ába láfuridun Jesúsu ñigiñe, ába lachülürün lárún dúna Galiléa, lárigiñe, ába laweínrun luágun ában wúbü, ába lañúurun ñi. ³⁰ Ába jayábin sarágu güriquia le ñíjin lubei barúina jagía meibuguntiña, maríjintiña, maríñaguntiña, danímaati jarúna, jáma sarágu jawúyeri sánditiña. Ába jíchuguniña lubádu lugúdi Jesúsu, ába lareídaguagüdüniña. ³¹ Ába laweíridun janígi güriquia láu jaríjin adímurejaña jamá já meja maríñagadibaña, areídagua ja danímaabaña arúna, eíbuga ja meibugunñajabaña, aríja ja maríjiñajabaña. Ába jagúmeserun adímureja weírigu luágu Jabúngiute Israelítagu.

Líchugun Jesúsu eígini joun gádürü mílu wügüriña

(*Mr 8.1-10*)

³² Ábati lagúarun Jesúsu joun láni disípulugu, ába laríñagun joun.

—Gudémetiña güriquia ja nun ladüga ürúwaali wéyu jáu núma ya áni úaali ni cáta jáma lun jeígin. Mabúseeruntina nouñajaniña jábiñoun meíginga, dagá líñein falálaü jawágu úmada.

³³ Ábati jaríñagun láni disípulugu lun.

—¿Ída lubáti wadárirun eígini joun sarágu güriquia ya lídan fulásu le ñí lumuti úa jamá aganoútiña?

³⁴ Ába lálügüdüniña Jesúsu.

—¿Átiriñoun fein júma?

Ába jaríñagun.

—Sédü, jáma biánraü úduraü.

³⁵ Ába laríñagun joun güriquia lun jañúurun múarugu, ³⁶ ába lanügünun sédü fein jáma úduraü jagía lújaburugu, ába leteíngiruni Búngiu. Ába lagúbachagunun fein, ába líchugunun joun láni disípulugu jáu sun úduraü, ába jafánreinjanun joun güriquia. ³⁷ Joutiña súngubei quimúle, buíngüda giñe sédü faniñe táu to ígiraguboun. ³⁸ ¡Gádürüñanu mílu wügüriña eígitiña, mabájüdünga wúriña jáma irájüñü! ³⁹ Lárigiñe, ába loúnajaniña Jesúsu güriquia águyu, ába ládinun tídoun ugúnein, ába lídin loubawagun Mágdala.

16

Jamúriajan fariséogu jáma saduséogu ában seíni le láuti miláguru

(*Mr 8.11-13; Lc 12.54-56*)

¹ Ába jóudin fariséogu jáma saduséogu aríjei Jesúsu. Lun jáburügüdüni tídoun sádara, ába jaríñagun lun lun larúfudun ában seíni láuti miláguru le siélugiñeti joun, afiñe jamámuga luágu lúmagiñe lan Búngiu liábin. ² Ába laríñagun joun.

—Rábounwéyu, ába jaríñagun. “Buidubei dan ladüga funáti siélu.” ³ Bináafin, ába jaríñagun. “Wuribabei dan ugúne ladüga funáñu líña siélu áni jamúñounga.” ¡Biángua tigibu jugúya le! Subúdiati luágti ligáburi dan jun, áni ibidiñeti jun luágu chúlújali lan lidáani asálbaruni. ⁴ Güriquia wuribatiña, múaraantiña ja, amúriajatiña seíni láuti miláguru lun jafiñerun luágu áu lan anügübei asálbaruni joun güriquia. Wel, marúfudúnbei ámu seíni joun luei liseíni Jonás.

Ába ligiruniña, ába lídin.

Ítara líña jarúfudajan fariséogu quei ísi

(*Mr 8.14-21*)

⁵ Dan le jájiñuragunbei disípulugu lúma Jesúsu loubáfurugun dúna, bulíei jamúti janügün fein. ⁶ Ábati laríñagun Jesúsu joun.

—Touñigigua jumátia júngua lueí jísite fariséogu jáma saduséogu.

⁷ Ába jagúmeserun disípulugu aríñaga jámagua.

—Ladúgattia manügün wamá fein lariñagunbei itara.

⁸ Ába lasúbudiruni Jesúsu, ába lariñagun joun.

—¿Ca uágu jadjerida luágu úa tan fein júma? ¡Louguati giñe jaffiñen! ⁹ ¿Úagili gunfaráanda jumá, marítagn jugúya tuágu seíngü fein to nafánreinjaboun jádan seíngü mílu wügüríña lúma átiriñein lan faniñe táu ígiragutu? ¹⁰ ¿Bulíeiguatün funásan tuágu sédú fein to nafánreinjaboun jádan gádürü mílu wügüríña lúma átiriñein lan faniñe táu ígiragutu? ¹¹ ¿Ída liñági mefeen jubei luágu máma lan tuágu fein nadímureja dan le naríñagunbei jun lun jóunigiragun júngua lueí jísite fariséogu jáma saduséogu?

¹² Ába gunfaráanda jamáni luágu máma lan luágu tísitena fein lariñaga joun, lueí lan arúfudajani le jáni fariséogu jáma saduséogu lawéridiraña.

Lariñaguni Pédro luágu Jesúsu lan Crístubei
(Mr 8.27-30; Lc 9.18-21)

¹³ Dan le lachúlürün Jesúsu ubúruğu Cesaréa le Filípo ába lálügüdüniña láni disípulugu.

—¿Cátanasan lídan jarítagn gürígia, áu le Wügüri Garaúwarügüti?

¹⁴ Ába jariñagun.

—Añájein aríñagutiña luágu Juan lan lé meja abásteragüdajabei amürü, jíbiri aríñaga luágu Elías ban, añájeingua aríñagutiña luágu Jeremías ban o ámu lan proféta.

¹⁵ Ábati lariñagun joun.

—Ánti jugúya, ¿cátanati lídan jarítagn?

¹⁶ Ába lariñagun Simón Pédro lun.

—Crístu le Liraü Búngiu le wíwanbei amürü, le ñübinbei asálbaraña gürígia ubouágu.

¹⁷ Ába lariñagun Jesúsu lun.

—Fuleiseiwatibu Simón, liraü Jonás, ladüga máma lasúbdirágüdün ni ába gürígia cátei le bun, lasúbdirágüdün Núguchi Búngiu le siélubei bun. ¹⁸ Naríñajare bun luágu Pédro lan amürü, líla íri ligía, “dübü”, luáguba ébuu le nábuaguoun nilígílisin, áni ni íbini ouweni mabáfubei tuágu. ¹⁹ Níchugubei ligélen arúejani le lánina siélu bun, le cátei le uáguti baríñaga luágu moun lan jadügüni afñetiña, ligía giñe uágubei lariñaga Búngiu luágu siñá lan ladügüniwa, le cátei le uáguti baríñaga luágu gayára lan ladügüniwa, ligía giñe le uágubei lariñaga Búngiu luágu gayára lan ladügüniwa.

²⁰ Ábati lariñagun Jesúsu joun láni disípulugu lun maríñagun jamá ni ca un luágu ligía lan Crístubei.

Ladímurejan Jesúsu luágu loúnwen
(Mr 8.31–9.1; Lc 9.22-27)

²¹ Lúmagiñe dan ligía, ába lagúmeserun Jesúsu aríñaga joun láni disípulugu furáangu luágu lúnti lan lidin Jerusalén, luágu giñe jasúfuriragüdübei lan wügüríña weírígutiña lídan jaffiñen juríu, jáma jábutigu jafádirigin juríu, jáma arúfudajatiña lilúruden Moisés. Aríñagati joun luágu láfarúba lan jilágubei, áni lásaaruba lan luágu lürüwan wéyu. ²² Ába ladíñurun Pédro láu Jesúsu ñígiñe murusun, ába lariñagun lun táu sun lanígi.

—¡Mabúseeraleí Búngiu líra, Nabúreme! ¡Siñáti lasúseredun cátei le bun!

²³ Ába lagáragun Jesúsu, ába lariñagun lun Pédro.

—¡Disebá nueí, Máfia! Babúseerüña beréderuni ladügüniwa lugúndan Búngiu. Masáminaruntibu quei Búngiu, basáminarun quei wügüri.

²⁴ Ábati lariñagun Jesúsu joun láni disípulugu.

—Le busénti lafálarunina, bulieileí cáteiñein lan, awándaleí sun luwúyeri asúfuriruni le lúnbei liábin lun nueígiñe queisi lanügüni ában wügüri lugúruwan, falálana. ²⁵ Ladüga le abúseeruti leséfuragun lúngua ya ubouágu leféridirubei íbágarí le magúmchaditi, ánjein le ánjabei leféridiruni libágarí ya ubouágu nueígiñe, libájubei íbágarí le magúmchaditi siélu. ²⁶ ¿Cági ju lan lun gürígia lagáñeiruni sun le lánina ubou le, leféridireime lubára siélu? Úati ni cáta lánina ubou le áuti gayára lan lagáñijan gürígia ubáraü siélu. ²⁷ Nagíríbuduba, áu le Wügüri Garaúwarügüti, úara jáma náni ánjeligu, niábinba láu uweíríguni le meme láni Núguchi. Ábamei nafáyeruniña gürígia quei ligáburi le adüga jamáalibeí. ²⁸ Ninárün jáu luágu añájein lan jádaangiñe ja yábaña guetó, mouñwenbaña daríme jaríjini liábin narúejan, áu le Wügüri Garaúwarügüti.

17

Lámuñedagun larijín Jesúsu
(Mr 9.2-13; Lc 9.28-36)

¹ Sísí wéyu lárígiñe, ába lanügüniña Jesúsu Pédro, Jacóbo, lúma Juan le lamúlen Jacóbo, ába lídin jáu luágu ában wúbü íñuti, jagía rügüñanu ñi. ² Ába lámuñedagun larijín Jesúsu ñi jagíbugiñe, ába lámiridun ligíbu quei wéyu, ába tájarudun lanáangun quei larúgonga. ³ Sódini ába jarijini Moisés lúma Elías (já meja abágaridubaña lídan dan le sügüjalibe) ayánuja lúma Jesúsu. ⁴ Ába lariñagun Pédro lun Jesúsu.

—Nabúreme, ¡lídan dan awánja lan ya! Ánjabu busén, adüga wagíame úrúwa dibásein ya, ában bun, ában lun Moisés, ában lun Elías.

⁵ Dan níján lan Pédro adímureja, ába liábin ában juánriñu miríti, ába louburaguniña, ába lagaambúniwa ában umálali lídaangiñe juánriñu ligía le aríñagubei.

—Niján niraü le jínsiñebei nun, le aúbei óunwenbun lan nugúndan, adüga jumei le lubeibe.

⁶ Dan jagáambuni dispulugu, ába jabúluchagun láu jagíbu múarugun le luweírín janáfude. ⁷ Ába liábin Jesúsu jawágun, ába lagúrurun jawágu, ába lariñagun joun.

—Sarájuma, manúfudeda jumá.

⁸ Dan le jarijinbei, maríjinjaña ámu lueidügü Jesúsu.

⁹ Dan le arárireina jamáni wúbü, ába lariñagun Jesúsu joun.

—Mabájudagua jumeítia cátei le aríja jumáalibe lun ni ában daríme saráadina, áu le Wügüri Garaüwarügüti, lídaangiñe óuweni lúnya nabágaridun.

¹⁰ Ábati jariñagun dispulugu lun Jesúsu.

—Guetó subúdi wamáali luágu amürü lan Crístubei. Quei itara líña lubei, ¿cáti uágu jariñaga arúfudajatiña lílúrudun Moisés luágu lúnti lan liábin Elías lubáragiñe liábin Crístu?

¹¹ Ába lariñagun Jesúsu joun.

—Inárüni luágu liábinba lan Elías, ábame líchugun sun cátei lídoun lubúdubu, ¹² áni naríñajare jun luágu ñübinjali lan Elías, masúbudirun jamúti gürígia, adúgarügü jamúti sun le jabúseerubei láu. Ítara lúba giñe jasúfuriragüdünina, áu le Wügüri Garaüwarügüti.

¹³ Ábati jasúbudiruni dispulugu luágu Juan lan lé meja abásteragüdejabei, ligía lan Elíasbei le uágubei ladímureja Jesúsu.

Lareidaguagüdüñ Jesúsu ában irájü goúwejaditi
(Mr 9.14-29; Lc 9.37-43)

¹⁴ Dan le jachülürünbei le ñíjin jabei gürígia, ába liábin ában wügüri lúmoun Jesúsu, ába lájuduragun ligíbugiñe, ába lariñagun lun.

¹⁵ —Nabúreme, gudémelá nísáani bun, goúwejaditi, weirititi lasúfurirun, níjein dan jeíguati wáturugun, níjein dan dúnarugun. ¹⁶ Barü numuti ñájoun joun báni dispulugu, siñá jamuti areidaguagüda.

¹⁷ Ába louñabun Jesúsu.

—¡Gürígia mafiñeradiña, gürígia wuríbatiña! ¿Átiribeisan dan lun neréderuni júma lubá gayára lan jafiñerun nuágu? ¿Ídame lagúmucha mafiñeni le jídaanbei? Barújumei irájü ligía ñájoun.

¹⁸ Ábati ladeínjan Jesúsu lun espíritu wuríbati ligía, ába láfuridagüdüni lídaangiñe lúmagiñe óra ligía, ába lareidagun irájü le.

¹⁹ Lárígiñe, ába jadímurejan dispulugu lúma Jesúsu jábugua, ába jálügüdüni.

—¿Cásan uágu siñá wabalin espíritu wuríbati ligía aságara?

²⁰ Ába lariñagun Jesúsu joun.

—Ladüga liloúguan jafiñen. Ninárün jáu luágu ánjein lan íbija jubei fe íbini ñúraüráü lan quei ában tágu mostása, jariñaguba lun wúbü le. “Gídaba yágiñe, beiba lídoun ámu fulásu”, ábame lagídarun wúbü ligía. Úabei ni cáta jásiñerun ánjein íbija jubei fe le tímatisaati. ²¹ Ánjeinti jibe espíritugu ja, láu rügüñein ayúmuraguni lun Búngiu lúma ayúnaruni gayára lan jaságarúniwa.

Ladímurejaanya Jesúsu luágu louñwen
(Mr 9.30-32; Lc 9.43-45)

²² Dan le eíbugeina jamá úara louñwagu Galiléa, ába lariñagun Jesúsu joun luágu ledéregurába lan, ligía le Wügüri Garaüwarügüti, jájaburugun wügüriña wuríbatiña, ²³ ábame jáfaruni jilágubei, áni lásaaruba lan lídaangiñe óuweni luágu lürüwan wéyu. Ába jírudagun sarágu dan le jagáambuni cátei le.

Lafáyeirúniwa tíseínsuna témpulu

²⁴ Dan lachülürün Jesúsu jáma láni disípulugu Capernaúm, ába jóudin ja agúburajabalin tiseínsuna témpulu to Jerusalénboun lúmoun Pédro, ába jaríñagun lun.

—¿Mafáyeijantisan jumáesturun tiseínsuna témpulu?

²⁵ Ába loúnabun Pédro, ába laríñagun lun.

—Afáyeijati.

Dánti lebélorun Pédro múnadoun, ába lálügüdüni Jesúsu Pédro lubáragiñe gayára lan ladímurejan.

—¿Ída líña baríjin lun líra, Simón? ¿Cátaña jagúburajabaña urúeigu ja lánina ubou le, jásan lílana fulásu ódi ja teréncha?

²⁶ Ába laríñagun Pédro lun.

—Ja teréncha.

Ába laríñagun Jesúsu lun.

—Játi lílana fulásu jáledi moún lumuti lubeiti jafáyeijan, áu le Liraü Búngiu, moún lumuti nafáyeijan tiseínsuna lúban Núguchi. ²⁷ Lun magáñidagüdüwamá ni ában, beíba, ábame bachürunun bürünjüre dúnarugun, ábame badígini furúmifieti úduraü le eígiti bun. Badáriruba ában seínsu liyúmulugu úduraü ligía, buídurügübei lun bafáyeijan wawouguá láu, ábame bafáyeiruni.

18

¿Cáteisan weírigutimaabei lídan larúeijan Búngiu?

(Mr 9.33-37; Lc 9.46-48)

¹ Lídan dan ligía, ába jayábin disípulugu lúmoun Jesúsu, ába jálügüdüni.

—¿Cáteisan weírigutimaabei lídan larúeijan Búngiu?

² Ába lanügün Jesúsu ában irájü, ába líchuguni jamídan jámagua, ³ ába laríñagun.

—Nínárün jáu luágu ánjaün lan mayábin lun jítaradun quei irájüñü, mebélubadün lídoun larúeijan Búngiu. ⁴ Ítara líña lubeiti, le ñúraüti lanáangun lúngua, ñübin ligía lun ítarabei lan quei ában irájü, ligía weírigutimaabei lídan arúejiani le lánina siélu. ⁵ Gürígia gíñe le erésibiruti ában irájü lídan níri resibi lumútina gíñe.

Luríban lafígoungüdüniwa ában gürígia

(Mr 9.42-48; Lc 17.1-2)

⁶ ‘Furúmieguarügü le afígoungüdüti ában jádaangiñe ja isérigiñabaña lídan jafiñen nuágu, buítimaati jamúga lun lun lagurúniwa baránajouün láu ában oúnwenbun dübü le amúligülei güráñu luágu ligíina sügü láu ladügüni cátei líra. ⁷ ¡Wuríbati lun ubou, ñejein lán buri cátei le afígoungüdübaliña gürígia! Súnwandan ñibeí lan, áni ¡fugiábu le wügüri le lébunabei!

⁸ ‘Ligía ánjein lubei lafígoungüdübadibu lubei bújabu o bugúdi lan, dürübei, fíbei díse buáriuua, buítimaati lun bebélurun siélun májabuga o magúdiga, sügü láu badarún láu biángubei bújabu lúma biángubei bugúdi máfiougatin le ñí lubei wátu le meñeguchadibeí. ⁹ Ánjein bágu lubei afígoungüdübadibu, sagábei, fíbei díse buáriuua, buítimaati lun bebélurun siélun máguaga sügü láu badarún láu biángubei bágu máfiougatin.

Jémpulu tuáguti mudún to eféridiruboun

(Lc 15.3-7)

¹⁰ ‘Manúga jumá ni ában jádaangiñe ja únabugububaña ja quei ni cáta. Nariñajare jun luágu ligibugiñeñanu lan Núguchi Búngiu le siélubei ánjeligu ja arjubaña jáu afiñetiña ja súnwandan. ¹¹ Ladúga asálbarei le féridijalibeí yebe niábin, áu le Wügüri Garaúwarügüti.

¹² ‘¿Ída líña jaríjin lun? Ánjein añájein lubei san mudún lúma ában wügüri, teféridira ában jádaangiñe, ¿ma lígirubaña jíbiri luágu wúbü, ábame lídin áluajoun to ayúridaguboun? ¹³ Ánjounti ladárra, chouúruti luágu gúndaabei lan táu sügü jáu ja mayúridagunbaña. ¹⁴ Ítara líña giñéti, mabúseerunti Júguchi Búngiu le siélubei lun leféridirun ni ában jádaangiñe únabugutiña ja.

Ligáburi ferúdonawa jamá idújeñu lueígiñe Jesucrístu

(Lc 17.3)

¹⁵ ‘Ánjein adüga bidúje ában wuríbani bun, badímureja lúma jábuguarügü, ábame basúbudiragüdüni lidúnrun lun. Ánjein adüga gásu báu, gamádaguayáadün. ¹⁶ Ánjein madügün gásu báu, ábame banügün ában o bían gürígia jánwoun lun sun lan le aríñawagüti, añájein jamámuga ámu geféentiña luágu. ¹⁷ Ánjein madügün gásu jáu, ábame bariñaguni lun jádamurin afiñetiña, ánjein madügün gásu láu adámurini, ábame banügüni quei ában mafiñeti luágu Búngiu o quei lan ában agúburajati liseínsuna gumádi, gayára lámuga lasáansiruni luríban ligáburi.

¹⁸ ‘Ninárün jáu luágu le lan cátei le uáguti jaríñaga jugúya disípulugu luágu moun lan jadügüni affñetiña, ligía gñe uágubei lariñaga Búngiu luágu siñá lan ladügüniwa, le cátei le uágubei jaríñaga luágu gayára lan ladügüniwa, ligía gñe le uágubei lariñaga Búngiu luágu gayára lan ladügüniwa.

¹⁹ ‘Nariñajare gñe jun luágu ánjaña lan úrada biáma jídaangiñe ya ubouágu lun jamúriajan ában cátei lúma Búngiu le siélubei, líchugubei jun, ²⁰ ladúga le ñi jamuti biáma o úriwa oúndaragu lídan ñiri, anájein ñi jamídaangua.

²¹ Ába layárafadun Pédro lun Jesúsu, ába lariñagun lun.

—Nabúreme, ¿átiribeisan weíyaasu ladügün nibíri ában wuríbani nun lun ferúduna méme náani? Darí sédú weíyaasu?

²² Ába lariñagun Jesúsu lun.

—Maríñaguntina bun luágu darí lan sédú weíyaasu lúnti ferúduna báani, darí úriwa-weindísi weíyaasu sédú.

Jémpulu luáguti músu le májabei ferúduna lan

²³ ‘Ligía ítara líña lubei arúejiani le lánina siélu quei ában urúei le ñubinbei lun laráansejan luágu seínsu jáma lumúsuníña. ²⁴ Lagúmesera adúgei, ába janügün ában le adúweirubalin sarágu míñun fiádürü, ²⁵ quei maseínsun lan lun lafáyeijan, ába lariñagun urúei lun lalúgurúniwa idámunime táu sun lúmari, lirájüñü, lúma sun le lúmabei lun lafáyeiruni ladúweijan. ²⁶ Ába lájuduragun músu ligía ligibugiñe urúei, ába layúmuragun lun ítara. “Nabúreme, gagúraasunbá nubá, nafáyeirubei sun le nadúweirubei bun.” ²⁷ Ába lagúdemedagun lun urúei, ába ferúduna láani ladúweiruni, ába lígiragüdüni. ²⁸ Quei láfuridun músu ligía ñigñe, ítara ladúnragun lúma ában músu líledi le adúweirubalin átiri fiádürü. Ába lárügüdüni lueigñe ligíina, ába lagúmeserun achócuere, ába lariñagun lun. “Fáyeibeí le badúweirubalina.” ²⁹ Ábati lájuduragun ligibugiñe, ába layúmuragun lun ítara. “Gagúraasunbá nubá, nafáyeirubadibu.” ³⁰ Májati le ában, ñüdünrügü ligía ába ladaruni furisunrugun darí lafáyeiruni ladúweijan. ³¹ Dan le jarjinjaalín ja jíbiri músu cátei le, ába lagáridun joun sarágu, ába joudin, ába jabájúdaguni lun urúei. ³² Ába louñajan urúei ougei, ába lariñagun lun. “¡Músu wuríbati! Ferúduna numúti sun badúweijan ladúga bayúmuragun nun. ³³ Lúnti yebe gñe gudéme lan bouba bun quei bagúmedun nun.” ³⁴ Ába lagáñidun urúei sarágu, ába líchugun dimúrei lun jasúfuriragüdüni daríme lafáyeiruni sun ladúweijan.

³⁵ Ába lásurun Jesúsu aríñageina.

—Ítara lúba gñe ladúga Núguchi Búngiu le siélubei jun ánjaün úa ferúduna láani cáda ában jídaangiñe libíri tídaangiñe lanígi.

19

*Larúfadajan Jesúsu libügürü ígiraguni
(Mr 10.1-12; Lc 16.18)*

¹ Lárigiñe lariñaguni Jesúsu sun cátei le, ába lídin Galiléagiñe lun loubawagun Judéa le lueigñebei oúbaü le ñigñe lubei laboucha wéyu libítí Jordán. ² Sarágu jáña gürígia afálaruti, ába lareídaguagüdüniña sánditiña ñi.

³ Ábati jayábin fiú fariséogu lúmoun Jesúsu áluga jáburügüdüni tídoun sádara, ába jálügüdüni. —¿Segün barítagun, gayáraatísan lígirunun gürígia lúmari lueigñe furúmieguarügü cátei?

⁴ Ába louñabun Jesúsu.

—¿Malíjangidün tidan Lerérun Búngiu luágu lúmagiñe lan furúmiñeti dan, dan le ladügünbaliña Búngiu gürígia, adúga lumúti wügüri, adúga würi? ⁵ Aríñagati gñe. “Ligía lígirubei lubei wügüri lúguchi túma lúguchu lun laganouñiwa túma lúmari, ábame jeréderun quei ábanrügü.” ⁶ Mámaaña lubeiti biáma, ábanrúgaaña. Ligía mouñ lubei lafaníraguni wügüri le ladúnraguagüdübei Búngiu.

⁷ Ábati jálügüdüni.

—¿Cáti uágu lariñaga lílúrudun Moisés lun lan tíchugüniwa gárada lánina ígiraguni tun würi lun tigrún?

⁸ Ába lariñagun Jesúsu joun.

—Ladúga tidére janígi lánjarunbei Búngiu lun jígiragun jáma júmarigu, máma líña meja furúmiñe. ⁹ Nariñajare jun luágu furúmieguarügü lan le ígirutu lúmari ába lagámaridun ámu, ladügüña adultériu, mámarúgaali ligía ladúga tagámaridun ligíbuagun, le gñe agámariduti würi to ígiraguaaru, ladügüña gñe adultériu.

¹⁰ Ábati jaríñagun láni disípulugu lun.

—Ánjein ítara líña lubei luáguti wügüri túma lúmari, buítimaati lubei lun magámaridun jamá gürígia.

¹¹ Ába laríñagun Jesúsu joun.

—Másutiña gayára jabágaridun mámariga, ja rügüñanu únbaña rújali lan Búngiu ubáfu. ¹² Ámuñegueinarügüti lébuna magámaridun jamá wügüriña, añájein, ítaragubeñanu lúmagiñe jagüríajoun, jíbiri, adügüwarügüti joun, jíbiri, reídeitiña magámaridunga lun jedéregeragun jóungua le gumúti lun jesériwidun lun Búngiu. Le gabáfubei lun magámaridun lan, magámaridalá.

Labíniruniña Jesúsu irájüñü
(Mr 10.13-16; Lc 18.15-17)

¹³ Ába janügüniwa irájüñü lun Jesúsu lun líchuguni lújabu jawágu lúma lun layúmuragun lun Búngiu jawágu, ába jagúmeserun disípulugu adeñja joun ja anájabaliña. ¹⁴ Ába laríñagun Jesúsu joun.

—Ígira jumá lun jayábin irájüñü nun, mamájara jumá, ladüga ja jarúmabaña affíne quei irájüñü, jagía lílana arúejiani le lánina siélu.

¹⁵ Ába líchuguni lújabu jawágu irájüñü jagía, lárigiñe, ába lídin lídaangiñe fulásu ligía.

Ladímurejan ában wügüri ñúraügili lúma Jesúsu
(Mr 10.17-31; Lc 18.18-30)

¹⁶ Ába lídin ában wügüri ñúraügili aríjei Jesúsu, ába laríñagun lun.

—Maésturu buíti, ¿cásan cátei buíti lúnbei nadügüni lun nibíjini íbágarí le magúmuchaditi?

¹⁷ Ába laríñagun Jesúsu lun.

—¿Ca uágu baríñaga nun “buíti”? Ában rügüñein buíti, Búngiu. Ánjein busén bubei bibíjini íbágarí magúmuchaditi, gúnfulibá lúma gumádi.

¹⁸ Ába laríñagun wügüri ligía lun.

—¿Cáteigi buri?

Ába laríñagun Jesúsu lun.

—Máfarajabá, magámaridabá würi gámaritu, míwerujabá, madímurejabá iyéeni luágu ni ában, ¹⁹ inébe jamá bagúbürigu bun, jínsiñe jagíame gürígia bíledigu bun quei bínsiñegua búngua.

²⁰ Ába laríñagun lun.

—Gúnfuli numúti sun le lúmagiñe ñúraügídina, ¿cági ámu nemégeirubei?

²¹ Ába laríñagun Jesúsu lun.

—Ánjein busén bubei buídu ban le gumúti, alúgurabeí sun le búmabei, ábame bíchuguni lebégi joun gudémetiña, ábame bibíjin irisini siélu, ábamei bíábin, ábame bafálarunina.

²² Dan lagáambunbalin wügüri ligía cátei le, májati, ladüga weíribalin Jesúsu cába lan ladügti lírisin, ába lídin láu íruni.

²³ Ábati laríñagun Jesúsu joun láni disípulugu.

—Nínárün jáu luágu jénreengu lan lun lebéllurun ában rísiti lídoun arúejiani le lánina siélu.

²⁴ Aríñagaya numúti jun luágu ménreenguntima lan lásügürün ában caméyu lídaangiñe lujúyun ában agüsa, sügü láu lebéllurun ában rísiti lídoun arúejiani le lánina siélu.

²⁵ Dan jagáambuni disípulugu cátei le, ába laweíridun jan-balín Jesúsu cába lan ladügigi sarágu, ába jállügüdagun jámagua.

—¿Cáteiti gayáraabei lasálbarun?

²⁶ Ába laríñaguniña Jesúsu, ába laríñagun joun.

—Siñáti jasálbaragun gürígia jóungua, ánjein Búngiu, gayára lumúti sun cátei adüga.

²⁷ Ábati laríñagun Pédro lun.

—Nabúreme, wagía, ígira wamáali sun lé meja wámabei lun wafálarunibu. ¿Cábasanti wabija?

²⁸ Ába laríñagun Jesúsu joun.

—Nínárün jáu luágu lídan lánme dan ligía dánme iséri lan sun cátei, dánme le nañúurun, áu le Wügüri Garaúwarügüti luágu nála yágüta siélu lun narúejian láu sun nuweírigun, jugúya le afálarubalina jañúuruba giñe luágu dúusu jalañ lun jagúseragüdüniña dúusugubei láni Israél túribu. ²⁹ Súnti ja ígiraañábaña jában, o jamúlenu, o játunu, o jagúbürigu, o jasáanigu, o jamúan, nuágu, jerésibiruba san weíyaasu lánwoun, resíbi jameíme íbágarí magúmuchaditi. ³⁰ Áni sarágu jáña ja furúmiñetiñábaña guetó, jagíaba agümüjoúni, sarágu ja agümüjoúnibaña guetó, jagíaba furúmiñe.

¹ Ába lariñagun Jesúsu.

—Ítara líña arúejani le lánina siélu quei ában labúreme ichári le áfuridubei bináafingua áluja ñadágimeintiña lun talúbajoún linádirigu. ² Ába ladügün darádu jáma ñadágimeintiña lun lichugun fiádürü joun luágu wéyu, ába loúnajaniña ñadágimein lichárirugu. ³ Lárigiñe, ábaya láfuridun quei buri ladaünrún néfu bináafin, ábaya ladárirun ámu wügüríña mafsiutetiña, mágidirugu. ⁴ Ába lariñagun joun. “Jeiba giñe ñadágimein nichárirugu, ábame nafáyeiruni lebégi juwádigimari jun.” Ába jóudin. ⁵ Ábaya láfuridun amádirugu, furí ligía ladaünrún ürúwa rábounwéyu, ligía méme ladüga. ⁶ Quei buri ladaünrún seingü rábounwéyu, ábaya lídin mágidirugu, ábaya ladárirun wügüríña mafsiutetiña ñi, ába lariñagun joun. “¿Cásan uágu yá jubei sun wéyu mawádigimariga?” ⁷ Ába lariñagun lun. “Úgali ni ában álugutiwa.” Ába lariñagun joun. “Jeiba giñe ñadágimein nichárirugu, ábame nafáyeiruni lebégi juwádigimari jun.” ⁸ Dan le lagüñedunbei, ába lariñagun labúreme ichári lun jábuti ñadágimeintiña. “Wába joun ñadágimeintiña, fáyei bámuğaña, bagúmeserame jámagiñe ja atátirubaña agúmujoúni, bagúmuchame jáma ja atátirubaña furúmiñe.” ⁹ Ábati jayábin ja atátirubaña ñadágimein quei buri ladaünrún seingü rábounwéyu, ába jibijin fiádürü cáda ában. ¹⁰ Lárigiñe, dan le lachülürün jádaani ja atátirubaña furúmiñe, ába jaritagun luágu gíbetimaabei lan jabjijn. Ába giñe jabjijn fiádürü cáda ában. ¹¹ Dan le jerésibiruni jaseínsun, ába magúndan jamá lúma labúreme ichári, ¹² ába lariñagun. “Ja ñübinbaña agúmujoúni, ában rügüñein óra jawádigimari, ában lábu bafáyeiruniña quei wagía, wagía le awándubalin wadágimanu lúma lísuga sun wéyu.” ¹³ Ába loúnabun labúreme ichári, ába lariñagun lun ában jádaangiñe. “Numáda, máma nadügüña ni murúsun maríchaü jun. ¿Ma funági luágu ában fiádürü jadüga darádu núma? ¹⁴ Barújumei jiseínsun, jeiba. Nafáyeiruñanu ja atátirubaña agúmujoúni quei nafáyeirunün ladüga ítara líña lan nabúseerun. ¹⁵ ¿Maríchatina funági lun nadügüni le nabúseerun láu niseínsun? ¿Ódi gimúgatün ladüga nubuidun?” ¹⁶ Ítara líña lubeíti, sarágu jáña ja agúmujoúnibaña guetó, jagíaba furúmiñetiña, sarágu jáña giñe ja furúmiñetiñábaña guetó, jagíaba agúmujoúni. Ladüga sarágu jáña agúarútiña áni mibetiña anúadirútiña.

Ladímurejaanya Jesúsu luágu loúnwen
(Mr 10.32-34; Lc 18.31-34)

¹⁷ Dan le niján lan Jesúsu luágu úma lun Jerusaléoun, ába ladíñurun jáu láni dúusu disípulugu jawei ja jíbiri güriγια ja luágubaña úma úara jáma, ába lariñagun joun.

¹⁸ —Quei lubei jarjini, aweínreina waña Jerusaléoun le ñiba lubei nedéregerúa, áu le Wügüri Garaúwarügüti, joun jábutigu jafádirigun juríu lúma joun arúfudajatiña lilúrudun Moisés, ja lúnbaña jasiadirunína lun noúnwen. ¹⁹ Ábame jedéregerunina joun ja mámabaña juríu lun jéjerajan náu, áfara jamáname, ábame jádaragunina luágu gurúwa, áni násaaruba lídaangiñe óuweni luágu lürüwan wéyu.

Le tamúriajabei jaguchu Jacóbo láu Juan lúma Jesúsu
(Mr 10.35-45)

²⁰ Ábati tiábin jaguchu Jacóbo láu Juan, ja lisáanigu Zebedéo, lúmoun Jesúsu jáu tisáanigu, ába tájuduragun lun tamúriajan ában fuleísei lúma. ²¹ Ába lariñagun tun.

—¿Ca babúseerubei?

Ába tariñagun lun.

—Ariñagabá lun jañúurun bián nisáanigu ja, ában luegiñe boúnwenren, ában luegiñe bubaúna yágüta lídan barúejan.

²² Ába lariñagun Jesúsu joun.

—Ibídíñeti jun ca lan jamúriajabei. ¿Gayáraati jawánduni luweírin igárigu le lúnbei nawánduni, gayára ligíame júaradun núma lídan nasúfurirun?

Ába lariñagun.

—Gayára wabeí.

²³ Ába lariñagun joun.

—Inárüni, lúnti jawánduni igárigu le lúnbei nawánduni, úara jugúyame núma lídan nasúfurirun, ánjeinti lun jañúurun luegiñe noúnwenren lúma luegiñe nubaúna, máma áu lúnbei nichuguni, lichugúaba joun ja ubáabaña laráanserei Búngiu.

²⁴ Dan le jagáambunbalin jíbiri dísi disípulugu cátei le, ába jagáñidun jáma bián amúlenugu jagía. ²⁵ Ába lagúarun Jesúsu joun, ába lariñagun joun.

—Queisi jasúbudiruni, ja agúmadijabaña jádan ja mámabaña juríu arúfudaguatiña jóungua camá jamuga jabúriña lílana fulásu ligía, játi weinamubaña jádan, arúfuda jamúti jabáfu.

²⁶ Ánjein jidan, máma lúba, le abúseeruti lun weíri lan jidan, lúnti lesériwiduniña jíbiri. ²⁷ Furúmieguarügü jádaangiñe le abúseeruti lun ligíaba lan furúmiñeti, lúnti idámuni lan joun

jíbiri ²⁸ítara quei máma lan niábiña, áu le Wügüri Garaüwarügüti, lun nesériwidúniwa, niábiña lun nesériwidun lúma lun níchuguni nibágari lebégame jasálbarun sarágu.

Lareidaguagüdüun Jesúsu bián maríjintiña
(Mr 10.46-52; Lc 18.35-43)

²⁹ Dan le áfurideina jabei Jesúsu jáma láni disípulugu Jericógiñe, sarágu jáña gürígia afálaruti Jesúsu. ³⁰ Níñanu bián maríjintiña ñun laru üma, dan le jagáambun luágu Jesúsu lan le ásügürubei, ába jagúaragun.

—jWabúreme, ladügawagun David, gudéme wamá bun!

³¹ Ába jadeínjan gürígia joun lun jámanichun, ligiatima jagúaragun.

—jWabúreme, ladügawagun David, gudéme wamá bun!

³² Ába leréderagun Jesúsu, ába lagúarun joun, ába lariñagun joun.

—¿Ca jabúseerubei nadügün jun?

³³ Ába jariñagun lun.

—Wabúreme, buséntiwa waríjin.

³⁴ Ába jagúdemedagun lun Jesúsu, ába lagúurun luágu jágu. Lúmagiñe óra ligía ába jaríjin, ába jafálaruni.

21

Lebélorun Jesúsu Jerusaléoun
(Mr 11.1-11; Lc 19.28-40; Jn 12.12-19)

¹ Dan le yaráfaña lubei lun Jerusalén, ába jachülürün ligíbugiñe fulásu le giríbei Betfajé, le ünabubei libiti wübü le Olivos, ² ába lariñagun Jesúsu joun biáma jádaangiñe láni disípulugu. —Jeiba lídan liraüraü fulásu le wagíbugiñebei, jadáriruba ában burígü güráñu ñi láu ában liraüraü burígü túma, ábame jafáragaduniña, ábame janügüñi nuna. ³ Ánjein ñi adimurejati jun lueígiñe jadügüni, ábame jariñagun lun luágu busén lániña Jesúsu, luágu láguuyügüdübaña lan.

⁴ Lasúseredunbei líra lun lagúnfulirun lé meja lariñagubei proféta dan le labürüjanbei ítara.

⁵ Aríñaga jumá lun ubúruyu Sión.

“Niteín Burúeite bun láu ünabuni,

wariñu lanágawagu ában burígü,

wariñu luágu ában liraüraü burígü, anímaalu anájati iláü.”

⁶ Ába jóudin disípulugu, ába jadügüni quei lariñaguni Jesúsu joun. ⁷ Ába janügünun burígü tugúya láu sun tiraü, ába jichugunun janáangun jawágu, ába lawárirun Jesúsu. ⁸ Sarágu jañáti gürígia, ába jábudunun janáangun luágu üma, jíbiri, ába jáchuajan tilímun wéwe, ába jíchaajani luágu üma. ⁹ Dánda gürígia ja ubáraübaña quei ja arígibaña, ába jagúmeserun agútaraja.

—jUweiriguni lun ladügawagun urúei David! ¡Biniwati wügüri le nübinbei lídan líri Wabúreme Búngiu! ¡Uweiriguni lun Búngiu!

¹⁰ Dan lebélorun Jesúsu ubúrugun Jerusalén, ába jafúudun sun ja níbaña, ába jariñagun sarágu.

—¿Cáteisan gürígia le?

¹¹ Ába jariñagun gürígia.

—Jesúsu le, le Nazarétna, fulásu le lídaanbei Galiléa. Ligía ában proféta.

Larúmadaguüdüun Jesúsu témpulu
(Mr 11.15-19; Lc 19.45-48; Jn 2.13-22)

¹² Lárigiñe, ába lebélorun Jesúsu tídoun láni Búngiu témpulu, ába labúgaguniña sun alúgurajatiña jáma agáñijatiña ja níbaña. Ába lagáragaguni dábula buri le jadábunan asáansijabaña seínsu ñi joun gürígia, lúma jála ja alúgurajabaña únjun.

¹³ Ába lariñagun joun.

—Lariñajare Búngiu tídan Lerérun. “Núban fulásu le ñi lubei gayára lan jayúmuragun gürígia nun”, ánjein jugúya, barü jumaaru quei jában jíwerutiña.

¹⁴ Ába jayábin fiú maríjintiña jáma danímaatiña lúmoun Jesúsu ñi témpulurugu, ába lareidaguagüdüniña. ¹⁵ Dan le jaríjinbaalin jábutigu fádirigu jáma arífudajatiña lilírudun Moisés miláguru buri le ladágubei, lúma dan le jagáambuni jagúarajan irájüñü témpulurugu. “jUweiriguni lun ladügawagun urúei David!”, ába jagáñidun. ¹⁶ Ába jariñagun lun Jesúsu.

—¿Agáamba bumútisan le jariñagubei ja?

Ába lariñagun Jesúsu joun.

—Ánja, agáamba numúti. ¿Malíjan jumágili tídan Lerérun Búngiu le ñi lubei lariñawagúla lun Búngiu.

Adügaadibu lun jerémujan ñübürigiña jáma irájüñü ja machülaagiña, cátei buíti buágu?

¹⁷ Ába lígiruniña, ába lídin ubúrugugiñe lun Betánioun, ába lásügürüni áriebu ñi.

Líñaragunun Jesúsu tídibu ígo to mínbound
(Mr 11.12-14, 20-26)

¹⁸ Larúgan bináfin, dan le lagribudun Jesúsu ubúrugun, ába lalámachun. ¹⁹ Ába laríjin ában tídibu ígo láru üma, ába lídin tuágun, madáriti ni cáta tuágu lueídügüya ubánaü. Ába laríñagun tun tídibu ígo tugüya.

—¡Magíindadügüyabá!

Lídan óra ligía ába tásaürün. ²⁰ Dan jaríjini disípulugu cátei le, ába laweíridun janígi, ába jaríñagun lun Jesúsu.

—¿Ída líñásan tásaürübei tídibu ígo to ítara oúfun?

²¹ Ába laríñagun Jesúsu joun.

—Nínárün jáu, ánjaün afíñe le gumúti, mámarügübei líbe le nadügübei tun tídibu ígo to gayára jumá adüga, gayáraabei jaríñagun lun wúbü le. “Gídába yágiñe, dabúba baránajoun”, ábame lasúseredun. ²² Súnme giñe cátei le jamúriajan lúma Búngiu, ánjein afíñe jubei, jibíjubei.

Lubáfu Jesúsu
(Mr 11.27-33; Lc 20.1-8)

²³ Ábati lebelurun Jesúsu témpulurugun, dan niján lan arúfudaja ñi, ába jayábin jábutigu fádirigu jáma wügüríña ábutigu lídan jafíñen juríu, ába jaríñagun lun.

—¿Aríñagabei woun ca lan birichabei lun badügüni cátei le? ¿Ca ichugubalin ubáfu le bun?

²⁴ Ába laríñagun Jesúsu joun.

—Nálügüdaadün giñe ában cátei, ánjein jóunaba nun, ábame nariñaguni jun ca lan áu ubáfu nadügei buri cátei le. ²⁵ ¿Ca oúnajabalin Juan abásteragüdaja? ¿Búngiu, ódi wügüríña?

Ába jagúmeserun adímureja jámagua, ába jaríñagun.

—Ánjawa aríñaga luágu Búngiu lan oúnajabalin, laríñaguba woun ca lan uágu maffíñerun wabei lun. ²⁶ Ánjawa aríñaga luágu jóunajan lan wügüríña, jóúserubadiwa gürígia wuríba ladüga süngubei afíñetiña luágu proféta lán.

²⁷ Ábati jaríñagun lun Jesúsu.

—Íbídíñeti woun.

Ába giñeti laríñagun joun.

—Maríñagun nubei giñeti jun ca lan áu ubáfu nadügei buri cátei le.

Jémpulu jawáguati bián isáanigu

²⁸ Ába laríñagun Jesúsu joun.

—Nabájüdagua ában cátei jun, jaríñageime nun ída líña lan jaríjin lun. Níñein ában wügürí, bíamañanu lisáanigu. Ába laríñagun lun ában jádaangiñe. “Níraü, beíba ñadágimein ugüñe lídan talúbajoún ninádirigu.” ²⁹ Ába laríñagun lisáani lun. “Mabúseeruntina nídín.” Lárígiñe, ába lasáansiragun larítagun, ába lídin ñadágimein. ³⁰ Lárígiñe, ába lídin úguchili aríjei le ában, aríñageinaleí le méme laríñagubei buga lun le furúmiñeti lun. Ába loúnabun le. “Ánja, nídiba.” Mídinti. ³¹ Aríñaga jumei nun, ¿cági jádaangiñe bíángubei adügübalin le labúseerubei úguchili?

Ába jaríñagun.

—Le furúmiñebei.

Ábati laríñagun Jesúsu joun.

—Nínárün jáu luágu choúrutima lan jebélurun agúburajatiña liseínsuna gumádi jáma jórugü lídoun larúejjan Búngiu sügü jáu, ³² ladüga ñübinti Juan le abásteragüdajabei arúfudaja jun ída lúba lan ligáburí jabágaridun, maffíñeruntün lun, ánjañati ja agúburajabaña liseínsuna gumádi jáma jórugü, afíñeratiña lun. Jugüya, láu sun aríja jumáni sun líra, masáansiragunti jigáburí lun jafíñerun lun.

Jémpulu jawáguati ñadágimeintiña ja wuríbabaña
(Mr 12.1-12; Lc 20.9-19)

³³ ‘Agáamba jumei ábaya jémpulu le. Luáguati ában wügürí labúreme ában íchári, ában lábunagun tídibu beíbei lichárirugu, ába ladügün barieru láu, adüga ligía ában ágei lun laríbhawagün tira beíbei lídoun lúma ában wáyelesi lun gayára lan loúnigiruni sun cátei.

‘Ába lájayajani íchári joun ñadágimeintiña, ába lídin adüga weíyaasu. ³⁴ Dan le lachülürün dan lun alúbajani, ába loúnajan jádaangiñe lumúsuniña amúriajei lufánran jámagiñe ñadágimeintiña. ³⁵ Ábarüga jarügüdüniña ñadágimeintiña músu jagia, buleísei jamei ában,

áfara jameí ában jilágubei, rúgua jagía dübü luágu le ában. ³⁶ Ábaya loúnajan labúreme ichári gíbetimaajaña sügü jáu ja loúnajabaña furúmiñe, ligía méme jadüga ñadágimeintiña joun.

³⁷ ‘Agúmujoúni, ába loúnajani liraü, ába lariñagun lúnguariügü. “Inébebei niraü joun.” ³⁸ Dan le jariñbaalin ñadágimeintiña liraü, ába jariñagun jámagua. “Nijánba le erésiberei alágan, wáfaraali jilágubei, reidei wamámuga láu alágan.” ³⁹ Ábati járügüdüni, ába jaságaruni lídaangiñe ichári, ába jáfaruni jilágubei.

⁴⁰ Ába lálügüdajan Jesúsu.

—Dánmeti liábin labúreme ichári, ¿cábaga ladüga jáu ñadágimeintiña ja?

⁴¹ Ába jariñagun lun.

—Láfaragubaña wuríbatíña jagía jilágubei, magúdemedagúnbaña lun, ábame lájayajani ichári joun ámu ñadágimeintiña ja lúntiña jedéregeruni lufánran lun lídaangiñe alúbajani lídan dan.

⁴² Ábati lariñagun Jesúsu joun.

—¿Malíjaña ja jumágiru Lerérun Búngiu? Tariñajare nuágu.

Le meja dübü le mabúseerun jabeí ábunagutiña,

ligíaaali furúmiñeti.

Wabúreme Búngiu adügübalin lun furúmiñebei lan,

áni aríja wamúti quei ában cátei weíriguti.

⁴³ Ligía nariñagunbei jun luágu lagídarúaba lan larúeijan Búngiu juei, jugúya le weírigubei lídan jafiñen juríu, ábame líchugúniwa joun gürígia ja edéregeruti alúbajani le láni larúeijan Búngiu.

⁴⁴ Ánjeinti áu, le dübü ligía, furúmieguariügü le eiguaduti nuágun lañaürudagúba, léti uáguti leíguada nigáñi, lagúmichaguagüdübei. Ligíaba asúsereda joun gürígia ja májabaña nun.

⁴⁵ Dan le jagáambunbalin jábutigu fádorigu jáma fariséogu jémpulu buri le líchugubei Jesúsu, ába jasúbudiruni luágu jawágu lan ladímureja. ⁴⁶ Ábati jabúseerún yebe járügüdüni, madügün jamúti ladüga janúfude jaweí gürígia, ladüga afiñe jamá gürígia luágu proféta lan.

22

Jémpulu luáguti maríei

¹ Ábaya lagúmeserun Jesúsu adímureja joun láu jémpulu, ába lariñagun joun.

² —Nijánya ában jémpulu luáguti arúeijani le lánina siélu. Níñein ában urúei adügüti ában fédu lubá lamárieidun lisáani. ³ Ába loúnajaniña lumúsuniña oúgaña amísurajoútiña, májatiña amísurajoútiña jayábin. ⁴ Ábaya loúnajan ámu músu, ába lariñagun joun. “Aríñaga jumá joun amísurajoútiña luágu aráanseeli lan eígin. Áfaragüda náaña bágasu jáma nilügüniña anímaalugu díbúnetiña, aráanseeli sun cátei, lun jayábin maríeirugu.” ⁵ Madügüntiña amísurajoútiña gásu. Ába lídin ában jádaangiñe líchárigu, ñüdün ában adüga ámu wadágimanu, ⁶ ja jíbiri, ába járügüdüniña lumúsuniña urúei, ába jóuseruniña wuríba, ába jáfaraguniña jilágubei. ⁷ Ábati lagáñidun urúei sarágu, ába loúnajaniña lisúdaaranigu áfaraguaña gáfarajatiña jagía jilágubei lúma águdei jageíra. ⁸ Ába lariñagun joun lumúsuniña. “Aráanseeli sun cátei lun maríei, áni amísurajoútiña jagúra madúnamatiña lun jamísurajoúniwa. ⁹ Jeiba lubeiti luágu buri larígei úma, ábame jamísurajaniña sun ja úmatiña jadúnragua.” ¹⁰ Ába jóúdin músu luágu buri úma, ába jóúndaruniña sun ja úmabaña jadúnragua, buítiña jáma wuríbatíña, ába tabuínchun múna jáu gürígia.

¹¹ ‘Ábati lebéllurun urúei aríjaña amísurajoútiña, ába lariñin ában wügüri le madáüragunti quei lun ában maríei ñi. ¹² Ába lariñagun lun. “Numáda, ¿ída liñági bebélurunbei ñájoun madáüragunga quei lun ában maríei?” Maní ligía. ¹³ Ába lariñagun urúei joun ja eténirubaña lún buri dábula. “Gúrágua jumei lugúdi lúma lújabu, fijumei lídoun lubúriga le bougudíbei, le ñiba lubei layájuaa, acúnrijame lári.” ¹⁴ Ába lariñagun Jesúsu joun ja agáambubalin.

—Gíbetiña agúarútiña lun jebéllurun lídoun larúeijan Búngiu, míbetiña anúadirúña.

Luáguti lafáyeirun líseínsuna gumádi (Mr 12.13-17; Lc 20.20-26)

¹⁵ Ába jóúdin fariséogu, ába jóaradun aríja cába lan gayára lan jadügün lun jariñagagüdüni Jesúsu cátei le uáguti gayára lan jadárirun lídúnrun. ¹⁶ Ábati jóúnajan jádaangiñe jánigu úara jáma jádaangiñe lánigu Heródes, aríñaga lun Jesúsu.

—Maésturu, subúdi wamúti luágu inárüni lan bariñagubei, luágu giñe arúfuda báani lémeri Búngiu láu inárüni, manúfudeiga lueí ni ában, ladüga ni cáta lan luweírigan gürígia bun. ¹⁷ Rúbei lubeiti barítagan woun. ¿Buítisan lun lafáyeirúniwa seínsu lun urúei Rómána ódi mabuíduntí?

¹⁸ Aríagu líña Jesúsu lun luríba jayúmajan, ába lariñagun joun.

—¿Biángua tigíbu jugúya le! ¿Ca uágu jíchaaja sádara nubá? ¹⁹ Arúfuda jumeí seínsu le áubei lafáyejóua liseínsuna gumádi nun.

Ába janügün ában seínsu le denáriu lun. ²⁰ Dan laríjini, ába lálügüdúniña.

—¿Ca iyáwa le luágubei seínsu le, lúma íri le bürüwañubei luágu?

²¹ Ába jaríñagun lun.

—Láni urúei Rómana.

Ábati laríñagun Jesúsu joun.

—Rújumeiti láni urúei lun urúei, rújumeime láni Búngiu lun Búngiu.

²² Dan jagáambunbalin le, ába laweíridun janígi, ába jígruni, ába jóudin.

Álügüdajani libügürü ásaaruni lídaangiñe óuweni
(Mr 12.18-27; Lc 20.27-40)

²³ Wéyu méme ligía, ába jóudin fiú saduséogu aríjei Jesúsu. Jaríñajare saduséogu luágu úa lan ásaaruni lídaangiñe óuweni. Ábati jaríñagun lun Jesúsu.

²⁴ —Maésturu, aríñagatí meja Moisés luágu ánjein lan óuwe ában wügürí le maríeiti masáaniguga táu lúmari, lúnti lan lamárieidun lamúlen túma würi to ueíboun louwe, lun gasáanigu lan táu lun libugaña le óuwebei. ²⁵ Wel, ñiñanu méjati sédú gamúlenuguátíña ya wádan, ába lamárieidun le furúmiñeti, ába loúnwen. Quei masáanigu lubei táu lúmari, ába lígrunun lun lamúlen. ²⁶ Ligía méme suséreti lun jabíaman, lárígiñe lun júrüwan darí lúmoun jasédún. ²⁷ Lárígiñe, ába giñe toúnwen würi. ²⁸ Dánmeti jásaarun lídaangiñe óuweni, ¿cábatí úmari würi tugúya jádaangiñe sédú gamúlenuguátíña ja, lárígiñe maríeí jamá sun jagía túma?

²⁹ Ába laríñagun Jesúsu joun.

—Bulíeiguatün ladüga libídiñe tuáguti Lerérun Búngiu jun, ni luáguti lubáfu Búngiu.

³⁰ Dánme le jásaarun jílaaña lúnya jabágaridun, ámujalime jabágari, magámaridun jába, míchugun jamáñame jasáanigu lun maríeí, queisi magámaridun jamá ánjeligu siélu. ³¹ Ánjeinti luágu sará jamá jílaaña lúnya jabágaridun, ¿malíjan jumágili le laríñagubei Búngiu guánarü jun? Ítara líña laríñagun. ³² “Áu Lubúngiutebei Abrahám, Lubúngiute Isáac, Lubúngiute Jacób.” Ítara líña lubeiti, ánjein jamúga jílaañu jáña lubei wügüríña jagía lun sun dan, maríñagunti jamúgati Búngiu luágu Jabúngiute lan, ladüga máma Jabúngiute jílaguaña Búngiu, Jabúngiute wínwangaña.

³³ Dan jagáambunbalin gürígia cátei le, ába laweíridun janígi láu le larúfudajabei.

Gumádi le weírigutimaabei
(Mr 12.28-34)

³⁴ Dan le jasúbudirunbalin fariséogu luágu manígüda láaña lan Jesúsu saduséogu, ába jóundaragun, ³⁵ ñiñein ában jádaangiñe le arúfudajati lilúrudun Moisés, abúseeruti laríjin lábun Jesúsu, ába laríñagun lun.

³⁶ —Maésturu, ¿cásan gumádi weírigutimaabei lídan lilúrudun Búngiu?

³⁷ Ába laríñagun Jesúsu lun.

—“Jínsiñelá Babúreme Búngiu bun táu sun banígi, táu sun buwáni, láu sun bisáminan.”

³⁸ Níján gumádi weírigutimaabei, furúmiñeti giñe lídaangiñe sun lugúmadin Búngiu. ³⁹ Áni le libíaman lídan uweíriguni lenége le, ítara líña. “Jínsiñe jamá bíbirigu bun quei bínsiñegua búngua.” ⁴⁰ Bián gumádi le, ligía ébubei lun sun lilúrudun Moisés lúma jarúfudajan profétagu.

¿Ca adúgawagun Crístu?
(Mr 12.35-37; Lc 20.41-44)

⁴¹ Sun anája lan fariséogu óundaragu, ⁴² ába laríñagun Jesúsu joun.

—¿Cásan jarítagubei libügürü Crístu le lanúadirubei Búngiu lun lasálbaruniña gürígia? ¿Cásan adúgawagun?

Ába jaríñagun lun.

—Ladúgawagun David.

⁴³ Ábati laríñagun Jesúsu joun.

—¿Ída líñatí lagúarunbalin David quei Abúremein, láu lubáfu Sífiri Sándu? Aríñagatiga David.

⁴⁴ Laríñajare Búngiu lun Nabúreme.

“Ñurúba núma lueígiñe noúnwenren daríme níchuguniña báganiñu bújaburugun.”

⁴⁵ ¿Ída lubátí ladúgawagun lan David Crístu ánjein wá lubali David guánarü Crístu Nabúreme?

⁴⁶ Úati ni ában gayaraati loúnabun ni ában dimúrei, lúmagiñeti wéyu ligía, manígiti ni ában lun líabin álügüdaguei.

23

Lichugun Jesúsu jadúnrun fariséogu jáma arúfudajatiña lilúrudun Moisés
(Mr 12.38-40; Lc 11.37-54, 20.45-47)

¹ Abati larinágun Jesúsu joun láni disípulugu jáma jíbiri gürfgia ja ñibaña.
² —Gabáfutiña arúfudajatiña lilúrudun Moisés jáma fariséogu lun jafúnraanguagüdüni lila lilúrudun Moisés. ³ Agáamba jumáña lubeiti, adüga jumeime sun le jarínágunbei jun, le jadügübei, mafálara jumei ladüga arínagatiña ában cátei, jadüga ámu. ⁴ Rújamuti gumádi joun gürfgia queisi anügüni jürüti le sinábei lanügüniwa, ánjein jagia, madügüntiña ni cáta lun jideraguniña gürfgia luágu buri anügüni lánina lúrudu le jíchugubei jawágu. ⁵ Jadügüni sun cátei lun jaríjina gürfgia. Jínsiñeti joun lun jíchugun tirájüñü gáfu táu Lerérun Búngiu jeréberugu lúma luágu buri jarúna, lúma lun jadaúrágun anánguni to durúrutu. ⁶ Buséntiña jarügüdüni lubuidun-ágei ubáraü lídan eíginu lúma jalaü le jála weirigutiña tidan jalígilisin. ⁷ Buséntiña lun jabúsurun gürfgia joun láu sarágu inébesei úmada, lun giñe lagúarúniwa joun, “maésturugu”.

⁸ “Ánjein jugúya, mígira jumá lun larináwagüniwa jun, “maésturugu”, ladüga sun jugúya ában jáu, áni ában rügüñein giñe Jumaésturun, áu le Cristubei. ⁹ Marínaga jumá giñe “núguchi” lun ni ában wügüri ubouágu lídan ligáburu jagúaruni Búngiu le siélubei “Núguchi”. ¹⁰ Mígirun jugúyame lun larináwagüniwa jun “ábutigu” ladüga Cristu rügüñein Jábuti. ¹¹ Le eseríwidubei joun jíbiri, ligia weirigutimaabei jídan, ¹² ladüga le anánguti lúngua weiri, lúnabudagüdüwaba, ánjein le anánguti lúngua únabu, laweíridagüdüwaba.

¹³ “Fugiábugu jugúya arúfudajatiña lilúrudun Moisés jáma fariséogu! ¡Biángua tigíbu! ladüga darú jumuti lubéneri arúejani le lánina siélu luei jebélurun ámu, mebélu jugúyati, mígirun lun jebélurun ja busénbaña jebélurun.

¹⁴ “Fugiábugu jugúya, arúfudajatiña lilúrudun Moisés jáma fariséogu! ¡Biángua tigíbu! Gidá jumutu jában würiña ja jiláaña úmari jawei, lúnti íbidiñewa lan, ába jadaágun ayúmraguni lun Búngiu le míginaguti. Ligia weirítimaabei lubei jasúfurirun lueigiñe.

¹⁵ “Fugiábugu jugúya arúfudajatiña lilúrudun Moisés jáma fariséogu! ¡Biángua tigíbu! Eíbuga jumuti múa, áfayaja jumei barána álujaja gürfgia lun jánigume, dánti le íbija jumáli le jabúseerubei, ába jadügüniña gürfgia jagia bián weíyaasu lúntima jóudin máfiougati sügü jáu.

¹⁶ “Fugiábugu jugúya, adúndejetiña maríjintiña! Arínagatün luágu le lan gürfgia íchuguti dimúrei, ánjein áfiñura tuágu témpulu mála lan líra, áni ánjein lan áfiñura luágu tígóluna témpulu, aná lan líra, lúnti lan lagúnfulirun. ¹⁷ ¡Ibidiouga líña jáu, maríjin! ¿Cági weirigutimaabei, gólu ódi témpulu to adügóubon lun sagraúbei lan gólu? ¹⁸ Arínagatün giñe luágu ánjein lan íchiga gürfgia dimúrei lun láfiñurun luágu latárü, mála lan líra, áni ánjein lan áfiñura luágu cátei le adágaragüdüwabe luágu latárü, aná lan líra, lúnti lan lagúnfulirun. ¹⁹ ¡Ibidiouga líña jáu, maríjin! ¿Cági weirigutimaabei, cátei le luágubei latárü ódi latárü le adügúbalin cátei ligia lun sagraúbei lan? ²⁰ Le áfiñurubei luágu latárü, máma rügüñein luágu latárü láfiñurun, láfiñuruña giñe luágu sun le ligíbuagubei latárü. ²¹ Le giñe áfiñurubei tuágu témpulu, máma rügüñein giñe tuágu témpulu láfiñura, láfiñuruña giñe luágu Búngiu le aganoúbei tidan. ²² Le giñe áfiñurubei luágu siélu, láfiñuruña giñe luágu lála Búngiu, lúma giñe luágu Búngiu le añúurubei luágu jalaü ligia.

²³ “Fugiábugu jugúya arúfudajatiña lilúrudun Moisés jáma fariséogu! ¡Biángua tigíbu! Adügatün díisi fáreinti láu jiduru le ménta, anísi, lúma comíno lun jíchugun ában fáreinti lun Búngiu, áni mebéresentün láu arúfudajani le weirigutimaabei lídan lilúrudun Búngiu, quei buri lun jadügüni sun cátei láu úraguni, lúma lun jagüdemedun gürfgia jun, lúma lun jagúnfulirun lúma Búngiu. Ligia buri cátei le lúnbei jadügüni, mígirunga jumeime jadügüni le líbiri. ²⁴ ¡jugúya, adúndejetiña maríjintiña jugúya le, áseija jumúti ában minímini áni julútün ában caméyul!

²⁵ “Fugiábugu jugúya arúfudajatiña lilúrudun Moisés jáma fariséogu! ¡Biángua tigíbu! Adügatün lan jarítágun gürfgia luágu buídu lan jigáburu. Ítara jíña quei wéru lúma asíedu le jachíbubei boügudigiñe libíti, ánjein múnadagiñe jíbíti, buin jíña lúu buri luweínamu-águu lúma íweruni. ²⁶ Fariséogu maríjintiña. jarúmagüda jumei wéru lúma asíedu lurágeirugigiñe furúmiñe, ábame giñe larúmadun boügudigiñe libíti.

²⁷ “Fugiábugu jugúya arúfudajatiña lilúrudun Moisés jáma fariséogu! ¡Biángua tigíbu! Ítara jíña quei umújaü le afeíndijóuti láu jarúti boügudigiñe libíti, buidumeraüti larijín, ánjein lurágeirugigiñe, buin líña lúu jábu jiláaña lúma sun luwúyeri iwíyei. ²⁸ Ítara jíña, boügudigiñe jíbíti, ma lubuidun jarijiniwa jagíbugiñe gürfgia, ánjein múnadagiñe, buin jíña lúu iyéerejabuni lúma wuríbani.

²⁹ “Fugiábugu jugúya arúfudajatiña lilúrudun Moisés jáma fariséogu! ¡Biángua tigíbu! Rújumuti dübü arítaguáguime luágu jamúaja profétagu, wéndegüda jumei umújaü le jáni gürfgia já meja buídubaña. ³⁰ Abati jariñágun. “Lun jamúga meja awánjeinjadiwa lan le jadáani binádu

wagübürigu, míderagun wamútiña jamúga áfaraguaña profétagu.”³¹ Láu líra, subúdiगततून जुंग्वा luágu jádaangiñetün lan ja áfaragubaliña profétagu jagía.³² ¡Gumújumeiti jadügüni lé meja jagúmeserubei binádu jagübürigu adúga!

³³ ‘¡Jéwegu! ¡Jarásan jéwegu! ¿Ída lubásan jeséfurun luei asúfuriruni le lánina máfiougati? ³⁴ Ligia nouñajaba lubei profétagu, jáma ja chúbafña áu, jáma arúfudajatiña, jun. Áni jugúya, jáfaragubafña jádaangiñe, dágua jumáñame jíbiri luágu gurúwa, bei jumáñame jíbiri tidan jalígilisin jurú, eibaaja jumáñame lídan sun fulásu.³⁵ Ítara lúba láburrjan dúru juágun luágu sun jítau le áwiyurubei jádaangiñe sun wügüriña buítiña ja jáfarawagúbafña, lúmagiñé meja Abél le richáguabei darí lúmoun Zacarías, líraü Berequías lé meja jáfarubei tabádinagua témpulu lúma latárü.³⁶ Ninárün jáu luágu láburrjaba lan dúru jawágun gürígia ja lánina dan le luágu buri sun cátei le.

Layájun Jesúsu jawágu lílana Jerusalén
(Lc 13.34-35)

³⁷ ‘¡O jugúya Jerusalénna! ¡Áfaragua jumáañe profétagu, chügua jugúya dübü jawágun ja louñajabafña Búngiu láu ugánu buíti jun! ¡Sarágu weiyasu nálugun natoúnigirunün quei tatoúnigiruniña gáyu tirájüñü lábugiñe tarúna, májatün!³⁸ Ígira láadün Búngiu,³⁹ áni nariñajare jun luágu maríjindügüya jumáadina lan queisi jasálbaragüle daríme lachülürün dan lun jariñagun. “Biníwati le nübinbei lídan líri Wabúreme Búngiu.”

24

Lariñagun Jesúsu luágu tagünrinchawagúba lan témpulu
(Mr 13.1-2; Lc 21.5-6)

¹ Dan le láfuridun Jesúsu témpulurugugiñe, leíbuga yebe, ligía jayábin láni disípulugu lúmoun, ába jarúfudun tuágun témpulu lun. ² Ába lariñagun Jesúsu joun.

—¿Aríja jumútu sun to? Ninárün jáu luágu merédebei lan ni ában dübü ligíbuagu dübü, tagünrichawagúba sun to.

Seíni buri lubáragiñe lagúmunchun ubou
(Mr 13.3-23; Lc 21.7-24, 17.22-24)

³ Ábati jóudin luágu wübü Olívos, dánti ñun lan Jesúsu ñi, ába jóudin láni disípulugu agülülüja lúma, ába jariñagun lun.

—Buséntiwa lun baríñaguni woun ídaba lan tagünrinchawagúba témpulu. ¿Cába liseíni bagíríbudun ubouágun, lúma lagúmuchagüle?

⁴ Ába lariñagun Jesúsu joun.

—Toúnigi jumá lun úa lan ayéedutün,⁵ ladúga sarágujaba nübintiña aríñageina. “Áu Cristubei”, áni sarágujaba jayéedun. ⁶ Jugúya jagáambuba lamúri wuríbu yaráfa jun lúma ugánu luágu buri wuríbu díseti juei, manúfudedagua jumá. Lúnti itara lan, mámagilíme lagúmuchagüle ubou líra. ⁷ Lageíndaguba ában ageíraü lúma ában, lawúrribujaba ában fulásu lúma ában, ñibeí ilámaü, sándi, járabaganáli lídan sarágu fulásu. ⁸ Sun líra lagúmesejarügügli le lúnbei lasúfurirúniwa.

⁹ Jugúyati, jedéregerúba lun lúru du lun jasúfurirawagüdün, lun giñe jáfarawagúniwa jilágubei, jiyéeregudúba lun sun ubou nueigiñe. ¹⁰ Lídaanme dan ligía, sarágujaba eféridiruti jafiñen nuágu, ábame jeyéeregudün jóuniwagua, ábame jalúguragun jóuniwagua. ¹¹ Jachúlaaguba sarágu yéetiña aríñaga luágu profétagu jamá áni sarágujaba gürígia jayéedun. ¹² Ñibeí sarágu wuríbani daríme lun jeféridiruti sarágu jádaangiñe lánigu Búngiu ínsiñejabuni jádaangua. ¹³ Le asígiruti derégüdagu darí lúmoun lagúmujóun, lasálbarúba. ¹⁴ Lapúrichijóuba ugánu buíti le luágu larúeijan Búngiu lídan sun ubou lun lasúbudirúniwa lídan sun fulásu, ligiaalíméti lagúmunchun ubou.

¹⁵ ‘Ábüürjáti meja proféta Daniél luágu cátei iyéereguti le gagünrinchaguagüdadíbe, dánme le jaríjin chülüjali lan cátei le lídoun fulásu le sánduti—le alíjabei, gunfaráandalá—,¹⁶ jámeti Judéabafña, lúntime janúrrijan luágun buri wübü. ¹⁷ Léme tábulugubei lúban wéyu ligía, marárialá aságara ni cáta múnadagiñe,¹⁸ le áraabubei, magíríbudalá ni abúdoun lanáangun. ¹⁹ ¡Fugiábugume wúrífña ja dageinátiña o ja lan gasáanigutiña ja gurágiña lídounme wéyu ligía! ²⁰ Amúriaja jumá lúma Búngiu lun máma lan lídan lídíliga ni lídan luwéyuri eméraaguni janúrrija. ²¹ Ladúga ñibeí sarágu súfuri le úagili líbe lúmagiñe lagúmeserun ubou, úabei giñe larígiñe. ²² Lun jamúga madúraagun lubei lan Búngiu dan ligía, úati jamúga ni ában asálbaruti, ladúraagubei jawágurügü ja lanúadirubafña lun lánigu jamá.

²³ ‘Ánjein lubeiti aríñawagua jun. “Niján Cristu” o “Ningítan lan”, mafiñera jumá,²⁴ ladúga jayábinba ayéejatiña lun jarúfudagun jóungua camá Cristu, camá buri profétagu, áni jadáaguba oúnwenbun buri seíni lúma milágu ru lun jeyéedaguniña ja anúdira láañabafña Búngiu ánjaña

gayára. ²⁵ Aríñaga náali le jun lubáragiñe lasúseredun, ²⁶ ligía lubeíti, ánjein aríñawagua jun. “Njein Cristu yára lídan fulásu le mageírawati”, mídin jumá ñi, áñaña aríñaga jun. “Niján ya rúmurugu”, maffíñera jumá. ²⁷ Quei laríjiniwa labírichagun lueígiñe ában oubaü libíti siélu lun luágun le ában, ítara lúba dánme le niábin, aü le Wügüri Garaüwarügüti. ²⁸ Ábame láburingun ligáñi Búngiu jawágun gafigountiña quei wadúbi luágun úgubu jiláali.

*Seíni buri lubáragiñe laqíribudun Cristu ubouágun
(Mr 13.24-37; Lc 21.25-33, 17.26-30, 34-36)*

²⁹ Lárigiñerügüme lásügürün wéyu buri lánina súfuri ligía, ábame labúrigadun wéyu, marúnjalime játi, ábame jeigwadunga warúguma ja siélubaña, ábame ladádagarun sun siélu. ³⁰ Ábame jaríjini niseíni siélu, súnme gürígia wuríbatiña ubouágu, jayájuajaba láu jaríjini niábinya, áu le Wügüri Garaüwarügüti, lídan juánriñu sielugiñe láu ouñwenbun ubáfu lúma uweírugini. ³¹ Dánme línwirúniwa fidu rein, ábame nouñajaniña náni ánjeligu ja siélubaña lun jóundaruniña náni gu ja anúadira náañabaña lídaangiñe gádürü larígei ubou.

³² Furéndeí jumei jémpulu le tuágu ti díbu ígo. Dan le ñulúgili tilímun, ába labouúchun tubána, subúdi jumúti luágu yaráfaali lan lubáchouga. ³³ Ítara méme, dánme giñe jaríjini sún buri cátei le, subúdi jumei luágu yaráfaali lan niábin. ³⁴ Ninárün jáu, luágu lagúnrinchawagúba lan sun ubúrugu le Jerusalén lubáragiñe jóüwegun gürígia ja lánina dan le. ³⁵ Lagúmuchaguba siélu lúma ubou, ánjein nerérun, merédebei magúnfulirúnga.

³⁶ Ánjeinti luágu wéyu lúma óra le lúnbei nagíribudun ubouágun, ibídiñeti ni ca un, ni joun ánjeligu ja siélubaña, ni nun, áu le Liraü Búngiu, Búngiu rügüñein Úguchili asúbudirei.

³⁷ Ítara quei meja lasúseredun lídan meja lidáani Noé, ítara lúba giñe dánme le niábin, áu le Wügüri Garaüwarügüti. ³⁸ Lídan meja dan ligía, lubáragiñe ladíbirun ubou, jerédera meja gürígia eíga, áta, amaríedagua, íchaajaña jásáanigu lun maríei, darí wéyu le lebelúrúnbei Noé tídoun ugúnein. ³⁹ Meféentiña, darí ladíbirun ubou, ába jañáradagun súngubei. Ítara lúba giñe dánme niábinya, áu le Wügüri Garaüwarügüti ubouágun. ⁴⁰ Lídaanme dan ligía, ñibaña bián wügüriña áraabu, lanügüba ában, igirúame le ában según jafiñen nuágu. ⁴¹ Ñibaña bián wúrífña amúlja, tanügüba ában, igirúame to ában.

⁴² Agágudúañu jumá, ladúga ibídiñeti jun cába lan óra niábin, áu le Jabúreme. ⁴³ Subúdi jumei le, luágu ánjein lan jamúga lasúbudira tabúreme ában muna cába lan óra liábin jíweruti áriebu, leréderuña jamúga marúmugunga, mígirunti jamúga lun lebelúrúniwa íweruja lúbiñe. ⁴⁴ Ligía aráanseñu jumá lubei, ladúga léme óra magáradajan jumá, ligíame niábin, áu le Wügüri Garaüwarügüti.

*Músu le úraguabei, lúma le múaragúnbei
(Lc 12.41-48)*

⁴⁵ Ítara jumá queísi músu úraguati, gunfaráanda ligía, le lígirubei liyúbudiri lun laríjin jáu ja lúbiñebaña lun líchugun eígini joun lídan dan. ⁴⁶ Gúndaabei músu le dánme le liábin liyúbudiri ánjein ladárra agúnfulira lúma lifísiute. ⁴⁷ Ninárün jáu luágu líchugubei lan liyúbudiri lun laríjin láu sun lumégen. ⁴⁸ Ánjein ában lubei wügüri wuríbati músu ligía, ábame larítágun luágu lügüli lan liábin liyúbudiri, ⁴⁹ ábame lagúmeserun ouseraña jíbiri músu wuríba, reídei ligíame eíga lúma áta jáma bacháruatiña, ⁵⁰ ábame liábin liyúbudiri lídan wéyu le magúrabun láani, lídan óra le ibídiñeti lun. ⁵¹ Ábame líchuguni luweírín-ágei abeichúni luágu, lasíadireime lun máfiougatin úara jáma biángua tigíbu, ábame layájun, acúnrijame lári.

25

Jémpulu jawáguati dísi wúrífña irájúñü

¹ Ába laríñagun Jesús.

—Ítara lubáti arúejani le lánina siélu quei dísi wúrífña irájúñü ja anügübaña jalámpun le gálati gási, ába jáfuridun lun jadúnragun lúma adári, ñüdün jamámuga úara lúma maríerugun. ² Seíngü jádaangiñe, maráanseruntiña, seíngü aráanseñiña. ³ Ja maráanserunbaña, dan le janügünbalin jalámpun, manügüntiña ámu gási luei le lídaanbei jalámpun, ⁴ ánjañati ja aráansebaña, barútiña jabúdein láu gási bougudin luei le lídaanbei jalámpun. ⁵ Queísiti ladárasarun adári, ába ladábudunga jágu súngubei, ába jarúmugun. ⁶ Quei buri luágu amídi áriebu, ligía lagaambúniwa agúaraguni. “Nitein adári, furjúma adúnraguei.” ⁷ Sun wúrífña irájúñü jagía, ába jásaarunga, ába jagúmeserun aráansejei jalámpun. ⁸ Ába jaríñagun ja maráanserunbaña joun ja aráansebaña. “Rújuma murúsun lídaangiñe jigásin woun, ladúga léñeguchuña walámpun.” ⁹ Ába jaríñagun ja aráansebaña joun. “Siñáti, ladúga louguabei woun, louguame jun. Jeíbagubei le ñi lubei lalúgurajoúta agáñija jumámuga júngua.” ¹⁰ Léti añángüra lan ja maráanserunbaña agáñija gási, ligía liábin adári. Játi aráansebaña, ába jebélurun lúma

maríeurugun, ába ladaurúniwa béna. ¹¹ Lárígiñe, ligía jachülürün jíbiri wúríña irájüñü jagía, ába jaríñagun. “¡Wabúreme, wabúreme, darábei béna wabá! ¹² Ába laríñagun joun. “Nínárün jáu, ibídíñetün nun.”

¹³ Ábati laríñagun Jesúsu joun.

—Agágudúañu jumá, ladüga ibídíñeti jun cába lan wéyu, ni cába lan óra nagíribudun, áu le Wügüri Garaüwarügüti, ubouágun.

Jémpulu luáguti seínsu

¹⁴ Ítara líña arúejani le lánina siélu quei ában wügüri le dan lébei laráansejan lun ladügün weíyaasu lídoun ámu fulásu, ába lagúarun joun lumúsuniña, ába líchuguni líseínsun lábugiñoun jaríajaan.

¹⁵ “Lun ában jádaangiñe, rúti quei buri seíngü-mílu fiádürü, quei buri bián-mílu lun ában, quei buri mílu lun ában. Lafánreinjani joun quei jabáfu lun jawádigimariduni. Ábati lídin luágu luweíyasun. ¹⁶ Le músu le erésibirubei seíngü-mílu fiádürü, ába luwádigimariduni, ába lagáñeurun seíngü-mílu fiádürü ligíbuagun. ¹⁷ Ítara méme le erésibirubei bián-mílu, gáñeiti bián-mílu lánwoun. ¹⁸ Ánjeinti le erésibirubei mílu, ába lídin, ába lachígin ában júyu, ába larámuduni líseínsun liyúbudiri ñi.

¹⁹ “Sarágu dan lárígiñe, ába lagíribudun iyúbudiri, ába lagúmeserun aráanseja jáma luágu seínsu. ²⁰ Furúmiñe, ába liábin le erésibirubei seíngü-mílu fiádürü, ába ledégereruni lun liyúbudiri le seíngü-mílu le lagáñeurubei ligíbuagun, ába laríñagun lun. “Niyúbudiri, seíngüñein-mílu fiádürü bíchugun nun, niján seíngü-mílu nagáñeurun ligíbuagun.” ²¹ Ába laríñagun iyúbudiri lun. “Buíti, ában músu buíti amürü, úragua, quei úragua bubei lídan le murúsunrügüti, níchiga gíbetimaati lábugiñe baríajaan. Queímoun, gúnda amürüme úara núma.” ²² Lárígiñe, ába liábin le erésibirubei bián-mílu fiádürü, ába laríñagun. “Niyúbudiri, biámañein-mílu fiádürü bíchugun nun, niján bián-mílu nagáñeurun ligíbuagun.” ²³ Ába laríñagun liyúbudiri lun. “Buíti, ában músu buíti amürü, úragua, quei úragua bubei lídan le murúsunrügüti, níchiga gíbetei lábugiñe baríajaan. Queímoun, gúnda amürüme úara núma.” ²⁴ Ligía liábin le erésibirubei mílu fiádürü, ába laríñagun lun liyúbudiri. “Niyúbudiri, subúdigubei numúti luágu wügüri ban jéreguti, alúbaja ban le ñi lumuti mábunagun ban, abúdaja amürü le ñi lumuti machágarun ban ni cáta. ²⁵ Ligía nanúfudedunbei, ába nídin arámudei biseínsun lábugiñe múa. Niján le báni.” ²⁶ Ába laríñagun iyúbudiri lun. “Músu wuríbati, mouñti. Subúdigubei bíñein luágu alúbaja nan le ñi lubei mábunagun nan, abúdaja áu le ñi lubei machágajan nan ni cáta. ²⁷ Ligía lúnti lubei jamúga bíchuguni níseínsun báncürugun lun dan lan jamúga nagíribudun, nerésibiruni le náni láu agáñeuruni.” ²⁸ Ába laríñagun joun ja ñíbaña. “Gídájumei seínsu le lúmabei luei, rújumei lun le láubei díisi-mílu, ²⁹ ladüga le adügübei buíti láu le lúmabei, líchugúba lánwoun lun, ábanme lígiragun lun, ánjein le madügübei buíti láu murúsun le lúmabei, lagídarúaba luei. ³⁰ Músuñi mouñti le, fíjumei lídoun lubúriga le bougudíbei, le ñíba lubei layájuaja, acúnrijame lári.”

Jagúseragüdüniwa sun güriá

³¹ “Dáme nagíribudun, áu le Wügüri Garaüwarügüti, ubouágun, niábinba quei urúei geyégu ánjeligu náu, ábame nanúurun luágu nála láu uweiriguni lun nagúseragüdüniña sun güriá. ³² Ábame jóundaragun güriá ja lílana sun fulásu nigíbugiñe, ábame nafánreinraguniña jawáriuagua quei lafánreinraguniña jóuniri mudún, mudún jádaangiñe gábara. ³³ Ja richáguabaña ligíbugiñe Búngiu, ábame níchuguniña lueígiñe noúnwenren, ja wuríbabaña ligíbugiñe Búngiu, lueígiñebaña nubaúna. ³⁴ Naríñagame joun ja lueígiñebaña noúnwenren. “Jigougu, jugúya le bini laalíbei Nóguchi, resíbi jumei arúejani le aráanserúbei jubá lúmagiñe ladügüni Búngiu ubou. ³⁵ Ladüga dan le nalámachunbei, rütün eígni nun, dan le namágürabudunbei, rütün dúna nun, dan le eíbugaña nubei quei chülüdügüti, rütün múna nun. ³⁶ Dagáti manáanguni nuágu, rütün anáanguni nun, dan le nasándirunbei, ñüdüntün aríjana, dan le nadaürünbei, ñüdüntün aríjana.” ³⁷ Ábameñi jaríñagun richáguatiña jagía nun. “Wabúreme, ¿ida bugagi waríjabu láu ilámaü, ába wíchugun eígni bun? ¿ida bugagi waríjabu láu mágürabu, ába wíchugun dúna bun? ³⁸ ¿ida bugagi waríjabu quei chülüdügüti, ába wíchugun múna bun? ¿o manáangunga, ába wíchugun anáanguni bun? ³⁹ ¿ida bugagi waríjabu láu sándi o furísunrugu, ába wouñdin aríjabu?” ⁴⁰ Ábame naríñagun joun. “Nínárün jáu, furúmeíguarügü cátei le jadügübei lun ában jádaangiñe namúleno, ca lan lúnabunbei, nun méme jadügei.”

⁴¹ “Naríñagameti joun ja lueígiñebaña nubaúna. “Díse jumá nuei, jugúya le lúnbei jasúfurirun lun sun dan, jeiba lídoun wátu geméti le meñeguchadíbei, le aráanserúbei lubá Máfia jáu lánigu. ⁴² Ladüga dan le nalámachunbei, míchutün eígni nun, dan le namágürabudunbei,

míchutün dúna nun. ⁴³ Eíbugatina quei chülüdügüti, míchutün múna nun, mégeitina anáanguni, míchutün nun, sánditina, daüwa áu, mídintün aríjana.” ⁴⁴ Ábame jaríñagun wuribatíña jagía nun. “Wabúreme, çída bugagí waríjabu láu ilámaü o mágürabu, o quei chülüdügüti, o manáangunga, o láu sándi, o furísunrugu, míderagun wamútibu?” ⁴⁵ Naríñagame joun. “Nínárün jáu, luágu furúmieguarügü lan cátei le madügün jubei joun gürígia, ca lan lúnabunbei, madügün jumúti gíñe nun.” ⁴⁶ Ábamei jóudin ja máfiougatin lun jasúfurirun ñi lun sun dan, jámeti richáguabaña ligíbugíñe Búngiu, ábame jóudin siélun lun jagúndaarun ñi lun sun dan.

26

Aráansejani lun lárügüdüniwa Jesúsu

(Mr 14.1-2; Lc 22.1-2; Jn 11.45-53)

¹ Dan aríñaga lálai Jesúsu sun cátei le, ába laríñagun joun láni disípulugu.

²—Quei jasúbudirüti, bián wéyu lárigiñe le, ligíame fédu le páscua, áni nedéregerúba, áu le Wügüri Garaüwarügüti, lun nádarawagün luágu gurúwa.

³ Ába jóundaragun jábutigu fádírígu, arúfudajatiña lilürudun Moisés, jáma wügüriña weirigütiña lídan jafiñen juríu tigíbugíñe lúban Gáifasi, fádíri le iñutimaabei. ⁴ Ñi jaráanseja luágu Jesúsu lun járügüdüni láu yéguau, lun jáfaruni jilágubei. ⁵ Jaríñagati.

—Máma látia fédurugu luei jachágaragun gürígia.

Tájuduraguni ában würi lálulugu Jesúsu

(Mr 14.3-9; Jn 12.1-8)

⁶ Betániañein Jesúsu, lúbiñe Simón lé meja gawágubei gumeín luágu sun lúra, ⁷ ába tiábin ában würi luágun, gámeina tugúya ában lágei ibíñei le weiríti lisérun. Dan luáguñein lan dábula Jesúsu, ába téseruni ibíñei ligía lálulugun. ⁸ Dan jaríñbaalin disípulugu cátei le, ába jamágundarun, ába jaríñagun.

—¿Cámesan leféridírú le ítara? ⁹ Gayáraati jamúgagu lalúgurúniwa le luágu sarágu seínsu lun jéderawagün gudémetiña.

¹⁰ Ába lagáambuni Jesúsu le jaríñagubei, ába laríñagun joun.

—¿Ca uágu jañáwuríja tun würi to? Cátei buíti le tadügübei. ¹¹ Súnwandan yábaña lan gudémetiña júma, ánjein áu, mámba súnwandan júma nan. ¹² Le tadügübei würi to láu téseruni ibíñei le nuágun, taráanseruñádina lubá nábunúniwa. ¹³ Nínárün jáu luágu le lan ñi lumuti lapúrichijoá ugánu luáguti asálbaruni lídan sun uboú, labájüdawagúba gíñe le tadügübei würi to, lun larítawagün tuágu.

Lalúguruni Júdas Jesúsu

(Mr 14.10-11; Lc 22.3-6)

¹⁴ Ába lídin ában jádaangiñe dúusu disípulugu, le giríbei Júdas Iscarióte, adímureja jáma jábutigu fádírígu. ¹⁵ Ába laríñagun joun.

—¿Atiríbei jíchugun nun ánjein nedégera Jesúsu jun?

Ába jíchugun daránde murúsun pláta lun. ¹⁶ Lúmagíñeti óra ligía, ába lálujan Júdas ída lúba lan luwúyeri ledéregeruni Jesúsu joun.

Lagúmujoún leigin Jesúsu jáma lánigu

(Mr 14.12-25; Lc 22.7-23; Jn 13.21-30, 1 Co 11.23-26)

¹⁷ Le furúmiñeti wéyu lídan fédu le ñi lubei teigúa feín magánatu ísi, ába jayábin disípulugu lúmoun Jesúsu, ába jaríñagun lun.

—¿Jalía babúseera waráanserun lun ñiba lan wadúgei eígini le lánina páscua?

¹⁸ Ába laríñagun joun.

—Jeíba ubúruugu, lúbiñe itaga wügüri, ábame jaríñagun lun. “Ítara líña laríñagun Maésturu. Yaráfaali nórate, búbiñeba nefédujei páscua jáma náni disípulugu.”

¹⁹ Ába jadügüni disípulugu quei laríñaguni Jesúsu joun, ába jaráanseruni eígini le lánina páscua.

²⁰ Dan le lagúñedunbei, ába lañúurun Jesúsu luágu dábula jáma láni dúusu disípulugu, ²¹ sánti añája lan eíga, ába laríñagun joun.

—Nínárün jáu luágu lalúgurubadina lan ában jádaangiñe.

²² Ábati jajírudagun, ába jagúmeserun álügüdei ában ában.

—Nabúreme, çnúgúya funásan?

²³ Ába laríñagun joun.

—Le éderutu leigan feín núma lídan asiedu, ligiába alúgurana. ²⁴ Nídiña, áu le Wügüri Garaüwarügüti, luágu úma le uágubei tariñaga Lerérun Búngiu, áni ífugíabutia wügüri le alúgurutina! Buítimaati jamúga lun magúriajougubei lan.

²⁵ Ábati ladímurejan Júdas, ába lálügüdajan.

—Maésturu, ¿nugúya funásan?

Ába laríñagun Jesúsu lun.

—Ánja, bugúya.

²⁶ Dan añája lan eíga, ába lanügünun Jesúsu feín lújaburugu, ába leteíngiruni Búngiu tuágu, lásun lagúbachagunun, ába líchugunun joun láni disípulugu, aríñageina.

—Joujúma, nügubu le.

²⁷ Lárigiñe, ába lárügüdün ában wéru buin táu diweín lújaburugu, ába leteíngiruni Búngiu tuágu, ába lásügüragüdüni joun, aríñageina.

—Gurájuma lídaangiñe le, sun jugúya. ²⁸ Níta le, le añúuragüdübalin iséri darádu, le giñe áwiyurubei joun sarágu güriñgia lun ferúdunawa lan jaffigoun. ²⁹ Nariñajare jun luágu mátundügüyaadina lan diweín darime wéyu le lúnbei nátunon iséri tuwúyeri diweín júma lídan laríñagun Nüguchi Búngiu yágüta siélu.

Laríñaguni Jesúsu luágu leyéedaguba lan Pédro láu

(Mr 14.26-31; Lc 22.31-34; Jn 13.36-38)

³⁰ Lárigiñe jerémujani urému luágu Búngiu, ába jouúdin luágu wübü Olívos. ³¹ Ába laríñagun Jesúsu joun láni disípulugu.

—Sun jugúya, jasándiraguba júngua láu magúraasuni nuágu áriebe le, ladüga laríñajare tídan Lerérun Búngiu. “Náfarubei jouniri mudún jilágubei, ábame jeréderun mudún chagágu.”

³² Lárigiñeme násaarun lídaangiñe oúweni lúnya nabágaridun, nídiba Galiléa jubáragiñe.

³³ Ába laríñagun Pédro lun.

—Gayáraati járügüdün súngebubei magúraasuni buágu, nugúya no.

³⁴ Ábati laríñagun Jesúsu lun.

—Nínárün báu luágu áriebe méme lan le, lubáragiñe layúgurujan gáyu, beyéedaguba náu ürúwa weíyaasu.

³⁵ Ába laríñagun Pédro lun.

—Gayáraati nouñwen búma, meyéedagunbadina báu.

Ligía méme giñe jaríñaga sun disípulugu.

Layúmuragun Jesúsu lun Búngiu, Getsemaní

(Mr 14.32-42; Lc 22.39-46)

³⁶ Ábati lachülürün Jesúsu jáu láni disípulugu lídoun ában fulásu gíriti Getsemaní, ába laríñagun joun.

—ñurújuma ya, neíbuga ayúmuragua lun Búngiu yára.

³⁷ Ába lanügüni Pédro jáma bián lirájüñü Zebedéo lúmagua, ába jagúmeserun asándira íruni lúma tigári anígi. ³⁸ Ábati laríñagun joun.

—Sandítina ában íruni le lánina oúweni tídan nuwáni. Reidei jumá ya, agágudúañu jugúyame núma.

³⁹ Ábati lídin Jesúsu lubáruaguouñ mémeraü, ába lájuduragun láu ligíbu múarugun, ába layúmuragun lun Búngiu ítara.

—Nüguchi, ánjein gayára lubei, adügabá lun masúfurirun náani cátei le lúnbei nasúfuriruni, mámalá quei nabúseerun, queílá babúseerun.

⁴⁰ Ábati lagíribudun le ñíjin jabeí láni disípulugu, ába ladáriruniña arúmuga, ába laríñagun lun Pédro.

—¿Siñátísán buga jeréderun agágudúañu núma ni ában óra? ⁴¹ Agágudúañu jumá, ayúmuragua jugúyame, máburujan jumámuga lídoun ínchajotüni lun jeféridiruni jaffíñen nuágu. Inárüni luágu ánja tan juwáni lun cátei le buídubei, ánjeinti júgubu, débiliti.

⁴² Ábaya lídin luágu libíaman weíyaasu, ába layúmuragun ítara.

—Nüguchi, ánjein siñá lubei masúfurirun náani le lúnbei nasúfuriruni, adügüwalá bugúndan.

⁴³ Ábaya lagíribudun, ábaya ladáriruniña láni disípulugu arúmuga ladüga weírjiali lídábu jágu.

⁴⁴ Ába lígiruniña, ábaya lídin ayúmuragua luágu lürüwan weíyaasu, aríñageina méme dimúrei ligía. ⁴⁵ Ábati lídin le ñíjin jabeí láni disípulugu, ába laríñagun joun.

—¿Jarúmuguña mémesan, eméragua jugúya? Chülújali óra lun nedéregeruniwa, áu le Wügüri Garaúwarügüti, jájaburugun gaffigountiña. ⁴⁶ Sarájuma, queímoun lubároun le lúnbei lalúgurunina, níteeli.

Janügüni Jesúsu adáüra

(Mr 14.43-50; Lc 22.47-53; Jn 18.2-11)

⁴⁷ Nígili Jesúsu adímureja, ligía liábin Júdas, le ábanbei jádaangiñe dúusu disípulugu, jáu sarágu gürígia táu efeín lúma wéwe. Jayábin lueígiñe joúbadina jábutigu fádorigu jáma wügüríña weirigutiña lídan jaffínen juríu. ⁴⁸ Aríñagaaliti buga Júdas joun.

—Le nachúurun, ligía, járügüdeime.

⁴⁹ Ábati layárafadun lun Jesúsu, ába laríñagun.

—¡Buíti guñoun, maésturu!

Ába lachúuruni. ⁵⁰ Ába laríñagun Jesúsu lun.

—Numáda, ¿ca bálugubei?

Ábati jayábin, ába járügüdüni Jesúsu, ába janügüni adáüra.

⁵¹ Ábati laságarunún ában jádaangiñe láni Jesúsu disípulugu lefeínte, ába láchuguni ában larígei lumúsun fádiri le íñutimaabei. ⁵² Ába laríñagun Jesúsu lun.

—Areídabouñ befeínte, ladüga sun ja áfarajatiña táu efeín, táuba giñe efeín jáfarúa.

⁵³ ¿Ibidiñeti bun luágu ánjana lan jamúga busén, gayára lan namúriajan úrúwa-wein-díisi-mílu jádaangiñe láni Nüguchi ánjeligu, áni loúnajañanu lan jamúga? ⁵⁴ Lun jamúga nadügüni ítara, ¿ida lubági lagúnfulirun le tídaanbei Lerérun Búngiu to aríñaguboun luágu lúnti lan lasúseredun le ítara?

⁵⁵ Ábati laríñagun Jesúsu joun mútu jagía.

—¿Jiábin táu efeín lúma wéwe lun járügüdünina camá jamuga jíwerutina? Ságüñaja wéyu nañúurun témpulurugu jagánagua arúfudaja, madaü jumúntina. ⁵⁶ Wel, lasúseredunbei sun le lun lagúnfulirun le jaríñagubei profétagu tídan Lerérun Búngiu.

Ábati jígruni sun disípulugu Jesúsu jábugua, ába janúrajan.

Jesúsu ligíbugiñe líñun-ágei lúrudu

(Mr 14.53-65; Lc 22.54-55, 63-71; Jn 18.12-14, 19-24)

⁵⁷ Ja adáürübalin Jesúsu, ába janügüni ligíbugiñoun Gáifasi, fádiri le íñutimaabei, le ñi lubei adámurigu jamá arúfudajatiña lílurudun Moisés jáma wügüríña weirigutiña lídan jaffínen juríu.

⁵⁸ Ánjeinti Pédro, falá lumuti disegiñe darí түbürürürugun lúban fádiri le íñutimaabei le ñíjin lubei lebélara, ába leréderun ñun jáma oúnigirutiña témpulu lun laríjin jalíaba lan lébeda cátei le.

⁵⁹ Jáluajati jábutigu fádorigu, jáma sun jíbiri líñun-ágei lúrudu lidúnrun Jesúsu láu iyéeni lun gayáraabei lan jasiadiruni lun loúnwen, ⁶⁰ madáritiña, láu sun sarágu jáña lan gürígia ñúdüntiña aríñaga iyéeni luágu. Agúmujouñi, ligía jayábin biáma yéetiña íchiga fe luágu, ⁶¹ ába jaríñagun.

—Aríñagati wügüri le luágu gayára lan lagúnrichagunún láni Búngiu témpulu, ábaya lánme laráramagüdünnun lídan úrúwa wéyu.

⁶² Ábati laráramun fádiri le íñutimaabei, ába laríñagun lun Jesúsu.

—¿Moúnabuntibusan ni cáta? ¿Cáteigi le, le aríñawagúbei buágu?

⁶³ Reídeiti Jesúsu maníñu. Ábati laríñagun fádiri le íñutimaabei lun.

—Luágu líri Búngiu le wíwanbei báñíñura lun baríñaguni inárüni. Aríñagabei woun ánjein amürü lubei Crístubei le Liraü Búngiu, le lanúadirubei Búngiu lun lasálbaruniña gürígia ubouágu.

⁶⁴ Ába laríñagun Jesúsu lun.

—Ánja, áu, quei bariñaguni. Aríñagatina giñe jun luágu jaríjubadina lan, áu le Wügüri Garaüwarügüti, ñun lueígiñe loúnwenren Búngiu le Súnti Gabáfu, jaríjubei giñe niábin lídan juánriñu siélugiñe.

⁶⁵ Ábati lajeíridagunún fádiri le íñutimaabei lanáangun, le ligáñi, ába laríñagun.

—¡Anába láali wügüri le Búngiu láu lerérun! Mabúseerunjadiwa ámu lun líchugun fe luágu, agáamba jumáali anábuni le laríñagubei, ⁶⁶ ¿ida líña jaríjin lun?

Ába jaríñagun.

—Gadúnrunti, lúnti loúnwen.

⁶⁷ Ábati jásuereguni ligíbu, buleísei Jameí, jíbiri, ába jagáyuajan ligíbuagun, ⁶⁸ ába jaríñagun lun.

—Quei amürü lan Crístubei, jaríñaga beígia ca lan agáyuajabei buágu!

Jaríñagunbei lun ítara ladüga gürágu líña lan lágu.

Laríñagun Pédro luágu ibídiñe lan Jesúsu lun

(Mr 14.66-72; Lc 22.56-62; Jn 18.15-18, 25-27)

⁶⁹ Súnti lasúseredun sun cátei le, ñun líña Pédro bougudi түbürürüru luágu lúban fádiri le íñutimaabei, ába tiábin ában eseríwajatu luágun, ába taríñagun lun.

—Bugúya, lúmañadibútia giñéñaja Jesúsu le Galiléana.

⁷⁰ Ába leyéedagun Pédro jagíbugiñe súngubei, ába laríñagun.

—Ibidiñeti nun ca lan uágu badímureja.

⁷¹ Leíbuga yebe Pédro luágun béna, ligía tarjini ábanya, ába tariñagun joun ja ñíbaña.
—Eyéri le, lúmañajañein giñe Jesúsu le Nazarétna.

⁷² Ábaya leyéedagun Pédro láu fiñún, ába lariñagun.

—Ibidiñeti wügúri ligía nun.

⁷³ Murúsun lueigiñe, ába jayábin ja ñíbaña lúmoun Pédro, ába jariñagun lun.

—Inárúni luágu ában lan jádaangiñe amürü, arijúati luágu ligáburi badímurejan.

⁷⁴ Ába lagúmeserun íñaragua lúngua aríñaga láu fiñún.

—Ibidiñeti güriña ligía nun!

Lídan méme óra ligía, ába layúguruhan ában gáyu. ⁷⁵ Ábati lariñagun Pédro luágu le lariñagubei Jesúsu lun. “Beyéedaguba náu ürüwa weíyaasu lubáragiñe layúguruhan gáyu.” Ába láfuridun Pédro ñügiñe, ába layájuañan láu igárigu.

27

Ledégererúniwa Jesúsu lun Piláto

(Mr 15.1; Lc 23.1-2; Jn 18.28-32)

¹ Dan larúgadunbei, ába jadámuridagun sun jábutigu fádirigu jáma wügúriña weirigutiña lídan jafiñen juríu aríja cába lan jadüga lun lasiadirúniwa Jesúsu. ² Ába janügüni gürágu, ába jedégereruni lun Póncio Piláto le gumádimati.

Loúnwen Júdas

³ Dan le lariñinbei Júdas, le alúgurubalin Jesúsu, luágu siádi jamáali lan Jesúsu lun loúnwen, ába laságüríjan, ába laguyugüdüni darándi murúsun pláta ligía joun jábutigu fádirigu lúma joun wügúriña weirigutiña, ⁴ ába lariñagun joun.

—Afigounjaadina láu nedégererun ában wügúri madúnrunti lun loúnwen.

Ába jariñagun lun.

—¿Cámege le warúma? ¡Bugúya lun barjini líra!

⁵ Ába lachágaruni Júdas seínsu ñi témpulurugu, ába lídin átigiragua lúngua.

⁶ Ába jabúduni jábutigu fádirigu seínsu ligía, ába jariñagun.

—Siñáti wíchuguni seínsu le tidoun gáfu to lágei liseínsuna Búngiu ladüga lebégi óuweni.

⁷ Ába júaradun lun lagáñijóun lufúlasun ában wügúri le adaágubei barámbi láu seínsu ligía lun jábunajóun teréncha ñi. ⁸ Ligía Lufúlasun Jítaü lubei lírubei fulásu ligía chülú lúmoun dan le.

⁹ Ítara líña lagúnfulirun lé meja lariñagubei proféta Jeremías. “Barü jamuti darándi murúsun pláta ligía, ebégi le jíchugubei Israelítagu luágu wügúri ligía, ¹⁰ ába jagáñijani lufúlasun ában wügúri le adaágubei barámbi láu, quei lariñaguni Nabúreme nun.”

Jesúsu ligíbugiñe Piláto

(Mr 15.2-5; Lc 23.3-5; Jn 18.33-38)

¹¹ Barüwati Jesúsu ligíbugiñoun gumádimati, le girubei Piláto, le álügüdübalin.

—¿Amürüsan Jarúeitebei Juríu?

Ába lariñagun Jesúsu lun.

—Ánja, áu quei baríñaguni.

¹² Dán buriti jíchugun jábutigu fádirigu jáma wügúriña weirigutiña lidúnrun, moúnabuntija Jesúsu ni cáta. ¹³ Ábati lariñagun Piláto lun.

—¿Magáambun bumútisan le jariñagubei buágu?

¹⁴ Moúnabuntija Jesúsu ni cáta, ábati laweíridun lanígi gumádimati.

Lasiadirún Jesúsu lun loúnwen

(Mr 15.6-20; Lc 23.13-25; Jn 18.38-19.16)

¹⁵ Gagáburi lumúti mejáti gumádimati ligiragüdün ában adaürüti joun güriña lídan fédu, furúmiegarügü adaürüti le jamúriajan lúma. ¹⁶ Ñíñeinti ában adaürüti, díseti leíbaajan líri, gíriti Barabási, ¹⁷ dánti le adámuríñujaña lan sun güriña, ába lálügüdüniña Piláto.

—¿Ca jabúseerubei nígiragüdün jun, Barabási, ódi Jesúsu le únbei lariñawagua Crístu?

¹⁸ Líridubalin giñe Jesúsu ladüga subúdi láali lan luágu ladüga lan jagímugan lun jedéregerei.

¹⁹ Sun ñun lan Piláto luágu lála le lánina agúseruni, ába toúnajan lúmari aríñaga lun. “Madügabá ni cáta láu güriña úraguati le, ladüga gewéneditina buga ában uwénedi wuríbatí áriebu buga ladüga güriña le.”

²⁰ Ába jádaruni jábutigu fádirigu jáma wügúriña weirigutiña jádoun güriña lun jamúriajan lun láfuridun Barabási, lun lafarún Jesúsu. ²¹ Ábaya ladímurejan gumádimati joun sun güriña jagía, ába lariñagun joun.

—¿Ca jádaangiñe biángubei jabúseerubei lun nígiragüdüni jun?

Ába jariñagun.

—Barabási.

²² Ába laríñagun Piláto joun.

—¿Cábatí nadüga láu Jesúsu le únbei laríñawagúa Cristu?

Ába jounabun sùngubei.

—¡Dáguabeí luágu gurúwa!

²³ Ába laríñagun Piláto joun.

—¿Cáti wuríbati ladügübei?

Ábatima jagúaragun.

—¡Dáguabeí luágu gurúwa!

²⁴ Dan le laríñabalin Piláto luágu siñá lan ladügün ni cáta lueídügüya chagáguau, ába lamúriajan dúna, ába lachíbuni lújabu jagíbugiñe gürígia, aríñageina.

—Máma áu lúnbei naríjin láu loúnwen wügüri madúnrunti le, jugúya lun jaríjini ñi.

²⁵ Ába jariñagun sun gürígia.

—¡Wagía jáma warájüñü, wanügüba furúmieguarügü dúru wawoúguoun luágu loúnwen!

²⁶ Ábati lígiragüdüni Piláto Barabási, ába loúnajan abeíchei Jesúsu, ába ledéregeruni lun ládarawagún luágu gurúwa.

²⁷ Lárígiñe, ába janügüni lisúdaaranigu gumádimati Jesúsu tídoun lúban Piláto, ába jóundaraguagüdüniña sun súdaara geyégua láu. ²⁸ Ába jarágachunun lanáangun, ába jíchugun ában anáanguni funátu luágu, ²⁹ ába jíchugun ában rídi láuti jíyu lábulugu, lúma ában mabúru lújaburugu le loúnwenren. Ábati jájuduragun ligíbugiñe, ába jéjerajan láu, ába jariñagun lun.

—¡Gabágarilá Jarúeite Juríu!

³⁰ Ába giñe jásuereguni, janügeija mabúru ligía, jíchaaguei lábulugu. ³¹ Lárígiñe jéjerajan láu ítara, ába jagídarunun anáanguni funátu lueí, ába jádáürünun lanáangun luágu. Ába janügüni lun ládarawagún luágu gurúwa.

Ládarawagún Jesúsu luágu gurúwa

(Mr 15.21-32; Lc 23.26-43; Jn 19.17-27)

³² Dan le áfurideina jáña lan, ába jádúnragun lúma ában wügüri Cirémena, gíríti Simón, ába jafósuruní lun lanügüni lugúruwan Jesúsu.

³³ Ítara líña jachülürün lídoun ában fulásu gíríti Gólgota, líla líra, Lufúlasun Lábu Ichügü. ³⁴ Ñi jíchiga diweín láu árani tídan lun Jesúsu lun látunun, jóucharügü lumútu, mátun lumútu.

³⁵ Dan le dáguu jamáali luágu gurúwa, ába jájurerun súdaara ubúnuruní lun jafánreinjanun lanáangun Jesúsu jádaangua. Ítara líña lagúnfulirun lé meja labürüjabei proféta. “Ájureratiña ubúnuruní lun jaríjin cába lan jádaangiñe erédera táu nanáangun.” ³⁶ Ába jañúurun ñi lun jóunigiruni. ³⁷ Ába jíchugun ában abürüjóuni loúgiñe lichügü le ñi lubei laríñaga ca lan lidúnrunbei. Abürüjóuni ligía ítara líña. “Jesúsu le, le jarúeitebei juríu.”

³⁸ Dáwaguatiña giñe bián jíwerutiña luágu gurúwa lúma, ában lueigiñe loúnwenren, ában lueigiñe lubaúna. ³⁹ Já buriti áségürübaña nígiñe, ába janábuni, ába jánjingichuni jachügü, ⁴⁰ aríñageina.

—Bugúya le gayáraabei bágurunun témpulu ábaya baráramagüdünun lídan ürúwa wéyu, sálbagaubá búngua. Ánjein Liraü bubei Búngiu, raríba lueigiñe gurúwa.

⁴¹ Ítara líña giñe jéjerajan jábutigu fádirigu jáma arúfudajatiña lilúrudun Moisés, fariséogu, jáma wügüriña weirigutiña, láu, ábaja jariñagun jámagua.

⁴² —Sálbati ámu, ánjein lúngua, siñáti lasálbaragun. Ánjein ligía lubei Jarúeitebei Israelítagu, raríla lueigiñe gurúwa, afiñe wamámuga luágu. ⁴³ Rúlaali lafiñen luágu Búngiu, sálbaleíti Búngiu guetó ánjein inárüni lubei luágu jínsiñe lan lun, quei aríñagaali lan woun luágu Liraü lan Búngiu.

⁴⁴ Anába jamúti giñe jíwerutiña ja dáwaguñubaña luágu jagúruwan úara lúma.

Loúnwen Jesúsu

(Mr 15.33-41; Lc 23.44-49; Jn 19.28-30)

⁴⁵ Ábati labúrigadun sun fulásu lúmagiñe amídirugu darí ladaúnrun ürúwa rábounwéyu. ⁴⁶ Quei lúru óra méme ligía, ába lagúaragun Jesúsu jére.

—Elí, Elí, ¿láma sabáctani? —Líla líra. Nubúngiute, Nubúngiute, ¿cásan uágu bígirana?

⁴⁷ Ñiñanu agáambuti jádaangiñe ja ñíbaña, ába jariñagun.

—Lagúajaña wügüri le lun proféta Elías.

⁴⁸ Ába lídin ában jádaangiñe eíbaagueina anüga ában mudúsi, lárígiñe ladüduragüdüni táu diweín garújütu ába líchuguni luágu ában wéwe, ába línchunun lun lun lachúrunun. Ába lachúrunun. ⁴⁹ Ába jariñagun ja jíbiri.

—Ígirabei, waríja ánjein ñúbin Elías asálbarei.

⁵⁰ Ábaya ladügün Jesúsu ában agúaraguni jéreti, ábati louñwen. ⁵¹ Lídan óra ligía, ába tajeíridagun tubélun témpulu lídan bián murúsun, ífúgiñe lun únabun. Ába ladágarun ában járabaganáli, ába láwarajan dúbü. ⁵² Ába lánjunrenchúnga umúajaü, águyuguatiña sarágu jádaangiñe affíñetiña luágu Búngiu já meja jiláguaañábaña. ⁵³ Ába jáfuridunga lídaangiñe jamúaja lárigiñe lásaarun Jesúsu lídaangiñe ouweni. Ába jebélurun lídoun ubúruyu Jerusalén le biníwabei, le ñi lubei jaríjaña sarágu gürígia.

⁵⁴ Léti jábuti súaara jáma súaara ja ouñigirubalin Jesúsu, dan jasándirubalin járabaganáli lúma dan jaríjinbaalin líbiri buri cátei le asúsereudubei, ába janúfudedagun sarágu, ába jaríñagun. —Inárüni, Liraü Búngiu wügüri le.

⁵⁵ Ñíñanu sarágu würíña aríagua dísegiñe, ja afálarubalin Jesúsu lúmagiñe Galiléagiñe íderagua jameí. ⁵⁶ Ñíñoun María Magdaléna jádan, María to lúguchu Jacóbo lúma José, túma jáguchu lirájüñü Zebedéo.

Labunúniwa Jesúsu

(Mr 15.42-47; Lc 23.50-56; Jn 19.38-42)

⁵⁷ Dan le agúñedeina líña lubei, ába liábin ában wügüri rísiti gíríti José, lídaangiñeti fulásu le giríbei Arimatéa, jádaangiñeti giñe ja afálarubalin Jesúsu. ⁵⁸ Ábati lídin aríjei Piláto, ába lamúriajani lúgubu Jesúsu lúma. Ábati laríñagun Piláto lun líchugúniwa lun, ⁵⁹ ába lanügüni José, ába louburagun tídan ában gamísa jarúmatu. ⁶⁰ Ába líchuguni lídoun lumúaja iséri lé yebe lachígagüdubei lubárua luágu dúbü. Lárigiñe ladáuruni umúajaü láu ában dúbü weíríti luágu lubéneri, ába lídin. ⁶¹ Ñíñounti María Magdaléna túma to ában María ñun ligíbugiñe umúajaü.

Oúñigirutiña ligíbugiñe lumúaja Jesúsu

⁶² Larúgan, lárigiñe aráansejani lubá luwéyuri eméraaguni, ába jóudin jábutigu fádirigu jáma fariséogu aríjei Piláto, ⁶³ ába jaríñagun lun.

—Wábuti, jarítagua wamúti luágu aríñaga lán meja yéeti ligíra dán meja mouñwengili luágu lásaaruba lan luágu lürüwan wéyu lárigiñe louñwen. ⁶⁴ Oúnajagubeibá achoúrurei umúajaü daríme lürüwan wéyu, mayábin jamámuga láni díspulugu áriebu íwerujei lúgubu, ábame jaríñagun joun gürígia luágu saráali lan. Weírítimaajalímeti lagúmujoñun iyéeni le sügü láu le furúmiñeti.

⁶⁵ Ába laríñagun Piláto joun.

—Barújuma fiú súaara, jeiba choúru jumeí umúajaü le lubuídun-ágei juáraati.

⁶⁶ Ábati jóudin, ába jachóururuni dúbü le luágubei umúajaü, ába jígruniña súaara lun jóúñigiruni.

28

Lásaarun Jesúsu lídaangiñe Oúweni

(Mr 16.1-8; Lc 24.1-12; Jn 20.1-10)

¹ Dan le lásügürñbei luwéyuri eméraaguni áni arúgadeina líña dimáasu, ába jóudin María Magdaléna túma to ában María aríjei umúajaü. ² Sódini, ába ladágarun ában járabaganáli jéreti óra ligía láu larárirun ában láni Wabúreme ánjeli siélugiñe, ába liábin luágun umúajaü, ába lagídaruni dúbü le áubei ladaurúa, ába lañúurun luágu. ³ Miríti ánjeli ligía quei ában labíríjanoúga, tiábin lanáangun, jarú jarú. ⁴ Dan le jaríjinbalin súaara, ába jadádagarun láu anúfudei, ába jeréderun camá jiláguaaña. ⁵ Ábati laríñagun ánjeli ligía joun würíña jagía.

—Manúfude jumá. Subúsitei nun luágu jáluajañein lan Jesúsu le ádarawagúbei luágu gurúwa. ⁶ Úati ya, saráali quei laríñaguni. Jigoúgu jaríjei fulásu le ñjin lubei líchugúa, ⁷ ábame jídin furése, ábame jaríñagun joun láni díspulugu luágu saráali lan, luágu níngiran lan jubá jubá Galiléoun, ñíba jaríjei. Níjan ugánu lé buga lúnbei naríñaguni jun.

⁸ Ába jóudin würíña jagía oufudagueina, láu anúfudei lúma sarágu ugúndani, ába jóudin eibaagueina aríñagei joun díspulugu. ⁹ Súnti añája lan luágu úma, ligía larúfudagun Jesúsu lúngua joun, ába labúsurun joun. Ábati jayárafadun lun, ába jájuduragun lun, ába jóúburuni lúgúdi. ¹⁰ Ába laríñagun joun.

—Manúfude jumá. Jeiba awísaraña nánigu lun jóudin Galiléoun, luágu ñíba lan jaríjana.

Cátei le jabájüdagubei súaara

¹¹ Dan le jóúdiña lubei würíña, ligía jóudin jádaangiñe súaara ja ouñigirubaña, ába jóudin ubúruyu, ába jabájüdaguni le asúsereudubei joun jábutigu fádirigu. ¹² Ába jóudin ábutigu ja adímureja jáma wügüriña weírigitíña lídan jafíñen juríu lun jebélurun jáma lídoun ában úarani, ába jíchugun sarágu seínsu joun súaara, ¹³ ába jaríñagun joun.

—Jaríñagame luágu dan lan le anjünja lan arúmuga áriebu, ába lan jayábin láni Jesúsú disípulugu, ába jíwerujani lúgubu. ¹⁴ Ánjein lasúbudira gumádimati cátei le, wadímurejaba luágu jáni fuleisei lúma lun madügün lan ni cáta jáu.

¹⁵ Ábati jerésibiruni súdaara jagía seínsu, ába jóúdin adügei le uágubei laríñawagúa joun. Ítara liñáti jaríñaguni juríu chülü lúmoun dan le.

*Líchugun Jesúsú jadásin disípulugu
(Mr 16.14-18; Lc 24.36-49; Jn 20.19-23)*

¹⁶ Ába lubeíti jóúdin únsu disípulugu Galiléoun luágu wübü lé meja uágubei laríñaga Jesúsú joun lun jóúdin. ¹⁷ Dánti le jaríjinbalin Jesúsú, ába jájuduragun lun, láu sun añájein lan jádaangiñe, louguati jaffiñen luágu ligía lan. ¹⁸ Ába liábin Jesúsú jawágun, ába laríñagun joun.

—Rúaali sun ubáfu nun siélu lúma ubouágu. ¹⁹ Jeíbati jabügürü gürígia ja lílana sun fulásu, adüga jumáña nánime disípulugu, badíseigüda jumáña lídan líri Búngiu Úguchili, Búngiu Irájú, lúma líri Sífiri Sándu. ²⁰ Arúfudaja jugúyame joun lun gagáambadi jamá lun sun le uágubei naríñaga jun. Subúdi jumei luágu anájein lan júma ságü wéyu darime lagúmuchun ubou. Ítaralá.

UGÁNU BUÍTI LE LABÜRÜJABEI MÁRCOS LUÁGU JESÚSU

Lapúrichijan Juan

(Mt 3.1-12; Lc 3.1-9, 15-17; Jn 1.19-28)

¹ Niján ugánu buíti luágu Jesucrístu, le Liraü Búngiu, ² latátira láu lagúnfulirúniwa dimúrei lé meja labürüjabei proféta Isaías, laríñaga.

Niján nouñagüle, líña Búngiu, nouñajañein bubáragiñe, amürü le Niraü, lun laráansejanun janígi gürígia lubá biábin.

³ Lagúarajaba lídan fulásu mageírawati.

“Aráanse jumouñ janígi lubá liábin Wabúreme, queísi ladárarúniwa úma surúti.”

⁴ Lun lagúnfulirúniwa dimúrei ligía liábinbei Juan lídoun fulásu mageírawati, ábaja laríñagun joun gürígia ja ñübinbaña lun luágu lúnti lan jasáansiruni ligáburí jóuserun lun ferúdunawa lan jafígoun, badísei jagíame. ⁵ Ábatija jayábin lídaangiñe sun Judéa lúma sun Jerusalén agáambeí lapúrichijan. Dántija le jagúfeseruni jafígoun, ábajeí labásteragüdúniña Juan lídan dúna le gíribei Jordán.

⁶ Mebégitu lanáangun Juan, láutu lúra caméyu, lagürüga lamídan, guéru, chigángaru leígibaña lúma síruudu le áraabuna. ⁷ Laríñagaja joun gürígia lídan lapúrichijan.

—Liábinba ában le gabáfutimaati nárigiñe, weíríti lubáfu nueí darí lun madúna nan ni lun nélemuchun afáragadeí tagürüga ligeídin. ⁸ Áu, láu dúna nabásteragúdaün, ánjein ligía, labuínchagüdúbadün láu lubáfu Sífiri Sándu.

Labásterun Jesúsu

(Mt 3.13-17; Lc 3.21-22)

⁹ Lídoun buga dan ligía, ába lídin Jesúsu Nazaréti, fulásu le lídaanbei lumúan Galiléa, ába labásteragüdúni Juan lídan dúna le Jordán. ¹⁰ Dan le láfuridunbei dúnarugugiñe, ába lánjunrechagun siélu lun, ába laríjini Juan larárirun Sífiri Sándu luágu Jesúsu queí jamúga ában únjun. ¹¹ Ában lagaambúniwa ában umálali siéluigiñe aríñaguti.

—Amürü niraü le jínsiñebei nun, gúndaatina báu.

Louçhaguni Máfia Jesúsu

(Mt 4.1-11; Lc 4.1-13)

¹² Lárígiñe, ába lanügüni Sífiri Sándu Jesúsu lídoun fulásu mageírawati, ¹³ ába leréderun Jesúsu bián-wein wéyu ñi jagánagua anímaalugu janárimetiña. Sun dan le láubei ñi, ába louçhaguni Máfia, lárígiñe, ába jayábin ánjeligu lun jeténirun lun.

Lagúmeseruni Jesúsu luwádigimari lídan fulásu le gíribei Galiléa

(Mt 4.12-17; Lc 4.14-15)

¹⁴ Lárígiñe ladaürüniwa Juan, ába lídin Jesúsu Galiléa apúrichijeí ugánu buíti lúmagiñeti Búngiu. ¹⁵ Ába laríñagun.

—Chülüjali dan lun lagúmeserun larúeijan Búngiu, sáansi jumeí ligáburí jóuserun, afíñe jumá luágu ugánu le lánina asálbaruni lídaangiñe figou.

Lagúarun Jesúsu joun gádürü esénijatiña lun jafálaruni

(Mt 4.18-22; Lc 5.1-11)

¹⁶ Luágu ában wéyu, eibugeina líña Jesúsu láru láru dúna le gíribei Galiléa, ába laríjini Simón lúma Andrés le lamúlen. Esénijani lubeígia jawádigimaribeí, jáguruñati óra ligía. ¹⁷ Ába laríñagun joun.

—Jigoúgu nárigi, falá jumana, madíjanjadünme úduraü, gürígiajañame jadía ja nun.

¹⁸ Ába jígirunun jasénin furése furése, ába jóudin lúma.

¹⁹ Ábati leíbugun Jesúsu murúsunraüya, ába laríjini Jacóbo le liraü Zebedéo, láu sun Juan le lamúlen, tídaañanu ában ugúnein arámadajoun jasénin. ²⁰ Ába lagúarun joun, ába jígiruni jáguchi tídan ugúnein jáma ja íderagubaliña, ába jóudin lúma Jesúsu.

Ában gürígia gawáguti ában espíritu wuríbati

(Lc 4.31-37)

²¹ Ába jachülürün lídoun fulásu le gíribei Capernaúm lídan wéyu le eméraaguagúlei, ába lebélorun Jesúsu tídoun jalígílisin juríu, ába lagúmeserun arúfudaja joun. ²² Weíríti janígi gürígia láu sun le laríñagubeí Jesúsu joun ladúga larúfudajan joun láu ubáfu, máma queí arúfudajatiña lílürudun Moisés. ²³ Níñein ában wügüri tídan ligíliis tugúya láu ában espíritu wuríbati, ába lagúaragun.

²⁴ —¿Cámesan bemétera wámoun, Jesúsu Nazarétna? ¿Biábiñasan lun bagünrichaguniwa? Subúdi numúti cátabu lan, láu amürü lan Búngiu Irájü le sándubei.

²⁵ Ába ladeñjan Jesúsu lun espíritu wuríbatu ligía, ába laríñagun lun.

—¡Maníba, furíba lídaangiñe gürígia le!

²⁶ Ába loúwegagüdüni espíritu wuríbatu gürígia ligía, ába láfuridun lídaangiñe, wágueina. ²⁷ Sun ja ñíbaña, ába laweíridun janígi, ába jalügüdagun jamagua.

—¿Cáteisán le? ¿Cáteisán iséri arúfudajani le? ¡Gürígia le, gabáfuti lun giñe lagúmadiruniña espíritu wuríbatíña áni agáamba jamúti!

²⁸ Ába lagaambúniwa luágu Jesúsu lídan sun Galiléa furése.

Lareidaguagüdünnun Jesúsu límenidi Simón Pédro

(Mt 8.14-15; Lc 4.38-39)

²⁹ Dan le jáfuridunbei tídaangiñe ligílisi tugúya, ába lídin Jesúsu lúma Jacóbo láu Juan jábiñe Simón lúma Andrés. ³⁰ Roun tíñáti límenidi Simón, tabíruajaña, ába jariñagun lun Jesúsu luágu sándiñoun lan. ³¹ Ábati lídin tuágun, ába lárügüdüni tújabu, ába líñúragunun, lídan meme óra ligía ába tareidagun, ába tásaarun, ába teténirun joun.

Lareidaguagüdünnun Jesúsu sarágu sánditiña

(Mt 8.16-17; Lc 4.40-41)

³² Dan le lálüdünnun wéyu, gúñeeli, ába janügüniwa sun sánditiña jáma sun ja gawágubaña espíritu wuríbatíña lun Jesúsu, ³³ ába jóundaragun sun lílana fulásu lubádu béna. ³⁴ Areidaguagüdati Jesúsu sarágu sánditiña ja láutiña ámuñegueinarügü luwúyeri sándi, sagá ligía sarágu espíritu wuríbatíña jaweí gürígia. Mígiruntijati lun jadímurejan espíritugu jagía, ladüga subúdi jamáni cáteñein lan.

Lapúrichijan Jesúsu Galiléa

(Lc 4.42-44)

³⁵ Lubá larúgan, dan le búrigagili, ába lásaarun Jesúsu, ába láfuridun bougudin luei ubúrugun lídoun ában fulásu le mageírawati lun layúmuragun lun Búngiu ñi. ³⁶ Ába lídin Simón jáma líbirigu áluajei. ³⁷ Dan le jadáriruni, ába jariñagun lun.

—Añajeintia sarágu gürígia áluajabu.

³⁸ Ába laríñagun joun.

—Queímoun lídoun buri líbiri fulásu le yaráfabei, apúrichija námuga giñe ñi, ladüga lun napúrichijan lídan sun fulásu niábin ubouágun.

³⁹ Ítara líña lubeíti eibuga lumúti Jesúsu sun Galiléa apúrichijaina tídan buri jalígílisin juríu lídan sun fulásu, aságajeina ligía espíritugu wuríbatíña jaweí gürígia.

Lareidaguagüdünnun Jesúsu ában gawáguati gumeín luágu sun lúra

(Mt 8.1-4; Lc 5.12-16)

⁴⁰ Ába líabin ában gürígia sánditi láu gumeín luágu sun lúra, ába lájuduragun ligíbugiñe Jesúsu, ába layúmuragun lun, laríñagun.

—Gayáraati bareidaguagüdünnina ánjabu busúen.

⁴¹ Ába lagúmededagun lun Jesúsu, ába lagúuruni láu lújabu, ába laríñagun.

—Láu sun nugúndan, areidaguabá.

⁴² Quei laríñagun ítara, ába lareidagun sánditi ligía. ⁴³ Ábati loúnajani Jesúsu ñígiñe láu ában furése, aríñageina lun.

⁴⁴ —Mabájüdagubeítia lun ni ában, ñüdünrügüba arúfudagua búngua lun jafádirin juríu, ábame bíchuguni badágaragüdünnun luágu barúmadun queísi laríñaguni lílúrudun Moisés. Ítara lúba jariñini gürígia luágu areidaguaadibu lan.

⁴⁵ Ábarüga lídin, ába labájüdaguni sun le asúseredubei lun joun sun gürígia, ligía lébubei siñá lan leréderun Jesúsu furáangu lídan ni ában fulásu, ába leréderun le ñi lumuti úa jamá gürígia. Láu sun líra, ñübin mémetiña lídaangiñe sun fulásu aríjei.

2

Lareidaguagüdünnun Jesúsu ában wügüri le derégüdaali lúgubu

(Mt 9.1-8; Lc 5.17-26)

¹ Átiri wéyu lárigiñe, ába lagíribudun Jesúsu Capernaúm, ába jagáambun gürígia luágu giríbujali lan. ² Ába jóundaragun sarágu gürígia darí lun mabáraaña lan ni bénabu, ába lapúrichijani ugánu buíti lúmagiñeti Búngiu luágu jasálbarun joun. ³ Níñein apúrichija, ligía jayábin gádürü wügüriña barúina jagía ában wügüri le derégüdaali lúgubu. ⁴ Queísi siñá lubei jachúlürün le ñi lubei Jesúsu ladüga jibe gürígia, ába jagídarun murúsun lueígiñe

tábulugu múna lougiñe le ñí lubei Jesúsu, ába jarárigüdüni sánditi ñígiñe tídan lubáari. ⁵ Dan le laríjinbalin Jesúsu jafiñen, ába laríñagun lun le sándibe.

—Níraü, ferúdunawaali biffigoun.

⁶ Ñíñanu jádaangiñe arúfudajatiña lilúrudun Moisés ja ñúnbaña ñi, ába jasáminarun. ⁷ “¿Cásan uágu ladímureja güriña le itara? Lanábaguñeiga le Búngiu, ladüga úati ni ában gayáraati ferúduna lan figou lueidügüya Búngiu.” ⁸ Subúdi lumúti Jesúsu le jasáminarubei, ába laríñagun joun.

—¿Cásan uágu jasáminara itara? ⁹ ¿Cáteitimasan ménreengunbei laríñawagún lun sánditi le. “Ferúdunawaali biffigoun”, o laríñawagún lun. “Sarába, budáboun bubáari, beiba?” ¹⁰ Narúfudaaliti jun luágu gabáfu nan, áu le Wügüri Garaüwarügüti lun ferúduna nan figou.

Ába laríñagun lun sánditi.

¹¹ —Sarába, budáboun bubáari, beiba águyu.

¹² Ába lásaarun sánditi lídan óra ligía, ába labúdunun lubáari, ába láfuridun ñígiñe, aríagu sun ja ñíbaña lun. Weiriti janígi ja ñíbaña luágu cátei le, ába jíchugun uweírighi lun Búngiu, aríñageina.

—¡Maríñajágediwa cátei itara buriti!

Lagúarun Jesúsu lun Leví lun lánigume

(Mt 9.9-13; Lc 5.27-32)

¹³ Ñígiñe, ábaya lídin Jesúsu láru dúna, dan le jayárafadun sarágu güriña lubádun, ába larúfudajan joun. ¹⁴ Lásun larúfudajan joun, ába lasígiruni leibugun, ába laríjini Leví, le liraü Álfeó, ñun líña le ñí lubei lagúburajoua liseínsuna gumádi. Ába laríñagun lun.

—Falábana, queímoun núma queísi náni disípulu.

Ába lásaarun Leví, ába lafálaruni.

¹⁵ Murúsun óra lárigiñe, ñíñein Jesúsu eíga lúbiñe Leví, ñíñanu gíñeti sarágu agúburajatiña liseínsuna gumádi, jáma ámu gafígountiña ñun luágu dábula úara lúma, jáma láni disípulugu, ladüga sarágu jáña afálaruti. ¹⁶ Ja arúfudajatiña lilúrudun Moisés, jáma fariséogu, dan le jaríjinbalin eíga jáma sun wuríbatíña jagía (según jagía), ába jaríñagun joun láni disípulugu.

—¿Ída liñásan leíginbei jumáesturun áni gurá ligía jáma agúburajatiña liseínsuna gumádi lúma jáma ámu gafígountiña?

¹⁷ Dan le lagáambunbalin Jesúsu cátei le, ába laríñagun.

—Ja magádiebaña mabúseerúntiña surúsia, ja sándibaña, jagía busénbaña surúsia. Máma lubeiti niábiña áluaja güriña buítiña ligíbugiñe Búngiu, niábiña áluajaña ja gafígounbaña lun lasáansirún jouserun.

Jálügüdüni Jesúsu luágu ayúnaruni

(Mt 9.14-17; Lc 5.33-39)

¹⁸ Luágu ában wéyu, dan le jayúnarun lánigu Juan jáma jánigu fariséogu lun jagúnfulirun lúma Búngiu, ába jayábin fiú güriña álügüdei Jesúsu.

—¿Cásan uágu jayúnara lánigu Juan jáma jánigu fariséogu lun jagúnfulirun lúma Búngiu, ánjaña báni disípulugu mayúnaruntiña?

¹⁹ Ába loúnabun Jesúsu láu jémpulu luágu iséri larúfudajan lúma binádu, laríñaga.

—¿Gayáraati funági jayúnarun amísurajouítiña lídan ában maríei dan le níjein lan adári ñi jáma? Ánjein níjein lubei adári ñi, siñáti jayúnarun, lúnti jeigin. ²⁰ Lachülürüba dan lun lanügüniwa adári jámagiñe, ligíameti jadáni lun jayúnarun.

²¹ Máfadajountu anánguni binádujaru táu gamísa to macháwaragungiru, ladüga le méme tife gamísa to macháwaragungiru tajeiridaguboun to binádujaruboun dánme le tacháwaragun, laweíraditimaabati jeiriti. ²² Meserúnwati giñe bínu le isérigili lídoun ában ágei guéru le binádujali ladüga labouçhagubei bínu iséri guéru binádu dánme le liñúrún. Féridimeti bínu, féridi guéru. Bínu iséri lúnti leserúniwa lídoun guéru iséri.

Játüjan disípulugu túriku lídan wéyu le eméraaguagülei

(Mt 12.1-8; Lc 6.1-5)

²³ Ában wéyu le eméraaguagülei, eibugeina líña Jesúsu jáu láni disípulugu labádinagua bunáguau, ába játüjan láni disípulugu túriku dan le jáségürún. ²⁴ Ába jaríñagun fariséogu lun Jesúsu.

—¡Aríjabá joun bánígu! ¿Cásan uágu jadüga wadágimanu le mouñ lumuti ladügüniwa lídan wéyu le eméraaguagülei?

²⁵ Ába laríñagun joun.

—¿Malíjangidün luágu le ladügübei David luágu ában dan, dan le lalámachunbei, ligía jáu sun líbirigu? ²⁶ Ába lebelurun ligílisirugun dan le Abiatár lan fádiri le íñutimaabee, ába leíginun feín to

sagraúboun, to majoúaboun jeíginun ámu gürígia jaweídügüya fádírígu según lilúrudun Moisés, áni ru ligía joun gürígia ja lúmabaña. Mámami figou le ladügübei David ligíbugiñe Búngiu.

²⁷ Ába giñe lariñagun Jesúsu joun.

—Lun wügüri ladügüwa wéyu le eméraaguagülei, máma wügüri adügüwabei lun wéyu ligía. ²⁸ Ligía gabáfutina giñe, áu le Wügüri Garaúwarügüti, lun nariñagun cába lan gayára ladügüniwa lídan wéyu le eméraaguagülei.

3

Ában wügütri jiláali ában lújabu
(Mt 12.9-14; Lc 6.6-11)

¹ Ábaya lebelúrurun Jesúsu tídoun ában jalígílisin juríu, ñíñeinti ában wügüri jiláali ában lújabu. ² Jaríjati ja ñíbaña ánjein lagáranijaba lubei Jesúsu lun lídan wéyu le eméraaguagülei, lun jadárirun lidúnrun. ³ Ába lariñagun Jesúsu lun le jiláalíbei újabu.

—Sarába, ráramabá ya jagíbugiñe súngubei.

⁴ Ába lálügüdüniña ja jíbiri.

—¿Cátei lúnbei ladügüniwa lídan wéyu le eméraaguagülei, lun jíderawagüniwa gürígia ódi lun ladügüniwa wuríbati joun, lun leséfuruñiwa jabágari ódi lun jígíruñiwa lun jóúnwen?

Sun jagía, ába jámanichun. ⁵ Ábati lariñaguniña Jesúsu láu igáñi lúma íruni ladüga tídere janígi. Ába lariñagun lun wügüri ligía.

—Tulébei bújabu.

Ába látuleruni, ába lareídagun. ⁶ Ába jáfuridun fariséogu, ába jagúmeserun adímureja jámagua jáma giñe lánigu Heródes ída lúba lan jáfaruni Jesúsu jilágubei.

Sarágu gürígia láru dúna

⁷ Ába lídin Jesúsu jáu láni disípulugu lárurun dúna, ába jafálaruni sarágu gürígia Galiléana. ⁸ Dan le lagaambúnbei luágu oúnwenbun buri cátei le ladügübei, ába jayábíngua gürígia Judéagiñe, Jerusaléngiñe, Iduméagiñe, loubáfurugugiñe dúna le Jordán, Tirogiñe, lúma Sidóngiñe lun jaríjini. ⁹ Ligía lariñagunbei Jesúsu joun láni disípulugu lun aráanseñu jamá ában ugúnein lubá luei jámuruduni sarágu gürígia jagía, ¹⁰ ladüga quei gíbeeña lan lareídaguagüdün, sun sánditiña, ába jáguragun jóungua luágun lúnrügu jagúuruni lun lareídaguagüdüniña. ¹¹ Dántija le jaríjini ja gawágubaña espíritugu wuríbatíña, ábaja jájuduragun ligíbugiñe, ába jagúaragun espíritugu jádaangiñe.

—Liraü Búngiu amürü.

¹² Ába lewéridiruniña Jesúsu lun mariñagun jamá cáteifein lan.

Lanuádiruniña Jesúsu dúusu apóstolugu
(Mt 10.1-4; Lc 6.12-16)

¹³ Lárígiñe, ába lamúdeirun Jesúsu luágun ában wübü ñí lubei lagúara joun ja labúseerubaña queisi loúnagülegu, ába jayábin lun. ¹⁴ Ába lanuádirun dúusu jádaangiñe lun lúmabaña lan súnwandan lúma lun japúrichijani ugánu buíti lánina asálbaruni. ¹⁵ Ába líchugun ubáfu joun lun jareídaguagüdün sánditiña lúma lun jaságajan espíritugu wuríbatíña. ¹⁶ Niján jíri dúusu wügüriña jagía. Simón, le únbei lagúaja Jesúsu Pédro, ¹⁷ Jacóbo láu Juan le lamúlen, ja lirájüñü Zebedéo, ja únbaña lagúaja Jesúsu Boanérge—míni lan líra, Lirájüñü Wayújururu, ¹⁸ Andrés, Felípe, Bartolomé, Matéo, Tomás, Jacóbo le liraü Álfeo, Tadéo, Simón—ában meja wügüri le áfaaguti lun jawáanserun juríu, ¹⁹ lúma Júdas Iscarióte le alúgurubalin Jesúsu.

Aríñagatiña luágu lubáfu lan Máfia lúmabei Jesúsu
(Mt 12.22-32; Lc 11.14-23, 12.10)

Lárígiñe, ába jagíribudun járiogún, ába jebélurun tídoun ában múna, ²⁰ ábaya jóundaragun sarágu gürígia ñi darí lun madáani jamá ni lun jeígin. ²¹ Dan le jasúbudirubalin lidújeñu Jesúsu ca lan ásügürübei, ába jayábin lún yebe janügüni, ladüga jaríñagun gürígia luágu wuríbaali lan lichügü.

²² Ñíñanu arúfudajatiña lilúrudun Moisés ja achülürübaña Jerusaléngiñe, ába jaríñagun.

—Wügüri le, níjein Beelzebú, le Máfia, le jábuti espíritugu wuríbatíña, lúma, láu lubáfu Máfia laságaja espíritugu wuríbatíña.

²³ Ábati lagúarun Jesúsu joun lun jayárafadun lubádun, ába líchugun ában jémpulu joun, ába lariñagun.

—¿Ída lúba gayára lan laságaruni Máfia Máfia guánarügü? ²⁴ Furúmieguarügü arúejjani le afánreinraguti lun jageíndagun jámagua, lagúnrinchaguba, ²⁵ áni ánjein fánreingujaña lubei idújeñu ladüga wuríbu jádaangua, siñábei jadúrurun idújeñu jagía queisi idújeñu.

²⁶ Ánjein lubei jamúgati afáreinragua Máfia, lageíndaguame lúmagua, siñábei ladúrarun, lagúmchagülerügübei le.

²⁷ ‘Úati ni ában lun lebélorun lúbiñoun ában wügüri le jéreti lun lanügüni lílaga ánjein magüragun lan wügüri jéreti ligía furúmifié. Ítara rügüñein gayára lan lanügüni lílaga.

²⁸ ‘Láu sun ninárün naríñagun jun luágu gayára lan ferúdnawa lan sun figou lúma sun wuríbani le laríñagubei güriá, ²⁹ lueídügüya lun jadímurejan wuríbati luágu Sífiri Sándu, siñábei ferúdnawa lan figou líra, leréderuba lidúnrun lun sun dan.

³⁰ Laríñagunbalin Jesúsu líra, ladüga jariñagun luágu lubáfu lan Máfia lubáfu Sífiri Sándu le luágubei.

*Lüguchu Jesúsu jáma lamúlenu
(Mt 12.46-50; Lc 8.19-21)*

³¹ Lárígiñe, ába tachülürün lüguchu Jesúsu jáu lamúlenu tubádun múna to ní lubei Jesúsu, ába jeréderun bougudi, ába jóunagüdün luágu. ³² Játí ñúnbaña geyégu láu Jesúsu, ába jariñagun lun.

—Nurántia búguchu jáu bamúlenu bougudi, jáluajañádibu.

³³ Ába laríñagun joun.

—¿Cági nüguchuboun jáu namúlenu?

³⁴ Ába laríñagun jawágun ja ñúnbaña geyégu láu, ába laríñagun.

³⁵ —Añája nüguchu jáu namúlenu, ladüga furúmieguarügü ja adügüti lugúndan Búngiu, jagía namúlenubaña, nítunu, nüguchu.

4

*Jémpulu luáguti ábunaguti
(Mt 13.1-9; Lc 8.4-8)*

¹ Ábaya lagúmeserun Jesúsu arúfudaja láru dúna, ába jóundaragun sarágu güriá le ní lubei. Quei gibeyaaña lan güriá ñi, ába ládinun Jesúsu tidoun ában ugúnein to ñiboun dúnarugu. Ába lañúurun ñi, ába jeréderun sun güriá láru béya. ² Ábati larúfudajan sarágu cátei joun láu jémpulu, laríñaga joun.

³ —Agáamba jumána. Ñínein ában ábunaguti, ába láfuridun ábunagua. ⁴ Lídan afúrujeina láani líla nádü, ába lábúrujan murúsun lídaangiñe luágun úma, ába jayábin dunúru, ába jeígini. ⁵ Líbiri, ába lábúrujan labádinaguóún dübü le ní lumuti úa lan sarágu múa, ába laboučhun furése ladüga majúllin lan múa. ⁶ Dan le lásüdün wéyu, ába lásaurün, queíti málagüle lan, ába loúnwen. ⁷ Líbiri ílaü, ába lábúrujan labádinaguóún jíyu, ába laweinamudun jíyu úara lúma, ába lañáradaguagüdüni, magúnduntiti nádü ligía. ⁸ Níjeinti lídaangiñe, áburujati lídoun múa buíti, ába laboučhun, ába laweinamudun, jma lóbuídun alúbajóuti lídaangiñe! Níjein lídaangiñe, íchuguti darándi águu luágu cáda ában águu, líbiri rúti úrúwa-wein, líbiri, san.

⁹ Ábati laríñagun joun.

—Ja garígeirugubaña lun jagáambun, agáamba jamá.

*Le lébubei larúfudajan Jesúsu joun güriá láu jémpulu
(Mt 13.10-17; Lc 8.9-10)*

¹⁰ Lárígiñe, dan le leréderunbei Jesúsu lábugua, ába jayábin láni dúusu disípulugu jama jíbiri lánigu, ába jálügüdüni ca lan lílabei jémpulu le. ¹¹ Ába laríñagun joun.

—Jugúya, subúdigüda láali Búngiu cátei arámudaguati le lánina larúeijan jun, ánjaña ja mebésenbaña láu lerérun, láu jémpulu laríñawagú cátei luáguti larúeijan joun, ¹² lun dánme lan jaríjin, ibídíñe lámuga joun ca lan lánichigubei cátei le jaríjubei, dánme jagáambun, úa lámuga gunfaráanda jamá, lun lásíñerun jagíríbudun lun Búngiu lun ferúdnawa lan jafígoun.

*Lafúnraanguagüdüni Jesúsu jémpulu luáguti ábunaguti
(Mt 13.18-23; Lc 8.11-15)*

¹³ Ába laríñagun joun.

—¿Úatisan gunfaráanda jumáni le? ¿Ída lubági gunfaráanda jumáni líbiri jémpulu? ¹⁴ Le ábunagubalin líla nádü, ítara líña quei le apúrichijabalin Lerérun Búngiu. ¹⁵ Añájein güriá, ítara jáña quei úma le uágunbei lábúruja lídaangiñe líla nádü, ába jagáambuni Lerérun Búngiu, lárígiñe jagáambuni, ába líábin Máfia, ába lagídaruni dímuerei le abunúbei tidan janígi. ¹⁶ Jíbiri güriá, ítara jáña quei dübü le abádinaguóunbei lábúruja lídaangiñe líla nádü, ába jagáambuni Lerérun Búngiu, ába jerésibiruni láu ugúndani. ¹⁷ Quei márügüdün lubei Lerérun Búngiu tidan janígi buídu, madúratí jádan, dánti le laríjíníwa jábun, o jeibaajóuniwa lan lueígiñe Lerérun Búngiu, magúrasuntíña. ¹⁸ Jayábin jíbiri, ítara jáña quei jíyu le abádinaguóunbei lábúruja lídaangiñe líla nádü, ába jagáambuni Lerérun Búngiu, ¹⁹ weíritimaati jafúudun luágu cátei le lánina íbágarí le, ába leyéeduniña írisini. Sun le, ába láfaruni Lerérun Búngiu tídaangiñe janígi.

mígiruntiti lun lálubajoún jádan gürígia jagía. ²⁰ Añájein gíñe gürígia, ítara jáña quei múa buíti le ídounbei láburuja lídaangiñe líla nádü, ába jagáambuni Lerérun Búngiu, ába jerésibiruni, alúbajoúati cátei buíti jádaangiñe. Buíti jagáburi quei líla nádü le íchugubei darándi águu luágu ában, o úrúwa-wein, o san.

Jémpulu luáguti lámpu
(Lc 8.16-18)

²¹ Ába laríñagun joun.

—¿Béwati funági ában lámpu lun líchugúniwa tábugiñe ában gáfu o tábugiñe lan gabána? ¡Uá! Luágu dábula líchugúta lun larúgoungadágüdün múnada. ²² Úati lubeíti ni cáta le arámudaguati lun mafúnraangudúnbei lan, úa ligía ni cáta le íbidiñewati lun masúbudirúnwabei lan. ²³ Agáamba jumána, jugúya le garígeirugubei lun jagáambun.

²⁴ Aríñagati gíñe joun.

—Toúnigi jumátia lun jagúnfulirun lúma inárüni le jagáambunbei. Láuba jagúnfuliruni, gunfaráandatima jumáni le naríñagubei jun. ²⁵ Ítara líña, gürígia le aténirubei buídu lun nerérun, gunfaráandatima lumúti, ánjeinti le meténibeí lun, labúlieidubei sun le agáamba lálalibeí.

Jémpulu luáguti nádü le aweíridubei

²⁶ Aríñagati gíñe Jesúsu.

—Ítara líña larúeijan Búngiu quei le asúseredubei lun ában wügüri le ábunubei líla nádü lábugiñe múa, ²⁷ áriebu buri lúma wéyuagu lídan le larúmugun ábunaguti ligía, sará ligía quei léchun, chülü dan ába labouóchun nádü, ába laweíridun, íbidiñeti lun ábunaguti ída líña lan lasúseredun. ²⁸ Múa guánarügü aráandarati, furúmiñe ába láfuridun ídibu, ñígiñe ába legélewejan, ñígiñe ába labuínchun ílewei láu ílaü. ²⁹ Dánti le funáli líla nádü, ába látújoúniwa ladüga chülüjali lan dan lun lálubajoún.

Jémpulu luáguti tíla mostása
(Mt 13.31-32; Lc 13.18-19)

³⁰ Aríñagati gíñe Jesúsu.

—¿Cásan lenégebei larúeijan Búngiu, o ca jamúga jémpulu gayáraabei wíchuguni lúmoun? ³¹ Ítara líña quei ában tíla mostása le abunúti lábugiñe múa. Tíla mostása, ligía ában lídaangiñe ílaü le ñúraütimaabei ubouágu, ³² dan le labunún, ába laweíridun, ligía weíritimaabei tídaangiñe sun nádü, weínamuti lílímun dari lun gayára lan jeméraagun dunúru lábugiñe lamúñiunga le líchugubei.

Layúsuruni Jesúsu jémpulu
(Mt 13.34-35)

³³ Ítara líñájei larúfudajan Jesúsu luágu larúeijan Búngiu joun láu sarágu jémpulu líbe le dari le ñí lumuti gayára lan gunfaráanda jamá. ³⁴ Marúfudajaanti ni cáta joun luágu larúeijan Búngiu mayúsurunga jémpulu. Ába lafúnraanguagüdüni sun jémpulu joun láni disípulugu dan le jagíarügü lan lúma.

Lagálumaruni Jesúsu garábali lúma lugúdi barána
(Mt 8.23-27; Lc 8.22-25)

³⁵ Wéyu méme ligía, dan le lagúñedunbei, ába laríñagun Jesúsu joun láni disípulugu.

—Queímoun loubáfurugun dúna.

³⁶ Ábati jígiruniña bürübünü gürígia jagía, ába janügüni Jesúsu tídan ugúnein to gádaanbaliña. Ñíñoun buri gíñe ámu ugúnein úara jáma. ³⁷ Ába láfuragun ában garábali jéreti, ába lebélujan lugúdi barána tídoun ugúnein dari lún yebe tabuínchun láu dúna. ³⁸ Larúmuguñati Jesúsu tuyúna ugúnein baláñu tuágu ában íchügübarari. Ába jagágudajani, ába jaríñagun lun.

—¡Maésturu! ¿Mebéreseguntibusan láu wadíbiragua lan?

³⁹ Ába lásaarun Jesúsu, ába ladeínjan lun garábali, ába laríñagun lun barána.

—¡Maníbal! ¡Derégüdagubá!

Ába lagálumadun garábali, ába darángila lan sun cátei. ⁴⁰ Ábati laríñagun joun láni disípulugu.

—¿Cásan uágu luweírinbei janúfude? ¿Cásan uágu mafíñen jubeí?

⁴¹ Ába jeréderun láu luweírin janígi, ába jálügüdagun jámagua.

—¿Cátei funásan le, garábali lúma barána ñüdüntiña láu le lubeíbei?

5

Ában wügüri Gadárana le gawágubei máfianu
(Mt 8.28-34; Lc 8.26-39)

¹ Ába jachülürün loubáfurugun dúna lídoun fulásu le giríbe Gadára. ² Lárigiñerügü láfuridun Jesúsu tídaangiñe ugúnein, ába liábin ában gürígia lídaangiñe ában umúajáü achigiti luágu dübü luágun, wügüri ligía gawáguti ában espírítu wuríbatí. ³ Lídan jabára jiláaña lagánoua áni úati ní ában gayáraati lagüraguni, ní láu güiringüri. ⁴ Güráguañája jamáali láu güiringüri luágu lugúdi lúma luágu lújabu, súnwandan látumuraguni, úati ní ában gayáraati lámuruduni. ⁵ Súnwandanja leíbugun áriebu wéyuagu agúarajeina luágu buri wübü lúma buri lídan jabára jiláaña íbiagua lúngua láu dübü. ⁶ Dan le laríjinbalin gürígia ligía Jesúsu dísegiñein, ába leíbaagun lubároun, ába lájuduragun ligíbugiñe, ⁷ ába lagúaragun lun.

—¿Cásan uágu bemétera númoun, Jesúsu Liraü Búngiu le íñtímaabei? Ayúmuraguatina bun luágu líri Búngiu lun masúfuriragüdün bánina.

⁸ Laríñagunbei itara ladüga guméseeli lan Jesúsu aríñaga lun.

—¡Espírítu wuríbatí, ígirabei gürígia le!

⁹ Ába lálügüdüni Jesúsu.

—¿Ca bíri?

Ába louñabun.

—Lejión níña ladüga gíbetiwa.

¹⁰ Ába jayúmuragun espíritugu jagía lun Jesúsu lun moúnajan lániña bougudin lueí fulásu ligía. ¹¹ Queiti níñianu lan sarágu búuruju eíga ñi luágu wübü, ¹² ába jayúmuragun espíritugu wuríbatíña jagía lun.

—Oúnaja báwa jádoun búuruju jára, rúba úma woun lun webélurun jádoun.

¹³ Ábati líchugun Jesúsu úma joun, ába jáfuridun lueí gürígia ligía, ába jebélurun jádoun búuruju. Níñianu jawára bián-mílu búuruju. Ába jáguragun búuruju jagía jóungua lueígiñe ában gudúungu, ába jáburujan baránajoun, ába jañáradagun.

¹⁴ Ábati janúfudedagun ja oúnigirubaliña búuruju jagía, ába jeíbaagun abájüdaguei le asúseredubei ubúrugú lúma áraabu. Ába jayábingua gürígia aríjei ca lan asúseredubei. ¹⁵ Dan le jachülürünbei le ní lubei Jesúsu, ába jaríjini gürígia lé meja gawágubei espíritugu wuríbatíña ñun líña, táuñein giñe lanáangun, areídaguaaali, ába janúfudedagun. ¹⁶ Játi aríjubalin, ába jabájüdaguni le asúseredubei lun gürígia lé buga gawágubei espíritugu wuríbatíña lúma jagáguti búuruju, joun. ¹⁷ Ábati jayúmuragun lun Jesúsu lun láfuridun lídaangiñe jageíra.

¹⁸ Dan le ládinun Jesúsu tídoun ugúnein, ába layúmuragun wügüri lé buga gawágubei espíritugu wuríbatíña lun lun lídin lúma, ¹⁹ májati Jesúsu, aríñagarügüti lun.

—Beíba júbiñoun jámoun bidújeñu, ábame babájüdaguni sun le ladügübei Babúreme Búngiu báu, ída líña lan bagúdemedun lun.

—Ába lídin, ába lagúmeserun abájüdaguei sun le ladügübei Jesúsu láu lídan sun fulásu Decápolis, ába laweíridun jaríni sùngubei.

*Liraü Jáiro, túma würi to agúurubarun lanáangun Jesúsu
(Mt 9.18-26; Lc 8.40-56)*

²¹ Dan le lagíribudunbei Jesúsu tídan ugúnein loubáfurugun dúna, ába jayábingua bürübúnu gürígia le níjin lubei, ába leréderun ñi láru dúna. ²² Ábati liábin ában jádaangiñe tábuti jalígílisin juríu, gíriti Jáiro. Dan le laríjinbalin wügüri le Jesúsu, ába lájuduragun lubádu lugúdi, ²³ ába layúmuragun lun itara.

—Nújein niraü touwe, queímoun bíchigei bújabu tuágu, areídagua támuga, moúnwen támuga.

²⁴ Ába lídin Jesúsu lúma, sarágu jáña gürígia afálarutiña, ába buriti jámurudaguni Jesúsu. ²⁵ Jádaanti sarágu gürígia ja, níñoun ában würi sánditu, dúusu irúmu táu láu lésejan jítaü tídaangiñe. ²⁶ Súfuríjaru sarágu jámagiñe surúsiagu áni gásta táali sun le túmati, mareídaguntu, gáwoun gueínarügü. ²⁷ Ligía tagáambun ladímurejoün luágu Jesúsu, ába tiábin lanáangiñe jádan sarágu gürígia, ába tagúurunun lanáangun, ²⁸ ladüga taríñagun túnguarügü. “Láurügúme nagúurunun lanáangun nareídaguba.” ²⁹ Lídan óra ligía, ába leréderun lésejan jítaü tuei, ába tasándiragun túngua luágu areídaguaaaru lan. ³⁰ Ábati lasándiruni Jesúsu luágu areídaguagüdaali lan gürígia láu lubáfu, ába lagáraragun jawágun gürígia ja lanáangiñeña, ába lálügüdjajan.

—¿Ca agúurubei tuágu nanáangun?

³¹ Ába jaríñagun láni díspulugu lun.

—Ariágu biñátia lun jíbe gürígia ya luágu murúgu jáña lan, ¿álügüdjágídibu ca lan agúurubei buágu?

³² Ába laríajaan Jesúsu áluaja ca lan agúurubei luágu. ³³ Ába tiábin würi tugúya adádagareina láu anúfudei, subúdiñutei le asúseredubei tun, ába tájuduragun ligíbugiñe, ába taríñaguni sun inárüni lun. ³⁴ Ába laríñagun Jesúsu tun.

—Niraü, areídaguadibu ladüga bafíñen. Beíba láu darángiläü, areídaguañu lídaangiñe bisándi.

³⁵ Ñígili Jesúsu adímureja, ligía jayábin lúbiñegiñe wügüri lé buga ñüdüñbei ougei luágu tisándi liraü, ába jariñagun lun tóguchi irájü tugúya.

—Jilátia biraü, ¿ca uágu bebéreseja lun maésturu guetó?

³⁶ Agáamba lumúti Jesúsu le jariñagubei, ába lariñagun lun wügüri ligía.

—Manúfudedabá, afñertügüba.

³⁷ Májatiti jóudin ámu lúma lueídügüya Pédro, Jacóbo lúma Juan le lamúlen Jacóbo. ³⁸ Dan le lachülürünbei lúbiñoun wügüri ligía, ába lariñini chagáguau jama güriquia ja ayájubaña, agúaraja.

³⁹ Ába lebélorun, ába lariñagun joun.

—¿Cásan uágu jareíncha, ayájua buri jugúya ítara? Mouñwentutia irájü to, tarúmuña.

⁴⁰ Ába jéjerajan láu. Ábati láfuridagüdüñña Jesúsu súngebui ñígíñe, ába lanügüni tóguchi irájü túma tóguchu jama ja ñüdüñbaña lúma, ába lebélorun le ñijin tubei irájü. ⁴¹ Ába lárügüdüni tújabu, ába lariñagun tun.

—Talíta, cúmi—lila líra. Niraü, sarába.

⁴² Lídan óra ligía, ába tásaarun irájü tugúya, ába teibugun. Weýaraüjaru, dúusu írúmu táu. Ába laweíridun janígi güriquia ja ñíbaña. ⁴³ Ába líchugun Jesúsu dimúrei derégüdati joun lun mabájüdagun jamáni ni ca un, ába lariñagun joun lun jíchugun eígin tun.

6

Jesúsu lídan fulásu le Nazarét (Mt 13.53-58; Lc 4.16-30)

¹ Ába lídin Jesúsu ñígíñe, ába lagíribudun lageíroun, ába jóudin láni disípulugu lúma. ² Dan lachülürün wéyu le eméraguagülei, ába larúfudajan tídan jalígilisin juríu, sarágu jáña güriquia agáambei, ába laweíridun janígi láu larúfudajan, ába jariñagun.

—¿Jalía funásan lafúnrendeirei güriquia le sun le? ¿Cáteisan lichú áu le luágubei? ¿Ída liñásan gayára lubei ladáagun miláguru? ³ Saráfangeiga le tiraü María le, libugaña Jacóbo, José, Júdas, lúma Simón, ñañañu giñe lítunu wáma.

Ába jíchugun mabájüdüni luágu. ⁴ Ába lariñagun Jesúsu joun.

—Sun güriquia, gúndaatiña láu ában proféta jaweídügüya ja lupáisanun jama lidújeñu, jama ja tilana lúban, jagía rügüñanu ichiga mabájüdüni luágu.

⁵ Ligía lásiñerunbei ladügün ámu miláguru ñi lueídügüya líchugun lújabu jawágu biñáraü sánditiña, ába lareidaguagüdüñña. ⁶ Weírititi lanígi láu mafiñen jamá. Lárigiñe, ába leibuguni lirájüñü fulásu, arúfudajeima.

Loúnajaniña Jesúsu láni disípulugu apúrichija (Mt 10.5-15; Lc 9.1-6)

⁷ Ába loúnajan jawágu láni dúusu disípulugu lun lagúmeserun oúnajaña bián bián, ába líchugun ubáfu joun lun gayára lan jaságarun espíritugu wuríbatíña. ⁸ Rúti dimúrei joun lun manügün jamá ni cáta luágu jeibugun lueídügüya báduñ, moñ lumuti janügün ni fein, ni ságü, ni seínsu, ⁹ lun geidi tan jasábadun, lun mabíaman tan jasímisin. ¹⁰ Ába giñe lariñagun joun.

—Dánme le jebélorun lídoun ában fulásu apúsaraja, reidei jumá ñi tídan ában méme múna dari jáfuridun lídaangiñe fulásu ligía. ¹¹ Anjañnti merésibirúniwa lídan ában fulásu, mája jagía jagáambunün, furijuma ñígíñe, ábame jáfuruduni calíqui lueígiñe jugúdi, liseínime magúndani jáu lílana fulásu ligía, ígira jumáña quei jadáriragun jóungua. Le ninárün jáu luágu dánme lan lachülürün luwéyuri Búngiu lun lagúseragüdüñña sun güriquia, maweíreibeí jabeichúniwa Sodómana jama Gomórrana quei lílana fulásu le merésibirunbalün.

¹² Ábati jáfuridun, ába japúrichijan joun güriquia luágu lúnti lan jasáansiruni ligáburu jóuserun. ¹³ Sagátíña giñe sarágu espíritugu wuríbatíña jawei güriquia, jurúgua jagía añi jawágu sarágu sánditiña, ába jareidaguagüdüñña.

Loúnwen Juan le abásteragüdjabei (Mt 14.1-12; Lc 9.7-9)

¹⁴ Queíti eibaajali lubei luáguti Jesúsu lídan sun fulásu, ába giñe lachülürün lábun lagáambun urúei Heródes. Sarágu jáña aríñagutiña.

—Saráya Juan le abásteragüdjabei lídaangiñe ouweni, ligía luweírinbei lubáfu.

¹⁵ Jariñaga jíbiri.

—Elías lé meja proféta le.

Jíbiri aríñaga.

—Ában proféta quei ja binádu.

¹⁶ Dan le lagáambunbalin Heródes sun le, ába lariñagun.

—Juan le, le nadürüragüdübei ichügü, saráya lídaangiñe ouweni.

¹⁷ Lé meja asúseredubei, oúnajali meja Heródes adáurei Juan, ába lagüraguni láu güiringüri furísunrugu tadüga Heródias. Würi tugüya, lúmarí meja Felípe, le lamúlen Heródes, ába lanügünun Heródes lúmarime. ¹⁸ Ába meja lariñagun Juan lun Heródes.

—Moún lumuti bagámaridunun lúmarí bamúlen.

¹⁹ Ába liyéeregudun Juan tun Heródias, ába tabúseerun táfaruni jilágubei, ²⁰ siñá tumuti ladüga subúdi lan lun Heródes luágu ában lan wügüri le eibuguti buidu lúma Búngiu Juan, áni ában lan wügüri esériwiduti lun Búngiu, janúfudetiti lueí. Ligía mája lubei lun tadügün ní cáta láu. Láu sun úa lan gunfaráanda láani Heródes le lariñagubei Juan lun buídu, agáamba lumúti láu ugúndani. ²¹ Ába tadáriruni Heródias ticháansin dan le lagúnfulirun Heródes irúmu, ába ladügün fédu joun gumádimatiña jáma jábutigu súdeara jáma ámu buri güri-gia weirigutiña ja Galiléabaña. ²² Ába tebélorun tiraü Heródias ní lubei fédu le, ába tabínajan, gúndaatiti Heródes jón sun ja ñibaña eíga lúma láu tabínajan irájü to, ába lariñagun tun.

—Amúriajabei le babúseerun núma, níchugubei bun.

²³ Rúlumuti lerérun tun luágu líchugubei lan furúmieguarügü cátei le tamúriajan lúma tun, gayára lan lamídan lan fulásu le ní lubei larúeijan tamúriaja. ²⁴ Ába táfuridun, ába tariñagun tun tóguchu.

—¿Cábasan namúriaja lúma?

Ába tariñagun tun.

—Amúriajabei lálbulugu Juan le abásteragüdjabei lúma.

²⁵ Ába tebélorun irájü to furése le ñíjin lubei urúei, ába tariñagun lun.

—Buséntina lun bíchuguni lálbulugu Juan le abásteragüdjabei nun lídan ában asiedu guelé guelé.

²⁶ Ába lajírudagun urúei sarágu, quei rúlaali lan lerérun áni agáambagu jáña amísurajóutiña lun, májati lun míchu lubei lan le tamúriajabei lúma tun. ²⁷ Furése furése, ába loúnajan urúei ában súdeara láu dimúrei lun lanügüni lálbulugu Juan lun. ²⁸ Ába lídin súdeara ligía furísunrugu, ába ladürürüni lálbulugu Juan, ába lanügüni lídan ában asiedu. Ába líchuguni tun irájü tugüya, ába tíchuguni tun tóguchu.

²⁹ Dan le jagáambunbalin lánigu Juan, ába jayábin lun janügüni lúgubu, ába jábununi.

Leíqagüdün Jesúsu seíngü mílu wügüriña

(Mt 14.13-21; Lc 9.10-17; Jn 6.1-14)

³⁰ Lári-giñe jagíríbudun láni Jesúsu apóstolugu, ába jóúndaragun lúma, ába jabájüdaguni sun le jadügübei lúma le jarífudajabei, lun. ³¹ Ába lariñagun Jesúsu joun.

—Jígoúgu, queímoun weméraagua lídan ában fulásu le mageírawati.

Lariñagubaalin líra ladüga ñíñanu sarágu güri-gia, jíbiri ñúdü, jíbiri ñúbin, dari lun madáani lan Jesúsu jáma láni disípulugu ní lun jeígin. ³² Ába jóúdin tídan ába ugúnein lídoun ában fulásu mageírawati. ³³ Sarágu jáña aríjiti jóúdin, dan le jasúbudiruni luágu níjein lan Jesúsu jádan, ába jeibaagun geyégua láu lagúnu lídaangiñe sun lirájüñü fulásu, ába jachülürün lubáragiñe lachülürün Jesúsu jáu láni disípulugu. ³⁴ Dan le larárirunbei Jesúsu tídaangiñe ugúnein, ába laríjin sarágu güri-gia jagúrabañe, ába jagúdemedagun lun ladüga ítara jáña lan quei mudún ja moúniritiña. Ába lagúmeserun arúfudaja sarágu cátei joun. ³⁵ Dan le dárüjali, ába jayábin láni disípulugu, ába jaríñagun lun.

—Dárüjalitia áni úatiña aganoútiña lídan fulásu le. ³⁶ Oúnaja baña güri-gia ja lun jóúdin lídoun buri lirájüñü fulásu le yaráfabei lun jagáñijan fein, ladüga úati ní cáta ya lun jeígin.

³⁷ Ába lariñagun Jesúsu.

—Rújuma eíginí joun.

Ába jaríñagun lun.

—¿Gayáraati funá-gi wóúdin agáñija fein joun? Busénwati jamúga lebégi bián-san wéyu wadágimanu lun wabíjini seínsu lun wíchugun fein joun sùngubei.

³⁸ Lariñaga Jesúsu joun.

—¿Átiriñongi fein júma? Jeíba aríjoun.

Dan le jaríjinun, ába jaríñagun lun.

—Seíngü fein jáma bián úduraü.

³⁹ Ába lañúuragüdüniña güri-gia sagádirugu. ⁴⁰ Ába jañúurun san san lúma dimí dimí san, queisi lariñagun joun. ⁴¹ Ába lanügünun Jesúsu seíngü fein to lújaburugu jáma bián úduraü ja, ába laríjin siélun, ába leteingiruni Búngiu tuágu, ába lagúbachagúnun, lári-giñe, ába lamúrusujanun lun líchugunun joun láni disípulugu lun jafánreinjanun jádan güri-gia jagía, fánrein jamáña giñe bián úduraü jagía jádan sùngubei. ⁴² Jóútiña sun jagía químulé. ⁴³ Lári-giñe,

ába jabuínchagüdün dúusu faníñe láu tife fein lúma úduraü ígiragúti. ⁴⁴ Seíngüñanu mílu wügüríña eígitíña, mabájúdünga würíña jáma irájüñü.

Leibugun Jesúsu ligíbuagu dúna
(Mt 14.22-27; Jn 6.16-21)

⁴⁵ Ába ladinagüdüniña Jesúsu láni disípulugu tídoun ugúnein lun jánjiñuragun lubá lun jachülürün Betsáida, sun niján lan ayóuragua joun gürígia. ⁴⁶ Dan le ñúdüñjaña, ába lídin luágu wübü ayúmuragua lun Búngiu. ⁴⁷ Dan le lagüñedunbei, lamídaanjaru dúna ugúnein jáu disípulugu, Jesúsu rugáali lábuga múarugu. ⁴⁸ Ába laríjin luágu jénreenguja lan joun lun jénjunjan ladüga jabárouñein lan garábali. Lubá larúgan, ába lídin Jesúsu jawágun eibugeina ligíbuagu dúna, lásügürá yebe jáu. ⁴⁹ Dan le jaríjini eibuga ligíbuagu dúna, ába jarítangun luágu úfiaü lan, ába jagúaragun, ⁵⁰ ladüga sun jagía aríja jamúti, ába janúfudedagun. Ába ladímurejan joun, ába laríñagun.

—¡Ganígi jumá! ¡Manúfude jumá, áu le!

⁵¹ Ába ladinun tídoun ugúnein jámoun, ába lagálumadun garábali. Ába laweíridun janígi láu, ⁵² ladüga úgili lan gunfaráanda jamáni miláguru le ladügübei táu fein, luágu gabáfu lan lun sun cátei, derégili jachügü.

Lareidaguagüdüniña Jesúsu sánditiña Genésaret
(Mt 14.34-36)

⁵³ Ába jánjiñuraguni dúna, ába jachülürün Genésaret, ába jagürünun ugúnein láru dúna. ⁵⁴ Quei jaráriragun tídaangiñe ugúnein, ítara jasúbudiruni lílana fulásu luágu Jesúsu lan. ⁵⁵ Ába jeibaagun lídoun sun fulásu aríñaga luágu chülújali lan, ába jagúmeserun gürígia anájaja sánditiña tídan jabárai le ñíjin lubei jagáamba luágu njein lan Jesúsu ñi. ⁵⁶ Súnti fulásu ñíjin lumúti lebelúra, ubúrugu yebe, lirájüñü yebe fulásu, áraabu yebe, ába jíchaajóun sánditiña úmada, ába jamúriajan lúma lun lígiruniña lúnrügü jagúurun sánditiña jagía luágu táru lanáangun. Súnti ja agúurubaña luágu, areidaguatíña.

7

Cátei le adügübalin gürígia lun marúman lan ligíbugiñe Búngiu
(Mt 15.1-20)

¹ Ába jayábin fariséogu jáma jádaangiñe arúfudajatiña lilúrudun Moisés ja ñübinbaña Jerusaléngiñe, luágun Jesúsu. ² Ába jaríjin luágu añájein lan jádaangiñe disípulugu machíibun jamúti jájabu lubá jeígin según jagáburi juríu. ³ (Falá jamuti fariséogu jáma jíbiri juríu binádu jagáburi binádu jagübürigu lun meígin jamá, machíbunga jamei jájabu sarágu weíyaasu. ⁴ Dan le jayábin mágidirugugiñe, meíginbaña magúnfulirunga jagía láu jachíbuni jájabu. Njein buri giñe sarágu luwúyerigu igáburi jafálarun, quei buri lachibúniwa wéru, soúdiéru, boulu, asiedu.) ⁵ Ábati jálügüdüni fariséogu jáma arúfudajatiña lilúrudun Moisés jagía, Jesúsu.

—¿Cásan uágu mafála jabálin báni disípulugu binádu jagáburi binádu wagübürigu, jeíginbei láu liwiye jájabu?

⁶ Ába loúnabuniña Jesúsu.

—Linárün proféta Isaías, dan le laríñagunbei juágu luágu ámu lan jigáburi luei le áubei jarúfudagua júngua. Aríñagati.

Gürígia ja, jayumárurügü jíhiga inébesei nun, líña Búngiu, ánjein tídan janígi, mebéresentíña náu.

⁷ Málati jájuduragun nun,

ladüga lé rügüñein jagúmadijan wügüríña jarúfudaja.

⁸ Ába laríñagun Jesúsu.

—Ígira jumáli lagúmadijan Búngiu lun jafálaruni binádu jagáburi binádu gürígia. lachibúniwa soúdiéru, wéru, lúma cátei líbeina líra. ⁹ ¡Maésturugu giñe buitíña jugúya, ígira jumúti lagúmadijan Búngiu lun jafálaruni binádu jigáburi! ¹⁰ Aríñagati meja Moisés. “Inébe jamá bagübürigu bun, le anábagubaliña lagübürigu, jíllá.” ¹¹ Ánjeinti jugúya, aríñagatún luágu gayára lan laríñagun ában gürígia lun lúguchi o tun lúguchi. “Síñáti níderagunibu ladüga sun le númabei, aríñagaadina luágu lun lan níchuguni lun Búngiu”, ¹² luágu furúmieguarügü lan le aríñagun ítara, mámaali lan lúnti líderaguniña lagübürigu. ¹³ Láu líra, mebégigüda jumáli lagúmadijan Búngiu lun jafálaruni binádu jigáburi, adüga jugúya sarágu cátei líbeina líra.

¹⁴ Ábaya lagúarun Jesúsu joun gürígia ja níbaña, ába laríñagun joun.

—Agáamba jumána, sun jugúya, gunfaráanda jumáname. ¹⁵ Úati ní cáta ebéluruti lídoun gürígia lun laríbadagüdüni ligíbugiñe Búngiu, le áfuridubei tídaangiñe lanígi gürígia, ligía aríbadagüdübalin ligíbugiñe Búngiu. ¹⁶ Jugúya le garígeirugubei lun jagáambun, agáamba jumána.

¹⁷ Dan le lígruniña Jesúsú gürígia jagía, ába lebéllurun múnadoun, ába jállügüdüni láni disípulugu luágu jémpulu le. ¹⁸ Ába laríñagun joun.

—¿Úati lubeí giñe gunfaráanda jumá? ¿Úati gunfaráanda jumáni luágu sun lan le ebéllurubei bougudigiñe lídoun gürígia siñá lan laríbadagüdüni ¹⁹ ladüga mebélluti tídoun lanígi, lurágeirugun lebéllura, ñígiñe ábaya láfuridun lídaangiñe?

Láu líra laríñaguña luágu sun lan eíginí, jarúmati. ²⁰ Aríñagati giñe.

—Le áfuridubei lídaangiñe gürígia, anáti líra, wuríbagüda lumúti, ²¹ ladüga lídaangiñe gürígia o tídaangiñe lanígi láfurida lagübüri samínaü, adultériu, salúfuri, áfarajani, ²² íwerujani, wámajabüni, iyéreejabüni, iyéeni, marícharagun lan íbágarí, gimúgaü, marásualugü, anáanguni únguau, medéraguaguduni. ²³ Sún buri cátei wuríbati le, tídaangiñe lanígi gürígia liábin, ligíati mabuídundagüdübalin ligíbugiñe Búngiu.

Ában würi teréncha to afíñeruboun luágu Jesúsú

(Mt 15.21-28)

²⁴ Ába lídin Jesúsú ñígiñe louábawagun Tíro lúma Sidón. Ába lebéllurun tídoun ában múna áni mabúseerunti yebe lun lasúbudiruni ní ában. Siñáti larámudagun, ²⁵ furése, ába tagáambun ában würi luágu, túguchu ában irájü gawágu ában espíritu wuríbati. Ába tiábin, ába tájuduragun ligíbugiñe Jesúsú. ²⁶ Würi tugúya, máma juríu, Síro-Feniciána. Ába tamúriajan lúma Jesúsú lun laságaruni espíritu wuríbati le tueí tiraü. ²⁷ Ába laríñagun Jesúsú tun.

—Lúnti níderaguniña numútuniña ja juríu furúmiñe, mabuídunti lun tagídarúniwa fein jaweí isáanigu lun tíchugúniwa joun oúnli.

²⁸ Ába touñabuni.

—Ánja Nabúreme, oúnli ja lábugiñebaña dábulá gayáraati giñe jeigin tídaangiñe tífe fein to jágubaboun isáanigu.

²⁹ Ábati laríñagun Jesúsú tun.

—Adímurejadibu buídu, gayáraajali bídin, furíja espíritu wuríbati tídaangiñe biráü.

³⁰ Dan le tachülürün múnada, ába tadárirunun irájü tídan gabána, furíjali espíritu wuríbati tídaangiñe.

Lareidaguagüdüni Jesúsú ában magáambaditi, mariñagadi

³¹ Ába láfuridun Jesúsú louábawagugiñe Tíro, ába lásügürün Sidóngiñe lúma lídaangiñe buri fulásu lánina Decápolis, ába lachülürün luágun barána Galiléa. ³² Ñi janüga ában wügüri magáambaditi, dagáda gererun lun, ába jamúriajan lúma lun líchuguni lújabu luágu lun lareidaguagüdüni. ³³ Ába ladíñurun Jesúsú ñígiñe láu jaweí gürígia, ába ládaruni bían lirájüñü lújabu larígeirugun, ába lásuerun, ába lájurudunun liñeñe láu arúrei. ³⁴ Ába laríjin siélun, ába lawáragun, ába laríñagun.

—¡Efata! —míni lan líra. ¡Junrenba!

³⁵ Ába lánjunrenchun larígeirugu magáambaditi ligía, ába tánjingichun liñeñe lun ladímurejan buídu. ³⁶ Ába laríñagun Jesúsú joun lun mabájüdagun jamáni ní ca un, létima laríñagun joun lun mabájüdagun jamáni, ligíatima jabájüdaguni. ³⁷ Ábati buri laweíridun janígi sarágu, ába jaríñagun.

—Adüga lumúti sun cátei buídu, darí lun lagáambagüdüniña magáambaditiña, adímuregüda láña mariñagaditiña.

8

Leígagüdüni Jesúsú gádürü mílu gürígia

(Mt 15.32-39)

¹ Lídan dan ligía, ábaya jóndaragun sarágu gürígia áni úati ní cáta jáma lun jeigin. Ába lagúarun Jesúsú joun láni disípulugu, ába laríñagun joun.

² —Gudémetiña gürígia ja nun ladüga ürüwa wéyu jáu núma ya áni úaali ní cáta jáma lun jeigin. ³ Ánjaña nounaja ágyu meíginga, ladágaruba falálaü jawágu úmada, ladüga añájein jádaangiñe, díseti ñígiñe lumúti jayábin.

⁴ Ába jóunabuni láni disípulugu.

—¿Ída lubáti jeigagüdüniwa ya lídan fulásu le mageírawaguti?

⁵ Ába lálügüdüniña Jesúsú.

—¿Átiriñoun fein júma?

Ába jaríñagun lun.

—Sédü.

⁶ Ába lañúuragüdüniña gürígia múarugu, ába lanügünun sédü fein tugúya lújaburugu, ába líchugun eteingiruni lun Búngiu. Ába lagúbachagunun, ába lamúrusujanun, ába líchugunun joun láni disípulugu, ába jafánreinjanun jádan gürígia jagía. ⁷ Níñanu gíñe átiri jarájüñü úduraü jáma, ába líchugun eteingiruni jawágu, ába lafánreinragüdüniña. ⁸ Jóútiña sun jagía químule, buingüdagíña sédü faníñe táu tife to ígiraguboun. ⁹ Yaráfañanu joun gádürü mílu wügüríña. Ába loúnajaniña Jesúsu águyu, ¹⁰ ába ládinun tídoun ugúnein jáma láni disípulugu, ába jóúdin Dalmanutoún.

Jamúriajan fariséogu miláguru lúma Jesúsu
(Mt 16.1-4; Lc 12.54-56)

¹¹ Ába jayábin fariséogu, ába jagúmeserun asígeneja lúma Jesúsu. Lúnti jaríjin lábun, ába jamúriajan lun larúfudun ában miláguru joun, siélugíñe. ¹² Ába lawáragun Jesúsu weiri, ába laráñagun.

—¿Cásan uágu jamúriaja gürígia ja lánina dan le ában miláguru? Ninárün jáu luágu marúfudúnbei lan miláguru jun.

¹³ Ába lígiruniña Jesúsu, ábaya ládinun tídoun ugúnein, ába lídin loubáfurugun dúna.

Jarúfudajan fariséogu quei ísi
(Mt 16.5-12)

¹⁴ Bulíei jamútiti disípulugu janügün eígini, ában rügüñoun fein jáma tídan ugúnein. ¹⁵ Ába lewéridiruniña Jesúsu, laráñaga joun.

—Tóunigi jumátia lueí jísite fariséogu lúma lísite Heródes.

¹⁶ Ába jaríñagun disípulugu jádaangua.

—Ladügatia meígan wamá fein laráñagubei ítara.

¹⁷ Ába lasúbudiruni Jesúsu jarítagun, ába laráñagun joun.

—¿Ca uágu jaríñaga luágu meígan jumá fein? ¿Úagili gunfaráanda jumá, meféen jugúya? ¿Ítara lidére jichügü? ¹⁸ ¿Maríjintün láu jágu, magáambun jugúya láu jarígeirugu? ¿Marítagun jumáli? ¹⁹ Dan le nafánreinjanbarun seíngü fein jádan seíngü mílu wügüríña, ¿átiriñoun faníñe táu tife jabúdun?

Ába jaríñagun.

—Dúusu.

²⁰ —Ángi dan le nafánreinjanun sédü fein jádan gádürü mílu, ¿átiriñeingi faníñe buin jabúdun?

Ába jaríñagun.

—Sédü.

²¹ Ába laráñagun joun.

—¿Úagili gunfaráanda jumá luágu máma lan tuágu fein nadímureja?

Lareídaguagüdüin Jesúsu ában maríjinti Betsáida

²² Lárígiñe, ába jachülürün Betsáidoun, ába lanügüniwa ában maríjinti lun Jesúsu, ába jayúmuragun lun lun lagúurun luágu. ²³ Ítara líña lárügüdüni Jesúsu maríjinti ligía, ába lanügüni bougudín lueí fulásu ligía. Ába lájurudagun arürei luágu lágu, ába líchuguni lújabu luágu, ába lálügüdüni ánjein gayáaraaü lubei laríjin. ²⁴ Ába laríjin, ába laráñagun.

—Aríja numútiña wügüríña, naríjiniña quei tídibu wéwe, eíbugeina.

²⁵ Ábaya líchuguni Jesúsu lújabu luágu lágu, ába laríjin gürígia ligía láu goúnigi, ába lareídagun, ába laríjini sun cátei furáangu. ²⁶ Ába loúnajani Jesúsu águyu, aríñageina lun.

—Mebélurabátia ubúrugin, maríñagunbeime lun ní ában ñi.

Laráñaguni Pédro luágu Jesúsu lan Crístubei
(Mt 16.13-20; Lc 9.18-21)

²⁷ Lárígiñe, ába lídin Jesúsu jáu láni disípulugu lídoun buri lirájüñü fulásu le geyéguabei láu ubúругu Cesaréa le Filípo. Úmada, ába lálügüdüniña láni disípulugu, laráñaga joun.

—¿Cátanasan jaríñagun gürígia?

²⁸ Ába jóúnabun.

—Añájein aríñagutiña luágu Juan lan le abásteragüdjabei lan amürü, jíbiri aríñaga proféta Elías ban, añájeingua aríñagutiña luágu ámu lan proféta amürü.

²⁹ Ába laráñagun.

—Ánti jugúya, ¿cátanati lídan jarítagun?

Ába laráñagun Pédro lun.

—Amürü Crístubei, le loúnajabei Búngiu lun lasálbaruniña gürígia lídaangiñe jaffigoun.

³⁰ Ába laríñagun Jesúsu joun lun maríñagun jamáni lun ni ában.

Ladímurejan Jesúsu luágu louñwen
(Mt 16.21-28; Lc 9.22-27)

³¹ Ába lagúmeserun Jesúsu, le Wügüri Garaüwarügüti, arúfudaja joun luágu lúnti lan lasúfurirun sarágu, luágu weírubei lan jíchugun wügüriña weírigutiña lídan jafiñen juríu mebéreseni láu, itara lúba gíñe jouseruni jábutigu fádirigu jáma arúfudajatiña lilúrudun Moisés. Ariñagati joun luágu láfarúaba lan jilágubei, áni lásaaruba lan lídaangiñe óuweni lúnya labágaridun luágu lürüwan wéyu. ³² Furáanguti laríñaguni le joun. Ábati lanügüni Pédro Jesúsu níngiñe, ába lagúmeserun adeínja lun. ³³ Ába lagáragun Jesúsu, ába laríñin jawágun láni disípulugu, ába lébechuni Pédro, ába laríñagun lun.

—Díseba nueí, Máfial! Bugúya, masáminaruntibu quei Búngiu, basáminarun quei wügüriña.

³⁴ Ábati lagúarun Jesúsu joun láni disípulugu jáma jíbiri gürígia lun jayárafadun lun, ába laríñagun joun.

—Le busénti lafálarunina, buléileí cáteíñein lan, awándaleí sun luwúyeri asúfuriruni le lúnbeí liábin lun nueígiñe queisi lanügüni ában wügüri lugúruwan, falálana. ³⁵ Ladüga le abúseeruti leséfuragun lúngua ya ubouágu lefériidrubei íbágarí le magúmuchaditi, ánjeinti le ánjabei lefériidruni libágarí ya ubouágu nueígiñe, libíjubei íbágarí le magúmuchaditi siélu.

³⁶ ¿Cági ju lan lun gürígia lagáñeiruni sun le lánina ubouú, lefériidreime lubára siélu? ³⁷ Úati ni cáta lánina ubouú le áuti gayára lan lagáñijan gürígia lubára siélu. ³⁸ Le anügüti busíganu nuágu lúma luágu nerérun jagíbugiñe gürígia múaraantiña áni gaffíountiña ja, nanügüba gíñe busíganu láu, áu le Wügüri Garaüwarügüti, dánme le niábin siéluigiñe láu luweírigun Núguchi, geyégu jáu ánjeligu ja sándubaña.

9

¹ Ariñagati gíñe Jesúsu joun.

—Nínárün jáu, luágu añájein lan jádaangiñe ja yábaña guetó, mouñwenbaña darí jaríjini lachülürün larúeijan Búngiu láu ubáfu.

Lámuñedagun laríñin Jesúsu
(Mt 17.1-13; Lc 9.28-36)

² Sísi wéyu lárigiñe, ába lanügüni Jesúsu Pédro, Jacóbo, lúma Juan, ába lídin jáu luágu ában wúbü íñuti le ní lumuti gayára lan jábugua jamá, ába lámuñedagun laríñin ní jagíbugiñe. ³ Ába támiridun lanáangun jarú quei jeméereedu, weíruti tíjarun chülú lúmoun úa jamá ni gürígia ubouágu gayáraati jachíibun gamísa lun tájarudun itara. ⁴ Ába jaríjini Elías lúma Moisés ayánuja lúma Jesúsu, ⁵ ába laríñagun Pédro lun Jesúsu.

—Maésturu, ¡lídan dan awánja lan ya! Adüga wamá ürüwa dibásein, ában bun, ában lun Moisés, ában lun Elías.

⁶ Laríñagubaañin líra ladüga janúfude disípulugu, áni íbídíñeti lun Pédro ca lan laríñagubei. ⁷ Ába larárirun ában juánriñu le níjin jabeí, ába ladáragun jáu, ába lagaambúniwa ában umálali lídaangiñe juánriñu ligía le aríñagubei.

—Níjan Niraü le jínsíñebei nun, jeíba láu le lubeíbei.

⁸ Lídan óra ligía, dan le jaríjin geyégu ní, maríjinjaña ámu ní lueídügüya Jesúsu.

⁹ Dan le aráreina jamá lueígiñe wúbü, ába léredun Jesúsu jawágu lun mabájüdagun jamáni le jaríjibeí lun ni ában daríme saráli lídaangiñe óuweni lúnya labágaridun, ligía le Wügüri Garaüwarügüti. ¹⁰ Ligía jareidunbalin jádaangua, álügüdajárügütiña jámagua cáteí lán funa ásaarunibeí lídaangiñe óuweni. ¹¹ Ábati jálügüdüni Jesúsu.

—¿Cásan uágu jaríñaga arúfudajatiña lilúrudun Moisés luágu lúnti lan liábin Elías furúmiñe lubáragiñe liábin le Crístubei?

¹² Ába louñabuniña.

—Inárüni le jaríñagubei luágu Elíasba lan ñübin furúmiñe áni laráanserubei lan sun cáteí. ¿Cági tariñagubei Lerérun Búngiu nuágu, áu le Wügüri Garaüwarügüti? Ariñagatu luágu nasúfuriruba lan sarágu áni mabájüdüñbadina lan. ¹³ Nariñajare jun luágu ñübinjali lan Elías, ába jadügüni gürígia sun le jabúseerunbeí láu, quei tariñaguni Lerérun Búngiu luágu itara lúba lan lasúseredun lun.

Lareidaguagüdüñ Jesúsu ában írajü gawáguti espíritu wuríbatí
(Mt 17.14-21; Lc 9.37-43)

¹⁴ Lárigiñe, ába jagíríbudun le níjin jabeí jíbiri disípulugu, ába jaríjin sarágu gürígia geyégu jáu. Níñanu gíñe arúfudajatiña lilúrudun Moisés asígeneja jáma. ¹⁵ Dan le jaríjimbalin Jesúsu, ába laweíridun janígí láu jaríjini ní, ába jeíbaagun abúsura lun. ¹⁶ Ábati lálügüdüniña, laríñaga joun.

—¿Ca uágu jasígeneja jáma?

¹⁷ Ába loúnabun ában jádaangiñe ja ñibaña, ába lariñagun.

—Maésturu, niján niraú nanügün bun, níjein ában espíritu wuríbati luágu, merérunjali ladüga. ¹⁸ Ní lumuti lárügüdei espíritu wuríbati ligía, lájuchuruni múarugun, ába láfurijan jacútaú liyúmulugugiñe, ába lacúnrinjan lári. Ledébiliduñati ítara. Amúrijaadina jáma báni disípulugu lun jaságaruni espíritu wuríbati le lueí, siñá jamuti.

¹⁹ Ába loúnabun Jesúsu, ába lariñagun.

—¡Gürígia mafiñeraditiña! ¿Átiribeísan dan lun neréderuni júma lubá gayára lan jafiñerun nuágu? ¿Ídame lagúmucha mafiñeni le jídaanbei? Barújumei irájü ligía ñájoun.

²⁰ Ába janügüni lun. Dan le laríjinbalin espíritu wuríbati ligía Jesúsu, ába loúwejjagüdüni irájü ligía, ába leíguadun múarugun, ába lagárabajan, ába láfurijan jacútaú liyúmulugugiñe. ²¹ Ába lálügüdüni Jesúsu lüguchi, ába lariñagun lun.

—¿Átiri dan lueígiñe ítara lan?

Ába lariñagun lüguchi.

—Lúmagiñe ñúraügili. ²² Gíbeeli weíyaasu lájuchuruni espíritu wuríbati ligía wáturugun o dúnarugun lan lún yebe láfaruni jílagubei. Ánjein lubeíti níjein lubeí gayára bumúti adüga, gudéme wamá bun, íderagua báwa.

²³ Ába lariñagun Jesúsu lun.

—¿Ca uágu bariñaga ítara? Inárüni luágu gayára lan nadügüni. Sun cátei gayáraati lun le affiñebi.

²⁴ Ába lagúaragun lüguchi irájü ligía.

—¡afiñetina, íderagua bána lúntima naffiñerun!

²⁵ Dan le laríjinbei Jesúsu luágu furésetimájali lan jagíbedun güriñe, ába ladeínjan lun espíritu wuríbati ligía, ába lariñagun.

—Espíritu magáambaditi, mariñagadi, aríñagatina bun lun báfuridun, ígirabei irájü le áni mebélaradügüyabá lídoun.

²⁶ Ába lagúaragun espíritu, ábaya loúwejjagüdüni irájü ligía, ába láfuridun, ába leréderun irájü ligía camá jílaali. Sarágu jáña aríñagutiña luágu jíla lan. ²⁷ Ába lárügüdüni Jesúsu lueígiñe lújabu, ába líñúraguni, ába laráramun.

²⁸ Ábati lebélarun Jesúsu múnadoun, ába jálügüdüni láni disípulugu dan le jábuguarügaña lúma, ába jariñagun lun.

—¿Cásan uágu siñá wabalin espíritu wuríbati ligía aságara?

²⁹ Ába lariñagun joun.

—Ladüga líbe espíritu le, láu rügüñein ayúmuraguni lun Búngiu lúma ayúnaruni gayára lan láfuridun.

*Ladímurejaanya Jesúsu luágu loúnwen
(Mt 17.22-23; Lc 9.43-45)*

³⁰ Dan le jóudin ñúgiñe, ába jáségürün Galiléagiñe, ³¹ mabúseeruntiti Jesúsu lun lasúbudirúniwa jalíñañein lan ladüga larúfudajaña lan joun láni disípulugu, aríñageina ligía luágu ledéregérüba lan, ligía le Wügüri Garaúwarügüti, jájaburugun wügüriña wuribatíña áni jáfarubei lan jílagubei, ábame lásaarun lídaangiñe ouweni luágu lürüwan wéyu lúnya labágaridun. ³² Úati gunfaráanda jamáni le lariñagubei joun, áni janúfudetiña lun jálügüdüni.

¿Cátima weírigubei?

(Mt 18.1-5; Lc 9.46-48)

³³ Ába jachúlürün ubúrugu Capernaúm, múnada, ába lálügüdüniña Jesúsu.

—¿Cásan buga uágu jadímureja le eibugeina jumá?

³⁴ Ába jeréderun maníñu ladüga úmada adímurejeina jañá buga luágu ca lan jádaangiñe weírigutimaabei. ³⁵ Ábati lañúurun Jesúsu, ába lagúarun joun dúusugubei disípulugu lubádun, ába lariñagun joun.

—Le abúsueruti ligía lan furúmiñeti, lúnti agúmujóuni lan jádan súnigubei, lun giñe lesériwidun joun súnigubei.

³⁶ Ába lanügün ában irájü, ába líchuguni jamídaangua, ába lanügüni lújaburugu, ába lariñagun joun.

³⁷—Gürígia le erésibiruti ában irájü quei le lídan níri, resíbi lumútina, áni máma rügüñein áu lerésibira, resíbi lumúti giñe Nüguchi le oúnajabalina.

*Le mámabei wágani, wámagiñeñein
(Lc 9.49-50; Mt 10.42)*

³⁸ Ába laríñagun Juan lun.

—Maésturu, aríjatiwa ában wügüri aságajati espíritugu wuríbatíña lídan bíri, quei máma lan wámañein, ába wawéridiruni lun madügüdügüya láani.

³⁹ Ába laríñagun Jesúsu.

—Mawéridira jumei, ladüga úati ni ában le adügüti miláguru lídan níri lun ladímurejan wuríba nuágu. ⁴⁰ Le mámabei wágani, wámagiñeñein. ⁴¹ Ninárün jáu luágu furúmieguarügü lan le íchuguti ában wéru duna jun lídan níri ladüga láni jumá Cristu, libíjuba afáyeirujau búiti.

Góunigi luei leíguadíniwa lídoun figóu
(Mt 18.6-9; Lc 17.1-2)

⁴² Furúmieguarügü le afigoungüdüti ában jádaangiñe ja iserígíñabaña lídan jafíñen nuágu, buitimaati jamúga lun lágurúniwa baránañoún láu ában ouñwenbun dübü le amúligülei güráñu luágu ligíina sügü láu ladügüni cátei líra. ⁴³ Ánjabu laffigoungüda bújabu guánarü, buitimaati jamúga lun báchuguni, ladüga buitimaati jamúga bídin siélun láurügü ában újabu sügü láu jamúga badarún láu biángubei bújabu máfiougatin, ⁴⁴ ní lubei moúnwen jamá jéweraü ja eigibalin jágubu jiláña, méñeguchadi wátu. ⁴⁵ Ánjabu giñe laffigoungüda bugüdi guánarü, buitimaati jamúga giñe lun báchuguni, ladüga buitimaati jamúga bebélurun siélun láu ában ugüdi sügü láu badarún máfiougatin láu biángubei bugüdi, ⁴⁶ le ní lubei moúnwen jamá jéweraü, méñeguchadi ligía wátu. ⁴⁷ Ánjabu giñe laffigoungüda bágu, buitimaati lun baságaruni, ladüga buitimaati jamúga bebélurun lídoun larúeijan Búngiu láu ában águu sügü láu jamúga badarún máfiougatin láu biángubei bágu, ⁴⁸ le ní lubei moúnwen jamá jéweraü, méñeguchadi ligía wátu.

⁴⁹ Sun gürígia ja lánigubaña Búngiu, jouchúaba quei lau wátu geméti jawágu lun jarúmadagüdüniwa, queisigubeirügü líchugúniwa sálu luágu cátei adágaragüdüwati lun Búngiu, arúfuda lámuga luágu jarúma lan, buídu ligía lun la Reidúniwa. ⁵⁰ Buíti sálu, ánjein lefériðira lubásuan, ¿cábagi un ju lan? Ítara líña lubeiti, awánda jumei sun ouchúni lubá jarúmadun ligíbugíñe Búngiu, lídan jumá úaraguni júmagua.

10

Larífudajan Jesúsu luágu ígiraguni
(Mt 19.1-12; Lc 16.18)

¹ Ába láfuridun Jesúsu Capernaúmgíñe, ába lídin louúbawagun Judéa lúma luágun oubaü le nígiñe lubei láfuacha wéyu libíti duna le Jordán. Ábaya jóundaragun gürígia le ní lubei, ábaya larífudajan joun queiñaja ligáburi. ² Ábati jayábin jádaangiñe fariséogu luágun Jesúsu áluga járgüdüni tidan jasáðaran láu jálügüdüni ánjein maríban lubei lun lafanreinragun wügüri túma lúhari. ³ Ába laríñagun Jesúsu joun.

—¿Cá mejagi laríñagubei Moisés jun?

⁴ Ába jaríñagun lun.

—Ariñagati Moisés luágu gayára lan tíchugúniwa gárada lánina ígiraguni tun úhari.

⁵ Ába laríñagun Jesúsu joun.

—Líchugunbaalin Moisés gumádi líra jun ladüga tidere janígi. ⁶ Ánjein méja, dan le ladügünbalin Búngiu sun cátei, “adüga lumútiña wügüri túma würi”. ⁷ “Ligía lígirubei lubei wügüri lúguchi túma lúguchu lun laganóuniwa túma lúhari, ⁸ ábame jeréðerun quei ábanrügü.” Mámaña lubeiti biáma, ábanrúgaaña. ⁹ Ligía moún lubei lafanreinraguni wügüri le ladúnraguagüdübei Búngiu.

¹⁰ Dan le múnada jamá, ábaya jálügüdüni díspulugu luágu cátei le, ¹¹ ába laríñagun Jesúsu joun.

—Le ígirutu lúhari, ába lagámaridun ámu, ladügüña adultériu. ¹² Ánjein giñe tígira würi túhari, ába tagámaridun ámu, tadügüña giñe adultériu.

Labíniruniña Jesúsu irájüñü
(Mt 19.13-15; Lc 18.15-17)

¹³ Ába janáajan gürígia irájüñü lun Jesúsu lun lagúurun jawágu, ába jagúmeserun díspulugu adeíñja joun ja anájabaliña. ¹⁴ Dan le laríjini Jesúsu, magúndaati láu, ába laríñagun joun.

—Ígira jumá lun jayábin irájüñü númoun, mamájara jumá, ladüga ja jarúmabaña afíñe quei irájüñü, jagía lílanabaña larúeijan Búngiu. ¹⁵ Ninárün jáu luágu le lan marúfudunti ában igáburi ünabugubuti queisi ában irájü, siñábei lebélerun lídoun larúeijan Búngiu.

¹⁶ Ába lanügüniña lújaburugu, ába labíniruniña láu lújabu jawágu.

Ladímurejan ában rísiti lúma Jesúsu
(Mt 19.16-30; Lc 18.18-30)

¹⁷ Dan le lasígirunbalin Jesúsu luweíyasun, ába liábin ában wügüri eíbaagueina lubároun, ába lájuduragun ligibugiñe, ába lálügüdüni ítara.

—Maésturu buíti, ¿cásan cátei buíti lúnbei nadügüni lun nibíjini íbágari le magúmuchaditi?

¹⁸ Ába laríñagun Jesúsu lun.

—¿Ca uágu bariñaga nun “buíti”? Ában rügüñein buíti, Búngiu. ¹⁹ Subúditi gumádi bun. “Maganotabá túma ában gámaritu ámu, máfarajabá, míwerujabá, madímurejabá iyéeni luágu ni ában, mayéda báña gürgia, inébe jamá bagübürigu bun.”

²⁰ Ába laríñagun wügüri ligía.

—Maésturu, gúnfulitina láu sun le lúmagiñe ñúraügidina.

²¹ Ába lariáguni Jesúsu láu ínsiñeni, ába laríñagun lun.

—Ában cátei mégeibeí lun badügüni. beíba, alúgurabeí sun le búmabei, ábame bíchuguni lebégi joun gudémetiña, ábame bíbíjin írisini siélu. Ábame bagíribudun, ábame bafálarunina.

²² Dan le lagáambunbalin gürgia le cátei le, ába lírudagun, ába lídan láu íruni ladúga risiti buídu.

²³ Ába larijin Jesúsu geyégu jawágun súngubei, ába laríñagun joun láni disípulugu.

—jénreenguti lun jebélurun risitiña lídoun larúeijan Búngiu!

²⁴ Ába laweíridun janígi disípulugu láu le laríñagubei, ábaya laríñagun joun.

—Nirájüñü, jénreenguti lun jebélurun ja íchubalin jafiñen luágu jarísín lídoun larúeijan Búngiu! ²⁵ Méreenguntimaati lun ában caméyu lun lásügürün lídaangiñe lujúyun ában agúsa sügü láu lebélurun ában rísiti lídoun larúeijan Búngiu.

²⁶ Dan jagáambunbalin cátei le, ába laweíridun janígi, ába jálügüdagun jámagua.

—¿Cáteiti gayáraabei lasálbarun?

²⁷ Ába lariáguniña Jesúsu, ába laríñagun joun.

—Siñáti jasálbaragun gürgia jóngua, ánjein Búngiu, gayáraati, ladúga úati ni cáta siñáti lun Búngiu.

²⁸ Ábati laríñagun Pédro.

—Wabúreme, wagía, ígira wamáalitia sún meja le wámabei lun wafálarunibu.

²⁹ Ába laríñagun Jesúsu.

—Ninárün jáu luágu furúmieguarügü lan le ígirutu lúban, o lamúlenu, o líbugañanu, o lítunu, o lúguchi, o lúguchu, o lirájüñü, o lufúlasun nueígiñe o lueígiñe lan ugánu le lánina asálbaruni, ³⁰ Ierésibiruba san weíyaasu sügü láu guetó lídan uboú le. múná, amúlenu, íbugañanu, ítunu, úguchurunu, isáanigu, lúma fulásu, láu sun leíbaajóuniwa, resibi ligíame íbágari magúmuchaditi siélu. ³¹ Sarágu jáña ja furúmiñetiñábaña guetó, jagiaba agúmujóuni yágüta siélu, áni sarágu ja agúmujóunibaña, jagiaba furúmiñetiña.

Ladímurejaanya Jesúsu luágu loúnwen

(Mt 20.17-19; Lc 18.31-34)

³² Luáguñanu úma lun Jerusaléoun, Jesúsu jabá jabá láni disípulugu, láuñanu luweírín anígi, áni jíbiri gürgia ja afálarubaliña, láuñanu anúfudei. Ábayati ladíñurun Jesúsu jáu láni dúusu disípulugu jaweí jíbiri gürgia, ába lagúmeserun aríñagei le lúnbei lasúseredun lun joun. ³³ Ába laríñagun joun.

—Quei lubei jaríjini, luáguñadiwa úma lun Jerusaléoun, le ñíba lubei nedéregerúa, áu le Wügüri Garaúwarügüti, joun jábutigu jafádirigun juríu lúma joun arúfudajatiña lílúrudun Moisés, ja lúnbaña jasiadirunina lun nouñwen. ³⁴ Ábame jedéregerunina joun ja mámabaña juríu lun jéjerajan náu, jabeíchubadina, jásuérugabadina, ábame jáfarunina jilágubei, luágume lürúwan wéyu, ábame násaarun lídaangiñe ouweni lúnya nabágaridun.

Jamúriajan Jacóbo lúma Juan ában fuleísei

(Mt 20.20-28)

³⁵ Ábati jayábin Jacóbo lúma Juan, ja lirájüñü Zebedéo, ába jariñagun lun Jesúsu.

—Maésturu, buséntiwa lun badügün ában fuleísei woun.

³⁶ Ábati laríñagun joun.

—¿Cági jabúseerubei lun nadügün jun?

³⁷ Ába jariñagun lun.

—Lun dánme lan barúeijan láu sun buweírigin, lun bañúuragüdüniwa, ában lueígiñe boúnwenren, ában lueígiñe bubaña.

³⁸ Ába laríñagun Jesúsu joun.

—Íbidiñeti jun ca lan jamúriajabei. ¿Gayáraabei jawánduni luweírín igárigu le lúnbei nawánduni, gayára ligíame júaradun núma lídan nasúfurirun?

³⁹ Ába jóunabun.

—Gayára wabei.

Ába laríñagun joun.

—Lúnti jawánduni igárigu le lúnbei nawánduni, úara jugúyame núma lídan nasúfurirun, ⁴⁰ ánjein lun jañúurun ában lueigiñe noúnwenren, ában lueigiñe nubáúna, máma áu lúnbei níchuguni, líchugúba joun ja ubáabaña laráanserei Búngiu.

⁴¹ Dan le jagáambunbalin ja jíbiri dísi disípulugu, ába jagáñidun lúma Jacóbo láu Juan. ⁴² Ába lagúarun Jesúsu joun súngebei lubádun, ába laríñagun joun.

—Quei jasúbudirun, ja agúmadijabaña jádan ja mámabaña juríu, arúfudaguatiña jóungua camá jamuga jabúriña lílana fulásu ligía, játi weínamubaña jádan, arúfuda jamúti jabáfu.

⁴³ Ánjein jídan, máma lúba, le abúseeruti lun weíri lan jídan, lúnti lesériwiduniña jíbiri.

⁴⁴ Furúmieguarügü jídaangiñe le abúseeruti lun ligíaba lan furúmiñeti, lúnti idámuni lan joun jíbiri, ⁴⁵ ítara quei máma lan niábiña, áu le Wügüri Garaúwarügüti, lun nesériwidúniwa, niábiña lun nesériwidun lúma lun níchuguni nibágari lebégame jasálbarun sarágu gürígia.

Lareidaguagüdüni Jesúsu Bartimé, le maríjinbei
(Mt 20.29-34; Lc 18.35-43)

⁴⁶ Ábati jachúlürün Jericó. Dan le áfurideina lan Jesúsu lídaangiñe fulásu ligía jáu láni disípulugu jáma sarágu gürígia, ñíñein ában maríjinti gíríti Bartimé, liraü Timé, ñun láru úma amúriaja seínsu. ⁴⁷ Dan le lagáambunbei luágu yaráfaali lan Jesúsu le Nazarétna, ába lagúmeserun maríjinti ligía agúaraja.

—¡Jesúsu, ladúgawagun David, gudémená bun!

—Sarágu jáña adeínjatiña lun lun lámanichun, ligíatima lagúaragun.

—¡Ladúgawagun David, gudémená bun!

⁴⁹ Ába leréderagun Jesúsu, ába laríñagun.

—Wájuma lun lun liábin nun.

Ába jagúarun lun maríjinti ligía, ába jaríñagun lun.

—Ragúba gurásu, sarába, lagúajaña bun.

⁵⁰ Ába lachüürunun labíte, ába ladügün ában chubaü, ába layárafadun lun Jesúsu. ⁵¹ Ába lálügüdüni Jesúsu.

—¿Ca babúseerubei nadügün bun?

Ába loúnabun maríjinti ligía.

—Maésturu, buséntina naríjin.

⁵² Ába laríñagun Jesúsu lun.

—Gayáraati bídin, areidaguadibu ladúga afíñeedibu nuágu.

Lídan óra ligía, ába gayára lan laríjin maríjinti ligía, ába lídin lárígi Jesúsu.

11

Lebélorun Jesúsu Jerusaléoun

(Mt 21.1-11; Lc 19.28-40; Jn 12.12-19)

¹ Dan le yaráfaaña lubei lun Jerusalén, ába jachúlürün ligíbugiñe fulásu buri le Betfajé lúma Betánia, le únabubei libíti wúbü le Olivós, ába laríñagun Jesúsu joun biáma jádaangiñe láni disípulugu.

² —Jeiba lídan liraúraü fulásu le wagíbugiñebei, dánme le jachúlürün ñi, jadáriruba ában burígü güráñu le maweinjóungili ni ában weíyaasu. Jafáragadeime, ábame janügüni ñájoun.

³ Ánjaün álügüdüwa ca lan uágu jadügei le, jaríñagame lun luágu busén láni Jesúsu, luágu lágyugüdübei lan furése.

⁴ Ába jóúdin, ába jadáriruni burígü ligía güráñu lubádu ában béna, bougudi lídan úma, ába jafáragaduni. ⁵ Ába jaríñagun jádaangiñe ja ñíbaña úmadarugu joun.

—¿Ca jadügübei? ¿Cáme jafáragadei burígü le?

⁶ Ába jóúnabuniña quei laríñaguni Jesúsu joun, ába jígiruniña lun jóúdin láu. ⁷ Ába janügüni burígü lun Jesúsu, ába jíchununun jabíte luágu burígü ligía, ába laweínruni Jesúsu. ⁸ Sarágu jáña átlulerutu jabíte luágu úma, jíbiri, ába jánchujan tílímun wéwe, ába jachágajani luágu úma lubá lásügürün Jesúsu ligíbuaguñe.

⁹ Ja ubáraübaña jáma ja árigibaña, ába jagúmeserun agúaraja.

¡Glória! ¡Biníwati wügüri le ñúbinbei lídan líri Wabúreme Búngiu!

¹⁰ Biníwati arúejani le ñúbinbei, le lúnbei ítara lan queisi meja larúejan wáguchi David.

¡Uweíríguni lun Búngiu lídan líñun-ágei siélu!

¹¹ Lárígiñe, ába lebélorun Jesúsu Jerusaléoun, belú ligía témpulurugun, lárígiñe laríjini sun cátei, ába lídin Betánia jáu dúusu disípulugu ladúga dárüjali lan.

Líñaraguni Jesúsu tídi bu ígo to mínboun
(Mt 21.18-19)

¹² Larúgan, dan le jáfuridunbei Betániagiñe, ába lálámachun Jesúsu. ¹³ Dísegiñe, ába larjín ában tídibu igo gabánatu. Ába lídin aríja ánjein gin tubeí, ubánaú rügüñein ladárra tuágu ladüga mámagili lan tidáani igo. ¹⁴ Ábati laríñagun Jesúsu lun tídibu igo ligía.

—Magíindadügüyabá.

Ába jagáambuni láni disípulugu.

Larúmadagüdünnun Jesúsu témpulu
(Mt 21.12-17; Lc 19.45-48; Jn 2.13-22)

¹⁵ Lárigiñe, ába jachülürün Jerusaléoun, ába lebelurun Jesúsu témpulurugun, ába laságajaniña ja alúgurajabaña jáma ja agáñijabaña ñi. Ába lagárabajani jadábullan ja asáansijabaña seínsu joun gürígia lúma jála ja alúgurajabaña únjun. ¹⁶ Mígirun lumútu témpulu lun úmame. ¹⁷ Ába laríñagun lídan larúfudajan joun.

—Laríñajare Búngiu tidan líburu to Lerérun. “Núban, fulásu le ñí lubei gayára lan jayúmuragun sun gürígia nun, ánjein jugúya, barü jumaaru quei jában jíwerutiña.”

¹⁸ Ába jagáambun jábutigu fádorigu jáma arúfudajatiña lilúrudun Moisés luágu le laríñagubei, ába jagúmeserun álujaja ida lúba lan jáfaruni jilágubei, ladüga janúfudetiña luei, quei sun lan gürígia weiiriti janígi luágu le larúfudajabei. ¹⁹ Dan le lagüñedunbei, ába láfuridun Jesúsu fulásurugugiñe.

Tídibu igo to asaírüboun
(Mt 21.20-22)

²⁰ Larúgan bináafin, sügüti Jesúsu jáma láni dúusu disípulugu lueígiñe méme úma ligía, ába jarjínun tídibu igo saúja lúmagiñe tilagüle. ²¹ Ába larítaguni Pédro, ába laríñagun lun Jesúsu.

—Maésturu, jaríjabá tun tídibu igo to bíñaraguboun güñaarú, saúja!

²² Ába laríñagun Jesúsu joun süngubei.

—Affíne jumá luágu Búngiu. ²³ Ninárün jáu luágu furúmieguarügü lan le aríñaguti lun wúbü le. “Gidába yágiñe, dabúba baránajoun”, ánjein úa lubei liloúguan affíñeni tidan lanígi áni affíne ligía luágu lagúnfuliruba lan le laríñagubei, ítara lúba. ²⁴ Ligía naríñagunbei jun luágu sun lan le jamúriajan lúma Búngiu, ánjein affíne jubei luágu resíbi jumáli lan, ítara lúba. ²⁵ Dan le jayúmuraguiña lan lun Búngiu, ánjein níjein lubei ladüga ában gürígia jun le mísiñeti jun, ferúduna jumei lun giñe ferúduna lánün Júguchi Búngiu le siélubei. ²⁶ Ánjein úa ferúduna jumá, úabei giñe ferúduna láani Júguchi Búngiu le siélubei jifigoun.

Lugúmadin Jesúsu
(Mt 21.23-27; Lc 20.1-8)

²⁷ Ába jagíribudun Jerusaléoun. Dan le eíbugeina lubei Jesúsu témpulurugu, ába jayábin jábutigu fádorigu, arúfudajatiña lilúrudun Moisés, jáma ámu wügüríña ja weiirigutiña lídan jaffíñen juríu, ²⁸ ába jálúgüdüni.

—¿Cáteisan biríchabei lun bádaragun búngua lídoun cátei le tánina témpulu? ¿Ca íchugubalin ubáfu le bun?

²⁹ Ába louñabuniña Jesúsu, aríñageina ligía joun.

—Nálügüdaadün giñe ában cátei, ánjana jóunaba, naríñagubei jun ca lan áu gumádi nadügei buri cátei le. ³⁰ ¿Ca ouñajabalin Juan abásteragüdaja? ¿Búngiu, ódi wügüríña?

³¹ Ába jagúmeserun adímureja jámagua, ába jaríñagun.

—Ánjawa aríñaga luágu Búngiu lan ouñajabalin, laríñaguba woun ca lan uágu mafíñerun wabei lun Juan. ³² ¿Ódi waríñaguba funági luágu jóunajan lan wügüríña?

Lun jamúga jóunabun ítara, janúfudetiña jawei gürígia, ladüga subúdi jamáni sun gürígia luágu proféta lán Juan. ³³ Ábati jaríñagun lun Jesúsu.

—Ibidiñeti woun.

Ábati giñe laríñagun Jesúsu.

—Maríñagun nubei giñe jun ca lan áu gumádi nadügei cátei le.

12

Jémpulu jawáguti ñadágimeintiña wuríbatiña
(Mt 21.33-46; Lc 20.9-19)

¹ Ábati lagúmeserun Jesúsu adímureja joun gürígia ja ñíbaña láu jémpulu, ába laríñagun joun.

—Ñíñein meja ában wügüri, ábnaguti tídibu bei bei lufúlasunrugun. Ába ladügün baríeru láu, adüga ligía ában ágei lun laríbichawagún tíra bei bei lídoun lúma ában wáyelesi lun gayára lan louñigiruni sun cátei.

Ába lájayajani lichári joun ñadágimeintiña, ába lídin adüga weiyaasu. ² Dan le lachülürünbei dan lun alúbajani, ába louñajan ában lumúsun amúriajei lufánran jámagiñe ñadágimeintiña.

³ Ábarüga járgüdüni músu ligía, ába jabúleiseruni, ába jóunajani lárigoún, míchutiña ni cáta lun. ⁴ Ábaya loúnajan labúreme ichári ábanya músu, ába jóchaagun dübü luágu, bougua jameí lábulugu, anába. ⁵ Ábaya loúnajan labúreme ichári ábanya, ába jáfaruni jilágubei. Lárigiñe, ába loúnajan sarágu, ában lárigi ában, buleisei jamáña jíbiri, áfaragua jíbiri jilágubei.

⁶ Níjeinguati ában lun loúnajani, ában liraú jínsiñeti lun buídu, lagúmujóun óra ába loúnajani, ába larítangun luágu inébebei lan joun ladüga liraú lan. ⁷ Ába jariñagun ñadágimeintiña jámagua. “Niján le lúnbei libjini alágan, wáfaaraali jilágubei, wagía lámuga labúriña sun cátei.” ⁸ Ábati járgüdüni, ába jáfaruni jilágubei, ába jaságaruni lúgubu lídaangiñe fulásu ligia.

⁹ Ábati lálügüdajan Jesúsu.

—¿Cábatei ladüga labúreme ichári? Liábinme, ábame láfaraguniña ñadágimeintiña jilágubei, ábame líchuguni ichári joun ámu.

¹⁰ ¿Malíjan jumágilisan le tariñagubei Lerérun Búngiu nuágu? Tariñajare. Lé meja dübü le mabúseerun jabei ábunagutiña, ligíaali furúmiñeti.

¹¹ Wabúreme Búngiu adügübalin lun furúmiñetibebei lan, áni aríja wamúti quei ában cátei weiriguti.

¹² Ába jabúseerún yebe jadáürüni Jesúsu ladüga jasúbudiruni luágu jawágu lan layúserei jémpulu le. Quei janúfudebei jawéi gürígia, ába jígiruni lúngua, ába jóudin.

*Luáguti lafáyeijoún seínsu lun gumádi
(Mt 22.15-22; Lc 20.20-26)*

¹³ Lárigiñe, ába jóunajoúniwa jádaangiñe fariséogu jáma jádaangiñe lánigu Heródes lúmoun Jesúsu lun jariñagagüdüni som cátei le lúnti gayára lan jóchuguni lidúnrunme. ¹⁴ Ába jayábin, ába jariñagun lun.

—Maésturu, subúditi woun luágu aríñaga báani inárüni, manúfudeiga luei ni ában ladüga ni cáta lan luweirigun gürígia bun, áni barúfudajani lémeri Búngiu láu inárüni. Áríñagabá ában cátei woun. ¿Buítsan lun lafáyeijoún seínsu lun warúeite le Rómána ódi mabúfuduntí?

¹⁵ Subúdi lumúti Jesúsu luágu bíanguañein lan jagibu, ába laríñagun joun.

—¿Cámesan jóchaagan sádara nubá? Barújuma ában lídaangiñe seínsu ligía nun, aríja námugei.

¹⁶ Ába janügüni lun. Dan le laríjini, ába lálügüdüniña.

—¿Cági iyáwa lúma íri le luágubei?

Ába jariñagun lun.

—Láni urúei Rómána.

¹⁷ Ába laríñagun joun.

—Rújumeiti láni urúei lun urúei, rújumeime láni Búngiu lun Búngiu.

Ába laweírídun janígi láu ligáburi loúnabuniña.

*Álügüdjani libügürü ásaaruni lídaangiñe óúweni
(Mt 22.23-33; Lc 20.27-40)*

¹⁸ Ába jóudin fiú saduséogu aríjei Jesúsu. Afíñetiña saduséogu luágu úa lan ásaaruni lídaangiñe óúweni. Ába lubeíti jariñagun lun.

¹⁹ —Maésturu, aríñagatí meja Moisés luágu ánjein lan óuwe ában wügüri le maríeiti masáaniguga táu lúmari, lúnti lan lamárieidun lamúlen túma würi to ueíboun louwe, lun gasáanigu lan táu lun líbugaña le óuwebei. ²⁰ Níñanu mejati sédü gamúlenuguatiña, le furúmiñeti, ába lamárieidun, ába loúnwen marájüñüga. ²¹ Le jabíaman, ába lamárieidun túma würi tó buga lúmari líbugaña, ába giñe loúnwen marájüñütiña, ligia méme asúsereda lúma le jürüwan. ²² Maríeitiña sédügubei jagía túma, úati ni ában garaúti táu. Lagúmujóun óra, ába giñe tóunwen würi tugúya. ²³ Niján le uágubei wálügüdaja. Dánme le jásaarun jiláña lídaangiñe óúweni lúnya gabágarí jamá, ¿cábago úmari würi tugúya jádaangiñe sédü gamúlenuguatiña ja, lárigiñe maríei jamá sun jagía túma?

²⁴ Ába laríñagun Jesúsu joun.

—Bulleiguatún ladüga libídiñe tuáguti Lerérun Búngiu jun, ni luáguti lubáfu Búngiu.

²⁵ Dánme le jásaarun jiláña lúnya jabágaridun, ámulajime jabágarí, magámaridun jába, míchugun jamáñame jasáanigu lun maríei, queisi magámaridun jamá ánjeligu siélu. ²⁶ Ánjeinti luágu sará jamá jiláña lúnya jabágaridun, ¿malíjan jumágiru liliburun Moisés luágu ladímurejan Búngiu lun lídaangiñe ában búbugati durúngu umúti? Lariñajare lun. “Áu Lubúngiutebei Abrahám, Lubúngiute Isáac, Lubúngiute Jacób.” ²⁷ Ítara líña lubeíti, ánjein jamúgati jiláñañu jáña wügüriña jagía lun sun dan, maríñaguntí jamúga Búngiu luágu Jabúngiute lan, ladüga máma Jabúngiute jiláguaaña Búngiu, Jabúngiute wínwangaña. Ítara líña lubeíti, jugúya weíríti jabúleídágun.

*Gumádi le weirigutimaabei
(Mt 22.34-40)*

²⁸ Ñiñein ában jádaangiñe arúfudajatiña lilúrudun Moisés le agáambubalin jadímurejan, queiti subúdi láani luágu oúnaba lániña Jesúsu buídu, ába liábin lubároun, ába lálügüdüni.

—¿Cáteisán lidaangiñe lilúrudun Búngiu weirigutimaabei?

²⁹ Ába laríñagun Jesúsu lun.

—Niján le weirigutimaabei. “Agáamba jumána, jugúya Israelítagu, Wabúreme Búngiu, ligía rügüñein Abúremein. ³⁰ Jínsiñelá lubeíti Babúreme Búngiu bun táu sun banígi, táu sun buwáni, láu sun bisáminan, láu sun bére.” Ligía gumádi le weirigutimaabei, ³¹ áni le libíaman lídan uweiriguni lenége le furúmiñeti. “Jínsiñe jamá bíbirigu bun quei bínsiñegua búngua.” Úati ámu gumádi weiriguti lueí biáma le.

³² Ába laríñagun arúfudajati ligía lun.

—Buíti baríñaguni, maésturu. Binárün luágu ában rügüñein lan Búngiu, luágu úa lan ámu, ³³ áni lúnti jínsiñe lan Búngiu woun táu sun wanígi, láu sun wasáminan, táu sun wawáni, láu sun wére, lun gíñe jínsiñe jamá wíbirigu woun queísi wínsiñegua woúngua. Gebégiti sun líra ligíbugiñe sùgü láu sun wadágaragüdün lun lúma sun cátei le agudúbei luágu latárú.

³⁴ Dánti le lagáambun Jesúsu loúnabun láu lichú áu, ába laríñagun lun.

—Madíseedibu lueí lílana ban larúejan Búngiu.

Manígijaña lun jálügüdajan.

*¿Ca adülgawagun Crístu?
(Mt 22.41-46; Lc 20.41-44)*

³⁵ Larúfudajaña Jesúsu témpulurugu, laríñaga.

—¿Ída liñásan jariñagunbei arúfudajatiña lilúrudun Moisés luágu ladügwagun lan David Crístu? ³⁶ David guánarügü láu lubáfu Sífiri Sándu aríñagati itara.

Laríñajare Abúremein lun Nabúreme.

“Ñurúba núma lueígiñe nouñwenren daríme níchuguniña báganiñu bújaburugun.”

³⁷ ¿Ída lubáti ladügwagun lan David Crístu ánjein wa lubálin David guánarü Crístu, “Nabúreme”?

Ába jagáambuni bürübünu gürígia jagía láu ugúndani.

*Ladárirun Jesúsu jadúnrun arúfudajatiña lilúrudun Moisés
(Mt 23.1-36; Lc 11.37-54, 20.45-47)*

³⁸ Ábaja laríñagun Jesúsu joun lídan larúfudajan.

—Toúnigi jumátia jaweí arúfudajatiña lilúrudun Moisés, jínsiñeti joun lun jeíbugun táu anáanguni durúrutu lúma lun labúsúrúniwa joun úmada láu sarágu inébesi. ³⁹ Áluaja jamúti jalaü le jala weirigutiña tídan jalígílisin juríu, lúma lubuúduñ-ágei ubáraü lídan eígini. ⁴⁰ Gidá jamutu jában wúriña ja jiláaña úmari jaweí, lúnti jadáuragun láu sun líra, ába jadügün afúrieduni le migínaguti. Weíríbei jasúfurirun luágu sun le jadügübei.

*Tedéwejan fugiábu würi to jiláali túmari, lun Búngiu
(Lc 21.1-4)*

⁴¹ Luágu ában wéyu, ñun líña Jesúsu témpulurugu tigíbugiñe gáfu to lágei seínsu, aríaguei jíchaajan gürígia seínsu tídoun. Gíbetiña risitiña íchugutiña sarágu seínsu. ⁴² Ligía tiábin ában fugiábu würi to jiláali túmari, ába tíchugun bían gáwanün tídoun gáfu tugúya. ⁴³ Ába lagúarun Jesúsu joun láni díspulugu lubáduñ, ába laríñagun joun.

—Nínarün jáu luágu gíbetima lan tíchugun würi to sùgü jáu sun ja íchugubaña seínsu tídoun gáfu to, ⁴⁴ ladúga sun jagía, lidaangiñe le ígiragubei jáma jíchiga, ánjoun tugúya, láu tugúdemegun rútmuti sun lé túmabei lun tawínwandun.

13

*Laríñagun Jesúsu luágu tagüñrinchawagüba lan témpulu
(Mt 24.1-2; Lc 21.5-6)*

¹ Dan le láfuriduña lan Jesúsu témpulurugugiñe, ába laríñagun ában jádaangiñe láni díspulugu lun.

—¡Maésturu, aríjabá tun tubuúduñ watémpulun lúma buri dübü le áubei tadügüwa! ¡Máma tanárima buri!

² Ába loúnabuni Jesúsu.

—¿Aríagu jíña tun tanárima témpulu to? Merédebeítia ni ában dübü ligíbuagu ában, lagüñrinchaguba sun le.

Seíni buri lubáragiñe lagúmuchun ubou

(Mt 24.3-28; Lc 21.7-24, 17.22-24)

³ Ábati jóudin luágu wúbü le gíribei Olívos le tigíbugiñebei témpulu. Dánti le ñun líña lan Jesúsú ñi, ába jayábin Pédro, Jacóbo, Juan lúma Andrés, ába jariñagun lun, jagíaguaruügü.

⁴ —Buséntiwa lun baríñaguni woun ídame lan lasúsereda sun le tun témpulu to. ¿Cábasan seíni luágu chülüjali lan dan lun lagúnfulirun sún buri cátei le?

⁵ Ába lariñagun Jesúsú joun.

—Tóunigi jumá, mayéedagualaün ni ában, ⁶ ladüga sarágujaba ñübintiña, jariñagame. “Áu Crístubei”, áni sarágujaba jayéedun.

⁷ Jügüya, dánme le jagáambuni lamúri wuribu yaráfa jun lúma ugánu luáguti buri wuribu díseti jueí, manúfedagaba jumá, ladüga ñíbei wuribu súnwandan, mámagili lagúmuchun ubou líra. ⁸ Lageíndagaba ában fulásu lúma ában, awúribuja ligíame ában ageiraü lúma ámu. Ñíbei járbaganáli lídan sarágu fulásu, ilámaü, chagáguau, áni súnme buri cátei le, lagúmesajarügügilime le lúnbei lasúfurirúniwa.

⁹ Tóunigigua jumá júngua ladüga jedéregerúaba lun lúruđu, ábame jabúleiseirunün tídan buri jalígílisin juríu, janügüba lun jagúseragüdüniwa jagíbugiñe gumádimatiña lúma jagíbugiñe urúeigu, nueígiñe, ítara lúba gayára lan jadímurejan nuágu, jagíbugiñe. ¹⁰ Lubáragiñe lagúmuchun ubou, lapúrichijoüba ugánu luáguti asálbaruni lídan sun fulásu. ¹¹ Dánmeti le janügüniwa lun jedéregerúniwa joun lúrudugu, magíbedalá jarítágun luágu cába lan jariñaga, masáminaragubei jumeí. Ariñaga jumeí le lariñagun Búngiu jun lídan óra ligía, ladüga mámaba jugüya adímureja, Sífiri Sándu, ligíaba adímureja. ¹² Jedéregerubaña wügüriña jamúlenu jáma jábugaña lun jáfarúniwa jílágubei, deréga jamáñame agübürigu jasáanigu, jagáraabaguba isáanigu jawágun jagübürigu lun jedéregerúniwa lun jáfaruniwa jílágubei. ¹³ Jíyereegudaba lun sun ubou nueígiñe, le asígiruti úaragu darí lúmoun lagúmujóun, lasálbaruba.

¹⁴ ‘Abürüjati proféta Daniéí luágu cátei iyéereguti le gagúnrinchaguagüdadíbei, dánme le jaríjini cátei ligía le ñi lubei moun lan lun ñi lan —le alijabei, gunfaráandalá —jámetia Judéabaña, lúntimétia janúrigan luágun wúbü. ¹⁵ Le gürígia le bougudíbei, mebélura látia múnadoun aságara ni cáta, ¹⁶ le áraabubei, magíribudalá águyu ni anúgoun lanáangun. ¹⁷ Fugiábugume würiña ja dageinatíña lídoun wéyu ligía jáma ja garájüñütiña ja gurágiña. ¹⁸ Amúriaja jumá lúma Búngiu lun máma lan lídan lídáani lídíliga jeíbaagua, ¹⁹ ladüga lídáaníbei asúfuriruni quei le masúseredungili lúmagiñe ladügüni Búngiu ubou, masúseredundügüyaalime giñe lárígiñe. ²⁰ Ánjein jamúga madúraagun lánme Jabúreme Búngiu dan ligía, úabei jamúga ni ában eséfuruti, ladúraagubei luágu jínsiñe lánigu lun, ja anúadaja láañabaña.

²¹ ‘Ánjeinti aríñawagua jun. “Arija jumá, niján Crístubei”, o “Nirán”, maffínera jumá, ²² ladüga jayábiba eyéejatiña aríñaga jawouguá luágu Crístu lan jagía, jíbiri, aríñaga jagíame luágu profétagu jamá, áni jayéeni. Jadügüba seíni lúma miláguru lun jayéedaguniña ásta ja anúadaja láañabaña Búngiu ánjein gayára. ²³ Aráanseñu jumá, rúnaadün luágun jugüdi.

Ída lúba lan ligáburi lagríbudun Crístu ubouágun

(Mt 24.29-35, 42-44; Lc 21.25-36)

²⁴ ‘Lídounme wéyu ligía, lárígiñeme dan ligía le lánina asúfuriruni, ábame labúrigadun wéyu, marúnidunjalime játi. ²⁵ Jeíguadaba warúguma siélugiñe, ábame ladádagaran sun siélu.

²⁶ Ábamei naríjiniwa, áu le Wügüri Garaúwarügüti, niábin lídan juánriñu láu óunwenbun ubáfu lúma uweíríguni, ²⁷ ábame nouñajaniña ánjeligu óundaraña sun ja nanúadajabaña lídaangiñe gádürü larígei ubou, lúmagiñe lídíse-ágei ubou darí lúmoun lídíse-ágei siélu.

²⁸ ‘Gunfaráanda jumeí jémpulu le tuáguti tídíbu ígo. Dan le ñulúgüli tílímun, ába laboučhun tubána, subúdi jumúti luágu níteeli lan lídáani lubáchouga. ²⁹ Ítara meme, dánme giñe jaríjini sún buri cátei le, subúdi jumeí luágu yaráfaali lan niábin. ³⁰ Ninárün jáu, luágu lagúnrinchawagüba lan sun ubúruđu le Jerusalén lubáragiñe jóúwegun gürígia ja lánina dan le. ³¹ Lagúmuhaguba siélu lúma ubou, ánjein nerérun, merédebei magúnfulirunga.

³² ‘Ánjeinti wéyu lúma óra le lúnbei lasúseredun sun cátei le, ibídiñeti ni ca un, ni joun láni Búngiu ánjeligu ja siélubaña, ni lun Liraü, Búngiu rügüñein le Úguchili asúbudirei.

³³ Lúnti lubeiti agágudúañu jumá, aríaja, ayúmuragua lun Búngiu, ladüga ibídiñeti jun ídame lan lachülúra óra ligía. ³⁴ Ítara lúba quei ában wügüri le ñüdünbei luágu ában weíyaasu díse, lubáragiñe láfuridun lúbínegiñe, ába líchuguni sun cátei jájaburugun lumúsuniña áni ru ligía jawádigimari, aríñaga ligía lun le luágubei béna lun loúnigirun. ³⁵ Áu queisi tabúreme múna tugüya, furésebei nagríbudun. Agágudúañu jumá lubeiti, ladüga ibídiñeti jun cába lan óra nachülúra, ánjein guñounba lubei lúmoun áríebuba lan, o lubá lan larúgan o bináafin lan, ³⁶ ñübindügü níñein sódini, ábame nadárirunün arúmuga. ³⁷ Le naríñagubei jun aríñaga numúti joun súngubei. Agágudúañu jumá.

14

*Lalédawagúniwa lubá Jesúsu**(Mt 26.1-5; Lc 22.1-2; Jn 11.45-53)*

¹ Bián rügaáli wéyu lubá fédu le arítaguagülei luágu meja dan le lásügürünbei láni Búngiu ánjeli áfaraguña jarájüñü Ejiptona, máfarawaguntiña jarájüñü Israelítagu, lidáni gíñe fédu le ní lubei teigüa fein to magánatu ísi. Ábanti jáluajan jábutigu fádírigu jáma arúfudajatiña lilürudun Moisés ida lúba lan jarügüdüni Jesúsu láu eyéerawaguni lun jáfaruni jilágubei. ² Ába jaríñagun.

—Márügüda wameí fédurugu lueí jafüudun güri-gia.

*Tájurudaguni ában würi Jesúsu**(Mt 26.6-13; Jn 12.1-8)*

³ Betániañein Jesúsu lúbiñe Simón lé meja gawágubei gumeín luágu lúra, dánti le ñun líña lan luágu dábula, ába tiábin ában würi láu ában budeín buin láu ibíñei le jémeti, le séruti. Ába tájalachuni ligína budeín, ába téseruni ibíñei lábulugun Jesúsu. ⁴ Ába jagáñidun jádaangiñe ja ñibaña, ába jaríñagun jámagua.

—¿Cámesan leféridirúa ibíñei jémeti le? ⁵ Gayáraati jamúgagu lalúgurun luágu sügü láu lebégi ában írúmu wadágimanu, lun jiderawagún gudémetiña.

Ába jébechunun, ⁶ ába laríñagun Jesúsu.

—Ígira jumoún. ¿Ca uágu jañáwurija tun? Ában cátei buíti le tadügübei nun. ⁷ Súnwandan ñibaña lan gudémetiña júma lun jideraguniña dan le jabúseerun, ánjein áu, mámaba súnwandan júma nan. ⁸ Adüga táali würi to le tiáraabei, jurúguaarú ibíñei luágu nógubu lubá nábulanjóun, ⁹ áni ninárün jáu luágu lídan lan furúmieguarügü fulásu lídan sun uboú le ní lumuti lapúrichijóua ugánu le lánina asálbaruni labájüdawagüba gíñe le tadügübei würi to lun jarítangun tuágu.

*Lalúguruni Júdas Jesúsu**(Mt 26.14-16; Lc 22.3-6)*

¹⁰ Ábati lídin Júdas Iscarióte, le ában jádaangiñe dúusu láni Jesúsu disípulugu, adímureja jáma jábutigu fádírigu lun ladügün darádu jáma lun ledéregeruni Jesúsu joun. ¹¹ Dan le jagáambubalin, ába jagúndaaragun, ába jaríñagun lun luágu jíchuguba lan seínsu lun. Ába lagúmeserun Júdas áluaja ida lúba lan ledéregeruni Jesúsu joun.

*Lagúmujoún leigin Jesúsu jáma lánigu**(Mt 26.17-29; Lc 22.7-23; Jn 13.21-30, 1 Co 11.23-26)*

¹² Le furúmiñeti wéyu lídan fédu le ní lubei teigüa fein to magánatu ísi, luwéyuri lafarún mudún le lánina fédu le páscoa, ába jálügüdüni disípulugu Jesúsu.

—¿Jalíagi babúseera lun wouúdin aráansera wabárua lun weígini eígini le lánina fédu?

¹³ Ába louñajan biáma jádaangiñe láni disípulugu, ába laríñagun joun lubáragiñe jóúdin.

—Jeiba ubúru-gu, jadúnraguba lúma ában wügüri ñi táu ában dináa láu dúna, ¹⁴ jídinme lárigi le ñíjin lumúti lebé-lura, ábame jaríñagun lun tabúreme múna. “Ítara líña maésturu, ¿jagóun nege rúmu to lúnbon ñi lan leígei eígini le lánina fédu jáu láni disípulugu?” ¹⁵ Ábame larúfudun ában rúmu weírítu jun, toúgiñegua múna, to aráanseñu tíña, ábame jaráanseruni eígini woun ñi.

¹⁶ Ába jáfuridun disípulugu, ába jachülürün ubúrugun, ába jadáriruni sùngubei quei laríñaguni Jesúsu joun, ába jaráanseruni eígini lánina fédu ñi.

¹⁷ Dan le lagúñedunbei, ába lachülürün Jesúsu jáu dúusu disípulugu. ¹⁸ Dánti le luágu jamá dábula eíga, ába laríñagun joun.

—Ninárün jáu luágu lalúgurubadina lan ában jádaangiñe le eígibeí núma.

¹⁹ Ábati jajírudagun, ába jagúmeserun álügüdaguei ában ában.

—¿Áu funásan?

²⁰ Ába laríñagun Jesúsu joun.

—Ában jádaangiñe jugúya dúusu le éderutu leigan fein lídan asiedu. ²¹ Anángüraadina lubeíti, áu le Wügüri Garaúwarügüti, luágu úma le uágubei tariñaga Lerérun Búngiu, áni ífugiábütia wügüri le alúgurutina! Buiñimaati jamúga lun wügüri ligia lun magúriajóuniwa lan.

²² Dan le añaja lubeí eíga, ába lanügünun Jesúsu jeigan fein lújaburugu, ába leteíngiruni Búngiu tuágu, lárigiñe lagúbachagunun ába líchugunun joun, ába laríñagun joun.

—Jóujuma, nógubu le.

²³ Lárigiñe, ába lanügünun ában wéru táu diweín lújaburugu, lárigiñe leteíngiruni Búngiu tuágu, ába líchugunun joun, ába játtun sun jagia tídaangiñe diweín tugúya. ²⁴ Ába laríñagun joun.

—Níta le, le añúuragüdübalin iséri darádu, le gíñe áwiyurúabei joun sarágu gürígia lun ferúduunawa lan jafígon. ²⁵ Ninárün jáu luágu mátundügüyaadina lan diweín daríme wéyu le lúnbei nátunun iséri tuwúyeri diweín lídan larúeijan Búngiu siélu.

Laríñaguni Jesúsu luágu leyédaguba lan Pédro láu
(Mt 26.30-35; Lc 22.31-34; Jn 13.36-38)

²⁶ Lásun jerémujani urému luágu Búngiu, ába jóudin luágun wúbü le gíríbei Olívos. ²⁷ Ábati laríñagun Jesúsu joun.

—Sun jugúya janúrajaba, ígira jumáname áriebe le, ladúga taríñajare Lerérun Búngiu. “Náfarubei jóuniri mudún jílagubei, ábame jeréderun mudún chagágu.” ²⁸ Lárígiñeme násaarun lídaangiñe ouweni lúnya nabágaridun, nídiba Galiléa jubáragiñe.

²⁹ Ábati laríñagun Pédro lun.

—Gayáraati jígirunibu sun ja, nugúya, mígirun nubádibu.

³⁰ Ába laríñagun Jesúsu lun.

—Ninárün báu, áriebe meme le, lubáragiñe layúgurujan gáyu bián weíyaasu, úrúwaalime weíyaasu baríñagun luágu ibídiñe nan bun.

³¹ Ába laríñagun.

—Ni ánjein lun lubei nouñwen búma, maríñagubadina luágu ibídiñe ban nun.

Lígia méme gíñe jaríñaga súngubei.

Layúmuragun Jesúsu lun Búngiu, Getsemaní
(Mt 26.36-46; Lc 22.39-46)

³² Ábati jachülürün lídoun ában fulásu gírítí Getsemaní, ába laríñagun Jesúsu joun láni disípulugu,

—Ñurújuma ya, neibuga ayúmuragua lun Búngiu.

³³ Ába lanügüniña Pédro, Jacóbo, lúma Juan lúmagua. Ába ladíjeridun larítagun buídu, sandí lígia ában igárigu weírítí tidan lanígi. ³⁴ Ába laríñagun.

—Sandítina ában írúni weírítí le lánina ouweni tidan nuwáni. Reidei jumá ya, áni agágudúañu jumá.

³⁵ Ábati lídin Jesúsu lubáruaguouñ mémeraü, ába labúluchagun múarugun, ába lamúriajan lúma Búngiu ánjein gayára lubei masúfurirun láani le lúnbei lasúseredun lun lídan óra lígia.

³⁶ Ába laríñagun lídan layúmuragun.

—Núguchi, gayára bumúti sun cátei, séfu bána luei nasúfuriruni cátei le, máma quei nabúseerun, quei babúseerun.

³⁷ Ába lídin, ába ladáriruniña disípulugu arúmuga, ába laríñagun lun Pédro.

—Simón, ¿barúmuguñasan? ¿Siñátísán buga beréderun ni ában óra agágudúañu?

³⁸ Agágudúañu jumá, ayúmuragua jugúyame luei jeíguadun lídoun ínchajoñi lun jeféridiruni jafíñen nuága. Inárüni luágu benéfa lan jáni espíritu lun le buídubei, ánjein júgubu, débiliti.

³⁹ Ábaya lídin ayúmuragua lun Búngiu, aríñageinaleí méme dimúrei le laríñagubei furúmiñe.

⁴⁰ Dánya lagíríbudun, ábaya ladáriruniña arúmuga ladúga luweírin lidábu jágu. Ibídiñetiti joun cába lan jóunabagüle lun. ⁴¹ Ábaya lídin lürüwan weíyaasu, ába laríñagun joun.

—¿Jarúmuguña mémesan, eméraagua jugúya? Buidürügaali, chülüja óra lun nedéregerúniwa, áu le Wügüri Garaúwarügüti, jájaburugun gafíngoutiña. ⁴² Sarájuma, queímoun, níteeli le lúnbei ledéregerunina.

Janügüni Jesúsu adáüra
(Mt 26.47-56; Lc 22.47-53; Jn 18.2-11)

⁴³ Nígili Jesúsu adímureja, lígia lachülürün Júdas, le ában jádaangiñe dúusu disípulugu, liábin jáu sarágu mútu táu efein lúma wéwe. Jóunajan jábutigu fádírigu, arúfudajatiña lílúrúduin Moisés, jáma ámu wügüriña weírígutiña lídan jafíñen juríu. ⁴⁴ Aríñagalítí buga Júdas joun itara.

—Le wügüri le nachúurun, lígia, ábame jarügüdüni, ábame janügüni, jóunigireime buídu.

⁴⁵ Ítara líña lubeíti, dan le lachülürünbei, ába layárafadun Júdas lun Jesúsu, ába laríñagun lun.

—Maésturu.

Ába lachúuruní. ⁴⁶ Ábati jarügüdüni Jesúsu, ába janügüni adaürüwa.

⁴⁷ Níñein ában jádaangiñe ja ñíbaña, ába láluguchunun lefeínte, ába líbuguni ában larígei lumúsun fádíri le íñutimaabei. ⁴⁸ Ábati laríñagun Jesúsu joun mútu jagía.

—¿Jiábin táu efein lúma wéwe lun janügünina adáüra, camá jamuga jíwerutina? ⁴⁹ Ságüñaja wéyu júma nan témpulurugu arúfudaja jun, madaü jumútina. Wel, lasúseredunbei le lun lagúnfulirun Lerérun Búngiu.

⁵⁰ Ábati jígiruni sun disípulugu Jesúsu lábugua, ába janúrajan.

Wügüri ñúraügili le anúrajabei

⁵¹ Ñiñein ában wügüri ñúraügili afálaruti Jesúsu, darúgu loúgua táurügü ában sídi, ában jarügüdüni. ⁵² Ába lasáfarun jaweí, ába leibáagun surúsu, ígira sídi.

Jesúsu ligíbugiñe líñun-ágei lúrudu

(Mt 26.57-68; Lc 22.54-55, 63-71; Jn 18.12-14, 19-24)

⁵³ Ábati janügüni Jesúsu ligíbugiñoun fádiri le íñutimaabei, ába joúndaragun sun jábutigu fádirigu jáma arúfudajatiña lílúrudun Moisés, jáma ámu wügüriña ja weirigutiña lídan jaffínen juríu. ⁵⁴ Ábati lafálaruni Pédro Jesúsu dísegiñe chülü tübüürürugun lúban fádiri le íñutimaabei, ába leréderun ñun jáma ouñigirutiña témpulu abácharagua larügürügü wátu.

⁵⁵ Jáluajati jábutigu fádirigu lúma sun líñun-ágei lúrudu lidúnrun Jesúsu lun gayáraabei lan jasiadiruni lun láfarúniwa jílágubei, madáritiña lidúnrun. ⁵⁶ Sarágu jáña yebe adímurejatiña iyéeni luágu, múaradúntiña láu le jariñagubei. ⁵⁷ Ñiñanu yéetiña ásarutiña aríñaga.

⁵⁸ —Agáambatiwa lariñagun. “Nagúnrinchaguboun témpulu to, to jadügügboun wügüriña, ábame naráramagüdüñ ában témpulu lídan úruwa wéyu to máma jadüga wügüriña.”

⁵⁹ Ni ítara, múaradúntiña láu le jariñagubei.

⁶⁰ Ábati lásaarun fádiri le íñutimaabei jádaangiñe sun jagía, ába lariñagun lun Jesúsu.

—¿Mouñabuntibusan ni cáta? ¿Cáteisan le, le jariñagubei buágu?

⁶¹ Ába leréderun Jesúsu maníñu, mouñabunga ni cáta. Ábaya lálügüdüni fádiri íñutimaati.

—¿Amürusan Cristubei le Liraü Búngiu, le lúnbei lasálbaruniña gürigia lídaangiñe jaffgoun?

⁶² Ába lariñagun Jesúsu lun.

—Ánja, áu. Áni jugúya, jaríjabadina, áu le Wügüri Garaúwarügüti, ñun luegiñe loúnwenren Súnti Gabáfu, aríja jumeime niábin lídan juánriña siéluigiñe.

⁶³ Ábati lajeiridagunun fádiri íñutimaati lanáangun, le ligáñi, ába lariñagun.

—¿Ca ámu wabúseerubei lun lichugun fe luágu guetó? ⁶⁴ Agáamba jumúti lanábaguni Búngiu láu lerérun. ¿Ída líña jaríjin lun líra?

Ába jabúdujan sùngubei lun láfarúniwa jílágubei.

⁶⁵ Ábati buri jagúmeserun jíbiri ásueraquei, adáuragua láu ligibu, abúleiseirei, jariñagati.

—¿Aríñaga beígia cáte lan áfarubalibu!

Ába buri jagáyuañun súdeara luágu.

Lariñagun Pédro luágu ibídiñe lan Jesúsu lun

(Mt 26.69-75; Lc 22.56-62; Jn 18.15-18, 25-27)

⁶⁶ Ñiñein Pédro büürürugu, ligía tiábin ában lumúsun fádiri le íñutimaabei. ⁶⁷ Dan le tarijini abácharagua larügürügü wátu, ába tariaguni, ába tariñagun lun.

—¿Ma gíñe buga lúmañadibu Jesúsu le Nazarétna?

⁶⁸ Ába leyéedagun Pédro, lariñaga.

—Ibídíñeti gürigia ligía nun, ibídíñegubeiti nun ca lan uágu badímureja.

Ába lígiruni fulásu le ñi lubei labácharagua lun yaráfa lan lun lebéneri baríeru, ábati layúgurujan ában gáyu. ⁶⁹ Ábaya tarijini músu tugúya, ába tariñagun joun ja ñibaña.

—Ába giñétia jádaangiñe lánigu Jesúsu le.

⁷⁰ Ábaya leyéedagun. Murúsun óra luegiñe, ábaya jariñagun ja ñibaña lun Pédro.

—Inárüni, amürü ában jádaangiñe, ladüga Galiléana amürü, ítara líña badímurejan quei jagía.

⁷¹ Ába líñaragun Pédro lúngua ánjein máma lubei inárüni le lariñagubei. Ábaya lariñagun.

—Ibídíñeti gürigia le uágubei jadímureja nun.

⁷² Lídan óra ligía, ába layúgurujan gáyu libíaman weíyaasu. Ábati lariñagun Pédro luágu le lariñagubei buga Jesúsu lun. “Lubáragiñe layúgurujan gáyu bián weíyaasu, beyéedaguba náu úruwa weíyaasu.” Dánti le lariñagun luágu, ába layájun.

15*Jesúsu ligíbugiñe Piláto*

(Mt 27.1-2, 11-14; Lc 23.1-5; Jn 18.28-38)

¹ Larúgan bináafin, ába joúndaragun jábutigu fádirigu jáma arúfudajatiña lílúrudun Moisés, jáma ámu wügüriña ja weirigutiña lídan jaffínen juríu lúma sun líbiri líñun-ágei lúrudu, aríja cába lan jadüga lun lasíadirúniwa Jesúsu. Ába janügüni gürágu, ába jedéreguruni lun Piláto.

² Ába lálügüdüni Piláto Jesúsu.

—¿Amürü Jarúeitebei Juríu?

Ába loúnabun Jesúsu.

—Ánja, ítara líña quei baríñaguni.

³ Ába buriti jíchugun jábutigu fádirigu sarágu lidúnrun. ⁴ Ábayati lálügüdüni Piláto, ába laríñagun lun.

—¿Moúnabuntibusan ni cáta? ¿Aríjabá átiriñein lan bidúnrun íchuguti?

⁵ Moúnabun mémeti Jesúsu ni cáta, ába laweíridun lanígi Piláto láu líra.

Lasíadirúniwa Jesúsu lun ouweni

(Mt 27.15-31; Lc 23.13-25; Jn 18.38-19.16)

⁶ Jécutiti Piláto ígiragüda ában adaürüti ságü fédu le lánina páscua, le jamúriajan gürígia jádaangiñe adaürütiña. ⁷ Níñeinti ában adaürüti gíriti Barabási úara jáma ámu ja áfarajabaña gürígia jilágubei lídan inúráguni luágu gumádi. ⁸ Ábati jayábin gürígia, ába jaríñagun lun Piláto lun ladügüni queñíaja ladüga. ⁹ Ába lálügüdüniña.

—¿Buséntün lun nígiragüdüni Jarúeite Juríu?

¹⁰ Laríñagubaaalin Piláto líra ladüga busén lán yebe lígiragüdüni Jesúsu, subúdi lumúti luágu ladüga lan gimúgáu jedéregerei jábutigu fádirigu. ¹¹ Fügüda jamaña jábutigu fádirigu gürígia, jaríñaga joun lun jamúriajan lun lígiragüdüni Barabási, máma Jesúsu. ¹² Ábati laríñagun Piláto.

—¿Cáti jabúseerubei nadügün láu le uágubei jaríñaga Jarúeite Juríu?

¹³ Ába jagúaragun.

—¡Dáguabeí luágu gurúwa!

¹⁴ Ába laríñagun Piláto joun.

—¿Cáti wuríbati ladügübei?

Ábaya jagúaragun.

—¡Dáguabeí luágu gurúwa!

¹⁵ Queíti buséen lan Piláto leréderun buídu jáma gürígia, ába lígiragüdüni Barabási, lárigiñeti loúnajan abeichei Jesúsu, ába ledéregeroni lun ládarawagün luágu gurúwa.

¹⁶ Ábati janügüni súaara lídoun tübürürü lúban urúei, ába jóundarúniwa sun súaara. ¹⁷ Ába jadáüraguagüdüni táu ában anáanguni funátu, ába jadügün ában rídi láuti jiyu, ába jíchuguni leréberugu. ¹⁸ Ába jagúmeserun agúaraja lun.

—¡Gabágarilá Jarúeite Juríu!

¹⁹ Ába jagáyuajan lábuloğun láu ában wéwe, ába jásueraguni, ába jájuduragun abúsura lun.

²⁰ Lárigiñe jéjerajan láu ítara, ába jarágachunun anáanguni to jadáürüboun luágu lueí, ába jadáürünun lanáangun luágu. Ába jaságaruni lun jádaraguni luágu gurúwa.

Ládarawagün Jesúsu luágu gurúwa

(Mt 27.32-44; Lc 23.26-43; Jn 19.17-27)

²¹ Níñein ában wügüri Cirénena, gíriti Simón, lúguchi Alejandro lúma Rúfo, liabiña áraabugiñe, dan le lásügürün nígiñe, ába jafósurun lun lanügüni lugúruwan Jesúsu.

²² Ába janügüni Jesúsu lídoun ában fulásu gíriti Gólgota, míni lan líra, Lufúlasun Lábu Ichügü.

²³ Ába jíchugun diweín láu ában luwúyeri árani gíriti mírra tídoun lun, mátun lumútu. ²⁴ Ábati jádaraguni luágu gurúwa, ába jájurerun súaara ubúnurun lun jaríjin cába lan jádaangiñe erédera táu lanáangun.

²⁵ Ladaünrún néfu bináafin, ligía jádaraguni luágu gurúwa. ²⁶ Ába labürüdüniwa lidúnrun ñi. “Jarúeite Juríu.” ²⁷ Dáguatiña giñe bián jíwerutiña luágu gurúwa úara lúma, ában lueígiñe loúnwenren, ában lueígiñe lubaúna. ²⁸ Láu líra lagúnfulira le taríñagubei Lerérun Búngiu. “Abájüdwati jáma wuribatiña.”

²⁹ Dan le buríti jásügürün gürígia, ába jájinjani jachügü láu, ába janábuni, jaríñaga.

—¡Bugúya le aríñagubei luágu fibounme lan témpulu, ábaya lánme baráramagüdünun lídan ürúwa wéyu, ³⁰ séfuguabá búngua, raríba lueígiñe gurúwa!

³¹ Ába giñe jéjerajan jábutigu fádirigu jáma arúfudajatiña lilúruden Moisés láu, ába jaríñagun jámagua.

—¡Séfuti ámu, ánjein ligía, siñáti leséfuragun lúngua! ³² ¡Raríla Crístu, Jarúeite Israelítagu, lueígiñe gurúwa guetó wagibugiñe, afiñe wamámuga luágu!

Ja dáwaguñubaña luágu gurúwa úara lúma, anába jamúti giñe.

Loúnwen Jesúsu

(Mt 27.45-56; Lc 23.44-49; Jn 19.28-30)

³³ Amídirugu, ába labúrigadun sun ubou darí ladaünrún ürúwa rábounwéyu. ³⁴ Ligía lagúaragun Jesúsu.

—Eloi, Eloi, ¿láma sabáctani? —míni lan líra. Nubúngiute, Nubúngiute, ¿cásan uágu bígirana?

³⁵ Níñanu jádaangiñe ja ñíbaña agáambuti, ába jaríñagun.

—Agáamba jumá, lagúajaña lun proféta Elías.

³⁶ Ába leiĉaagun ában jádaangiñe, ába ladüdüragüdüñ ában mudúsi táu diweín garüjütu, ába líchuguni luágu ában wéwe, ába línchuni lun Jesúsu lun lachúurunun, ába lariñagun.

—Ígira wamei guetó, waríja ánjein ñübin Elías aráriragüdei.

³⁷ Ábati ladügün Jesúsu ában agúaraguni jéreti, ába loúnwen. ³⁸ Ába tajeiridagun tubélun témpulu lídan bián murúsun íñugiñe lun únabun. ³⁹ Dan lagáambuni jábuti súdeara Rómána le rárapei ligíbugiñe Jesúsu lagúaragun, aríjalei ída líña lan loúnwen, ába lariñagun.

—Inárüni luágu Liraü lan Búngiu wügüri le.

⁴⁰ Ñíñanu giñe würiña, ariagutiña dísegiñe, ñíñoun María Magdaléna, María to lúguchu Jacóbo le ñúraütimagilíbei, lúguchu giñe José, ñíñoun giñe Salomé. ⁴¹ Würiña ja, falá jamuti Jesúsu áni íderagua jamúti dán meja le Galiléañein lan. Ñíñanu giñe sarágu ámu würiña ja ñübinbaña Jerusaléoun úara lúma Jesúsu.

Lábunajoün Jesúsu

(Mt 27.57-61; Lc 23.50-56; Jn 19.38-42)

⁴²⁻⁴³ Lubáragiñe lálüdüñ wéyu, ába liábin José, ában wügüri inébewati jádaangiñe líñun-ágei lúruđu, le agúrabajabaalin lagúmeserun larúeijan Búngiu táu sun lanígi, lílana fulásu le gíribei Arimatéa. Queiti luwéyuri lubei lan aráansejani, le ában wéyu lubá wéyu le eméraaguagülei, ába lebelurun le ñijin lubei Piláto amúriajei lúgubu Jesúsu, úouga ni murúsun anáfudei lídan.

⁴⁴ Ába laweírüdn lanígi Piláto dan le lagáambun luágu jilá lan Jesúsu, ába loúnajan luágu ában jábuti súdeara lun lálügüdüni ánjein inárüni lubei luágu jilá lan. ⁴⁵ Dan le lariñagunbei lun luágu inárüni lan, ába líchuguni Piláto lúgubu Jesúsu lun José. ⁴⁶ Ábati lagáñijan José ában gamísa finutu, ába larárigüdüni lúgubu Jesúsu lueigiñe gurúwa, ába loúburaguni táu. Ába líchuguni lídoun ában umúajaü achigíti luágu dübü, ába ladáuruni láu ában dübü. ⁴⁷ Ába tídin María Magdaléna túma María to lúguchu José aríjei fulásu le ñi lubei labunúa Jesúsu.

16

Lásaarun Jesúsu lídaangiñe óúweni

(Mt 28.1-10; Lc 24.1-12; Jn 20.1-10)

¹ Dan le lásügürünbei wéyu le eméraaguagülei, ába jagáñijan María Magdaléna, María to lúguchu Jacóbo, túma Salomé ibíñei lun jóüdin ájurudei luágu lúgubu Jesúsu. ² Dimáasu, láfunaduña larúgan, ába jóüdin luágu lumúaja, ³ ábati jariñagun jámagua.

—¿Cábasan agídarei dübü lueigiñe lubéneri umúajaü?

⁴ Dan le jaríjinbei, úaali oúnwenbun dübü ligía lídan lílúgaarun. ⁵ Ába jebélurun lídoun umúajaü, ába jaríjin ában wügüri ñúraügili ñun ñi lueigiñe loúnwenren táu ában goúnu jarútu. Ába janúfudedagun, ⁶ ába lariñagun joun.

—Manúfudedagua jumá, jálujañein Jesúsu le Nazarétna le ádarawagübei luágu gurúwa, úati ya, sará lídaangiñe óúweni. Aríja jumeisan fulásu le ñi lubei líchugúa. ⁷ Jeiba, jariñagame joun láni díspulugu, lúntima Pédro, luágu níngiran lan luágu úma lun Galiléoun jubáragiñe. Jaríjibe ñi quei lariñaguni jun.

⁸ Ába jóüdin würiña jagía anúrajeina ñigiñe ladüga lebelurun ában luweirin anáfudei joun. Mariñaguntiñati ni cáta ni ca un ladüga janúfude.

Larúfudagun Jesúsu lúngua tun María Magdaléna

(Jn 20.11-18)

⁹ Lárigiñe lásaarun Jesúsu lídaangiñe óúweni, dimáasu bináafin, ába larúfudagun lúngua furúmiñe tun María Magdaléna, to méja ueiboun laságara sedú espíritu wuriñatiña. ¹⁰ Ába tídin, ába tawísaruniña ja eíbugubaña meja lúma. Dan le tadárirunbálíña, jayájuajaña ladüga lanárima íruni jádan luágu loúnwen. ¹¹ Dan le jagáambun luágu wínwanya lan, luágu aríja táani, mafiñetiña.

Larúfudagun Jesúsu lúngua joun biáma jádaangiñe díspulugu

(Lc 24.13-35)

¹² Lárigiñe, ába larúfudagun Jesúsu lúngua joun biáma jádaangiñe já meja eíbugubaña lúma, jóüdiña áraabun. Ibídiñeti yebe joun luágu Jesúsu lan. ¹³ Ába jóüdin, ába jawísaruniña ja jíbiri, ni jagía, mafiñetiña.

Líchugun Jesúsu jadásin díspulugu

(Mt 28.16-20; Lc 24.36-49; Jn 20.19-23)

¹⁴ Lárigiñe, ligía larúfudagun Jesúsu lúngua joun únsu díspulugu jagía dan le ñun jamá luágu dábulá, ába celadeínjan joun luágu líloúguan jafiñen lúma lídere jachügü, ladüga mafiñen jamá joun ja aríjubalin lárigiñe lásaarun. ¹⁵ Ába lariñagun joun.

—Jeíba lídan sun fulásu apúrichija jumeí ugánu le luáguti asálbaruni joun sun gürígia. ¹⁶ Ja afiñerutiña luágu, badísei jagíame, jasálbaruba, ja mafiñetiña, jeféridiruba lídaanme luwéyuri agúseragüdüni. ¹⁷ Niján cátei le lúnbei jarúfuduni ja afiñebaña nuágu, lun lasúbudirúniwa luágu Búngiu lan oúnajabaliña. Jaságaruba espíritu gu wuríbatíña jaweí gürígia lídan níri, jadímurejaba ámu dimúrei lueí jerérun, ¹⁸ ánjaña árügüda jéwe jájaburugu o ánjaña lan áta cátei le gáfarajati, madügünbei wuríbani joun, lánwoun sun líra, jíchugubei jájabu jawágu sánditiña, ábame jareídagun.

Lamúdeirun Jesúsu siélun

(Lc 24.50-53)

¹⁹ Lárigiñe ladímurejan joun, ába líñurúniwa Jesúsu siélun, ába lañúurun lueígiñe loúnwenren Búngiu. ²⁰ Ába jáfuridun disípulugu, ába japúrichijani ugánu le lánina asálbaruni lídan sun fulásu. Jesúsu méme íderagua lumútiña, áni choúrügüdalei ugánu le japúrichijabei láu miláguru lé buri jadügübei.

UGÁNU BUÍTI LE LABÜRÜJABEI LÚCAS LUÁGU JESÚSU

Labürüjani Lúcas lé meja asúseredubei

¹ Lun Teófilo le weirigubei. Gibeefa gürigia óuchutiña jabürüjani cátei lé buri luágui wasálbarun lé meja asúseredubei wagánagua lídan lúaragun, ² áfaaguatiña jabürüjani ítara quei jarúfudajani ja arjübalin buri cátei ligia lúmagiñe lagúmeserun, apürichija jagia luágu, woun. ³ Áu giñe, álügüdajaadina giñe buídu buídu libügürü sun cátei le asúseredubei lúmagiñe lagúmeserun, áni affñetina luágu maríban lan lun nabürüjanun gárada to bun quei lubúdubu, ⁴ subúdi bámugei linárün cátei le arúfudúaalibei bun buídu buídu. Niján le asúseredubei.

Lasúbudirağüdüni ában ánjeli luáguati lagüriajóun Juan le abásteragüdjabe

⁵ Dán meja le Heródes lan urúeibei Judéa, ñiñein meja ában fádiri lánina jaffñen juríu, gíriti Zacarías, jádaangiñeti fádirigu ja lánigu Abías. Elisabét tíribe lúmari, jádaangiñetu giñe ladügawagun Aaron. ⁶ Biángubei jagia, richáguatiña ligibugiñe Búngiu, gúnfulitiña lúma, adüga jamei sun le lubeibei dari lun siñá lan laríñawagün ni cáta wuríbati jawágu. ⁷ Masánigutiña ladüga siñá lan tagaráğüdüni Elisabét, áni derébugugaaña giñe jagia biángubei.

⁸ Luágu ában wéyu, lídan lidáni jeséridun lánigu Zacarías quei fádirigu ligibugiñe Búngiu, ⁹ ába jabúdujan según jagáburi fádirigu juríu, lun jasúbudiruni cába lan ebélura lídoun fulásu le sándutimaabe tempulurugu áğudaja cupáli ligibugiñe Búngiu, ába láburujan luágun Zacarías. ¹⁰ Sun niján lan cupáli áğudajóu, añága gürigia boğudi ayúmuragua lun Búngiu. ¹¹ Ábati lasáliragun ában láni Wabúreme ánjeli lun Zacarías, rára lueigiñe loúnwenren latárü le ñi lubei cupáli. ¹² Dan le laríjini Zacarías ánjeli ligia, ába laweíridun lanígi, ába lebélorun anúfudei lídoun. ¹³ Ába laríñagun ánjeli ligia lun.

—Manúfudebá, Zacarías, ladüga agáamba láali Búngiu bayúmuragun, tagáraüduba búmari ában irájü, ábame bíchuguni líri Juan. ¹⁴ Tabuínchuba banígi láu ugúndani luágu, áni sarágujaba giñe agúndaarutiña láu lagüriajóun, ¹⁵ ladüga weirigubei biraü ligibugiñe Búngiu. Mátunbei diweín ni bínu, áni ñibeí Sifiri Sándu lúma lúmagiñe lubarágiñe lagüriajóun lun ladúndejani lídan sun cátei. ¹⁶ Ladügüba lun jagíribudun sarágu jádaangiñe Israelítagu lun jagáambuni Jabúngiute, ¹⁷ lesériduduba lun Búngiu láu sarágu ubáfu quei meja ladügüni Elías. Laráansejaba lubá Jesúsu láu laráandaragüdüniña agübürigu jáma isáanigu, láu giñe larúfudajan joun ja magáambadibaña lun Búngiu lun júaradun lúma queísi gürigia richáguatiña. Ítara lúba laráanseruniña lubá jerésibiruni Jabúreme Jesúsu.

¹⁸ Ába laríñagun Zacarías lun ánjeli ligia.

—¿Ída lubági nachóuruni cátei le? Áu táu sun númeri, derébugugaadiwa.

¹⁹ Ába laríñagun ánjeli ligia lun.

—Gabriél áu, áni neséridudüña lun Búngiu, ligia óunajabalina adímureja bun lun níchuguni ugánu buíti le bun. ²⁰ Guetó, quei mafñerun bubei luágu le naríñagubei bun, berédera merérunge, siñábei badímurejan daríme lagüriajóun biraü. Lagúnfuliruba cátei le lídan lidáni.

²¹ Sun dan le, añájati buga gürigia boğudi agúrabajei Zacarías, weírititi janígi luágu lílú tempulurugu. ²² Dan le láfuridunbei, siñá ladímurejan joun, ábati jasúbudiruni luágu salíga lan som cátei lun, tempulurugu. Ladímurejati joun láu seíni, meréngadijaali.

²³ Dan le lagúmuchun dan le lúnbeí leséridudun Zacarías tempulurugu, ába lídin lúbifñoun. ²⁴ Lárígiñe cátei le, ába tadágeinadun Elisabét, to lúmari, ába máfuridun tan jábifñegiñe luágu seíngü játi, teréngati túnguarügü. ²⁵ “Ladügüñein Búngiu lubuídun cátei le nun guelé lun lagídaruni nibúsigari jagibugiñe gürigia.”

Lasúbudirağüdüni ában ánjeli luáguati lagüriajóun Jesúsu

²⁶ Sisi játi lárígiñe, ába loúnajani Búngiu ánjeli Gabriél lídoun ában ubúruğu láni Galiléa, gíriti Nazarét, ²⁷ lun lídin bisidoun ában würi irájügiru, gíritu María. Würi tugüya, gadáraduñoun lúma ában wügüri gíriti José lun tamárieidun lúma, wügüri ligia, linébaanfan urúei David. ²⁸ Ába lebélorun ánjeli ligia le ñijn tubei, ába laríñagun tun.

—¡Báfağuağüle, María! Níjein Búngiu búma, binílaadibu sügü jáu sun würiña.

²⁹ Dan le tagáambuni ánjeli ligia, ába tájüchürün láu le laríñagubei, ába tálügüdagun túngua ca lan uágu labúsura tun ítara. ³⁰ Ábati laríñagun ánjeli ligia tun.

—Manúfudebá María, fuleisei láadibu Búngiu, ³¹ badágeinada, ábame bagüriajan ában irájü, ábame bíchuguni líri Jesúsu. ³² Weirigubei, Liraü Búngiu le íñubei lúba lagüarúniwa, áni larúeigüdübei Wabúreme Búngiu quei larúeigüdüni David, le binádu lidúje. ³³ Lagúmadirubei linásíñun Israél lun sun dan, áni magúmchadibeí lagúmadijan.

³⁴ Ábati taríñagun María lun ánjeli ligia.

—¿Ída lubági lasúseredun cátei le, mámarigidinagu?

³⁵ Ába laríñagun ánjeli tun.

—Liábinba Sifiri Sándu buágun, ábame louburagunibu lubáfu Búngiu. Ligia sándubei lubei irájü le lúnbei bagüriajani, Liraü Búngiu lúba lagúarún. ³⁶ Tiábin bidúje to Elisabét, dageinaaru giñe lau sun weíyaaru lan, tagáraüdüba ában wügüri irájü, itara líña lubeiti, tó meja uáguboun jariñaga luágu siñá lan tagáraüdü, níjein sísi játi dageinaü tuágu. ³⁷ Úati ni cáta siñáti lun Búngiu.

³⁸ Ábati tariñagun María.

—Lidámun Nabúreme Búngiu nugúya, adügalei le baríñagubei náu.

Lárigiñe, ába lídin ánjeli.

Tídin María bisidoun Elisabét

³⁹ Lídoun dan ligia, ába tídin María furése lídoun ában ubúruğu le labádinaguabei buri wúbü Judéa, ⁴⁰ ába tebérlurun lúbiñoun Zacarías, ába tabúsurun tun Elisabét. ⁴¹ Dan le tagáambuni Elisabét tabúsurun, ába lánjingichagun tiraü turágeirugu, ába liábin Sifiri Sándu tuágun. ⁴² Ábati tariñagun láu umálali le jéreti.

—Binilaadibu Búngiu sügü jáu sun jiñáriñu, binilaali giñe biraü. ⁴³ ¿Cátanañadina lun tiábin lúguchu Nabúreme bisídana? ⁴⁴ Láu nagáambuni babúsurun, ába lánjingichagun niraü nurágeirugu láu ugúndani. ⁴⁵ Gúndaatibu bugúya le affiñerubei, luágu lagúnfuliruba lan cátei le laríñagubei Wabúreme bun.

⁴⁶ Ábati tariñagun María.

Rútu nuwáni uweírugini lun Nabúreme,

⁴⁷ gúndaagua tugúya nanígi luágu Búngiu le Nasálbaragüle,

⁴⁸ lugúndun gudémejabujaali nun, nugúya le lidámun.

Lúmagiñe guelé, jariñaguba sun gürgia luágu fuleiseiwaadina lan,

⁴⁹ ladúga adúgaali Búngiu, le Súnti Gabáfu, cátei weínamuti nun, sánduti líri.

⁵⁰ Súnwandan gudémebaña lan ja inébejabúbaña lun, lun.

⁵¹ Adúgaali ouñwenbun buri cátei, adúgaali lun ni cáta jamá ja barüguabaña jóungua.

⁵² Gidálaaña ja gabáfubaña lídaangiñe jaweírigin, ja ünabubaña, ába ladügüniña lun weírigu jamá.

⁵³ Já buga lamábaña, quimúlegüda lumútiña, ánjeinti ja rísibaña, múchugunti ni cáta joun.

⁵⁴ Íderagua lumútiña linásiñun Israél, ja eseriwidubaña lun, mabúlieidun lumúti lun gudémejabu lan,

⁵⁵ weí meja lidáradun jáma binádu wagúbüriğu—

Abrahám jáma ladúgawagun—lun gudémejabu lan joun lun sun dan.

⁵⁶ Ába teréderun María ürüwa játi ñi, lárigiñe, ába tagíribudun jábiñoun.

Lagüriajóun Juan le abásteragüdjajabei

⁵⁷ Ába lagúnfulirun dan lun tagüriajan Elisabét, ába tagüriajan ában wügüri irájü. ⁵⁸ Dan le jagáambun tubésinanigu jáma tidújeñu luágu lubuidun cátei le ladügübei Búngiu tun, ába jagúndaarun úara túma. ⁵⁹ Luágu liwidün wéyu, ába lerésibiruni circuncisión, le líseñi luágu láni lan Búngiu irájü ligia. Buséntiña yebéti jíchuguni líri lúguchi luágu, le Zacarías, ⁶⁰ ába tariñagun lúguchu.

—Uá, Juánba líri.

⁶¹ Ába jariñagun tun.

—¿Cági uágu? Úati ni ában jádaangiñe binébaanfaangu gírti Juan.

⁶² Ába jálügüdüni lúguchi irájü láu seíni ca lan iri labúseerubei líchugun luágu. ⁶³ Ába lamúriajan ában murúsun fulánsu, ába labürüdün luágun. “Juan líribei.” Ába laweíridun janígi sùngubei láu cátei le. ⁶⁴ Lídan méme óra ligia, ába gayáraajaali lan ladímurejan Zacarías, ába líchugun uweírugini lun Búngiu. ⁶⁵ Ába laweíridun janígi besínagu láu cátei le, ába labájüdawagún cátei le lídan sun fulásu geyégua jáu. ⁶⁶ Sun ja agáambubalin, ába jeréderun asáminara, ába jálügüdagun jámagua, jariñaga.

—¿Cáteibeí funasan irájü le?

Ladüga biní lumútija Búngiu le tímatimaati.

Lerémujan Zacarías

⁶⁷ Ába liábin Sifiri Sándu luágun Zacarías, le lúguchi irájü ligia, ába ladímurejani Zacarías dimúrei le laríñagubei Búngiu lun, ába laríñagun.

⁶⁸ Buídulá ladímurejóun luágu Wabúreme le Jabúngiutebei gürgia ja Israelítagu,

ladüga ñübinjali woun, wagía le lánigu, áni sálba láadiwa.

⁶⁹ Rùjali ában Asálbaragülei le gabáfuti woun jádaangiñe linébaanfaangu David, lé meja esériwidubei lun.

⁷⁰ Ítara líña meja laríñaguni Búngiu jádaangiñe láni profétagu ja edéregagubaña jóungua lun, lúmagiñe meja binádu dan,

⁷¹ luágu lasálbarubádiwa lan jawéi wágoniñu lúma jawéi sun ja iyéreejabúbaña woun.

⁷² Ítara líña gudémejabu lan Búngiu joun binádu wagübürigu, arúfudaleí luágu mabúleidagun lan lueí lidáradun le sándubei jáma.

⁷³ Niján lé meja laríñagubei lun wáguchi Abrahám.

⁷⁴ Luágu leséfurubádiwa lan jawéi wágoniñu, lun gayáraabei lan wesériwidun lun manúfudeiga,

⁷⁵ láu úarani, derégeguñu wagía woúngua lun, sun dan le wabágaridubei.

⁷⁶ Áni bugúya nisáaniraü, láni Búngiu le íñubei proféta lúba bagáuarúniwa, ladüga baráansejaba lubá Wabúreme,

⁷⁷ subúdi lámuga úma lánina asálbaruni joun lánigu, le áubei ferúdunawa lan jafígoun.

⁷⁸ Wabúngiute, láu lísiñejabu lúma lugúdemejabu, loúnajabei Cristu wámoun siéluigiñe

⁷⁹ lun larúgoungadágüdün jáu ja lídaanbaña lubúriga lúma jáu ja luágubaña úma le ouwenibei lébeja,

lúma lun ladúndejani wapásun lídoun úma le anúgüwaliwa lídoun darángilaü.

⁸⁰ Aweírdeina ligiati irájü ligia, afáragadagueina giñe lídan láni espíritu. Ába laganóun lídan fulásu mageírawati darí lúmoun wéyu le lagúmeserun luwádigimari lun Búngiu jagánagua lumútuniña Búngiu ja Israelítagu.

2

Lagüriajoúniwa Jesúsu (Mt 1.18-25)

¹ Lídoun buga dan ligia, ába laríñagun urúei Augústo lun jabájüdün sun güriquia ja Rómabaña. ² Furúmiñe meja jadügüni cátei le, dán meja le Cirénio lan agúmadijabei Síria. ³ Súnti güriquia mósu jóudin jageíra lun ñi lan jabájüdüwa. ⁴ Ligia láfuridunbei José Nazarétigiñe, loúbawagugiñe Galiléa, ába lídin loúbawagun Judéa lídoun fulásu le giribe Belén, le ñi lubei lagüriajoúa David, quei linébaanfan lubei David José. ⁵ Ába lídin Belén lun labájüdün úara túma María to gadáradunboun lúma lun jamárieidun, áni dageinañoun. ⁶ Dánti le añája lan ñi Belén, ába lachülürün dan lun tagüriajan María. ⁷ Ába tagüriajani furúmiñeti tiraü ñi, ába touburaguni tidan lágei, ába tarouñragüdüni ñi tidan jában anímaalu ladüga úati ubáraü joun tidan jában chülüdügütiña.

Ánjeligu jáma ouñigirutiña mudún

⁸ Lídan áraabu bougudi lueí Belén, ñiñanu jóuniri mudún, bou larúgan jáu ouñigiraña jalügüniña mudún. ⁹ Sódini, ába lasáliragun ában láni Wabúreme Búngiu ánjeli siéluigiñe joun, ába jaríjin ában ouñwenbun larúgounga le lánina Búngiu geyéguá jáu, ába janúfudedagun. ¹⁰ Ába laríñagun ánjeli ligia joun.

—Manúfudeda jumá, ladüga njein ugánu buíti nanügün jun, lébunabei sarágu ugúndani joun sun güriquia. ¹¹ Luágu agüriajoúaaali lan ában asálbaragülei jun uguñe, lageíra David, Cristu le Jabúreme. ¹² Jadárirubei irájü ligia jóuburagu tidan lágei, roun tidan jában anímaalu.

¹³ Lídan óra ligia, ába jasáliragun sarágu ánjeligu lubádu furúmiñeti ánjeli, ába jíchugun uweiriguni lun Búngiu, jariñaga.

¹⁴ ¡Uweiriguni lun Búngiu lídan líñutima siélu, darángilaü múarugu jádan güriquia ja íbijubalin lufúleisein!

¹⁵ Dánti le jagáribudun ánjeligu jarigóun siélun, ába jariñagun jóuniri mudún jámagua.

—Queímoun Belén aríjei cátei le asúseredubei, le uágubei lasúbudiragüda Wabúreme Búngiu woun.

¹⁶ Ába jóudin furéseguina, ába jadárirunun María lúma José, lúma irájü roun tidan jában anímaalu. ¹⁷ Dan le jaríjinbalin, ába jabájüdaguni le laríñagubei ánjeli joun líbügürü le. ¹⁸ Súnti ja agáambuliña, weíriri janígi láu le jariñagubei. ¹⁹ Áni María, areídañu tíñein sun cátei le tidan tanígi, arítagua luágu. ²⁰ Ábati jagáribudun jóuniri mudún, adímurejeina weiri luágu Búngiu, luágu sun le jagáambubei lúma le jaríjibe, ladüga suséreti ítara quei laríñawagüniwa joun.

Larúfudúniwa Jesúsu témpulurugu

²¹ Luágu liwidün wéyu, ába lerésibiruni circuncisión, ába jíchuguni líri Jesúsu, íri méme le líridubei ánjeli tun María lubáragiñe tadágeinadun.

²² Dan le lagúnfulirunbei lidáani jarúmadun lagübürigu Jesúsu según igáburí lídan lilúrudun Moisés, ába janügüni irájü ligía ubúrugin Jerusalén lun jederegeruni lun Búngiu. ²³ Jadügünbalin líra ladüga laríñajare tídan lilúrudun Búngiu. “Sun furúmiñeti wügüri irájü agüriajóuti lúnbei Búngiu.” ²⁴ Ába lubeiti jóudin adágaragüda le uágubei laríñaga lilúrudun Búngiu. bían wagúga o bían lan únjun.

²⁵ Lídan meja dan ligía, ñíñein meja ában wügüri Jerusalén gírítu Simeón. Wügüri ligía ában wügüri buíti, weírítu lederegerugin lúngua lun Búngiu, áni agúraba lumúti liábin Crístu, le lúnbei lasálbaruniña Israelítagu. Ñíñein Sífiri Sándu lúma Simeón, ²⁶ áni arúfuda láali lun luágu moúnwenbei lan maríjingaleí Crístu le lúnbei loúnajani Wabúreme Búngiu. ²⁷ Ába lídin wügüri ligía témpulurugin, ladúndejan Sífiri Sándu. Dánti le janügünbalin lagübürigu Jesúsu témpulurugin lun jadügüni le laríñagubei lúruđu láu, ²⁸ ába loúyuajani Simeón, ába líchugun eteíngiruni lun Búngiu, aríñageina ligía.

²⁹ Nabúreme, gayáaraajali bígirunina lun noúnwen láu darángiláü, nugúya le esériwidubei bun, ladüga gúnfuli báali le baríñagubei nun.

³⁰ Aríja náali Wasálbaragüle láu nágu,

³¹ Asálbaragülei le boúnajabei joun sun gürígia.

³² Ítara lúba queísí ában lámpu lun larúfuduni inárüni joun ja mámbaña juríu, ru ligíame uweírugini joun Israelítagu, ja bánigu.

³³ Ába laweírídun lanígi José táu sun María láu le laríñagubei Simeón luágu irájü le. ³⁴ Ábati labíniruniña Simeón, ába laríñagun tun María, to lúguchu Jesúsu.

—Írájü le, lébunabei achúgeraguni joun sarágu Israelítagu, lébunabei gíñe asálbaruni joun jíbiri. Ítara lúba queísí ában seíni le lúnbei gíbe jamá májatiña jerésibiruni. ³⁵ Ítara lúba lasúbudirúniwa le larítagubei cáda ában tídan lanígi luágu Crístu. Áni ítara lúba sun cátei le bun quei áwan efeín to ácharurutu tuágu buwáni.

³⁶ Ñíñoun gíñe ában würi proféta, gírítu Ána, würi tugúya liraü Fanuél, jádaangíñe ladügawagun Áser. Weíríyaaru würi tugúya, ñúraügüri meja tamárieidunbei, sédüñein írúmu táu lúma túmari, ába loúnwen, ³⁷ guetó, gádürü-weín-gádürü írúmu táu. Máfuriduntuti témpulurugugiñe, terédera ñi esériwida lun Búngiu áriebu wéyuagu, ayúnara lúma ayúmuragua lun Búngiu. ³⁸ Ába tíabin Ána jawágun María, José, lúma Jesúsu lídan méme óra ligía, ába teteíngiruni Búngiu luágu irájü ligía, adímureja tugúya luágu Jesúsu joun sun ja agúrabajabaalin lasálbarún Jerusalén.

Agíríbuduni Nazarétün

³⁹ Lárígiñeti jagúnfulirun láu sun le laríñagubei lilúrudun Búngiu, ába jagíríbudun María, José, lúma Jesúsu Galiléoun lídoun jabúrugute le Nazarét. ⁴⁰ Aweírídeina ligiáti irájü le, éredeina ligía, afáragadaqueina lídan lichú áu, biní lumútiñeti Búngiu sarágu.

Jesúsu témpulurugu

⁴¹ Ságüja írúmu jóudin lagübürigu Jesúsu ubúrugu Jerusalén lubá fédu le páscua, ⁴² áni dan le lagúnfulirunbei Jesúsu dájusu írúmu, ába jóudin súngubei Jerusalén quei le jagáburí lídan fédu ligía. ⁴³ Dánti le jagíríbudun lárígiñe lagúmuchagun fédu, ába leréderun irájü ligía Jerusalén, íbídiñoun tun lúguchu ni lun José, ⁴⁴ jaritágün yebe luágu niten lan jádan gürígia ja jámarigubaña luágu úma. Ítara líña jadügün ában wéyu eíbuguni, dan le jáluajani jádan jadújeñu lúma jádan jasúbudiraagun, ⁴⁵ madári jamúti. Ábati jagíríbudun ubúrugin Jerusalén áluajei ñi.

⁴⁶ Úrúwa wéyu lueígiñe, ligía jadáriruni témpulurugu ñun jádan arúfudajatiña lilúrudun Moisés, agáambajaña, álügüdagaña. ⁴⁷ Súnti ja agáambubalin, weírítu janígi luágu lichú láu lúma luágu burí loúnbagüle. ⁴⁸ Dan le jaríjinbalin lagübürigu, ába laweírídun janígi, ába taríñagun lúguchu lun.

—¿Cáme badúgei cátei le woun, niraü? Nugúya lúma búguchi, wáluajañadibutia láu idíjeri.

⁴⁹ Ábati laríñagun Jesúsu joun.

—¿Cági uágu jáluajana? ¿Íbídiñeti jun luágu lúnti lan neténirun lun cátei le láni Núguchi?

⁵⁰ Úati gunfaráanda jamáni le laríñagubei joun.

⁵¹ Ábati lagíríbudun jáma, Nazarétün, ába lasígirun láu meme lagáambadi joun. Ábati buri tareíduni lúguchu sun cátei le tarítangunrugun. ⁵² Níján mémeti Jesúsu aweírídeina dándu lúgubu queísí lisáminan, áni buítiti dándu ligíbugiñe Búngiu quei jagíbugiñe gürígia.

3

Lapúrichian Juan le abásteragüdjabei, lídan fulásu mageírawati
(Mt 3.1-12; Mr 1.1-8; Jn 1.19-28)

¹ Lídan liqueinsin lírúmuduri lagúmadijan Tibério César, Póncio Piláto ligía meja gumándanbei Judéa, Heródes gumándan Galiléa, Felípe, le lamúlen, ligía gumándan Itúrea lúma Traconíte, Lisánias gumándan Abilínia, ² Anás lúma Gáifasi, jagía fádírigo íñutimáabaña lídan jafíñen juríu. Ábati líchugun Búngiu ában ugánu lun Juan, le liraü Zacarías, lídan fulásu mageírawati, ³ ába leibuguni Juan sun fulásu buri le lubádubei dúna le Jordán, aríñagueina joun güriquia luágu lúnti lan jaságürijan luágu jafígoun, sáansi jameíme jagáburi lun ferúdnawa lan jafígoun, badísei jagíame. ⁴ Suséreti cátei le ítara quei meja labürüdüni proféta Isaias, laríñaga.

Agaambúati lumálali ában agúarajati lídan fulásu mageírawati ítara.

“Aráanseja jumotún janígi lubá liábin Wabúreme, queísi ladárarúniwa úma surúti.

⁵ Labuínchagüdüwaba sun gudúungu, sun wúbü, lagurúaba,

úma buri le segéti, lásururuba,

úma buri le múaragunti, lúwaradaguba.

⁶ Larijúbei sun uboú Wasálbaragüle, le loúnajabei Búngiu woun.”

⁷ Núbintiña sarágu güriquia lun Juan lun labásteragüdüniña, ába laríñaga joun.

—Íjarásan jéwe jugúya le! ¿Ca awísarubalún lun jeíbaagun lueí lanárame lafáyeiragüle figoú le yaráfaalibeí? ⁸ Ígira jumeí binádu jigáburi, abágarida jumá lun gayára lan laríjin buídu luágu sáansiguuali lan jigáburi. Maríñaga jumá jídaangua. “Linébaanfaangu Abrahám wagía”, ladúga quei naríñaguni jun, gayáraati ladügün Búngiu linébaanfaangu Abrahám lídaangiñe buri dübü le. ⁹ Yaráfaali dan lun jafáyeijan luágu jifígoun queísi taráanserún jaráwa lun táncruguni tídibu wéwe. Sun ídibu le mabuídunti lín lánchugúba, ábame lagudún.

¹⁰ Ábati jaríñagun güriquia jagía lun.

—¿Cáteiti lúnbei wadügüni?

¹¹ Ába laríñagun Juan joun.

—Le biámabei isímisin, lúnti líchugun ában lun le úaboun ni ában lúma, le geíginbei, lúnti lafánreinraguni lúma le meíginbei.

¹² Núbintiña giñe agúburajatiña liseínsuna gumádi lun jabásterun, ába jaríñagun lun.

—Maésturu, ¿ca cátei lúnbei wadügüni?

¹³ Laríñaga Juan joun.

—Magúburaja jumá lougiñe le uágubei laríñaga lúru.

¹⁴ Aríñagatiña giñe fiú súdaara lun.

—Ángi wagía, ¿cági lúnbei wadügüni?

Laríñaga joun.

—Magídara jumá ni cáta ni ca ueí, ni láu siádi, ni láu jíchugun lidúnrun mútu le madügün lumúti, gufúruma jumá láu jafáyeiruaja.

¹⁵ Añájati güriquia madéraguagüdünja arítagua luágu fágua lan Juan Crístubei, ¹⁶ ába laríñagun Juan joun sùngubei.

—Áu, láu dúna nabásteragüdaün, nítenei ában le lúnbei labásteragüdünnún láu Sífiri Sándu lúma láu queísi wátu geméti, ligía Crístubei. Gabáfutimaati nueí dari lun madúna nan ni lun nafáragaduni tagürüga ligeidin. ¹⁷ Dánme liábin, jafánreinrúaba güriquia ja lánigubaña jádaangiñe ja wuríbabaña queísigubeirügü lagídarániwa ífei lídaangiñe türígu buíti, ába loúndarún türígu buíti tídoun lágei, ába lagudún ífei lídan wátu geméti le méñeguchati.

¹⁸ Láu igáburi le lúma láu buri ámu ewéridijani líchigei Juan ugánu buíti joun güriquia luágu wasálbaragüle. ¹⁹ Erérati giñe lun gumándan Heródes luágu laganotún túma Heródiás, to lúmarí Felípe, le lamúlen, lúma luágu ámu buri cátei wuríbatí le ladügübei. ²⁰ Lubáragiñe ladügün Heródes gásu láu, adúgarügü ligía ában cátei wuríbatimaati. ládaroni Juan furísunrugun.

Labásterun Jesúsu

(Mt 3.13-17; Mr 1.9-11)

²¹ Lubáragiñe ladaürúniwa Juan, dan le labásteragüdüniña güriquia, badíseiti giñe Jesúsu. Dánti le niján lan Jesúsu ayúmurgua lun Búngiu, ába lánjunrenchagun juánriñu, ²² ába laríjiniwa larárirun Sífiri Sándu luágun camá jamuga ában únjun, ába lagaambúniwa laríñagun ában umálali siélugiñe.

—Amürü Niraü le jínsiñebei nun, gúndaatina báu.

Linébaanfaangu Jesúsu

(Mt 1.1-17)

²³ Quei buri darándi irúmu láu Jesúsu dan le lagúmeserunbalin luwádigimari le uágubei loúnajei Búngiu. Jarítawagúati luágu liraü lan José, José, liraü Elí, ²⁴ Elí, liraü Matát, Matát, liraü Leví, Leví, liraü Melquí, Melquí, liraü Jána, Jána, liraü José, ²⁵ José, liraü Matatías, Matatías, liraü Amós, Amós, liraü Nahúm, Nahúm, liraü Eslí, Eslí, liraü Nagái, ²⁶ Nagái, liraü Maat, Maat, liraü Matatías, Matatías, liraü Semeí, Semeí, liraü José, José, liraü Judá, ²⁷ Judá, liraü Joána, Joána, liraü Résa, Résa, liraü Zorobabél, Zorobabél, liraü Salatiél, Salatiél, liraü Néri, ²⁸ Néri, liraü Melquí, Melquí, liraü Adí, Adí, liraü Cosám, Cosám, liraü Elmodám, Elmodám, liraü Er, ²⁹ Er, liraü Josué, Josué, liraü Eliézer, Eliézer, liraü Jorím, Jorím, liraü Matát, ³⁰ Matát, liraü Leví, Leví, liraü Simeón, Simeón, liraü Judá, Judá, liraü José, José, liraü Jonán, Jonán, liraü Eliaquí, ³¹ Eliaquí, liraü Meléa, Meléa, liraü Mainán, Mainán, liraü Matáta, Matáta, liraü Natán, ³² Natán, liraü David, David, liraü Isaí, Isaí, liraü Obéd, Obéd, liraü Booz, Booz, liraü Salmón, Salmón, liraü Naasón, ³³ Naasón, liraü Aminadáb, Aminadáb, liraü Arám, Arám, liraü Esróm, Esróm, liraü Fáres, Fáres, liraü Judá, ³⁴ Judá, liraü Jacób, Jacób, liraü Isáac, Isáac, liraü Abrahám, Abrahám, liraü Taré, Taré, liraü Nacór, ³⁵ Nacór, liraü Serúg, Serúg, liraü Ragáu, Ragáu, liraü Pelég, Pelég, liraü Héber, Héber, liraü Sála, ³⁶ Sála, liraü Cainán, Cainán, liraü Arfaxád, Arfaxád, liraü Sem, Sem, liraü Noé, Noé, liraü Laméc, ³⁷ Laméc, liraü Matusalén, Matusalén, liraü Enóc, Enóc, liraü Jaréd, Jaréd, liraü Mahalaléel, Mahalaléel, liraü Cainán, ³⁸ Cainán, liraü Enós, Enós, liraü Set, Set, liraü Adán, Adán, liraü Búngiu.

4

Loúchwagúniwa Jesúsu
(Mt 4.1-11; Mr 1.12-13)

¹ Ába lígiruni Jesúsu fulásu loúbawagu dúna Jordán, buin láu lubáfu Sifiri Sándu, ába lanügüni Sifiri Sándu lídoun fulásu mageirawati. ² Reideiti Jesúsu bián-wein wéyu ñi láu Máfia ouchagüei ánjein áburuja lídoun wuríbani. Meíginti ni cáta lídan sun bián-wein wéyu ligía, ába lasándirun ában ouñwenbun ilámaü. ³ Ábati laríñagun Máfia lun.

—Ánjein Liraü bubei Búngiu, salíguagüdbeí dübü le feínme.

⁴ Laríñaga Jesúsu lun.

—Tariñajare Lerérun Búngiu. “Mámarügüba táu fein jabágarida gürgia, jabágariduba giñe láu jagúnfulirun láu sun dimúrei le laríñagubei Búngiu.”

⁵ Lárigiñe, ába lanügüni Máfia Jesúsu luágun ában wübü íñuti, ába larúfuduni sun fulásu le ubouágubei lun lídan ában. ⁶ Ába laríñagun Máfia lun.

—Níchugubei sun ubáfu lúma sun uweíriguni le bun ⁷ ánjabu ájuduragua nun lun banügünina quei bubüngiute, báníbei súngubei, ladüga íbija náali sun le, áni gayáraati níchuguni lun le únti nabúseera.

⁸ Ába laríñagun Jesúsu lun.

—Disebá nueí, Máfia, ladüga tariñajare Lerérun Búngiu. “Judúguabá lun Búngiu le Babúreme, lúnügüla besériwida.”

⁹ Lárigiñe, ába lanügüni Máfia ubúrugin Jerusalén, ába laweíragüdüni tábulugu témpulu, ába laríñagun lun.

—Ánjein Liraü bubei Búngiu, chüguabá búngua yágiñe lun ünabun, ¹⁰ ladüga tariñajare Lerérun Búngiu.

Loúnajabaña Búngiu láni ánjeligu lun jóünigiruníbu,

¹¹ janügübadibu jájaburugu lueí labúleiseirun bugúdi luágu dübü.

¹² Ába laríñagun Jesúsu lun.

—Tariñajare giñe Lerérun Búngiu. “Mouchwagübeí Búngiu le Babúreme.”

¹³ Dánti le madárijali Máfia cába lan luwúyeri ouchwagúni ladüga lun Jesúsu, ába lígiruni lúngua luágu átiri dan.

Lagúmeseruni Jesúsu luwádigimari Galiléa
(Mt 4.12-17; Mr 1.14-15)

¹⁴ Ába lagíribudun Jesúsu Galiléoun buin láu lubáfu Sifiri Sándu, ába buríti ladímurejóun luágu lídan sun fulásu geyégua. ¹⁵ Arúfudajatija tídan jalígílisin juríu lídan sun fulásu, buíti jadímurejan sun gürgia luágu.

Jesúsu lídan ubúruğu Nazarét
(Mt 13.53-58; Mr 6.1-6)

¹⁶ Ábati lídin Jesúsu Nazarétün, le fulásu le ñi lubei lagüriajóua, ába lebélorun tídoun jalígílisin juríu lídan wéyu le eméraguagülei quei ligáburu yebu, ába laráramun lun lalíjan tídan Lerérun Búngiu. ¹⁷ Ába jíchugunun lilíburun proféta Isaías lun, dan le ladáranun, ába ladáriruni le ñi lubei laríñaga itara.

18 Níjein láni Búngiu Sífiri Sándu nuágu, ladüga anúadaja láadina lun níchuguni ugánu buíti joun gudémetiña, oúnaja láadina lun námalijaniña ja nidíjeribaña tídan janígi, lun náfuridagüdüniña adaürütiña, lun níchugun aríjini joun maríjintiña, lun neséfuruniña ja ouserúabaña wuríba,

19 lun nadímurejan luágu dan le fuleiseijabu lan Búngiu joun güriágu.

20 Ába ladáurunun Jesúsu líburu, ába líchugunun lun idejati tánina ligílisi, ába lañúurun. Queíti jasígirun sun ja ñíbaña aríaguei, 21 ába lagúmeserun adímureja, laríñaga.

—Ugúñe guánarü gúnfuljalí cátei le jigíbugiñe.

22 Adímurejatiña sun jagía buíti luágu Jesúsu, weírititi janígi luágu lubuídun buri dimúrei le laríñagubei. Jálügüdagua buríti jámagua.

—¿Mámasan le liraü José le?

23 Ába laríñagun Jesúsu joun.

—Subúsi nun luágu jaríñagubei lan cátei le nun. “Surúsia, agáraniguabá búngua”, jaríñaguba giñe nun. “Agáambaadiwa luágu buri cátei le adüga báalíbe Capernaúm, adügabei giñe ya bageira.”

24 Ába lasígirun adímureja, laríñaga.

—Nínárün jáu luágu úa lan ni ában proféta erésibirúati buídu lageira. 25 Chóuru numúti luágu añájein lán meja sarágu wúriña ja jiláguañábaña jámarigu jádan Israelítagu lídan meja lidáani proféta Elías, dan le májuyun lubei júya luágu úrúwa irúmu dimí, ába ñi lan sarágu ilámaü fulásurugu. 26 áni mounajan lumúti Búngiu Elías túmoun ni ában jádaangiñe wúriña jiláguaña jámarigu jagía ja aganóubaña Israél, loúnajei túmoun ában to aganóuboun Sarépta, yaráfa lun ubúrugu Sidón. 27 Níñanu meja giñe sarágu gawágutiña gumeín luágu jára ñi Israél lídan lidáani proféta Eliséo, úati ni ában jádaangiñe areidawaguagüdüti lueídügüya Naamán le Síriana.

28 Dan le jagáambunbalin sun ja ñíbaña ligílisirugu cátei le, ába jagáñidun sarágu. 29 Ába jásaarun, ába jaságaruni Jesúsu bougudín lueí fulásu, ába janügüni lábúlugun wúbü le gagíbuagubalin fulásu lun jájuchuruni ñigíñe. 30 Ába lásügürün Jesúsu jamídaanguágiñe jámagua, ába lídin.

*Ában wügüri gawáguti espíritu wuríbatí
(Mr 1.21-28)*

31 Ábati lídin Jesúsu Capernaúm, ában fulásu le lídaanbei Galiléa, ába larúfudajan joun güriágu ñi lídan wéyu le eméraguagülei. 32 Weírititi janígi láu ligáburí larúfudajan, ladüga láu ubáfu ladímureja.

33 Níñeinti ában wügüri ligílisirugu, gawáguti espíritu wuríbatí, ába lagúaragun ítara.

34 —Ígira báwa, ¿ca uágu bemétera wámoun, Jesúsu le Nazarétna? ¿Biábíña agüñrinchaguawa? Subúdi numútibu, áni subúdi numúti luágu amürü lan Liraü Búngiu le sándubei.

35 Ába ladeínjan Jesúsu lun espíritu wuríbatí ligía, ába laríñagun lun.

—¡Maníba, furíba lídaangiñe güriágu le!

Ábati lájuchuruni espíritu wuríbatí wügüri ligía múaragun jagíbugiñe súngubei, ába láfuridun lídaangiñe, mabúleiseirungu. 36 Ába laweíridun janígi súngubei, ába jaríñagun jámagua.

—¿Cáteisán buri dimúrei le? ¡Adímurejati wügüri le láu gumadí luma ubáfu joun espíritu wúríbatíña, ába jáfuridun!

37 Adímurejóatiti buri luágu Jesúsu lídan sun fulásu geyégu.

*Lareidaguagüdünnun Jesúsu límenidi Pédro
(Mt 8.14-15; Mr 1.29-31)*

38 Ábati láfuridun Jesúsu tídaangiñe jalígilisin juríu, ába lídan lúbíñoun Simón. Sándíñounti límenidi Simón, tabíruajaña, ába jayúmuragun lun Jesúsu lun lareidaguagüdünnun. 39 Ába lélemuchun Jesúsu tuágun, ába ladeínjan lun abíruaü, ába lagídarun abíruaü tueí. Lídan méme óra ligía ába tásaarun, ába tagúmeserun eténira joun.

*Lareidaguagüdünnun Jesúsu sarágu sánditiña
(Mt 8.16-17; Mr 1.32-34)*

40 Sun ja añájeinbaña sánditiña jábiñe, dan le láfuachun wéyu ába janügüniña lun Jesúsu, ába líchuguni lújabu jawágu cáda ában jádaangiñe, ába lareidagun furúmiegurügü sándi le jawáguti.

41 Sarágu jáña giñe ja gawágutiña espíritu wúríbatíña, ába jagídarúniwa jaweí, ába buri jagúaragun ítara.

—Amürü le Liraübei Búngiu.

Ába ladeinjan Jesúsu joun espíritugu wuríbatíña, mígirun lumútiña lun jadímurejan, ladúga subúdi jamúti luágu ligía lan Crístubei.

Lapúrichijan Jesúsu Galiléa
(Mr 1.35-39)

⁴² Dan le larúgadunbei, ába láfuridun Jesúsu bougudín luei ubúruгу lídoun ában fulásu mageirawati. Ába jáluajani gürígia, ába jachúlürün le ñíjin lubei, buséntiña yebe jeréderuni luei lídin, ⁴³ ába laríñagun joun.

—Gásu giñe nichuguni ugánu le luáguti larúeijan Búngiu joun lílana líbiri fulásu, ladúga lun líra nouñajoúa.

⁴⁴ Ítara líña lídin apúrichijeina tídan buri jalígílisin juríu, Galiléa.

5

Esénijani le láubei miláguru
(Mt 4.18-22; Mr 1.16-20)

¹ Luágu ában dan, ñíñein Jesúsu láru dúna le Genesarét, ábati jayábingua sarágu gürígia dari lun jámurudaguni, ladúga busén jamá jagáambuni lerérun Búngiu. ² Ába laríjin Jesúsu bián ugúnein málatu dúnarugu yaráfa lun láru béya, raríguaaña esénijatiña tídaangiñe, jachíbuñounti jasénin. ³ Ábati ládinun Jesúsu tídoun ában tídaangiñe ugúnein tugúya to lugúneboun Simón, ába laríñagun lun lun ladísedun murúsun luei láru béya. Ábati lañúurun Jesúsu tídan ugúnein, ába lagúmeserun arúfudaja joun gürígia ñígiñe. ⁴ Dan le lásurunbei ladímurejan, ába laríñagun lun Simón.

—Jeíba méme anágün, ábame jágurun ñi.

⁵ Laríñaga Simón lun.

—Maésturu, ñadímeinjadiwa sun áriebe, mañúguntiwa ni cáta, quei amürü lubei aríñagubalin, wágura.

⁶ Ába jágurun, dan le jiñúruginbárun séni, ñíñanu sarágu úduraü tídan dari yebe lun tajeiridagun. ⁷ Ábati jadügün seini joun jibirigu ja tídaanbaña to ában ugúnein lun jayábin íderaguaña. Ába jayábin, ába jabuínchagüdünun biángubei ugúnein dari yebe lun tadíbiragun.

⁸ Dan le laríjini Simón Pédro cátei le, ába lájuduragun ligíbugiñe Jesúsu, ába laríñagun lun.

—Ígira bána, Nabúreme, ladúga ában wügüri gaffigounti nugúya.

⁹ Laríñagubalin Simón líra ladúga laweiridun lanígi, jáu sun ja úarabaña lúma, luágu añúguni le jadügübei. ¹⁰ Weiriti giñe janígi Jacóbo lúma Juan, ja lirájüñü Zebedéo, ja lúmabaña Simón. Ába laríñagun Jesúsu lun Simón.

—Manúfudebá, lúmagiñe guetó buwádigimarida adíaja gürígia nun.

¹¹ Lárigiñeti játürün, ába jígiruni sun cátei, ába jóudin lúma Jesúsu lun láni jamá disípulugu.

Lareidaguagüdüñ Jesúsu ában gawágti gumeínluágu sun líra
(Mt 8.1-4; Mr 1.40-45)

¹² Luágu ában dan, lídaañein ában fulásu Jesúsu, le ñí lubei ában wügüri gawágti gumeín luágu sun líra. Dan le laríjimbalin wügüri ligía Jesúsu, ába lájuduragun dagá ligibu múarugun, ába layúmuragun lun ítara.

—Nabúreme, ánjabu busén, gayáraati bareidaguagüdüñina.

¹³ Ábati lagúruruni Jesúsu láu lújabu, ába laríñagun.

—Buséntina, areidaguabá.

Quei laríñagun ítara, ába lagídarun gumeín luei wügüri ligía, ¹⁴ ábati laríñagun Jesúsu lun lun mabájüdagun láani cátei le ni ca un. Laríñaga lun.

—Ñüdünrügübá, arúfudagua búngua lun fádiri, rubeíme edéweejani le uágubei laríñaga lilürudun Moisés luágu barúmadun, aríja jamámugei gürígia luágu areidaguadibu lan.

¹⁵ Eibu dan, eibu labúrchaguntima luágu Jesúsu, sarágu jañátija gürígia oúndaragutiña lun jagáambuni lúma lun lareidaguagüdüni jasándi. ¹⁶ Ábaja lídin Jesúsu le ñíjin lumúti úa jamá gürígia lun layúmuragun lun Búngiu.

Lareidaguagüdüñ Jesúsu ában fadáguaali
(Mt 9.1-8; Mr 2.1-12)

¹⁷ Luágu ában wéyu, ñíñein Jesúsu arúfudaja, ñíñanuti fariséogu jáma arúfudajatiña lilürudun Moisés, ñúbintiña lídaangiñe lirájüñü buri fulásu le láni Galiléa, Judéa lúma Jerusalén. Nijánti lubáfu Búngiu arijúa luágu Jesúsu láu lareidaguagüdüniña sánditiña. ¹⁸ Ábati jayábin fiú wügüriña barúina ában wügüri fadáguaali tídan ában ubáari, jalugati jebélaagüdüni le ñíjin lubei Jesúsu lun laríjini. ¹⁹ Madáritiña jalágiñeba lan jebélura ladúga jibe gürígia, ábati jaweínrun tábulugun múna, ába jagídarun murúsun lueigiñe loúgiñe le ñí lubei Jesúsu,

ába jarárigüdüni sánditi tídan lubárari ligíbugiñoun. ²⁰ Dan le laríjinbalin Jesúsu affíneni le jawágubei, ába laríñagun lun sánditi ligía.

—Wügüri, ferúdunawaali bifígoun.

²¹ Ábati jaríñagun arúfudajatiña lilúrudun Moisés jáma fariséogu jóunguarügü.

—¿Cáteisan güriá le, le minébenejabubei lun Búngiu láu ligáburi ladímurejan? Úati ámu gayáraati ferúduna lan figou lueídügüya Búngiu.

²² Subúdi lumúti Jesúsu ca lan jasáminabei, ába laríñagun joun.

—¿Ca uágu jasáminara ítara? ²³ ¿Cátima méreengünbei laríñawagun. “Ferúdunawaali bifígoun”, ódi “Sarába, beíbuga”? ²⁴ Narúfudaaliti jun luágu gayára lan ferúduna nan figou, áu le Wügüri Garaúwarügüti.

Ábati laríñagun lun le sándibei.

—Sarába, barúboun bubárari, beíba búbiñoun.

²⁵ Lídan óra ligía, ába lásaarun sánditi ligía jagíbugiñe, ába labúdunun lubárari tó buga ídaanboun laróunra, ába lídin lúbiñoun adímurejeina luágu luweírigin Búngiu. ²⁶ Ába laweírídun janígi sùngubei, ába jadímurejan luágu luweírigin Búngiu, ába jaríñagun láu luweírín janígi.

—Aríjaadiwa cátei weíriguti ugüñe.

Lagúarun Jesúsu lun Leví lun lánime disípulu
(Mt 9.9-13; Mr 2.13-17)

²⁷ Lárigiñe cátei le, ába láfuridun Jesúsu lídaangiñe fulásu ligía, ába laríjin ában agúburajati liseínsuna gumádi, giriti Leví, ñun líña lídan fulásu le ñí lubei lagúburaja, ába laríñagun Jesúsu lun.

—Falábana, queímoun núma queísi náni disípulu.

²⁸ Ába lásaarun Leví, ába lígiruni sun cátei lánina binádu libágari, ába lídin lúma Jesúsu queísi láni disípulu lúmagiñe óra ligía.

²⁹ Lárigiñe, ába ladügün Leví ában óunwenbun fédu lun Jesúsu, lúbiñe, ñíñanuti sarágu agúburajatiña liseínsuna gumádi jámaya ámu güriá ñun luágu dábula jáma. ³⁰ Ába jagúmeserun fariséogu jáma arúfudajatiña lilúrudun Moisés adímureja luágu Jesúsu jáma láni disípulugu, ába jaríñagun joun.

—¿Cásan uágu jeiginbei jáma agúburajatiña liseínsuna gumádi lúma jáma ámu gafígountiña?

³¹ Laríñaga Jesúsu joun.

—Ja magádiebaña, memégeirúntiña surúsia, aná ja sándibaña. ³² Máma niábiña áluaja magádietiña ligíbugiñe Búngiu, niábiña áluaja gafígountiña lun lasáansirún jóuserun.

Jálügüdüni Jesúsu luágu ayúnaruni
(Mt 9.14-17; Mr 2.18-22)

³³ Ábati jaríñagun lun Jesúsu.

—¿Ída líñasan ayúnara jabei lánigu Juan jáma fariséogu, ayúmuragua jagía sarágu lun Búngiu, ánjaña báni disípulugu, jóutiña, gurá jagía súnwandan?

³⁴ Ába laríñagun Jesúsu joun.

—¿Gayáraati funági jayúnaragüdüniña güriá ja jamísurajan lídoun ában maríei sun niján lan adári jáma ñi? ³⁵ Lachúlürüba dan lun lídin adári, ligímeti jayúnarun.

³⁶ Rúti giñe Jesúsu ában jémpulu joun luágu iséri larúfudajan lúma binádu, laríñaga.

—Úati íbuguti murúsun gamísa tueigiñe ában anáanguni isérigiru lun láfadajan ában anáanguni ñulújaru, ánjein ladúga ítara, lagádeiruboun to isérigiruboun, áni merédebei giñe murúsun gamísa iséri ligía buídu tuágu anáanguni ñulújaru tugúya. ³⁷ Michuguntu giñe diweín iséri lídoun guéru ñulújali, ánjein adügüwa ítara, tajeíridagubei diweín iséri guéru ñulújali, féridiméti diweín, féridi guéru. ³⁸ Ligía lúnti lubei tíchugún diweín iséri lídoun guéru iséri, ítara lúba lesériwidun guéru, seriwi diweín. ³⁹ Úati giñe átuti diweín to binádu lun labúseerunun to iséri lárigiñe, laríñaguba. “Búitimaatu to binádu.”

6

Jabúdajan disípulugu túriágu lídan wéyu le eméraaguagülei
(Mt 12.1-8; Mr 2.23-28)

¹ Luágu ában wéyu le eméraaguagülei, eíbugeina líña Jesúsu labádinagua nádü jáma láni disípulugu, átújeina jagíati disípulugu lin túriágu, ába jéferejani láu jájabu, ába jeígini líla. ² Ábati jaríñagun jádaangiñe fariséogu joun.

—¿Cásan uágu jadúga wadágimanu le moún lumuti ladügün lídan wéyu le eméraaguagülei?

³ Laríñaga Jesúsu joun.

—¿Malíjangidün luágu le ladügübei Davíd luágu ában dan, dan le lalámachunbei jáu sun ja úarabaña lúma? ⁴ Ába lebélorun tídoun lúban Búngiu, ába lanügün tídaangiñe feín to sagraúboun,

jou ligía tídaangiñe, ru ligía joun ja úarabaña lúma, láu sun fádirigu rügüñanu lán yebe lúnbaña jeígin tídaangiñe fein tugúya, según lilúrudun Moisés, áni máma figoú le ladügúbei David ligíbugiñe Búngiu.

⁵ Ariñagati giñe joun.

—Gabañutina, áu le Wügüri Garaúwarügüti, lun naríñagun cába lan gayára ladügúniwa wéyu le eméraguagülei.

Wügüri le jiláalibeí újabu
(Mt 12.9-14; Mr 3.1-6)

⁶ Lídaanya ában wéyu le eméraguagülei, ába lebélorun Jesúsu tídoun jalígílin juríu, ába lagúmeserun arúfudaja. Níñein ában wügüri jiláli lújabu le louñwenren, ⁷ añjati arúfudajatiña lilúrudun Moisés jáma fariséogu ariáaei Jesúsu ánjein lagáranijaba lubei lun lídan wéyu le eméraguagülei, lun jadárirun lídúnrun. ⁸ Subúdi lumúti ca lan jarítagebei, ába laríñagun lun wügüri le jiláalibeí újabu.

—Sarába, ráramabá wagíbugiñe.

Ába lásaarun, ába laráramun ñi. ⁹ Ábati laríñagun Jesúsu joun jíbiri.

—Nálügüdaadün ában cátei. ¿Ca cátei gayáraabei ladügün lídan wéyu le eméraguagülei, buídu ódi wuribani, lasálbarun íbágarí ódi lagídarán?

¹⁰ Ábati laríaguniña Jesúsu sun ja geyégubaña láu, ába laríñagun lun wügüri ligía.

—Tulébei bújabu.

Ába látuleruni, ába lareídagun. ¹¹ Ja jíbiri, ába jagáñidun sarágu, ába jagúmeserun álügüdagua jámagua ída lúba lan gayára lan jagúmuchun láu Jesúsu.

Lanúadajaniña Jesúsu dúusu apóstolugu
(Mt 10.1-4; Mr 3.13-19)

¹² Lídoun dan ligía, ába lídin Jesúsu luágun ában wübü ayúmuragua lun Búngiu. ¹³ Dan le larúgadunbei, ába lagúarun joun láni disípulugu, ába lanúadajan dúusu jádaangiñe, ja únbaña lagúara apóstolugu. ¹⁴ Niján jíribei. Simón, le méme líchubei Pédro, Andrés, le lamúlen Simón, Jacóbo lúma Juan, Felipe lúma Bartolomé, ¹⁵ Matéo lúma Tomás, Jacóbo, le liraú Alféo, Simón, le áfaaguti lun jawáanserun juríu, ¹⁶ Júdas, le lamúlen Jacóbo, lúma Júdas Iscarióte, le alúgurubalin Jesúsu.

Larúfudajan Jesúsu joun sarágu gürígia
(Mt 4.23-25)

¹⁷ Ába larárirun Jesúsu jáu lueígiñe wübü, ába leréderagun jáu láni disípulugu lídan ában fulásu le ñi lumuti sagádi wásati, níñanu giñe sarágu gürígia ñúbintiña louñbawagugiñe Judéa, Jerusalén, lúma lárurugugiñe Tiro lúma Sidón. Sun gürígia ja, jayábiña lun jagáambuni lapúrichijan Jesúsu lúma lun lareídaguagüdüni jasándi. ¹⁸ Já buri asúfurirubaña jáu espíritu wuriñatiña, areídaguatiña giñe. ¹⁹ Álugatiña sun gürígia jagúrirun luágu Jesúsu, ladúga areídaguagüda lumútiña súngubei láu lubáfu.

Fuleiseiwatiña jáma fugiábugu
(Mt 5.1-12)

²⁰ Ábati laríjin Jesúsu jawágun láni disípulugu, ába laríñagun joun.

—Fuleiseiwatün, jugúya le mégeihei, ladúga ménreengúnbei jun lun jebélorun lídoun larúejan Búngiu.

²¹ Fuleiseiwatün, jugúya le áfaagubei ilámaü guetó, ladúga jaquímuleduba.

²² Fuleiseiwatün, jugúya le ayájubei guetó, jéjerajaba lárigiñe.

²³ Fuleiseiwatün dan le iyéreegu jumá joun gürígia nueígiñe, dan le jabúgagunün jawáriu, dan le janábagonün, dan le janügüni jíri queí ní cáta, queí cátei wuribati, nueígiñe, áu le Wügüri Garaúwarügüti. ²³ Gúnda jumá sarágu, buin jumá láu ugúndani lídan wéyu ligía, ladúga jibíjuba ában ouñwenbun afáyeiruajau síélu, ítara méme líña meja jadúga binádu jagúbúrigu gürígia ja joun profétagu.

²⁴ Fugiábugu jugúya, jugúya le risibeí, ladúga íbija jumáli sun ugúndani le lúnbei jibíjini.

²⁵ Fugiábugu jugúya, jugúya le químulebei, ladúga jalámachuba.

²⁶ Fugiábugu jugúya le éjerajabei guetó, ladúga jayájuaaba láu írni.

²⁶ Fugiábugu jugúya dan le sun jamá gürígia adímureja buíti juágu, ítara líña meja jadímurejan binádu jagúbúrigu buíti jawágu profétagu yéetiña.

Jínsiñe jamá jáganiñu jun
(Mt 5.38-48, 7.12)

²⁷ Niján nerérun jun, Jugúya le agáambubalina. Jínsiñe jamá jáganiñu jun, adúga jumá buíti joun ja iyéreejabúbaña jun, ²⁸ biní jumaña ja íñaragutün, ayúmuragua jumá jawágu ja anábagutün. ²⁹ Anjabu láfara ában gürígia luágu ában louba bigibu, rúbei giñe le ában louba lun,

le anügütu babíte buei, rúboun gíñe bisímisin lun. ³⁰ Furúmieguarügü le amúriajati búma, rúba lun, le anügüti bumégen, máluajabei lúma. ³¹ Le cátei le babúseerubei ladügün bun, ligialá badüga joun ámu.

³² ‘Ánjein já rügüñanu lubei jínsiñejabúbaña jun jínsiñe jun, ¿ca buíti jadügübei láu líra? Ásta gaffigountiña, ítara líña jadüga. ³³ O ánjaün lan adüga buíti jounrügü ja adügübaña buíti jun, ¿ca buíti jadügübei láu líra? Ítara líña gíñe jadügün gaffigountiña. ³⁴ Ánjaün afúredeija jounrügü ja úmagiñebaña jarítagua jibíjin som cátei, ¿ca buíti jadügübei láu líra? Afúredeijatiña gíñe ja wuríbabaña joun wuribatíña jáledi, agúrabañu jagia gíñe jabíjin som cátei jámagiñe. ³⁵ Ánjein jugúya, lúnti jínsiñe jamá jáganiñu jun, adüga jugúyame buíti, afúredeija jugúyame, magúrabaajaanga ní cáta lewéñegua. Ítara lúba weíri lan jafáyeiruaja lúmagiñe Búngiu le íñugubei, áni lirájüñubadün gíñe le tímatimaati, ladüga ligía, fuleiseijabúti gíñe joun ja meteíngiradibaña lúma joun ja wuríbabaña. ³⁶ Gudémejabu jumá, quei gudémejabu lan jüguchi Búngiu.

Madímureja jumá wuríba jawágu ámu

(Mt 7.1-5)

³⁷ ‘Madímureja jumá wuríba jawágu ámu, ábame gíñe mariñagun lan Búngiu luágu wuríba lan jigáburi. Míchiga jumá jadúnrun ámu, míchun lámuga gíñe Búngiu jidúnrun. Ferúduna jumá, ferúduna lámugaün gíñe Búngiu. ³⁸ Rújuma joun ámu, ru lámuga gíñe Búngiu jun. Líchuguba Búngiu sarágu jun, ladügüba jun queíguebeirügü jadüga joun ámu.

³⁹ Rúlumuti Jesúsu jémpulu le joun.

—¿Gayáraati funági ladúndejan ában maríjinti ában maríjinti líledi? ¿Ma jeíguaduba biángubei lídoun ában meme júyu? ⁴⁰ Úati ní ában disípulu weíríguti luei lumáesturun, íbini ánjein lagúmucha latúriajan, chülürügübei quei lumáesturun.

⁴¹ ‘¿Ída líña gayára bubálin liraúraü ífei le lídaanbei lágu bíbugaña aríja, áni masándi bumúti durúsu le lídaanbei bágu? ⁴² ¿Ída líña gayára lubei baríñagun lun bíbugaña. “Sagánei liraúraü ífei le bágurugubei”, áni masándi bumúti durúsu le bágurugubei? ¡Biánguañein bigíbu! Sagánei durúsu le bágurugubei furúmiñe, gayára lámuga baríjini liraúraü ífei le lágurugubei bíbugaña buídu lun baságaruni.

Luágu lín tídibu wéwe tasúbudirúa

(Mt 7.17-20, 12.34-35)

⁴³ ‘Úati tídibu wéwe buíti lun wuríba lan lín, úati gíñe tídibu wéwe wuríbati lun buídu lan lín. ⁴⁴ Sun tídibu wéwe subúdiwati luágu lín, mátüjountu ígo lueígíñe jíyu, ní beíbei lueígíñe guríbiyuwa. ⁴⁵ Gürígia le buídubei, cátei buíti lariñagubei ladüga cátei lan buíti tídaanbei lanígi, gürígia le wuríbati, cátei wuríbati lariñagubei ladüga cátei lan wuríbati tídaanbei lanígi. Luágu le lariñagubei gürígia lasúbudirúa ca lan tídaanbei lanígi.

Bián ébuu

(Mt 7.24-27)

⁴⁶ ‘¿Ca uágu jaríñaga luágu áu lan Jabúremebei áni madügün jumúti le nubeíbei? ⁴⁷ Nariñagaali jun ída líña lan le ñúbinbei nun áni adügalei le nubeíbei. ⁴⁸ Ítara líña quei ában wügüri le ábunagubei ában muna, achíajati julíli furúmiñe, ába lábununi wagábu labádinagua dúbü derébuguti. Dan le líñúrunbei dúna, ába líabin fulúdu láu érei tuágun muna tugúya, siñá lumutu ánjingicha ladüga luáguñoun lan ébuu derébuguti. ⁴⁹ Ánjeinti le agáambubalina áni madügün lumúti le nubeíbei, ítara líña quei ában wügüri le ábunagubei lúban ligíbuagu ságoun, mawágaburiga, dánti le líñúrunbei dúna, ába líabin fulúdu láu érei tuágun, ába teíguadun, ába tagúnrinchagun le gumúti.

7

Lareidaguagüdüni Jesúsu lumúsun ában gumándan Rómana

(Mt 8.5-13)

¹ Dan le lásurunbei ladímurejan Jesúsu joun gürígia, ába lídin Capernaúm. ² Ñíñein ában gumándan Rómana ñi, láu ában lumúsun jínsiñeti lun sarágu, sándiñein músu ligía, yaráfa lun loúnwen. ³ Dan le lagáambunbei gumándan ligía luágu Jesúsu, ába loúnajan fiú jádaangiñe wügüriña weírígutiña lídan jaffíñen juríu lun jayúmuragun lun Jesúsu lun lídin areidaguagüdei lumúsun. ⁴ Ába jóúdin lúmoun Jesúsu, ába jagúmeserun ayúmuragua lun táu sun janígi, jaríñaga lun.

—Buíti lun bíderaguni gumándan le, ⁵ ladüga jínsiñetiwa wagía juríu lun, ligía guánarügü ábunaguagüdübarun walígílisin.

⁶ Ábati lídin Jesúsu jáma, dan le yaráfaña tun lúban gumándan ligía, ába loúnajan gumándan jádaangiñe lumádagu aríñaga lun Jesúsu.

—Nabúreme, itara líña gumándan lun manügün ban bubéresegun ñüdün lúbiñe, luágu nege madúna lan lun bebélurun lúbiñoun, ⁷ ligía nege mídin lubei lúngua álugabu. Rúrügübei dimúrei, ábame lareídagun lumúsun. ⁸ Ladüga ligía nege giñe lábugiñeñein gumádi ññutimaati, áni añájein giñe sudaara lábugiñe lagúmadijan. Dan lé nege lariñagun lun ában jádaangiñe lun lídin, ññüdúnti, dan le lariñagun lun le ában lun liábin, ññúbinti, áni dan le loúnajani lumúsun adüga som cátei, adüga lumúti. Itara lúba nege, luágu berérun mósu lídin sándi luei lumúsun.

⁹ Dan le lagáambunbalin Jesúsu cátei le, weiriti lanígi láu wügüri ligía, ába larijin jawágun gürígia ja afálarubalin, aba lariñagun joun.

—Ninárün jáu, ni íbini jádan Israelítagu madárigidina afñeni weiriti quei lafiñen wügüri le.

¹⁰ Dánti le jachülürünbei wügüriña ja ññüdünbaña álugei Jesúsu járigoún lúbiñoun gumándan, areídaguáli lumúsun.

Lágyuyugüdüni Jesúsu tiraül ában jiláali túmari

¹¹ Lárigiñe cátei le, lídiña Jesúsu lídoun ában ubúrugu gíriti Naín, úareina jáña láni disípulugu lúma, jáma sarágu gürígia. ¹² Dan le lachülürünbei yaráfa lun lubéneri ubúrugu ligía, ába larijin jóúdin ábunaja ában jiláali le ligiarügüti tiraül lúguchu to jiláali túmari. Sarágu jáña lílana fulásu ññüdün ábunaja túma. ¹³ Dan le larijinbarun Wabúreme Jesúsu, ába tagüdemedagun lun, ába lariñagun tun.

—Mayájuabá.

¹⁴ Ába layárafadun, ába lagúrurunun gánjoun, ába jaráramagun ja anügübaña. Ába lariñagun lun jiláali.

—Irájú, inaríñaguña bun lun básaarun!

¹⁵ Ábati lásaarun lé buga jiláalibe, ába lagúmeserun adímureja. Ába ledégereruni Jesúsu tun lúguchu. ¹⁶ Dan le larijinbalin gürígia cátei le, ába laweíridun janígi, ába jagúmeserun adímureja buíti luágu Búngiu, jariñaga.

—Chülügua ában proféta weiriguti wádoun.

Ariñagatiña giñe.

—Ññubinja Búngiu íderaguawa, wagía le lumútuniña.

¹⁷ Ába lagaambúniwa cátei le ladügübei Jesúsu lídan sun Judéa lúma geyégu láu.

Loúnagülegu Juan le abásteragüdjabei
(Mt 11.2-19)

¹⁸ Agáambati Juan luágu sun cátei le, abájüdagua jamúti lánigu lun. Ábati lagúarun joun biáma jádaangiñe, ¹⁹ ába loúnajaniña álügüdei Wabúreme Jesúsu ánjein ligía lubei Cristubei le lúnbei liábin, o ánjein jagúrabajaba lubei ámu. ²⁰ Dan le jachülürünbei le ññi lubei Jesúsu, ába jayárafadun, ába jariñagun lun.

—Loúnajañadiwa Juan le abásteragüdjabei álügüdadu ánjein amürü lubei Cristubei le lúnbei liábin, o ánjein lun lubei wagúraban ámu.

²¹ Lidán méme óra ligía, areídaguagüdati Jesúsu sarágu gürígia lídaangiñe jasándi lúma jasúfurirun, lúma jádaangiñe espíritugu wuríbatiña, aríjagüda ligía giñe sarágu marijintiña.

²² Ába lubeiti lariñagun joun.

—Jeíba, jariñageime le jaríjubei lúma le jagáambubei lun Juan. Jabájüdaguáme lun luágu jaríjin marijintiña, jeíbugun meíbuguntiña, jareídagun láutiña gumein luágu jára, jagáambun magáambaditiña, jágyuyugun jiláaña, lúma luágu líchugún ugánu luáguti asálbaruni joun gudémetiña. ²³ Gúndaati giñe gürígia le meféridirun lumúti lafiñen nuágu.

²⁴ Lárigiñe jóúdin ja buga loúnajabaña Juan, ába lagúmeserun Jesúsu adímureja luágu Juan joun gürígia, lariñaga.

—¿Cásan jídinbei aríja lídan fulásu mageírawati? ¿Ában mabúru le lánjinjan garábali? ²⁵ Ánjein máma lubei itara líña, ¿cáti jídinbei aríja? ¿Ában wügüri táu anáanguni wéndegutu? Máma ligía, subúdi jumúti luágu ja lan wéndegubaña adáüragun, agánawa jagía buídu, tídaañanu jában urueigu. ²⁶ Lidán linárün cátei, ¿ca jídinbei aríja? ¿Ába proféta? Ánja, inárüni, áni ában weiriguti sügü láu proféta. ²⁷ Juan, ligía oúnagülei le uágubei tariñaga Lerérun Búngiu. Noúnajañein noúnagüle bubáragiñe

lun laráansejani úma bubá.

²⁸ Quei nariñaguni jun, jádan sun gürígia, úagili proféta weiriguti luei Juan, áni láu sun líra, weiriguti le únabutimaabei lídan larúeijan Búngiu sügü láu le anúgarügübalin ugánu luágu arúeijani ligía.

²⁹ Dan le jagáambunbalin sun gürígia, ásta ja agúburajabaña liseínsuna gumádi, cátei le, ába jariñagun luágu richá lan Búngiu láu lariñagun liyúmulugugiñe Juan luágu lúnti lan jasáansiraguni jagáburi. Gürígia jagía, resíbi jamáali meja labásteragüdjagan Juan, ³⁰ ánjañati jibe-ágei fariséogu jáma arúfudajatiña lílúruden Moisés, májatiña meja lun jadügüni le lubeibe

Juan, merésibirun jamúti lé yebe labúseerubei Búngiu ladügün luágu jafúleisein. ³¹ Ába lariñagun Jesúsu.

—¿Ída liñásan jagáburi gürígia lánina dan le? ¿Cásan lenégebei? ³² Ítara jáña quei irájüñü ja añúurubaña mágidirugu ájurerá, ába jagúaragun joun jíbegu. “Íñaajatiwa fídu jun, mabínajantün, erémujatiwa urému jíruti jun, mayájuntün.” ³³ Ladüga ñübinti Juan le abásteragüdajabei, lé meja meiginbei fein, mátun ligía diweín, aríñagatün luágu gawágu lan espíritu wuríbatí. ³⁴ Lárígiñe, ába niábin, áu le Wügüri Garaúwarügüti, joutina áni gurá áu. Jariñaga luágu geígadina, gátadi, jamáda áu nege gaffíountiña jáma agúburajatiña liseínsuna gumádi. ³⁵ Wel, ja chúbaña áu, subúdi jamúti luágu buídu lan le ladügübei Búngiu láu lichü láu.

Jesúsu lúbiñe Simón le fariséo

³⁶ Ába lamisurajani ában jádaangiñe fariséogu Jesúsu lun lídin eíga lúbiñe, ába lídin Jesúsu lúbiñe fariséo ligía, ába lañúurun eíga luágu lidábulan. ³⁷ Ñíñounti ában würi wuríbatí témeri lídan ubúruugu ligía, dan le tagáambunbei luágu lídin Jesúsu eíga lúbiñe fariséo ligía, ába tídin láu ában lágei ibíñei jémeti. ³⁸ Ába taráramun lanágangiñe Jesúsu, lubádu lugúdi, ába tadüduragüdüni lugúdi láu táguira. Nuján ayájuaja, nuján arágajei láu tídiburi, nuján achújei lugúdi, ába téseruni ibíñei luágun. ³⁹ Dan le larijínbalin fariséo le amísurajabalin Jesúsu cátei le, lariñaga lünguarügü. “Lun jamúga inárüni lan luágu proféta lan wügüri le, lasúbudirüñein jamúga ca lan to agúruruboun luágu lúma ca lan tuwýyeri gürígia tugúya, luágu wuríba lan témeri.” ⁴⁰ Ábati lariñagun Jesúsu lun fariséo ligía.

—Simón, níjein ában cátei lun nariñaguni bun.

Lariñaga fariséo.

—Aríñagabei nun, maésturu.

⁴¹ Lariñaga Jesúsu lun.

—Niñanu bián wügüriña dúweitiña seínsu lun ában afúredeijati. Ában jádaangiñe, dúweiti seíngü-san denáriu, le ában, dimí-san. ⁴² Queíti siñá lubei jafáyeiruni, ába ferúduna láani afúredeijati ligía jadúweijan biángubei. Aríñagabeiti nun. ¿cábaga jádaangiñe jínsiñejabutima lun afúredeijati ligía?

⁴³ Lariñaga Simón lun.

—Lídan nariñagun, le gíbetimaabei adúweijan.

Lariñaga Jesúsu lun.

—Ríchátibu.

⁴⁴ Ába larijín Jesúsu tuágun würi tugúya, ába lariñagun lun Simón.

—¿Ariagu bíña tun würi to? Belútina búbiñoun, míchutibu dúna nun lun nachíbuni nugúdi, ánjounti würi to, ágawagüda tumúti nugúdi láu táguira, ába tamábeidagüdüni láu tídiburi. ⁴⁵ Machú bumútina, ánjoun tugúya, lúmagiñe nebelúrun, merédegili tachújani nugúdi. ⁴⁶ Míchutibu aili nábulugu, ánjoun tugúya, túguatu ibíñei jémeti luágu nugúdi. ⁴⁷ Ligía nariñagunbei bun luágu arúfuda láani luweírín tínsiñejabu luágu ferúdnawa lan líbe tíffgoun, ánjeinti gürígia le míbeti ferúdnawa lan, míbeti ínsiñeni larúfudun.

⁴⁸ Ábati lariñagun Jesúsu tun würi tugúya.

—Ferúdnawaali bíffgoun.

⁴⁹ Ábati jagúmeserun amísurajoutiña ja ñünbaña lúma ñi aríñaga jámagua.

—¿Cáteisán wügüri le, ferúdnuna lubei gíñe figou?

⁵⁰ Ába lariñagun Jesúsu tun würi tugúya.

—Sálbawádibu lídaangiñe bíffgoun ladüga bafíñerun nuágu, beíba darángilañu.

8

Würiña já buri meja íderaguti Jesúsu

¹ Lárígiñe cátei le, ñüdünti Jesúsu lídoun sarágu ubúruugu lúma buri lirájüñü fulásu íchigei ugánu buíti luágu larúejan Búngiu. ² Ñüdútiña dúusu apóstolugu lúma jáma würiña ja lareidagugüdübaña jádaangiñe espíritugu wuríbatíña lúma sándi. Níñoun María to gíriboun Magdaléna jádan, to ídaangiñeboun jáfurida sédü espíritugu wuríbatíña, ³ níñoun gíñe Juána, to lúmari Chúza, le oúnigirubarun lúban Heródes, níñoun Susána, jámaya sarágu ámu ja íderagubálin láu le jámati.

Jémpulu luáguti ábunaguti

(Mt 13.1-9; Mr 4.1-9)

⁴ Sarágu jáña gürígia ñübinburitiña lídaangiñe sarágu fulásu lun jarijini Jesúsu, dánti le oúndaraguaaña, ába ladímurejan Jesúsu joun láu jémpulu. Lariñaga joun.

⁵ —Furíti ában ábunaguti ábunagua líla nádü, dan le afúrujeina láani, ába láburiñan lídaangiñe luágun úma, ába jadügüraguni ásügürütiña, ába jeígini dunúru. ⁶ Líbiri, ába láburiñan

labádinaguouñ dübü, dánti le labouçhun, ába lásaürün ladüga lumábei fulásu. ⁷ Ába láburujan líbiri labádinaguouñ jíyu, ába láfaruni jíyu le ájüchübei úara lúma. ⁸ Níñein giñe lídaangiñe, áburujati lídoun múa buíti, dan le laweinamudun, gin ligia, buíti lalúbajoún, cáda ílaü rúti san águu.

Lárigiñe lariñaguni Jesúsu cátei le, ába lariñagun joun láu umálali jéreti.

—Jugúya le garigeirugubei lun jagáambun, agáamba jumána.

Le lébubei ladímurejan Jesúsu láu jémpulu

(Mt 13.10-17; Mr 4.10-12)

⁹ Ábati jálügdüni láni disípulugu ca lan lílabei jémpulu le. ¹⁰ Laríñaga joun.

—Jugúya, subúdigüda láali Búngiu cátei arámudaguati le luágutíbei larúeijan jun, ánjaña ja mebèresenbaña láu lerérun, láu jémpulu lariñawagúa cátei luágutí larúeijan joun lun íbídiñebei lan líla cátei le jaríjibe joun, lun giñe úa lan gunfaráanda jamáni cátei le jagáambubei.

Lafúnraanguagüdüni Jesúsu jémpulu luágutí ábunaguti

(Mt 13.18-23; Mr 4.13-20)

¹¹ Ába lariñagun Jesúsu joun.

—Niján líla jémpulu ligia. Líla nádü, ligia lerérun Búngiu, ¹² úma le ñíjin lubei láburuja lídaangiñe líla nádü, jagía güriñe ja agáambubalin lerérun Búngiu, ába líabin Máfia, ába lagídaruni tídaangiñe janígi lun mafíñerun jamá, masálbarun jagíame. ¹³ Dübü le ñíjin lubei láburuja líbiri líla nádü, jagía güriñe ja agáambubalin lerérun Búngiu, ába jerésibiruni láu ugúndani, áni márügüdünti jádan buídu, affíñetiña luágu murúsun dan, áni dan le jóuchawagún, mawándun jamúti, ába jeféridiruni jaffíñen luágu Búngiu. ¹⁴ Jíyu le ñíjin lubei láburuja líbiri líla nádü, jagía güriñe ja agáambubalin lerérun Búngiu, ába jasígiruni binádu jagáburi, ába jasígirun arítagua luágu írísini lúma ugúndani le lánina ubou le, úati fulásu jaríttagurugun lun lerérun Búngiu, siñátiti laságarún cátei buíti jádaangiñe. ¹⁵ Ánjeinti múa buíti le ñíjin lubei láburuja líbiri líla nádü, jagía güriñe ja agáambubalin lerérun Búngiu táu anígi buítu, adüga jagía gásu láu lerérun, eíbuga jagía quei lubúdubu, sagáwati cátei buíti jádaangiñe.

Jémpulu luágutí lámpu

(Mr 4.21-25)

¹⁶ Ába lariñagun Jesúsu.

—Úati güriñe ébeduti lámpu, ába ladáuragun láu láu som cátei o líchuguni lan tábugiñe gabána, íñu líchigei lun larúgongadágüdüñ múnada, lun gayára lan jaríjin ja ebélurubaña jabárua. ¹⁷ Úati lubeiti ní cáta arámudaguati lun mafúnraangudun lan, úa ní cáta le íbídiñewati lun machülürün lan dan lun lasúbudirúniwa lúma lun lafúnraangudun.

¹⁸ ‘Gagáambadi jumá lubeiti buídu lun lerérun Búngiu, le gámati lerérun Búngiu tídan lanígi, libíjuba lánwoun le lúmabei, ánjeinti le úabei ní cáta lídaangiñe lerérun Búngiu tídan lanígi, íbini le uágubei larítagua luágu níjein lan lúma, lagídarúaba luei.

Lúguchu Jesúsu jáma lamúlenu

(Mt 12.46-50; Mr 3.31-35)

¹⁹ Ábati tachülürün lúguchu Jesúsu jáma lamúlenu le ñíjin lubei Jesúsu, siñáti jayárafadun lun ladüga jíbe güriñe. ²⁰ Ába lariñawagún lun.

—Nujántia búguchu jáma bamúlenu bougudi áni buséntiña jaríjinibu.

²¹ Ába lariñagun joun.

—Ja agáambubalin lerérun Búngiu, úara jagía lúma, jagía núguchubaña jáma namúlenu.

Lagálumaduni Jesúsu lérouga

(Mt 8.23-27; Mr 4.35-41)

²² Luágu ában wéyu, ába ládinun Jesúsu tídoun ában ugúnein jáu láni disípulugu, ába lariñagun joun.

—Queímoun loubáfurugun lagúnu.

Ába jóúdin. ²³ Dan le añája lan ánjíñuragua, ába larúmugun Jesúsu. Ába láfurun ában garábali jéreti jáu, lagúnurugu, ába lagúmeserun dúna ebéluja tídoun jagúne yaráfa lun jadíbiragun.

²⁴ Ábati jóúdin agágudajei Jesúsu, ába jaríñagun lun.

—¡Maésturu! ¡Maésturu! ¡Wadíbiragua!

Ábati lásaarun Jesúsu, ába ladeínjan lun garábali lúma lugúdi barána, ába lagálumougadun, ába darángila lan sun cátei. ²⁵ Ábati lariñagun joun disípulugu.

—¿Ca susérebei lun jaffíñen?

Ába jálügdüdagun jámagua láu anúfudei lúma luweírín anígi, jaríñaga.

—¿Cátei funásan wügüri le, gumádi lubáli garábali lúma lugúdi barána áni agáamba jameí?

Wügüri Gadárana le gawágubei espíritugu wuríbatíña
(Mt 8.28-34; Mr 5.1-20)

²⁶ Ába jachülürün loubawagun Gadára, le loubáfurugubei lagúnu, ligíbugiñe Galiléa. ²⁷ Dan le larárirunbei Jesúsu, ába liábin ában wügüri lílana fulásu ligía lubádun. Lújali wügüri ligía gawágu espíritugu wuríbatíña. Madáuti anáanguni, maganoún ligía tídan muna, lídan buri jabára jíláña le achigiti luágu dúbú lagánawa. ²⁸ Dan le laríjinbalin wügüri ligía Jesúsu, ába lájuduragun ligíbugiñe, ába lagúaragun.

—¿Ca uágu bemétera númoun, Jesúsu Liraü Búngiu le Íngutimaabei? Ayúmuraguatina bun lun masúfuriragüdün bánina.

²⁹ Laríñagunbei itara ladúga lagúmadiruñein lan Jesúsu espíritugu ligía lun láfuridun lídaangiñe. Saráguja weíyaasu lárügüdüni espíritugu wuríbatí ligía, ábaja jagúraguni gürígia lújabu lúma lugúdi láu güríngüri lun ledéraguagüdün, ábaja látumuraguni, ába lanúrügüdüni espíritugu lídoun fulásu le mageírawati. ³⁰ Ába laríñagun Jesúsu lun.

—¿Ca bíri?

Ába laríñagun.

—Lejión níribei.

Laríñagunbei luágu ligía lan líribei ladúga gíbeeña espíritugu wuríbatíña ja ebélurubaña lídoun. ³¹ Ába jamúriajan espíritugu jagía lúma Jesúsu lun mouñajan láníña máfiougatin. ³² Queíti níñanu jamá sarágu búiruju eiga luágu ában wúbú yaráfa, ába jayúmuragun espíritugu jagía lun lun louñajaniña jádoun búiruju jagía, ába lánjarun Jesúsu. ³³ Ábati jáfuridun espíritugu wuríbatíña jagía luei wügüri ligía, ába jebélurun jádoun búiruju, ábati jáguragun búiruju jagía jóungua lueígiñe ában gudúungu, ába jáburujan lídoun lagúnu, ába jañáradagun.

³⁴ Dan le jaríjinbalin ja oúnigirubaliña búiruju cátei le asúseredubei, ába janúfudedagun, ába jeibaagun abájúdaguei ubúru luágu ábaaba. ³⁵ Ábati jóungua gürígia aríjei cátei le asúseredubei. Dan le jachülürünbei le ní lubei Jesúsu, ába jadáriruni wügüri le ídaangiñebei jáfurida espíritugu wuríbatíña ñun lubádu lugúdi Jesúsu, táu lanáangun, areidaguaali, ába janúfudedagun. ³⁶ Játi buga aríjubalin, ába jabájúdaguni luágu lareidagun wügüri lé buga gawágubei espíritugu wuríbatíña joun, ³⁷ ába jayúmuragun lílana fulásu ligía lun Jesúsu lun lídin nígiñe, ladúga janúfude. Ábati ládinun Jesúsu tídoun ugúnein lun lídin, ³⁸ ába layúmuragun wügüri le ídaangiñebei jáfurida espíritugu lun lun lídin lúma, ába laríñagun Jesúsu lun lun leréderun, laríñaga lun.

³⁹ —Giríubá búbiñoun, ábame babájúdaguni sun le ladügübei Búngiu bun.

Ába lídin, ába labájúdaguni le ladügübei Jesúsu lun lídan sun fulásu ligía.

Liraü Jáiro túma würi to agúrurubarun lanáangun Jesúsu
(Mt 9.18-26; Mr 5.21-43)

⁴⁰ Dan le lagíribudunbei Jesúsu loubáfurugun lagúnu, ába jerésibiruni gürígia láu ugúndani ladúga sun jagía agúrabañu jáñein. ⁴¹ Ábati liábin ában wügüri gíriti Jáiro, le ábanbei jádaangiñe tábutigu jalígílisin juríu, ába lájuduragun lubádu lugúdi Jesúsu, ába layúmuragun lun lun lídin lúbíñe, ⁴² ladúga ában rügüñoun liraü, quei buri dúusu irúmu táu, touwe. Dan le lídinbei Jesúsu, ába jafálaruni sarágu gürígia darí lun jámurudaguni.

⁴³ Níñounti ában würi jádan, dúusu irúmu táu láu lésejan jítaü tídaangiñe. Gásta táali sun tiseínsun jawágu surásiagu, siñá jamutu areidaguagüda. ⁴⁴ Ába tayárafadun lun Jesúsu lanáangüñe, ába tagúruruni táru lanáangun, lídan méme óra ligía ába tareidagun.

⁴⁵ Ábati laríñagun Jesúsu.

—¿Ca agúrurubei nuágu?

Quei sun lan jagía aríñaga luágu magúrurúnwa lan luágu, ába laríñagun Pédro jáma líbirigu. —Maésturu, murúgu wañátia ya lurúma jíbe gürígia, ¿álügüdagidibu ca lan agúrurubei buágu?

⁴⁶ Ába laríñagun Jesúsu.

—Gurúwaali nuágu, ladúga sandí numuti luágu areidaguagüdaadina lan gürígia láu nubáfu.

⁴⁷ Dan le tasúbudiruni würi tugúya luágu subúdiwaali lan, ába tiábín adádagareina, ába tájuduragun lubádu lugúdi Jesúsu, ába tagúfeserun lun jagíbugiñe sun gürígia ca lan lébubei tagúrurun luágu áni ába lan tareidagun lídan méme óra ligía. ⁴⁸ Ábati laríñagun Jesúsu tun.

—Niraü, areidaguaadibu ladúga bafiñerun nuágu. Beiba darángilañu.

⁴⁹ Nígili Jesúsu admureja, ligía lachülürün ában lúbíñegiñe Jáiro, ába laríñagun lun Jáiro.

—Jilá biraü, mebérésejadügüyabá lun Maésturu.

⁵⁰ Dan le lagáambunbalin Jesúsu le, ába laríñagun lun.

—Manúfudedabá, affíñerügüba, ábame tareidagun biraü.

⁵¹ Dan le lachülürünbei Jesúsu lúbiñoun Jáiro, mígirunti lun jebélurun ámu lúma lueídügüya Pédro, Jacóbo lúma Juan jáma tagübürigu irájü tugúya. ⁵² Jayájua sun ja ñibaña tárigi, ába laríñagun Jesúsu joun.

—Mayájua jumá, moúnwentu, tarúmugarügüña.

⁵³ Ába jéjerajan láu ladüga subúdi jamáni luágu jilá tan. ⁵⁴ Ábati lárügüdüni Jesúsu tújabu, ába laríñagun láu umálali jéreti.

—Irájü, sarába.

⁵⁵ Ába táguuyugun, ába tásaarun lídan méme óra ligía, ába laríñagun Jesúsu lun jíchugun eíginí tun. ⁵⁶ Weírítí janígi tagübürigu, ába laríñagun Jesúsu joun lun mabájüdagun jamáni le asúseredubei ní ca un.

9

Loúnajaniña Jesúsu dúusu apóstolugu apúrichija

(Mt 10.5-15; Mr 6.7-13)

¹ Ába loúndaruniña Jesúsu dúusu láni apóstolugu, ába líchugun ubáfu joun lun jaságarun sun jawúyeri espíritu wuriñatiña lúma lun jareidaguagüdüni sánditiña. ² Ába loúnajaniña apúrichijeí ugánu luágu tarúeijan Búngiu lúma areidaguagüdaña sánditiña. ³ Laríñaga joun.

—Manüga jumá ní cáta júmagua luágu juweiyasun—ní bádun, ní ságü, ní fein, ní seínsu. Ábanrügütá símisi janügün. ⁴ Furúmieguarügü muna to ñíjin lumúti jachülúra, reidei jumá ní dari jídin lídaangiñe fulásu ligía. ⁵ Le ní lumúti merésibirúniwa jumá, dánme le jáfuridun lídaangiñe fulásu ligía, ábame jáfuruduni calíqui lueígiñe jugúdi, arúfuda jumámugei luágu magúndan jumá láu jagáburi lílana fulásu ligía, ígira jumáña quei jadáriragun jóungua.

⁶ Ábati jáfuridun apóstolugu jagía, ába jeíbuguni sun lirájüñü fulásu apúrichijeinei ugánu luágu asálbaruni, areidaguagüdeina jagía sánditiña lídan sun fulásu le ní lumúti jóudin.

Loúnwen Juan le abásteragüdjabei

(Mt 14.1-12; Mr 6.14-29)

⁷ Ába lagáambun gumádimati Heródes luágu sun cátei le ladügübei Jesúsu, ibídiñetiti lun cába lan laritaga, ladüga ñínanu aríñagutiña luágu saráli lan Juan lídaangiñe óuweni, ⁸ jíbiri aríñaga luágu proféta Elías lan achúlaagubei, jíbiri aríñaga luágu ában lan jádaangiñe jíbiri binádu profétagu le ásaaruti lídaangiñe óuweni. ⁹ Ába laríñagun Heródes.

—Áu guánarügü óunajabei adürürei lichügü Juan. ¿Cátei funáti le, le uágubei nagáamba labájüdagún sarágu cátei?

Ábati loúchun Heródes laríjini Jesúsu.

Leíqagüdüni Jesúsu seíngü mílu wügüríña

(Mt 14.13-21; Mr 6.30-44; Jn 6.1-14)

¹⁰ Dan le jagíribudun apóstolugu, ába jabájüdagun lun Jesúsu luágu sun le jadügübei. Ábati lanügüniña lídun fulásu mageírawati yaráfa lun Betsáida. ¹¹ Dan le jasúbudirunbalin güriá, ába jafálaruni, ába lerésibiruniña Jesúsu, ába ladímurejan joun luágu larúeijan Búngiu, areidaguagüda láña sánditiña.

¹² Dan le lagúmeserunbei adárüda, ába jayábin láni Jesúsu dúusu apóstolugu lúmoun, ába jaríñagun lun.

—Óúnaja báña güriá ja, ñüdüni jamámuga áluga jabára lun jeméragun, áluaja jagíame eíginí lídan buri lirájüñü aüdü lúma lídan buri fulásu yaráfati, ladüga úati ní cáta ya.

¹³ Laríñaga Jesúsu joun.

—Rújuma eíginí joun.

Jaríñaga lun.

—Seíngü rügüñoun fein wáma jáma bían úduraü, ánjava gubeirügü ñüdüni agáñija eíginí joun sun güriá ja.

¹⁴ Yaráfañanu jóun seíngü mílu wügüríña ní, mabájüdünga würiña jáma irájüñü. Ába laríñagun Jesúsu joun láni disípulugu.

—Ñurúgüda jumáña dimí dimí-san.

¹⁵ Ába jadügüni itara, ába jañúrun súngubei. ¹⁶ Ábati lanügünun Jesúsu seíngü fein lújaburugu jáma bían úduraü, ába laríjin siélun, ába líchuguni eteíngiruni lun Búngiu. Lárígiñe lagúbachagunun fein lúma úwi, ába líchuguni joun láni disípulugu lun jafánreinjani jádan güriá. ¹⁷ Jóutiña súngubei quimúle, dan le jabúdajanun ígiragutu, buíngüdatiña dúusu faníñe láu.

Laríñaguni Pédro luágu Jesúsu lan Crístubei

(Mt 16.13-19; Mr 8.27-29)

¹⁸ Luágu ában wéyu dan le layúmuraguña lan Jesúsu lábugua, ñíñanu láni disípulugu díseraü lueí, ába laríñagun joun.

—¿Ída liñásan jarítagun güriquia nuágu? ¿Cátanasan, según jagía?

¹⁹ Ába jariñagun lun.

—Añájein, aríñagutiña luágu Juan lan le abásteragüdajabei amürü, jíbiri, aríñaga Elías, añájeingua aríñagutiña luágu ában lan jádaangiñe binádu profétagu ásaaruti lídaangiñe ouweni amürü.

²⁰ Ábati lariñagun joun.

—Ángi jugúya, ¿cátanagi lídan jarítagun?

Lariñaga Pédro lun.

—Cristu, le loúnajabei Búngiu lun lasálbaruniña güriquia, amürü.

Ladímurejan Jesúsu luágu loúnwen

(Mt 16.20-28; Mr 8.30-9.1)

²¹ Ába lariñagun Jesúsu joun láu éregu lun mariñagun jamáni cátei le ni ca un. ²² Ába lariñagun joun.

—Nasúfuriruba sarágu, áu le Wügüri Garaúwarügüti. Janügübadina wügüriña weirigutiña lídan jafíñen juríu, jábutigu fádorigu, jáma arúfudajatiña lilürudun Moisés, quei ni cáta. Narfarúaba jilágubei, ábame násaarun lídaangiñe ouweni luágu lürüwan wéyu lúnya nabágaridun.

²³ Lárigiñe, ába lariñagun joun süngubei.

—Le busénti nánigu lan, bulleilei cáteifein lan, awándalei sun luwúyeri asúfuriruni le lúnbei liábin lun, nueigiñe, queisi lanügüni ában wügüri lugúruwan, falálana. ²⁴ Ladüga le abúseeruti leséfuragun lúngua ya ubouágu lefériDIRUBEI íbágarí le magúmuchaditi, ánjein le ánjabei lefériDIRUNI libágarí ya ubouágu nueigiñe, libíjubei íbágarí le magúmuchaditi siélu.

²⁵ ¿Cági ju lan lun güriquia lagáñeiruni sun le lánina ubou, lefériDIRIEME lubára siélu o lagünrinchaguba lan lúngua? ²⁶ Le anügüti busíganu nuágu lúma luágu nerérun, áu le Wügüri Garaúwarügüti, nibúsigaríbadina gíñe láu dánme le niábin quei urúei láu luweirigun Nügüchi jáma ánjeligu ja sándubaña. ²⁷ Ninárün naríñaguni jun luágu añájein lan jádaangiñe ja yábaña guetó, moúnwenbaña maríjinga jamei larúeijan Búngiu.

Lámuñedagun larijín Jesúsu

(Mt 17.1-8; Mr 9.2-8)

²⁸ Queíburí wídü wéyu lárigiñe lariñaguni Jesúsu cátei le, ába laweírrun luágun ában wübü ayúmuragua lun Búngiu, barú lumútiña Pédro, Jacóbo, lúma Juan lúmagua. ²⁹ Dan le niján lan Jesúsu ayúmuragua, ába lámuñedagun ligíbu, ába tájarudun lanáangun, ába támiridun.

³⁰ Ábati jasálriragun Moisés lúma Elías ayánuja lúma, ³¹ geyégu líña ában larúgounga weírri jáu, jayánuja libügürü ouweni le lúnbei lasúfuriruni Jesúsu, Jerusalén. ³² Láu sun luweírín lidábu lágu Pédro jáma libirigu, marúmuguntiña, aríja jamúti luweirigun Jesúsu jáma bián wügüriña ja lúmbaño. ³³ Dan le adísedeinaña bián wügüriña jagía luei Jesúsu, ába lariñagun Pédro lun.

—Maésturu, jlídan dan awánja lan ya! Adüga wamá úrúwa dibásein ya—ában bun, ában lun Moisés, túma ában lun Elías.

Íbidiñeti lun Pédro ca lan lariñagubei. ³⁴ Súnti niján lan adímureja, ába liábin ában juánriñu ouburaguaña, ába janúfudedagun ladüga jadáriragun jóungua lurágeirugu juánriñu ligía. ³⁵ Ábati jagáambun ában umálali aríñaguti lídaangiñe juánriñu ligía.

—Niráü le jínsiñebei nun le, agáamba jumei le lubeíbei.

³⁶ Lárigiñe ladímurejan umálali ligía, ába jarijin discípulugun luágu lábugua rügáli lan Jesúsu. Reideitiña maníñu, mariñagun jamúti cátei le jaríjubei lun ni ában lídan dan ligía.

Lareidaguagüdüñ Jesúsu ában irájü gawáguti espíritu wuríbati

(Mt 17.14-21; Mr 9.14-29)

³⁷ Larúgan, dan le jarárirrunbei lueigiñe wübü, sarágu jáña güriquia nüdüntiña lubároun Jesúsu. ³⁸ Ábati lagúaragun ában wügüri jádaangiñe láu umálali jéreti, lariñaga.

—Maésturu, fuleisejábubá nun, aríjabei níraü le ligia rügüñeíbei, ³⁹ nifein ában espíritu wuríbati luágu, dan le lárügüdüni, ába lagúaraguagüdüni, ába louwejan, ába láfurijan jacútaü liyúmulugugiñe. Añáwurija lumúti, májati lígiruni. ⁴⁰ Ayúmuraguadina joun báni discípulugu lun jaságaruni espíritu wuríbati le luei, siñá jamuti.

⁴¹ Ába loúnabun Jesúsu, lariñaga.

—jugúya güriquia maffíñeraditiña, wuríbatiña! ¿Átiribeisan dan lun neréderuni júma lubá gayára lan jafíñerun nuágu? ¿Ídame lagúmucha maffíñeni le jídaanbei? Barúbei bíraü ñájoun.

⁴² Dán yebe le lídin irájü ligía lun, ába lájuchuruni espíritu wuríbati múarugún, ába louwejagüdüni, ába ladeínjan Jesúsu lun espíritu wuríbati ligía, ába lareidaguagüdüni irájü, ába ledéregeruni lun lüguchi. ⁴³ Ába laweírídun janígi süngubei láu luweirigun Búngiu.

Ladímurejaanya Jesúsu luágu loúnwen

(Mt 17.22-23; Mr 9.30-32)

Sun añája lan láu luweírín janígi láu le ladügübei Jesúsu, ába laríñagun joun láni disípulugu.
 44 —Agáamba jumeí cátei le buídu. nedéregerúaba, áu le Wügüri Garaüwarügüti, jájaburugun náganiñi.

45 Úati gunfaráanda jamáni disípulugu le laríñagubei, ladüga darúñu líña jasáminan lun cátei le, áni janúfudetíñati lun jaríñagun lun lun lafúnraanguagüdüni le laríñagubei, joun.

¿Ca weírigitimaabei?

(Mt 18.1-5; Mr 9.33-37)

46 Ábati jagümeserun disípulugu asígeneja jámagua luágu ca lan weírigitimaabei jádan, 47 quei lasúbudiruni Jesúsu jasáminan, ába lanügün ában irájü lubáduagun, 48 ába laríñagun joun.

—Le erésibiruti ában irájü queísi irájü le lídan níri, resíbi lumútina, le erésibirutina, resíbi lumúti gíñe le ouñajabalina. Le lubeíti únabugutimaabei jídan, ligía weírigitimaabei.

Le mámabei wágani, wámagiñeñein

(Mr 9.38-40)

49 Ábati laríñagun Juan lun Jesúsu.

—Maésturu, aríjatiwa ában wügüri aságajati espíritugu wuríbatíña lídan bíri, ába wewéridiruni ladüga máma lan ában wádaangiñe.

50 Laríñaga Jesúsu lun.

—Mewéridira jumeí, ladüga le mámabei wágani, wámagiñeñein.

Ladeínjan Jesúsu lun Jacóbo lúma Juan

51 Dan le layárafadun dan lun lanügüniwa Jesúsu siélun, ába ladügüni luweíyasun Jerusaléoun láu anígi. 52 Ába loúnajan loúnagülegu lubá, ába jóúdin lídoun ában liraúraü fulásu láni Samária lun jáluajan múna lubá, 53 májatiña Samariána jerésibiruni ladüga jaríjin luágu leíbuga lan Jerusaléoun. 54 Dan le jaríjinbalin Jacóbo lúma Juan luágu mája jamá Samariána jerésibiruni, ába jaríñagun lun.

—Wabüreme, ¿buséntibu lun wamúriajan lun larárirun wátu geméti siélugiñe lun lagúmuchun jáu quei meja ladügüni proféta Elías?

55 Ábati ladígiragun Jesúsu jawágun, ába ladeínjan joun, laríñaga.

—Íbídiñeti jun luágu wuriba lan cátei le jayúmajabei. 56 Máma niábiña, áu le Wügüri Garaüwarügüti, agünrinchaguei jabágari gürgía, niábiña asálbarei.

Ábati jóúdin lídoun ámu liraúraü fulásu.

Já yebe busénbaña jafálaruni Jesúsu

(Mt 8.19-22)

57 Dan le luágu jamá úma, ába laríñagun ában wügüri lun Jesúsu.

—Nabüreme, buséntina nafálarunibu le ñíjin lumúti bídin.

58 Laríñaga Jesúsu lun.

—Darítiña gasígamu júyu lun jaganouñ ñi, gádibu jagía dunúru, ánjein áu le Wügüri Garaüwarügüti, úati ni jalíaba lan nabálachagüdei nichügü.

59 Laríñagaya Jesúsu lun ában.

—Falábana.

Laríñaga lun.

—Nabüreme, lárigiñeme loúnwen núguchi, buná neíme, ábame neíbugun búma.

60 Ába loúnabuni Jesúsu.

—Falábana guetó, ígira baña ja jiláñubaña lun cátei le lánina larúejan Búngiu lun jábununiña jegéburi, ánjein bugúya, beiba apúrichijeí ugánu luáguti larúejan Búngiu.

61 Ábayati laríñagun ában lun.

—Nabüreme, buséntina nafálarunibu, neíba yebe ayoúragua joun ja wábiñebaña.

62 Laríñaga Jesúsu lun.

—Le ichuguti lújabu luágu awoujagülei, lárigiñe ába laríjin lárigoún, mabuídunti lun lílaname larúejan Búngiu.

10

Loúnajaniña Jesúsu ürüwa-wein-dísi disípulugu apúrichija

¹ Lárigiñe cátei le, ába lanúadajan Jesúsu ürüwa-wein-dísi jádaangiñe lánigu, ába loúnajaniña lubá, bián bián, lídoun sun ageiraü lúma fulásu le lúnbei lídin ñi. ² Laríñaga joun.

—Inárüni, gíbetiña gürgía ja aráanseñabaña lun jagáambuni ugánu luáguti asálbareni, jagía, ítara jáña queísi nádü le lúnbei lalúbajoúniwa, áni loúguatiña ñadágimeintiña. Ligía lúnti lubei jamúriajan lúma Búngiu lun loúnajan ñadágimeintiña jagánaguouñ. ³ Jeíba, noúnajañadün quei mudún jádoun anímaalu gáñitiña. ⁴ Manüga jumá ságü jumagua, ni seínsu, ni geídi, meréderagun jugúyame ayánuja ni ca úma luágu úma. ⁵ Dánme le jebélurun tídoun ában

múna, busújuma furúmiñe, jariñagame. “Darángilau joun tílana múna to.” ⁶ Ánjein añájein lubei gürigia jínsiñejabutiña lun darángilau tídan múna tugúya, jerésibirubadún láu ugúndani, joúnbei abúsuruní lánina darángilau. Ánjein úa jabeí gürigia jínsiñejabutiña lun darángilau tídan múna tugúya, giríbugüda jumeí abúsuruní. ⁷ Reidei jumá tídan múna tugúya to ñi lubei jerésibirúa, jou jumeime, gurá le íchugúti jun úouga busíganu, ladüga garíchatí ñadágimeinti lun lafáyeirua. Masáansija jumá múna. ⁸ Dánme le jachülürün lídoun ában ageiraü le ñi lumuti jerésibirúa, jotújumei le íchugúti jun, ⁹ areídaguagüda jumáña sánditiña ja ñitiña, jariñagame joun lílana fulásu ligía. “Subúdigüdáwaali luáguti larúeijan Búngiu jun.” ¹⁰ Ánjaün achüllúra lídoun ában ageiraü le ñi lumuti merésibirúniwa jumá, furíjuma lídoun buri úma, jariñagame. ¹¹ “Ásta licáliquin jagéira le luágubei wagúdi furú wamuti lun warúfuduni jun luágu magúndan wamá láu jigáburi, áni subúdi jumeí luágu subúdigüdáwaali lun luáguti larúeijan Búngiu jun.” ¹² Nariñajare jun luágu lídan lánme luwéyuri lagúeragüdüniña Búngiu gaffiguntiña, janárimetimaabei jabeichúniwa lílana fulásu le merésibirunbadún sügü láu jabeichún lílana ubúru gu le Sodóma.

*Lílana ageiraü buri magáambaditiña
(Mt 11.20-24)*

¹³ ¡Fugiábu jugúya lílana Corazín! ¡Fugiábu jugúya lílana Betsáida! Ladüga lun jamúga ubúru gu lan Tíro o Sidón ladügüwa buri miláguru le adügübei lídan jubúrugute, binárü jamúga lasáansiragua jagáburi lílana, ába jamúga jarúfuduni láu jadáuragun lúdu lúma balígi. ¹⁴ Ánjein jugúya, lídaanme luwéyuri agúseruni, weiritimaabei jabeichúniwa sügü jáu gürigia Tirona jáma Sidónna. ¹⁵ Amürüti, ubúru gu le Capernaúm, ¿jarítaguatibu luágu líñurúaba lan bíri queisi líñun siélu? Larárirawagüdüwaba bíri únabun queisi lúnabun máfiougati.

¹⁶ Ába laríñagun Jesúsu joun ürúwa-wein-dísi disípulugu ja louñajañabaña apúrichija luágu larúeijan Búngiu.

—Le agáambutün, agáamba lumútina, le májati lagáambunün, májati giñe lagáambunina, áni le májati lagáambunina, májati giñe lagáambuni Nóguchi le ouñajabalina.

Jagribudun ürúwa-wein-dísi disípulugu

¹⁷ Ába jagribudun ürúwa-wein-dísi disípulugu jagía lídaangiñe jaweíyasun láu ugúndani, aríñageina jagía.

—Wabúreme, ásta espíritugu wuríbatíña agáamba jamútiwa dan le waságaruniña lídan bíri.

¹⁸ Laríñaga Jesúsu joun.

—Ánja, aríja numúti ligáburi leíguadun Máfia siélu giñe quei ában labríjanouga. ¹⁹ Rújadina ubáfu jun lun jadügüragun jéwe jáma águru, masúfurirunga ni cáta, lúma lun jére lan jubáfu lueí lubáfu Máfia. ²⁰ Láu sun líra, magúndaara jumá luágu jagáambunün espíritugu, gúnda jumá luágu níjein lan jíri búrüwañu tídan lílburun Búngiu siélu.

Lagúndaarun Jesúsu

(Mt 11.25-27, 13.16-17)

²¹ Lídan óra ligía, ába labuínchagüdüni Sífiri Sándu Jesúsu láu ugúndani, ába laríñagun.

—Nóguchi, le Labúremebei siélu lúma múa, inúrügüda numúti bíri, ladüga arámuda báali cátei luáguti barúeijan jaweí chútiña áu jáma furéndeitiña, ába bafúraanguagüdüni joun ja louguabaña ufúrendeí queisi irájüñü. Ánja, Nóguchi, ladüga ítara líña babúseeruni.

²² ‘Derége láali Nóguchi sun cátei nun. Úati ni ában subúdijabuti cáтана lan lueídügüya Nóguchi, úati giñe ni ában subúdijabuti cáteiñein lan Nóguchi nueídügüya jáma ja úntiña nabúseera nasúbudiragüdüni.

²³ Ábati ladígiragun adímureja joúnrügü láni disípulugu, laríñaga.

—Fuleiseiwatiña ja aríjubalin cátei le jaríjubei jugúya, ²⁴ ladüga nariñajare jun luágu sarágu jáña urúeigu jáma profétagu abúseerutiña yebe meja jaríjini le jaríjubei jugúya guetó, maríjin jamúti, busén jagía yebe meja jagáambuni le jagáambubei guetó, magáambun jamúti.

Jémpulu luáguti Samariána le buídubei

²⁵ Lídan ában guríriguau, ñiñein ában arúfudajati lílúrudun Moisés, abúseeruti louchaguni Jesúsu, ába lásaarun, ába laríñagun lun.

—Maésturu, ¿cábasan nadüga lun gayára lan nibíjini íbágaru magúmuchaditi?

²⁶ Laríñaga Jesúsu lun.

—¿Cáteigi búrüwañubei lídan lílúrudun Moisés? ¿Ída líñágia balíjan ñi?

²⁷ Ába louñabun, laríñaga.

—Jínsiñelá Babúreme Búngiu bun táu sun banígi, táu sun buwáni, láu sun bére, lúma láu sun bisáminan, jínsiñe jagíame bíbirigu bun quei bínsiñegua búngua.

²⁸ Ábati laríñagun Jesúsu lun.

—Oúnabaadibu buídu, ánjein badüga ítara, bibíjubei ibágari magúmuchaditi.

²⁹ Queíti busén lan arúfudajati ligía larúfuduni luágu buídu lan lálügüdajan, ába lariñagun lun Jesúsu.

—¿Cátañagi níbirigubaña?

³⁰ Ábati loúnabuni Jesúsu, lariñaga lun.

—Níñein ában wügüri arágachuti Jerusaléngiñe lun ubúrugin Jericó, luágu luweíyasun ába járlügüdüni jíwerutiña, ába jíwerujani sun le lúmabei ásta lanáangun, buleisei jameí, ába jígiruni jíla mémeeli. ³¹ Ába lásügürün ában jafádirin juríu lídaangiñe méme üma ligía, dan le laríjnbalin wügüri ligía, mebéresenti láu, ába lasígiruni leíbugun loubáfurugugiñe üma. ³² Sügü ligía ában jádaangiñe ladügawagun Leví ñgiñe, dan giñe le laríjini wügüri buleiseiwaali ligía, ába giñe lasígiruni leíbugun loubáfurugugiñe üma, mebéresenga giñe láu. ³³ Ábati lásügürün ában wügüri Samariána aweíyasujati lídaangiñe üma ligía, dan le laríjnbalin, ába lagüdemedagun lun. ³⁴ Ába liábin, ába lagáranijan lun bití buri le luágubei láu aili túma diweín, ába lagüraguni. Ába laweínragüdüni luágu lilügün burígü, ába lanügüni tídon jában chülüdügütiña, ába ladügüni le liyáraati lun. ³⁵ Larúgan, dan le leíbuga lan Samariána ligía, ába láluguchun bián seínsu le denáriu, ába líchuguni lun tabúreme múna, lariñaga lun. “Tóunigibeí wügüri le, ánjabu agástara ámu lueí le níchugubei bun luágu, nafáyeirubei bun dánme le nagíríbudun.”

³⁶ Ábati lálügüdüni Jesúsu arúfudajati ligía.

—¿Cáteiti jádaangiñe ürüwa wügüriña ja líbiribeí le ueíbeí líwerujóu, lídan barítagan?

³⁷ Lariñaga lun.

—Le gudémejabubei lun.

Lariñagati Jesúsu lun.

—Ítaralá giñe badüga.

Jesúsu jábiñe Márta túma María

³⁸ Ába lasígirun Jesúsu luágu luweíyasun jáma lánigu, ába lachülürün lídoun ában liraüraü fulásu le ñi lubei terésibirei ában würi giritu Márta, túbiñe. ³⁹ Níñioun ában tamúlelua Márta giritu María, ába tañúurun lubádu lugüdi Jesúsu lun tagáambuni le lariñagubei, ⁴⁰ ánjounti Márta, weíríti teténirun lun tubéresegun. Ába tariñagun Márta lun Jesúsu.

—Nabúreme, ¿mebéresentibusan láu tígirunina namúlelua adúgei sun berésegu nábugua? Ariñagabá tun lun tíderagunina.

⁴¹ Ába loúnabunun Jesúsu, lariñaga tun.

—Márta, bafúuduña luágu sarágu cáteí, ⁴² buídurügüti murúsun lun weígin. Anúadaja táali María lubuídun-ágei cáteí le lúnbeí ladügüniwa, áni úabei ní ában lun lagídaruni tueí.

11

Larúfudajani Jesúsu ayúmuraguni lun Búngiu

(Mt 6.9-15, 7.7-11)

¹ Luágu ában wéyu, layúmuraguña Jesúsu lun Búngiu lídan ában fulásu, dan le lásurun, ába lariñagun ában jádaangiñe láni dísiplugu lun.

—Nabúreme, arúfudajabá ayúmuraguni woun quei larúfudajan Juan joun láni dísiplugu.

² Lariñaga Jesúsu lun.

—Dánme le jayúmuragun lun Búngiu, jaríñagame ítara.

Wáguchi Búngiu le siélubei, inébevalá bíri.

Núbinlá bidáani lun barúejan ya ubouágu, adügüwalá bugúndan ubouágu quei ladügün bugúndan siélu.

³ Rúboun fein buídurügütu woun lun wéyu le ugúñebei.

⁴ Ferúdnabei wuríbati le adüga wamáalibeí quei ferúduna wamániña ja adügübaña wuríbati woun.

Mígira báwa lun wáburujan lídoun wuríbani, dísegüdarügü báwa lueí.

⁵ Ariñagati giñe Jesúsu joun.

—Niján ában jémpulu jun. lídin jamúga ában jádaangiñe lúbiñe ában lumáda amídi árieibu, ába lariñagun lun. “Numáda, furédeibá ürüwa fein nun, ⁶ ladüga sun líña lachülürün ában numáda núbiñoun áni úati ní cáta núma lun níchugun lun.” ⁷ Ába jamúgati loúnabun le ában múnadagiñe, lariñaga jamúga. “Mebéreseja bána, darúnaali nubéneri, áni rouñjadina jáu sun nisáanigu, siñáti násaarun íchiga ní cáta bun.” ⁸ Nariñaguña jun luágu íbini lan jamúga másaarun lan íchigoun lun ladüga lumáda lan, lásaaruña jamúga íchigoun lun lueí lasígirun

ebéreseja lun. ⁹ Aríñagatina lubeiti jun. Jamúriaja, ábame líchugun Búngiu jun, jáluaja, ábame jadárirun, jadaúnja luágu béna, ábame lánjunrenchúniwa jun. ¹⁰ Ladúga sun le amúriajati, íbįjati, le áluajati, daríti, le adaúnjati luágu béna, junrénwati lun.

¹¹ ‘¿Gayáraabei funági líchugun ában úguchili jídaangiñe dübü lun liraü dan le lamúriajan fein lúma? ¿o líchugun lan ában jéwe lun dan le lamúriajan úduraü? ¹² ¿o líchugun lan ában águru lun dan le lamúriajan gañein? ¹³ Gíchigadijadün ligía cátei buiti joun jirájüñü láu sun juríban, igúbumeti líchigei Jüguchi Búngiu le siélubei Sífiri Sándu joun ja amúriajati!

Laríñawagún luágu nįjein lan lubáfu Máfia lúma Jesúsu
(Mt 12.22-30; Mr 3.19-27)

¹⁴ Nįñein Jesúsu aságara ában espírítu wuríbati luei ában wügüri le madímuregüdün láalibeibe espíritu ligía, dánti le láfuridunbei espírítu wuríbati ligía, ába gayára lan ladímurejan meréngaditi ligía. Ába laweíridun janígi gürígia láu cátei le. ¹⁵ Nįñanu giñe, aríñagutiña.

—Láu lubáfu Beelzebú, le Máfia, le jábuti máfianu, laságaja wügüri le espírítugu wuríbatiña.

¹⁶ Jíbiri, lun jóuchaguni, ába jamúriajan miláguru lúma lun larúfuduni luágu lúmagiñe lan Búngiu liábin lubáfu. ¹⁷ Queiti subúdi láani le jarítagebei, ába laríñagun joun.

—Furúmiegurügü arųeįani le afánreinraguti lun jageíndagun jámagua, lagúnrinchaguba, ában giñe família fánreinguatiña ladúga wuríbu, jagúnrinchaguba giñe. ¹⁸ Anjein giñe nįjein lubei fánreinguatü jádan Máfia jáma lánigu, ¿ída lubági ladúrarun lubáfu? Naríñagunbalin le, ladúga jaríñagun luágu láu lan lubáfu Máfia naságaja espírítugu wuríbatiña ja ebélagüdübaña Máfia guánarügü jádoun gürígia, ¹⁹ áni anjein itara líña lubei, ¿cági íchugubei ubáfu joun ja jánigu jugúya lun jaságajan espírítugu wuríbatiña, Máfia ódi Búngiu? Láu lira, jagía guánarügü arúfuda jamúti luágu bulíeigua jumá. ²⁰ Le inárünibe, láu lubáfu Búngiu naságaja espírítugu wuríbatiña, áni arúfuda lumúti líra luágu chúlųjali lan larųeįan Búngiu lídoun fulásu le.

²¹ Ába wügüri jéreti, dan le aráanseñu lan, toúnigi lúban buídu, sun le lúbiñebei choúruti.

²² Anjein nůbin ában jéretimaati luei ába lásiiraguni, lagídaruboun sun lárumate to uágouboun leménigida luei, ábame lanügüni le labúseerun, ába lafánreinraguni jáma lumádagu.

²³ Le mámabei númagiñe, náganiñein, le míderagun lumútina, güríngua lumúti le nadügübei.

Espírítu wuríbati le agíríbudúbei
(Mt 12.43-45)

²⁴ Ába laríñagun Jesúsu.

—Dan le láfuridun ában espírítu wuríbati lídaangiñe ában gürígia, eíbugañajádügü líña lídan buri fulásu mábeiti áluaja leméraagun, dánti le madári láani, ába laríñagun lúngurügü. “Nagíríbudayá tídoun nůban to nįgiñe lubei náfurida.” ²⁵ Dánti le lagíríbudun, ába ladáriruni gürígia buga ligía quei ában múná to buídaruwa, aráanserúa. ²⁶ Ábati lídin, ába liábin jáu sédü espírítugu wuríbatimaatiña luei, ába jebélurun agánawa lídan gürígia ligía, wuríbatimaajaliti le gádaanbalin wügüri ligía luei buga furúmiñe.

Ugúndani le tímataati

²⁷ Dan le niján lubei Jesúsu aríñagei cátei le, ába tagúragun ában würi jádaangiñe gürígia, tariñaga.

—jFuleiseiwatu jįńáru to agúriajabalibu, fuleiseiwatu to átágüdübalibu!

²⁸ Ába laríñagun Jesúsu.

—jFuleiseiwatimaatiña ja agáambubalin le lubei Búngiu áni abájüda jamei!

Amúriajatiña gürígia wuríbatiña miláguru lúma Jesúsu
(Mt 12.38-42; Mr 8.12)

²⁹ Ańaja méme gürígia oúndaragua geyégu láu Jesúsu, ába lagúmeserun adímureja, laríñaga.

—Wuríbatiña gürígia ja lánina dan le, áni jamúriaja miláguru núma lun narúfuduni luágu Búngiu lan oúnajabalina, wel, míchugúnbei ámu seini joun luei le luáguti meja proféta Jonás.

³⁰ Ítara quei meja le asúseredubei lun Jonás ában seini joun ja aganoúbaña Nínive luágu Búngiu lan oúnajabalín, itara lúba giñe le lúnbei lasúseredun nun, áu le Wügüri Garaúwarügüti, ligiába ában seini joun gürígia ja lánina dan le luágu Búngiu lan oúnajabalina. ³¹ Dánme le lidáani agúseruni, dánme le lagúseragüdüniña Búngiu gürígia ja lánina dan le, ábame tásaarun lurúeite Súru lun tasiadiruniña, ladúga tugúya, nůbintu lídaangiñe lidíse-ágei ubou lun tagáambuni líchú láu Salomón, áu, weirigutimaatina sügü láu Salomón áni májatün jagáambunina. ³² Lídan méme me agúseruni ligía, ábame giñe jásaarun já meja aganoúbaña ubúrugu Nínive, ábame jasiadiruniña ja lánina dan le, ladúga sáansiguati jagáburi Nínivena lárigiñe lapúríchijani Jonás ugánu le lání Búngiu joun, áni áu ában le weiriguti sügü láu Jonás, áni májatün lun jagáambunina.

Lilámpun úgbu
(Mt 5.15, 6.22-23)

Ába lasígirun Jesúsu aríñaga.

³³—Úati ebéduti ában lámpu líchigei lídan fulásu arámudaguati, ní tábugiñe ában gáfu, íñuba líchigei lun larúgoundun joun ja ebélurutiña. ³⁴ Ítara líña águu quei ában lámpu lun úgubu, ánjein buídu lubei bágu, aríja ligía luágun cátei lánina Búngiu, camá jamuga jarúgoungabei giñe láu sun búgubu, áni buídubei giñe sun bigáburi. Ánjein sándi lubei bágu, aríja ligía luágun cátei lánina uboú, camá jamuga lídaanbei lubúriga sun búgubu, wuríbabei giñe bigáburi. ³⁵ Touñigibá lun mabúrigadun lan bilámpun. ³⁶ Ánjein jarúgounga lubei láu sun búgubu, úaga ní murúsun lubúriga, baríjubei sun cátei furáangu quei dan le durúngu líña lan lámpu báu.

*Líchugun Jesúsu jadúnrun fariséogu jáma arúfudajatiña lilúrudun Moisés
(Mt 23.1-36; Mr 12.38-40; Lc 20.45-47)*

³⁷ Dan le lagúmunchunbei ladímurejan Jesúsu, ába lamísurajani ában fariséo eiga lúbiñe. Ába lebélorun Jesúsu, ába lañúurun luágu dábula. ³⁸ Ába laweíridun lanígi fariséo ligía láu magúnfulirun lan Jesúsu láu igáburi le lánina lachibún újabu lubá eíginí. ³⁹ Ába laríñagun Wabúreme Jesúsu lun.

—Jugúya fariséogu ragá jumuti wéru lúma asiedu boúgudigiñe libíti, múnadagiñe jibíti, wíyetún, buin jíña láu luweínamu águu lúma sarágu luwúyeri wuríbani. ⁴⁰ ¡Deré tagáambun jugúya le! ¿Ibidiñeti jun luágu le lan adúgúbalin le boúgudigiñebei, ligía lan giñe adúgúbalin le múnadagiñebei? ⁴¹ Jarúma jumá múnadagiñe jibíti láu jíchugun joun gudémetiña, itara lúba jarúma jumá giñe boúgudigiñe jibíti.

⁴² ¡Fugiábugu jugúya fariséogu! Adúgatún díisi fánreinti láu jíduru le ménta, rúda, lúma ámu luwúyeri nádú lun jíchugun ában fánreinti lun Búngiu, áni madúgúntún gásu láu isuruni lúma línsíñejabu Búngiu. Ligía lúnbei jadúgúni, mígirunga jumeíme jadúgúni le ában.

⁴³ ¡Fugiábugu jugúya fariséogu! Buséntún jarúgúdüni ubaráu le jabára ja weírigutimaabaña tídan jílgilisin, busén jugúya lun labúsúrún jun láu sarágu inébesei úmada.

⁴⁴ ¡Fugiábugu jugúya fariséogu, biángua tigíbul, ladúga itara jíña quei umúajaú le maríjinti, sùgú jagía gürígia ligíbuagugiñe ibidiñoun joun.

⁴⁵ Ábati loúnabun ában jádaangiñe arúfudajatiña lilúrudun Moisés, laríñaga.

—Maésturu, banábaguñadiwa gíñetia dan le baríñaguni le.

⁴⁶ Ába laríñagun Jesúsu.

—¡Fugiábugu giñe jugúya, arúfudajatiña lilúrudun Moisés! Jíchigei lilúrudun Búngiu queisi ában anúgúni júrúti joun ámu, áni jugúya, májatún janúgún ní murúsun lídaangiñe.

⁴⁷ ¡Fugiábugu jugúya!, ladúga rújumuti dúbú arítuagugáime luágu jamúaja profétagu já meja jáfaragubaña binádu jagúbúrigu. ⁴⁸ Láu líra, arúfuda jumúti luágu gúnda jumá láu le jadúgúbei binádu jagúbúrigu, jagía áfaragubaliña, jugúya wéndegüda jumúti jamúaja.

⁴⁹ “Ligía laríñagunbei meja Búngiu láu lichú láu. “Noúnajaba profétagu jáma apóstolugu joun, ábame jáfaraguniña jíbiri jílagubei, eibaaja jamáñame jíbiri.” ⁵⁰ Ligía lagúseragüdúbaña lubei Búngiu gürígia ja lánina dan le luágu játa profétagu ja áfarawagúbaña lúmagiñe ladúgún uboú, ⁵¹ lúmagiñe líta Abél lúmoun líta Zacarías le jáfarubei labádinagua latárú túma témpulu. Ligía naríñagunbei jun luágu lagúseragüdúbaña lan Búngiu gürígia ja lánina dan le luágu jóúwegun profétagu.

⁵² ¡Fugiábugu jugúya arúfudajatiña lilúrudun Moisés!, ladúga ragú jumaali ligélen lubéneri subúdi, mebélorun jíña, mígirun jugúya lun jebélorun ja busénbaña jebélorun.

⁵³ Dan le laríñagunbalin Jesúsu cátei lé buri joun arúfudajatiña lilúrudun Moisés jáma fariséogu, ába jagáñidun lúma, lárigiñe láfuridun lúbiñegiñe fariséo ligía, ába jagúmeserun ebéresejei láu sarágu buri álúgúdjani ⁵⁴ lun jaríjin ánjaña adárra lidúnrun.

12

Larúfudajan Jesúsu luágu mabuídun lan biángua lan igíbu

¹ Ába jóúndaragun sarágu mílu gürígia, gíbetiña darí lun jachúinragun jóúngua. Ába lagúmeserun Jesúsu aríñaga jóúntima lání díspulugu.

—Touñigi jumátia jawei fariséogu, itara líña jagáburi quei ísi—biánguañein jagíbu. ² Úati ní cáta lábugiñeti lubúriga lun mafúnraangudunbei lan, úa ní cáta arámudaguati lun masúbudirúnwabei lan. ³ Ítara líña lubeíti, sun le jaríñagubei lábugiñe lubúriga, lagaambúaba lídan larúgounga, le jaríñagubei lanágangiñe béna, lagúarajoúba tábulugugiñe múna.

*Ca lan uei lúnbei janúfudewa lan
(Mt 10.28-31)*

⁴ Naríñajare jun, numádagu, moún lumuti janúfudedun jawei gürígia ja gabáfubaña lun jáfarunún jílagubei, lárigiñe líra siñá jadúgún ámu cátei jun. ⁵ Naríñagaali jun ca lan uei lúnbei

janúfudedun. Janúfude jumá luei Búngiu le gabáfugilibei lun loúnajanun juwáni máfiougatin lárigiñe lagídaruni jibágari. Lueílá janúfudeda.

⁶ ‘¿Ma alúgurúatiña seíngü dunúru luágu bián gáwanün? Láu sun mebégi jamá sarágu, mabúleidunti Búngiu ni ában jádaangiñe. ⁷ Ánjeinti jugúya, íbini ídiburi le jábulugubei abájüda láali Búngiu ában ában. Manúfude jumá lubeiti, gebégitün sügü jáu sarágu dunúru ligíbugiñe Búngiu, áni loúnigiruñádün.

*Ja meyédagunbaña luágu Jesúsu jagíbugiñe güriña
(Mt 10.32-33, 12.32, 10.19-20)*

⁸ ‘Nariñajare jun luágu sun lan ja aríñagubaña jagíbugiñe güriña luágu nánigu jamá, nariñaguba giñe luágu nánigu jamá jagíbugiñe láni Búngiu ánjeligu. ⁹ Ánjaña ja aríñagubaña jagíbugiñe güriña luágu máma jamá nánigu, nariñaguba giñe jagíbugiñe láni Búngiu ánjeligu luágu máma jamá nánigu.

¹⁰ ‘Furúmieguarügü le aríñaguti cátei wuríabati nuágu, áu le Wügüri Garaüwarügüti, gayáraati ferúduwana lan, ánjein le anábaguti Sífiri Sándu, siñáti ferúduwana lan.

¹¹ ‘Dáme le janügün ligíbugiñoun lúru luágu jagúserun, o jagíbugiñoun lan tábutigu jalígilisin jurí, madíjerida jumá luágu cába lan jóunaba o cába lan jariñaga, ¹² dáme le lachúlürün óra lun jadímurejan, larúfudubei Sífiri Sándu le lúnbei jariñaguni jun.

Ewéridijani luei leténirün sarágu lun irísini

¹³ Ába lariñagun ában jádaangiñe güriña jagía lun Jesúsu.

—Maésturu, aríñagabá lun níbugaña lun líchuguni nufánran nun lídaangiñe alágan.

¹⁴ Lariñaga Jesúsu lun.

—¿Cági íchubalina quei agúseragüdüti o quei afánreinjati jídan?

¹⁵ Aríñagati giñe ítara.

—Toúnigigua jumá júngua luei luweínamu águu, ladüga máma lueigiñe líbe lúmati güriña labágarida sarágu dan.

¹⁶ Ábati líchuguni jémpulu le joun, lariñaga.

—Ñínein méja ában wügüri rísiti, ába líchugun líchári alúbajouni buíti. ¹⁷ Ábati lariñagun rísiti le lúnguarügü. “¿Cábasán funa nadüga? Ibídiñeti nun jalíaba lan nareidei sun le nalúbajabei.”

¹⁸ Ába lasáminarun, ába lariñagun. “Subúdi náali cába lan nadüga, nagúnrinchaguaru sun náni lágei líla nádü, ábame nadügün ámu weínamutumaaatu, ábame nareiduni nalúbajan lúma sun le núbabei tídan. ¹⁹ Ábamei nariñagun núniwagua. Buíti dan bun, níjein sarágu cátei areídañu búma lun sarágu dan, eméraguabá, jóuba, gurába, gúndaabá.” ²⁰ Lariñaga Búngiu lun. “Wügüri deré tagáambun, boúwe áriebe le, sun le búmabei areídañu, ¿cábasan un lerédera?”

²¹ Ítara líña lasúseredun lun güriña le adamuridaguagüdüti irísini lánina ubou le lúngua, ába leréderun gudémeñu lídan cátei le luágu Búngiu, líña Jesúsu.

*Toúnigi lumútiña Búngiu lirájüñü
(Mt 6.25-34)*

²² Ába lariñagun Jesúsu joun láni disípulugu.

—Aríñagatina lubeiti jun. Madíjerida jumá luágu cába lan le lúnbei jeígini lun jawínwandun, ni tuágu anáanguni to lúnoun jadáürnün. ²³ Gebégitimaati íbágari sügü láu eígini, gebégi úgubu sügü táu anáanguni. ²⁴ Aríja jumá joun dunúru. mábunaguntiña, malúbajan, mágei ligía jeigin, láu sun líra, jóügüda lumútiña Búngiu. ¡Gebégitimaatün sügü jáu dunúru! ²⁵ Úati ni ában jádaangiñe gayáraati líchugun lánwoun libágari láu sun luweírin lidíjeri luágu. ²⁶ Ánjein lubeiti siñá lubei jadügüni le míbebei, ¿ca uágu jadíjerida luágu buri líbiri cátei?

²⁷ ‘Aríja jumá ída líña lan labouñun buri fulúri. mawádigimariti, májüchagun ligía lanáangun, áni láu sun líra, quei nariñaguni jun, ni urúei Salomón láu sun luwéndegun, mawéndedunti quei ában fulúri. ²⁸ Ánjeinti ítara líña lubei ladáüraguagüdüni Búngiu jídu, le níjeinbei uguñe, jarúga lagudúña, ¡ladáüraguagüdatimabadün, loúgua tafiñen jugúya le! ²⁹ Madíjerida jumá lubeiti luágu ni cáta, ni luágu cába lan jeiga, ni luágu cába lan játa. ³⁰ Ladüga lirájüñü ubou le, lárigiñanu buri cátei le, ánjein jugúya, níjein ában Júguchi le subúdíabúbei lun sun jemégerun. ³¹ Áluaja jumá lun jesériwidun lun furúmiñe, ábame líchuguni sun le jemégerubei jun.

*Írísini siélu
(Mt 6.19-21)*

³² ‘Manúfude jumá, nirájüñü, láu sun míbe jumá, gúndaati Búngiu lun líchugun ában ubáraü jun lídan larúejan. ³³ Alúgura jumei le júmati, jíchigeime lebégi joun gudémetiña, láu líra, jadügüñoun lágei seínsu to mawéiyadaditu, irísini siélu le magúmuchaditi, le ní lubei siñá lan

jebélurun jíwerutiña anügei jirísín, úa jagía jamútiri ñi lun jeígini. ³⁴ Naríñagubalin le jun ladúga le ñi lumuti jirísín, ñíñoun giñe janígi.

Aráanseñu jumá, agúraba ja

³⁵ ‘Aráanseñu jumá lubá nagíríbudun siélu giñe, durúngu jílampun. ³⁶ Ítara jumá quei mūsu ja agúrabañubaña liábin jayúbudiri lídaangiñe ában mariei lun jadáraruni béna lubá, óra lagúarun. ³⁷ Buidubei dan joun mūsu ja ladárirubaña jayúbudiri agágudúañu dan le lachülürün, ninárün jáu, iyúbudiri meme ligía laráanseruba, ábame lañúuragüdúñiña luágu dábula, ábame lesériwiduni jeigin joun. ³⁸ Íbini amídi áriebu lan lachülúra o lubá lan larúgan, ánjaña ladárra agágudúañu, buidubei dan joun mūsu jagía. ³⁹ Subúdi jumei luágu lun lan jamúga subúdi láni tabúreme múna cába lan óra lachülúra jíweruti íweruja, leréderuña jamúga agágudúañu, mígirunti jamúga lun tadárarún lúban lun líwerujoún lumégegún. ⁴⁰ Jugúya, aráanseñu jumá giñe, ladúga lídaanme magáradajan jumá ligíame nagíríbudun, áu le Wügüri Garaüwarügüti, uboúagun.

Mūsu le úarabei, lúma le múaraanbei
(Mt 24.45-51)

⁴¹ Ábati lálügüdüni Pédro Jesúsu, laríñaga lun.

—Nabúreme, ¿woúnrügü bíchigei jémpulu le ódi joun súngubei?

⁴² Laríñaga Wabúreme Jesúsu lun.

—Lun furúmieguarügü oúnigiruti úarati, gunfaráanda ligía, le lígirubei liyúbudiri lun laríjin jáu tilana lúban, lun lelgagüdúñiña lídan dan. ⁴³ Buidubei dan lun mūsu le ladárirubei liyúbudiri agúnfulira láu luwádigimari dan le lachülürün. ⁴⁴ Ninárün jáu, luágu líchugubei lan liyúbudiri lun ligía lan aríja láu sun le libjubei. ⁴⁵ Ánjein aritagua mūsu ligía luágu lúgüli lan liábin liyúbudiri, ábame lagúmeserun ouseraña jíbiri mūsu ja lábugiñebaña laríajaan wuriba, leréderame eíga, áta, abácharuada, ⁴⁶ ligíame liábin liyúbudiri lídan magáradajan lan, lídan ában óra le ibídiñeti lun. Ábame líchuguni luweírín-ágei abeíchuni luágu, lasíadireime lun lasúfuriruni le jasúfurirubei ja múaraanbaña, máfiougati.

⁴⁷ ‘Mūsu le subúdjabúbei lun ca lan labúseerubei liyúbudiri áni maráanserunti, mabájüdünleí, labeichúba sarágu. ⁴⁸ Ánjeinti mūsu le ibídiñeti lun, ába ladügün cátei lé buri lúnti labeichún lueígiñe, maweírubei labeichún. Le únti líchugúga gíbeti, gíbebei amúriajoúti lúmagiñe, le gíbeti ígirúti lábugiñe laríajaan, gíbetimaabei amúriajoúti lúmagiñe.

Jesúsu lébunabei fánreinguati
(Mt 10.34-36)

⁴⁹ ‘Láu niábin uboúagun, ñíbei fánreinguau uboúagu queísi wátu geméti. ¡Busénjadina jamúga durúnguuali lan wátu ligía! ⁵⁰ Lúnti nasúfurirun le gumúti, ¡meménija nanígi lagúmuchun! ⁵¹ ¿Jaritaguatúnsan luágu barú nán meja darángilau númaga dan le niábinbei uboúagun? Manügútina darángilau, fánreinguau nanügúbei. Jafánreirraguba ja mafiñebaña nuágu jáma ja afíñebaña nuágu, ⁵² lúmagiñe guetó, seíngúgua tídan ában múna, jafánreirraguba úrúwa jawei bíama, bíama jawei úrúwa, nueígiñe. ⁵³ Lagáraguba úguchili luágun liraü, isáani luágun úguchili, úguchuru tuágun tiraü, isáani tuágun túguchu, ímenidi tuágun ágürü, ágürü tuágun ímenidi.

Liseíni buri dan
(Mt 16.1-4; Mr 8.11-13)

⁵⁴ Aríñagati giñe Jesúsu joun gürígia Ítara.

—Dan le jaríjin labúrigadun siélu, ába jaríñagun luágu lájuya lan júya, áni ligía asúsereda.

⁵⁵ Dánti le láfurun garábali lueígiñe suédi, ába jaríñagun luágu larougada lan, áni ligía asúsereda. ⁵⁶ ¡Biángua tigíbu jugúya le! Subúdi jumúti luáguti ligáburí lasáansiragun dan siélu lúma múarugu, ¿ca uágu ibídiñe lubei luáguti ligáburí dan le gádaanbalún jun?

Joucha jumá lun lídan jumá dan jáma jáganiñu
(Mt 5.25-26)

⁵⁷ ‘¿Ca uágu siñá lubei jasúbudiruni cátei le úaraguabei júngua? ⁵⁸ Ánjein agúaragüda ában gürígia buágu, ába bidin lúma ligíbugiñe lúruđu, jóuchabá baráanseragun búngua lúma luágu úma lubáragiñe jachülürün, manügün lámugabu ligíbugiñoun agúseragüdúti, lueí ledéregerunibu agúseragüdúti lun polisia, ábame ládarunibu furísunrugun. ⁵⁹ Naríñajare bun luágu máfuridunbadibu lan ñígiñe darí bafáyeiruni lagúmujóun bigáwanün.

¹ Lídoun méja dan ligía, ába jayábin gürígia abájúdagua lun Jesúsu jawágu wügüríña Galiléana ja láfaragubaña Piláto úara jama anímaalu ja áfarawagúbaña lun adágaragúdtüni lun Búngiu. ² Ába laríñagun Jesúsu joun.

—¿Jarítaguatünsan luágu ladúga lan luweírín jafígoun Galiléana jagía sügü jáu ja jíbiri lílana jageira lasúseredunbei le joun? ³ Mára lueigíñe líra, láu sun líra, naríñajare jun luágu ánjein lan masáansirun jumá jigáburí, jóuweguba gíñe sun jugúya. ⁴ Ángi díisi-wídú jagúra ja ouwegubaña dan le lábúranabei wáyelesi le Silóébei jawágun— ¿jarítaguatün luágu weírítima lan jadúnrun sügü jáu ja jíbiri ja aganoubaña Jerusalén? ⁵ Mára líña gíñe, láu sun líra, naríñajare jun luágu ánjein lan masáansirun jumá jigáburí, jóuweguba gíñe sun jugúya.

Jémpulu tuáguti tídibu ígo to múnboun

⁶ Ábati labájúdaguni Jesúsu jémpulu le joun, laríñaga.

—Ñíñein ában wügürí, ganádiriti ában tídibu wéwe to ígo, ába lídin aríja ánjein gín tubei, madáriti ní cáta tuágu. ⁷ Ábati laríñagun lun le ouñgirubalin ichári. “Aríjabásan, úrúwaali írúmu gabügürúgua niábin áluaja ígo tuágu idibu to, madáritina. Chaúnboun, ¿cába uágu terédera ñi luágu ní cáta?” ⁸ Ába loúnabuni le ouñgirubalin ichári, ába laríñagun. “Niyúbudiri, ígirayaboún írúmu le, nañúludagúdali múa táu, awouja áume táu. ⁹ Fágua tagíndun ítara, ánjoun magíndun, ábame táñchugún.”

Lareidaguagúdtúnun Jesúsu ában würi sebúti tanágan lídan wéyu le eméraaguagúlei

¹⁰ Luágu ában wéyu le eméraaguagúlei, ñíñein Jesúsu arúfudaja tídan jalígílisin juríu, ¹¹ ñíñeinti ában würi, díisi-wídú írúmu táu láu ában espírítu wuríbati tuágu, ígira láaru espírítu ligía lemúñu, siñá tásururun ní murúsun. ¹² Dan le laríñinbarun Jesúsu, ába lagúarun tun, ába laríñaga tun.

—Würi, areidaguadibu.

¹³ Ábati líchuguni lújuba tuágu, lídan óra ligía ába tásururun, ába tagúmeserun adímureja buíti luágu Búngiu. ¹⁴ Ábati lagáñidun tábuti ligílisi ladúga lareidaguagúdtúnun Jesúsu lídan wéyu le eméraaguagúlei, ába laríñagun joun gürígia ja ñíbaña.

—Níjein sísi wéyu lídan dímaasu lun gayára lan luwádigimaríniwa, lídan sísi wéyu ligía lun jíabin lun lagáraníjoún jun, máma lídan wéyu le eméraaguagúlei.

¹⁵ Ába laríñagun Wabúreme Jesúsu lun.

—¿Biángua tigíbu jugúya lei!, ¿ma farára jumúti sun jugúya jilügün bágasu o jilügün lan burígü lun janügün áta dúna lídan wéyu le eméraaguagúlei? ¹⁶ Würi to, linébaanfan Abrahám, ragúlaaru Máfia láu sándi, díisi-wídú írúmu táu láu, ¿móun lumuti funági yebe lun tareidawaguagúdtún lídan wéyu le eméraaguagúlei?

¹⁷ Dan le laríñagunbalin Jesúsu cátei le, ába nibúsigarigua jamá sun láganiñu, ánjaña sun jíbiri gürígia, gúndaatiña láu cátei lé buri weíríguti le ladügúbei Jesúsu.

Jémpulu luáguti tíla mostása

(Mt 13.31-32; Mr 4.30-32)

¹⁸ Ábati laríñagun Jesúsu.

—¿Ída líña ligáburí larúeijan Búngiu? ¿ca cátei úmounbei gayára lan níchuguni? ¹⁹ Ítara líña quei ában liraúraü tíla mostása le lábunubei ában wügürí líchárirugu, ába labouçhun, ába laweírídun darí lun liábin lun ábanme lan tídibu wéwe weírítí, darí lun jadügün dunúru jádibu luágu tuburébu.

Jémpulu luáguti ísi

(Mt 13.33)

²⁰ Ábaya laríñagun Jesúsu.

—¿Ca cátei úmounbei gayára lan níchuguni larúeijan Búngiu? ²¹ Ítara líña quei ísi le tíchugubei ában würi tídoun úrúwa líburu fulúaarú, ába terésirun sùngubei.

Béna le bürüraübei

(Mt 7.13-14, 21-23)

²² Ába lasígiruni Jesúsu luweíyasun Jerusaléoun, arúfudajeina ligía lídan buri sun aüdü lúma lirájüñü fulúsa le ídaangiñebei lásügúra. ²³ Ába laríñagun ában wügürí lun Jesúsu.

—Nabúreme, míbetíñásan ja lúnbaña jasálbarun?

Ába loúnabun Jesúsu, ába laríñagun.

²⁴ —Bürüraüti lubéneri siélu, jóucha jumá lun gayáraabei lan jebélurun lídaangiñe, ladúga quei naríñaguni jun, sarágujaba busúentiña jebélurun, siñábei. ²⁵ Lárígíñe ladáuruni tabúreme múna lubéneri, jugúya le bougudíbei jadaúnjaba luágu béna, jaríñagame. “Wabúreme, darába béna wabá.” Ábame loúnabunün, laríñagame jun. “Íbídiñetün nun, íbídiñe gíñe nun jalíana

jumá.”²⁶ Ábameti jagúmeserun aríñaga. “Joujadiwa, gurá wagía búma, arúfudaja amürü woun úmadarugu.”²⁷ Ábameti louñabunün, laríñagame. “Aríñaga náali jun luágu ibídiñe jumá nun, ibídiñe nun jalíana jumá. Dise jumá nuei, sun jugúya le adúgubei wuríbani.”²⁸ Ligíaba jayájuaian, acúnrijame jári dánme jaríjini Abrahám, Isáac, lúma Jacób, jáma jíbiri profétagu lídan larúeijan Búngiu, jugúyame aságarúa bougudin.²⁹ Jayábiba gürígia lueígiñe oúbaü le ñígiñe lubei láfuara wéyu lúma lueígiñe le ñígiñe lubei lálüda, lueígiñe núru lúma lueígiñe suédi lun jañúurun eiga lídan larúeijan Búngiu.³⁰ Ñibañati jádaangiñe ja agúmujoñibaña guetó, jagíaba furúmiñetiña, jámeti furúmiñetiña guetó, jagíaba agúmujoñi.

Layájun Jesúsu jawágu lílana Jerusalén
(Mt 23.37-39)

³¹ Lídan méme wéyu ligía, ába jayábin fariséogu, ába jaríñagun lun Jesúsu.

—Beíba yágiñe, ladüga busénti Heródes láfarunibu jílágubei.

³² Ába laríñagun joun.

—Jeíba, jaríñagame lun wügüri bíbuti ligía. “Ugúñe lúma jarúga naságajan espíritugu wuribatiña jádaangiñe gürígia, areídaguagüda áu sánditiña, lárigiñe jarúga, lásurun nuwádigimari.³³ Lúnti nasígiruni nuweiyasun ugúñe, jarúga, lúma lárigiñe jarúga, ladüga máma lúnti lafarúniwa ában proféta jílágubei bougudi luei Jerusalén.

³⁴ Ába layájun Jesúsu jawágu lílana Jerusalén itara.

—¡O jugúya Jerusalénna! Áfaragua jumáña profétagu, chügua jugúya dübü jawágun ja louñajabaña Búngiu láu ugánu buiti jun! ¡Sarágu weíyaasu nálugun natoúnigirunün quei tatoúnigiruniña gáyu tirájúñü lábugiñe tarúna, májatün!³⁵ Ígira láadün Búngiu, áni naríñajare jun luágu maríjindügüya jumáadina lan daríme lachülürün dan lun jaríñagun. “Biniwati le ñúbinbei lídan líri Wabúreme.”

14

Lareídaguagüdüñ Jesúsu ában wügüri lújali laríña lúma líyáda

¹ Luágu ában wéyu le eméraaguagülei, ába lídin Jesúsu eiga lúbiñe ában fariséo weiriguti, sun ja ñibaña, jaríaguñein Jesúsu.² Ñíñein giñe ában wügüri láu sándi le ílu,³ ábati lálügüdüniña Jesúsu arúfudajatiña lilúruden Moisés jáma fariséogu, laríñaga joun.

—¿Gayáraati lareídawaguagüdüñ ában wügüri lídan wéyu le eméraaguagülei ódi siñáti?

⁴ Ába jeréderun maníñu. Ábati lanügüni Jesúsu sánditi ligía, ába lareídaguagüdüni, ába laríñagun lun lun lídin.⁵ Ába laríñagun joun fariséogu.

—Furúmieguarügü jádaangiñe, ánjein eíguada lilügün bágasu o lilügün lan burígü lídoun ában wéyu lídan wéyu le eméraaguagülei, laságarubei ñígiñe furése.

⁶ Maríñagun jáña ni cáta.

Ja amísurajoúbaña lídoun maríei

⁷ Dan le laríjini Jesúsu janúadajani amísurajoútiña ubaráü buri le jounbei ja weirigubaña, ába laríñagun joun.

⁸—Dánme le bamísurajoún lídoun ában fédu lánina maríei, máluajabeí lubuídun-ágei ubaráü, ñúbin líñein ábanya amísurajoúti weirigutimaati buei,⁹ ábame liábin le amísurajabalün, laríñagame bun. “Rúbei bubára lun wügüri le.” Ábameti bídin láu busíganu añúura lídan lünabun-ágei ubaráü.¹⁰ Dánme le bamísurajoún lídoun ában fédu, ñurúba lídan lünabun-ágei ubaráü, lun dánme lan le liábin le amísurajabalibu, laríñagame bun. “Numáda, sügüba lídoun ában ubaráü weirigutimaati.” Ítara lúba berésibirun inébesei jagíbugiñe sun ja ñunbaña luágu dábula.¹¹ Le anánguti lúngua weiri, lünabudúba, le únabuti lanáangun lúngua, weiríbei lanügün.

¹² Aríñagati giñe lun wügüri le amísurajabalin.

—Dánme le bichugun ában adíneruni o fédu, mamísuraja báña bumádagu, ni bamúlenu, ni bíbugañanu, ni jíbiri bidújeñu, ni bubésinanigu ja rísitiña, ladüga jamísurajabadibu giñe, bíbjubati bafáyeiraja.¹³ Dánme le badügün fédu, amísuraja báña gudémetiña, siñáguatiña úngua, danímaatiña, maríjintiña.¹⁴ Ábame gúnda ban, ladüga siñáti jafáyeirunibu, bíbjubeiti bafáyeiraja lídaanme le jásaarun ja richáguabaña ligíbugiñe Búngiu lídaangiñe oúweni.

Jémpulu luáguti oúnwenbun adíneruni

¹⁵ Dan le lagáambunbalin ában jádaangiñe ja ñunbaña luágu dábula cátei le, ába laríñagun lun Jesúsu.

—Gúndaabaña gürígia ja eígibaña lídan larúeijan Búngiu.

¹⁶ Ábati laríñagun Jesúsu lun.

—Ñiñein ában wügüri, ichuguti ában ouñwenbun adíneruni, ába loúnajan amísuraja sarágu gürígia. ¹⁷ Óra lun adíneruni, ába loúnajani lumúsun aríñaga joun amísurajouñtiña. “Queímoun, aráanseeli sun cátei.” ¹⁸ Súngubei, ába jariñagun luágu siñá lan jóudin. Lariñaga furúmiñeti. “Sun líña nagáñijian ában fulásu, mósu nídin aríjei, ferúduna bána, siñáti nídin.” ¹⁹ Lariñaga ában. “Agáñijaadina seingü féru bágasu lánina wadágimanu, neibuga ouchaña, adügabá fuleisei nun, ferúduna bána, siñáti nídin.” ²⁰ Lariñagaya ában. “Sun líña namárieidun, ligía siñá lubei nídin.” ²¹ Dan le lagríbudun mósu, ába labájúdaguni sun cátei le lun liyúbudiri. Ábati lagáñidun liyúbudiri, ába lariñagun lun mósu. “Beíba lídan sun úma le ubúrugubei, banúgañame gudemetiña, siñáguatiña úngua, danímaatiña, jáma maríjintiña.” ²² Lárigiñe ladügüni, ába lariñagun mósu lun liyúbudiri. “Nabúreme, adüga náali le bubeíbei nun, ñjein mémegua ubáraü.” ²³ Ábati lariñagun iyúbudiri lun mósu ligía. “Beíba lídan sun úma boúgudin luei ubúrugü, lúma sun fulásu geyéguá láu, ábame bafósuruníña sun ja badárirun lun jayábin lídoun nufédun, buin támuga núban. ²⁴ Ladüga naríñajare jun luágu úabei lan ni ában jádaangiñe ja namísurajabaña eígití lídan nadíneragüdün.”

Lúnti lígírúniwa sun cátei lun lánibei lan Crístu

²⁵ Sarágu jáña gürígia afálaruti Jesúsu, ába lagáraragun, ába lariñagun joun.

²⁶ —Siñáti nánigubei lan le jínsiñejabutimaati lun lúguchi, o lúguchu, o lúmari, o lisáanigu, o líbugañanu jáma lamúlenu, o lítunu, o libágarí guánarügü, sügü náu. ²⁷ Le gíñe májabei lasúfurirun nueígiñe queisigubeirügü jamúga ában wügüri le anügüti lugúruwan, siñáti nání lan disípulu. ²⁸ Ánjein arítagua ában jádaangiñe ladügün ában wáyelesi, ¿ma funági lañúuruba furúmiñe asáminara átiribei lan lagástarun lun laríjini ánjein gabáfu lubei lun lagúmuchuni? ²⁹ Ladüga ánjein líchiga ébuu, lárigiñeme lásíñerei wadágimanu agúmucha, jéjerajaba ja aríjubalin láu, ³⁰ jariñagame. “Guméseti wügüri le ában wadágimanu, siñá lumuti agúmucha.” ³¹ Ánjein lawúrībuja lubei ában urúei lúma ámu urúei, ¿ma funági ñurúti furúmiñe lun lasáminarun ánjein gayáraabei lubei lageíndagun jáu díisi mílu súdaara lúma le jáubei wein mílu? ³² Ánjeinti arítagua luágu siñábei lan, dánme le dísegili le ában urúei, ábame loúnajan aríñaga lun lun mawúrībujan jamá, lun jebélorun lídoun idíli. ³³ Ítara líña lubeiti, furúmieguarügü jádaangiñe le mígirunti sun le lúmabei lun lafálarunina, siñáti nánibei lan disípulu.

Dan le lefériDIRUNI sálu lubásuan
(Mt 5.13; Mr 9.50)

³⁴ Buíti sálu, ánjein lefériDIRI lubásuan, ¿cábagi un ju lan? ³⁵ Mabuídunjali ni lun lábunawagún nádü lídan, ni lun lidérebugu múa, fiwarúgaalime. Agáamba jumána, jugúya le garígeirugubei lun jagáambun.

15

Jémpulu tuáguti mudún to eféRIDIRIBOUN
(Mt 18.10-14)

¹ Luágu ában wéyu, ába jayárafadun sarágu agúburajatiña liseínsuna gumádi jáma gaffigountiña lun Jesúsu lun jagáambuni. ² Ába jadímurejan fariséogu jáma arúfudajatiña lílúrudun Moisés luágu Jesúsu lueígiñe cátei le, jariñaga.

—Wügüri le, resíbi lumútiña gaffigountiña, jou ligía jáma.

³ Ábati líchuguni Jesúsu jémpulu le joun, lariñaga.

⁴ —¿Ca jádaangiñe, lun jamúga galügüniña lan san mudún, lefériDIRI ában jádaangiñe, mígirun lubáña gádürü-wein-díisi-néfu ñi, lubárua, lun lídin áluajoun mudún to eféRIDIRIBOUN? ⁵ Dan le ladárirun, ába lanügünun légewagu láu ugúndani. ⁶ Dan le lachúlürün lúbíñoun, ába loúndaruniña lumádagu jáma lubésinanigu, lariñaga joun. “Gúnda jumá úara núma, ladüga darína nilügün mudún tó yebe eféRIDIRIBOUN nuei.” ⁷ Naríñajare jun luágu itara méme líña weiritima lan ugúndani siélu luágu ában gaffigounti le asáansiruti luríban ligáburi lun lafálaruni Búngiu, sügü láu jawágu gádürü-wein-díisi-néfu gürígia richágutiña ligíbugiñe Búngiu ja memégeirunbaña jasáansiruni jagáburi.

Jémpulu luáguti seínsu le eféRIDIRUBEI

⁸ ¿Ca würi to ñjeinti jamúga díisi murúsun seínsu túma, lefériDIRI ában lídaangiñe tueí, lun mébedun tan lámpu, ába tabúídajanun múna áluajei buídu dari lun tadáriruni? ⁹ Dan le tadáriruni, ába toúndaruniña tumádagu jáma tubésinanigu, tariñaga joun. “Gúnda jumá núma, ladüga darína seínsu lé yebe neféRIDIRUBEI.” ¹⁰ Naríñajare jun luágu itara líña lan gíñe ugúndani jádan lání Búngiu ánjeligu luágu ában gaffigounti le asáansiraguti luríban ligáburi lun lafálaruni Búngiu.

Jémpulu luáguti irájü le acháragadubei

¹¹ Rúlumuti giñe Jesúsu jémpulu le joun, laríñaga.

—Ñíñein méja ában wügüri jáu bián lirájüñü. ¹² Ába laríñagun le amúleñein lun lúguchi. “Núguchi, rúbei alágan le yúbei nun nun guetó.” Ába lafánreinjani úguchili alágan jádan biángubei. ¹³ Málúti luegiñe, ába loundaruni amúleñein sun lumégeggun, ába lídin díse lídoun ámu fulásu, ába lagástaruni liseínsun ñi lídan ában íbágari mabuídunti. ¹⁴ Dan le gumújali sun liseínsun, ába ladágarun ában lemégeirun eígini lídan fulásu ligía, ába ladáiragun lúngua lídan ában oúnwenbun mégei. ¹⁵ Ábati lídin áluaja wadágimanu lúma ában lílana fulásu ligía, ába louñajani wügüri ligía oúnigiraña lilügüñiña búuruju. ¹⁶ Weiriti líláma dari lun lawámadun lun lun leígini jeigin búuruju, míchugúnwati lun. ¹⁷ Ábati lasáminarun, laríñaga lúnguarügü. “¡Sarágu ñadágimeintiña lúbiñe núguchi ígiraguati eígini joun, áu ya, ouwe niláma! ¹⁸ Nagíribuda le ñíjin lubei núguchi, naríñagame lun. Núguchi, afígonjaadina ligíbugiñe Búngiu lúma bigíbugiñe. ¹⁹ Madúnaali lun nanáangun núngua quei biraü, barúbaña quei ában jádaangiñe ñadágimeintiña búma.” ²⁰ Ába lárügüdün üma lun lagíribudun lúbiñoun lúguchi.

‘Dísegi líña, ába laríjini úguchili irájü le, ába lagúdemedun lun. Ába leíbaagun lubároun, ába louburuni, ába lachúuruni. ²¹ Ábati laríñagun isáani lun. “Núguchi, afígonjaadina ligíbugiñe Búngiu lúma bigíbugiñe, madúnaali lun nanáangun núngua quei biraü.” ²² Ába laríñagun úguchili joun lumúsuníña. “Sagájumoun tubuídun-ágei anáanguni furése, daúguagüda jumei. Dajújuma giñe ában bagü luágu lújabu túma geidi luágu lugúdi. ²³ Áfara jumei liraúraü bágasu le dibúnetimaabei. ¹⁹ Weíga, eféduja wagíamel, ²⁴ ladúga niraü le, rúnaali yebe quei jíláali áni chülúguaya, féridijali yebe áni dariwama.” Ába jagúmeserun eféduja.

²⁵ ‘Súnti buga dan le, níjeinti buga íbugaíñá araabu. Dánti le lagíribudun, dan le lachülürün tubádun múna, ába lagáambuni áfaruni lúma abínajani. ²⁶ Ábati lagúarun lun ában jádaangiñe músu, ába lálügüduni ca lan susébebe. ²⁷ Ába laríñagun lun. “Chülújali bamúlen, áfaragüdalá búguchi liraúraü bágasu le dibúnetimaabei, ladúga lachülürün láu magádiei.” ²⁸ Ába lagáñidun íbugaíñá, májaali lebélorun. Ába láfuridun lúguchi, ába layúmragun lun lun lebélorun. ²⁹ Ába laríñagun lun lúguchi. “Subúdi bumúti luágu seríwíjadina lan bun sarágu dan, madúraagunganéi le bubeíbei ni ában weíyaasu, míchugidibu ni ában liraúraü gábara nun lun nefédujan jáma numádagu. ³⁰ Guetóti, láu liábin biraü le, le achágarubalin biseínsun jáma wúriña wuríbatíña, jáfaragüdalá bágasu le dibúnetimaabei!” ³¹ Ábati laríñagun úguchili lun. “Niraü, amürü númañadibu súnwandan, sun le náni, báni. ³² Ánjein guetó, lúnti wadügün fédu lúma lun wagúndaarun ladúga bamúlen lé yebe rúwamaalíbei quei jíláali, chülúguaya, féridijali yebe, áni dariwama.”

16

Jémpulu luáguti oúnigiruti le múaraanbei

¹ Aríñagati giñe Jesúsu joun láni dísipulugu.

—Ñíñein méja ában iyúbudiri rísiti, ñíñein giñe ában louñiri lumégeggun, ába jayábin aríñaga lun luágu lachágaruñein lan oúnigiruti ligía lirísini. ² Ábati lagúarun iyúbudiri lun, ába laríñagun lun. “Ída liñásan cátei le, le aríñawagúbei nun buágu? Rúba fe nun luágu buwádigimari, ladúga masígijadibu oúnigirei nílagu.” ³ Ábati leréderun oúnigiruti ligía asáminara, laríñaga lúnguarügü. “¿Cábatí nadúga guetó lárigiñe gidála lan niyúbudiri wadágimanu nuei? Méretina lun nadügün wadágimanu jürüti, áni nibúsigaritina lun namúrijan. ⁴ Subúdi náali cába lan nadúga lun ñí jama erésibirutina jábiñe dánme mawádigimarijadina.” ⁵ Ába louñajan jawágu ja adúweirubalin liyúbudiri lun jayábin lun ában ában. Ába lálügüdüni le furúmiñeti, laríñaga lun. “¿Átiri badúweiruni niyúbudiri?” ⁶ Ába laríñagun lun. “Dúwei numúti san barín agúlei.” Ábati laríñagun oúnigiruti ligía lun. “Nuján bigáradan, ñurúba furése, badúgame ában luágurügü dimí-san.” ⁷ Lárigiñe, ábaya lálügüdün ában, laríñaga lun. “Ángi amürü, ¿átiri badúweijan?” Laríñaga lun. “San ságü túrigu.” Laríñagati lun. “Nuján bigáradan, adúgaba ában luágurügü gádürü-wein.” ⁸ Ába lasúbudiruni iyúbudiri luágu chu lan láu oúnigiruti ligía lídan ligáburi ladügüni cátei.

Ligía laríñagun Jesúsu.

—Gürígia wuríbatíña ja lánina uboué le, chúti jáu lídan jáni jáma ámu sügü jáu ja lánina larúgounga, ja lirájüñü Búngiu. ⁹ Siñáti leménigidün luágu irisini lánina uboué le, aríñagatina lubeiti jun lun jayúsuruní jirisin lun jadügün buíti, lun dánme lan le lagúmuchun jibágarí, jeresibirúba tídan múna to magúmuchaditu, yágüta siélu.

¹⁰ ‘Le adügüti buíti láu le murúsunrügüti, ladügüba giñe buíti láu le gíbeti, le madügünti buíti láu le murúsunrügüti, madügünbei giñe buíti láu le gíbeti. ¹¹ Ánjaün lubeiti madügün

buiti láu buri irisini le láni ubou le, le jagubei siñá lan leménigidún, ¿cábagi affínera juágu lun lederegerun irisini inárúnti lábugei jaráajan? ¹² Ánjaünti madügün buiti láu jemégen ámu, ¿cábagi ichigei le jáni guánarügü jun?

¹³ ‘Siñáti lesériwidun ában gürígia joun bián iyúbudirigu, ladüga liyéreeguduba ában lun, línsifedame le ában lun, o úarabei lan lun ában, lanügeime le ában quei ni cáta. Siñáti lesériwidúniwa lun Búngiu lúma lun seínsu.

¹⁴ Agámbagu jáña fariséogu lun sun cátei le, ába jéjerajan láu Jesúsu, ladüga jínsife lan seínsu joun. ¹⁵ Ábati laríñagun Jesúsu joun.

—Jugúya gürígia ja arúfudagubaña jóungua quei buitiña jagíbugiñe gürígia, ánjeinti Búngiu, subúdi lumútu janígi luágu wuríba tan. Le cátei le janügübei gürígia quei weíríti cátei, iyéreeguti lun Búngiu.

Lúrudu lúma larúeijan Búngiu

¹⁶ ‘Níjein meja lilúrudun Moisés lúma jarúfudajan profétagu dari lúmoun lidáani Juan. Lúmagiñe dan ligía, lapúrichijoún ugánu buiti le luáguti larúeijan Búngiu, sun gürígia jóuchatiña lun jebélurun lidoun.

¹⁷ ‘Méreenguntimaati lun lagúmuchagun siélu lúma ubou, máma lun magúnfulirun lan liñüräü-ágei dimúrei lídaangiñe lilúrudun Búngiu.

*Larúfudajan Jesúsu luágu ígiraguni
(Mt 19.1-12; Mr 10.1-12)*

¹⁸ ‘Ánjoun ligira ában wügüri lúmari, lagámarida ámu, ladügüñein figou le gíribei adultériu, le giñe agámariduti ában würi to ígiraguaaru, ladügüña giñe adultériu.

Wügüri le rísibei, lúma Lázaro

¹⁹ Aríñagati giñe Jesúsu.

—Ñíñein meja ában wügüri rísiti, anáanguni fínutu to wéndegutu ladáüraguboun, ságüja wéyu ladáagun fédu láu sarágu wéndegu. ²⁰ Níñein giñe ában gudémeti gíríti Lázaro, sun lúra láu gumein, ²¹ lañúurati buri múarugu tubéneri lúban rísiti ligía áluaga leigini lífe eígnini le eíguaduti lueigiñe lidábulan rísiti. Weíríti lasúfurirun dari lun lawánduni jayábin oúnli éjelujei lugúmein. ²² Luágu ában wéyu, ába louñwen fugiábu ligía, ába janügüni ánjeligu lúmoun Abrahám, le ñíjin jabei jiláaña buitiña, ába giñe louñwen rísiti, ába lábunajoún. ²³ Dan le lasúfuriruña lan rísiti ligía lídan fulásu le ñíjin jabei jiláaña wuribatíña, ába liñúruni laríjin, ában laríjini Abrahám disegiñe, láu Lázaro lúma. ²⁴ Ábati lagúaragun, laríñaga. “¡Nüguchi Abrahám, gudémená bun! Oúnajabei Lázaro lun ladúdüragúdüni ligibu lújabu láu dúna, ñúbin lámuga éderei tuágu niñéñe, ladüga nasúfuriruña sarágu lídan wátu geméti le.” ²⁵ Ába laríñagun Abrahám lun. “Niraü, jarítaguabá luágu buidu lán meja dan bun lídan bibágari, ánjein lun Lázaro, wuríbatí meja dan. Guetó, buiti dan lun ya, bugúya asúfurira. ²⁶ Bougudigiñe luei sun le, níjein ában baráangu afánreinraguáwa júma, ja jamúga buséntiña jóúdin yágiñe lun ñíjin, siñáti, ni ja ñíbaña, siñáti jayábin ñájoun.” ²⁷ Ábati laríñagun rísiti. “Amúriajatina búma, Nüguchi Abrahám, lun bouñajani Lázaro lúbiñe nüguchi, ²⁸ añájein seíngü namúleni ñi, lun ladímurejan joun, mayábin jamámuga giñe lídoun fulásu lánina asúfuriruni le.” ²⁹ Ába laríñagun Abrahám lun. “Níjein le labürüjabei Moisés jáma profétagu jáma ñi, jadüga jamá gásu láu!” ³⁰ Ába louñabun rísiti, ába laríñagun. “Binárün, nüguchi Abrahám, láu sun líra, ánjein ñüdün ában jádaangiñe jiláaña adímureja joun, lasáansiraguba jagáburi.” ³¹ Laríñaga Abrahám lun. “Ánjein mája jabei jadügün gásu láu le laríñagubei Moisés jáma profétagu, maffínebañá giñe láu sun lásaarun ában jádaangiñe jiláaña lun lídin adímureja joun.”

17

*Luríban lafígoungüdüniwa ában gürígia
(Mt 18.6-7, 21-22; Mr 9.42)*

¹ Ába laríñagun Jesúsu joun láni disípulugu.

—Súnwandan níjeinbei lán buri cátei affígoungüdüti gürígia, jáni fugiábu gürígia le affígoungüdüti ámu! ² Buitimaati jamúga lun lun lagurún baránajoun láu ában dübü le lamúlija awási guráñü luágu ligíina sügü láu lafígoungüdün ában jádaangiñe ja ñübürigiñabaña lídan jaffínen nuágu.

³ Ítara líña lubeíti toúnigi jumá.

‘Ánjein adüga hamúlen o bíbugaña wuríbani bun, wéridibeí, ánjein asáansiragua ligáburi, ferúdnabeí, ⁴ ánjein adüga wuríbani bun sédü weíyaasu lídan ában wéyu, sédü weíyaasu liábin aríñaga bun luágu madügündügüya láali lan, lúnti ferúduna báni.

Lubáfu affíñeni

⁵ Ába jaríñagun apóstolugu lun Jesúsu.

—Wabúreme, rúba lánwoun waffiñen.

⁶ Ábati lariñagun Wabúreme Jesúsu joun.

—Lun jamúga níjein lan murúsuraü affiñeni jídan—gayáraati jamúga ñúrauraü lan queísi ában tla mostása—gayáraati jamúga jariñagun tun tídbu wéwe to. “Gidába yágiñe láu sun bílagüle, beíba ájúcha baránaja”, áni lasúsereduña jamúga.

Wesériwidun lun Búngiu máma ában cátei lun lateíngiruníwa luágu

⁷ Ánjein níjein lubei lumúsun ában jídaangiñe, dan le lagíribudun áraabugiñe lárigiñe lawoujan o lounigirun lan anímaalu, çlaríñaguba funági lun músu ligía. “Belúba, ñurúba eíga”? ⁸ Uá, aríñagarügübei lun. “Aráansebei neígin, aráanseñu amürüme lun beténirun nun sun anája lan eíga lúma áta, lárigiñeme, gayáraajalime beígin lúma bátun.” ⁹ ¿Teínqui lumúti funági iyúbudiri músu luágu ladügüni le lubei bei lun? Uá. ¹⁰ Jugúya giñéti, dánme lásurun jadügüni le uágubei lariñaga Búngiu jun lun jadügüni, lúnti jariñagun. “Músu moúntiña wagia, ladúga lé rügüñein lúnbei wadügüni wadúga.”

Lareídaguagüdüñ Jesúsu díisi gawágutiña gumeín

¹¹ Lídan lasígiruni Jesúsu luweiyasun Jerusaléoun, ába lásügürün labádinaguagiñe Samária lúma Galiléa. ¹² Dan le lachülürünbei lídan ában liraúraü fulásu, ába jayábin díisi wügüriña gawágutiña gumeín, lubároun. Ába jeréderun díse lueí, ¹³ ába jagúaragun lun ítara.

—¡Jesúsu, Maésturu, gudéme wamá bun!

¹⁴ Dan le lariñbaliña Jesúsu, ába lariñagun joun.

—Jeíba arúfudagua júngua joun fádirigu.

Dánti le ídirina jamá, ába jareídagun. ¹⁵ Níñeinti ában jádaangiñe, dan le lariñbei luágu areídaguáli lan, ába lagíribudun le ñíjin lubei Jesúsu, adímurejeina buiti luágu Búngiu láu umálali jéreti. ¹⁶ Ába lájuduragun dagá ligíbu múarugu lun líchuguni eteíngiruni lun. Áni Samariána wügüri ligía. ¹⁷ Ábati lariñagun Jesúsu.

—¿Ma díisiñanu areídaguatiña? ¿Jagáñagi ja jíbiri néfu? ¹⁸ ¿Niján gubeírügü teréncha le agíribuda eteíngirei Búngiu?

¹⁹ Ábati lariñagun lun wügüri ligía.

—Sarába, beíba, areídaguadibu ladúga baffiñen.

*Ída lúba lan ligáburi liábin larúeijan Búngiu
(Mt 24.23-28, 36-41)*

²⁰ Ába jálügüdüni fariséogu Jesúsu ídaba lan lagúmesera larúeijan Búngiu, ába lariñagun joun. —Dánme le lagúmeserun larúeijan Búngiu, marijínbei, ²¹ mariñawagünbei. “Niján”, o “Níngitan”, ladúga lídan linárün cátei, níjeinjali larúeijan Búngiu jagánagua.

²² Ábati lariñagun joun láni disípulugu.

—Lachülürüba dan lun meménija lánme janígi lun júmabadina lan, íbini luágurügü ában wéyu, masúseredunbei lídan dan ligía. ²³ Lariñawagüba jun. “Niján Cristu ya”, o “Níngitan yágüta.” Iyéeneibi, mídin jumá jariji, mafálarun jumáñame. ²⁴ Ladúga ítara quei larijín ában labírijaníga lueígiñe ában louba siélu lun luágun le ában, ítara lúba dánme le nagíribudun ubouágun, áu le Wügüri Garaúwarügüti. ²⁵ Lúnti nasúfurirun sarágu furúmiñe, mebéresen jagíame gürígia ja lánina dan le náu. ²⁶ Quei meja lasúseredun lídan lidáani Noé, ítara lúba giñe lasúseredun lídan búrime wéyu le niábingüle, áu le Wügüri Garaúwarügüti. ²⁷ Dán meja ligeria, jerédera meja gürígia eíga, áta, agámarida, íchaajaña jarájüñü lun jamárieidun darí wéyu le lebélorun Noé tídoun ugünein to árcu. Ába liábin gúnran, ába jañáradagun súngubei. ²⁸ Ítara lúba giñe quei lasúseredun lídan lidáani Lot. jerédera gürígia eíga, áta, agáñija, alúguraja, ábunagua, adáagua múna. ²⁹ Dan le láfuridunbei Lot ubúrugugiñe Sodóma, ába láburuan wátu geméti lúma súfuru siéluigiñe, ába láfaraguniña súngubei. ³⁰ Ítara lúba dánme le niábin, áu le Wügüri Garaúwarügüti.

³¹ Lídaanne wéyu ligía, le gürígia le bougudibeí tuelí lúban, ánjein níjein lubei lumégegún múnada, mebéluralá aságareí. Le gürígia le áraabubei lídan óra ligía, magíribudalá lúbiñoun. ³² Jariñaga jumá luágu le asúseredubei tun lúmarí Lot. ³³ Le áluguti leséfuruni libágari ya ubouágu, lefériDIRUBEI íbágari magúmchaditi, le ánjabeí lefériDIRUNI libágari ya ubouágu, nueígiñe, libíjuba íbágari magúmchaditi.

³⁴ Nariñajare jun luágu árieibu lánme ligía, ñíbaña bíama gürígia arúmuga tídan ában meme gabána, lanügüba ában jádaangiñe, ígirúame le ában según jafiñen nuágu. ³⁵ Níbaña bíama würiña amúlíja lídan ában, tanügüba ában jádaangiñe, ígirúame to ában. ³⁶ Níbaña bíama wügüriña áraabu, lanügüba ában jádaangiñe, ígirúame le ában.

³⁷ Dan le jagáambunbalin cátei le, ába jálügüdüni, jariñaga lun.

—¿Jalíbasan lasúsereda buri cátei le, Wabúreme?

Lariñaga joun.

—Le ñi lumuti lúgubu jiláali, ñiba jóundaragua wadúbi.

18

Jémpulu tuáguti wúri to jiláali túmari, lúma agúseragüdüti

¹ Ába labájüdagun Jesúsu ában jémpulu joun, lun larúfudajan joun luágu lúnti lan jayúmragun lun Búngiu súnwandan, láu gurásu. ² Lariñaga joun.

—Ñiñein meja ában agúseragüdüti lídan ában fulásu, minébe líña Búngiu lun, mebéresen ligía láu ni ában gürígia. ³ Ñiñoun giñe ában wúri lídan fulásu ligía, jilá meja túmari, ságü wéyu tídin lúmoun agúseragüdüti le lun lichuguni tiricha tun luágu ában tuwúribun lúma tágani. ⁴ Luágu sarágu dan, májati yebe leténirun tun, lárigiñe, ába lariñagun lúnguarügü. “Láu sun minében lan Búngiu nun, mebéresen áu láu ni ában, ⁵ quei nújan méme lan wúri to á súdagüda nichügü, neséfuraaru, jebé lámuga tiábin, gumú líñein nugúraasun.”

⁶ Ába lariñagun Jesúsu.

—Niján lariñagubei agúseragüdüti le wuríbabei, ⁷ gúbumeti leséfuraña Búngiu lánigu ja ayúmragutiña lun wéyuagu, áriebu. ¿Lúbei lubá líderaguniña? ⁸ Uá, madárasanbei. Láu sun le, dánme le nagríbudun, áu le Wügüri Garaúwarügüti, uboúagun, ¿nadáriruba funásan affíneni jádan gürígia ja yábaña, nuágu?

Jémpulu luáguti fariséo lúma agúburajati liseínsuna gumádi

⁹ Rúyati Jesúsu ában jémpulu joun ja jarítaguabaña luágu richágua jamá ligibugiñe Búngiu, janügaña ámu gürígia quei ni cáta. Lariñaga.

¹⁰ —Ñüdütiña bián wügüriña témpulurugu ayúmragua lun Búngiu, ában fariséo, ában agúburajati liseínsuna gumádi. ¹¹ Le fariséo, rára líña layúmragun, lariñaga. “Búngiu, teínqui numútibu luágu mítaran nan quei jíbiri gürígia—jíwerutiña, wuríbitiña, salúfuriñe, mítaraantina giñe quei agúburajati liseínsuna gumádi le. ¹² Ayúnaratina bián weíyaasu lídan dimáasu lun nagúnfulirun búma, rúnumuti giñe díisi gáwanün lídaangiñe ságü fiádürü le ebélurubei nun, bun.” ¹³ Ánjeinti agúburajati liseínsuna gumádi, ába leréderun díse, mabúseerunti ni lun líñúrini laríjin siélun, le luweírín lúnabun lanáangun lúngua. Aboujarügüleí laníguagu láu igárigu, lariñaga. “¿Búngiu, gudémená bun, nugúya le gafígounti!” ¹⁴ Nariñajare jun luágu giribu lan agúburajati ligía lúbiñoun, resibiñuleí Búngiu, máma fariséo ligía. Ladüga le anáanguti lúngua weírí, ñúraübei lanügün, ánjein le ñúraübei lanáangun lúngua, weíríbei lanügün.

Labíniruniña Jesúsu irájüñü
(Mt 19.13-15; Mr 10.13-16)

¹⁵ Anaajouatiña giñe irájüñü lun Jesúsu lun lagúrurun jawágu, dan le jaríjimbaliñ disípulugu cátei le, ába jadeínjan joun ja anáajabaliña irájüñü. ¹⁶ Ába lariñagun Jesúsu joun lun jasígirun anáajaña jarájüñü lun, ába lariñagun joun lánigu.

—Ígira jumá lun jayábin irájüñü nun, mewéridija jumá lueí, ladüga ja ítarabaña quei jagía, jagía lilanabaña larúeijan Búngiu. ¹⁷ Ninárün jáu luágu le lan merésibirun lumúti larúeijan Búngiu láu affíneni jarúmati líbe jafiñen irájüñü, mebélubei lídoun.

Layánujan ában wügüri rísiti lúma Jesúsu
(Mt 19.16-30; Mr 10.17-31)

¹⁸ Ába lálügüdüni ában jádaangiñe ábutigu Jesúsu, lariñaga lun.

—Maésturu buíti, ¿ca lúnbei nadügüni lun gayára lan nibíjini íbágari le magúmuchaditi?

¹⁹ Lariñaga Jesúsu lun.

—¿Ca uágu baríñaga nun “buíti”? Ában rügüñein buíti, Búngiu. ²⁰ Subúdi bumúti gumádi. Maganouábá túma wúri gámaritu, máfarajabá, míwerujabá, mayéejabá luágu ni ában, inébe jamá bagúbúrigu bun.

²¹ Lariñaga wügüri ligía lun.

—Gúnfulitina láu sun le lúmagiñe ñúraügídina.

²² Lídan le lagáambunbaliñ Jesúsu cátei le, ába lariñagun lun.

—Mégegili ában cátei lun badügüni. alúgurabeí sun le búmabei, ábame bíchuguni lebégi joun gudémetiña, ábame garísín ban siélu. Ábame bagríbudun, ábame bafálarunina.

²³ Dan le lagáambunbaliñ wügüri ligía cátei le, ába lírudagun, ladüga rísiti buídu. ²⁴ Dan le laríjini Jesúsu lírudagun, ába lariñagun.

—Jénreenguti lun jebélurun rísitiña lídoun larúeijan Búngiu! ²⁵ Méreenguntimaati lun lástügürün ában caméyu lídaangiñe lújuyun ában agúsa ságü láu lebélorun ában rísiti lídoun larúeijan Búngiu.

²⁶ Ába jariñagun ja agáambubalin.

—¿Cáteiti gayáraabei lasálbarun?

²⁷ Laríñaga Jesúsu joun.

—Le jásiñerubei gürígia adüga, gayára lumúti Búngiu, ladüga úati ni cáta siñáti lun Búngiu.

²⁸ Laríñaga Pédro lun.

—Wabúreme, waǵía, ígira wamáali sun le wámati lun wafálarunibu.

²⁹ Ába laríñagun Jesúsu joun.

—Nínárün jáu luágu furúmieguarügü lan le ígiruti lúban, o lagübürigu, o líbugañanu, o lamúlenu, o lúmari, o lirájüñü luágu larúeijan Búngiu, ³⁰ libíjubatíma sarágu weíyaasu louǵiñe lídan ubou le, íbijaleíme íbágarí magúmchaditi yágüta siélu.

Ladímurejaanya Jesúsu luágu louñwen

(Mt 20.17-19; Mr 10.32-34)

³¹ Ába lagúarun Jesúsu joun láni dúusu apóstolugun jábugua, ába laríñagun joun.

—Weibuga Jerusalén guetó, le ñiba lubei lagúnfulira sun le jabürüjabei profétagu nuágu, áu le Wügüri Garaüwarügüti. ³² Jedéregerebadina joun ja mámabaña juríu, jéjerajaba náu, anába jamáname, suégu. ³³ Jabeichubadina, lárígiñeme, ábame jáfarunina jílágubei, áni násaaruba lídaangiñe ouweni luágu lürüwan wéyu lúnya nabágaridun.

³⁴ Úati gunfaráanda jamá ni cáta lídaangiñe cátei le, íbidiñegubeíti joun ca lan uágu ladímureja joun, darúguati laníchigu cátei le laríñagubei, joun.

Lareidaguagüdiün Jesúsu ában Jericóna maríjinti

(Mt 20.29-34; Mr 10.46-52)

³⁵ Dan le achülíreinaali Jesúsu ubúrugun Jericó, ñíñein ában maríjinti ñun láru úma amúriaja. ³⁶ Dan le lagáambunbei maríjinti ligía jásüüjan sarágu gürígia, ába lálügüdajan ca lan suséreei. ³⁷ Ába jaríñagun lun luágu niján lan Jesúsu Nazarétna ásügüra ñígiñe. ³⁸ Ábati lagúaragun, laríñaga.

—¡Jesúsu, le ladügawagun David, gudémená bun!

³⁹ Ja lubá lubáabaña, ába jadeíñjan lun lun lámánichun, ligíatima lagúaragun.

—¡Ladügawagun David, gudémená bun!

⁴⁰ Ábati laráramagun Jesúsu, ába louñajan anúgei. Dan le yaráfaali lun, ába laríñagun lun.

⁴¹ —¿Ca babúseerubei nadügün bun?

Ába laríñagun lun.

—Nabúreme, buséntina naríjin.

⁴² Laríñaga Jesúsu lun.

—¡Ibijabei baríjin! Areidaguadibu ladüga bafiñen.

⁴³ Lídan meme óra ligía, ába laríjin maríjinti ligía, ába lafálaruni Jesúsu adímurejeina buíti luágu Búngiu. Sun gürígia ja aríjbalin cátei le, ába giñe jadímurejan buíti luágu Búngiu.

19

Jesúsu lúma Zaquéo

¹ Ábati lebélorun Jesúsu fulásurugun Jericó, ába lásügürün ubúrugugiñe. ² Ñíñein ában wügüri rísiti, gíríti Zaquéo, jábuti agúburajatiña liseínsuna gumádi. ³ Buséntiti Zaquéo laríjini Jesúsu lun lasúbudiruni, siñáti laríjini ladüga ñúraúraüti lúgubu, áni gíbetiña gürígia. ⁴ Lúnti gayára lan laríjini, ába leibaagun ubáraü, ába laweínrun tuágun ában tídibu wéwe sicómoro yaráfa lun le ñígiñeba lubei lásügüra Jesúsu. ⁵ Dan le lásügürün Jesúsu ñígiñe, ába laríjin íñun, ába laríñagun lun Zaquéo.

—Zaquéo, raríba furése, ladüga lúnti neréderun búbiñe ugúñe.

⁶ Ábati larárirun Zaquéo furése, ába lerésibiruni Jesúsu lúbiñe láu ugúndani. ⁷ Dánti le jaríjini jíbiri gürígia cátei le, ába jagúmeserun adímureja luágu lídin Jesúsu erédera lúbiñe ában gafígounti. ⁸ Ábati laráramagun Zaquéo, ába laríñagun lun Jesúsu.

—Nabúreme, níchiga lamídan le nómabei joun gudémetiña, áni ánjein íwerujaadina lubei luei ában gürígia láu eyéeraguni, náguyugúdüba gádürü weíyaasu sugü láu lun.

⁹ Laríñaga Jesúsu lun.

—Sálbañu jáña tilana múna to ugúñe, ladügawagun giñe Abrahám amürü. ¹⁰ Ligía niábinbei ubouagu, áu le Wügüri Garaüwarügüti, lun náluajaniña lúma asalbaraña já yebe ferídijañabaña.

Jémpulu luáguti dísi murúsun seínsu

¹¹ Dan le añaja lubei gürígia agáambajei laríñaguni buri Jesúsu cátei le, ába labájüdagun ában jémpulu joun, ladüga ayarafadeinaali lan lun Jerusalén áni jarítaguatiñáti luágu lagúmesera lan larúeijan Búngiu dan ligía. ¹² Ábati laríñagun joun.

—Ñiñein ában wügüri íñugutiña lidújeñu, leibugati wügüri ligía lídoun ámu fulásu díseti lun líchugúniwa lurúeiteme lageíra, ábayame lagíribudun. ¹³ Lubáragiñe láfuridun, ába loúnajan jawágu dísi jádaangiñe lumúsuniña, ába ledéregun ában seínsu le gebégiti sarágu lun cáda ában, ába lariñagun joun. “Agárabaja jumei seínsu le darí nagíribudun.” ¹⁴ Queíti liyéregunbei wügüri ligía joun lílana fulásu, ába jóúnajan lárigei lun jariñagun lun le lúnbei líchuguni ubaráu lun luágu mabúseerun jamáni lun jarúeiteme. ¹⁵ Láu sun líra, resíbiwati lun urúeme, ába lagíribudun lageíroun. Dan le lachúlürün, ába loúnajan jawágu lumúsuniña já buga únbaña líchigei seínsu lun lasúbudiruni átiriñein lan lagáñirun cáda ában. ¹⁶ Ába liábin le furúmiñeti, ába lariñagun. “Nabúreme, gáñeitina dísi weíyaasu ligíbuagun biseínsun.” ¹⁷ Lariñaga urúei lun. “Buíti, ában músu buíti bugúya. Quei úara bubei lídan le murúsunrügüti, níchigaadibu agúmadija lídan dísi fulásu.” ¹⁸ Ábaya liábin ában, ába lariñagun. “Nabúreme, gáñeitina seíngü weíyaasu ligíbuagun biseínsun.” ¹⁹ Ába giñe lariñagun lun. “Bagúmadija lídan seíngü fulásu.” ²⁰ Ábati liábin ában, ába lariñagun. “Nabúreme, niján biseínsun, areída numúti tídan ában músue ladüga nanúfude buei, ²¹ ladüga ában ban wügüri derégüdati, reideitibu láu cátei le mawádigimaritibu luágu, alúbaja amürü le ní lumuti mábunagun ban.” ²² Ábati lariñagun urúei lun. “Músu wuríbatu, luágu guánarügü bererun nagúseragüdábu. Quei subúdi bubálin luágu ában nan wügüri derégüdati, luágu reidei nan láu cátei le mawádigimaritina luágu, alúbaja áu le ní lumuti mábunagun nan, ²³ ¿cáti uágu míchububalin niseínsun bántürugun lun jamúga lagánwoundun dan le nagíribudun?” ²⁴ Ába lariñagun joun ja ñibaña. “Gídájumei seínsu luei, rújumei lun le dísiabei lúma.” ²⁵ Ába jariñagun lun. “Wabúreme, njeinga dísi seínsu lúma.” ²⁶ Ába lariñagun urúei. “Nariñajare jun luágu sun lan le adügati buíti láu le lúmabei, libíjuba lánwoun, áñjein le madügüti ní cáta buíti láu murúsun le lúmabei, lagídarúaba murúsun ligía luei. ²⁷ Játi náganiñu, já yebe mabúseerúnbaña lun urúei nan, barújumaña ñájoun, áfaragua jumáña jilágubei nigíbugiñe.”

Lebélorun Jesúsu Jerusaléoun

(Mt 21.1-11; Mr 11.1-11; Jn 12.12-19)

²⁸ Lárigeiñe lariñaguni Jesúsu cátei le, ába lasígiruni luweíyasun Jerusaléoun jáu lánigu, ligía jabá jabá. ²⁹ Dan le chúlü mémeeli lídoun buri fulásu le Betfajé lúma Betánia, yaráfa lun wúbü le gíribei Olívos, ³⁰ ába lariñagun joun biáma jádaangiñe láni dísi pulugu.

—Jeiba lídan lirairáü fulásu le wagíbugiñebei, dánme le jachúlürün ñi, jadáriruba ában burígü güráñu le maweinrúngili. Jafáragadeíme, ábame janügüni ñájoun. ³¹ Ánjaün álügüdüwa ca lan uágu jafáragadei, jariñagame luágu busén láani Jabúreme.

³² Ába jóúdin, ába jadáriruni ítara quei lariñaguni Jesúsu joun. ³³ Dánti le añája lubei afáragadei burígü, ába jálügüdüniña labúriña, jariñaga joun.

—¿Ca uágu jafáragadei burígü le?

³⁴ Ába jóúnabuniña.

—Ladüga busén láani Wabúreme.

³⁵ Ábati janügüni lun Jesúsu, ába jíchugunun janáangun lanágawagun burígü, ába jaweinragüdüni Jesúsu luágun. ³⁶ Quei awáansereina lan Jesúsu, átulejeina jamóun janáangun luágu úma lubá. ³⁷ Dan le jayárafadun lun larárirün wúbü le Olívos, ába jagúmeserun sun lánigu Jesúsu ja afálarubalin agúaraja láu ugúndani lúma adímureja luágu luweirigun Búngiu, luágu buri miláguru le jarijibe. ³⁸ Jariñaga.

—¡Biníwati urúei le ñubinbei lídan líri Wabúreme Búngiu! ¡Níjein ñurúguau síélu, lúma uweirigu lun Búngiu!

³⁹ Ábati jariñagun fariséogu ja ñibaña jádan gürígia lun.

—Maésturu, aríñagabá joun bánígu lun jámanichun.

⁴⁰ Lariñaga Jesúsu joun.

—Ninárün jáu luágu ánjaña lan ámanichaja ja, lagúarajaba lán buri dúbü nuágu.

⁴¹ Dan le layárafadun lun Jerusalén, dan le larijini ubúruigu ligía, ába layájuañan jawágu lílana fulásu ligía, lariñaga.

⁴² —¡Lun jamúga gunfaráanda jumáni ugúñe luágu áu lan úmabei lun ñurúguau jun, buíti jamúga! Májatün. ⁴³ Ligía lachúlürüba lubei wéyu buri wuríbatu jun, jadügame jáganiñu ában baríero geyégua láu jubúrügute lun siñá lan jáfuridun ñígiñe, ábame jageíndagun júma lídaangiñe sun oúbaü. ⁴⁴ Jagúnrinchagubei jufúlasun le gumúti, mígirunbaña ní ában dúbü ligíbuagu dúbü, jáfarúaba sun jugúya, ladüga mebéresen jumá láu óra le liábinbei Búngiu asálbaraün.

Larúmadagüdünnun Jesúsu témpulu

(Mt 21.12-17; Mr 11.15-19; Jn 2.13-22)

⁴⁵ Ábati lebélorun Jesúsu témpulurugun, ába laságaruniña ja alúgurajabaña jáma ja agáñijabaña ñi. ⁴⁶ Laríñaga joun.

—Laríñajare tídan Lerérun Búngiu. “Núban, fulásu le ñí lubei gayára lan jayúmurgun gürgia nun”, ánjein jugúya, barújumaaru quei jában jíwerutiña.

⁴⁷ Ságü buri wéyu larúfudajan Jesúsu témpulurugu, añajati jábutigu jafádirigun juríu jáma arúfudajatiña lilúruden Moisés, jáma gífe lábütigu fulásu álujaja ída lúba lan jáfaruni jilágubei, ⁴⁸ madáritiña ída lúba lan jadügüni ladúga weíri lan jóurabajouniwa sun gürgia lun jagáambuni lerérun.

20

Liricha Jesúsu témpulurugu

(Mt 21.23-27; Mr 11.27-33)

¹ Luágu ában wéyu, dan le témpuluruguñein lubei Jesúsu arúfudaja joun gürgia, apúrichijeí ugánu luáguti asálbaruni, ligía jayábin jábutigu jafádirigun juríu, jáma arúfudajatiña lilúruden Moisés, jáma wügüriña weirigutiña lídan jafíñen juríu, ² ába jariñagun lun.

—Aríñagabei woun ca lan biríchabei lun badügüni cátei le. ¿Ca íchugubalin ubáfu le bun?

³ Ábati laríñagun Jesúsu joun.

—Nálügüdaadün gífe ában cátei, oúnaba jumána. ⁴ ¿Ca oúnajabalin Juan abásteragüdaja? ¿Loúnajan Búngiu ódi jóúnajan wügüriña?

⁵ Ába jagúmeserun aríñaga jámagua.

—¿Cába waríñaga? Ánjawa aríñaga luágu loúnajan lan Búngiu, laríñagame woun ca lan uágu maffínerun wabeí lun. ⁶ Ánjawa aríñaga luágu jóúnajan lan wügüriña, jachámuraguba gürgia dübü wawágun, ladúga choúru jamúti luágu proféta lán meja Juan.

⁷ Ábati jariñagun luágu ibídiñe lan joun ca lán meja oúnajabalin Juan abásteragüdaja. ⁸ Ábati laríñagun Jesúsu joun.

—Maríñagun nubeí gífe jun ca lan áu ubáfu nadügei buri cátei le.

Jémpulu jawáuti ñadágimeintiña wuríbatíña

(Mt 21.33-44; Mr 12.1-11)

⁹ Ába lagúmeserun Jesúsu adímureja joun gürgia, ába labájüdagun ában úraga le gíbebei laníchigu, joun. Niján úraga ligía.

—Ñíñein meja ában wügüri ábunaguti beíbei lichárirugu, lárígíñe, ába lájayajani lichári joun ñadágimeintiña, ába lídin lídoun ámu fulásu luágu sarágu dan. ¹⁰ Dan le lachúlürün lídáani alúbajani, ába loúnajan ában lumúsun anügei lufánran, ába jabúleiseiruni ñadágimeintiña músu ligía, ába jóúnajani lárígou, míchugunga ni cáta lun. ¹¹ Ábayati loúnajan ábanya músu, ába gíñe janábuni, buleisei jameí, oúnaja jameí, míchugunga ni cáta lun. ¹² Ábaya loúnajan ábanya, ábaya gíñe jabúleiseiruni, ába jabúguni ñígíñe.

¹³ Ába laríñagun labúreme íchári lúnguarügü. “¿Cábasán funa nadúga? Nouñajaali niraü le jínsiñebeí nun, dánme le jaríjini, fágua inébebei joun.” Ába loúnajani. ¹⁴ Dan le jaríjinalin, ába jariñagun jámagua. “Niján le lúnbei lerésibiruni alágan, wáfaraali jilágubei, wagía lámuga labúriña sun cátei.” ¹⁵ Ábati jaságaruni lídaangiñe fulásu ligía, ába jáfaruni jilágubei.

Ábati lálügüdajan Jesúsu, laríñaga.

—¿Cábati ladúga labúreme íchári? ¹⁶ Liábinme, ábame láfaraguniña ñadágimeintiña jagía jilágubei, ábame lichuguni íchári joun ámu.

Dan le jagáambunbalin cátei le, ába jariñagun.

—¡Masúsereda lámuga ítara!

¹⁷ Ába laríaguniña Jesúsu, ába laríñagun joun.

—¿Cáti lílabei le búrüñtubei tídan Lerérun Búngiu le ñí lubei laríñaga.

Lé meja dübü le mabúseerun jabeí ábunagutiña, ligíaali furúmiñeti?

¹⁸ Furúmiegarügü le achúgeraguti luágu dübü ligía lagünrinchaguba, léti uágunti láburuja, labúrechagúbei. Áu dübü ligía.

Luáguti liseínsuna gumádi

(Mt 21.45-46, 22.15-22; Mr 12.12-17)

¹⁹ Lídan meme óra ligía, ába jálugun jábutigu jafádirigun juríu jáma arúfudajatiña lilúruden Moisés jártügüdüni Jesúsu, ladúga jasúbudiruni luágu jawáuti lan jémpulu le laríñagubei, madügün jamúti ladúga janúfude jaweí gürgia. Ábati jagúrabajan ámu dan. ²⁰ Ábati jóúnajan gürgia ja ásügürütiña jóungua camá jamuga jarúmatiña lun jaríajani Jesúsu, lun jariñagagüdüni cátei le gawáuti gayára lan jíchugun lídúnrun lun jedéreguni lun gumádimati. ²¹ Ligía jálügüdünbalin, jariñaga lun.

—Maésturu, subúdi wamúti luágu richá lan le baríñagubei lúma gíñe le barúfudajabei, manúfudetibu gíñe luei ni ában, ladüga ni cáta lan luweirigun güriγια bun, áni láu inárúni barúfudajei lémeri Búngiu. ²² Aríñagabá ában cátei woun. ¿buíti lun lafáyeijoún seínsu lun warúeite César ódi mabuidunti?

²³ Ába lasúbudiruni Jesúsu luríban jarítangun, ába laríñangun joun.

—¿Ca uágu jabúseera jíchugun sádara nubá? ²⁴ Arúfuda jumá ában lídaangiñe seínsu ligía nun. ¿Cá iyáwa lúma íri le búrúñubei luágu?

Jaríñaga lun.

—Láni César.

²⁵ Ábati laríñangun joun.

—Le láni César rújumei lun César, le láni Búngiu rújumei lun Búngiu.

²⁶ Siñá jamútiti áburugüda tídoun jasádarán láu lé buri laríñagubei jagíbugiñe güriγια, weírírügüti janígi láu loúnabagüle joun. Ába jámanichun.

*Álügüdajani lübügürü ásaaruni lídaangiñe ouweni
(Mt 22.23-33; Mr 12.18-27)*

²⁷ Lárigiñe, ába jóudin saduséogu aríjei Jesúsu. Jaríñajare saduséogu luágu másaarunbaña lan jiláaña lídaangiñe ouweni lúnya jabágaridun. Ábati jaríñangun lun Jesúsu.

²⁸ —Maésturu, laríñajare Moisés woun tídan liliburun, luágu ánjein lan ouwe ában wügüri, ába ligirunun lúmari marájüñüga ligía táu, lúnti lan lamárieidun lamúlen túma lun garájüñü lan táu, gadügawagun lámuga líbugaña le ouwebei. ²⁹ Wel, níñanu mejáti sédú wügüriña gamúlenuguátiña, ába lamárieidun le furúmiñeti, ába loúnwen marájüñüga. ³⁰ Ába lamárieidun le jabíaman túma buga lúmari íbugañaü, ába gíñe loúnwen marájüñüga. ³¹ Ábati lamárieidun le jürúwan túma, chülü lúmoun le jasédün, jilágua meme jagía, marájüñüga táu. ³² Ába gíñe toúnwen würi tugúya. ³³ Aríñagabá ában cátei woun. dánmeti le jásaarun lídaangiñe ouweni lúnya jabágaridun, ¿cábatu úmari würi to jádaangiñe, quei maríei tubei jáma sédügubei?

³⁴ Ába laríñangun Jesúsu joun.

—Lídan ubou le, maríeitiña wügüriña jáma würiña, ³⁵ ánjein lídaanme dan le lúnbei líabin, úabei agámariduni siélu jádan ja garíchabaña lun ásaaruni lídaangiñe ouweni lúma lun jebélurun siélun agánawa ñi lun sun dan. Magámaridubaña ñi, míchaajan jamáñame jarájüñü lun maríei, ³⁶ ladüga mouñwendügüyaaña güriγια siélu, ítaraañame quei ánjeligu, lirájüñü jañáme Búngiu ja saráaña lídaangiñe ouweni. ³⁷ Moisés guánarügü arúfuda lumúti luágu níjein lan ásaaruni lídaangiñe ouweni lídan le labürüjanbei luágu búbugati gaméti. Laríñajare ñi luágu Búngiu lan Lubúngiutebei Abrahám, Isáac lúma Jacób. ³⁸ Láu dimúrei ligía, arúfuda lumúti Moisés luágu wínwangiña lan Abrahám, Isáac lúma Jacób, láu sun jilá lan jagubu, ladüga máma Jabúngiute jiláaña Búngiu, Jabúngiute ja wínwangiñabaña. Wínwangiña lanügüniña Búngiu sun güriγια.

³⁹ Ábati jaríñangun arúfudajatiña lilúrudun Moisés.

—Buíti baríñaguni, Maésturu.

⁴⁰ Ába málügüdangun jamáali lan.

*¿Ladügawagunsan David Crístu?
(Mt 22.41-46; Mr 12.35-37)*

⁴¹ Ába laríñangun Jesúsu joun.

—¿Ída líñásan jaríñangunbei luágu ladügawagun lan David Crístu? ⁴² Laríñajare David guánarügü tídan líburu to gíríoun Sálmos.

Aríñagati Búngiu lun Nabúreme. “Ñurúba luegiñe nouñwenren,

⁴³ daríme níchuguniña báganiñu bújaburugun.”

⁴⁴ ¿Ída lubáti ladügawagun lan David Crístu, áni aríñagati David guánarügü lun Crístu “Nabúreme”?

*Ladárirun Jesúsu jadúnrun arúfudajatiña lilúrudun Moisés
(Mt 23.1-36; Mr 12.38-40; Lc 11.37-54)*

⁴⁵ Níñanu sarágu güriγια agáambajei Jesúsu, ába jagáambun laríñangun joun láni disípulugu.

⁴⁶ —Toúnigüga jumá júngua jawei arúfudajatiña lilúrudun Moisés, ganígitiña jeibugun táu anáanguni durúrutu, busén jagía lun labúsúrún joun láu inébesei úmadarugu, áluaja jamei ubáraü le jabára weirigutiña tídan ligílisi, lúma lubuídun-ágei ubáraü lídan eigini. ⁴⁷ Gídá jamutu gíñe jában würiña ja jiláaña úmari jawei, lúnti jadáurangun láu, ába jadügün furíeigi migínaguti. Weíríbei jasúfurirun luágu sun le jadügübei.

21

Seínsu le tíchugubei ában fugiábu würi témpuluruğu

(Mr 12.41-44)

¹ Ába laríjin Jesúsu jíchaajan rísitiña seínsu tídoun buri gáfu to lágei seínsu témpuluruğu, ² aríja lumúti gíñe tíchugun ában würi jílaali túmari, gudémetu, bían gáwanún tídoun gáfu. ³ Ába laríñagun Jesúsu.

—Nínárün jáu luágu gíbetima lan tíchugun fugiábu würi to sügü jáu súnugubei, ladúga sun jagía, lídaangiñe le ígiragubei jáma jíhiga, ⁴ ánjoun tugúya, láu tugúdemegun tíchigei sun le túmabei lún yebe tawínwandun.

Laríñagun Jesúsu luágu tagünrinchawagúba lan témpulu

(Mt 24.1-2; Mr 13.1-2)

⁵ Jadímurejaña fiú gürigia tuágu témpulu, luágu tubuídunmeraü láu lubuídun buri tidúbüri lúma buri cátei le jíchugubei gürigia lun tawéndedun. Ábati laríñagun Jesúsu.

⁶ —Lachülürüba wéyu lun lagünrinchawagún sun le jariagubei tuágu témpulu to guetó, merédebei ní ában dübü ligíbuagu dübü.

Seíni buri lubá lagúmuchun ubouú

(Mt 24.3-28; Mr 13.3-23)

⁷ Ábati jálügüdüni, jariñaga lun.

—Maésturu, ¿ídamé san lasúseredá buri cátei le? ¿Cábasan seíni waríja luágu dánjali lan lun lasúseredun?

⁸ Ába laríñagun Jesúsu.

—Tóunigi jumá, mayeedúa jumá. Jayábinba sarágu aríñageina luágu áu lan jagía, jariñagame. “Áu Crístubei”, “Níján dan ligía.” Mafiñera jumá joun, mafálara jumáña. ⁹ Dánme le jagáambun ladímurejoún luágu awúribujani lúma jawágu gürigia agárabagua luágun jarúeite, manúfudedagua jumá, lasúsereduba le furúmiñe, mámagilíme lagúmuchun ubouú líra.

¹⁰ Ába lasígirun aríñaga joun.

—Lageíndaguba ában fulásu lúma ában, awúribuja ligíame ában ageiraü lúma ámu. ¹¹ Níbei oúnwenbun buri járabaganáli, ílamaü, sándi, lídan ámuñegueinarügü fulásu, laríjüba buri cátei janúfunati siélu lúma oúnwenbun buri seíni.

¹² ‘Lubáragiñe lasúseredun sun le, járujóuba, eíbaajoúa jugúyame. Janügüba agúsera tídan jalígíisin juríu, jádarawagúba furísunrugun, barüwa jugúyame jagíbugiñoún urúeigu jáma gumádimatiña, nueígíñe, lun jagúseragüdünün, ¹³ ligíame jídáani lun jadímurejan luágu nufúleseín. ¹⁴ Aráanse jumei jarítangun lun madjéri jumá cába lan jariñaga jueígíñegua, ¹⁵ níchuguba dímuerei lúma lichú áu jun le lásíñerun ní ában jádaangiñe jáganiñu asígenera ní oúnaba. ¹⁶ Jalúgurubadün jagúbürüigu guánarügü, jibugañanu, jamúlenu, jídüjeñu, jumádagu. Jáfarúba jádaangiñe, ¹⁷ jíyereeguduba joun sun gürigia, nueígíñe. ¹⁸ Lídaanme sun líra, latóunigirubadün Búngiu le gumúti, ¹⁹ áni ánjaün meme derégüdagua lídan jafiñen nuágu, jibíjibeí íbágarí magúmuchaditi.

²⁰ ‘Dánme jaríjin geyéguja jamá lan súdaara ubúruğu Jerusalén, subúdi jumei luágu yaráfaali lan lagünrinchagun ubúruğu ligía. ²¹ Jámeti gürigia ja Judéabaña, lúnti janúrigan luágun buri wúbü, ja ubúrugubaña Jerusalén, lúnti jáfuridun nígiñe, ja áraabubaña, magíribuda jamá ubúrugun. ²² Luwéyuri buríbei jafáyeirun gürigia luágu wuríbati le jadügübei, dánme le lagúnfulirún sun le búruwañubei tídan Lerérun Búngiu. ²³ ¡Fugiábugume würiña ja dageinatiña lídan dan ligía, o ja lan garájüñutiña ja gurágiña! Ladúga níbei sarágu igárigu ubouúagu, larúfudubei Búngiu luweirín ligáñi luágu jafígoun gürigia ja juríu. ²⁴ Níbaña ouwegutiña wuríburugu, jíbiri janáawaguba adáurawagua lídoun ámu ageiraü, ábame jagünrinchaguni ja mámbabaña juríu ubúruğu Jerusalén daríme lagúmuchun dan le íchugúbei joun lun jadügüni.

Ligáburí ída lúba lan líabin Crístu

(Mt 24.29-35, 42-44; Mr 13.24-37)

²⁵ ‘Lasálriragubáti buri seíni luágu wéyu, luágu játi lúma jawágu warúguma, ábame laweírídun janúgi néchaanigu ubouúagu, ábame janúfudedagun luágu lanárimé lajúujan lúma labouñjan lugúdi barána. ²⁶ Ladágaruba falálaü jawágu gürigia láu anúfudei, láu jasáminarun luágu cátei le lúnbei lasúseredun, ladúga járügdüba lan warúguma ámu úma. ²⁷ Ábamei laríjin níabin, áu le Wügüri Garaüwarügüti, lídan juánriñu láu sun nubáfu lúma oúnwenbun nuweirígun. ²⁸ Dánme le lagúmeserún buri cátei le asúsereda, ragújuma dügduguaü, íñúra jumeime jíhügü, ladúga madíseelime jasálbarun.

²⁹ Rúlumuti gíñe jémpulu le joun.

—Aríja jumoún tídibu ígo, o furúmieguaügü tídibu wéwe. ³⁰ Dan le jaríjin labouuchun tubána, subúdi jumúti luágu yaráfaali lan lidáani lubáhouga. ³¹ Dánme giñe le jaríjini lasúseredun buri cátei le, subúdi jumei luágu madíseeli lan lidáani Búngiu lun larúeijan.

³² ‘Ninárün jáu luágu lagünrinchawagúba lan sun ubúruyu le Jerusalén lubáragiñe jóuwegun gürígia ja lánina dan le. ³³ Lagúmuchaguba siélu lúma ubouú, ánjein nerérun, ladáruuba lun sun dan.

³⁴ ‘Tounigi jumá, mígira jumá lun tabuínchun janígi láu cátei málati quei sarágu afúuduni, bacháruaü, lúma buri idíjeri luágu buri cátei lánina íbágarí le, márügüdün lámugaün wéyu nagíríbudagüle ubouágun lídan magáradajan jumá, ³⁵ quei ában sádara to adárurutu. Ladúga ítara lúba liábin wéyu ligía jawágun sun ja aganoúbaña lídan sun fulásu ya ubouágu. ³⁶ Aráanseñu jumá lubeíti, ayúmuragua jumá lun Búngiu sun dan, gayára lámuga jibíjin ubáfu lun jawánduni stín buri cátei le lúnbei lasúseredun, lun giñe gayáraabei lan jarúfudagun júngua nigíbugiñe táu tarúman anígi.

³⁷ Ábaja larúfudajan Jesúsu témpulurugu wéyuagua, árieibu, ábaja lídin erédera luágu wübü le Olívos. ³⁸ Ábaja chülügiñe jamá gürígia témpulurugun ságü bináafin lun jagáambuni.

22

Jelédegun áganiñu lubá Jesúsu

(Mt 26.1-5, 14-16; Mr 14.1-2, 10-11; Jn 11.45-53)

¹ Yaráfaali fédu le lidáani teigíniwa fein to magánatu ísi, fédu le jarítaguagüle juríu luágu meja dan le lástügürünbei láni Búngiu ánjei áfaraguaña jígirama Ejíptona, máfaragun lumútiña jígirama Israélitagu. ² Ábati jáluajan jafádirigun juríu jáma arúfudajatiña lilúrudun Moisés ida lúba lan jáfaruni Jesúsu jilágubei, íbidiñounga joun gürígia, ladúga janúfude jawei.

³ Ábati lagáñeiruni Máfia larítangun Júdas Iscarióte, le ában jádaangiñe láni Jesúsu dúusu apóstolugu, ⁴ ába lídin adúga darádu jáma jábutigu jafádirínegu juríu jáma jábutigu tisúdaarana témpulu lun ledégeruni Jesúsu joun. ⁵ Ába jagúndaaragun, ába jaríñagun lun Júdas luágu jíchuguba lan seínsu lun, ⁶ ába lañúurun darádu, ába lagúmeserun áluaja ida lúba lan gayára lan ledégerun joun dánme le úa jamá gürígia.

Lagúmujoún leigin Jesúsu jáma lánigu

(Mt 26.17-29; Mr 14.12-25; Jn 13.21-30, 1 Co 11.23-26)

⁷ Ába lachülürün fédu le ídaanbei teigüa fein magánatu ísi, ñí lubei giñe ladágarawagüdúwa mudún le lánina fédu. ⁸ Ába laríñagun Jesúsu lun Pédro lúma Juan.

—Jeíba aráanserei eíginí le lánina fédu.

⁹ Ába jálügüdüni.

—¿Jalági babúseera waráanseruni?

¹⁰ Laríñaga joun.

—Dánme le jebélurun ubúrugun, jadúnraguba lúma ában wügüri táu ában dináa láu dúna, jafálaréime chülü tídoun múna to ñíjin lumúti lebélu. ¹¹ Jariñagame lun tabúreme múna. “Laríñajare Maésturu. ¿Jigóun rúmu to ñí lubei gayára lan neigini eíginí le lánina fédu jáu náni disípulugu?” ¹² Ábame larúfudun ában rúmu weírútu jun tougíñegua múna, aráanseñu tíña, jaráansereime eíginí ñi.

¹³ Ába jóudin, ába jadáriruni sun cátei quei laríñaguni Jesúsu joun, ába jaráanseruni eíginí lánina fédu ñi.

¹⁴ Dan le lachülürünbei óra, ába lañúurun Jesúsu jáu láni disípulugu luágu dábula, ¹⁵ ábati laríñagun joun.

—¡Oúnwenbun nabúseerun neigini eíginí lánina fédu le júma lubáragiñe nouñwen! ¹⁶ Ladúga nariñajare jun luágu meíngdügüya náali lan eíginí lánina fédu le daríme lagúnfulírún laníchigu lídan larúeijan Búngiu.

¹⁷ Ábati lanügün ában wéru táu diweín lújaburugu, ába leteíngiruni Búngiu, laríñaga.

—Barújumei le, fánreingua jumei jídaangua, ¹⁸ nariñajare jun luágu mátundügüyaadina lan diweín daríme liábin larúeijan Búngiu.

¹⁹ Lárígiñe, ába lanügünun fein lújaburugu, ába leteíngiruni Búngiu tuágu, ába lagúbachagunun, ába líchugunun joun, aríñageina.

—Núgubu le, le lúnbei ledégerun júagu. Lúmagiñe guetó, adúga jumei le, jarítaguagüleme nuágu.

²⁰ Ítara meme giñe, lárígiñe jeígin, ába lanügüni wéru táu diweín, ába laríñagun.

—Níján níta le lúnbei láwiyurun lídaangiñe núgubu júagu, lun lañúurun iséri darádu.

²¹ ‘Níján wügüri le lúnbei ledégerunina wáma ya luágu dábula, ²² luáguñadina úma le lúnbei nanügüni, áu le Wügüri Garaúwarügüti, áni ¡fugiábutia wügüri le lúnbei lalúgurunina!

²³ Ábati jagúmeserun álügüdagua jádaangua cába lánfuna alúgurei.

Ladímurejóun luágu cába lan weírgutima

²⁴ Ába jasígenejan lánigu luágu cába lan jádaangiñe weírgutimá. ²⁵ Ába laríñagun Jesúsu joun. —Lídan arúejiani lánina ubou le, agúmadijatiña já buri lurúeitena fulásu, camá jamuga labúreme jagía, já buri lábutigu fulásu, aríñawagúati jawágu luágu wügüríña jamá ja gadügatiña fuleisei joun gürígia. ²⁶ Ánjein lídan narúejian, mítaraanti, lubáragiñe líra, le weírgutimaabei le tímátimaati jídan lúnti lanáangun lúngua quei le únabutimaabei, le agúmadijabei, lúnti itara lan quei le eseríwíjabei. ²⁷ ¿Cági weírgutimaabei, le añúurubei eíga luágu dábula, ódi le eseríwíjabei? ¿Ma le añúurubei luágu dábula? Áni áu, itara níña jídan quei le eseríwíjabei.

²⁸ 'Jugúya úarabañája núma lídan nouchawagun, ²⁹ ligía níchugunbadün lun jarúejian quei líchugunina Nóguchi lun narúejian. ³⁰ Jeígiba, gurá jugúyame luágu nidábulan yágüta siélu lídan narúejian, ñurú jugúyame luágu buri lála urúei lun jagúseragüdüníña jadúgawagun dúusu lirájüñü Israél.

Laríñaguni Jesúsu luágu leyéedaguba lan Pédro láu
(Mt 26.31-35; Mr 14.27-31; Jn 13.36-38)

³¹ Aríñagati giñe Wabúreme Jesúsu.

—Simón, Simón, amúriajaali Máfia úma lúma Búngiu lun gayáraabei lan louchagunün quei lawánijouñ türígu, ³² íbija lumúti, áni ayúmuraguaadina buágu lun Búngiu lun meferídirun báani bafíñen nuágu lídaanme óra ligía. Áni dánme le bagíribudun nun, rúba dügüdaguaü joun bíbirigu.

³³ Laríñaga Simón lun.

—Nabúreme, aráansetina lun nídin búma furísunrugun, o lun lan nouñwen búma.

³⁴ Laríñaga Jesúsu lun.

—Pédro, ugúñe méme, beyéedaguba náu úrúwa weíyaasu lubáragiñe layúgurujan gáyu, baríñaguba luágu íbídiñe nan bun.

Layárafadun lórate ouchawaguni

³⁵ Ábati laríñagun Jesúsu joun.

—Dan le nouñajanbalün maságúteiga, ni láu lágei seínsu, ni geídi, ¿ñíñein funági jemégeirun? Ába jaríñagun.

—Uá Maésturu, memégeirutiwa ni cáta.

³⁶ Ábati laríñagun joun.

—Ánjeinti guetó, le gaságüteti, baríloun, barú ligíame lágei seínsu, le mefeinteti, alúguralouñ labite lun lagáñijan lefeinte, ladüga wuríbati dan le. ³⁷ Naríñajare jun luágu lagúnfuliruba lan le taríñagubei Lerérun Búngiu nuágu. “Ába jabájüdüni jádan wuríbatiña.” Sun le búruwañubei nuágu lagúnfulirúña guetó.

³⁸ Ábati jaríñagun.

—Wabúreme, nuján bián efein ya.

Ába laríñagun joun.

—Buíti.

Layúmuragun Jesúsu Getsemaní
(Mt 26.36-46; Mr 14.32-42)

³⁹ Ábati láfuridun Jesúsu, ába lídin luágun wübü le Olívos quei ligáburiñaja, ába jóudin láni disípulugu lúma. ⁴⁰ Dan le jachúlürün lídan fulásu ligía, ába laríñagun joun.

—Jayúmuragua, meferídirun jumámugei jafíñen nuágu.

⁴¹ Ába ladísedun Jesúsu jaweí murúsunraü, ába lájuduragun ayúmuragua lun Búngiu, ⁴² laríñaga.

—Nóguchi, ájabu busén, séfu bána lueí ouñwenbun asúfuriruni le lúnbei nasúfurirun, madügüwalá le nabúseerubei, le la babúseerubei adügüwa.

⁴³ Ábati liábin ában ánjeli siélugiñe lun líchugun érei lun. ⁴⁴ Dan létima laweíridun ligárigu, ligítima layúmuragun láu érei, lédedejati lísüga lueí camá jamuga ouñwenbun lédedejan jítaü, múaragun.

⁴⁵ Dan le lásaarun lídaangiñe layúmuragun, ába ladáriruniña disípulugu arúmuga, larúmagüdün íruni. ⁴⁶ Ábati laríñagun joun.

—¿Ca uágu jarúmuga? Sarájuma, jayúmuragua, meferídirun jumámugei jafíñen nuágu.

Janügüni Jesúsu adáüra

(Mt 26.47-56; Mr 14.43-50; Jn 18.2-11)

⁴⁷ Ñígili Jesúsu adímureja, ligía jayábin sarágu gürígia, Júdas, le ában jádaangiñe dúusu disípulugu, jabá jabá. Aba layárafadun lun Jesúsu lun lachúuruni. ⁴⁸ Ábati laríñagun Jesúsu lun.

—Júdas, ¿láu ában chúuti balúgurana, áu le Wügüri Garaúwarügüti?

⁴⁹ Játi lúmabaña Jesúsu, dan le jarjínbalin cába lan asúsereda, ába jaríñagun lun.

—Wabúreme, ¿ageíndagua wamaña táu efeín?

⁵⁰ Ába lánchuguni ában jádaangiñe lánigu Jesúsu larígei lumúsun fádiri íñutimaati, le loúnwenren. ⁵¹ Ába laríñagun Jesúsu.

—Ígira jumaña, buídürügaali.

Ábati lagúruruni Jesúsu larígei músu ligía, ába lareídagun. ⁵² Ába laríñagun joun jábutigu fádirigu, joun wügüriña weírigutiña lídan jafíñen juríu, lúma joun jábutigu tísudaarana témpulu, ja ñúbinbaña anügei.

—¿Jiábin nuágu táu efeín lúma wéwe camá jamuga jíwerutina? ⁵³ Dan lé meja júma nan témpulurugu ságü wéyu, magúrugubeitún nuágu, wel, niján jidáani lun jadügüni jugúndan náu, óraali lun lagúmadijan le labúremebei lubúriga.

Laríñagun Pédro luágu ibídiñe lan Jesúsu lun

(Mt 26.57-58, 69-75; Mr 14.53-54, 66-72; Jn 18.12-18, 25-27)

⁵⁴ Ábati jarügüdüni Jesúsu, ába janügüni lúbiñoun fádiri le íñutimaabei, ábati lafálaruni Pédro dísegiñe. ⁵⁵ Ába jáfuragun wátu ñi lamídaangua barrieru, ába jañúurun geyégu láu, ába gíñe lañúurun Pédro jádan. ⁵⁶ Queíti tarjini ában músu ñun larügürügü wátu, ába teréderun aríaguei, ába taríñagun.

—Lúmañein buga gíñe Jesúsu gürígia le.

⁵⁷ Ába leyéedagun Pédro, laríñaga.

—Ibídíñeti wügüri ligía nun.

⁵⁸ Murúsun lueígiñe, ábaya laríjini ában, ába laríñagun.

—Jánigu gíñe amúrú.

Ába laríñagun Pédro.

—Máma jánigu áu.

⁵⁹ Queí buri ában óra lárigiñe, ábaya laríñagun ában.

—Inárüni luágu lúmañajañein lan wügüri le ladüga Galiléana gíñe.

⁶⁰ Ábati laríñagun Pédro.

—Ibídíñeti nun ca lan uágu badímureja.

Lídan meme óra ligía, dan le nijángua lan Pédro adímureja, ába layúgurujan ában gáyu. ⁶¹ Ába ladígiragun Wabúreme Jesúsu aríja luágun Pédro, ába larítagun Pédro luágu lé buga laríñagubei Jesúsu lun. “Lubáragiñe layúgurujan gáyu uguñe, beyéedaguba náu ürüwa weíyaasu.” ⁶² Ábati láfuridun Pédro, ába layájun láu igárigu.

Jéjerajan láu Jesúsu

(Mt 26.67-68; Mr 14.65)

⁶³ Ja wügüriña ja oúnigirubalin Jesúsu, ába jéjerajan láu, bei jamei. ⁶⁴ Ába jagúraguni lágu, ába jagáyuajan ligíbuagun, aríñageina jagía.

—¿Bugúya le profétabei, aríñagabeigia ca lan agáyuajabei buágu!

⁶⁵ Ába buri jaríñagun sarágu ámu cátei anábei.

Jesúsu ligíbugiñe líñun-ágei lúrudu

(Mt 26.59-66; Mr 14.55-64; Jn 18.19-24)

⁶⁶ Dan le larúgadunbei, ába jóundaragun wügüriña weírigutiña lídan jafíñen juríu, jábutigu jafádirigun juríu, jáma arúfudajatiña lílúrudun Moisés, ába janügüni Jesúsu ligíbugiñoún jadámurin le líñun-ágei lúrudu. Ába jaríñagun lun ñi.

⁶⁷ —Aríñagabei woun, ¿amúrúsan Crístubei le lúnbei lasálbaruniña gürígia?

Ába laríñagun joun.

—Ánjana aríñaga jun luágu ánja lan, maffíñebadün nun, ⁶⁸ ánjaün nálügüdagua, moúnabun jubáadína, mígiragüdüñ jumáname. ⁶⁹ Naríñaga ában cátei jun. Lúmagiñe guetó, nañúuruba, áu le Wügüri Garaúwarügüti, lueígiñe loúnwenren Búngiu le Súnti Gabáfuti.

⁷⁰ Ábati jálügüdüni sùngubei.

—¿Amúrú lubeíti Liraúbei Búngiu?

Ába laríñagun Jesúsu joun.

—Ánja, áu, quei jaríñaguni jugúya guánarügü.

⁷¹ Ábati jaríñagun.

—Mabúseerunjadiwa geféen jamá ámu woun, agáamba wamaali lídaangiñe guánarügü liyúma.

23

Jesúsu ligíbugiñe Piláto

(Mt 27.1-2, 11-14; Mr 15.1-5; Jn 18.28-38)

¹ Ábati jásaarun sun líñun-ágei lúrudu, ába janügüni Jesúsu ligíbugiñoun Piláto, ² ába jagúmeserun ichiga lidúnrun, jariñaga.

—Darí wamaali wügüri le achágaraguágüdaña gürígia, lariñajare luágu moun lan lun wafáyeijan seínsu lun urúei Rómata, aríñagati giñe luágu ligía lan Crístubei le lanúadirubei Búngiu lun lasálbaruniña gürígia, aríñaga ligía luágu urúei lan ligía.

³ Ábati lariñagun Piláto lun.

—¿Amürüsan Jarúeitebei Juríu?

Lariñaga Jesúsu lun.

—Ánja, itara líña quei baríñaguni.

⁴ Ábati lariñagun Piláto joun jábutigu fádirigu lúma joun jíbiri gürígia.

—Madáritina dúru luágu wügüri le.

⁵ Ábatima jariñagun jére.

—Lachágaraguágüdüñanu sun gürígia Judéana láu ligáburi larúfudajan, lagúmesera Galiléagiñe, niján mémegua adúgei chülú ñájoun.

Jesúsu ligíbugiñe Heródes

⁶ Dan le lagáambunbalin Piláto cátei le, ába lálügüdajan ánjein Galiléana lubei wügüri ligía. ⁷ Dánti le jariñagun lun luágu Galiléana lan, ába loúnajani lun Heródes, le gumándan Galiléa, ladüga ñíñein Heródes Jerusalén lidan dan ligía. ⁸ Ába lagúndaaragun Heródes dan le laríjini Jesúsu, ladüga agáambañajali lan luágu áni lüja labúseerun laríjini, agúrabitati laríjin ladügün ában miláguru. ⁹ Ába lálügüdaguni luágu sarágu cátei, moúnabunti Jesúsu ni cáta. ¹⁰ Ñíñanu jábutigu fádirigu jáma arúfudajatiña lilúrudun Moisés, magúmuti jichugun lidúnrun. ¹¹ Ábati louseruni Heródes jáu lisúdaaranigu quei ni cáta, éjeraja jagía láu. Ábati jadáuraguagüdüni táu anáanguni wéndegutu quei lanáangun urúei, ábaya loúnajani Heródes lun Piláto. ¹² Wéyu ligía, ába gamádagua lan Heródes lúma Piláto, lubáragiñe líra, gáganiguañajatiña.

Lasiádirúniwa Jesúsu lun loúnwen

(Mt 27.15-26; Mr 15.6-15; Jn 18.39–19.16)

¹³ Ábati loúndaruniña Piláto jábutigu fádirigu jáma lúrudugu, jáma buri ámu gürígia, ¹⁴ ába lariñagun joun.

—Jugúya anügübalin wügüri le nun, jariñaga luágu chagáguaguáda láníña gürígia, álügüdagua náali jigíbugiñe, áni aríja jumúti luágu madári nan ni murúsun dúru luágu lídaangiñe le jariñagubei luágu. ¹⁵ Madáriti giñe Heródes lidúnrun, giríbugüdalá woun. Aríja jumáli luágu madügün lan ni cáta le lúnti lafarún jilágubei lueígiñe, ¹⁶ nabeichagüdali lubeíti, lárigiñeme, ábame nígiragüdüni.

¹⁷ Gagáburititi Piláto lúnja lígiragüdüni ában adaürüti fédurugu, ¹⁸ ába jagúarajan súngubei lidan ában.

—¿Áfarabeí le! ¡Ígiragüdabeí Barabási!

¹⁹ Barabási ligía, ladaürüña lueígiñe ligía lan ában jádaangiñe ja iñúragubaña jóungua luágu gumádi, lúma lueígiñe láfarajan. ²⁰ Busénti yebe Piláto lígiragüdüni Jesúsu, ábaya ladímurejan joun, ²¹ ligiatima jagúaragun.

—¿Dáguabeí luágu gurúwa! ¡Dáguabeí luágu gurúwa!

²² Ába lariñagun Piláto joun luágu lürüwan weíyaasu.

—¿Cáti wuríbati ladügubei? Madáritina ni cáta le lúnti lafarún jilágubei lueígiñe. Nabeichagüdali, ábame nígiragüdüni.

²³ Ábatima jagúarajan lun ládarawagún luágu gurúwa, jéretiti jagúarajan jagía jáma jábutigu fádirigu, ába jabíjini le jabúseerubei. ²⁴ Ábagubeíti ladügüni Piláto le jabúseerubei, ²⁵ ábati lígiragüdüni wügüri le jabúseerubei, le adaürübei lueígiñe iñúraguni lúma áfarajani, ábati ledéregeruni Jesúsu joun lun jadügüni jagúndan láu.

Ládarawagún Jesúsu luágu gurúwa

(Mt 27.32-44; Mr 15.21-32; Jn 19.17-27)

²⁶ Dan le jóúdiña lan láu Jesúsu lun ládarawagún luágu gurúwa, ába járügüdüni ában wügüri Ciréna gíríti Simón, liábiña áraabugiñe, ába janügagüdüni gurúwa lun, ába lídin láu lárigi lárigi Jesúsu.

²⁷ Sarágu jáña gürígia afálaruti jáma sarágu würiña jádan ayájuajeina, agúarajeina láu íruni luágu. ²⁸ Ába ladígiragun Jesúsu jawágun, ába lariñagun joun.

—Würiña Jerusaléma, mayája jumá nuágu, jayája juoúgua lúma jawágu jirájüñü, ²⁹ ladüga liábinba buri wéyu dánme le lariñawagún. “Fuleíseiwatiña ja siñábei jagáraüdn jáma giñe ja marájüñüjañábaña, jáma ja mátagüdanbaña.” ³⁰ Ábamei jariñagun gürígia lun wübü ifüti. “Áburujabá wawágun”, aríñaga jagíame lun wübü ünabuti. “Darúguabá wáu.” ³¹ Ladüga ánjein adügjabalín sun le láu tidibu wéwe le düdügili, çcábagi madügün jamá láu le mábeijali? (Ítara líña ladímurejan luouúgua, le madúnrunbei, lúma jawágu ja gadúnrunbaña.)

³² Barútiña giñe biáma gadúnruntiña lun jafarún úara lúma Jesúsu. ³³ Dan le jachülürünbei lídoun fulásu le gíribei Lufúlasun Lábu Ichügü, ába jádaraguni Jesúsu luágu gurúwa jáma giñe biáma wuríbatíña jagía, ában lueígiñe louñwenren, ában lueígiñe lubáúna. ³⁴ Dánti le añája lan ádaragei Jesúsu luágu gurúwa, ába lariñagun.

—Núguchi, ferúduna báña ladüga ibídiñeti joun ca lan jadügübei.

Ába jájurerun súaara ubúnuruni lun jarijin cába lan un jádaangiñe terédera lanáangun Jesúsu. ³⁵ Níñanu gürígia aríagua, níñanu giñe lúrudugu jéjerajaña láu, jariñaga.

—Sálbati ámu, sálbagualá gíñeti lúngua, ánjein inárüni lubei luágu ligía lan Crístubei le lanúadirubei Búngiu lun lasálbaruniña gürígia.

³⁶ Ejerajatiña giñe súaara láu, láu jayárafadun íchiga tagübüri diweín lun lun látunun, ³⁷ jariñaga buri lun.

—Ánjein Jarúeite bubei juríu, sálbaguabá búngua.

³⁸ Níñeinti ában abürüjouni lougiñe lichügü, lariñajare ñi. “Níjan Jarúeite Juríu.”

³⁹ Ába lanábuni ában jádaangiñe wuríbatíña ja dáwagubaña luágu gurúwa ñi Jesúsu, lariñaga.

—Ánjein bugúya lubei Crístubei, sálbaguabá búngua, sálba báwame.

⁴⁰ Ába ladeínjan le ában lun louba, lariñaga lun.

—¿Manúfudetibusan luei Búngiu, bugúya le lábugiñebei ában meme súfuri lúma? ⁴¹ Wagía, garíchatiwa lun wasúfurirun ladüga wafáyeijaña luágu wadüga, ánjeinti wügüri le, madügünti ni cáta wuríbatí.

⁴² Ábati lariñagun.

—Jesúsu, barítaguame nuágu dánme le lagúmeserun barúeijan.

⁴³ Lariñaga Jesúsu lun.

—Nínárün báu luágu númabadibu lan siélu, ugúñe méme.

Loúnwen Jesúsu

(Mt 27.45-56; Mr 15.33-41; Jn 19.28-30)

⁴⁴ Amídirugu, ába labúrigadun sun fulásu darí ladaúnrun úrúwa rábounwéyu. ⁴⁵ Ába labúrigadun wéyu, ába tajeiridagun tubéluw tempulu tamídan túmagua. ⁴⁶ Ábati lagúaragun Jesúsu ítara.

—Núguchi, deréga numútu nuwáni bújaburugun.

Quei lariñagun ítara, ába louñwen.

⁴⁷ Dan le larijínbalín jábuti súaara Rómana le asúseredubei, ába ladímurejan weírugu luágu Búngiu, lariñaga.

—Inárüni, madúnrunti buga wügüri le.

⁴⁸ Sun gürígia ja ñíbaña, ja aríjubalín le asúseredubei, ába jouúdn nígiñe, áfarajeina jameí janíguagu, le jagárigu. ⁴⁹ Anjaña sun lumádagu Jesúsu jáma giñe würiña ja nübinbaña úara lúma Galiléagiñe, ába jeréderun dise aríjei buri cátei le.

Labunún Jesúsu

(Mt 27.57-61; Mr 15.42-47; Jn 19.38-42)

⁵⁰ Níñein ában wügüri gíriti José, lídaangiñeti fulásu le gíribei Arimatéa, le jafúlasun juríu. Buiti ligáburí wügüri ligía, richáguati ligíbugiñe Búngiu, lídaañein líñun-ágei lúrudu le jáni juríu. ⁵¹ Agúrabañu líñein larúeijan Búngiu, magúndaanti lubeiti láu cátei le ladügübei líñun-ágei lúrudu láu Jesúsu. ⁵² Ábati lídn lúmoun Piláto, ába lamúriajani lúgubu Jesúsu lúma. ⁵³ Lárígiñe laráriragüdüni lueígiñe gurúwa, ába louburaguni táu ában gamísa, ába lácharuni lídoun ában umúajaü achigíti luágu ában dübü le ñi lubei úagili lan ni ában abunúti. ⁵⁴ Wándaradi wéyu ligía, luwéyuri aráansejani lubá luwéyuri eméraaguni joun juríu, áni agúñeele gumése.

⁵⁵ Ába jafálaruni würiña já meja nübinbaña lúma Jesúsu Galiléagiñe José, aríja jameí umúajaü, aríja jameí buídu ida líña lan lichügün lúgubu Jesúsu lídoun umúajaü. ⁵⁶ Dan le jagíríbudunbei jábiñoun, ába jaráanseruni ibíñei buri le íchügübei jawágu jílaaña, ábati jeméraagun lídan wéyu le eméraagugülei quei lariñaguni lílúrudun Moisés.

24

*Lásaarun Jesúsu lídaangiñe oúweni
(Mt 28.1-10; Mr 16.1-8; Jn 20.1-10)*

¹ Wéyu dimáasu, ába jagíribudun wúriña luágun umúajaü, bináafingua, barúina jamef ibíñei le jaráanserubei jámagua. ² Dan le jachülürünbei, mámaali lídan lubára dúbü le lidaü umúajaü. ³ Ába jebélurun lídoun umúajaü ligía, madári jamúti lúgubu Wabúreme Jesúsu ñi. ⁴ Súnti añája lan ñi aritagua jagei lánfuna, ligía jaríjin bián wügüriña rára jarúgabu táu anánguni mirítu. ⁵ Queíti jélemuchun láu jagíbu únabun, buin láu anúfudei, ába jaríñagun wügüriña jagía joun.

—¿Ca uágu jáluajei le wíwanbei jádan jiláaña? ⁶ Úati ya, saráali lídaangiñe oúweni. Jarítagua jumá luágu lé meja laríñagubei jun dan le Galiléañein lán meja, luágu le lúnbei lasúseredun lun, ligía le Wügüri Garaüwarügüti, ⁷ luágu ledéregerúaba lan jájaburugun gaffigountiña, ábame jádaraguni luágu gurúwa, ábame lásaarun lídaangiñe oúweni luágu lürüwan wéyu.

⁸ Ábati jarítagun luágu dimúrei le laríñagubei Jesúsu. ⁹ Lárigiñeti jagíribudun umúajaüругügiñe, ába jábájüdaguni sun cátei le asúseredubei joun únsu apóstolugu lúma joun jíbiri lánigu Jesúsu. ¹⁰ Ja anügübalin ugánu le joun apóstolugu, María Magdaléna, Juána, María to lúguchu Jacóbo, jáma ja jíbiri wúriña. ¹¹ Dan le jaríñagunbalin buri cátei le joun apóstolugu, ába janügüni quei lílülün áu, maffíñetiña joun.

¹² Ába láfuridun Pédro, ába lídin eíbaagueina luágun umúajaü, dan le laríjinbei lurágeirugun, gamisa rügüñoun ñi, úaali úgubu. Ába lídin líbiñoun láu luweírin anígí láu cátei le laríjubei.

*Luágu üma lun Emaúsun
(Mr 16.12-13)*

¹³ Luágu méme wéyu ligía, jóúdiña bíama jádaangiñe lánigu Jesúsu lídoun ában liraüraü fulásu girítu Emaús, ürúwa óra eíbuguni Jerusaléngiñe, ¹⁴ adímurejeina jáña luágu sun cátei lé buri asúseredubei. ¹⁵ Súnti adímurejeina jamá, ába layárafadun Jesúsu joun, ába lagúmeserun eíbuga úara jáma. ¹⁶ Láu sun aríja jamáni, siñáti jasúbudiruni luágu Jesúsu lan. ¹⁷ Ábati laríñagun joun.

—¿Cásan le uágubei jádímureja, sun eíbugeina jumá?

¹⁸ Ába jaráramagun láu íruni jagíbuagu, ába louñabun ában jádaangiñe, girítu Cleofás, ába laríñagun.

—Sun gürígia subúdi jamúti le asúseredubei Jerusalén lídoun buri wéyu le. ¿Amürü rügüñein jádaangiñe ja ñíbaña ibídiñejabu lun?

¹⁹ Ábati laríñagun joun.

—¿Cági asúseredubei?

Jaríñaga lun.

—Luáguti Jesúsu le Nazarétna, ában meja proféta láu ubáfu luágu le ladügübei lúma luágu lerérun ligíbugiñe Búngiu lúma jagíbugiñe sun gürígia. ²⁰ Ábati jedéregeruni jábutigu wafádiríñegu jáma walúrudungu lun siádiwa lan lun oúweni lúma lun ládarawágün luágu gurúwa. ²¹ Rúwamuti yebe waffíñen luágu ligiaba lan eséfurei linásíñun Israél. Úrúwa wéyu guetó lueígiñe lasúseredun cátei le. ²² Láu sun líra, weírigüda jamáali jádaangiñe wúriña ja wámabaña wanígi láu jóúdin luágun umúajaü lubá buga larúgan, ²³ queíti madári jamáni lúgubu ñi, ába jayábin abájüdagua woun luágu aríja jamá ánjeligu ñi, aríñaga jamá joun luágu wíwan lan Jesúsu. ²⁴ Ába jóúdin jádaangiñe wíbirigu aríjei umúajaü, ába jádáriruni itara quei jaríñaguni wúriña jagía, maríjin jamúti Jesúsu.

²⁵ Ábati laríñagun Jesúsu joun.

—¡Loúguati giñe gunfaráanda jumá, lüti giñe lubá jaffíñerun luágu lé meja jaríñagubei profétagu! ²⁶ ¿Ma funági lúnti meja lasúfuriruni Crístu sun cátei le lubáragiñe lerésibiruni luweírigun?

²⁷ Ábati lagúmeserun afúnraanguágüdei sun le taríñagubei Lerérun Búngiu luágu joun, lagúmesera túmagiñe buri líliburun Moisés túmoun sun jalíburun profétagu.

²⁸ Dan le jachülürün lídoun fulásu le ñjímabaña lubei, ába ladügün Jesúsu camá jamuga lasígraa liébugun. ²⁹ Ába jéredun luágu lun leréderun jáma, jaríñaga lun.

—Reideibá wáma, ladüga ladáruduña áni güñemémeeli.

Ábati lebéllurun Jesúsu lun leréderun jáma. ³⁰ Dánti le ñurújali jáma luágu dábula, ába lanügünun feín lújaburugu, ába leteíngiruni Búngiu tuágu, ába lagúbachagunun, ába líchugunun joun. ³¹ Lídan óra ligía, ába léfegechun jágu, ába jasúbudiruni luágu Jesúsu lan, ába lagúmuchagun jagíbugiñe. ³² Ábati jaríñagun jámagua.

—¿Ma sandítiwa tásüdün wanígi le wagúndan dan le adímurejeina lubei woun luágu üma, aríñagalei tila Lerérun Búngiu woun?

³³ Ábati magúrabaanjaña lan, ába járügüdün üma lun jagíribudun ubúrugun Jerusalén le ní lubei jadáiriraña únsu apóstolugu oúndaragu jáma gíñe jíbiri lánigu. ³⁴ Ába jariñagun ja oúndaraguñubaña ñi joun.

—Inárüni luágu saráali lan Wabúreme Jesúsu lídaangiñe oúweni lúnya labágaridun, aríja láali Simón.

³⁵ Ábati jabájüdaguni bián wügüriña jagía le asúseredubei joun luágu üma, lúma luágu jasúbudiruni luágu Jesúsu lan dan le lagúbachagúnbarun fein.

*Larúfudagun Jesúsu lúngua joun distipulugu
(Mt 28.16-20; Mr 16.14-18; Jn 20.19-23)*

³⁶ Nígiña adímureja luágu buri cátei le, ligía lasáriragun Jesúsu jamídaangua, ába labúsurun joun, aríñageina.

—Nurúguaü jun.

³⁷ Ába tájüchürün janígi láu sarágu anúfudei, jarítagun luágu pántu lan jaríjubei. ³⁸ Ába lariñagun Jesúsu joun.

—¿Ca uágu tájüchüra janígi? ¿Ca uágu níjein lubei liloúguan affíñeni le tídan janígi? ³⁹ Aríja jumei nújabu lúma nugúdi, áu méme le. Gurújumana, pántu, mágürügüti, mábu ligía, anáti áu.

⁴⁰ Dan lariñaguni líra, ába larúfuduni lújabu lúma lugúdi joun. ⁴¹ Queiti maffíñen mémegiña lan ladüga ugúndani lúma luweírin anígi le jawágubei, ába lariñagun Jesúsu joun.

—¿Níjeinsan eíginí júma ya?

⁴² Ába jíchugun murúsun úduraü süti lun lúma síruudu, ⁴³ ába lanügüni, ába leígini jagíbugiñe sun jagía. ⁴⁴ Lárigiñe, ába lariñagun joun.

—Le asúseredubei nun, ligía lé meja uágubei nariñaga jun dán meja le júmagidina, luágu lagúnfulirúaba lan sun le bürüwañubei nuágu tídan lilíburun Moisés, tídan jalíburun profétagu, lúma tídan líburu to gíríboum Sálmos.

⁴⁵ Ábati gunfaráandagüda lánun Lerérun Búngiu joun, ⁴⁶ ába lariñagun joun.

—Bürüwañu líña luágu lúnti lan loúnwen Crístu, ába lánme lásaarun lídaangiñe oúweni lúnya labágaridun luágu lürüwan wéyu, ⁴⁷ lúnti lan gíñe lapúrichijoún lídan líri joun sun gürígia uboúagu lun jasáansiruni jóuserun lun ferúdnawa lan jáfígoun, lagúmeseruña apúrichijani ligía ubúrugugiñe Jerusalén. ⁴⁸ Jugúya geféentün luágu buri cátei le. ⁴⁹ Nouñajabei Sífiri Sándu, le uágubei lariñaga Nüguchi Búngiu jun, itara líña lubeiti, reidei jumá ya ubúrugun Jerusalén daríme jerésibiruni ubáfu lúmagiñe Búngiu le siélubei.

*Lamúdeirun Jesúsu siélun
(Mr 16.19-20)*

⁵⁰ Ábati lanügüniña Jesúsu bougudin luei ubúrugun chülü Betánia, ába liñúruni lújabu, ába ln ferúdnawa laabíniruniña. ⁵¹ Dánti labíniruniña, ába lamúdeirun jaweí, ába lanügüniwa siélun. ⁵² Lárigiñe jájuduragun lun, ába jagíribudun járigoún ubúrugun Jerusalén, jma jagúndan!

⁵³ Súnwandánti témpulurugúñanu lan íchiga uweíriguni lun Búngiu.

UGÁNU BUÍTI LE LABÜRÜJABEI JUAN LUÁGU JESÚSU

Liábígüle Búngiu Irájü ubouágun queisi Wügütri Garaiwarügüti

¹ Dan le lagúmeserunbei sun cátei, njeinjali meja Dimúrei (le ámu íri lun Búngiu Irájü), lúmañein Búngiu le Dimúreibe, áni Búngiu méme ligía. ² Lídan lubeíti lagúmeserunbei sun cátei, lúmañein Búngiu Úguchili Búngiu Irájü. ³ Lídaangiñe ladúgei Búngiu sun cátei, úati ni cáta adügüti le máma ladúga. ⁴ Ligía íchugubei íbágari lun sun cátei, áni ligía arúgoungadagüdúbei jáu gürígia. ⁵ Rúti larúgounga queisi lámpu lídan lubúriga, áni lásiferubei lubúriga lámpu ligía eñegucha.

⁶ Níñein meja ában wügüri loúnajan Búngiu, gíriti Juan, le ñúbinbei lun líchugun fe luágu Búngiu Irájü le lúnbei liábin ubouágun lun larúgoungadágüdün jáu gürígia. ⁷ Juan, lúnti líchugun fe luágu, lun gayáraabei lan jafíñerun sun gürígia luágu cátei le lúnbei laríñaguni dánme le liábin. ⁸ Máma Juan le lúnbei larúgoungadágüdün jáu gürígia, ában wügüri ligía le oúnajouubei lun ladímurejaba lan luágu. ⁹ Búngiu Irájü, le queisigubeirügúbei ában lámpu le tímátimaati lun larúgoungadágüdün jáu sun gürígia, lachülürüña meja ubouágun lídan dan ligía.

¹⁰ Núbinti ubouágun, áni láu sun lídaangiñe lan ladúgei Búngiu ubou, manügün jamúti lirájüñü ubou quei Búngiu Irájü. ¹¹ Lageíroun yebe liábin, merésibirun jamúti lílana lageira. ¹² Láu sun líra, añájein erésibiruti, ába jafíñerun luágu, ába líchugun ubáfu joun lun lirájüñübaña lan Búngiu. ¹³ Mítaraantiñatia quei jasáanigu agübürigu ja gürígiabaña, ja agüríajouútiña quei furúmierügü gürígia o láu lan lugúndan ában wügüri, lirájüñü Búngiu jagía.

¹⁴ Lígirati meja le Dimúreibe, le méme Búngiu Irájübei, núbinti lun ítara lúba lan quei furúmierügü gürígia, ába laganouniwa wádan. Aríja wamúti luweírigun, uweíriguni le ladúnabei Liraü Búngiu le ábanrügüti, le buínbei láu areíni lúma inárüni. ¹⁵ Adímurejati Juan luágu, ába laríñagun.

—Niján léñaja uágubei nadímureja jun dan le nariñagunbei luágu le lan ubábei naráanseja úma, weírigutima lan sügü náu, ladúga njeinjali lán meja lubáragiñebei nagüríajouün.

¹⁶ Sun wagía íbijaadiwa sarágu abíniruni lídaangiñe luweírín lirísín. ¹⁷ Lúmagiñe Moisés lerésibirúa lílúruden Búngiu, ánjeinti ínsiñeni lúma inárüni, lídaangiñe Jesucrístu liábin. ¹⁸ Úgali ni ában aríjiti Búngiu, Liraü le ábanrügúbei le yaráfabei tun lanígi, ligía arúfudubalin woun ída líña lan Búngiu.

*Ladímurejan Juan le abásteragüdjabei luágu lufúleisein Jesucrístu
(Mt 3.11-12; Mr 1.7-8; Lc 3.15-17)*

¹⁹ Ába jounajan juríu ja Jerusalénna fádirigu jáma wügüriña jádaangiñe ladúgawagun Leví álügúdei Juan cáteíñein lan. ²⁰ Ába laríñagun joun furáangu.

—Máma áu Crístu.

²¹ Ábayati jálügüdüni.

—¿Cátabuti? ¿Proféta Elías amürü?

Laríñaga joun.

—Uá, máma áu.

Ábaya jaríñagun lun.

—¿Amürü proféta lígíra le lúnbei liábin?

Ába laríñagun joun.

—Máma giñe áu.

²² Ábati jaríñagun lun.

—¿Cátabuti? Mósutia wanügüni bouñabagüle joun ja oúnajabaliwa. ¿Cági gayáraabei baríñagun woun buouágu?

²³ Ába loúnabuniña láu méme dimúrei lé meja laríñagubei proféta Isaías.

—Áu ában le agúarajabei lídan fulásu le mageírawati. “Aráanse jumoún janígi lubá liábin Wabúreme queisi ladárarúniwa úma surúti.”

²⁴ Ja ñüdüñbaña adímureja lúma Juan, lánigu jadámurin fariséogu, ²⁵ ábati jaríñagun lun.

—Ánjeinti máma bubei Crístu, ni Elías, ni proféta ligía, ¿cáti uágu babásteragüdjaja?

²⁶ Ába laríñagun joun.

—Áu, láu dúna nabásteragüdjaja, níjein ában íbídiñeti jun jagánagua, ²⁷ liábinba nárígiñe, wügüri ligía, madúnatina ni lun jamúga nafaragaduni tagürüga lígeidin.

²⁸ Sun cátei le, lídan fulásu le gíribe Betábara lasúsereda, luágu oubaü le ñígiñe lubei láfuara wéyu libíti dúna Jordán, le ñí lubei labásteragüdjaja Juan.

Wügüri le loúnajabei Búngiu lun loúnwen luágu jafígoun gürígia

²⁹ Larúgan, ába laríjin Juan liábin Jesúsu ayárafadeina lun, ába laríñagun joun lánigu.

—Niján le loúnajabei Búngiu lun loúnwen luágu jafígoun gürígia queisi meja lafarúniwa mudún lídan dan ligíra luágu jafígoun gürígia. ³⁰ Luáguñaja nadímureja dan le naríñagunbei. “Liábimba ában wügüri nárigiñe le weiriguti sügü náu, ladüga njeinjali lán meja lubáragiñe nagüriajouñ.” ³¹ Ni áu, ibidiñeti meja wügüri ligía nun, abásteragüdjádina láu dúna lun jasúbudiruni Israelítagu.

³² Aríñagati giñe Juan.

—Aríja numúti Sífiri Sándu camá ában únjun, larárirun siélugiñe, ába laráramagun lábulugu.

³³ Ibidiñeti yebe nun cátei lan wügüri ligía, aríñagarügaali meja le ouñajabalina abásteragüdjaja láu dúna, nun. “Dánme le baríjin larárirun Sífiri Sándu ábame laráramun lábulugu itaga wügüri, ligía wügüri ligía le abásteragüdjajabei láu Sífiri Sándu.” ³⁴ Aríja náaliti, geféen áu luágu ligía lan Liraübei Búngiu.

Furúmiñetiña láni Jesúsu discípulugu

³⁵ Larúgan, ñiñeinya Juan jáma biáma jádaangiñe lánigu. ³⁶ Dan le laríjinbei Juan lásügürün Jesúsu, ába laríñagun.

—Niján wügüri le lanúadirubei Búngiu lun lagídaruni jafígoun gürígia.

³⁷ Ába jagáambuni biáma lánigu Juan laríñagun ítara, ába jafálaruni Jesúsu. ³⁸ Ábati ladígiragun Jesúsu lárigoún, quei laríjin jafálaruni, ába laríñagun joun.

—¿Ca jabúseerubei núma?

Ába jaríñagun lun.

—Maésturu, ¿jalía bagánawa?

³⁹ Ába laríñagun Jesúsu joun.

—Jigóugu jaríjei.

Ába jouñin, ába jaríjini jalía lan lagánawa, ába jásügürüni líbiri wéyu ligía lúma, ladüga queiburijali lan gádürü rábounwéyu óra ligía.

⁴⁰ Andrés, le lamúlen Simón Pédro, ligía ában jádaangiñe biáma ja agáambubalin le laríñagubei Juan ába jafálaruni Jesúsu. ⁴¹ Lubáragiñe ámu cátei, ába lídin Andrés álugei Simón Pédro le líbugaña, ába laríñagun lun.

—Darí wamaali Mesías, le Crístu, le lanúadirubei Búngiu lun lasálbaruniña gürígia lídaangiñe jafígoun.

⁴² Ába lanügüni Andrés Simón le ñíjin lubei Jesúsu, ába laríaguni Jesúsu Simón ligíbuagun, ába laríñagun lun.

—Simón, amürü le liraü Jonás, guetó Céfasha bíri, míni lan íri le. Pédro, o dübü.

Lanúadiruniña Jesúsu Felípe lúma Natanaél lun lánime discípulugu

⁴³ Larúgan, ába larítagun Jesúsu lídin loúbawagun Galiléa, ába ladúnragun lúma Felípe, ába laríñagun lun.

—Falábana.

⁴⁴ Felípe ligía, Betsáidana le ñí lubei giñe lagánawa Andrés láu sun Pédro. ⁴⁵ Ábati lídin Felípe áluajei Natanaél, ába laríñagun lun.

—Aríja wamáali wügüri le uágubei labürüja Moisés tídan líburu to lánina lilúruden Búngiu, le giñe uágubei jabürüja profétagu—Jesúsu le liraü José le Nazarétna.

⁴⁶ Ába laríñagun Natanaél.

—¿Níjein funági Nazarétna buíti?

Ába laríñagun Felípe lun.

—Jigábu baríja.

⁴⁷ Dan le laríjin Jesúsu layárafadun Natanaél, ába laríñagun.

—Nitén ában ladügewagun Israél le tímatimaati, úati yéguau lídan.

⁴⁸ Ába laríñagun Natanaél lun.

—¿Ída liñági basúbudirinina?

Ába laríñagun Jesúsu lun.

—Aríja numútiba lubáragiñe lagúarun Felípe bun, dan le tábugiñeñadibu lan tídibu ígo.

⁴⁹ Ábati laríñagun Natanaél lun.

—Maésturu, amürü Liraübei Búngiu, amürü jarúeitebei Israelítagu.

⁵⁰ Ába laríñagun Jesúsu lun.

—¿Bafíñerunbei nun ladügarügü naríñagun bun luágu aríja nánibu tábugiñe tídibu ígo? Baríjubati cátei weínamutimáati luei le.

⁵¹ Aríñagati giñe Jesúsu.

—Nínarün jáu, luágu jaríjubei lan siélu junréñu, añájame láni Búngiu ánjeligu aweíña lúma arárija noúgiñe, áu le Wügüri Garaüwarügüti.

2

Ában maríei lídan fulásu le gíribei Caná, le lídaanbei Galiléa

¹ Ürüwa wéyu lárigiñe, ñíñein ában maríei lídan ában fulásu gíríti Caná, le lídaanbei Galiléa. Ñíñounti lúguchu Jesúsu, ² amísurajoúati gíñeti Jesúsu jáu sun láni disípulugu lídoun maríei ligía.

³ Ába tagúmuchun diweín, ába tariñagun lúguchu Jesúsu lun.

—Gumújatia diweín.

⁴ Ába lariñagun Jesúsu tun.

—¿Cági uágu bariñagei le nun, núguchu? Machúlügili dan lun nídejan lídan cátei le.

⁵ Ába tariñagun joun ja éjeeragubaña.

—Adüga jumei sun le lariñagunbei jun.

⁶ Ñíñoun sísi dináa láutu dübü tibe to jáyúsuruboun juríu lun jachíbagun joúngua según jagáburí. Ságu ában dináa tugúya, barútu wein o darándi gálun dúna. ⁷ Ába lariñagun Jesúsu joun éjeeragutiña.

—Buíngüda jumouún sun dináa to láu dúna.

Ába jabuínchagüdünnun buídu buídu. ⁸ Ábati lariñagun Jesúsu joun.

—Dabú jumati murúsun tídaangiñe, ábame janügüni lun le aríjubei láu fédu.

Ába jadügüni itara. ⁹ Ábati louchuni le aríjubei láu fédu dúna ligía salígua lun diweínme, ibidíñoun lun jalíagiñeti lan, ja rügüñanu éjeeragubaña asúbudirei, ladüga jagía lan adáburubalin dúna. Ábati lagúarun le aríjubei láu fédu lun le amárieidubei, ¹⁰ ába lariñagun lun.

—Sun güriγια seríwi jamútu tubuídun—ágei diweín furúmiñe, dánti le guráaña amísurajoútiña gíbe, ligía éjeeragun diweín to furúmieguarügü, ánjeinti amürü, ába bareídunun tubuídun—ágei diweín dari guetó baságaroun.

¹¹ Cátei le, le ladügübei Jesúsu lídan fulásu le gíribei Caná le lídaanbei Galiléa, ligía furúmiñetibe miláguru le áubei larúfudei luweírigin, ába jafiñerun láni disípulugu luágu.

¹² Lárigiñe cátei le, ába lídin lídoun fulásu le gíribei Capernaúm, úara túma lúguchu, lamúlenu, jáma láni disípulugu, ába jeréderun átiri wéyu ñi.

Labúgaguniña Jesúsu alúgurajatiña témpulurugugiñe
(Mt 21.12-13; Mr 11.15-18; Lc 19.45-46)

¹³ Ábati lídin Jesúsu ubúruгу Jerusalén ladüga yaráfaali lan jafédun juríu le lánina páscua.

¹⁴ Ñi ladárraña ja alúgurajabaña bágasu, mudún, únjun, jáma buri ja ñünbaña lídan jabára le ñi lubei jasáansija seínsu joun güriγια. Lídan tübüürü témpulu ladárraña sun güriγια ja. ¹⁵ Dan le larijinbalin Jesúsu cátei le, ába ladügün ában labeijagüle láu gúrudu, ába labúgaguniña sun jagía lídaangiñe tübüürü témpulu jáu sun jalügüniña mudún jáma bágasu. Chagálei jaseínsun ja asáansijabaña seínsu, garábagualei jadábulan. ¹⁶ Ába lariñagun joun ja alúgurajabaña únjun.

—¡Sagájumei sun cátei le yágiñe! ¡Manüga jumouún lúban Núguchi lun jalúguraagüleme!

¹⁷ Ábati jarítangun láni disípulugu luágu lariñawagún tídan líburu to Lerérun Búngiu. “Jángitina táu búban táu sun nanígi.”

¹⁸ Ábati lariñagun juríu lun.

—¿Ca miláguu barúfudubei woun lun wasúbudiruni ánjein garícha bubei lun badügüni cátei le?

¹⁹ Ába lariñagun Jesúsu joun.

—Güríngua jumouún témpulu to, naráramagüdayaboun lídan ürüwa wéyu.

²⁰ Ába lariñagun juríu lun.

—Bían—wein—sísi írúmu janügün adügoun témpulu to, ¿lun biyáraaboun lan aráramagüda lídan ürüwa wéyu?

²¹ Lügubu guánarü Jesúsu témpulu to uáguboun ladímureja joun. ²² Ligía dan lubei le lásaarun lídaangiñe ouweni, ába jarítangun luágu dimúrei lé meja lariñagubei, ába jafiñerun luágu sun le tídaanbei líburu to Lerérun Búngiu lúma luágu dimúrei buri lé meja lariñagubei joun.

Subúsi le tídaanbei janígi güriγια lun Jesúsu

²³ Dan le Jerusalén lubei Jesúsu lídan fédu le lánina páscua, sarágu jáña afíñerutiña luágu dan jaríjinbaalin miláguru buri le ladáagubei lun larúfuduni luágu ligía lan Crístubei. ²⁴ Ánjeinti Jesúsu, míchaagunti lúngua jájaburugun ladüga subúdi láníña cátañañanu lan. ²⁵ Mabúseerunti lariñawagúniwa lun ída jáña lan güriγια, ligía lúngua subúdi lumúti cátei lan tídaanbei janígi.

3

Jesúsu lúma Nicodémo

¹ Níñein ában wügüri lánina jadámurin fariséogu, ába jádaangiñe jábutigu juríu, gíriti Nicodémo. ² Ába lídin Nicodémo ayánuja lúma Jesúsu güñou, ába laríñagun lun.

—Maésturu, subúdi wamúti luágu Búngiu lan oúnajabalibu arúfudaja woun, ladúga úati ni ában lun gayára lan larúfuduni lubáfu láu miláguru quei badügüni ánjein úa lubei Búngiu lúma.

³ Ába laríñagun Jesúsu lun.

—Nínárün báu luágu le lan magüriajounwayati, siñáti lebélorun lídoun larúeijan Búngiu.

⁴ Ába laríñagun Nicodémo lun.

—¿Ída lubági lagüriajounwaya ában wügüri weíriyaali? ¿Gayáraati funági lebélorunya turágeirugun lúguchu lúnnya tagüriajani?

⁵ Ába laríñagun Jesúsu lun.

—Nínárün báu luágu le lan magüriajouinti lídaangiñe dúna lánina abásteruni, lúma lídaangiñe Sífiri Sándu, siñáti lebélorun lídoun larúeijan Búngiu. ⁶ Le agüriajoubei jádaangiñe agúbürigu ja güriagiabaña, ítara líña ligáburi queisi jagáburi güriá, le agüriajoubei lídaangiñe Sífiri Sándu, ítara líña ligáburi queisi ligáburi Sífiri Sándu. ⁷ Maweíridalá banígi luágu naríñagun bun luágu lúnti lánnya jagüriajouniwa sun güriá. ⁸ Ítara quei láfurun garábali le níngiñe lumúti labúseera, agáambabei lamúri, íbídíñeti bun jalíagiñe lan líabin ni jalíñoun lan lídin, ítara jáña giñe sun ja agüriajoubaña lídaangiñe Sífiri Sándu.

⁹ Ábayati laríñagun Nicodémo lun.

—¿Ída lubásan cátei le?

¹⁰ Ába laríñagun Jesúsu lun.

—Ába oúnwenbun maésturu Israélna amürü, ¿íbídíñeti cátei le bun? ¹¹ Nínárün báu luágu le lan wasúbudirubei, ligia lan wadímurejabei, geféen wagía luágu le aríja wamaálabei, jugúya fariséogu, maffíñetün luágu le waríñagubei jun. ¹² Anjein maffíñen jubei nun dan le nadímurejan jun luágu buri cátei le lánina ubouú, ¿ída lubági jaffíñera luágu le lánina siélu?

¹³ Úagili ni ában amúdeiruti siélun, láríagiñe ába larárirun níngiñe lun gayára lan geféen lan luágu nueídügüya, áu le Wügüri Garaúwarügüti, le gábanbei siélu. ¹⁴ Ítara quei meja linúrunun Moisés tiyáwa jéwe luágu wéwe lídan fulásu mageírawati lun jasálbaruba lan sun ja arjítiñia tuágun, ítara liná giñe niñurúaba lan luágu gurúwa ¹⁵ lun sun lan le affíñeruti nuágu, mídin lámuga máfiougati, siélu lámuga lídin abágarida ában íbágari le magúmchaditi.

Lísiñejabu Búngiu joun güriá

¹⁶ Weíríti jínsiñe güriá ja ubouágubaña lun Búngiu darí lun loúnajarina, áu le Liraú le ábanrügüti, lun noúnwen luágu jaffígoun, lun sun lan ja affíñerutiña nuágu, mídin jamámuga máfiougati, siélu lámuga jóudin, abágarida ában íbágari le magúmchaditi. ¹⁷ Moúnajan lumútina Búngiu áu le Liraú ubouágun lun níchugun jadúnrun güriá, loúnajarina lun jasálbarun ja ubouágubaña nuágu.

¹⁸ Le affíñeti nuágu, áu le Liraú Búngiu, barü lumuti Búngiu queisi madúnrunuti, ánjein le maffíñeti, gadúnrunjali ligíbugiñe Búngiu ladúga maffíñen lan nuágu, áu le Liraú Búngiu le ábanrügüti. ¹⁹ Ja maffíñebaña, gadúnrunjaña ligíbugiñe Búngiu ladúga dán buga le niábinbei ubouágun lun narúgoungagüdün láu, gúndaatimaatiña lílana ubouú láu lubúriga sügü láu larúgounga, ladúga cátei lan wuríbati jadaágubei. ²⁰ Sun ja adügübaña cátei wuríbati, iyéreeguti larúgounga joun, ába jadisedun lueí larúgounga ligía, lueí lasúbudirúniwa cátei wuríbati le jadügübei. ²¹ Ja adügübalin lugúndan Búngiu, jínsiñeti joun lun lídan jamá larúgounga lun laríjiniwa luágu jarúma lan le jadügübei, láu lubáfu Búngiu.

Ladímurejanya Juan luágu Jesúsu

²² Láríagiñe sun cátei le, ába lídin Jesúsu jáu lání disípulugu Judéoun, ába leréderun átiri dan ní, abásteragúdaja. ²³ Níñein giñe Juan abásteragúdaja lídan fulásu le gíribei Enón, yaráfa lun Sálím, ladúga níñein lan sarágu dúna, ába burítí jayábíngua güriá, ába jabásterun. ²⁴ Lubáragiñe ladaúrün Juan lasúsereda sun cátei le.

²⁵ Ábati jagúmeserun jádaangiñe lánigu Juan asígeneja jáma juríu luágu igáburi le lánina arúmaduni. ²⁶ Ábati jóudin aríñaga lun Juan.

—Aríjabásan maésturu, wügüri lé buga búmabei luágu óubäu le níngiñe lubei láfurida wéyu libítí dúna Jordán, le ligíra lé meja uágubei badímureja woun, guetó labásteragúdajaña güriá áni jafálaruñeítí sun güriá.

²⁷ Ába laríñagun Juan joun.

—Siñáti níjein lan ní cáta lúma ní ában güriá ánjein máma lubei líchugun Búngiu lun. ²⁸ Agáamba jumúti lubeígia naríñagun jun furáangu luágu máma lan áu Crístubei, luágu áu lan ában le oúnajoubei lubá. ²⁹ Lídan ában maríei, adári ligía táubei ladári. Léti lumáda adári, le

ñíbei agáambeí, oúnwenbun lugúndan láu lagáambuni ladímurejan. Ítara níña gíñeti, oúnwenbun nugúndan luágu Jesúsu, ³⁰ ligía lúnti laweírígudúntima, áu lun núnabuduntima.

Le ñúbinbei siéluigiñe

³¹ Jesúsu, le ñúbinbei siéluigiñe, jóúgiñeñein sun gúrigia. Áu, múaruguna áu, áni lérügúñein lánina ubou gunfaráanda nan. Ánjein le ñúbinbei siéluigiñe, jóúgiñeñein sun gúrigia, ³² luágu giñe le aríja lálalbei lúma le agáamba lálalbei ladímureja, múbetiña affiñerutiña luágu le laríñagubei. ³³ Ánjeinti le affiñeruti, lachouúrubei luágu inárüni lan le laríñagubei Búngiu, láu lafiñerun. ³⁴ Le loúnajabei Búngiu, lerérun Búngiu ladímurejabei, ladüga mébejati líchuguni Búngiu láni Espírítu lun. ³⁵ Jínsiñeti Liraü Búngiu lun, rúlaali giñe sun cátei lújaburugun. ³⁶ Le affiñebei luágu Liraü Búngiu, gabágariti le magúmchaditi, ánjeinti le májabei lafiñerun luágu Liraü Búngiu, mabágaribeí líbe íbágarí ligía áni mebélorunbei siélun, láburujarügüba ligáñi Búngiu luágu.

4

Jesúsu túma würi to Samariána

¹ Aba jagáambun fariséogu luágu gíbetima jamá lánigu Jesúsu sügü jáu lánigu Juan, áni gíbetima gúrigia ñúbintiña lun, lun jabásterun, ² láu sun máma lan Jesúsu abásteragüdajabaliña, lánigu abásteragüdajabaña. ³ Dan le lasúbudirunbalin Jesúsu cátei le, ába láfuridun Judéagiñe lun lagíríbudun Galiléoun.

⁴ Lídan weíyaasu ligía lásügürübati louábawugugiñe Samária. ⁵ Ítara líñáti lachülürün lídoun ában fulásu lídan Samária gírítí Sícar, yaráfa lun múa lé meja lígirubei Jacób lun José le liraü, le ában jádaangiñe binádu wagübürigu. ⁶ Ñíñein wélu le únbei jagúara luwélun Jacób, queiti buchá lan luágu Jesúsu eibuga, ába lafiñerun láru wélu ligía. Queí buri amídirugu óra ligía. ⁷ Tiábijati ában würi Samariána adábura dúna lídaangiñe wélu le, ába laríñagun Jesúsu tun.

—Rúba dúna nun.

⁸ Añángürati buga láni disípulugu agáñija eígini ubúrugu. ⁹ Ábati taríñagun würi Samariána to lun Jesúsu.

—¿Ída líñáti bamúriajanbei dúna núma, lárigiñe juríu ban, nugúya Samariána?

(Mínsiñeguatiñiati juríu jóungua jáma Samariána.) ¹⁰ Aba laríñagun Jesúsu tun.

—Lun jamúga subúdi báni edéwejeani le líchugubei Búngiu, subúdiabei jamúga cátei lan le amúriajabei dúna búma, bamúriajaña jamúga núma, ába jamúga níchugun ában luwúyeri dúna le gayáraati líchugun íbágarí bun, bun.

¹¹ Ába taríñagun lun.

—Úgubeiti cába lan áu badábura dúna áni julílití wélu le, ¿ída lubáti bíchuguni luwúyeri dúna ligía nun? ¹² Jacób, lé meja binádu wadügawagun, ígirubalin wélu le woun, guráti meja dúna lídaangiñe jáu sun lirájüñü jáma lilügüniña. ¿Weírigitibu funági sügü láu Jacób?

¹³ Ába laríñagun Jesúsu tun.

—Sun ja átubaña lídaangiñe dúna le, jamágürabudayaba, ¹⁴ ánjein le átuti lídaangiñe dúna le níchugubei, mamágürabudundügüyaali, ladüga dúna le lúnbei níchuguni lun, géseseenbei lídan lun líchugun íbágarí magúmchaditi lun.

¹⁵ Ábati taríñagun lun.

—Rúbei dúna ligía nun, masándirundügüyaadina lámuga mágürabu, miábin nugúyame ya wélurugu adábura dúna.

¹⁶ Ába laríñagun Jesúsu tun.

—Beíba ougei búmari le úmabei bamárieida, ábame biábin.

¹⁷ Ába taríñagun lun.

—Mámaritina le maríeitina lúma.

Ábati laríñagun Jesúsu tun.

—Binárün láu baríñagun luágu mámari ban le maríeiti búma, ¹⁸ ladüga seíngüjáña wügüriña úmatiña bagánawa, áni mamárieiduntibu lúma wügüri le úmabei bagánawa guetó. Aríñagaadibu inárüni.

¹⁹ Dan tagáambubalin würi to cátei le, ába taríñagun lun.

—Affiñetina luágu proféta ban. ²⁰ Binádu wagübürigu ja Samariána, judúguatiña meja lun Búngiu ya luágu wúbü lígita, ánjein jugúya juríu, aríñagatün luágu Jerusalén lan fulásu le lúnbei ñi lan wájuduragua lun Búngiu.

²¹ Ába laríñagun Jesúsu tun.

—Affiñebá nun luágu nítebei lan dan lun jájuduragun lun Búngiu mídinga jugúya luágun wúbü lígita, ni jídin Jerusalén. ²² Jugúya Samariána, íbídiñeti jun ca lan un jájuduragua, ánjein wagia, subúdi wamúti ca lan un wájuduragua ladüga lídaangiñe warásan wagia juríu líábin

asálbaruni. ²³ Lachülürüba óra, áni niján óra ligía, lun mebéresenwa lan jalía lan jájuduragua gürígia lun Búngiu. Le lúnbei lebéreserunwa láu, ída líña lan ligáburí jájuduragun lun. Lúnti jadügüni táu sun janígi lídan ában luwúyeri le áuti lagúndaara Búngiu, según lerérun. Niján luwúyeri ájuduraguni le lálujabei Búngiu jámagiñe gürígia. ²⁴ Espíritu Búngiu, ja ájuduragubaña lun, lúnti jadügüni láu sun janárün, mebéresenga láu cátei le arijúati.

²⁵ Ába taríñagun lun.

—Subúdi nún luágu liábinba lan Mesías le gíribei Crístu, dánmeti liábin, lafúnraanguagüdübei sun cátei woun.

²⁶ Ába laríñagun Jesúsu tun.

—Áu Mesías ligía.

²⁷ Ligíati jachülürün láni disípulugu, ába laweíridun janígi láu jadáriruni Jesúsu adímureja túma ában würi, úati ní ában ganígiti lun lálügüdajan ca lan tabúseerubei o ca lan uágu layánuja túma. ²⁸ Ábati tígirunun würi tugúya tidína, ába tidin ubúrugú oúgaña gürígia, ába taríñagun joun.

²⁹ —Jigóugu jarija ában eyéri aríñaguti sun cátei le adüga náalibeí nún. ¿Mámadügü funásan ligía Crístubei?

³⁰ Ábati jóúdingua ubúrugugiñe lun le ñíjin lubeí Jesúsu. ³¹ Añájati buga disípulugu ayúmuragua lun Jesúsu lun leígin. ³² Laríñaga joun.

—Níjein cátei lun neígini le íbídiñeti jun.

³³ Ábati jagúmeserun disípulugu álügüdaga jámagua, ába jaríñagun.

—¿Máfuna barújaña eígini lun?

³⁴ Ába laríñagun Jesúsu joun.

—Nadügüni lugúndan le oúnajabalina, agúmucheí luwádígimari, ligía neíginbei. ³⁵ Jugúya aríñagatün. “Níjeingua gádtürü játi lubá alúbajani.” Ánjein áu, naríñajare jun. Aríja jumeí nádü, dánjali lun lalúbajoún. ³⁶ Le ñadágimeinbei alúbaja, íbija lumúti lafáyeiruaja, áni cáteiti le lalúbajabei, gürígia, lun jabíjini íbágari le magúmchaditi siélu, lun lagúndaarun le ábunagubei úara lúma le alúbajabei. ³⁷ Quei le lubeíbei laríñawagún. “Ámu le ábunagubei, ámu le alúbajabei.”

³⁸ Oúnaja náadün alúbaja le ní lubei mábunagun jumá, ámu ábunagubaña, jugúya alúbaja. ³⁹ Sarágu jáña lílana fulásu ligía le láni Samária afíñerutiña luágu Jesúsu láu taríñagun würi tugúya joun luágu aríñaga láni sun le adüga táalibeí tun. ⁴⁰ Dánti le jachülürünbei Samariána le ní lubei Jesúsu, ába jayúmuragun lun lun leréderun jáma. Ába leréderun bián wéyu ní, ⁴¹ ábaya jafíñerun sarágu gürígia dan le jagáambunbalin le laríñagubei. ⁴² Ábati jaríñagun tun würi tugúya.

—Mámarügaali luágu le baríñagubei woun wafíñera, ladüga agáamba wamáali gíñe lúmagiñe, áni subúdi wamúti luágu ligía lan Crístubei le lasálbaja ubóu.

Lareidaguagüdüni Jesúsu liraü ában ñadágimeinti lúma urúei

⁴³ Bián wéyu lárigiñe, ába láfuridun Jesúsu Samáriagiñe, ába lasígiruni luweíyasun loúbawagun Galiléa, ⁴⁴ mídinti lageíra quei laríñaguni Jesúsu guánarü luágu madügüniwa lan gásu láu ában proféta lídan guánarü lageíra. ⁴⁵ Dan lachülürünbei Galiléa, resíbi jamúti lílana fulásu buídu, ladüga ñúdün jamá gíñe lídan fédu le lánina páscua Jerusalén áni aríja jamúti sun le ladügübei lídan fédu ligía.

⁴⁶ Ábayati lagíribudun Jesúsu lídoun fulásu le Caná le lídaanbei Galiléa, le ní lubei lasáliraguagüda dúna lun diweíme. Níñeinti ában wügüri weírigití, ñadágimeinti lúma urúei, níjein ában liraü sánditi lídan fulásu le gíribei Capernaúm. ⁴⁷ Dan lagáambunbei wügüri ligía luágu ñúbinjali lan Jesúsu Judéagiñe lun Galiléoun, ába lídin aríjei, ába layúmuragun lun lun lídin lúbiñe lun lareidaguagüdüni liraü, ladüga madíseeli lan lun loúnwen. ⁴⁸ Ába laríñagun Jesúsu lun.

—Jugúya, ánjaün maríjin miláguru, mafíñetün.

⁴⁹ Laríñaga wügüri ligía lun.

—Queímoun furése lubáragiñe loúnwen niraü.

⁵⁰ Ábati laríñagun Jesúsu lun.

—Giríbubá búbiñoun, areidagua biraü.

Ába lafíñerun wügüri ligía luágu le laríñagubei Jesúsu lun, ába lídin. ⁵¹ Dan layárafadun tun lúban, ába jayábin lumúsuniña lubároun, ába jaríñagun lun.

—Magádieeli biraü.

⁵² Ába lálügüdüniña ca lan óra lagúmesera liraü areidagua, ába jaríñagun lun.

—Gúñaarü ladaúnrún ában rábounwéyu lagídara abíruaü lueí.

⁵³ Ába laritáguni luágu ligía lan óra laríñagun Jesúsu lun luágu areidaguuali lan liraü, ába lafiñerun luágu Jesúsu jáu sun lufámilian.

⁵⁴ Ligía libiaman miláguru le ladügübei Jesúsu dan le lagíribudunbei Judéagiñe lun Galiléoun.

5

Lareidaguagüdüni Jesúsu wügüri adádagaraali le Betésdana

¹ Lárigiñe cátei le, jadügüña juríu ában fédu, ába lagíribudun Jesúsu Jerusaléoun luágu fédu ligía. ² Ni Jerusalén, yaráfa lun béna le giríbei Jabéneri Mudún, njein ában dúna, Betésda lírabei lídan jerérun juríu, seíngüñein lubéneri. ³ Sarágu jáña sánditiña roun ñi múarugu, ñíñanu maríjintiña, meíbuguntiña, jáma derégüdaña, jagúrabajañein lánjingichagun dúna. ⁴ Ladüga njeinja dan, liábin ában ánjeli siélugiñe, ába lánjingichaguni dúna ligía, léti furúmiñeti sánditi le adáburuti lídoun dúna ligía lárigi lánjingichagun, ába lareidagun furúmieguarügü sándi le luágubei. ⁵ Ñíñeinti ában wügüri, darándi-wídü irúmu láu láu sándi, ⁶ dan laríñbalin Jesúsu wügüri ligía roun, subúdílei átiri lan dan láu ítara, ába laríñagun lun.

—¿Buséntibu bareidagun?

⁷ Ába loúnabun le sándibei.

—Úati cába lan anügana lídoun dúna dan le lánjingichagun. Ságu nálugun nadáburun, dabújali ámu nubáragiñe.

⁸ Ába laríñagun Jesúsu lun.

—Sarába, budáboun bubárari, beíba.

⁹ Lídan óra ligía, ába lareidagun, ába labúdunun lubárari, ába lagúmeserun eíbuga. Queíti lidáani lubei eméraguni wéyu ligía, ¹⁰ ába jaríñagun juríu lun le areidagubei.

—Wéyu le eméraguagülei ugüñe, moún lumuti banügünun bubárari buoúgua.

¹¹ Ába laríñagun joun.

—Le areidaguagüdübalina aríñagubei nun. “Budáboun bubárari, beíba.”

¹² Ába jaríñagun lun.

—¿Cáteigi le aríñagubei bun. “Budáboun bubárari, beíba”?

¹³ Ibídíñetiti lun ca lan areidaguagüdübalin, ladüga gíbetiña gürgía ñi áni ñüdünja bugáti Jesúsu. ¹⁴ Lárigiñe, ába ladúnragun Jesúsu lúma, témpulurugu, ába laríñagun lun.

—Gueto, quei areidaguadibu lubei, mafígonjadügüyabá luei ladágarun ámu cátei janárimetimaati buágu.

¹⁵ Ábati lídin, ába lawísaruniña juríu luágu Jesúsu lan areidaguagüdübalin. ¹⁶ Ligía lébubei jeíbaajani juríu Jesúsu lun jáfaruni jilágubei ladüga buri ladáguni cátei líbe le lídan wéyu le eméraguagülei. ¹⁷ Ába laríñagun Jesúsu joun.

—Ñadágimeinti Nüguchi chülü lúmoun dan le, áu ñadágimeintina giñe.

¹⁸ Ligiatimaati jabúseerunbei juríu jáfaruni jilágubei, mámarügü ladüga lájalachaguni lúruu le lánina wéyu le eméraguagülei, ladüga giñe líchaagun lúngua quei Búngiu láu laríñagun luágu Lúguchi lan.

Lugúmadin Liraü Búngiu

¹⁹ Ábati laríñagun Jesúsu joun.

—Nínárün jáu, luágu siñá lan nadügün, áu le Liraü Búngiu, ni cáta láu náni nungua, le rügüñein naríjubei ladügün Nüguchi, nadüga. Sun le ladügübei Búngiu Úguchili, adüga numúti giñe, áu le Búngiu Irájü, ²⁰ ladüga jínsiñetina lun Búngiu, arúfuda lumúti sun le ladügübei nun, áni larúfuduba cátei weínamutimaati nun, le lúnti laweíridun janígi láu. ²¹ Ítara quei lásaaragüdüniña Búngiu Úguchili jiláaña lídaangiñe oúweni ába líchugun ibágari joun, ítara líña giñe níchugun, áu le Búngiu Irájü, ibágari joun ja nabúseerun. ²² Magúseragüdünti Búngiu ni ában, rúrügü lumúti sun ubáfu nun, áu le Liraü, lun nadügüni, ²³ lun sun lan gürgía íchigei ában méme inébesei le jíchugubei lun Búngiu Úguchili nun. Le míchuti inébesei nun, áu le Búngiu Irájü, míchuti giñe inébesei lun Búngiu Úguchili le oúnajabalina.

²⁴ “Nínárün jáu, luágu le lan eténiruti lun le naríñagubei lun, afíñe ligía luágu le oúnajabalina, gabágariti le magúmuchaditi, masíadirúnwabei giñe, sügüjali lídaangiñe féridi lídoun ibágari le magúmuchaditi. ²⁵ Nínárün jáu luágu nítebei lan dan, áni níjan dan ligía, dánme le jagáambuni jiláaña numálali, ja ñüdünbaña láu le nubeíbei, gabágaribaña. ²⁶ Ladüga gabáfuti Búngiu Úguchili lun líchugun ibágari, rújali giñe ubáfu nun, áu le Búngiu Irájü, lun níchugun ibágari, ²⁷ rújali giñe ubáfu nun lun nagúseragüdüniña gürgía ladüga Wügüri Garaúwarügüti áu. ²⁸ Maweíralá janígi luágu le, ladüga lachülürüba dan lun jagáambuni sun jiláguaña numálali, ²⁹ ábame jáfuridunga lídaangiñe jamúaja. Já meja arúfudubalin luágu nánigu jamá láu jadügüni buíti uboúagu, jásaaruba lun jaganóun lúma Búngiu lun sun dan, ánjañati ja

arúfudubalin luágu lánigu jamá Máfia láu jadügüni wuríbani, jásaaruba lun jasíadirúniwa lun máfiougati lun sun dan.

Larífuduni Jesúsu lagúmadijan

³⁰ 'Siñáti nadügün ni cáta láu náni núngua. Quei laríñawagúniwa nun, itara líña nagúseragüdün, áni buíti ligáburu nagúseragüdün ladüga moučhun nan lun nadügüni le nabúseerubei, lueidügüya le labúseerubei Nüguchi le oúnajabalina. ³¹ Ánjein áuba lubei geféen nuougua, mounti le naríñagubei. ³² Níjein ámu le geféenbei luágu náni fuleisei, áni subúdi ni nun luágu le lan laríñagubei nuágu, gebégiti. ³³ Jugúya oúnajatün álügüdei Juan nuágu, áni le loúnabagülebei jun, inárüni. ³⁴ Áu magúrabuntina ladímurejan ni ában wügüri luágu nufúleisein, narítaguagüda rügüñaadün luágu le laríñagubei Juan nuágu lun gayáraabei lan jafíñerun nuágu lun jasálbaruba lan. ³⁵ Ítara líña meja Juan quei ában lámpu le durúnguati, ru ligía larúgounga, áni jugúya aráanseñu jíña méjati lun jerésibiruni larúgounga ligía luágu murúsun dan. ³⁶ Níjein ában cátei luágu nufúleisein buítimaati sügü láu le laríñagubei Juan. Lé buri cátei le nadügübei, le méme buri uágubei laríñaga Nüguchi nun lun nadügüni, arúfuda lumúti luágu Nüguchi lan oúnajabalina le tímaitaati. ³⁷ Nüguchi le oúnajabalina, arúfuda láali luágu áu lan Liraü le oúnajoubei lun nasálbaruniña gürígia ubouágu, láu sun magáambun jumágili lan lumálali Búngiu, maríjin jumei. ³⁸ Mebélugili lerérun jidoun, ladüga maffíñetün nuágu, áu le loúnajabei. ³⁹ Atúriaja jumútu Lerérun Búngiu láu sarágu goúnigi, ladüga agúraba jumá jadáriruni ibágari le magúmuchaditi tidan, láu sun líra, líburu tugúya adímurejaboun nuágu, ⁴⁰ áni májatün jíabin numágun lun jibíjini ibágari ligía.

⁴¹ 'Máluajantina lun janügüniña gürígia weírugu. ⁴² Gáma lúmoun, subúdi numútün, áni subúdi numúti luágu misiñen lan Búngiu jun. ⁴³ Áu, lueígiñe loúbadina Nüguchi niábin, áni jugúya, merésibirun jumútina, ánjein ñúbin ámu láu láni lúngua, ligíaba jerésibira. ⁴⁴ ¿Ída lubásan jafíñerun nuágu, resibitünga uweírugini júmagíñegua, máluajan jumúti uweírugini le lúmagíñeti Búngiu le ábanrügüti? ⁴⁵ Maritagua jumátia luágu níchuguba lan jidúnrun ligíbugiñe Nüguchi, Moisés guánarügüba íchiga jidúnrun, le guánarügü uágubei jíchigei jeménigin. ⁴⁶ Ladüga, lun jamúga afíñe jumá luágu le laríñagubei Moisés, jafíñeruña jamúga giñe nun, ladüga abürüjati Moisés nibügürü. ⁴⁷ Ánjein maffíñen jubei luágu le labürüjabei, ¿ída lubáti jafíñerun luágu le naríñagubei jun?

6

Leíagagüdün Jesúsu seíngü mílu wügüriña

(Mt 14.13-21; Mr 6.30-44; Lc 9.10-17)

¹ Lárígiñe, ába lídin Jesúsu loubáfurugun dúna le Galiléa, le méme giñe dúna le giríbei Tibérias. ² Sarágu jáña gürígia afalarei ladüga jaríjini buri mílaguru le ladáagubei, láu lareídaguagüdüniña sánditiña. ³ Ábati laweínrun Jesúsu luágun ában wübü, ába lañúurun ní jáma láni disípulugu. ⁴ Yaráfaaliti páscua, le jafédun juríu. ⁵ Dan laríjinbei Jesúsu luágu sarágu jáña lan gürígia afálaruti, ába laríñagun lun Felípe.

—¿Jalíabasan wagáñija eígini joun sun gürígia ja?

⁶ Laríñagunbalin líra lúnrügü lagáambun cába lan laríñaga Felípe, Jesúsu, subúdi láali cába lan ladüga. ⁷ Ábati laríñagun Felípe lun.

—Ni bián-san fiádürü fein loúguaboun lun tafánreinjouniwa murúsun murúsun jádan sun gürígia ja.

⁸ Ábati laríñagun Andrés, ában giñe jádaangiñe disípulugu, le lamúlen Simón Pédro, lun.

⁹—Niján ában irájü ya, nújein seíngü fein lúma, jáma bián úduraü, loúguabei líra joun sarágu gürígia.

¹⁰ Ábati laríñagun Jesúsu.

—Aríñaga jumá joun sùngubei lun jañúurun.

Ñíñanuti jawára seíngü mílu wügüriña bougudin jawei würiña jáma irájüñü. Queiti ñíñein lan sarágu sagadí lídan fulásu ligía, ába jañúurun. ¹¹ Ábati lanügünun Jesúsu fein lújaburugu, lárígiñe líchugun eteíngiruni lun Búngiu, ába líchugunun joun láni disípulugu, ába jafánreinjanun disípulugu jádan sun ja ñúnbaña. Ligía méme ladüga jáu úduraü, ruíñalei sun le jabúseerubei joun. ¹² Dan le quimúleña, ába laríñagun Jesúsu joun láni disípulugu.

—Abúdaja jumei sun le ígiragubei, mabúlegu lámuga ni cáta.

¹³ Ába jabúdajani, ába jabuínchagüdün dúusu faníñe láu tífe fein le ígiragubei túdaangiñe seíngü fein. ¹⁴ Dánti le jaríjinbalin gürígia mílaguru le, le ladügübei Jesúsu, ába jaríñagun.

—Inárüni luágu niján lan proféta lé meja lúnbei líabin ubouagun.

¹⁵ Queiti lasúbudiruni Jesúsu luágu busén jamá janügüni láu erei lun jadügüni urúeime, ába lídin lábúgua luágun wübü.

Leibugun Jesúsu ligíbuagu dúna
(Mt 14.22-27; Mr 6.45-52)

¹⁶ Dan le lagúñedunbei, ába jarágachun láni Jesúsu disípulugu lárún dúna, ¹⁷ ába jádinagun tídoun ában ugúnein, ába jagúmeserun ánjiñuragua lun jachülürün Capernaúm. Búrigaaliti, machülúti Jesúsu jámoun. ¹⁸ Ába lagúmeserun garábali áfuragua jére, ába lérougadun. ¹⁹ Dan le awáanseña luára seingü o sísi quilómetros, ligía jaríjin liábin Jesúsu tuágun ugúnein, eíbuageina ligíbuagu dúna, ába janúfudedagun. ²⁰ Ába laríñagun joun.

—Manúfudeda jumá, áu le.

²¹ Ábati jerésibiruni láu ugúndani tídan ugúnein, ába jachülürün lídoun fulásu le ñijin lubei jóudin lídan murúsun óra.

Jáluajani gürígia Jesúsu

²² Larúgan, ába jaríjin gürígia ja eréderubaña loubáfuruğu luágu ñúdünja jamá buga disípulugu tídan ugúnein to ñíboun áni tugúya rügüñoun ñi, áni mídin lan Jesúsu jáma. ²³ Súnti dan ligía, ába tiábingua ugúnein ubúruguğiñe Tibérias lun lídoun ában fulásu yaráfa lun le ñi lubei jeígoun fein lárigi leteingirun Jesúsu tuágu. ²⁴ Dánti jaríjini gürígia luágu úa lan Jesúsu ñi, ni láni disípulugu, ába jádinagun tídoun ugúnein buri tugúya, ába jóudin Capernaúm áluajei.

Jesúsu, fein to lánina íbágarí

²⁵ Dan le jachülürünbei loubáfuruğu dúna, ába jadáriruni Jesúsu, ába jaríñagun lun.

—Maésturu, ¿ída búgasan bíábin?

²⁶ Ába laríñagun Jesúsu joun.

—Nínárün jáu luágu ladüga lan jeigin darí lun jaquímuledun jáluajana, máma ladüga gunfaráanda jumáni laníchigu buri miláguru. ²⁷ Madíjerida jumá luágu eíginí le gagúmchaditi le lúntíbei júgubu, áluaja jumei eíginí tun juwáni, le íchugubei íbágarí magúmchaditi. Ligía eíginí le lúnbei níchuguni jun, áu Wügüri Garaüwarügüti, ladüga rúlaali Búngiu Úguchili ubáfu nun lun níchuguni íbágarí ligía.

²⁸ Ábati jaríñagun lun.

—¿Ída lubásan wadüga lun wóudin láu le lubeíbei Búngiu?

²⁹ Ába laríñagun Jesúsu joun.

—Le labúseerubei Búngiu, lun jafiñerun nuágu, áu le loúnajabei.

³⁰ Jaríñagati lun.

—¿Cábagi seíni gayára barúfudun woun lun wafiñerun buágu? ¿Cági cátei badügübei?

³¹ Binádu wagübüriğu jóutiña meja fein to gíriboun maná lídan fulásu mageírawati, quei taríñaguni Lerérun Búngiu. “Jóügüda lumútiña Búngiu fein to siéluğíñetu.”

³² Ába laríñagun Jesúsu joun.

—Nínárün jáu luágu máma lan Moisés íchugubarun fein siéluğíñetu tugúya joun, Núguchi íchugubei fein joun áni ligía gíñe íchugubarun fein siéluğíñetu jun to tímátimaatu. ³³ Ladüga fein to íchuguboun Búngiu, tugúya to aráriruboun siéluğíñe áni rúti gíñe íbágarí joun lílana uboú.

³⁴ Ábati jaríñagun lun.

—Rúboun fein tugúya woun súnwandan.

³⁵ Ába laríñagun Jesúsu joun.

—Áu fein to íchuguboun íbágarí. Le ñúbinti númoun, malámadügüyaarume luwáni, le affíñeruti nuágu, mamágürabudügüyaaru gíñe luwáni. ³⁶ Quei le nubéíbei jun, jugúya maffíñetün láu sun aríja jumáadina lan. ³⁷ Sun gürígia ja íchugubaña Núguchi nun, ñúbintiña nun, játi ñúbintiña númoun mabúgun nubáña. ³⁸ Máma niábiña siéluğíñe lun nadügüni nugúndan, le náni núngua, niábiña lun nadügüni lugúndan le oúnajabalina. ³⁹ Léti labúseerubei Núguchi le oúnajabalina, lun mefédirun nan ni ában jádaangiñe ja íchugubaña nun, lun sarágüdarügü nániña lídaangiñe oúweni lídaanme lagúmujoún wéyu. ⁴⁰ Le labúseerubei le oúnajabalina, lun sun lan ja anügütina queísi Liraü Búngiu, affíñe jagía nuágu, lun gabágarí jamá le magúmchaditi, áni násaaragüdúbaña lídaangiñe oúweni lídan lagúmujoún wéyu.

⁴¹ Ába jagúmeserun juríu adímureja wuríba luágu Jesúsu ladüga laríñagun luágu ligía lan fein to aráriruboun siéluğíñe. ⁴² Ába jaríñagun.

—¿Ma funági Jesúsu le liraü José le? Subúdi wamúti lúguchi túma lúguchu. ¿Ída liñáti laríñagunbei luágu siéluğíñe lan larírira?

⁴³ Ábati laríñagun Jesúsu joun.

—Madímureja jumá nuágu. ⁴⁴ Siñáti liábin ni ában númoun ánjein máma lubei lanügün Búngiu Úguchili le oúnajabalina, áni násaaragüdúbei lídaangiñe oúweni lídan lagúmujoún wéyu. ⁴⁵ Laríñajare tídan líburu to jerérun profétagu. “Larúfudajaba Búngiu joun súngubei.” Sun lubeiti ja agáambubalin Búngiu Úguchili, furéndeí jagía lúmagíñe, ñúbintiña númoun.

⁴⁶ ‘Máma jamúgattia luágu njein lan arjíiti Búngiu Úguchili. Áu le ñúbinbei lúmagaíñe Búngiu, áu rügúñein arjei. ⁴⁷ Ninárün jáu luágu le lan affñeti nuágu, gabágariti le magúmchaditi. ⁴⁸ Áu fein to íchuguboun ibágari. ⁴⁹ Jóutiña binádu jagúbürigu fein to maná lídan fulásu mageírawati áni láu sun luwúyeri jiláguatiña. ⁵⁰ Áu, tuágu fein to aráriruboun siélugiñe nadímureja, lun ja lan eígitu, lúmounbaña Búngiu. ⁵¹ Áu méme fein winwantu tugúya to aráriruboun siélugiñe, le eígiti tídaangiñe fein tugúya, labágariduba le tímatimaati lúma Búngiu lun súnwanda. Fein to lúnboun níchugunun, nógubu guánarü, níchugubei lun gayáraabei lan jabágaridun gürígia lun sun dan lúma Búngiu.

⁵² Ábati jeréderun juríu adímureja jámagua, ába jariñagun.

—¿Ída lubásan leigagüdüni le lógubu guánarü woun?

⁵³ Laríñaga Jesúsu joun.

—Ninárün jáu luágu ánjaün lan meígin lídaangiñe nógubu, áu Wügüri Garaúwarügüti, mátnun jumeíme níta, mabágaribadün. ⁵⁴ Le eígiti nógubu, guráleí níta, gabágariti tímatimaati le magúmchaditi, áni násaaragüdübei lídaangiñe ouweni lídan lagúmujóun wéyu. ⁵⁵ Ladüga eígini le tímatimaati nógubu, uníñein le tímatimaati níta. ⁵⁶ Le eígiti nógubu, guráleí níta, lídaañein ában núma, áu lúma. ⁵⁷ Úguchili le ouñajabalina, gabágariti, áni áu, gabágaritina gíñe lídaangiñe, ítara méme líña, le awínwanduti nídaangiñe, gabágaribei nídaangiñe. ⁵⁸ Tuágu fein to aráriruboun siélugiñe nadímureja. Mítaraantu fein to quei maná le jeígubei binádu jagúbürigu, láu lan sun luwúyeri jiláguatiña, le eígiti tídaangiñe fein to, labágariduba tímatimaati lun sun dan lúma Búngiu.

⁵⁹ Lídan adámuridaguni tídan jalígílisin juríu to Capernaumboun, ñi larúfudajei Jesúsu cátei le.

Dimúrei lánina ibágari magúmchaditi

⁶⁰ Sarágu jáña jádaangiñe ja afálarubalin Jesúsu, dan le jagáambunbalin arúfudajani le, ába jariñagun.

—Cátei le laríñagubei, jénrenguti lerésibirúniwa, ¿cábasan adüga gásu láu?

⁶¹ Ába lasúbudiruni Jesúsu luágu jadímurejaña lan luágu cátei ligía, ába laríñagun joun.

—¿Wuríbati láburujan líra jun? ⁶² ¿Cába jamúga funáti asúsereda ánjana jamúga jaríja, áu Wügüri Garaúwarügüti, awárira nárigoún siélun le meja ñi nubei furúmiñe? ⁶³ Náni Espírítu, ligía íchugubei íbágari tímatimaati, nóguburügü, siñátí líderagunün. Áni sún buri cátei le naríñagubei jun, máma luáguti eígini le lúnti jurágeirugu, luáguti eígini le túnti juwáni, le íchugubei íbágari magúmchaditi. ⁶⁴ Áni añájeingua jádaangiñe, maffñetiña.

Ladüga lúmagaíñe furúmiñeti dan, subúdi láña Jesúsu cátaña lan maffñebaña, lúma cátei lan le lúnbei lálúguruni. ⁶⁵ Ába laríñagun.

—Ligía naríñagunbei jun luágu siñá lan liábin ni ában nómoun ánjein máma lubei Núguchi Búngiu agúarubei lun.

⁶⁶ Lúmagaíñe dan ligía, sarágu jáña jádaangiñe ja afálarubalin Jesúsu, ába jígiruni, ába meíbugunjaña lan lúma. ⁶⁷ Ábati laríñagun Jesúsu joun dúusu disípulugu.

—Ángi jugúya, ¿buséntün gíñe jídin nuei?

⁶⁸ Ába loúnabun Simón.

—¿Cábagi úmoun woúdin? Dimúrei buri le bariñagubei, lánina íbágari tímatimaati le magúmchaditi. ⁶⁹ Wagía affñeediwa, áni subúdi wamúti luágu amürü lan Cristubei le Liraü Búngiu winwanti.

⁷⁰ Ába laríñagun Jesúsu joun.

—¿Másan áu anúadajabalün dúusugubei jugúya? Láu sun líra, njein ában jádaangiñe lání Máfia.

⁷¹ Dan laríñagunbalin Jesúsu líra, luáguñein Júdas, le liraü Simón Iscarióte, ladüga ligíaba lan alúgurei, láu sun ában lan jádaangiñe dúusu disípulugu ligía.

7

Maffñeruntiña lamúlenu Jesúsu luágu

¹ Lárigiñe sun cátei le, ába eíbugañaja lan Jesúsu loúbawagu Galiléa, mabúseerunti leréderun Judéa ladüga ñi buséntiña juríu jáfaruni jilágubei. ² Queíti yaráfaali lan ában lídaangiñe jafédun juríu le gíríbei tufédun dibásein, ³ ába jariñagun lamúlenu lun.

—Meréderabá ya, beiba Judéoun aríja jamámugei gíñe bánigu ja ñibaña cátei lé buri badügubei. ⁴ Dan le busén lan ában gürígia lasúbudirúniwa, madügün lumúti buri cátei arámudaguarügü. Queíti adüga ban cátei líbeina le, adügubei ligíbugiñe sun ubou.

⁵ Ni íbini lamúlenu maffñetiña luágu. ⁶ Ábati laríñagun Jesúsu joun.

—Machülígili dan lun nídin Jerusalén luágu fédu ligía, ánjein jun, buíti furúmierügü óra. ⁷ Siñátí jiyéeregudún joun ja lánina ubou le, anátí áu, iyéeregutina joun, ladüga geféentina

luágu wuríba lán buri cátei le jadügübei. ⁸ Jeíba lídan fédu, áu mídinbadina guetó, machülügili nidáani lun nídin.

⁹ Lárigiñe laríñaguni sun le joun, ába leréderun Galiléa.

Jesúsu lídan fédu le tánina dibásein

¹⁰ Lárigiñe jóudin lamúleno, ligía lídin Jesúsu lídan fédu ligía, mafúnraangunrügü líña, camá jamuga mabúseerunti laríjóuniwa. ¹¹ Ítara líña jáluajani juríu lídan fédu ligía, ába jaríñagun.

—¿Jageí funásan wügüri le?

¹² Sarágu jañáti adímurejatiña luágu jádan güri-gía. Níñanu aríñagutiña luágu ában lan wügüri buíti ligía, jíbiri aríñaga. “Mabuídunti, yéegua lumútiña güri-gía.”

¹³ Úati ni ában adímurejati furáangu luágu, ladüga janúfude jaweí juríu.

¹⁴ Lamídownjali fédu lúmagua, ligía lebélorun Jesúsu témpulurugun, ába lagúmeserun arúfudaja.

¹⁵ Ába laweíridun janígi juríu, ába jaríñagun.

—¿Ída líñásan lasúbudirunbei le sarágu cátei, matúrijaanga ligía?

¹⁶ Ába laríñagun Jesúsu joun.

—Le narúfudajabei, máma nídaangiñeti, lídaangiñeti le oúnajabalina. ¹⁷ Ánjein níjein lubeí ában le aráanseti lun ladügüni le labúseerubei Búngiu, lasúbudirubei ánjein lúmagiñeti lubeí Búngiu le narúfudajabei lúmoun luágu lan náni núngua nadímureja. ¹⁸ Le adímurejabei luágu láni lúngua, ladügüni lun janügüni güri-gía weíri, le ouchubei lun lanügüniwa le oúnajabalin weíri, ligía aríñagubalin inárüni, áni máma ligía bíangua tigíbu.

¹⁹ ¿Ma inárüni luágu rúlaani Moisés lúrudu jun? Láu sun líra, úati ni ában jídaangiñe úaraduti lúma lúrudu ligía. ¿Ca uágu jabúseera jáfarunina jilágubei?

²⁰ Ába jaríñagun lun.

—Níjein espíritu wuríbatí bídan, ¿ca busénbei láfarunibu jilágubei?

²¹ Ába laríñagun Jesúsu joun.

—Luágurügü ában cátei le nadügübei lídan wéyu le eméraguagülei laweírda janígi sun jugúya. ²² Arúfudaja lumúti Moisés luáguti jagáburi juríu le circuncisión, (láu sun máma lan ligía agúmeserubalin igáburi ligía, jagúmeserun binádu lagübürigu lubáragiñe), ligía lébubei lerésibirun ában irájü circuncisión íbini lídan lan wéyu le eméraguagülei. ²³ Ánjein adüga jubálin líra íbini lídan lan wéyu le eméraguagülei lueírügü jadúraaguni lílúrudun Moisés, ¿cáti uágu jagáñida núma lueígiñe nareídaguagüdüni lúgubu ában wügüri dayárugubei lídan wéyu le eméraguagülei? ²⁴ Masáminara jumá luágu cátei queísi laríjiniwa, samína jumá luágu queísi lubeí.

Ladímurejan Jesúsu luágu ladügwagün

²⁵ Ábati jagúmeserun jádaangiñe ja aganoubaña Jerusalén álügüdaja.

—¿Másan niján le jáluajabei lun jáfaruni jilágubei? ²⁶ Nijánga adímureja ligíbugiñe guríriguü, áni úati ni ában aríñaguti ni cáta lun. ¿Léfunasan afiñe jamá gumádimatiña luágu wügüri lan le Crístubei? ²⁷ Subúdti woun jalíagiñe lan liábin le, ánjeinti dánme le liábin Crístu, ibídiñebei ni ca un jalíagiñe lan liábin.

²⁸ Dan lagáambubalin Jesúsu cátei le, dan larúfudajaña lubeí témpulurugu, ába laríñagun rein.

—¿Subúdti jumútiña lubeíti, subúdti jumeí jalíagiñe lan niábin! Máma láu náni núngua niábin, ában le inárünibeí luágu níjein lan, ligía oúnajabalina, áni ibídiñeti jun. ²⁹ Áu, subúdti numúti ladüga lúmagiñe lan niábin, áni ligía oúnajabalina.

³⁰ Ába yebéti jabúseerun jadáürüni, úati ni ában agúuruti luágu ladüga machülügili lan dan lun lóunwen. ³¹ Sarágu jáña afíñerutiña luágu, ába jaríñagun.

—Dánme le liábin Crístu, ¿ladügüba funági ámu milágoru sügü láu wügüri le?

Jóunajan fariséogu polisía adáürei Jesúsu

³² Ába jagáambuni fariséogu le jaríñagubei güri-gía luágu Jesúsu, jagía jáma jábutigu fádirigu, ába jóunajan polisía témpulurugugiñe lun jadáürüni. ³³ Ábati laríñagun Jesúsu.

—Murúsunrügübei dan neréderun júma ya, ábame nagíríbudun lúmoun le oúnajabalina.

³⁴ Jáluajabadina, madári jubáquina, ladüga siñábei lan jídin le ñjínbadina lubeí.

³⁵ Ábati jagúmeserun juríu álügüdagua jámagua.

—¿Jalíñounba funásan lídin le siñábei lubei nege wadáriruni? ¿Leíbuga funa jámoun juríu ja jagánaguabaña güri-gía ja güriégu, lun larúfudajan joun güriégu? ³⁶ ¿Ca míni lan láu laríñagun woun. “Jáluajabadina, madári jubáquina ladüga siñábei lan jídin le ñíbadina lubei?”

Líseesen dúna winwanti

³⁷ Le lagúmujóun wéyu lídan fédu ligía, ligiatima weírígubei. Lídaanti wéyu ligía, ába laráramun Jesúsu, ába laríñagun láu umálali reinti.

—Le mágürabutu luwáni, ñübinlá nùmoun, gurála. ³⁸ Le affñeti nuágu, láwiyujaba dúna wínwanti tídaangiñe lanígi, quei taríñaguni Lerérun Búngiu.

³⁹ Laríñaguña Jesúsu láu líra luágu ja lan affñerutiña luágu, jerésibirubei lan Sífiri Sándu, dan ligía, miábingili Sífiri Sándu ladúga magíribudungili lan Jesúsu larigoún siélun lídoun luweírigin.

Fánreinguaü jádan gürígia

⁴⁰ Ñññanu jádaangiñe gürígia, dan le jagáambunbalin cátei le, ába jaríñagun.

—Inárüni luágu niján lan proféta lé meja lúnbei líabin.

⁴¹ Jaríñaga jíbiri.

—Niján Crístubei.

Jaríñaga jíbiri.

—¿Ída lubásan Galiléanabei lan Crístu? ⁴² Tariñajare Lerérun Búngiu luágu ladúgawagunbei lan urúei David Crístu, áni Beléngñetibeibe lan, fulásu meme le ñgññeti lubei David.

⁴³ Ába lubeíti jafánreinragun gürígia lueígiñe Jesúsu. ⁴⁴ Ñññanu yebe abúseerutiña jadáürüni, úati ni ában adúgüti.

Mafññetiña gumádimatiña luágu Jesúsu

⁴⁵ Ába jagíribudun polisía ja tánina témpulu jarigoún jámoun fariséogu jáma jábutigu fádírigo. Ába jaríñagun joun polisía.

—¿Ca uágu manúgün jubálin?

⁴⁶ Ába jaríñagun polisía.

—¿Úagili ni ában adímurejati quei ladímurejan wügüri le!

⁴⁷ Ábati jaríñagun fariséogu joun.

—¿Ígiraguagúdaadün giñe júngua lun leyéedunün? ⁴⁸ ¿Níjein funági ában jádaangiñe wábutigu o jádaangiñe lan fariséogu affñeruti luágu? ⁴⁹ Ánjaña gürígia ja, ja afálarubalin wügüri ligía, ja ibídiñejabubaña lun lúrudu, ññarawagúaaña.

⁵⁰ Nicodémo, le ññdünbei adímureja lúma Jesúsu gúnoun, ligía ában jádaangiñe fariséogu, ába laríñagun joun.

⁵¹ —Según walúrudun, siñáti wasíadiruni ában wügüri magáambunga wameí furúmiñe lun wasúbudiruni ca lan lidúnrunbei.

⁵² Ábati jaríñagun lun.

—¿Galiléana giñe amürü, badímurejaanbei luágu lufúleisein? Atúriajaboún Lerérun Búngiu, basúbudirubei luágu úagili lan ni ában proféta Galiléana.

⁵³ Ába jóudin cáda ában jábiñoun.

8

Würi maríeitu to aganoúboun luma ámu wügüri

¹ Ánjeinti Jesúsu, ába lídin luágun wübü le gíribeibe Olívos. ² Larúgan bináafin, ába lagíribudun témpulurugun, ába jayábin sun gürígia lubádun, ába lañúurun, ába lagúmeserun arúfudaja joun.

³ Ábati janúgün arúfudajatiña lílúrudun Moisés jáma fariséogu ában würi jadáriragun lúma ámu wügüri lueí túmari. Ába jíchugunun jamídaangua ja ññbaña jámagua, ⁴ ába jaríñagun lun Jesúsu. —Máesturu, nuján würi to, wadáriragun lúma ámu wügüri lueí túmari. ⁵ Laríñajare lílúrudun Moisés jawágu jibe würiña ja, lun jáfarawagún jilágubeibe láu dúbü. ¿Cági baríñagubeibe?

⁶ Jaríñagunbalin líra lun jaríjin lábun, lun gébuna lan jíchugun lidúnrun. Ábati lélemuchun Jesúsu, ába labúrújan múarugu láu lújabu. ⁷ Queíti jasígirun áltügüdagueibe, ába laráramun, ába laríñagun joun.

—Furúmiñeguarügü jídaangiñe le mafígunti, chüleí furúmiñeti dúbü tuágu.

⁸ Ábaya lélemuchun, ába lasígirun abúrúja múarugu. ⁹ Jagía, le jagáambubalin le laríñagubeibe, ába jasándiragun jóungua luágu gafígun jamá, ába jáfuridunga ában ában, jagúmesera jámagiñe ja weinamutimáajababaña. Dánti le furíjaña súnigubeibe, ába ladáriragun Jesúsu lúngua lábuga túma würi tugúya quei teréderunbeibe ñi. ¹⁰ Ábati líñúragun Jesúsu lichügü, ába laríñagun tun.

—¿Jagáñasán buga ja íchugubaña bidúnrun? ¿Úati ni ában asiádirutibu lun boúnwen?

¹¹ Ába taríñagun lun.

—Uá, úati ni ában.

—Ábati laríñagun Jesúsu tun.

—Ni áu, masíadirun nubádibu, beíba, madúgadügüyabá figoú.

Jesúsu lílámpan uboú

¹² Ábaya ladímurejan Jesúsu joun gürígia, ába laríñagun.

—Áu lilámpunbei uboú, le afálarutina, libíjubei larúgounga le anügübei gürgia lídoun ibágari magúmuchaditi, áni meíbugunbei lídan lubúriga.

¹³ Ábati jaríñagun fariséogu lun.

—Amürü, badímurejaña buíti buoúgua, mebégiti líra.

¹⁴ Ába laríñagun Jesúsu joun.

—Le naríñagubei gebégiti, láu sun áu lan adímurejabei buíti nuoúgua. Áu, subúdi numúti jalíagiñe lan niábin lúma jalíñounba lan nídin, ánjein jugúya, ibídiñeti jun jalíagiñe lan niábin ni jalíñounbadina lan. ¹⁵ Jugúya, jasáminarun nuágu queísi luwúyeri lasáminarun uboú, áu, magúseragüdúntina ni ában. ¹⁶ Ánjana jamúga agúseragüda, nadügüñein jamúga láu úarani, ladüga mámarügüba áu agúseragüda, Núguchi le oúnajabalina lagúseragüdüba giñe núma. ¹⁷ Bürúwati lídan jilúrudun luágu dan lan geféen jamá bián gürgia luágu ában méme cátei, lúnti lan lafiñerún joun. ¹⁸ Ítara liñáti áu ában le geféenbei luágu náni fuleísei, Núguchi le oúnajabalina, ligía giñe ában le geféenbei nuágu.

¹⁹ Ábati jaríñagun lun.

—¿Jageígi Búguchi?

Ába laríñagun joun.

—Jugúya, ibídiñetina jun, ni Núguchi, ibídiñeti giñe jun, lun jamúga subúdi jumánina, subúdi jamúga giñe Núguchi jun.

²⁰ Lídan laríñagubalin Jesúsu cátei le, larúfudajaña témpulurugu lídan fulásu le ñí tubeí buri gáfu to lágei seínsu. Madáürün lumúti ni ában ladüga machülúgili lan lidáani lun louñwen.

Laríñajare Jesúsu joun luágu siñá lan jeidin ñíjinba lubeí lídin

²¹ Ábaya laríñagun Jesúsu joun.

—Áu, neíbuga, jugúya jáluajabadina, jóüweguba gafígounga, siñáti jídin le ñíjinba lubeí nídin.

²² Ábati jaríñagun juríu.

—¿Láfaragua funa lúngua, laríñagunbei luágu siñá lan woúdin le ñíjinba lubeí lídin?

²³ Ábati laríñagun Jesúsu joun.

—Jugúya, únabuna jugúya, ánjein áu, yágütana íñu áu. Láni uboú le jugúya, ánjein áu, máma láni uboú le áu. ²⁴ Ligía naríñagunbei jun luágu jóüweguba lan gafígounga, ladüga ánjein mañien jubeí luágu áu lan áu, jóüweguba ítara.

²⁵ Ábati jaríñagun lun.

—¿Cátabuti?

Ába laríñagun joun.

—Aríñaga náali jun lúmagiñe binárü. ²⁶ Gayáraati jamúga naríñagun gíbeti jun luágu luríban jigáburi lun nadeínjan jun, le oúnajabalina aríñaga lumúti inárüni, áni cáteirügübei le nagáambubei lúmagiñe le oúnajabalina naríñaga joun ja lílana uboú.

²⁷ Ánjein jagía, úati gunfaráanda jamáni láu luágu lan Búngiu ladímureja Jesúsu joun. ²⁸ Ligía laríñagunbei joun.

—Dánme le jiñúrúna, áu Wügüri Garaúwarügüti, ligíame jasúbudiruni luágu áu lan le uágubei naríñaga luágu áu lan, áni madügün nan ni cáta luágu náni núngua, lueídügüya le larúfudajabei Núguchi nun. ²⁹ Ladüga númañein le oúnajabalina, mígirun lágidina Núguchi nábugua, ladüga adüga náni le áubei lagúndaara súnwanda.

³⁰ Dan le laríñagunbalin Jesúsu le, ába jafiñerun sarágu luágu.

Lirájüñü Búngiu jáma lidámuniña figou

³¹ Ába laríñagun Jesúsu joun juríu ja áñarubaña lun lerérun.

—Ánjaün asígira lun jídin surúñu láu le nubeíbei jun, jiábinba lun náni jumá disípulugu le tímatimaati. ³² Abame jasúbudiruni inárüni, ábame lafúnraanguagüdünün inárüni.

³³ Ába jaríñagun lun.

—Linébaanfaangu Abrahám wagía, áni merédegidiwa idámunime ni ca un. ¿Ída liñáti baríñagunbei luágu furáangujadiwa lánme?

³⁴ Ába laríñagun Jesúsu joun.

—Nínárün jáu, luágu sun lan ja adáagubaña figou, lidámun figou jagía. ³⁵ Ában idámuni, máma jádaangiñeti familia, ánjeinti ában isáani, jádaangiñeti familia súnwanda. ³⁶ Ánjaün lubeíti nafúnraanguagüda, áu le Búngiu Irájü, lídaangiñe idámuni lun figou, furáangubadün le tímatimaati. ³⁷ Subúdi náali luágu linébaanfaangu jumá Abrahám, láu sun líra, buséntün jáfarunina, ladüga mája jumá lun le nubeíbei jun. ³⁸ Áu nadímurejan luágu le larúfudubei Núguchi nun, jugúya jadügüni le jafúnrendeirubei lúmagiñe júguchi, le Máfia.

³⁹ Ába jaríñagun lun.

—Abrahám wáguchibeí.

Ába laríñagun Jesúsu joun.

—Lun jamúga inárüni lan luágu lirájüñü jumá Abrahám, jadüğüñein jamúga le ladüğübeí.
 40 Láu sun aríñaga náali lan inárüni le larúfudajabei Búngiu nun jun, buséntün jáfarunina. jMadüğünti meja Abrahám ni cáta líbe líra! 41 Le méme ladüğübeí júguchi, ligia jadüğübeí.

Ábati jaríñagun lun.

—Mámata wágia bástadi, ában rüğüñein wáguchi, Búngiu.

42 Ába laríñagun Jesúsu joun.

—Ánjein jamúga Búngiu lubeí júguchibeí, jínsifetina jamúga jun ladüga lúmagiñe Búngiu niábin, áni anája ya. Máma láu náni núngua niábin, Búngiu oúnajabalina. 43 ¿Ca uágu lásiñerunbei gunfaráanda jumáni le naríñagubeí? Ladüga mabúseerun jumá jagáambuni náni ugánu. 44 Máfia júguchibeí, lánigu jugúya, áni buséntün jadüğüni lugúndan. Gáfarajadigubeíñein Máfia lúmagiñe furúmiñeti dan. Márüğüdünti lueígiñe inárüni, maríñagunti gíñe inárüni. Lídan le laríñagun iyéeni, ladímurejaña quei ligáburí, ladüga yéeti áni ligia lúguchibeí iyéeni. 45 Ánjeinti áu, quei inárüni lubeí naríñagubeí, mafíñetün nun. 46 ¿Ca jídaangiñe gayáraabei larúfuduni luágu gaffigoun nan? Ánjeinti inárüni lubeí naríñagubeí, ¿cáti uágu mafíñen jubeí nun? 47 Le lánigu Búngiu, agáamba lumúti lerérün Búngiu, ánjeinti jugúya, quei máma jubeí lánigu Búngiu, ligia mája jubeí jagáambuni.

Njeinjali meja Crístu lubáragiñe Abrahám

48 Ábati jaríñagun juríu lun.

—Wanárün láu waríñagun luágu máma ban ámu jaweí jagübüri Samariána, luágu gíñe njein lan ában espíritu wuríbatí bídan.

49 Ába laríñagun Jesúsu joun.

—Úati espíritu wuríbatí nídan. Le nadüğübeí, níchuguña inébesei lun Núguchi, jugúya, íchiga minébeni nun. 50 Máluajaantina inébesei núngua, láu sun njein lan ában álua lumúti ninébesi, áni ligia le agúseragüdübeí. 51 Ninárün jáu luágu le lan adüğüti gásu láu le nubeíbeí, móunwenbei lan.

52 Ábati jaríñagun juríu lun.

—Anáti guetó, choúru wamáali luágu njein lan espíritu wuríbatí bídan. Jiláti Abrahám, jilágu profétagu, áni aríñagagíbu luágu le lan adüğüti gásu láu le bubeíbeí, móunwenbei lan. 53 ¿Cátabuñadíbugi lúmoun wáguchi Abrahám? Jiláti Abrahám, jilágu profétagu. ¿Ída líñáti banáangun búngua?

54 Ába laríñagun Jesúsu joun.

—Ánjana íchiga uweírighi nuóúgua, málabei, ánjeinti Núguchi, le méme uágubeí jaríñaga luágu ligia lan jubúngiutebeí, ligia íchugubeí uweírighi nuágu. 55 Jugúya, ibidíñeti Búngiu jun, anáti áu, subúdiiti nun, áni ánjana jamúga aríñaga luágu ibidíñe lan nun, yéetina jamúga gíñe quei jugúya. Subúdiiti Búngiu nun le tímátimaati, áni adüga numúti le lubeíbeí. 56 Abrahám lé meja binádu júguchi, gúndaati meja láu lasúbudiruni luágu lachülürüba lan nuwéyuri lun niábin uboúagun queísi asábaragúñe, buin líña láu ugúndaní dan laríjini wéyu ligia.

57 Ábati jaríñagun juríu lun Jesúsu.

—Úagubeígili ní dími-san irúmu báu, ¿aríñagatíbu luágu aríja báni Abrahám?

58 Ába laríñagun Jesúsu joun.

—Ninárün jáu luágu lubáragiñe lan ñi lan Abrahám, anájeinjadina.

59 Ába jabúdajan dübü lun jachüraguni luágu, ába larámudagun, ába láfuridun témpulurugugiñe, ába lásügürün jamídaangiñe, ába lídin.

9

Lareídaaguädün Jesúsu ában wüğüri maríjinti

1 Lídan le lásügürün Jesúsu lídaangiñe ában fulásu, ába laríjin ában wüğüri maríjinti lúmagiñe lagüriajoun. 2 Ába jaríñagun láni dísiplugu lun.

—Maésturu, ¿cásan uágu lagüriajounbei wüğüri le maríjinga? ¿Ladügasan jaffigoun lagübüriagu, o ladüga lifígon guánarú?

3 Ába laríñagun Jesúsu joun.

—Máma ladüga lifígon, máma gíñe ladüga jaffígon lagübüriagu, lasúsereunbei ítara lun laríjouniwa le luáraabei Búngiu adüga láu lareídagun wüğüri ligia. 4 Lúnti nadüğüni luwádígimari Búngiu le oúnajabalina sun wínwangidina lan, jiláadina ligíame, siñáme nadüğüni. 5 Sun dan anája lan ligíbuagu uboú le, áu lílámupunbei uboú.

⁶ Lárigiñe laríñaguni Jesúsu cátei le, ába lásuerun múarugun, ába ladügün murúsun gubégubeti láu larüre, ába lájuruduni luágu lágu le maríjinbei. ⁷ Ába laríñagun lun.

—Beíba achíbei bigíbu lídan dúna le gíribei Siloé —míni lan líra, Oúnajóuti.

Ába lídin maríjinti ligía, ába lachíbuni ligíbu ñi, dan le lagíribudunbei, aríjaali. ⁸ Játi lubésinanigu jáma gürígia já meja aríjubalin amúriaja, ába jaríñagun.

—¿Másan nijáñaja le añúurubei amúriaja seínsu?

⁹ Ñíñanu aríñagutiña.

—Ánja, ligía.

Jaríñaga jíbiri.

—Máma ligía, lenége.

Ába laríñagun wügüri ligía.

—Ánja, áu.

¹⁰ Ábati jaríñagun lun.

—¿Ída liñáti aríjaadibu lubeí?

¹¹ Ába laríñagun joun.

—Wügüri le gíribei Jesúsu, ligía adügübei murúsun gubégubeti, ába lájuruduni luágu nágu, ába laríñagun nun. “Beíba lídan dúna le gíribei Siloé, ábame bachíbuni bigíbu ñi.” Ábati nídin, lásun nachíbuni nigíbu, ába naríjin.

¹² Ábati jaríñagun lun.

—¿Jageígi wügüri ligía?

Laríñaga joun.

—Ibídíñeti nun jageí lan.

Jálügüdaguni fariséogu maríjinti le areídaguagüdülwíbe

¹³ Ábati janügüni wügüri lé meja maríjinbei jagíbugiñoún fariséogu. ¹⁴ Queíti lídan lan wéyu le eméraaguagülei ladügei Jesúsu gubégubeti le áubei lareídaguagüdei maríjinti ligía, ¹⁵ ába gíñe jálügüdüni fariséogu wügüri ligía ída líña lan gayárajali lubeí laríjin. Ába laríñagun joun.

—Ába líchugun gubégubeti luágu nágu, ába nachíbuni nigíbu, guetó aríjaadina.

¹⁶ Ábati jaríñagun jádaangiñe fariséogu.

—Le wügüri le adügübalin cátei le, siñáti loúnagüle lan Búngiu ladüga minébenti wéyu le eméraaguagülei lun.

Jaríñagati jíbiri.

—¿Ída liñáti ladáaguni buri miláguru le, ánjein gaffígoun lubeí?

Ába lubeíti ñi lan fánreinguaü jádan. ¹⁷ Ábaya jálügüdüni lé meja maríjinbei.

—Ángi bugúya, ¿cági baríñagubei luágu wügüri le, queísi bugúya lubeí le laríjagüdübei?

Ába laríñagun.

—Nugúya, nariñagun luágu ában lan proféta.

¹⁸ Májatiña yebe fariséogu jaffínerun luágu maríjin lán meja wügüri ligía áni aríjaali lan guetó, darí lun jagúarun joun lagübürigu, ¹⁹ ába jaríñagun joun.

—¿Nijánsan jiraü le uágubei jaríñaga luágu maríjin gubeíñein lan lúmagiñe lagúriajóun? ¿Ída liñáti aríjaali lubeí guetó?

²⁰ Ába jaríñagun lagübürigu.

—Subúdi wamúti luágu waraü lan le, áni maríjin lan dan le lagúriajóunbei, ²¹ ibídíñeti woun ída líña lan aríjaali lubeí, ni ca lan areídaguagüdübalin lágu. Álügüda jumeí, weíriyaali, gayáraati loúnabun lueígiñegua.

²² Anúfudeiti aríñagagüdübalin líra joun lagübürigu wügüri ligía, ladüga aríñagaña lan fariséogu luágu sun lan ja affínerutiña luágu Jesúsu lan Cristubei, jabugúba lan tídaangiñe jalígílisin juríu. ²³ Ligía jaríñagunbei lagübürigu. “Álügüda jumeí, weíriyaali.”

²⁴ Ábayati jagúarun juríu lun wügüri lé meja maríjinbei, ába jaríñagun lun.

—Aríñagabeí inárüni woun ligíbugiñe Búngiu, wagía, subúditi woun luágu gaffígoun lan wügüri líra.

²⁵ Ábati laríñagun joun.

—Ibídíñeti nun ánjein gaffígoun lubeí lúmoun maffígoun lan. Le nasúbudirubei, luágu maríjin nán meja, áni guetó aríjaadina.

²⁶ Ábaya jaríñagun lun.

—¿Cásan ladügübei báu? ¿Ída liñásan ladüga lun laríjagüdünibu?

²⁷ Ába laríñagun joun.

—Aríñaga náali jun, mebéreseguntün náu, ¿cáti uágu jabúseera naríñaguniya jun? ¿Ódi buséntün giñe jafálaruni?

²⁸ Ábati janábuni, ába jaríñagun lun.

—Bugúya, falá bumuti larúfudajan wügüri ligía, ánjein wagía, larúfudajan Moisés wafálarubei. ²⁹ Subúditu woun luágu adímureja lán meja Búngiu lun Moisés, ánjein le, ibídiñegubeiti woun jalágiñeti lan.

³⁰ Ábati laríñagun wügüri ligía joun.

—¡Ámuti giñe cátei le! ¡Ibídíñeti jun jalágiñeti lan, áni aríjagüda lána! ³¹ Subúditu woun luágu magáambun láníña Búngiu gaffigountiña, ja rügüñanu ájuduragubaña lun jáma ja adügübalin lugúndan, lagáamba. ³² Magáambuñajagili luágu ni ában aríjagüdüti ában gürgia le agüriajóuti maríjina. ³³ Lun jamúga máma lan lúmagiñe Búngiu liábin wügüri le, siñáti jamúga ladügün ni cáta.

³⁴ Ábati jaríñagun lun.

—¿Bugúyasan le agüriajóubei buin láu figou, buséntibu barúfudajan woun?

Ába jabúguni tídaangiñe jalígilisin.

Ja maríjinbaña luágu cátei lánina Búngiu

³⁵ Ába lagáambuni Jesúsu luágu bugá jamaani maríjinti meja ligía, dánti le ladúnragun lúma, ába laríñagun lun.

—¿Affíñetibu luágu Liraü Búngiu?

³⁶ Ába laríñagun wügüri ligía lun.

—Aríñagabei nun cátei lan, afíñe námuga luágu.

³⁷ Ába laríñagun Jesúsu lun.

—Aríja báali, áu le úmabei badímureja.

³⁸ Ába lájuduragun ligíbugiñe Jesúsu, ába laríñagun.

—Affíñetina, Nabúreme.

³⁹ Ába laríñagun Jesúsu.

—Niábinbei ñájoun ubouágun lun néfegechagüdüni jágu ja ibídiñejabubaña lun cátei lánina Búngiu, lun giñe narúfuduni luágu ja lan aríñagubaña luágu fegé lan jágu luágu buri cátei lánina Búngiu, maríjin jamá ni cáta.

⁴⁰ Dan le jagáambunbalin jádaangiñe fariséogu ja ñíbaña cátei le, ába jaríñagun lun.

—¿Baríñaguñati luágu darúñu líña lan giñe wágu lun cátei le luáguti Búngiu?

⁴¹ Laríñaga Jesúsu joun.

—Lun jamúga ibídiñe lan cátei lánina Búngiu jun, madúnrunntün jamúga luágu jifígoun, quei jaríñagun luágu subúdi jumáni, gadúnrunntün.

10

Jémpulu luáguti lóunigiruniña Jesúsu lánigu queisi ában oúnigiruti mudún

¹ ‘Nínárün jáu luágu le lan mebéluti lídaangiñe lubéneri jabárierun mudún, lun lebélorun lídaangiñe ámu oúbaü, jíweruti. ² Ánjeinti le ebélorubei lídaangiñe béna, ligía le oúnigirubaliña mudún. ³ Ába lánjunrenchuni le oúnigirubalin béna béna lun, lun lebélorun, subúdi jamúti giñe mudún lumálali. Ába lagúajan joun láu jíri, ába laságaraguniña baríerurugugiñe. ⁴ Lárigiñe laságaraguniña súngubei, ába lídin eibugeina jabá jabá, ába jafálaruni ladúga subúdi jamáni lumálali. ⁵ Mídintiña lárigi ában le ibídiñeti joun, anúrjarügütiña luei ladúga ibídiñeti jamálali ámu mútu joun.

⁶ Rúlumuti Jesúsu jémpulu le joun, úati gunfaráanda jamáni le labúseerubei laríñagun joun.

Jesúsu jóuniri mudún buiti

⁷ Ábayati laríñagun Jesúsu joun.

—Nínárün jáu, áu béna le ñígiñe lubei gayára lan jayábin gürgia lun lánigu jamá Búngiu.

⁸ Ja ñúbinbaña nubáragiñe, itara jáña queisi jíwerutiña mudún ladúga iyéeni lan jarúfudajabei, madügütiña lánigu Búngiu gásu jáu. ⁹ Áu bénabei, le ebéloruti nueígiñe, lasálbaruába. Ítara lúba quei ában mudún le ebéloruti furí ligía baríerurugugiñe, darí ligía sagádi lun leigin.

¹⁰ ‘Jíweruti, liábin rügüña lun lárerujan, lun láfarajan lúma lun lagúnrrinchagun, ánjein áu, niábiña lun jibíjin ibágarí, áni lun jibíjini gibe. ¹¹ Áu, itara níña queisi ában jóuniri mudún le buiti, le gayáraati líchuguni libágarí jawágu lílügüniña mudún. ¹² Ánjein le ñadágimeinrügüti luágu fáyeiti, dan le laríjin liábin ánimaalu le jabísa mudún, ába lígiruniña mudún, ába leibaagun, ladúga máma lan oúnigiruti buiti ligía, máma giñe lílügüniña mudún. Ábati liábin jabísa mudún, ába lawáraüdagagüdüniña. ¹³ Wügüri ligía eibaaguati ladúga luwádigimariña lan luágurügü fáyeiti, mebéresegúnti jáu mudún.

14-15 'Áu oúnigirutibeí buíti. Ítara quei nisúbudin lun Núguchi áni subúdi Núguchi nun, ítara líña giñe jasúbudin nánigu nun, subúdi jamána giñe queisi subúdi jamáni mudún joúniri. Rúnnumuti nibágari jawágu queisi líchuguni oúnigirutí mudún libágari jawágu lilügüniña mudún. 16 Añájein giñe ámu güriája ja lúnbaña nánigu jamá ja mámabaña juríu, lúnti giñe nanügüniña lun nánigu jamá. Jagáambubadina, ábame Jeréderun súngubei lídan ában lúma ában oúnigirutí.

17 'Jínsiñetina lun Núguchi, ladüga níchugubei nibágari luágu uboú, ligía ábayame nibíjini. 18 Magída lubeí ni ában güriája nibágari, láuba nugúndan níchigei. Garíchatina lun níchuguni lúma lúnya nerésibiruni. Ligía cátei le laríñagubei Núguchi nun.

19 Dan le jagáambubalin juríu dimúrei buri le, ábaya jafánreinragun. 20 Sarágu jáña jádaangiñe aríñagutiña.

—¿Cásan uágu jadüga gásu láu, níjeingusan espíritu wuríbati lídan áni lülüjali láu?

21 Jaríñaga jíbiri.

—Úati ni ában le láuti espíritu wuríbati lun gayára lan ladímurejan ítara. ¿Gayáraati funági laríjagüdün espíritu wuríbati maríjintiña?

Merésibirun jamáni jurú Jesúsu

22 Dan ligía lídáani luríbouga, ladügüñati fédu le lánina tedéregérün témpulu Jerusalén lun Búngiu. 23 Níñeinti Jesúsu eibugañaja témpulurugu luágu corredór le gíribei Láni Salomón corredór. 24 Ába jagúriridagun juríu láu, ába jaríñagun lun.

—¿Darísan ídaba bígirawa láu machoúruni? Ánjein amürü lubeí Crístubei, aríñagabeí furáangu.

25 Ába laríñagun Jesúsu joun.

—Aríñaga náali, mafiñetün nun. Sún buri cátei le nadáagubei láu lugúmadin Núguchi, arúfuda lumúti furáangu. 26 Jugúya, mafiñetün ladüga máma jumá jádaangiñe nilügüniña mudún quei bugája nariñaguni jun. 27 Subúdi jamúti nilügüniña mudún numálali, subúdi numútiña giñe, áni falá jamutina. 28 Rútina íbágarí magúmchaditi joun áni mefédirubaña, úabei giñe agídarutiña nújaburugugiñe. 29 Núguchi le weiríbei jaweí súngubei, ligía íchugubaliña nun, áni úati ni ában lun lagídaruniña lújaburugugiñe. 30 Áu lúma Búngiu Úguchili ában méme wagía.

31 Ábayati jabúdajan juríu dübü lun jachüraguni luágun. 32 Ába laríñagun Jesúsu joun.

—Gíbeeli cátei buíti nadüga jigíbugiñe láu lubáfu Búngiu, ¿cábaga lídaangiñe uágu jíchaagua dübü nuágu?

33 Ába jaríñagun juríu lun.

—Míchaagunbadiwa dübü nuágu luágu ni cáta buíti badüga, ladüga anába báali lan Búngiu láu berérun. Wügüri rügüñadibu, áni bíchaaguña búngua quei Búngiu.

34 Ábati laríñagun Jesúsu joun.

—Bürüwati lídan jilürudun luágu aríñaga lan Búngiu. “búngiu buri jugúya”. 35 Subúdi woun luágu siñá lan leyéedawagún láu le tariñagubei Lerérun Búngiu, áni aríñagatu líburu tugúya luágu wa láníña Búngiu güriája ja erésibirubalin lerérun lun jíchuguni joun güriája, quei búngiugu. 36 Ánjeinti anúadaja lubáalina Búngiu, ába loúnajanina uboúagun, ¿ída líñati jaríñagunbei luágu anába náni láu nariñagun luágu Liraü nan Búngiu? 37 Ánjein madügün nan cátei lé buri ladügübei Núguchi, mafiñera jumá nun, 38 ánjein nadüga, íbini mafiñerun jumá nun, afiñe jumá luágu buri cátei le nadügübei, subúdi jumámugei luágu níjein lan Núguchi nídan, áni anájein lan giñe lídan Núguchi.

39 Ábaya jálugun jadáürüni, ába leséfurun jaweí.

40 Ábati lagíribudun Jesúsu loubáfurugun dúna Jordán, ába leréderun ñi lídan fulásu le ní lubeí meja labásteragúdaja Juan. 41 Sarágu jáña güriája ñüdüntiña aríjei, ába buri jaríñagun.

—Láu sun madügün lan Juan ni ában milágu, ináürüni sun le laríñagubei luágu wügüri le.

42 Ába jafiñerun sarágu güriája luágu Jesúsu lídan fulásu ligía.

11

Loúnwen Lázaro

1 Níñein ában wügüri sánditi, gíríti Lázaro, lílana fulásu le gíribei Betánia, le tageíra María túma Márta to tíbugaña. 2 María tugúya, to lítu Lázaro le sándibeí, tugúya to éseruboun íbíñei luágun lugúdi Jesúsu, ába tarágajani láu tídiburi. 3 Ábati joúnajan bián ítunu ja, aríñaga lun Jesúsu.

—Jesúsu, sándiñeintia bumáda.

4 Dan lagáambubalin Jesúsu cátei le, ába laríñagun.

—Mámabei ouweni lébeja cátei lídaangiñe sándi le, lúntibei lariiñiwa luweirigun Búngiu, lúma giñe lun lariiñiwa luweirigun Liraü Búngiu lídaangiñe sándi ligía.

⁵ Láu sun weíri lan jínsiñe Márta, María, lúma Lázaro lun Jesúsu, ⁶ dan le jaríñawagúnbei lun luágu sándiñein lan Lázaro, reídeigili bián wéyu lídan fulásu le ñi lubei. ⁷ Lárigiñe, ába lariiñagun joun láni disípulugu.

—Queímounya Judéa.

⁸ Ábati jaríñagun lun.

—Maésturu, málúgili lueigiñe jálugun juríu jáfarunibu láu dübü ñi, ¿busenyadibu bídin ñi?

⁹ Ába lariiñagun Jesúsu joun.

—¿Ma dúusuñein óra lídan ában wéyu? Ánjein lubeiti eíbuga ában gürigia wéyuagu, machúgeragúnbei, ladúga lariiñubei lan larúgouna le yábei ubouágu, ¹⁰ ánjein eíbuga áriebe, lachúgeraguba ladúga lubúriga.

¹¹ Lárigiñe, ába lariiñagun Jesúsu joun.

—Arúmuga wamáda Lázaro, neibuga agágudajei.

¹² Ábati jaríñagun disípulugu lun.

—Maésturu, ánjein arúmuga lubei, lareídaguarügü líña.

¹³ Míni lánti Jesúsu luágu jilá lan Lázaro, jarítagunti disípulugu luágu luágu lan furúmiegarügü arúmuguni ladímureja. ¹⁴ Ábati lariiñagun Jesúsu joun, furáangu.

—Jilá Lázaro. ¹⁵ Gúndaatina láu úa nan ñi, ladúga buitimaati ítara jun, afiñe jumámuga. Queímoun waríjei.

¹⁶ Ábati lariiñagun Tomás, le únbei jaríñaga Mádou, joun jíbiri disípulugu.

—Queímoun giñe, jilá wamáuga úara lúma.

Jesúsu ásaaragüdübei lídaangiñe ouweni, ligía íchiga íbágarí

¹⁷ Dan le lachúlürünbei Jesúsu, gádürüjali wéyu lueigiñe labunún Lázaro. ¹⁸ Lidíse Betánia luei Jerusalén quei bián quilómetros dimí. ¹⁹ Sarágu jáñati jádaangiñe juríu ñüdüntiña Jerusaléngiñe bisídouni Márta túma María lun jíchugun ñurúguau joun luágu lóunwen jamúlen.

²⁰ Dan tagáambunbei Márta luágu níteeli lan Jesúsu achúlüreina, ába táfuridun lubároun, ánjoun María, ába teréderun múnada. ²¹ Ába tariñagun Márta lun Jesúsu.

—Lun jamúga ya ban, mouñwenti jamúga namúlen, ²² áni subúditi nun luágu líchugubei lan Búngiu sun le bamúriajan lúma bun.

²³ Lariiñaga Jesúsu tun.

—Labágaridayaba bamúlen.

²⁴ Tariñaga Márta lun.

—Ánja, subúditi nun luágu labágaridayaba lan lídaanme jásaarun jiláguaaña lídan lagúmujuún wéyu.

²⁵ Ábati lariiñagun Jesúsu tun.

—Áu le ásaaragüdübaliña jiláaña, rúneí jabágarí joun lárigoún. Le afiñeti nuágu, gayáraati lóunwen, labágaridayaba, ²⁶ áni sun le wínwangilibei áni afiñeti nuágu, labágariduba giñe lúma Búngiu súnwandan. ¿Afiñetibu?

²⁷ Tariñaga lun.

—Ánja, Nabúreme, afiñetiña luágu bugúya lan Crístubei le Liraü Búngiu, lé meja lúnbei líabin ubouágun.

Layájun Jesúsu lubádu lumúaja Lázaro

²⁸ Lárigiñe tariñaguni Márta le, ába tídin ougoun María, ába tariñagun tun jóunguarügü.

—Níjein Maésturu ya lún nege bídin lun.

²⁹ Quei tagáambuni María cátei le, ába tásaarun, ába tídin furése aríjei Jesúsu. ³⁰ Mebélugiliti Jesúsu ubúrugin, lídaañein fulásu le ñi lubei tadáreirei Márta. ³¹ Dan le jaríjinbei juríu ja ñibaña múnada túma María ámalijoun tásaarun ába táfuridun furésegueina, ába jóudin tárigi, jarítagun luágu teibuga lán yebe luágu umúajau ayájua.

³² Dánti le tachúlürünbei María le ñijin lubei Jesúsu, ába tájuduragun ligíbugiñe, ába tariñagun.

—Nabúreme, lun jamúga ya ban, mouñwenti jamúga namúlen.

³³ Dan le lariiñagun Jesúsu tayájun María jáma juríu ja ñúbinbaña túma, ába lírudagun tídan lanígi, ³⁴ ába lariiñagun joun.

—¿Jalíasan jábuneei?

Ába jaríñagun lun.

—Jigábu baríjei.

³⁵ Ába layájun Jesúsu. ³⁶ Ábati jaríñagun juríu.

—¡Aríja jumá luweírín meja línsiñe lun!

³⁷ Ñiñanu jádaangiñe aríñagutiña.

—Niján le aríñagüdübalin wügüri le maríjinbei, ¿siñáti jamúga funásan ladügün lun moúnwen lan Lázaro?

Lásaarun Lázaro lidaangiñe oúweni

³⁸ Ábaya tírudagun lanígi Jesúsu, ába layárafadun lun umúajaü. Umúajaü ligía ában júyu luágu dübü, ñiñein ában dübü lidaüme. ³⁹ Ába laríñagun Jesúsu.

—Gidájumei dübü.

Ába taríñagun Márta lun.

—Mósutia jingiaali lan ladüga gádürü wéyu luegiñe loúnwen.

⁴⁰ Ába laríñagun Jesúsu tun.

—¿Másan aríñagatina bun luágu ánjabu lan affiñe nuágu, baríjubei lan luweírigin Búngiu?

⁴¹ Ábati jagidaruni dübü, ába laríjin Jesúsu siélun, ába laríñagun.

—Núguchi, teínqui numútibu luágu bagáambunina. ⁴² Subúdi numúti luágu agáamba bánina súnwandan, naríñaguñein líra jawágu güriña ja, ja yábaña, lun jafiñerun luágu amürü lan oúnajabalina.

⁴³ Lárigiñe laríñaguni cátei le, ába lagúaragun.

—¿Lázaro, furíba ñígiñe!

⁴⁴ Ába láfuridun jiláali láu lújabu lúma lugúdi gürágu táu gamísa, lúma ligíbu táu ában gamísa.

Ába laríñagun Jesúsu joun.

—Farára jumei, ígira jumei lun lídin.

Elédeguni lun larügüdüniwa Jesúsu

(Mt 26.1-5; Mr 14.1-2; Lc 22.1-2)

⁴⁵ Láu lasúseredun líra, sarágu jádaangiñe juríu ja ñüdünbaña túma María, aríja jamei le ladügübei Jesúsu, ába jafiñerun luágu. ⁴⁶ Ñiñanu jádaangiñe, ába jóudin jámoun fariséogu, ába jabájüdaguni le ladügübei Jesúsu joun. ⁴⁷ Ábati jayábin fariséogu jáma jábutigu fádorigu, ába jóúndaragun jáma jíñun-ágei agúmadijatiña, ába jaríñagun.

—¿Cábasan wadüga? Ladáaguñatia wügüri le sarágu milágoru. ⁴⁸ Ánjeinti wígira ítara, jafiñeruba sun güriña luágu, ábamei jayábin gumádimatiña Rómána, ábame jagúmuchaguagüdünun walígilisin láu sun warásan.

⁴⁹ Ñiñein ában jádaangiñe, gíríti Gáifasi, ligía jábutibeí fádorigu lídan irúmu ligía, ába laríñagun joun.

—Íbidiñeti ní cáta jun, ⁵⁰ maríjin jumei luágu buítima lan woun lun loúnwen ábanrügü wügüri jawágu jíbiri, máma lun lagúnrinchawagún sun warásan.

⁵¹ Máma láu láni Gáifasi lúngua laríñagei líra, ladüga quei ligía lan fádiri le íñutimaabei lídan irúmu ligía, ába laríñagagüdüni Búngiu lun, luágu louweba lan Jesúsu jawágu juríu, ⁵² áni mámarügü jawágu juríu, lun giñe loúndaruniña sun lirájüñü Búngiu ja diseguabaña jawáriuagua. ⁵³ Lúmagiñeti wéyu ligía, ába jagúmeserun agúmadijatiña aráanseja lun jáfaruni Jesúsu jilágubei.

⁵⁴ Ligía ába lubei meíbugunjaali lan Jesúsu furáangu jádan juríu, ába láfuridun Judéagiñe, ába lídin lídoun ában fulásu gíríti Efraín, yaráfa lun fulásu mageírawati. Ába leréderun ñi jáma láni disípulugu.

⁵⁵ Yaráfaaliti jafédun juríu le gíríbei páscua, sarágu jáña güriña ñüdün Jerusalén lun jadügüni igáburi le lánina jarúmadun lubáragiñe fédu ligía. ⁵⁶ Jáluajañeinti Jesúsu, dánti le témpulurugüñanu lan, ába jálügüdajan jámagua.

—¿Ca jaríñagubei? ¿Liábinba lídan fédu, ódi miábinbei?

⁵⁷ Rújañati fariséogu jáma jábutigu fádorigu dimúrei lun le lan asúbudiruti jalíañein lan Jesúsu, lun lan laríñaguni, barú jamámugei adáüra.

12

Tájurudaguni ában wítri lugúdi Jesúsu

(Mt 26.6-13; Mr 14.3-9)

¹ Sísi wéyu lubáragiñe páscua, ába lídin Jesúsu Betánia, le ñi lubei lagánawa Lázaro le lásaaragüdübei jádaangiñe jiláaña lúnya labágaridun. ² Ába jadügün ában adíneruni ñi luágu láni fuleisei, Márta, tugúya éjeeraguboun, Lázaro ában jádaangiñe ja ñünbaña luágu dábula lúma Jesúsu. ³ Ábati tanügün María ában paénti íbíñei le séruti, ába tájurudaguni lugúdi Jesúsu láu, ába tarágajani láu tídiburi, ába lejémougadun íbíñei ligía sun ñi múnada. ⁴ Ába laríñagun Júdas Iscarióte, le liraü Simón, ában jádaangiñe láni Jesúsu disípulugu, le méme lúnbei lalúguruni.

⁵ —¿Ánsan malúgurün lubei íbíñei le luágu úrúwa-san fiádürü lun jíderawagün gudémetiña?

⁶ Laríñagunbei Júdas ítara, máma luágu berése lan jáu gudémetiña, laríñagunbei ítara ladúga jíweru lan, áni queíti ligía lan gámabarun lágei seínsu, ábaja líwerujan lídaangiñe le íchugúbei tídou. ⁷ Ábati laríñagun Jesúsu lun.

—Ígiraboún, taráanseruñadina lubá lachülürün luwéyuri náibunúniwa. ⁸ Súnwandan ñíbaña lan gudémetiña jídan, ánjeinti áu, mámaba súnwandan júma nan.

Elédeguni lubá Lázaro

⁹ Ába jasúbudiruni sarágu jádaangiñe juríu luágu njein lan Jesúsu Betánia, ába jóudin ñi, mámarügü lun jaríjini, lun giñe jaríjini Lázaro le lásaaragüdúbei Jesúsu jádaangiñe jílaaña.

¹⁰ Ába giñéti juáradun jábutigu fádirigu lídan ában lun giñe jáfaruni Lázaro, ¹¹ ladúga sarágu jána lan juríu adiseduntiña jawei lun jafiñerun luágu Jesúsu, lídaangiñeti Lázaro.

*Lébelurun Jesúsu ubúrugin Jerusalén
(Mt 21.1-11; Mr 11.1-11; Lc 19.28-40)*

¹² Sarágu jáña gürígia ñüdúntiña Jerusalén lubá fédu le páscua, larúgan, ába jasúbudiruni luágu lachülürüba lan Jesúsu ñíjin ubúrugin. ¹³ Ábati játújan tubána fáluma, ába jáfuridun lubárun Jesúsu agúarajena.

—¡Uweírugini lun Búngiu! ¡Biníwati le ñúbinbei lídan líri Wabúremel! ¡Biníwati lurúeite Israél!

¹⁴ Ába ladárirun Jesúsu ában burígü, ába laweínruni quei laríñagun tídan Lerérun Búngiu.

¹⁵ Manúfudebá, ubúrugu le Sión,

níten burúeite waríñu luágu ában burígü.

¹⁶ Úati yebe gunfaráanda jamáni láni disípulugu cátei le wéyu ligía, lárigiñe, dan le belújali Jesúsu lídoun luweírugin yágüta siélu, ába jarítagun luágu búruwa lan sun cátei le luágu, áni ítara líña lan lasúseredun lun.

¹⁷ Ja gürígia ja ñíbaña dan le lagúarun Jesúsu lun Lázaro lídaangiñe lumúaja, ába lásaaragüdúni lídaangiñe ouweni, abájúdagua jamúti le jaríjubei. ¹⁸ Ligía lébubei jáfuridun gürígia erésibirei Jesúsu, ladúga jagáambun luágu miláguru le ladügúbei. ¹⁹ Ábati jaríñagun fariséogu jámagua.

—Aríja jumáli luágu, siñá lan ladügúniwa ní cáta, sun gürígia añágüran lúma.

Jáluajani güriégu Jesúsu

²⁰ Ñíñanu güriégu jádan gürígia ja ñüdünbaña Jerusalén lun jájuduragun lun Búngiu, ²¹ ába jayábin güriégu jagía lúmoun Felípe, le Betsáidana, ñi Galiléa, ába jaríñagun lun.

—Buséntiwa waríjini Jesúsu.

²² Ába lídin Felípe, ába laríñaguni lun Andrés, ába jóudin biángubei jagía abájúdaguei lun Jesúsu. ²³ Ábati laríñagun Jesúsu joun.

—Chülúja óra lun líchugúniwa uweírugini nun, áu le Wügüri Garaúwarügüti. ²⁴ Ninárün jáu luágu ánjein lan máburujan ában lágu túrígu múarugun lun loúnwen, ában mémebei águu, ánjein ouwe, lalúbajoúba sarágu lídaangiñe. ²⁵ Le jínsiñejabuti lun libágari, lefériDIRUBEI, ánjein le mebésenti láu libágari lídan ubou le, lareídubei lubá íbágari le magúmuchaditi, siélu. ²⁶ Le busénti lesériwidunina, lúnti lafálarunina, áni le ñí numuti, ñíbei giñe le esériwidubalina. Le esériwidutina, líchuguba Núguchi uweírugini lun.

Ladímurejan Jesúsu luágu loúnwen

²⁷ ‘Ñijein ában ounwenbun líbe samínaü nuágu guetó. ¿Cábasan naríñaga? ¿Naríñaga funa. “Núguchi, sálba bána lídaangiñe le lúnbei lasúseredun nun guetó?” Uá, lun líra niábin. ²⁸ Núguchi, íñurúalá bíri nídaangiñe.

Ábati lagaambúniwa ában umálali siéluigiñe le aríñagubei.

—Íñúra náali níri bídaangiñe, áni níñúrúyabei.

²⁹ Ábati jaríñagun gürígia ja ñíbaña agáambaja luágu wayújururu lan, jíbiri aríñaga.

—Ában ánjeli adímurejabei lun.

³⁰ Ábati laríñagun Jesúsu joun.

—Mámata luágu nufúleisein lagaambúa umálali le, luágu jufúleisein. ³¹ Niján dan ligía lun lagúserawagüdün ubou, áni guetóba lefériDIRIBEI Máfia, le agúmadijabei lídan ubou le, lubáfú. ³² Dánmeti le níñurúniwa múarugugiñe, nanügúbaña sùngubei númoun.

³³ Láu líra laríñaguñein luágu loúweba lan luágu ában gurúwa. ³⁴ Ába jaríñagun gürígia lun.

—Agáambaadiva laliijoún tídan walíburun to lánina lílúrudun Moisés luágu labágariduba lan Crístu lun sun dan. ¿Ída líñáti baríñagunbei luágu líñurúaba lan Wügüri Garaúwarügüti? ¿Cáteigi Wügüri Garaúwarügüti ligía?

³⁵ Ábati laríñagun Jesúsu joun.

—Níchiga mémebei larúgounga jun luágurügü murúsun dan. Eíbuga jumá lídan larúgounga ligía sun anájagua lan júma lun gayáraabei lan jachülürün le ñíjin lubei jabúseera jachülürün,

márügüdün lámugaün lubúriga, ladüga le eíbuguti lídan lubúriga, ibídiñeti lun jalíñouñein lan.
³⁶ Afíñe jumá lubeíti nuágu sun anájagua lan júma lun lirájüñü jumá larúgounga.

Lárigíñe laríñaguni Jesúsu sún buri cátei le, ába lídin, ába larámudagun jaweí.

Lébuna maffíñen jamá jurtu luágu Jesúsu

³⁷ Láu sun adüga lan Jesúsu sarágu miláguru jagíbugiñe, maffíñetiña luágu. ³⁸ Láu líra jagúnfulirei le laríñagubei proféta Isaías.

¿Cásan affíñerubei luágu wáni ugánu?

¿Ca un larúfudei Wabúreme Búngiu lubáfu?

³⁹ Quei maffíñerun jabeí, ába lasúseredun le ámu dimúrei le laríñagubei Isaías tídan labúrújan, joun.

⁴⁰ Darú lumuti Búngiu jaríjin, derégüda loun janígi,

lun maríjin jamá láu jágu,

úame gunfaráanda jamá,

mayábin jagíame nun lun nareídaguagüdüniña.

⁴¹ Laríñagunbalin Isaías le luágu Jesúsu ladüga aríja láali lan luweírigin.

⁴² Láu sun líra, sarágu jáña jádaangiñe juríu affíñerutiña luágu Jesúsu ásta jádaangiñe ábutigu, áni maríñagun jamúti bougudi, le janúfude jaweí fariséogu, luei jabúguniña tídaangiñe jalgilisin. ⁴³ Ladüga gúndaatimaatiña láu inébesei le jíchugubei gúrgia sügü láu le líchugubei Búngiu.

Lagúseragüdübaña dimúrei buri le laríñagubei Jesúsu gúrgia

⁴⁴ Ába laríñagun Jesúsu láu umálali jéreti.

—Le affíñeti nuágu, máma rügüñein nuágu laffíñera, affíñeti gíñe luágu Nóguchi le oúnajabalina. ⁴⁵ Le gíñe aríjítina, laríjiñein gíñe le oúnajabalina. ⁴⁶ Áu lámpubei, niábinbei ubouagun lun sun lan ja affíñetiña nuágu, merédera jamámuga lídan lubúriga. ⁴⁷ Ánjein le agáambuti nerérun áni madügünti gásu láu, máma áu asiádirubalin, ladüga máma niábiña lun nasiádiruniña gúrgia ubouágu, niábiña asálbaraña. ⁴⁸ Le mebéresenti náu, madügün ligía gásu láu nerérun, níjein lúnti lasiádiruni. dimúrei buri le aríñaga náalibeí, ligíaba asiádirei lídaanme lagúmujoún wéyu. ⁴⁹ Ladüga madímurejaantina luágu náni núngua, Nóguchi le oúnajabalina, ligía aríñagubalin le lúnbei naríñaguni nun lúma le lúnbei narúfudajani. ⁵⁰ Áni subúdi numúti luágu barú lan lugúmadin Nóguchi ibágari magúmuchaditi joun ja adügübalin le lubeíbei. Le lubeíti naríñagubei, naríñaguni quei laríñaguni Nóguchi nun.

13

Lachíbuni Jesúsu jagúdi láni disípulugu

¹ Ábanrúgaali wéyu lubá fédu le páscua. Subúdi láali Jesúsu luágu chülüja lan óra lun lígiruni ubou le lun lídin lúmoun Lúguchi. Súnwandan meja jínsiñe jamá lánigu ja ubouagubaña lun, guetó larúfuduñeinti línsiñejabu lídan luweírín-ágei.

²⁻⁴ Dálaalíti Máfia larítagun tídoun lanígi Júdas Iscarióte lun ledéregeruni Jesúsu joun láganiñu. Jesúsu, láu sun subúdi láni luágu lúmagiñe lan Búngiu liábin, luágu lúmounba lan gíñe Búngiu lagíribuda, luágu gíñe rúlaali lan Úguchili sun cátei lújaburugun, ába larúfuduni luweírín-ágei únabuni le luágubei. Dan lubeíti jadíneruña lan, ába lásaarun lueígiñe dábula, ába larágachunun gamísa to tigíbuaguboun ladáuragun, ába lagürün ában tuáya liránaagua. ⁵ Ába líchugun dúna lídoun ában dabárasí, ába lachíbuni jagúdi disípulugu, ába larágachuni táu tuáya to liránaaguaboun.

⁶ Dán yebe le lachíbaali lan lugúdi Simón Pédro, ába laríñagun lun.

—Nabúreme, ¿bachíbaalisan nugúdi?

⁷ Ába laríñagun Jesúsu lun.

—Guetó, úati gunfaráanda báni le nadügübei, gunfaráanda bubeí lárígíñe.

⁸ Ába laríñagun Pédro lun.

—¡Machíbun bubeí nugúdi!

Laríñaga Jesúsu lun.

—Ánjein machíbun nan bugúdi, siñábei gafánran ban núma.

⁹ Ába laríñagun Simón Pédro lun.

—Mámarügúlá nugúdi bachíba, chibábei gíñe nújabu lúma nigíbu.

¹⁰ Laríñaga Jesúsu lun.

—Le sun liñábei lágoun, lugúdi rügüñein abúseera lachíbúniwa, ladüga jarúmati líbiri lúgubu. Jugúya, jarúmatún, mámarügú líña sun jugúya.

¹¹ Le laríñagunbei luágu máma lan sun jagía jarúmatíña, ladüga subúdi láni cába lan edéregerei.

¹² Lásun lachíbuni Jesúsu jagúdi, ábaya ladáurunun gamísa to larágachuboun, ábaya lañúurun luágu dábula, ába laríñagun joun.

—¿Gunfaráanda jumútisan le nadügubei jun? ¹³ Jugúya agúajatün nun Maésturu, lúma Nabúreme, áni richátün ladüga áu ligía, ¹⁴ ánjeinti chibá nubálin jugúdi láu sun Jumáesturun nan áni Jabúreme, lúnti gíñe jachíbuni jugúdi júmaga. ¹⁵ Rújadina ában jémpulu jun lun jadügüni líbe méme le nadügubei. ¹⁶ Ninárün jáu luágu míñugun lan ni ában músu lueí liyúbudiri, ni ában le oúnajoúti lueí le oúnajabalín. ¹⁷ Ánjein gunfaráanda jumá buri cátei le áni adüga jumeíme, gúndaabadün.

¹⁸ ‘Mámatia nadímurejaña juágu sun jugúya, subúdi numútiña cátaña lan nanúadirubaña lun nánigume le tímatimaati. Áni lúnti lagúnfulirün le tídaanbei Lerérun Búngiu. “Garábagua le eígubei núma, nuágun.” ¹⁹ Naríñaguñein le jun lubáragiñe lasúseredun, lun dánme lan le lasúseredun, afíñe jumámuga luágu áu lan Crístubei. ²⁰ Ninárün jáu luágu le lan erésibiruti le nouñajan, resíbi lumútiña gíñe, áni le erésibirutina, resíbi lumúti gíñe le oúnajabalina.

Ladímurejani Jesúsu luágu ledégerubei lan Júdas
(Mt 26.20-25; Mr 14.17-21; Lc 22.21-23)

²¹ Lásun laríñaguni Jesúsu sun cátei le, ába lasándirun sarágu íruni tídan lanígi, ába laríñagun furáangu.

—Ninárün jáu luágu ledégerubadina lan ában jádaangiñe.

²² Ábati jagúmeserun disípulugu aríagua jawouguoún, ibídiñounga joun ca lan jádaangiñe uágubei ladímureja Jesúsu. ²³ Áu Juan, le abürüjabarun gárada to, ában jádaangiñe disípulugu, le weírubei ínsiñe lun Jesúsu, loúbagiñeñádna lídan adíneruni, ²⁴ ába ladügün Simón Pédro seíni nun lun nálügüdüni Jesúsu ca lan jádaangiñe uágubei ladímureja. ²⁵ Ábati nayárafaduntima lun Jesúsu, ába naríñagun lun.

—Nabúreme, ¿cáteisán lúnbei ledégerunibu?

²⁶ Ába laríñagun Jesúsu nun.

—Nadüdüragüda murúsun fein, le únti níchigoun, ligíaba edéregerana.

Ábati ladüdüragüdün murúsun fein, ába líchugunun lun Júdas Iscarióte, le liraü Simón. ²⁷ Quei lárügüdünun Júdas fein tugúya, ítara lebélorun Máfia tídoun lanígi. Ábati laríñagun Jesúsu lun.

—Le lúnbei badügüni, adügabei furése.

²⁸ Úati gunfaráanda láni ni ában jádaangiñe ja eígibaña luágu dábula ca lan uágu laríñagei Jesúsu líra lun. ²⁹ Quei Júdas lubei táubei lágei seínsu, sun jaríñagun yebéti laríñaguña Jesúsu lun lun lagáñijani le jabúseerubei lubá fédu, o lun lan líchugun seínsu joun gudémetiña. ³⁰ Lárigiñe leiginun Júdas fein, ába láfuridun. Gúñeeli óra ligía.

Iséri gumádi

³¹ Lárigiñe láfuridun Júdas, ába laríñagun Jesúsu.

—Laríjua nuweírigin, áu le Wügüri Garaüwarügüti, guetó, arijúame luweírigin Úguchili nuágu. ³² Ánjeinti arúfuda nubálin luweírigin Búngiu, larúfidubei gíñe Búngiu nuweírigin, áni ladügubei madíse. ³³ Nirájüñü, úaadináme júma sarágu dan. Jáluajabadina, le méme naríñagubei joun juríu naríñagayaali jun guetó. Siñábei jídin le ñíjinba lubei nídin. ³⁴ Níchigaali iséri gumádi le jun. lun jínsiñegua jumá júngua. Ítara quei jínsiñe nun, lúnti gíñe jínsiñegua jumá júngua. ³⁵ Ánjaün jínsiñegua júngua, jasúbudirubei sun gürígia luágu náni jumá disípulugu.

Ladímurejani Jesúsu luágu leyéedaguba lan Pédro luágu
(Mt 26.31-35; Mr 14.27-31; Lc 22.31-34)

³⁶ Ába laríñagun Simón Pédro lun Jesúsu.

—¿Jalíñounbadibusan, Nabúreme?

Ába laríñagun Jesúsu lun.

—Siñáti bafálarunina le ñíjinbadina lubei guetó, lachúlürüba wéyu lun bafálarubadina lan.

³⁷ Laríñaga Pédro lun.

—¿Ca uágu siñá lubei nafálarunibu guetó? Aráanseedina lun níchuguni nibágari buágu.

³⁸ Laríñaga Jesúsu lun.

—¿Binárün luágu aráanse ban lun bíchuguni bibágari nuágu? Ninárün báu luágu beyéedaguba lan náu úrúwa weiyaasu lubáragiñe layúgurujan gáyu.

14

Jesúsu, ligía ñmabei lun lúmoun Úguchili

¹ ‘Merédera jumá láu líbe samínaü, afíñe méme jumá luágu Búngiu, afíñe méme jugúyame nuágu. ² Níjein sarágu ubáraü tídan lúban Núguchi lun jaganouñ gürígia ñi, lun jamúga

máma lan ítara líña, aríñaga náali jamúga jun. Neíbuga lubeíti aráanseja ában ubárau jubá. ³Lárigiñeme nídin, aráanse neime ubárau ligía, ábame nagíribudunya lun nanügünün númera, lun ñi jumá le méme ñi numuti. ⁴Subúdi jumúti jalíñounbadina lan, subúdi jumúti giñe úma.

⁵Lariñaga Tomás lun.

—Nabúreme, ibídiñeti woun jalíñounbadibu lan, ¿ída lubáti wasúbudiruni úma?

⁶Lariñaga Jesúsu lun.

—Lun lachülürüniwa lúmoun Búngiu, áu úmabei, áu inárüni, áu íbágari. Nueigiñe rügüñein gayára lan lachülürüniwa lúmoun Búngiu Úguchili. ⁷Lun jamúga subúdi nan jun buídu, subúdi jumúti jamúga giñe Nóguchi, subúdi jumáaliti lúmagiñe guetó, ladúga aríñajaja jumáli láu jaríjinina.

⁸Lariñagati Felípe lun.

—Arúfudabei Úguchili woun, buídurügaalime woun.

⁹Lariñaga Jesúsu lun.

—Felípe, lújadina júma, ¿ibídiñegidina bun? Le aríjítina, laríjinein giñe Búngiu Úguchili, ¿cáti uágu bariñaga nun lun narúfuduni Búngiu Úguchili jun? ¹⁰¿Mafíñetibusan luágu anájein lan lídan Búngiu Úguchili, níjein lan giñe Búngiu Úguchili nídan? Lé buri cátei le nariñagubei jun, máma lan láu náni núngua nariñagei, Búngiu Úguchili le aganoúbei nídan, ligía adügübalin luwádígimari guánarü. ¹¹Afiñe jumá nun luágu anájein lan lídan Búngiu Úguchili, áni lan níjein giñe Búngiu Úguchili nídan, íbini luágurügü cátei lé buri nadügübei, afiñe jumá nun. ¹²Ninárün jáu, luágu le lan afiñeti nuágu, ladügübei lan cátei lé buri nadügübei, ladügüba buri cátei weínamutimaati, ladúga áu, neíbuga le níjin lubeí Nóguchi. ¹³Sun le jamúriajan lídan níri, nadügübei, arúfuda námugei luweírigun Nóguchi. ¹⁴Nadügübei furúmieguarügü cátei le jamúriajan lídan níri.

Líchugun Jesúsu dimúrei luágu loúnajabei lan Sífiri Sándu

¹⁵Ánjein jínsiñe nubeí jun, gúnfuli jumá láu le nubeíbei, ¹⁶ábame nayúmragun lun Nóguchi lun loúnajan ámu jun newéñegua lun líderagunün, lun giñe líchugun gurásu jun. Ligíaba Sífiri Sándu le subúdiabubei lun sun inárüni, júmabei sünwandan. ¹⁷Ja lánigu ubou le, siñáti jerésibiruni Sífiri Sándu ligía, ladúga siñá lan jaríjini ni jasúbudiruni, ánjein jugúya, subúdi jumáli, ladúga níjein júma áni leréderuba jídan. ¹⁸Mígirun nubádün jábuga, nagíribudayaba lun júma nan. ¹⁹Málújadina ánjana maríjin jamá gürígia, ánjein jugúya, jaríjubadina, áni gabágaribadün ladúga wínwañu níña lan. ²⁰Lárigiñeme líabin Sífiri Sándu lun júma lan lun sun dan, jasúbudirubei luágu anájein lan lídan Nóguchi, jugúya nídan, áu giñe jídan. ²¹Le subúdiabuti lun nugúmadin áni úaragu ligía lúma, arúfuda lumúti luágu jínsiñe nan lun le tímatimaati. Áni jínsiñejabubei Nóguchi lun le jínsiñejabuti nun, jínsiñebei giñe nun, arúfudagua áume núngua lun.

²²Ába lariñagun Júdas (mámatia le Iscarióte).

—¿Cásan uágu barúfudaguba lubeí búngua woun, máma joun gürígia ja lánigu ubou le?

²³Lariñaga Jesúsu lun.

—Le jínsiñejabuti nun, adúgati gásu láu le nubeíbei, áni línsiñeduba lun Nóguchi, ábame wayábin, áu lúma Nóguchi, agánawa lúma. ²⁴Le mínsiñejabuti nun, madügünti gásu láu le nubeíbei. Dimúrei le nariñagubei, máma náni, láni Nóguchi le oúnajabalina.

²⁵Nariñaguñein sun le jun láu anájagua lan júma, ²⁶Sífiri Sándu le lúnbei loúnajani Nóguchi lídan níri lun líderagunün, larúfudajaba jun, larítaguagüdübadün giñe luágu sun le aríñaga náalibeí jun.

²⁷Neíbuga júmagiñe, nígiralaí ñurúguaü júma—ában luwúyeri ñurúguaü le áurügübei gayára lan níchiguni. Mítaraanti queísi ñurúguaü le líchugubei ubou. Magíbedalá jisáminan, manúfude jugúyame. ²⁸Agáamba jumáli nariñagun luágu neíbuga lan, áni nagíribudayaba lan lun júma nan, lun jamúga jínsiñe nan jun láu jínárün, gúndaatün jamúga láu jasúbudiruni luágu neíbuga lan lúmoun Nóguchi, ladúga ligía íñugutimaati nueí. ²⁹Ligía aríñaga giñe nubálin le jun, lun dánme lan lasúseredun, afiñe jumámuga.

³⁰Madímurejaanjadina sarágu júma, ladúga níteeli le agúmadijabei lídan ubou le. Láu sun mabáfu lan nuágu, ³¹lúnti ítara lúba lan lun lasúbudiruni ubou luágu jínsiñe lan Nóguchi nun, áni adúga náni le lubeíbei nun. Sarájuma, queímoun yágiñe.

15

Tídibu beíbei lúma tílmun

¹Lariñaga Jesúsu.

—Ítara níña quei ában tídibu beíbei le tímatimaati, Nóguchi, ítara líña quei le oúnigirubarun nádü. ²Chaún lumuti furúmieguarügü lídaangiñe nílmun le mínti, atírímujá lumúti le gínbeí,

jarúmagüdaleí lúntima lagíndun. ³ Jugúya, jarúmaadún lárígi narúfudajan jun. ⁴ Lídan méme jumá ában núma quei lídaañadina lan ában júma. Ában límu siñáti lagíndun ánjein mámañein lubei luágu ídibu, ítara jíña gíñe, siñáti jagíndun ánjein máma lubei badúleñu jíña nuágu.

⁵ ‘Áu ídibubei, jugúya límu. Le badúleñuti nuágu, badúleñu áu luágu, lagínduba gíbe, siñáti jadügün ní cáta úouga áu. ⁶ Le merédeti badúleñu nuágu, lágurúba bougudin, ábame lamábeidun quei buri límu le abúdajoubei lun lagudúniwa.

⁷ ‘Ánjaün asígira badúleñu nuágu, mabúleidun jumeíme le narúfudajabei, gayáraabei jamúriajani le jabúseerun, áni jíbíjubei. ⁸ Ibíjati Nóguchi inébesi dan le gíbe lan jagíndun, áni arúfuda jumúti luágu náni jumá díspulugu ja tímatimaatiña láu líra. ⁹ Jínsiñetün nun ítara quei nínsiñe lun Nóguchi, ítara méme jumá lubeíti lídan ínsiñeni le nánibeí jun. ¹⁰ Ánjaün ñúdüñ láu le nubeíbei, lídan mémebadün ínsiñeni le nánibeí jun, ítara quei nídin láu le lubeíbei Nóguchi, áni lídan mémeñadina ínsiñeni le lánibeí nun.

¹¹ ‘Nadímurejanbei jun ítara lun gayára lan jasúbusiruni úgundani le níchugubei, le gumúti. ¹² Níján nugúmadinbei. lun jínsiñegua jumá júngua quei jínsiñe nun. ¹³ Luweírín-ágei ínsiñeni le gayáraabei gáni láni gúrgia, lun líchuguni libágarí jawágu lumádagu. ¹⁴ Numádagu jugúya, ánjein jadúga le nubeíbei. ¹⁵ Manúgün náadün quei músu, ladúga íbídíñeti le ladúgübei liyúbudiri músu lun, nanúgünün quei numádagu ladúga subúdigüda náali sun le laríñagubei Nóguchi nun jun. ¹⁶ Máma jugúya anúadajabalina, áu anúadajabalün, áni rújadina dimúrei jun lun jagíndun gíbe, lun gíñe ladúraran jin. Ítara lúba líchuguni Nóguchi sun le jamúriajan lúma lídan níri jun. ¹⁷ Ítara líña lubeíti nugúmadin jun lun jínsiñegua jumá júngua.

Iyéreeguti Jesúsu jáu sun lánigu lun ubou

¹⁸ ‘Ánjaün iyéreeguda lun ubou, subúdi jumeí luágu áu lan iyéreegudubei lun furúmiñe. ¹⁹ Lun jamúga lánigu jumá ubou, jínsiñetün jamúga joun gúrgia ja lánigu ubou quei jínsiñe jánigu joun. Anúadaja numútün jádaangiñe ja lánigu ubou, ligía jiyéreegunbei lun ubou ladúga mámaadün lan láni ubou. ²⁰ Jarítauga jumá luágu le nariñagubei jun. “Úati músu íñuguti lueí liyúbudiri.” Ánjein eíbaaja jamáadina lubeí, jeíbaajabadün gíñe, ánjein gíñeti madügün jabei gásu láu narúfudajan, madügünbaña gíñe gásu jáu. ²¹ Jadügübei sun le jun, nueígiñe, ladúga íbídíñe lan le ouñajabalina joun.

²² ‘Lun jamúga meja miábin nan adímureja joun, madúnruntiña jamúga luágu jamájarun lun jerésibirunina, queísiti niábin joun, gadúnruntiña lubeíti luágu figou ligía. ²³ Ja iyéreejabúbaña nun, iyéreeguti gíñe Nóguchi joun. ²⁴ Madúnruntiña jamúga lun jamúga madügün nan ní cáta le úagili adügüti jagánagua, guetó aríja jamáali buri cáteí ligía áni láu sun líra iyéreeguginina joun, iyéreegu gíñe Nóguchi joun. ²⁵ Wel, lasúseredunbei le ladúga lúnti lan lagünfulirun dimúrei le búriñwañubei lídan jalúrudun. “Ába niyéreegudun joun, mébunouga.”

²⁶ ‘Dánme liábin Sifiri Sándu le lúnbei líderagunün, Espírítu le lánina inárüni le lúnbei nouñajani luágu loubadina Nóguchi, ligíaba adímureja luágu náni fuleísei. ²⁷ Jugúya, jadímurejaba gíñe luágu náni fuleísei, ladúga númañadün lan lúmagiñe furúmiñeti dan.

16

¹ ‘Nariñaguñein buri cáteí le jun lun mouñwen lan jafiñen nuágu. ² Jabúgagubadün tídaangiñe jalígilisin, wuríbabei dan jun daríme lun ánjaün lan láfaragua furúmierügü gúrgia jilágubei, larítaguba luágu lesériwiduñein lan Búngiu láu líra. ³ Jadügübei líra ladúga masúbudirun jamágili lan Nóguchi, masúbudirun jamána. ⁴ Nariñaguñein le jun, lun dánme lan le lachúlürün dan ligía, lun jarítagan luágu aríñaga náali lán meja jun.

Le ladügübei Sifiri Sándu

‘Mariñagun numúti meja le jun lúmagiñe binárü ladúga meja júmañadina lan, ⁵ ánjein guetó, neíbuga lúmoun le ouñajabalina. Málügüdün lumútina ní ában jídaangiñe jalíñounbadina lan, ⁶ jírurügütün luágu nariñaguni cáteí lé buri jun. ⁷ Inárüni nariñagubei jun. buítimaati jun lun nídin, ladúga ánjana mídin, miábinbei Sifiri Sándu júmoun lun líderagunün, áni ánjana ñúdüñ, nouñajabei. ⁸ Dánme liábin, ladáriraguagüdúbaña gúrgia ja ubouagubaña jóungua luágu gaffigoun jamá, luágu gíñe níjein lan ában úma le lánina úarani, luágu gíñe lagúseragüdúbaña lan Búngiu. ⁹ Larúfudubei joun luágu gaffigoun jamá láu mafiñen jamá nuágu, ¹⁰ lasúbudiragüdúbei joun luágu úaragua nan, láu larúfuduni joun luágu nídiba lan le níjin lubeí Nóguchi dánme le nígirunün. ¹¹ Líchuguba le joun luágu lagúseragüdün Búngiu, ladúga agúseragüda láali Máfia, le agúmadíjabei lídan ubou le.

¹² ‘Gíbegili lúnti nariñaguni jun, jásiñerubei gunfaráanda guetó. ¹³ Dánme liábin Sifiri Sándu le lánina inárüni, larúfudajabei sun inárüni jun, ladúga madímurejanbei luágu láni lúngua, le lagáambubei, ligíaba lariñaga. Lasúbudiragüdúbei cáteí lé buri lúnbei lasúseredun jun. ¹⁴ Líchuguba inébesi nun, ladúga lerésibiruba lídaangiñe ninárün, ábame lasúbudiragüdúni jun.

¹⁵ Sun le lúmabei Nùguchi, nani gíñe, ligía naríñagunbei luágu lerésibiruba lan Sífiri Sándu lídaangiñe ninárün, ábame lasúbudiragüdüni jun.

Lasáansiraguba íruni lun ugúndanime

¹⁶ Málújadina, ánjana maríjin jumá, múrusunmeya dan lárigiñe, ábayame jaríjinina, ladüga neibuga le ñíjin lubei Nùguchi.

¹⁷ Ábati jálügüdagun jádaangiñe láni disípulugu jámagua, ába jariñagun.

—¿Cásan míni lan le? Laríñaga woun luágu málújali lan ánjein maríjin wamá, múrusunya lánme dan lárigiñe, ábayame lan waríjini, ladüga leibuga lan le ñíjin lubei Lúguchi. ¹⁸ ¿Ca míni lan láu “murúsun dan lárigiñe le”? Úati gunfaráanda wamáni ca lan uágu ladímureja.

¹⁹ Ába lasúbudiruni Jesúsu luágu busén jama jálügüdaguni, ába lariñagun joun.

—Aríñagatina jun luágu málújadina lan ánjana maríjin jumá, murúsun lánme dan lárigiñe, ábaya lánme jaríjinina. ¿Ligía le uágubei jálügüdagua jümagua? ²⁰ Ninárün jáu luágu jayájuba lan, jíruga jugúyame, ánjañati gürígia ja láni ubou le, jagúndaaruba. Láu sun líra, íbini jíru jumá, lasáansiraguba jírun lun ugúndanime. ²¹ Dan le tagúriajan lan ában wúri, súfiritu ladüga chülüja lan lórate igári, lásun agúriajouaali lan irájü, marítangunjaru luágu igári, ladüga ugúndani le tasándirubei luágu agúriajaaru lan ában irájü ubouágu. ²² Ítara líña giñe, jugúya jírütün guetó, naríjayabadün, ábamei tabuínchun janígi láu ugúndani, ában ugúndani le úati gayáraati lagídaruni jueí.

²³ Lídaanne wéyu ligía, málügüdüni jumádiname luágu ni cáta. Ninárün jáu luágu líchugubei lan Nùguchi sun le jamúriajabei lídan níri lúma, jun. ²⁴ Chülü lúmoun dan le, mamúriajangidün ni cáta lídan níri, jamúriaja, ábame jibíjin, buin jumámuga láu ugúndani.

Jesucrístu, le ásiragúbalin ubou

²⁵ Aríñaga náali buri cátei le jun láu jémpulu, ínitebei dan lun madímurejaanjadina lánme jun láu jémpulu, ábame nadímurejan furáangu jun luágu Búngiu Úguchili. ²⁶ Lídaanne wéyu ligía, jamúriajaba lúma lídan níri, maríñaguntina luágu nayúmuraguba lan lun Nùguchi juágu, ²⁷ ladüga ligía guánarü jínsiñetün lun. Jínsiñetün lun ladüga jínsiñe nan jun, affíñeedün giñe luágu lúmagiñe lan Búngiu niábin. ²⁸ Lúmagiñe Búngiu Úguchili náfurida, ába niábin lídoun ubou le, guetó nígraaali ubou le, neibugaya lúmoun Nùguchi.

²⁹ Ába jariñagun láni disípulugu.

—Anáti guetó, badímurejaña furáangu, mayúsurunga jémpulu. ³⁰ Aríja wamáali guetó luágu subúdi lan sun cátei bun, mouñ lumuti bálügüdüni luágu ni cáta ladüga subúdi báni jarítangun gürígia. Luágu líra waffínera luágu lúmagiñe lan Búngiu biábin.

³¹ Ába lariñagun Jesúsu joun.

—¿Affíñeedüti guetó? ³² Iníteeli óra, áni guetó guetó, dánme le jachágaragun sun jugúya, cáda ában luágu louábadina, ábame jígirunina nábugua, láu sun máma lan nábuguañadina ladüga níjein Nùguchi núma. ³³ Naríñagunbalin sun le jun, lun jadárirun ñurúguau lídan jaffíñerun nuágu. Jasúfuriruba ubouágu, ganígi jumá, ísirígia náali ubou!

17

Layúmuragun Jesúsu jawágu láni disípulugu

¹ Lárigiñe lariñaguni Jesúsu sun cátei le, ába larijin siélun, ába lariñagun.

—Nùguchi, chülüja nidáani, rúba inébesi luágu Biraü, ru lámuga giñe Biraü inébesi bun.

² Rújadibu ubáfu lun Biraü jawágu sun gürígia lun líchugun íbágarí magúmuchaditi joun ja bíchugubaña lun. ³ Níjan lébunabei íbágarí le magúmuchaditi, lun jasúbudirunibu gürígia amürü le Búngiu ábanrügüti, le inárüti, lúma lun jasúbudirunina, áu Jesucrístu le bouñajabei.

⁴ Rújadina uweíríguni bun ya ubouágu, gumú nan giñe le uágubei bouñajana. ⁵ Guetóti Nùguchi, rúbei uweíríguni le méme méja nánibei nun biñúwarü lubáragiñe meja ñi lan ubou.

⁶ Subúdigüda náali joun ja baságarubaña lídaangiñe ubou lun bíchuguniña nun, cátabu lan. Bánigu meja, ába bíchuguniña nun, ñüdüntiña láu le bubeibeí. ⁷ Guetó, subúdi jamáali luágu sun lan le bíchugubei nun búmagiñe lan liábin, ⁸ rúnaali ugánu le bíchugubei nun joun áni resíbi jamúti, subúdi jamáali luágu inárüni lan luágu búmagiñe lan niábin, affíñeeña giñe luágu amürü lan ouñajabalina.

⁹ Ayúmuraguntina bun jawágu, mayúmuraguntina jawágu lánigu ubou, nayúmuragun jawágu ja bíchugubaña nun, ladüga báni jamá. ¹⁰ Sun le náni, báni, le báni, náni, arijúati nuweírígün jawágu.

¹¹ Áu, meréedina ubouágu, ánjein jagía, jeréderuba. Áu, neibuga búmoun. Nùguchi sánduti, tounigi báña ja bíchugubaña nun láu bubáfu lueí jeíguadun, lun lídan jamá ában le tímatisaati quei áu búma. ¹² Dán meja le jáma nan ubouágu, tounigi numútiña meja ja bíchugubaña nun

láu bubáfu, meféridiruntina ni ában jádaangiñe lueídügü Júdas, lun lagúnfulirun le бүрүwаñubei tídan Berérun.

¹³ ‘Guetó, neibuga le ñijin bubei, luágu anájagua lan ubouágu aríñaga numúti buri cátei le lun jabuínchun láu ugúndani méme le nuágubei. ¹⁴ Rúnaali berérun joun, ába jeyéeregudún lun ubou, ladüga máma jamá lánigu ubou ítara queisi máma lan lánigu ubou áu. ¹⁵ Mamúriajaantina búma lun baságaruniña ubouáguagiñe, namúriajan búma lun batouñigiruniña luei Máfia. ¹⁶ Ítara quei máma lan láni ubou áu, máma giñe láni ubou jagía. ¹⁷ Derégeguagüda báña jóungua bun, láu lubáfu berérun le inárütibe. ¹⁸ Quei bouñajanina jádoun lánigu ubou láu ugánu lánina asálbaruni, ítara giñe nouñajaniña jádoun lánigu ubou láu ugánu ligía. ¹⁹ Áni derégeguatina núngua bun jawágu, lun giñe jedéregeragun jóungua bun le tímataaati.

²⁰ ‘Máma rügüñein jawágu namúriaja búma, amúriajatina giñe jawágu ja lúnbaña jafiñerun nuágu dánme le jagáambuni ugánu lánina asálbaruni jámagiñe. ²¹ Amúriajatina búma lun lídan jamá ában sun jagía, lun ában méme jamá cátei wáma quei áu búma, amürü núma, lun lídan jamá ában buidu buidu, lun lafiñerun ubou luágu bouñajan nan. ²² Rúnaali uweiriguni le méme bíchugubei nun joun, lun ában méme jamá cátei quei ában méme wamá cátei áu búma, ²³ áu jádan, amürü nıdan, lun jayábin lun ában mémebaña lan buidu buidu, subúdi lámugei ubou luágu bouñajan lan áu, áni jınsiñe jamá bun sarágu quei nısiñe bun.

²⁴ Nóguchi, amürü ichugubaliña nun, buséntina lun númabaña lan le ñi numuti, lun jarijini uweiriguni le bíchugubei nun, ladüga jınsiñegubeiñadina bun lubáragiñe ladügüniwa ubou. ²⁵ Nóguchi richáguati, ibıdiñetibu lun ubou, subúditibu nun, subúdi jamáali giñe wügürıña ja luágu bouñajan lan áu. ²⁶ Subúdigüda náali joun cátabu lan, áni nasúbudiragüda mémebadibu, lun ñi lan insıfıeni le buágubei nun jádan, lun giñe ñi nan já dan.

18

Janügüni Jesúsu adáıra

(Mt 26.47-56; Mr 14.43-50; Lc 22.47-53)

¹ Lárigiñe larıñaguni Jesúsu cátei le, ába láfuridun jáu láni disıpulugu lun jóudin loubáfurugun dúna le cedrón. Ñiñein ában fulásu lé buri ñi lumuti tídibu olıvos, ñijin lubei lebelura Jesúsu jáu láni disıpulugu. ² Subúdi lumúti giñe Júdas le alúgurubalin Jesúsu, fulásu ligía, ladüga ouñdaraguañajaali Jesúsu ñi jáma láni disıpulugu. ³ Ába lubeiti lachülürün Júdas ñijin jáu sarágu súdaara jáma polisía ja tánina témpulu, jóunajan jábutigu fádırigu jáma farıséogu. Gárumatetiña, barútiña giñe lámpu lúma tóchi. ⁴ Quei subúdi láali lan Jesúsu le lúnbei lasúseredun lun, ába láfuridun, ába larıñagun joun.

—¿Ca jáluajabei?

⁵ Ába jarıñagun lun.

—Wáluajañein Jesúsu le Nazarétna.

Larıñaga Jesúsu joun.

—Áu Jesúsu ligía le jáluajabei.

Ñiñeinti Júdas le edéregerubalin jáma. ⁶ Dan larıñagunbei Jesúsu joun luágu ligía lan le jáluajabei, ába jeıguadunga múarugún janagouún. ⁷ Ábaya larıñagun Jesúsu joun.

—¿Ca jáluajabei?

Ába jarıñagun lun.

—Wáluajañein Jesúsu le Nazarétna.

⁸ Ábati larıñagun Jesúsu joun.

—Arıñagaadinatia jun luágu áu lan. Ánjein áu lubei jáluajabei, ígira jumáña ja lun jóudin.

⁹ Lasúseredunbei líra lun lagúnfulirun le larıñagubei Jesúsu guánarügü. “Meféridirúnti ni ában jádaangiñe ja líchugubaña Nóguchi nun.” ¹⁰ Ábati laságarunun Simón Pédro lefeınte, ába líbuguni larıgei ában lumúsun fádıri le iñutimaabei gırıti Málco. ¹¹ Ába larıñagun Jesúsu lun Pédro.

—Dáboun befeınte tárıgouún. ¿Jarıtaguatıbu funági luágu moun lan nasúfuriruni ouçhawagüni le líchugubei Nóguchi lun nasúfuriruni?

Jesúsu ligıbugiñe fádıri le iñutimaabei

(Mt 26.57-58; Mr 14.53-54; Lc 22.54)

¹² Ábati janügüni súdaara, lúma gumándan, jáma japolısian jurıu, Jesúsu adáıra, ába jagüraguni. ¹³ Lárigiñe, ába janügüni lúbiñoun Anás. Anás ligía limédamurubei Gáıfasi, fádıri le iñutimaabei lídan irımu ligía. ¹⁴ Gáıfasi ligía, le méme meja arıñagubei joun jurıu luágu buıtıma lan joun lun louñwen ában wügürı jawágu sun mútu.

Leyéedagun Pédro luágu subúdi láni Jesúsu

(Mt 26.69-70; Mr 14.66-68; Lc 22.55-57)

¹⁵ Ába wouúdin, áu Juan lúma Simón Pédro, lárigi lárigi Jesúsu. Áu, subúditina lun fádiri le íñutimaabei, ábati nebélorun lúma Jesúsu lídoun túbúrurú lúban fádiri, ¹⁶ ánjeinti Pédro, ába leréderun bouúgudi luágu béna. Ligía náfuridunbei, ába nadímurejan túma to oúnigirubalin béna, ába nebélaagúdüni Pédro. ¹⁷ Ábati tállügüdüni oúnigirutu béna Pédro.

—¿Ma bugúya ában jádaangiñe láni gürígia le dispulugu?

Lariñaga Pédro.

—Uá, máma áu.

¹⁸ Queíti dilíga lubeí, fúguatiñati músu jáma polisia wátu, rára jañáti ñi abácharagua. Ñíñein giñe Pédro jáma, abácharagua larügürügü wátu.

Lálügüdaguni fádiri le íñutimaabei Jesúsu

(Mt 26.59-66; Mr 14.55-64; Lc 22.66-71)

¹⁹ Ába lagúmeserun fádiri le íñutimaabei álügüdaguei Jesúsu cátaña lan lánibaña dispulugu, cátei lan giñe larúfudajabei. ²⁰ Lariñaga Jesúsu lun.

—Bouúgudi nadímureja ligíbugiñe sun ubouú, súnwandan narúfudajan tidan ligílisi lúma témpulurugu le ñi lubei jóundaragua sun juríu, madügüngidina lubeíti ni cáta arámudaguati.

²¹ ¿Ca uágu bálügüdana? Álügüda báña ja agáambubalina, jagialá aríñagei le uágubei nadímureja joun. Subúdi jamúti le nariñagubei joun.

²² Dan lariñaguni Jesúsu cátei le, ába liábin ában jádaangiñe polisia ja tánina témpulu, ába lagáyuajan ligíbuagun, ába lariñagun lun.

—¿Ítara lúba bouúnabuni fádiri le íñutimaabei?

²³ Lariñaga Jesúsu lun.

—Ánjein aríñaga nubeí wuríbati, aríñagabei jalíañein lan luríban, ánjeinti buídu lubeí le nariñagubei, ¿ca uágu bagáyuaja nuágu?

²⁴ Ábati loúnajani Anás gürágu lun Gáifasi, fádiri le íñutimaabei lídan írúmu ligía.

Leyéedagunya Pédro luágu Jesúsu

(Mt 26.71-75; Mr 14.69-72; Lc 22.58-62)

²⁵ Sun dan le, nijágua Pédro abácharagua larügürügü wátu, ába jaríñagun lun.

—¿Másan amürü ában jádaangiñe láni gürígia le dispulugu?

Ába leyéedagun Pédro, ába lariñagun.

—Uá, máma áu.

²⁶ Ábati lálügüdüni ában jádaangiñe lumúsuniña fádiri le íñutimaabei, ában lidúje le líbugubei Pédro arígei.

—¿Máfunagi aríja numútibu lúma lídan fulásu lé buri ñi lumuti tídibu olívos?

²⁷ Ábaya leyéedagun Pédro, lídan óra ligía, ába layúgurujan gáyu.

Jesúsu ligíbugiñe Piláto

(Mt 27.1-2, 11-14; Mr 15.1-5; Lc 23.1-5)

²⁸ Ábati janúgüni Jesúsu líbiñegiñe Gáifasi lun líbiñoun gumándan. Arúgadeina líñáti, mebélutiñati juríu palásiurugún lueí marúma jamá, siñáme gádan láníña adíneruni le lánina páscua. ²⁹ Ligía láfuridunbei Piláto lun ladímurejan jáma, ába lariñagun joun.

—¿Cásan lidúnrunbei gürígia le jurúma?

³⁰ Ába jaríñagun lun.

—Lun jamúga madügün lan wuríbani, medégererun wamúti jamúga bun.

³¹ Ábati lariñagun Piláto joun.

—Barújumei, agúseragüda jumeí quei lariñaguni jilúruden guánarü.

Jaríñaga juríu lun.

—Wagia juríu, maríchatywa lun wáfarun ni ában jilágubei.

³² Ítara líña lagúnfulirún le lariñagubei Jesúsu luágu ligáburi ída lúba lan loúnwen. ³³ Ábaya lebélorun Piláto palásiurugun, ába lagúarun lun Jesúsu, ába lariñagun lun.

—¿Amürü Jarúitebei Juríu?

³⁴ Ába lariñagun Jesúsu lun.

—¿Luágu báni búngua bálügüdjaja luágu líra, ódi ladüga jaríñaguni ámu bun nuágu?

³⁵ Lariñaga Piláto lun.

—¿Juríu funági áu? Binásiñun jáma jábutigu fádorigu, jagía edégererubalibu nun. ¿Cági bidúnrunbei?

³⁶ Ábati lariñagun Jesúsu lun.

—Narúeijan máma lánina ubouú le, lun jamúga ítara líña lan, jageíndaguña jamúga nánigu lun medégereruniwa nan joun juríu. Máma yána narúeijan.

³⁷ Ábati lariñagun Piláto lun.

—¿Urúei lubeíti amürü?

Laríñaga Jesúsu lun.

—Urúei áu quei baríñaguni. Agüriajouátina, ñübin áu lídoun ubouú le lun naríñaguni le inárünibeí. Sun ja gagáambadibaña lun inárüni, agáamba jamúti le naríñagubei.

³⁸ Laríñaga Piláto lun.

—¿Cáteiti inárünibeí?

Lasíadirúniwa Jesúsu lun otúweni

(Mt 27.15-31; Mr 15.6-20; Lc 23.13-25)

Lárigiñe ladügüni Piláto álügüdajani le, ábaya láfuridun adímureja jáma juríu, ába laríñagun joun.

—Madáritina ni murúsun dúru luágu wügüri le. ³⁹ Quei jéchu jumá lun nígiragüdün ában adaürüti jun lídan fédu le láni páscua, ¿buséntün lun náfuridagüdüni Jesúsu le jarúeitebeí juríu?

⁴⁰ Ábaya jagúaragun sun jagía.

—¡Mígiragüdbení le! ¡Barabáslá bígiragüda!

Barabási ligía, ában jíwer uti.

19

¹ Ábati lanügüni Piláto Jesúsu, ába loúnajan abeichagüdei, ² ába jíchugun ában súdaara ába rídi láuti jíyu leréberugu Jesúsu, ába jadáüraguagüdüni táu ában anáanguni colóru gúchu. ³ Ába jayárafadun lubádun dan méme aríñageina.

—¡Gabágarilá Jarúeite Juríu!

Ába jagáyuajan ligíbuagun.

⁴ Ábayati láfuridun Piláto, ába laríñagun joun juríu.

—Naságaraali ñájoun lun jasúbudiruni luágu madári nan dúru luágu.

⁵ Ába láfuridun Jesúsu láu rídi láuti jíyu lábulugu, táu lanáangun colóru gúchu. Ábati laríñagun Piláto joun.

—¡Niján wügüri ligía!

⁶ Dan jaríjinalin jábutigu fádirigu jáu sun polisia, ába jagúmeserun agúaraja.

—¡Dáguabeí luágu gurúwa! ¡Dáguabeí luágu gurúwa!

Laríñaga Piláto joun.

—Barújumeiti, dágua jumeí luágu gurúwa, ladüga áu, madáritina ni murúsun dúru luágu.

⁷ Ába jaríñagun juríu lun.

—Wagía galúruduntiwa áni según walúrudun, lúnti loúnwen ladüga laríñagun luougua luágu Liraú lan Búngiu.

⁸ Dan lagáambunbalin Piláto le, ábatima lanúfudedun. ⁹ Ábaya lebéllurun palásiurugun, ába laríñagun lun Jesúsu.

—¿Jalíanasan amúrú?

Moúnabunti Jesúsu ni cáta.

¹⁰ Ábati laríñagun Piláto lun.

—¿Moúnabun bumútina? ¿Íbidiñetisan bun luágu gabáfu nan lun nígiragüdünibu, gabáfu áu lun nádaraguagüdünibu luágu gurúwa?

¹¹ Laríñaga Jesúsu lun.

—Úati jamúga ni murúsun ubáfu búma nuágu lun jamúga míchu láni Búngiu bun, ligía weiritima lubeí lídunrun le edéregerubalina bun sügü báu.

¹² Lúmagiñe óra ligía, ába lálugun Piláto ída lúba lan lígiragüdüni Jesúsu. Ába jagúaragun juríu lun.

—¡Anjein bígiragüda, máma amúrú lumáda urúei Rómala! ¡Furúmieguarügü le aríñaguti luougua luágu urúei lan, lágani urúei Rómala!

¹³ Dan lagáambunbalin Piláto líra, ába loúnajan aságarei Jesúsu, ába lañúurun luágu jalaú le agúseragülei, ubáraú le únbeí jaríñaga Dübü, Gabáta lídan jerérun juríu. ¹⁴ Queí buri amídirugujaali, le ában wéyu lubá páscua. Ábati laríñagun Piláto joun juríu.

—¡Niján jurúeite!

¹⁵ Ába jagúaragun.

—¡Jilála! ¡Jilála! ¡Dáguabeí luágu gurúwa!

Laríñaga Piláto joun.

—¿Buséntün nádaraguni jurúeite luágu gurúwa?

Jaríñaga jábutigu fádirigu lun.

—Marúeitetiwa ámu lueí urúei Rómala.

¹⁶ Láu líra, ába ledéregeruni Piláto joun lun ládarawagún luágu gurúwa, ába janügüni.

Ládarawagún Jesúsu luágu gurúwa
(Mt 27.32-44; Mr 15.21-32; Lc 23.26-43)

¹⁷ Ábati láfuridun Jesúsu barüinalei lugúruwan lun lídin lídoun fulásu le únbei jaríñaga Lufúlasun Lábu Ichügü, Gólgota lídan jerérun juríu. ¹⁸ Ñi jádaraguei luágu gurúwa, dágu jagía bián wügüríña úara lúma, ában lueígiñe cáda loúba. ¹⁹ Ába loúnajan Piláto ichigagüda ában abürüjoúni luágu gurúwa, laríñaga ñi. “Jesúsu Nazaréta, Jarúeite Juríu”. ²⁰ Sarágu jáña jádaangiñe juríu alijati abürüjoúni ligía ladúga fulásu le ñi lubei jádaraguei Jesúsu luágu gurúwa, madíseti ubúrugiñe, áni abürüjoúati abürüjoúni ligía lídan buri dimúrei hebréo, güriégu, lúma latín. ²¹ Ligía jaríñagunbei jábutigu jafádirin juríu lun Piláto.

—Mabürüdabá ñi “Jarúeite Juríu”, bürüba “Le aríñagubei luágu Jarúeite lan Juríu.”

²² Ába laríñagun Piláto joun.

—Le bürünaalíbei bürünaalíbei, ítara lúba.

²³ Lárigiñe jádaraguni súdeara Jesúsu luágu gurúwa, ába janügünun lanáangun, ába jadügün gádürü fánreinti táu, ába fánreinti lun cáda súdeara. Ába giñe janügünun lisímisin, quei májüchawagún tubeí, ában rügüñoun fiésu iñugiñe lun únabun, ²⁴ ába jaríñagun súdeara jámagua.

—Majeíridagua wamóun, ájurerera wamá tuágu, arja wamámuga cába lan agáñiroun.

Ítara líña lagúnfulirun le taríñagubei Lerérun Búngiu. “Fánreingua jamútu nanáangun jádaangua, ájurerera jagía tuágu nisímisin cába lan agáñiroun.” Ítara líña lubeiti jadügüni súdearagu.

²⁵ Ñiñoun lúguchu Jesúsu yaráfa lun gurúwa túma tamúlelua, María to lúmari Cléofas, túma María Magdaléna. ²⁶ Dan laríjimarun Jesúsu lúguchu rára nubádu, áu le disípulu lé jínsiñebei lun sarágu, ába laríñagun tun lúguchu.

—Núguchu, nírán biraü.

²⁷ Ába laríñagun nun.

—Nurán búguchu.

Lúmagiñe óra ligía, ába nerésibirunun núbiñe.

Loúnwen Jesúsu
(Mt 27.45-56; Mr 15.33-41; Lc 23.44-49)

²⁸ Lárigiñe sun cátei le, quei subúdi láni Jesúsu luágu gúnfulijali lan láu sun le lúnbei ladügüni luágu wasálbarun, ába laríñagun, lun lagúnfulirún le taríñagubei Lerérun Búngiu.

—Mágürabujadína.

²⁹ Ñiñein ában fúdu táu diweín garüjütu, ába jadüdüragüdün ában mudúsi tídan diweín tugúya, ába jíchuguni luágu ában wéwe, ába jíñüruni luágun liyúma. ³⁰ Ába látunun Jesúsu diweín garüjütu tugúya, ába laríñagun.

—Gúnfulija sun cátei.

Ába larábachun ligíina, ába loúnwen.

Límiruni ában súdeara loúba Jesúsu táu lefeínte

³¹ Wéyu ligía, ában wéyu lubá páscua, mabúseeruntiñati juríu lun leréderun jágubu güriía luágu gurúwa lídan wéyu le eméraaguagülei, ladúga weiriti wéyu ligía. Ligía jamúriajaanbei lúma Piláto lun loúnajan ájalajei járuna ja dáwaguñubaña luágu gurúwa, lun giñe lagídarún jágubu ñígiñe. ³² Ábati jóúdin súdeara, ába jájalachuni lúruna furúmiñeti, jalá jameí lúruna le ában le dáwaguñubei luágu gurúwa úara lúma Jesúsu. ³³ Dan le jayárafadunbei lun Jesúsu, ába jaríjin luágu jílaali lan, ligía májalachun jamáali lubei lúruna.

³⁴ Ába liábin ában súdeara, ába límiruni Jesúsu loúbowagun táu ában efeín, ába láfuridun jítaü lúma dúna ñígiñe. ³⁵ Áu Juan, le abürüjabalín le, ában le aríjupalín, áni aríñaga numúti inárüni, subúdi numúti luágu aríñaga náni inárüni lun giñe jafíñerun jugúya. ³⁶ Ladúga lasúseredunbei buri cátei le, lun lagúnfulirun le taríñagubei Lerérun Búngiu. “Májalachúnwabei ni ában ábuu luágu.” ³⁷ Aríñagati giñe tídan Lerérun Búngiu. “Jaríjubei le jímiragubei.”

Lábunajoún Jesúsu
(Mt 27.57-61; Mr 15.42-47; Lc 23.50-56)

³⁸ Lárigiñe sun cátei le, ñiñein ában wügüri Arimatéana, gíriti José, falá lumuti meja wügüri ligía Jesúsu, láu sun arámudagaruügü lan ladúga lanúfude jawei juríu, ába lamúriajani lúgubu Jesúsu lúma Piláto. Ába líchuguni lun, ába lanügüni José lúgubu Jesúsu. ³⁹ Ába giñe liábin Nicodémo, lé meja nüdüñbei ayánuja lúma Jesúsu güñoun, ába liábin láu sarágu ibíñei. ⁴⁰ Ábati janügüni José lúma Nicodémo lúgubu Jesúsu, ába jóuburaguni táu gamísa to túaguatu láu ibíñei ligía segün jagáburi juríu lubá jábunajan. ⁴¹ Ñiñein ában fulúri-ágei lídan fulásu le ñi lubei jádaraguei Jesúsu luágu gurúwa, lídaanti fulásu ligía, ñiñein ában umúajaü iséri le mayúsurungili.

⁴² Ñíjin jíchigei lúgubu Jesúsu, ladúga yaráfa lan umúajaü ligía, ladúga gíñe agúñeeli lan, gumése wéyu le eméraaguagülei.

20

Lásaarun Jesúsu lídaangiñe ouweni
(Mt 28.1-10; Mr 16.1-8; Lc 24.1-12)

¹ Wéyu dimáasu, lubá larúgan dan le búrigagili, ába tídin María Magdaléna aríjei umúajaü, dan tachülürünbei ñi, úaali dübü le lidaü umúajaü ñi. ² Ába tídin eíbaagueina le ñíjin wabei áu lúma Simón Pédro, ába taríñagun woun.

—Barújama Jesúsu lídaangiñe lumúaja, ibídiñeti woun jalía lan jíchigei.

³ Ábati wáfuridun, ába wouđin luágun umúajaü. ⁴ Úara wouđin biángubei wagía eíbaagueina, furésetina lueí Pédro, ába nachülürün furúmiñe luágu umúajaü. ⁵ Ába nélemuchun aríja ñíjin, gamísa rügüñoun naríja ñi, mebelútina. ⁶ Lárigiñe, ába lachülürün Simón Pédro, ába lebelúrurun lídoun umúajaü. Gamísa to aúboun lagürawagua Jesúsu, tugúya rügüñoun gíñe laríja ñi. ⁷ Gamísati to áboun loubarawagúa lichügü Jesúsu, máma lídaañoun ában túma tó buri áboun lagürawagúa, jóuburaga tíña, tábugua. ⁸ Ába gíñéti nebelúrurun, ába naríjini le asúseredubei, ába nafiñerun luágu saráali lan Jesúsu lídaangiñe ouweni. ⁹ Ligíaliti gunfaráanda náni le taríñagubei Lerérurun Búngiu luágu lásaaruba lan Jesúsu lídaangiñe ouweni. ¹⁰ Ábati wagíríbudun wábiñoun.

Larúfudagun Jesúsu língua tun María Magdaléna
(Mr 16.9-11)

¹¹ Ánjounti María, ába teréderun bouğudi ayájuaja lubádu umúajaü. Sun nuján lan ayájuaja, ába télemuchun aríja lídoun umúajaü, ¹² ába taríjin bián ánjeligu, jarútu jadáuragan, ñun le ñi lubei buga lúgubu Jesúsu, ában lichügügiñe, ában lugúdigíñe. ¹³ Ába jaríñagun ánjeligu jagía tun.

—¿Ca uágu bayájua?

Taríñaga joun.

—Barújama Nabúreme, ibídiñeti nun jalía lan jíchigei.

¹⁴ Quei taríñagun ítara, ába tadígiragan, ába taríjini Jesúsu, niján lan ñi, ibídiñeti tun luágu ligía lan. ¹⁵ Ábati laríñagun Jesúsu tun.

—¿Ca uágu bayájua? ¿Ca báluajabei?

Sun taríñaguti le ouñgirubalin fulúri-ágei adímurejabei tun, ába taríñagun lun.

—Ánjein banügün lubei, aríñagabei nun jalía lan bíchigei, barü námugei.

¹⁶ Ábati laríñagun Jesúsu tun.

—¡María!

Ába tagáragun, ába taríñagun lun lídan jerérurun juríu.

—¡Rabóni! —míni lan líra, Maésturu.

¹⁷ Laríñaga Jesúsu tun.

—Márügüdabá nuágu, ladúga maweínrungidina le ñíjin lubei Núguchi. Beíba, baríñagame joun náni disípulugu luágu neibuga lan le ñíjin lubei Núguchi, le gíñe Júguchi, Nubúngiute le gíñe Jubúngiute.

¹⁸ Ábati tídin María Magdaléna awísaraña disípulugu luágu aríja táali lan Jesúsu, áni aríñaga láni buri cátei le tun lun taríñaguni joun.

Larúfudagun Jesúsu língua joun disípulugu
(Mt 28.16-20; Mr 16.14-18; Lc 24.36-49)

¹⁹ Wéyu méme ligía gúñoun, oundaragu jáña disípulugu, darúgu béna jáu ladúga janúfude jawei juríu. Ába lebelúrurun Jesúsu, ába laráramun jamídaangua, ába labúsurun joun ítara.

—Níjeinlá darángilaü jídan.

²⁰ Lárigiñe laríñaguni líra, ába larúfuduni lújabu lúma louba joun. Ába jagúndaaragan disípulugu láu jaríjini Jesúsu. ²¹ Ábaya laríñagun Jesúsu joun.

—Níjeinlá darángilaü jídan. Ítara quei louñajanina Núguchi, ítara líña gíñe nouñajanün.

²² Ábati láfurun jawágun, ába laríñagun joun.

—Resíbi jumei Sífiri Sándu. ²³ Ánjein ferúduna jumá jafígoun ámu, ferúduñawaali, ánjein úa ferúduna jumáni, reidejiali, úouga ferúduñawa lan.

Laríjini Tomás Jesúsu lárigiñe lásaarun lídaangiñe ouweni

²⁴ Tomás, ában jádaangiñe dúusu disípulugu le únbei jaríñaga Mádou, úatiti jáma dan le liábinbei Jesúsu. ²⁵ Lárigiñe, ába jaríñagun ja jíbiri disípulugu lun.

—Aríja wamáali Wabúreme Jesúsu.

Ába laríñagun Tomás joun.

—Ánjein maríjin nan lárigi gürábu luágu lújabu, da neíme liraüraü nújabu lídoun júyu le lárigi gürábu, da nújabu lídoun louba, siñábei nafiñerun.

²⁶ Wídü wéyu lárigiñe, oúndaragu jáñaya disípulugu tídan ában múna, ñiñeinti Tomás jáma dan ligía. Láu sun darúgu líña lan béna jáu, ába lebélorun Jesúsu, ába laráramun jamídaangua, ába labúsurun joun itara.

—Níjeinlá darángilau jídan.

²⁷ Ába laríñagun lun Tomás.

—Dábei liraüraü bújabu ñájoun, aríja beíme nújabu, da beíme bújabu lídoun nouba. Masígirabá láu liloúguan afiñeni, afiñebá luágu áu lan.

²⁸ Ábati laríñagun Tomás.

—¡Nabúreme, Nubúngiute giñe!

²⁹ Laríñaga Jesúsu lun.

—Tomás, afiñeedibu guetó, ladüga aríja báadina lan, gúndaatiña ja afiñerubaña, maríjinga jamána.

Ca lan lébubei tabürüjoun líburu to

³⁰ Adügayati Jesúsu ámu sarágu milágu jagíbugiñe láni disípulugu, le úabei búrüñu tídan líburu to. ³¹ Labürüdünbei buri le lun jafiñerun luágu Jesúsu lan Crístubei, le Liraü Búngiu, lun giñe láu lan jafiñerun, gabágari jumá queisi lánigu.

21

Larúfudagun Jesúsu lúngua joun sédü jádaangiñe láni disípulugu

¹ Lárigiñe, ábaya larúfudagun Jesúsu lúngua joun láni disípulugu lárú dúna le giríbe Tibérias. Niján ligáburu ladügüni. ² Lídaañanu ában Simón Pédro, Tomás le únbei jaríñaga Mádou, Natanaél, le lílana Caná le láni Galiléa, lirájüñü Zebedéo, jámaya bián jádaangiñe láni Jesúsu disípulugu. ³ Ába laríñagun Simón Pédro joun.

—Neíbuga esénija.

Ába jaríñagun lun.

—Weíbuga giñe búma.

Ába jádinun tídoun jagúne, ába jóudin, mañúguntiña ni cáta áriebu ligía. ⁴ Dan le arúgadeina lan, ába jaríjini Jesúsu ñi lárú dúna, ibídiñeti yebe joun disípulugu luágu Jesúsu lan. ⁵ Ábati laríñagun joun.

—Numádagu, ¿mañúngidünsan?

Jaríñaga lun.

—Ni cáta.

⁶ Ábati laríñagun Jesúsu joun.

—Fíjuma lueígiñe toúnwenren ibíti ugúnein, jañúguba.

Ába jágurun, lárigiñe siñá yebe jacháwarunun séni dúnarugigiñe le jíbe úduraü tídan. ⁷ Ábati nariñagun, aú Juan, lun Pédro.

—¡Jesúsutia le!

Quei lagáambun Simón Pédro luágu Jesúsu lan, ába ladáürunun lanáangun, ába lachúbarun dúnarugun. ⁸ Ja jíbiri disípulugu, ába jóudin lárú béya táu ugúnein, adúrujeina jamóun séni buin jáu úduraü, quei ában rügúnein lan san bádun jadise luei béya. ⁹ Dan le jarárirun múarugun, ába jadárirun wátu geméti láu eñéguaraü, láu ában úduraü ligíbuagu túma fein. ¹⁰ Ába laríñagun Jesúsu joun.

—Barújuma fiú jádaangiñe úduraü ja sun líñábei jañúguniña.

¹¹ Ába ládinun Simón Pédro tídoun ugúnein, ába ladúrujanun séni lárú béya buin jáu úduraü weínamutiña, san dimí-san úrúwañanu, láu sun jíbe, majeíridaguntu séni. ¹² Ábati laríñagun Jesúsu joun.

—Jigoúgu, játa bacháti.

Úati ni ában jádaangiñe disípulugu álügüdüti cátei lan, ladüga subúdi jamáni luágu Jesúsu lan. ¹³ Ába liábin, ába lanügünun fein lújaburugu, ába líchugunun joun, ligía méme ladüga láu úduraü.

¹⁴ Ligía lürüwan larúfudagun Jesúsu lúngua joun láni disípulugu lárigi lásaarun lídaangiñe oúweni lúnya labágaridun.

Ladímurejan Jesúsu lúma Simón Pédro

¹⁵ Lárigiñe játun bacháti, ába laríñagun Jesúsu lun Simón Pédro.

—Simón, Liraü Jonás, ¿jinsiñetinasan bun sügü jáu ja?

Laríñaga Pédro lun.

—Ánja, Nabúreme, subúditi bun luágu jínsiñe ban nun.

Ába laríñagun Jesúsu lun.

—Toúnigi báñati nánigu queísi ában joúniri mudún buíti.

¹⁶ Ábaya lálügüdüni luágu libíaman weíyaasu.

—Simón, liraü Jonás, ¿jínsiñetinasan bun le tímatimaati?

Laríñaga Pédro lun.

—Ánja, Nabúreme, subúditi bun luágu jínsiñe ban nun.

Laríñaga lun.

—Toúnigi báñati nánigu.

¹⁷ Ábaya lálügüdüni luágu lürüwan weíyaasu.

—Simón, liraü Jonás, ¿jínsiñetinasan bun?

Ába lírudagun Pédro ladüga lálügüdüni Jesúsu luágu lürüwan weíyaasu ánjein jínsiñe lubeí lun, ába laríñagun lun.

—Nabúreme, subúsi sun cátei bun. Subúsi bun luágu jínsiñe ban nun.

Ába laríñagun Jesúsu lun.

—Toúnigi báñati nánigu queísi ában joúniri mudún buíti. ¹⁸ Ninárün báu, luágu dan lán meja ñúraütimagidibu, ábaja badáuragun, ába bídin le ñíjin lumúti babúseera, dánme le weíyaadibu, iñúrarügübalime barüna, ábame ladáuraguagüdüniibu ámu, ábame lanügünibu le ñíjin lumúti mabúseerun ban bídin.

¹⁹ Láu laríñaguni Jesúsu cátei le, lasúbudiragüdüñein ída lúba lan ligáburí loúnwen Pédro, lun líchugun uweíríguni lun Búngiu láu. Lárígíñe, ába laríñagun lun.

—¡Falábana!

Disípulu le jínsiñegubei

²⁰ Dan ladígiragúnbei Pédro, ába laríjinina, áu Juan, anángüran lan járigi, áu le jínsiñebei sarágu lun Jesúsu, le méme añúurubei loúbagiñe Jesúsu lídan adíneruni, le gíñe álügüdübalin Jesúsu cába lan wádaangiñe edéregerei. ²¹ Dan laríjinbalína Pédro, ába laríñagun lun Jesúsu.

—Nabúreme, ánsan le, ¿cábasan asúsereda lun?

²² Laríñaga Jesúsu lun.

—Ánjana busén labágaridun daríme nagíribudun, ¿cámegi burúma? Amürü, falábana.

²³ Ábati leíbaagun dimúrei jádan jíbiri lánigu Jesúsu luágu moúnwenbadina lán nege, maríñagunti Jesúsu luágu moúnwenbadina lan, aríñagarügüti. “Ánjana busén labágaridun darí lúmoun nagíribudun, ¿cámegi burúma?”

²⁴ Áu méme disípulu le, le achoururubalin buri cátei le, abürüja náaru gíñe gárada to jalíjaboun guetó. Áni subúdiwati luágu inárüni lan le naríñagubei.

²⁵ Níjein gíñe sarágu cátei ladüga Jesúsu, ánjein jamúga abürüjóuá ában ában, afíñetina luágu mábara tan jamúga buri líburu to abürüjóutu láu lídan sun uboi.

CÁTEI LÉ BURI MEJA JADÜGÜBEI APÓSTOLUGU

Loúnajani Búngiu Sífiri Sándu

¹ Lun teófilo.

Abürüjatina bun tidan furúmiñetu nigáradan luágu sun le ladügübei Jesúsu, lúma le larúfudajabei, lúmagiñe dan le lagúmeserunbalin luwádigimari ² dari lúmoun wéyu le lamúdeirúnbei siélun. Lubáragiñebei lidin siélun, láu lubáfu Sífiri Sándu aríñaga lumúti cátei lé buri labúseerubei lun jadügüni apóstolugu já meja lanúadajabaña, lárigiñe lidin jámagiñe. ³ Lidán bián-wein wéyu le láubei ubouágu lárigiñe lásaarun lídaangiñe ouweni, arúfudaguati lúngua furáangu joun sarágu weíyaasu luágu winwan lan. Ába buriti ladímurejan joun luágu larúejan Búngiu.

⁴ Dán meja le níjeingua lan Jesúsu jáma láni apóstolugu, aríñagati meja joun lun máfuridun jamá lídaangiñe ubúruğu Jerusalén, laríñaga joun.

—Agúraba jumá lagúnfulirun dimúrei le líchugubei Núguchi jun, le uágubei naríñaga jun. ⁵ Subúdi jumúti luágu badíseigüda lan Juan láu dúna, nasúbudiragüdúñein jun luágu máljüjadün lan giñe ánjaün badísei láu Sífiri Sándu.

Lamúdeirun Jesúsu siélun

⁶ Dan le oundaragujaña lubei lúma Jesúsu, ába jaríñagun lun.

—Wabúreme, ¿Nijánsan dan le lúnbei bíchuguniya linásiñun Israél lun larúejan?

⁷ Laríñaga Jesúsu joun.

—Siñáti jasúbudirini ídame lan o cába lan dan ladügei Núguchi cátei le buri, ligía rügüñein gayára laríñagun ídame lan ladügei. ⁸ Anjein dánme le liábin Sífiri Sándu juágun, jíbñjuba ubáfu lun geféen jumá nuágu, dándu Jerusalén quei sun loubawagu Judéa, Samária, chülü lúmoun lidíse-ágei fulásu ubouágu.

⁹ Lárigiñe laríñaguni Jesúsu cátei le, sun añája lan aríaguei, ába liñurúniwa lun lanügüniwa siélun, ába liábin ában juánriñu, ába ladáuragun láu, ába maríjin jamáali lan. ¹⁰ Níñanu aríagua siélun sun amúdeireina lan Jesúsu, ligía jasálriragun bián wügüríña, jarútu jadáüragun jarúgabu, ¹¹ ába jaríñagun joun.

—Wügüríña Galiléana, ¿ca uágu jerédera aríagua siélun? Jesúsu méme le, le amúdeirubei siélun jumagiñe, liábiyaba ítara quei jaríjin lidin.

Lanúadirún Matías lewéñeguame Júdas

¹² Ábati jagíribudun disípulugu luegiñe wübü le gíribei Olívos lun ubúrugun Jerusalén, lidíse ában kilómetro. ¹³ Dan le jachülürünbei ubúrugun, ába jamúdeirun tidoun rúmu to ñi lubei jagánawa. Níñein Pédro jádan, Jacóbo, Juan, Andrés, Felípe, Tomás, Bartolomé, Matéo, Jacóbo le liraü Álfeo, Simón le lídaanbei adámurini le gíribei Cananísta, lúma Júdas le lamúlen Jacóbo. ¹⁴ Oúndaraguatiñaja sun jagía súnwandan lun jayúmuragun lun Búngiu jáma lamúlenu Jesúsu, túma María to lüguchu, jáma ja jíbiri würíña.

¹⁵ Luágu ában wéyu lidan dan ligía, ába laráramun Pédro jagíbugiñe sun affíñetiña ja ñibaña—jawára san-wein gürígia—ába laríñagun joun.

¹⁶ —Nidújeñu, lúnti buga lagúnfulirun le laríñagubei Sífiri Sándu liyúmulugugiñe David tidan Lerérun Búngiu, lidan le ladímurejánbei luágu Júdas, le adúndejabáliña ja anügübalin Jesúsu adáúra. ¹⁷ Ában meja jádaangiñe wánigu, Júdas, áni seríwiti lun Jesúsu úara wáma. ¹⁸ Ába lidin, ába lagáñijan ában fulásu láu seínsu le afáyeirúbei lun luágu wuríbani le ladügübei. Ába láburujan láu lábulugu ünabun, ába lafáünchün, ába láfuridun sun litíripan. ¹⁹ Dan le jagáambunbalin gürígia ja aganoúbaña Jerusalén, ába jagúajan lun fulásu ligía, Acéldama, míni lan lidan jerérun, Fulásu Láni Jitáü.

²⁰ Ába lasígirun Pédro aríñaga.

—Bürüwañu líña dimúrei buri le luágu Júdas tidan líburu to gíriboun Sálmos. Laríñajare ñi. Reideitá lúban málouga,

úa jamá aganoútiña tidan.

Aríñagati giñe ñi.

Rúalá lubára lun ámu.

²¹ Ítara líña lubeiti, lúnti wanúadajan ában wügüri wádaangiñe lé meja wámati sun dan le wáma lubei Jesúsu, ²² lúmagiñe dan le labásterágüdünbalin Juan Jesúsu dari lúmoun dan le lamúdeirúnbei siélun, lun lewéñega lan Júdas. Wügüri ligía, líchuguba fe úara wáma luágu lásaarun Jesúsu lídaangiñe ouweni lúnya labágaridun.

²³ Ábati jíridun bián jádaangiñe. José, le méme gíríbei Barsabási, le méme giñe gíríbei Jústo, lúma Matías. ²⁴ Ába jayúmuragun lun Búngiu ítara.

—Wabúreme, amúri le subúdjabúbei tun janígi sun gúrigia, arúfudabei woun ca lan jádaangiñe bián wügúriña ja anúadira báalíbei ²⁵ lun lesériwidunibu queisi apóstolu lewéñegua Júdas. Ladúga férídi láali Júdas lubára ladúga lafigounjan, áni ñúdünja lídoun fulásu le ladúnabei.

²⁶ Ábati jíchaajan ubúnuruni, ába lábúrujan luágun Matías. Lúmagiñe óra ligía, ába ábanjali lan jádaangiñe apóstolugu.

2

Liábin Sífiri Sándu

¹ Dan lachülürünbei luwéyuri fédu le Pentecostés, oúndaragu jáña sun lánigu Jesúsu lídan ában fulásu. ² Sódini ába lagaambún ában ireíni ñúbinti siélugiñe quei dan le láfurun ában garábali jéreti, ába lagaambún tídan sun múná to ní jabei. ³ Ábati lasálaragún buri cátei joun camá ligémeri wátu, afánreinjoiáñu lun ñi lan ában murúsun lougiñe lábulugu cáda ában jádaangiñe. ⁴ Ába jabuínchun sun jagía láu Sífiri Sándu, ába jagúmeserun adímureja lídan buri ámu luwéyuri dimúrei luei jerérún quei ladímuregüdúniña Sífiri Sándu.

⁵ Lídoun buri dan ligía, ñíburiñanu juríu Jerusalén ja gúnfulitiña lídan jafiñen, ñúbintiña lídaangiñe sun fulásu ubouágu. ⁶ Dan le jagáambunbalin ireíni ligía, ába joundaragunga gúrigia, ibídiñeja joun cába lan jasáminara ladúga cáda ában jádaangiñe gúrigia jagía, agáamba jamútiña lánigu Jesúsu adímureja lídan jerérún guánarú. ⁷ Ába laweíridun janígi, ába jaríñagun jámagua.

—¿Ma funági Galiléana ja adímurejabaña? ⁸ ¿Ída liñáti wagáambubaliña adímureja lídan lerérún cáda ában wádaangiñe? ⁹ Añájein gúrigia Pártiana ya, Médiana, Elámna, Mesopotámiana, Judéana, Capadócia, Póntona jáma Ásiana, ¹⁰ Fríjiana, Panfíliana, Ejiptona lúma lídaangiñe buri fulásu África le yagúrún mémebei luei Ciréne. Añájein giñe Rómána aganóutiña ya, añájein jádaangiñe, juríu ladúga juríu jamá jagúbúrigu, jíbiri, barú jamaali ligáburi jafiñen juríu. ¹¹ Añájein giñe gúrigia Crétana jáma Arábiana, sun wagía agáamba wamútiña adímureja luágu luweírigin Búngiu lídan werérún guánarú.

¹² Weíríti janígi súngubei, ibídiñeja joun cába lan jasáminara, ába buri jálügúdagun jámagua.

—¿Cásan míni lan sun le?

¹³ Jíbiri, ába jéjerajan jáu lánigu Jesúsu, ába jaríñagun.

—Bacháruañanúrügü jáña.

Le laríñagubei Pédro joun gúrigia ja ñibaña

¹⁴ Ábati laráramun Pédro jáma ja jíbiri únsu apóstolugu, ába laríñagun láu umálali jéreti.

—Wügúriña Judéana jáma sun ja aganóubaña Jerusalén, agáamba jumei le lúnbei naríñaguni jun buídu, subúdi jumámugei ca lan lílabei cátei le jaríjubei. ¹⁵ Mabácharuántiña wügúriña ja quei jarítagan, nefugubeigili bináafin guetó. ¹⁶ Cátei le, le jaríjubei, ligía lé meja uágubei ladímureja Joél, le proféta, dan le laríñagunbei.

¹⁷ Lídoun buríme lagúmujoun wéyu, líña laríñagun Búngiu,

nouñajabei náni Espírítu jádoun sun gúrigia,

nadímurejaba jayúmulugugiñe jisáanigu.

Nayáwadaguba joun irájüñü,

lúma joun weíyaaña mútu.

¹⁸ Nouñajabei giñe náni Espírítu jádoun ja esériwidubaña nun lídoun buri wéyu ligía, wügúriña jáma wúriña,

ábame nadímurejan jayúmulugugiñe.

¹⁹ Narúfuduba buri cátei garíyawaseti siélu,

narúfuduba seíni ubouágu.

láubei jítaü seíni buri ligía, láu wátu gemetí, lúma láu juánriñu láuti gumúlali.

²⁰ Labúrigaduba wéyu,

láfuaramé játi funáti quei jítaü,

lubáragiñe lachülürün luwéyuri Wabúreme,

le lúnbei ában lan wéyu weíríti, le maríjngilíbei líbe.

²¹ Áni sun ja amúriajatiña asálbaruni lúmagiñe Búngiu, jasálbaruba.

²² Agáamba jumei lubeiti le lúnbei naríñaguni, jugúya wügúriña Israelítagu. Jesúsu le Nazarétna, ában meja wügúri le larúfudubei Búngiu jigibugiñe quei wügúri úaraguati láu buri cátei weínamuti, miláguru, lúma buri seíni le ladúgubei Búngiu jagánagua lídaangiñe, quei le jisúbudin. ²³ Láu sun líra, dan le ledéregerúnbei jun, quei ligáburi aráansejani le larítagubei Búngiu lúmagiñe furúmifeti dan, ába jáfaruni jilágubei láu jedéregeruni joun wügúriña

wuribatíña lun jádaraguni luágu gurúwa. ²⁴ Ába leséfuruni Búngiu lídaangiñe lubáfu ouweni, sarágüda lumúti lúnya labágaridun, ladüga siñá lan gabáfu lan ouweni luágu. ²⁵ Laríñajare urúei Davíd, dan le ladímurejan luágu Jesúsu.

Subúdi numúti luágu númabei lan Nabúreme Búngiu stúnwandan, noubagiñeñein lun úa lan ni cáta lun lebélaagüdün anúfudei nídoun.

²⁶ Ligía lébubei téjerajan nanígi, ába nadímurejan luágu ugúndani le nídaanbei.

Láu sun wügüri nan garaüwarügüti, jeménigitina buágu luágu nabágaridayaba lan,

²⁷ ladüga mígirun bubóun nuwáni lídan jabára jiláaña, mígirun amúrúme lun lañáladun núgubu, áu le bánigu le jínsiñebei bun.

²⁸ Arúfuda bumúti úma le anügübei gürígia lídoun íbágarí magúmchaditi nun, áni babuínchagüdübadina láu ugúndani láu abúnja lan nubádu.

²⁹ Nidújeñu, cátei furáanguti le, luágu jilá lan meja wadúje Davíd, bunáwa ligía, gayáraagili waríjini lumúaja chülú lumoun wéyu le. ³⁰ Davíd, ában meja proféta ligía, áni subúdi lumúti meja luágu aríñaga láali lan Búngiu lun luágu jádaangiñeaba lan linébaanfan liábin Cristu, le lúnbei lañúurun luágu lála. ³¹ Adímurejati lubeiti Davíd luágu lásaarun Cristu lídaangiñe ouweni,

luágu giñe merédeboun lan luwáni lídan jabára jiláaña, mañáladun ligíame lúgubu. Ítara líña ladímurejan Davíd luágu Cristu camá jamuga aríagu líña lun, áni itara líña lasúseredun.

³² Sarágüda lumúti Búngiu Jesúsu méme le lídaangiñe ouweni, sun wagía geféentiwa luágu líra.

³³ Núrügüda lumúti Búngiu lueígiñe louñwenren láu sarágu uweíríguni, ába lerésibiruni Sífiri Sándu lúmagiñe Búngiu queísi laríñaguni Búngiu lun, lun gayáraabei lan louñajani méme Sífiri Sándu ligía joun sun lánigu ubouágu. Ligía cátei le aríja jumáalibei lúma le agáamba jumáalibei guetó. ³⁴ Máma Davíd amúdeirubei siélun, aríñagati Davíd guánarügü.

Laríñajare Búngiu lun Nabúreme.

“Ñürüba lueígiñe nouñwenren,

³⁵ daríme níchuguniña báganiñu lábugiñoun bubáfu.”

³⁶ Lúnti jasúbudiruni sun jugúya linásiñun Israél luágu Jesúsu méme lan le, le jádaragubei luágu gurúwa, adüga láali lan Búngiu lun ligíaba lan Wasálbaragüle, ligíame giñe Wabúreme.

³⁷ Dan jagáambunbalin cátei le, ába lebélorun igárigu tídoun janígi, ába jaríñagun lun Pédro lúma joun jíbiri apóstolugu.

—Wadújeñu, ¿cábasan wadüga?

³⁸ Ába laríñagun Pédro joun.

—Sáansi jumeí jigáburí ligíbugiñe Búngiu, badísei jugúyame cáda ában lídan líri Jesucristu, ferúdnawa lámuga jifígoun, ru lámugei Búngiu Sífiri Sándu jun. ³⁹ Ladüga aríñagaali Búngiu luágu líchugubei lan giñe Sífiri Sándu jun, lúma joun jadúgawagun, lúma joun ja aganoúbaña díse, lúma joun sun ja lagáurubaña Búngiu lun lánigu jamá.

⁴⁰ Láu buri dimúrei le lúma buri ámu, ladímureja Pédro joun, ába laríñagun joun.

—Séfu jumá lueí asúfuriruni le lúnbei liábin jawágun gürígia wuribatíña ja.

⁴¹ Ítara liñáti ába jabásterun, ja adügübaña gásu láu lerérun, ába jayábin queí buri úrúwa mílu gürígia lun jafíñerun luágu Jesucristu wéyu ligía. ⁴² Ába jedéregeragun jóungua lun jafúnrendeiruni le jarúfudajabei apóstolugu joun, aganoúa jagía lídan úarani jámagua, ayúmuragua jagía buri lun Búngiu, oundaragua jagía lun jeíginun fein to arítaguagülei luágu louñwen Jesúsu, queísi meja laríñaguni joun apóstolugu lun jadügüni.

Jabágarí furúmiñetiña lánigu Crísto

⁴³ Súngubei láuñanu luweírín anígi luágu buri seíni lúma buri milágu ru le ladügübei Búngiu jádaangiñe apóstolugu. ⁴⁴ Sun ja afíñerubaña, lídaañanu ában, ába buriti jafánreinjani le jámati jádaangua. ⁴⁵ Jalúgurajei buri jafúlusun lúma le jámati, ába jafánreinjani lebégi según lemégeirun cáda ában. ⁴⁶ Ságü wéyu jóundaragun témpulurugu lun jájudaragun lun Búngiu. Lárígiñe, ába jóundaragun lúbiñe ában jádaangiñe lun jeíginun fein to arítaguagülei luágu louñwen Jesúsu, lúma lun jeígin le lánina ságü wéyu, lídan ában láu ugúndani lúma gudémegu. ⁴⁷ Ábaja jadímurejan weírigu luágu Búngiu, ábati jínsiñe jamá joun gürígia, ábatija anáajaina láníña Búngiu ja asálbareinabaña jánwoun.

3

Lareidagun ában meíbugunti

¹ Luágu ában wéyu, ába lídin Pédro lúma Juan témpulurugu ladaünrún úrúwa rábounwéyu, le lórate ayúmuraguni lun Búngiu. ² Ságü wéyu, níñein lan ában wügüri meíbugunti lúmagiñe lagúriajoun, barúwarügütíja añúura lubádu tubéneri témpulu le giríbei “Béna Buídumeraütí” lun lamúriajan seínsu jáma ebélorutiña témpulurugun. ³ Dan le laríjinbalíña meíbugunti ligía

Pédro lúma Juan jebélura lan témpulurúgun, ába lamúriajan seínsu jáma. ⁴ Ábati jaríjin Pédro lúma Juan luágun, ába lariñagun Pédro lun.

—Aríjabá wawágun.

⁵ Ába lariñin jawágun, agúraba yebe jíchugun seínsu lun. ⁶ Ába lariñagun Pédro lun.

—Maseínsutina, níchigaali le númati bun. lídan líri Jesucrístu le Nazarétna, sarába, beíbuga.

⁷ Ábati lárügüdüni Pédro lueígiñe lújabu le loúnwenren, ába líñúráguni, óra ligía, ába ledérebudugun lugúdi lúma lumúrugute. ⁸ Ábati lachúbarun lun laráramun, ába leibugun. Ába lebelúrurun jáma témpulurugun, eibugeina, achúbajeina, adímurejeina luágu luweírigin Búngiu. ⁹ Ába jaríjini sun gürígia eíbuga lúma adímureja luágu luweírigin Búngiu. ¹⁰ Weírítiti janígi luágu le asúseredubei lun, quei subúdi jabálin wügüri ligía, subúdi jamei luágu ligía lan léñaja añúurubei amúriaja tubéneri témpulu le gíribei “Béna Buídumeraüti”.

Lapúrichijan Pédro témpulurugu

¹¹ Mígiragüdün lumútiñati meibugunti le areídagubei Pédro lúma Juan, súnti gürígia, ába jeíbaagun láu luweírín janígi luágun tubárandá témpulu le gíribei Salomón, le ní jabei. ¹² Dan le lariñini Pédro cátei le, ába lariñagun joun gürígia.

—Jugúya Israelítagu, ¿ca uágu laweírída janígi? ¿Ca uágu jariaguawa camá jamuga wagía areídaguagüdúbalin wügüri le, eibugagüdei láu wabáfu o láu lan wagúnfulin lúma Búngiu? ¹³ Máma líña, Búngiu, le Jabúngiute binádu wagúbürigu Abrahám, Isáac lúma Jacob, ligía areídaguagüdúbalin wügüri le lun líchuguni líñun-ágei uweírigin lun Jesucrístu le Liraü, ligíra le meja jedéreguberbe joun lúrudugu, áni dan lálugan Piláto lígiragüdüni, májatün. ¹⁴ Lubáragiñe jamúriajan lun lígirawagüdün Jesúsu le jarúmabei áni richágua, amúriajarügü jugúya lun lígirawagüdün ában gáfarajati. ¹⁵ Ítara líña jáfaruni le íchugubalin íbágari tímataati. Ába lásaaragüdüni Búngiu lídaangiñe ouweni, áni geféentiwa luágu líra. ¹⁶ Niján wügüri le jaríjubei áni subúdi jumei, láu lubáfu méme Jesúsu ligía, lerésibira érei. Wafíñen luágu Jesúsu, ligía areídaguagüdúbalin buídu buídu quei jaríjini.

¹⁷ Subúdi náali, nidújeñu, luágu íbídíñe lán meja jun ca lan jadügübei dan le jáfarunbálin Jesúsu, jugúya jáma jábutinu. ¹⁸ Láu sun líra, gúnfuli lumúti Búngiu le meja lariñagubei jádaangiñe profétagu, luágu lúnti lan lasúfuriruba lan Crístu. ¹⁹ Ligía lubeiti, ígira jumei binádu jigáburí, giríbu jumá lun Búngiu, chibáwa lámuga jífigoun. ²⁰ Ábamei gayára lan loúnajan Búngiu eméreaaguni tun juwáni, oúnajaya leíme Jesúsu le Crístu, le aráanseelibeí lubáragiñe furúmíñeti dan woun. ²¹ Láu sun, lúnti lan leréderun Jesucrístu siélu guetó daríme laráanseruni Búngiu sun cátei quei lariñaguni jádaangiñe profétagu ja derégeguaañabaña jóungua lun, lídan meja dan le binádu. ²² Ítara líña lubeiti aríñagati meja Moisés joun binádu wagúbürigu. “Loúnajaba Wabúreme Búngiu ában proféta jádaangiñe guánarügü quei loúnajanina. Ánja jumá lun sun le lúnbei lariñaguni jun, ²³ ladúga sun ja amájarutiati lun le lariñagubei proféta ligía, jagídarúba jádaangiñe lánigu Búngiu, ábame jagünrinchawagún.”

²⁴ Ítara líña lubeiti, sun profétagu lúmagiñe Samuél darí larígiñe, adímurejatiña libügürü buri cátei le lúnbei lasúseredun lídoun buri wéyu le. ²⁵ Jugúya lúnbei jerésibiruni sun le lariñagubei Búngiu jádaangiñe profétagu, luáguti gíñe jufúleisein darádu le meja ladügübei Búngiu jáma binádu wagúbürigu dan le lariñagunbei lun Abrahám. “Nabínirubaña sun gürígia ja ubouágubaña láu ában jádaangiñe binébaanfaangu.” ²⁶ Ába lanúadajani Búngiu Liraü lun loúnajani jun furúmíñe, jugúya juríu, lun labínirunün cáda ában jádaangiñe, láu laságarunün lídaangiñe luríban jigáburí.

4

Pédro lúma Juan jagíbugiñe gumádimitiña

¹ Nígiña Pedro lúma Juan adímureja joun gürígia, ligía jayábin jafádirigun juríu, jáma jábutigu súdaara ja oúnigrubárun témpulu, jáma ja lídaanbaña jadámurin saduseögu. ² Gañitiña ladúga jarífudajan Pédro lúma Juan joun gürígia, aríñaga jagía luágu arúfudúa lan luágu jásaaruba lan gürígia lídaangiñe ouweni lúnja jabágaridun ladúga sará lan Jesúsu. ³ Ábati janügüniña adáúra, ába jádaruniña furísunrugun darí larúgan quei dárújali lubei. ⁴ Sarágu jáña jádaangiñe ja agáambubalin ugánu le jíchugubei apóstolugu affíñerutiña luágu. Ja affíñerubaña jarügü wügüriña, quei buri seíngü mílu.

⁵ Larúgan, ába jóundaragun jábutigu juríu, wügüriña weírígutiña lídan jafíñen, jáma arúfudajatiña lílúrudun Moisés, Jerusalén. ⁶ Níñein gíñe Anás le fádiri le íñútimaabei, Gáifasi, Juan, Alejandro jáma sun ja jádaangiñebaña lufámilian Anás. ⁷ Ábati jóunajan anügei Pédro lúma Juan, ába jíchuguniña lamídan jadámurin, ába jaríñagun joun.

—¿Ca áu ubáfu, o ca ídan líri jareídaguagüdei wügüri le?

⁸ Buin líña Pédro lúgu Sífri Sándu, ába lariñagun joun.

—Jábutigu juríu jáma wügüríña weirigutiña lídan wafíñen. ⁹ quei jálügüdüníwa luágu buiti le adügúbei lun ában wügürí sánditi, ída líña lan lareídawaguágüdün, ¹⁰ buséntiwa lun jasúbudiruni, jugúya jáma sun gürígia ja Israelítagu, luágu láu lan lubáfu Jesucrístu le Nazarétna niján lubei wügürí le ya jigíbugiñe areídaguañu. Láu lubáfu Jesucrístu, le meme jádaragubei luágu gurúwa, le lásaaragüdúbei Búngiu lídaangiñe ouweni, lareídagua. ¹¹ Jesúsu le, ligía queísi dúbü le áubei jíchiga mebéreseni, jugúya le queibaña ábnagutiña múná, áni níubinjali Jesúsu lun ligíaba lan quei dúbü le mégeiwatimaabei lídan bunáguau. ¹² Úati ámu lun lasálbaruníwa lueídügüya Jesucrístu, ladüga míchuti Búngiu ámu íri ubouágu lun gayára lan wasálbarun lueígiñe.

¹³ Dan jaríjini gumádimatiña luágu adímureja jamá Pédro lúma Juan manúfudeiga ní murúsun, áni subúdi jamei luágu máma jamá gürígia atúriajatiña sarágu, luágu gürígia jamá ja furúmiegurügü, ába laweíridun janígi, ábati jasúbudiruni luágu jádaangiñetiña lan já meja eibugubaña lúma Jesúsu. ¹⁴ Queiti níñein lubei wügürí le areídawaguágüdúbei jáma, rára ligía, siñáti jaríñagun lúrudugu ní cáta. ¹⁵ Ábati jounajaniña lúrudugu Pédro lúma Juan lúma wügürí le areídaguálbeí boúgudin luei jádámurin lun gayáraabei lan jayánujan jámaga. ¹⁶ Jaríñagati. —¿Cábasan wadüga jáu wügüríña ja? Sun ja aganoubaña Jerusalén subúdi jamúti luágu adüga jamáli lan miláguru le, áni siñáti wayéedagun láu. ¹⁷ Lun mabúrchagun lan ugánu luágu cátei le lídan sun fulásu, wewerídaraña lun madímurejandügüya jamá ní ca un lídan líri Jesúsu lúmagiñe ugúñe.

¹⁸ Ábati jagúarun joun lun jebélurun, ába jaríñagun joun lun ní lan ca uágu lun madímurejan jamá, marúfudajan jagíame lídan líri Jesúsu. ¹⁹ Ába jaríñagun Pédro lúma Juan joun.

—Samína jumá júngua ánjein buídu lubei ligíbugiñe Búngiu lun ladügün le jubeíbei, ígira le lubeíbei Búngiu. ²⁰ Wagía, siñáti wámanichun láu cátei le aríja wamáalbeí lúma le agáamba wamáalbeí.

²¹ Ábayati jeweríduriniña gumádimatiña, ába jigíragüdüníña. Madáritiña ída lúba lan jadügün ní cáta jáu ladüga adímurejatiña buri gürígia buiti luágu Búngiu luágu cátei le asúseredubei. ²² Wügürí le areídagubei láu miláguru ligía, sügü láu bián-wein írúmu láu.

Jamúriajan afíñetiña manúfudei lúma Búngiu lídan jesériwidun lun

²³ Dan le jáfuridun Pédro lúma Juan furísunrugugiñe, ába jóudin le ní jabei jíbirigu, ába jabájúdaguni sun le jaríñagubei jábutigu fádirigu jáma wügüríña weirigutiña joun. ²⁴ Dan jagáambubalin, ába jayúmuragun sun jagía lun Búngiu, ába jaríñagun.

—Wabúreme, amürü Búngiubei le adügúbalin siélu, ubou, barána lúma sun cátei. ²⁵ Amürü, aríñagatibu láu lubáfu Sífiri Sándu liyúmulugugiñe Davíd lé meja esériwidubei bun.

¿Ca uágu jagáñída ja mámabaña juríu, samína jagía lun jadügüni cátei le siñábei jadügüni?

²⁶ Íñúragutiña lurútegu ubou jóungua, oundaraguátiña lábutigu fulásu

lun jadügün wuríbani lun Wabúreme Búngiu lúma lun Crístu le lanúadajabei.

²⁷ ‘Áni suséreti ítara, oundaraguatiña Heródes luma Póncio Piláto lídan ubúruгу le, jáma ja mámabaña juríu, lúma jáma Israelítagu lun jadügün wuríbani lun Biraü Jesúsu le sándubei, le banúadajabei. ²⁸ Láu líra, adüga jamúti sun le baráansejabei lun lasúsereduba lan. ²⁹ Guetóti, Wabúreme, aríjabei jasadiruníwa, rúba anígí woun, wagía le esériwidubalibu, lun wadímurejan buágu manúfudeiga, ³⁰ gayára lámuga giñe wareídaguágüdün sánditiña, adüga wagíame miláguru lídan líri Biraü Jesúsu le sándubei, láu bubáfu wawágu.

³¹ Dan le lásurun jayúmuragun, ába lánjingichun fulásu le ní lubei jóundaraga, ába jabuínchun sun jagía láu lubáfu Sífiri Sándu, ába japúrichijani lerérun Búngiu manúfudeiga.

Sun cátei jáni súngua luágu

³² Sun ja afíñerubaña, ában lábu jarítangun, ában lábu jabúseerun. Úati ní ában aríñaguti luágu lumégen luágu láni lan lábugua, sun cátei jáni súngua luágu. ³³ Ába jasígirun apóstologu adímureja luágu lásaarun Wabúreme Jesúsu lídaangiñe ouweni láu sarágu ubáfu, ábati labíniruniña Búngiu sun jagía sarágu. ³⁴ Úati ní ában jádaangiñe emégeiruti ní cáta ladüga sun ja gafúlasunbaña o gában, ába buri jálúgurunun, ába janügüni tebégi, ³⁵ ába jadégeruni joun apóstologu lun lafánreinjoun jádan ja emégeirutiña. ³⁶ Queíburi, níñein ában jádaangiñe ladügwagun Leví jádan, gíríti José, agúriajóuti luágu ubouju le gíríbei Chípree, ába jáchuni apóstologu Bernabé, míni lan líra, “Le Íchigubei Gurásu”. ³⁷ Wügürí ligía, ába lalúguruni lufúlasun, ába lanügüni seínsu edéregera joun apóstologu.

5

Jafígoun Ananías túma Safira

¹ Níinein gíñe ában wügüri gíriti Ananías, túma Saffira, to lúmari, ába gíñe jalúgurun ában fulásu. ² Wügüri le, ába lanügün lídaangiñe seínsu, ába lídin láu líbiri joun apóstolugun, lafámura camá jamuga ligía rügüñein libíjin luágu fulásu. Áni subúsititi sun cátei tun lúmari. ³ Ábati laríñagun Pédro lun.

—Ananías, ¿ca uágu bígira lun lagáñiruni Máfia baríttagun lun layéejagüdünibu lun Sífiri Sándu, lun beréderun láu líbiri seínsu le afáyeirúbei bun luágu fulásu? ⁴ ¿Ma funági bufúlasun meja fulásu? Lárígíñe balúguruni, ¿ma biseínsun lun badügüni le babúseerunbei láu? ¿Ca uágu basáminara badügüni cátei le? Búngiu bálugubei bayéedagun, máma wügüriña.

⁵ Dan lagáambuni Ananías cátei le, ába láburijan ouwe. Súnti ja asúbudirubalin cátei le, ába janúfudedagun. ⁶ Ábati jayábin wügüriña, ába jóuburaguni Ananías, ába janügüni ábuna.

⁷ Queíburi úrúwa óra lárígíñe, ába tebélerun lúmari Ananías, ibídíñoun ní cáta tun luágu le asúserudebei. ⁸ Ába laríñagun Pédro tun.

—Ariñagabei nun, ¿luágu ebégi le jaríñagubei jalúgurei fulásu?

Ába tariñagun.

—Ánja, luágu ebégi ligía.

⁹ Ábati laríñagun Pédro.

—¿Ca san uágu jebélura lídoun úraduni lun jóuchaguni láni Búngiu Espiritu ítara? Añatén ja anügübalin búmari ábuna, janügadibu gíñe.

¹⁰ Lídan méme óra ligía, ába táburujan ouwe lubádu lugúdi Pédro. Dan jebélurun wügüriña, jadáriroun jílaaru, ába jaságarunun, ába jábununun loúbagiñe túmari. ¹¹ Súnti gürígia ja affíñebaña luágu Crístu jáma sun ja asúbudirubalin cátei le, ába janúfudedagun sarágu.

Sarágu buri miláguru lúma seíni

¹² Adáaguatiña buri apóstolugu sarágu seíni lúma miláguru jádan gürígia, ábati buri jóundaragun sun affíñetiña lídan fulásu témpulurugu le gíribei “Barandá Salomón”. ¹³ Úati meja ní ában jádaangiñe ja mámbaña affíñetiña lun jóundaragun jáma affíñetiña ladúga janúfude, láu sun jínsiñe jamá sun affíñetiña joun gürígia, sarágu. ¹⁴ Eíbu wéyu, eíbu jayábin gürígia lun jafíñerun luágu Jesucrístu, dándu wügüriña queísi wúriña. ¹⁵ Quei jadügüña lan apóstolugu sarágu miláguru, ába jaságaruniña gürígia sánditiña úmadoun tídan jabábari lun dan lan lásügürün Pédro, gayára lan jareídagun láurügü tadágarun liyáwa jawágu. ¹⁶ Núbintiña gíñe sarágu gürígia lídaangiñe buri fulásu yaráfati lun Jerusaléoun jáu sánditiña jáma ja gawágutiña espíritugu wuríbatíña, sun jagía areídaguatiña.

Jeibaajóun Pédro lúma Juan

¹⁷ Léti fádiri le íñutimaabei jáma ja jánigu saduséogu ja lúmabaña, ába jabuínchin láu gimúgaü, ¹⁸ ába janügüniña apóstolugu, ába jadáürüniña. ¹⁹ Ába ladáraruni ában láni Wabúreme Búngiu ánjeli tubéneri furísun áriebu ligía, ába láfuridagüdüniña, ába laríñagun joun.

²⁰ —Jeíba, jaráramame témpulurugu, ábame jabájüdagun joun ja ñíbaña luágu iséri íbágarí le líchugubei Jesucrístu joun gürígia.

²¹ Dan jagáambuni cátei le, ába jóudin témpulurugun bináafingua, ába jagúmeserun arúfudaja. Súnti dan le, le fádiri le íñutimaabei jáma ja lúmabaña, ába jóundaruniña líñun-ágei lúrudu, ja súnbaña Israelítagu weírigitíña, ába jóunajan anúgaña apóstolugu furísunrugugiñe. ²² Dan jachúlürünbei polisía furísunrugu, madári jamútiña ñi. Ába jagíríbudun, ²³ ába jaríñagun.

—Darúñu líña wadárirunun furísun, ñíñanu súdaara bénabu ouñigira, dan le webélerunbei, madáritiwa ní ában jádaangiñe apóstolugu ñi múnada.

²⁴ Dan le jagáambunbalin jábutigu fádirigu lúma jábuti súdaara ja ouñigirubarun témpulu cátei le, ába jalúgüdagun jóungua cába lánfuna ídan lébeda cátei le. ²⁵ Lídan óra ligía, ligía líábin ában wügüri, ába laríñagun joun.

—Ja wügüriña ja jádarubaña furísunrugun, añájein témpulurugu arúfudaja joun gürígia.

²⁶ Ábati lídin jábuti ouñigirutiña jáu súdaara, ába janügüniña láu buídu, ladúga janúfude lueí jachámuragun gürígia dábú jawágun. ²⁷ Dan jachúlürün jáu, ába jíchuguniña ligíbugiñe líñun-ágei lúrudu, ába laríñagun fádiri íñutimaati joun.

²⁸ —Wéridi wamáadün lun marúfudajandügüya jumá lídan líri Jesúsú, áni ¿ca jadúga? Buíngüda jumá sun Jerusalén láu le jarúfudajabei, áni buséntün jíchuguni dúru wawágun luágu loúnwen wügüri ligía.

²⁹ Ábati loúnabun Pédro jáma ja jíbiri apóstolugu, ába laríñagun.

—Lúnti wagáambuni Búngiu lun wadügüni le lubeíbei lubáragiñe le jabeíbei wügüriña. ³⁰ Le jabúngiute binádu wagúbúrigu, ligía asaaragüdúbalin Jesúsú, le méme jáfarubei láu jádaraguni luágu ában gurúwa. ³¹ Rúlaali Búngiu uweíríguni lun, ñurúgdaleí lueígiñe loúnwenren, adúga láali Ábutime lúma Asálbaragülei, gayára lámuga jígiruni Israelítagu binádu jagáburi, lun gíñe

ferúdnawana lan jaffigoun. ³² Geféentiwa luágu líra, geféenti giñe Sífiri Sándu le líchugubei Búngiu joun ja ñúdünbaña láu le lubeíbei.

³³ Dan jagáambunbalin líñun-ágei lúruđu cátei le, ába jagáñidun, ába yebe jabúseerun jáfaraguniña jilágubei. ³⁴ Ñíñein ában fariséo jádan lúrudugu, gíriti Gamaliél, maésturu lánina lilúrudun Moisés, inébeti joun gürígia sarágu. Ába laráramun, ába laríñagun lun janügüniwa apóstolugu lídaangiñe adámurini luágu murúsun óra, gayára lámuga ladímurejan jámarügü lúruđu. ³⁵ Ába laríñagun joun gumádimatiña.

—Wügüriña Israélna, toúnigi jumátia láu le lúnbei jadügüni jáu wügüriña ja. ³⁶ Jaritagua jumátia luágu iñúruga lán meja Teudás lúngua aríñaga luágu ában lan wügüri weiriguti ligia, ába jafálaruni gádürü-san wügüriña, áni afarúati jilágubei, súnti ja afálarubalin, ába jawáragadagun, ába lagúmuchun sun cátei. ³⁷ Lárigiñe, lídan lidáani jabájüdüniwa gürígia, ligia líñúrágun Júdas le Galiléana lúngua, sarágu jáña afálaruti lídan labúseerun yebe lagáragabun luágun gumádi. Afarúati giñe, ába giñe jawáragadagun sun ja afálarubalin. ³⁸ Ígira jumáña lubeiti wügüriña ja, memétera jumá jámoun. Ladüga ánjein jáni lubei wügüriña cátei le jarúfudajabei lúma le jadügübei, lagúmuchaguba, ³⁹ ánjein láni lubei Búngiu, siñá jubei agúnrinchagua. Toúnigi jumá, mageíndagua jumá lúma Búngiu.

⁴⁰ Ába jánjanrun súnigubei láu le laríñagubei. Ábati jebélaagüdüniña apóstolugu, ába jabeichuniña, ába jaríñagun joun lun jebé lan jadímurejan lídan líri Jesúsu. Lárigiñe, ába jígiragüdüniña, ⁴¹ Ába jáfuridun apóstolugu jámagiñe lúrudugu, gúndaañu láu laríjiniña Búngiu queisi gürígia gadúnamatiña lun jasúfuriruni busíganu luágu líri Jesúsu. ⁴² Merédetiti jarúfudajan témpulurugu lúma tídan buri múna ságü wéyu, aríñaga jagía luágu Jesúsu lan Crístubei le agúrabajóubei.

6

Jáluajoúniwa sédü ídejatiña

¹ Lídan dan ligia, quei agíbedeina jamátima affíñetiña luágu Jesucrístu, ába jagúmeserun ja adímurejabaña güríegu adárita jadúnrun ja adímurejabalin jerérun juríu, ába jaríñagun luágu mibíjin jamá würiña güríegu ja jiláañabaña úmari eíginí dan le lafánreinjoúniwa, ságü wéyu.

² Ábati jóundaruniña dúusu apóstolugu affíñetiña, ába jaríñagun joun.

—Mabuídunti lun wígiruni wapúrichijani lerérun Búngiu lun wagíaba lan afánreinjei eíginí.

³ Ligia lubeiti nidújeñu, áluga jumá sédü wügüriña jídaangiñe ja gaffíñerúati jawágu, ja chúbabaña áu, ja deréguatiña jóungua lun Sífiri Sándu le gumúti, lun jadügüni wadágimanu le. ⁴ Wagía, wedégerubei wadáani lun ayúmuraguni lun Búngiu luma lun warúfudajani lerérun.

⁵ Ába júaradun súnigubei lídan cátei le, ába janúadiruní Estéban, le ában wügüri buín líña láu affíñeni luágu Jesucrístu áni derégegañu líña lúngua lun Sífiri Sándu le gumúti, Felipe, Prócoro, Nicanór, Timón, Parménas lúma Nicolás le Antioquána, lé meja afálarubalin ligáburi jaffíñen juríu. ⁶ Ába janügüniña le ñíjin jabeí apóstolugu, ába jayúmuragun lun Búngiu jáu, ába jíchuguni jájabu jawágu lun jabíniruniña.

⁷ Ába gíbetimajaña lan agáambuti lerérun Búngiu lídan sun fulásu, agánwoundeina jagía affíñetiña Jerusalén furése, ába giñe jaffíñerun sarágu fádírugu juríu luágu Jesucrístu.

Ladáürün Estéban

⁸ Adáaguatiña Estéban, le ábanbei wügüri le buínbei láu ubáfu lúma abíniruni lúmagíñeti Búngiu, miláguru lúma seíni jádan gürígia. ⁹ Ábati jagúmeserun gürígia asígeneja luágu, gürígia jagía, tídaangiñetiña jalígílisin juríu to gíriboun “Idámunigu Jóunguaña”, jáma Cirénena, Alejandriana, Cilíciana jáma Ásiana. ¹⁰ Siñáti joun lúma Estéban, ladüga láu líchú áu le líchugubei Sífiri Sándu lun ladímureja. ¹¹ Ábati jafáyeirun wügüriña lun jaríñagun luágu agáamba jamáani adímureja wuríba luágu Moisés lúma luágu Búngiu. ¹² Ábati jafúdagüdüniña gürígia, jáma arúfudajatiña lilúrudun Moisés, jáma wügüriña weirigutiña lídan jaffíñen juríu, ába járugüdüni Estéban, ába janügüni ligíbugiñoun líñun-ágei lúruđu. ¹³ Ába giñe jálugun yéetiña lun jaríñagun luágu lerédera lan adímureja wuríba tuágu témpulu sándu lúma luágu lilúrudun Moisés. ¹⁴ Jaríñaga.

—Agáamba wamúti laríñagun luágu lagúnrinchagubóun lan Jesúsu Nazarétina témpulu, sáansi leíme igáburi le lígirubei Moisés woun.

¹⁵ Dánti jaríjini lúrudugu jáma sun ja ñíbaña ligíbu Estéban, ítara líña camá ligíbu ában ánjeli.

7

Ladímurejan Estéban luágu lufúleisein

¹ Ábati laríñagun fádiri le íñutimaabei lun Estéban.

—¿Inárüni sun cátei le?

² Ába loúnabun.

—Nidújeñu, nagübürigu, agáamba jumána. Weíriguti Búngiu, arúfudaguáti meja lúngua lun Wáguchi Abrahám dan le Mesopotámia lan, lubáragiñe lídin agánawa Harán. ³ Ába laríñagun lun. “Ígirabei bageira jáma bidújeñu, beíba lídoun fulásu le lúnbei narúfuduni bun.” ⁴ Ábati láfuridun Abrahám Caldéagiñe, ába lídin agánawa Harán. Lárigiñe, ába loúnwen lúguchi, ába lanügüni Búngiu Abrahám lídoun fulásu le ñi lubei wagánawa guetó. ⁵ Míchuti ni murúsun múa lun lídan fulásu le, aríñagarügüti lun luágu lachülürüba lan dan lun lánibe lan ageiraü le jáu sun ladügüwagun, láu sún meja marájüñügili lan Abrahám lídan dan ligía. ⁶ Aríñagati Búngiu lun luágu jaganouba lan ladügawagun quei teréncha lídan jageira ámu, luágu idámunibaña lan ñi, amúdirúa jagíame luágu gádürü-san irúmu. ⁷ Aríñagati giñe Búngiu lun. “Nagúseragüdúbaña lílana fulásu le anügúbaliña idámunime, lárigiñeme lásügürün gádürü-san irúmu, ábame jáfuridun ñigiñe, ábame jeséridun nun lídan fulásu le.” ⁸ Adügati Búngiu ában darádu lúma Abrahám, ába lerésibiruni Abrahám circuncisión, liseíname darádu ligía. Ligía, dan lubei lagúriajounbei liraü Abrahám le Isáac, ába lerésibiruni circuncisión luágu widü wéyu láu, itara giñe ladúga Isáac lun Jacób le liraü, adügalei Jacób, le méme giribeí Israél, joun dúusu lirájüñü, ja jagübürigubaña dúusu türüba ja giribaña Israelítagu guetó.

⁹ Lirájüñü Jacób ja, ja binádubaña wagübürigu, ába jagímugajan lun José le jamúlen, ába jalúguruni lun lanügün Ejíptoun quei idámuni. Ñíñein Búngiu lúma José, ¹⁰ ába leséfuruni lídaangiñe sun lídjeri láu líchugun gunfaráandaü lun. Ába lagáñeragüdüni lufúleisein Faraón, le lurúite Ejípto lun, ába líchuguni José ábutime ñi Ejípto lúma tídan lúban Faraón.

¹¹ Ábati ladágarun ában ilámaü lídan fulásu le Ejípto lúma Canaán, deréti meja dan ligía, madáritiñati binádu wagübürigu cába lan jeíga. ¹² Ába lagáambun Jacób luágu níjein lan eígini Ejípto, ába loúnajaniña lirájüñü, ja binádu wagübürigu, ñi. Ligía furúmiñetibeí jaweyasun. ¹³ Le libíaman jóudin, ába larúfudagun José lúngua joun lúbugañanu lúma lamúlen, itara líña lasúbudirüniña urúei lidújeñu José. ¹⁴ Ábati loúnajan José anügei Jacób le lúguchi jáu sun lufámilian, Ejíptoun, ürúwañanu-wein-queínsi gürígia jagía. ¹⁵ Ítara líña lídinbei Jacób agánawa Ejípto, le ñi lubei louwe, ñi lubei giñe jóüwegua binádu wagübürigu. ¹⁶ Átiri irúmu lárigiñe, ába lanügüniwa jábu ñigiñe lídoun fulásu le giribeí Síquem, ába jabunún lídan umúajaü le meja lagáñijabei Abrahám jagamiñe lirájüñü Hamor ñi Síquem.

¹⁷ Dan le layárafadünbei dan lun lagúnfulirun dí múrei le líchugubei Búngiu lun Abrahám, gibeña ladügawagun Israél Ejípto. ¹⁸ Ábati lagúmeserun ában urúei agúmadija Ejípto le ibídíñejabubei lun José. ¹⁹ Ába layéeraguniña urúei ligía warásan jurú, amúdiragua láña binádu wagübürigu, águragüdána jasánigu ja figígiña joun lun jóüwegun, gumúgua lámuga warásan. ²⁰ Lídan dan ligía, ligía lagúriajoun Moisés, ában irájü buídumeraüti, ába jagúriajani lagübürigu jábiñe luágu ürúwa játi. ²¹ Dan lachülürünbei dan lun jáguruni, ába jáguruni, ába tabúduñi liraü urúei Ejíptona, ába tagúriajani quei tiraü. ²² Ligía lafúnrendeirubalin Moisés líchü jáu Ejíptona, áni gabáfutiti lídan le laríñagubei lúma le ladügübei.

²³ Dan le bián-weínjali irúmu láu Moisés, ába lálugun lídin aríjaña lirásan ja ladügawagun Israél, ja ñibaña Ejípto. ²⁴ Ába laríjin ában Ejíptona amúdiragua ában jádaangiñe, ába lídin Moisés íderaguei lidúje, ába leséfuruni láu láfaruni Ejíptona ligía jílagubei. ²⁵ Moisés, jarítaguati luágu jasúbudirúbei lan Israelítagu luágu ligiaba lan layúsura Búngiu lun jésefurún lídaangiñe le gádaanbaliña, jagía, masúbudirun jamúti. ²⁶ Larúgan, ába ladúnragun Moisés jáma biama Israelítagu ageíndagua jámagua, ába yebe labúseerun laráandaragüdüníña jámagua. Ítara líña laríñagunbei joun. “Ában mémetia mútu jugúya, ¿ca uágu jageíndagua jámagua?” ²⁷ Ábati ládaruni wügüri le áluajabei wurüba lúma le ában, ába laríñagun lun. “¿Ca íchubalibu ábutime lúma agúseragüdútime wádan?” ²⁸ ¿Buséntibu giñe háfarunina quei háfaruni Ejíptona ligía gúñaarü?” ²⁹ Dan lagáambuni Moisés cátei le, ába lanúrajan, ába lídin Madiáoun. Ába leréderun agánawa ñi quei teréncha, ába jáguchi lan bián irájüñü ñi.

³⁰ Bián-weín irúmu lárigiñe, ába lasálriragun ában ánjeli lun lídan fulásu mageírawati, yaráfa lun wübü le giribeí Siná, liábin lun quei wátu geméti lídan ában búbugati. ³¹ Ába laweíridun lanígi Moisés láu cátei le laríjubei, dánti layárafadun lúntima laríjini buídu, ába lagáambun laríñagun lumálali Wabúreme Búngiu. ³² “Áu Jabúngiute binádu bagübürigu, Lubúngiute Abrahám, Lubúngiute Isáac lúma Jacób.” Ábati lagúmeserun Moisés adádagara láu anúfudei, májaali ni lun laríjin ñijin. ³³ Ába laríñagun Búngiu lun. “Gídáboun bigeídin lueígiñe bugúdi, ladúga fulásu le ñi bubei rára, fulásu sánduti. ³⁴ Aríja náali jasúfurirun numútuniña Ejípto, agáamba náali jagúajan láu igárigu, neséfuraaña lubeíti. Jígábu lubeíti, noúnajadibu Ejípto.”

³⁵ Láu sun mebéresen jamá láu Moisés, álügüda jamei ca lan íchubalin ábutime lúma agúseragüdútime, oúnaja lumúti Búngiu quei ábuti lúma quei eséfujati, adímurejeina Búngiu

lídaangiñe ánjeli le asálaragubei lun lídan búbugati. ³⁶ Moisés aságarubaliña binádu wagübürigu Ejíptogiñe, adüga ligía miláguru buri lúma buri cátei weiriguti lídan fulásu ligía, lídan Barána Funáti, lúma lídan fulásu mageirawati, luágu bián-wein irúmu. ³⁷ Moisés meme le, ligía aríñagubei joun Israelítagu. “Loúnajaba Búngiu ában proféta jun jádaangiñe guánarügü jibiriña, quei loúnajanina. Adüga jumá gásu láu.” ³⁸ Lídan le añája lubei Israelítagu adamurigu lídan fulásu mageirawati, Moisés méme le, ába ladímurejan lúma ánjeli luágu wübü le Sinai, ába lásügüragüdüni lerérun ánjeli ligía joun binádu wagübürigu. Ligía le erésibirubalin ugánu le adúrurubei lun sun dan lúmagiñe Búngiu lun lásügüragüdüni woun.

³⁹ ‘Májatiña meja binádu wagübürigu jagáambuni Moisés, mebéreseruntiña láu, busénrügü jagía jagíribudun Ejíptoun. ⁴⁰ Ábati jariñagun lun Aarón. “Buséntiwa lun badügün búngiugu woun lun jóudin wabá wabá, ladüga ibídiñeti woun ca lan susérebei lun Moisés, le aságarubaliwa Ejíptogiñe.” ⁴¹ Ábati jadügün ában tiyáwa bágasu lun jasándunme, ába jáfarun anímaalugu lun jadágaragüdün tun jasándun, ába jadügün fédu lun jagúndaarun láu cátei le jadügübei láu jájabu. ⁴² Ábati ladireirun Búngiu jawei, ába ligiruniña lun jájuduragun joun warúguma ja siélubaña. Ítara líña labürüdün tídan jalíburun profétagu.

Jugúya Israelítagu, záfaratün funági anímaalugu lun jadágaragüdün nun lídan bián-wein irúmu le jáubei lídan fulásu mageirawati?

⁴³ Madügün jumúti líra, lubáragiñe líra, barü jumuti jisándun Molóc tídan lágei to jadügüboun lun,

túma tiyáwa warúguma to giriboun Renfán, to giñe janügüboun quei jisándun,

iyáwaü buri ja jadáagun guánarügü lun jájuduragun joun.

Ligía naságarubadün lubei jageiragiñe, noúnajaünme yagüroun méme luei Babilónia.

⁴⁴ ‘Lídan fulásu mageirawati, ñiñoun méja lúban Búngiu to gadíñurúwadiboun jáma binádu wagübürigu, ñi lubei lerédera Búngiu jáma. Adüga lumútu Moisés lúban Búngiu tugúya queisi larúfuduni Búngiu lun lun ladügünun. ⁴⁵ Nújeingua méja muna tugúya jáma jadügawagun binádu wagübürigu, ába janügünun jámawagua lídoun fulásu le ñi lubei wagánawa guetó, dán meja le lagañeirubalin Josué wuríbu jawágu mútu ja mámbaño juríu já meja aganoúbaña ya. Ítara líña, nújeingua lubei lúban Búngiu tugúya lídan fulásu le dari lidáani David. ⁴⁶ Daríti urúei David fuleisei ligíbugiñe Búngiu, ába labúseerún yebe ladügün ában témpulu lun laganóun Lubúngiute Jacób ñi, ⁴⁷ Salomón adügubarun témpulu tugúya, ⁴⁸ láu sun, maganoún lan Búngiu le weirigutimaabei tídan buri ligilisi to jadüga güríga, quei meja laríñaguni proféta.

⁴⁹ Siélu nálabei le ñi lubei nañúura lun narúejan,

ubou, le ñi lubei neméraagugüdei nugüdi.

¿Cába tuwúyeri muna jadüga nun? Líña laríñagun Búngiu.

¿Cátei fulásu le ñi lubei gayára lan neméraagun?

⁵⁰ ¿Ma funági nadüga sun cátei le láu nájabu?

⁵¹ Ába lasígirun Estéban aríñaga joun.

—Ánjein jugúya, derégubeiñoun janígi, magáambaditün lun lerérun Búngiu, ítara jíña quei ja ibídiñejabúbaña lun Búngiu. Súnwandan májatün lun Sífiri Sándu, ítara jíña quei binádu jagübürigu. ⁵² ¿Ca jádaangiñe profétagu mouserun jabáña binádu jagübürigu wuríba? Ni ában, áfaragua jamútiña já meja adímurejabaña luágu liábin Crístu le richáguabei, guetóti dan liábin, ába jalóguruni joun láganiñu, ába jáfaruni jilágubei. ⁵³ Jugúya le erésibirubálin lilúrudun Búngiu jámagiñe ánjeligu, mídintün láu.

Loúnwen Estéban

⁵⁴ Dan jagáambunbalin cátei le, ába jagáñidun buídu, ába lacúnrinjan jári luágu Estéban, le jagáñi lun. ⁵⁵ Ánjein Estéban, buin líña láu lubáfú Sífiri Sándu, ába laríjin siélun, ába laríjini luweirigun Búngiu, lúma Jesúsu rára lueigiñe loúnwenren Búngiu. ⁵⁶ Ába laríñagun joun.

—¡Aríja jumá! Ariagu níña lun siélu darágu, lúma Jesúsu le Wügüri Garaúwarügüti, lueigiñe loúnwenren Búngiu.

⁵⁷ Ába jadáuruni jarigei láu jájabu luei jagáambuni, ába jayábin sun jagía luágun, agúarajeina. ⁵⁸ Ába jaságaruni ubúrugiñe, ába jígirunun geféentiña janáangun lábugiñe laríajaan ában wügüri giriti Sáulo, ába jachámuragun dübü luágun Estéban. ⁵⁹ Sünti añája lan achámuragua dübü luágun, ába layúmragun Estéban lun Jesúsu, ába laríñagun.

—Nabúreme Jesúsu, resíbiboün nuwáni.

⁶⁰ Lárigiñe, ába lájjuduragun, ába lagúaragun.

—Nabúreme, míchigabá dúru jawágun lueigiñe figou le.

Lárigiñe laríñaguni le, ába loúnwen.

8

Leibaajaniña Sáulo ja affñebaña luágu Crístu

¹ Sáulo, gúndaatiti láu láfarún Estéban.

Wéyu méme ligía, ába lagúmeserun ában oúnwenbun eibaajóuni jawágun ja affñebaña luágu Jesucrístu, Jerusalén. Ába janúragun lídoun buri lirájüñü fulásu Judéa lúma Samária le mibetiña gürigia ñi, apóstolugu rügüñanu manúrajan. ² Ába jayábin wügüríña ja deréguatiña jóungua lun Búngiu, ába jábununi Estéban láu sarágu íruni luágu loúnwen. ³ Ábati lasígirun Sáulo eibaajaña affñetiña, ábaja lebélorun tídoun sun múna lun laságaruniña wügüríña jáma würíña adúruujeina, ába loúnajaniña furisunrugun.

Lapúrichijóun ugánu buíti luáguti asálbaruni Samária

⁴ Apúrichija jamúti ja anúrjabaña Jerusaléngiñe ugánu buíti luágu chülü lan Jesucrístu lun lasálbaruniña sun gürigia, sun le ñi lumuti jóudin. ⁵ Ába lídin ában jádaangiñe, gíriti Felípe, lídoun ában ubúrugu Samária, ába lagúmeserun adímureja joun ja ñibaña luágu Crístu. ⁶ Ábaja jóundaragun gürigia, ru jagía jarígei lun le ladímurejabei Felípe, aríja jamei buri giñe miláguru le ladáagubei. ⁷ Ladüga sarágu buri gürigia ja gawágutiña espíritugu wuríbatíña, areídaguatiña, ába buri jáfuridun espíritugu wuríbatíña jagía agúarajeina jádaangiñe, areídagua jagía sarágu derégúdaaña jamá, meibuguntiña. ⁸ Súnti gürigia lídan fulásu ligía, gúndaatiña luágu cátei le.

⁹ Ñíñein ában wügürí lídan fulásu ligía, gíriti Simón, gabíñarajati meja, lúñajaali ayéjeaña gürigia Samariána láu lariñagun joun luágu máma lan furúmieguarügü gürigia ligía. ¹⁰ Agáambaja jamútitíja sun gürigia buídu, jámagiñe ja gudémegutiña dagá jámoun ja weirigutiña, ába jariñagun.

—Íbíja lumúti gürigia le oúnwenbun lubáfu Búngiu.

¹¹ Adúgatiñatíja gásu láu, ladüga lúñajaali ayéjeaña láu labíñarajan. ¹² Dan le jafñerunbei luágu ugánu le líchugubei Felípe joun luágu larúejian Búngiu lúma luágu Jesucrístu, dándu wügüríña quei würíña, ába jabásterún. ¹³ Simón meme ligía ába giñe lafñerun, ába giñe labásterún, ába lagúmeserun afálarei Felípe, le luweírín lanígi láu buri oúnwenbun buri miláguru lúma seíni le ladáagubei Felípe.

¹⁴ Dan le jagáambunbalin apóstolugu ja Jerusalénbaña luágu resíbi jamáali lan Samariána lerérun Búngiu, ába jóunajani Pédro lúma Juan ñi. ¹⁵ Dan le jachülürünbei, ába jayúmuragun jawágu affñetiña ja Samariána lun liábiba Sífiri Sándu jádoun, ¹⁶ ladüga miábíngili lan Sífiri Sándu lídoun ni ában jádaangiñe, badiseirügügiña lídan líri Wabúreme Jesúsu. ¹⁷ Ábati jíchuguni Pédro lúma Juan jájabu jawágu, ába liábin Sífiri Sándu jádoun.

¹⁸ Dan le larijinbei Simón luágu ñúbin lan Sífiri Sándu jádoun gürigia dan le jíchuguni apóstolugu jájabu jawágu, ába lálugun lagáñijani ubáfu ligía jámagiñe láu seínsu. ¹⁹ Ába lariñagun joun.

—Rújumei giñe ubáfu le nun, lun dánme lan níchuguni nújabu luágu furúmieguarügü, lun giñe lerésibiruni Sífiri Sándu.

²⁰ Ábati lariñagun Pédro lun.

—Beíba máfiougatin láu sun biseínsun, ladüga jarítaguatibu luágu gayára lan lagáñijóun cátei le ledéweejan Búngiu. ²¹ Maríchatibu, mafánran bugúya lídan weseríwidun lun Búngiu, ladüga múaraantu banígi ligíbugiñe Búngiu. ²² Ígirabei buríban le, ayúmurguabá lun Búngiu, lun ferúduna lánibu luágu luríban barítangun. ²³ Ladüga aríja numúti luágu buin tíña lan banígi láu wuríbani, áni ragüñu liñálíbu Máfia.

²⁴ Ábati lariñagun Simón.

—Ayúmurgua jumá lun Búngiu nuágu lun masúseredun lan ni cáta nun lídaangiñe le jariñagubei.

²⁵ Lárígiñe jíchugun fe luágu Jesucrístu lúma jadímurejani lerérun Búngiu lídan fulásu ligía, ába japúrichijani apóstolugu ugánu buíti luáguti lasálbaruniña Jesucrístu gürigia lídaangiñe jafígoun lídan sarágu lirájüñü fulásu Samária, luágu jaweíyasun járijoún Jerusaléoun.

Felípe lúma wügürí le Etiópiana

²⁶ Lárígiñe cátei le, ába lariñagun lání Wabúreme Búngiu ánjeli lun Felípe.

—Aráansebá, beíba luágun sur lídaangiñe úma le arárirubei Jerusaléngiñe lun ubúrugin Gáza.

Ligía úma le ásügürubei lídaangiñe fulásu mageírawati. ²⁷ Ába laráanserun Felípe, ába lídin. Luágu leíbuguniwágu, ába ladárirun ában wügürí Etiópiana lubá lubá. Wügürí ligía siñáti garaú lan, ában wügürí weiriguti, ligía giñe gamánijaribei láu sun tiseínsun Candáce to luríete Etiopía. Liábíñati wügürí ligía Jerusaléngiñe lárígi lídin ájuduragua lun Búngiu.

²⁸ Lagríbuduñáti lageíroun, ñun tídan ában cárü, alíjeinalóun lílíburun proféta Isaías. ²⁹ Ábati lariñagun Sífiri Sándu lun Felípe.

—Yaráfabá tuágun cárü túra.

³⁰ Ába leíbaagun tuágun cárü, ába lagáambuni lalíjaña lan tídan liliburun Isaías, ába laríñagun lun.

—¿Gunfaráanda bumútisan le balíjabei?

³¹ Ába laríñagun wügüri ligía lun.

—¿Ída lubági gunfaráanda náani, úaga cába lan afúnraanguágüdei nun?

Ába laríñagun lun Felípe lun ládínun lúmoun lun lañúurun loúbagiñe.

³² Niján buri dimúrei le lalíjabei.

Quei mudún, lanügüwa lun lafarún jilágubei, ítara quei leréderun mudún maníñu jagíbugiñe ja ásarubalín líyu, ítara líña gíñe maríñagun lan ni cáta.

³³ Ünabuti lanügün, áni michugúnwati lirícha lun, siñábei ladímurejoún jawágu ladúgawagun, ladüga gumúja lan labágaridun ubouágu.

³⁴ Ába laríñagun wügüri ligía lun Felípe.

—Adúgabei fuleisei nun, aríñagabei nun, ¿cáteisan le uágubei laríñagei wügüri le abürújabei dimúrei le, luoúgua, ódi luágu ámu?

³⁵ Ábati lagúmeserun Felípe arúfudajei Lerérun Búngiu lun, lúmagiñe le nígiñe lubei lagúmesera alíja, ába líchuguni ugánu luáguti Jesúsu lun. ³⁶ Dánti le jásügürünbei lídaangiñe ában fulásu le ní lubei dúna, ába laríñagun wügüri ligía.

—Nijántia dúna, ¿siñátisan nabásterun?

³⁷ Laríñaga Felípe lun.

—Ánjein affíñe bubei luágu Jesucrístu táu sun banígi, gayáraati babásterun.

Laríñaga wügüri ligía lun.

—Affíñetina luágu Jesucrístu lan Liraübei Búngiu.

³⁸ Ábati laráramagüdünnun cárü, ába jarárirun biángubei jagía dúnarugún, ába labásterágüdüni Felípe. ³⁹ Dan jamúdeirun dúnarugugiñe, ába lanügüni láni Búngiu Espíritu Felípe nígiñe, ába maríjin láali lan wügüri ligía. Ába lasígiruni leíbugun, gúndaañu. ⁴⁰ Ába ladáriragun Felípe lúngua Azóto, ába lídín lídaangiñeina fulásu apúrichijeinalei ugánu luáguti Crístu darí lachülürün Cesaréa.

9

Lerésibiruni Sáulo Crístu queisi lasálbaragüle

¹ Sun dan ligía, merédeci lasiadiruniña Sáulo affíñetiña luágu Jesucrístu. ² Ligía lídínbei lúmoun fádiri íñutimaati lídan jafíñen juríu amúriaja gárada láutu ubáfu lun lídín tídan buri jalígílisin juríu to Damáscoboun áluajaña ja afálarubalin lémeri Crístu lun lanügüniña adáüragua Jerusalén, dándu wügüriña quei würiña. ³ Luágu leíbuguniwágu, dan yaráfaali lun Damáscó, sódini ába ladúnraagun ában larúgounga siélugiñe, geyégua láu. ⁴ Ábati lábúrujan Sáulo múarugún, ába lagáambun laríñagun ában umálali lun.

—Sáulo, Sáulo, ¿ca uágu beíbaajana?

⁵ Ábati laríñagun Sáulo.

—¿Cátabusan Nabúreme?

Ába laríñagun umálali ligía.

—Jesúsu áu, le méme beíbaajabei. ⁶ Sarába, belúba ubúrugin, laríñawagúba bun ní cába lan badüga.

⁷ Wügüriña ja úarabaña lúma Sáulo lídan luweiyasun, ába jaráramun láu luweírín janígi ladüga agáamba jamúti umálali, áni maríjin jamúti le adímurejabei. ⁸ Ába lásaarun Sáulo múarugugiñe, dan le léfegechúnbalin lágu, maríjinjali. Ábati járügüdüni lújabu, ába janügüni ubúrugin Damáscó. ⁹ Ába leréderun ürúwa wéyu ní maríjina, meígin líña, mátun ní cáta.

¹⁰ Níñein ában affíñeti luágu Jesucrístu ní Damáscó gíríti Ananías, le únbei layáwadagua Wabúreme Jesúsu, ába laríñagun lun.

—¡Ananías!

Ába loúnabun.

—Anája ya, Nabúreme.

¹¹ Ábati laríñagun Jesúsu lun.

—Beíba guetó guetó luágu úma le gíríbei Surúti, danme le bachülürün lúbiñe Júdas, balügüdjame luágu ában wügüri Társona gíríti Sáulo. Badárirubei ní ayúmuragua lun Búngiu, ¹² áni ayáwadaguaali ában wügüri gíríti Ananías lun, ába líchuguni lújabu luágu lun gayára lan laríjin.

¹³ Dan lagáambunbalin Ananías cáte le, ába laríñagun.

—Nabúreme, gíbeeñátia abájúdagutiña nun luágu wügüri ligía lúma luágu sun wuríbani le ladáagubei joun ja affínebaña buágu, Jerusalén. ¹⁴ Guetó, líabiña ñájoun láu ubáfu jámagiñe jábutigu fádirigu lun ladáüraguniña sun ja bánigubaña.

¹⁵ Ába laríñagun Jesúsu lun.

—Beíba, ladüga anúadira náali wügüri ligía lun ladímurejan nuágu joun güriía ja mámabaña juríu lúma joun jarúitegu, lúma giñe joun Israelítagu. ¹⁶ Narúfudubei sarágu cáte le lúnbei lasúfuriruni nuegiñe lun.

¹⁷ Ábati lídin Ananías lídoun fulásu le ñí lubei Sáulo. Ába lebelurun múnadoun, ába líchuguni lújabu luágu, ába laríñagun lun.

—Nidúje Sáulo, loúnajañadina Wabúreme Jesúsu le arúfudagubei lúngua bun luágu üma le ñígiñe lubei biábin, lun gayáraaya lan baríjin, lun giñe berésibiruni Sífiri Sáundu.

¹⁸ Lídan óra ligía, ába leíguadun camá jamuga arúraü luegiñe lágu, ábaya laríjin. Lídan óra ligía, ába labásterún. ¹⁹ Lárígiñe, ába leigin, ábaya lejéredun, ába leréderun átiri wéyu jáma affíñetiña ja aganoúbaña Damáscu.

Lapúrichijan Sáulo Damáscu

²⁰ Ába lagúmeserun Sáulo apúrichija tídan buri jalígilisin juríu, laríñaga luágu Jesúsu lan Liraúbei Búngiu. ²¹ Súnti ja agáambubalín, ába laweíridun janígi, jaríñagati.

—¿Másan niján wügüri léñaja eibaajabáliña ja afálarubalin Jesúsu Jerusalén? ¿Ma ligía méme le ñúbinbei ya lun lanáanguniña adáüra, lun ledéregeruniña joun jábutigu fádirigu juríu?

²² Ábatimá lapúrichijan Sáulo láu anígi, arúfudei luágu Jesúsu lan Cristubei le lúnbei lasálbaruniña güriía lídaangiñe jafígoun, darí lun labúlieidaguágdün jáu juríu buri ja aganoúbaña Damáscu.

Leséfurun Sáulo jawei juríu

²³ Lárígiñe sarágu wéyu, ába jelédegun juríu lun jáfaruni Sáulo jilágubei, ²⁴ ába lasúbudirawagüdün le jabúseerubei jadügün lun Sáulo. Wéyuagu, áriebu, jagúrabajanja juríu luágu béna le áfuridagülei le láni ubúrugu Damáscu lun jáfaruni jilágubei. ²⁵ Ába jíchuguni affíñetiña lídoun ában faníñe weíriri, ába jarárigüdüni áriebu luegiñe barieru le geyégubei láu ubúrugu, ába leséfurun.

Sáulo ubúrugu Jerusalén

²⁶ Dan le lachúlürünbei Sáulo Jerusalén, ába yebe lálugun ládaragun lúngua jádoun affíñetiña, sun jagía, janúfudetiña luei, ladüga maffíñetiñá yebe luágu affíñejali lan luágu Jesucrístu. ²⁷ Ába lanügüni Bernabé jagíbugíñoun apóstolugu. Ába labájúdagun joun luágu laríjini Sáulo Jesúsu luágu leibuguniwágu, lúma luágu ladímurejan Jesúsu lun, lúma luágu lapúrichijan Sáulo furáangu luágu Jesúsu ubúrugu Damáscu. ²⁸ Ábati jerésibiruni Sáulo queísi jániugu, ába leibugun jáma Jerusalén, ²⁹ apúrichijeina luágu Wabúreme Jesúsu furáangu. Lárígiñe ladímurejan luágu Jesúsu jáma juríu ja adímurejabaña güriégu, asígeneja ligía jáma, ába jabúseerun jáfaruni jilágubei. ³⁰ Dan le jasúbudirúnbalin affíñetiña cáte le, ába janügüni Sáulo ubúrugun Cesaréa, ñígiñe ába jóunajani Társoun.

³¹ Lídoun buri dan ligía, buíti jóuserúniwa affíñetiña luágu Jesucrístu ja aganoúbaña Judéa, Galiléa, lúma Samaría. Ába jedérebugüdün lídan jafíñen luágu Jesucrístu, falájamei le lubeiwei, resíbi jagía gurásu lúmagiñe Sífiri Sáundu. Ába agánwoundeina jamá affíñerutiña.

Lareídagun Enéas

³² Dan le lebelújaña lubei Pédro lídan buri fulásu lun líderaguniña ja affíñeñaabaña luágu Jesucrístu, ába giñe lídin aríjaña lánigu Búngiu ja ubúrugubaña Lida. ³³ Ñi ladárira ában wügüri gíriri Enéas, wídü irúmu láu gabánarugu láu derégüdaü. ³⁴ Ába laríñagun Pédro lun.

—Enéas, areídaguagüda lumútibu Jesucrístu. Sarába, aráanseboún bigábana.

Ába lásaarun Enéas óra ligía. ³⁵ Ába jaríjini sun ja aganoúbaña fulásu buri Lida lúma Sarón, ába jígiruni binádu jafíñen, ába jafíñerun luágu Jesúsu.

Tágyugun Dórcas

³⁶ Lídan meja dan ligía, ñíñoun meja ában affíñetu aganoútu Jópe, gírítu Tabíta, lídan jerérun güriégu, gírítu Dórcas. Würi tugúya, súnwandan táu adüga buíti, íderagua tugúya gudémetiña. ³⁷ Lídoun dan ligía, ába tasándirun Dórcas, ába toúnwen, lárígiñe jágawagüdünun, ába jaríwachaguagüdünun. ³⁸ Yaráfati Jópe lun Lida le ñí lubei Pédro, queíti jagáambuni affíñetiña luágu njein lan ñi, ába jóunajan bián wügüriña aríñaga lun.

—Queímoun Jópe, oúfuda.

³⁹ Ábati lídin Pédro jáma. Dan le lachülürünbei, ába janügüni tídoun rúmu to ñi tubei jíláaru, ába jagúriridágun sun wúríña ja jíláguaañábaña úmari láu, ayájuaja tárigi, arúfudajoún buri dínguu túma simísi tó buri tájuchaguboún Dórcas dán meja moúnwengiru, lun. ⁴⁰ Ába láfuridagüdüniña Pédro sun ja ñíbaña, ába lájuduragun, ába layúmuragun lun Búngiu. Ábati laríjin tuágun jíláaru, ába laríñagun tun.

—Tabíta, sarába.

Ábati téfegechuni tágu, dan taríjini Pédro, ába tiñúrágun túngua. ⁴¹ Ába lárügüdüni tújabu, ába lásaaragüdünnun. Lárigiñe, ába lagúarun joun wúríña jagía jáma jíbiri affíñetiña ja ñíbaña, ába larúfudunun joun, wínwañu. ⁴² Ába lagaambún cátei le lídan sun ubúruгу Jópe, ába sarágu jamá affíñerutiña luágu Jesucristu. ⁴³ Ába leréderun Pédro sarágu dan lídan ubúruгу ligía, lúbíñe Simón le aráansejabei úraü.

10

Loúnajan Cornélio ougei Pédro

¹ Ñíñein ában wügüri ubúruгу Cesaréa gíriti Cornélio, gumándan joun súdeara ja Italiána. ² Wügüri ligía jáu sun lufámilian, derégeguatiña joúngua lun Búngiu, judúguatiña lun Búngiu láu sun máma jamá juríu. Rúti buri giñe sarágu seínsu lun jíderawagun juríu, áni súnwandan layúmuragun lun Búngiu. ³ Luágu ában wéyu, quei buri ladaúnrun úrúwa rábounwéyu, ába lasáliragun ában láni Búngiu ánjeli lun, furáangu, ába laríñagun lun.

—¡Cornélio!

⁴ Ába leréderun Cornélio aríaguei ánjeli ligía láu sarágu anúfudei, ába laríñagun.

—¿Ca babúseerubei, Nabúreme?

Ába laríñagun ánjeli ligía lun.

—Agáamba láali Búngiu bayúmuragun, aríjalei buri cátei le badügübei lun bíderaguniña gudémetiña. ⁵ Oúnajabá lubeiti wügüriña ubúruгу Jópe lun joúguni Simón, le giñe gíribei Pédro, lun líabin lun. ⁶ Lúbíñe Simón le aráansejabei úraü, le gábanbei laru barána.

⁷ Dan le ñüdüñjali ánjeli le adímurejabei lúma Cornélio, ába lagúarun joun bíama jádaangiñe lumúsuniña lúma ában lisúdearan, súdeara ligía, ában wügüri derégeguati lúngua lun Búngiu, leménigira Cornélio. ⁸ Ába labájüdaguni sun cátei joun, ába loúnajaniña ubúruгу Jópe.

⁹ Larúgan amídirugu, sun ayárafadeina jamá wügüriña ja lun Jópe, ába lamúdeirun Pédro luágun tábulugu múna le fadábei, ayúmuragua lun Búngiu. ¹⁰ Weiríjaliti lílama óra ligía, busénjali leigin. Dan le añája lan aráanserei leigin, ába lasáliragun ában cátei lun ítara. ¹¹ aríja lumúti lánjunrenchun siélu, ába tiábin ában cátout camá jamuga gamísa weírítu gúragu lueigiñe gádürü tárigei, tiábin arárireina múarugun. ¹² Tídan gamísa tugúya, ñíñanu sun jawúyeri anímaalu, gádürüguaga tugúdi, jéwe, jáma dunúru. ¹³ Ábati lagáambun laríñagun ában umálali lun.

—Sarába Pédro, áfarabá jádaangiñe anímaalu ja lun beigin.

¹⁴ Ába loúnabun Pédro.

—Uá, Nabúreme, meigiñajágidina ni cáta le wanügübei quei mabuídunti según lílúruden Moisés.

¹⁵ Ábayati ladímurejan umálali ligía lun, ába laríñagun lun.

—Le cátei le labuíduragüdünnun Búngiu, mariñagabá luágu luágu mabuídun lan.

¹⁶ Úrúwañein weíyaasu lasúseredun cátei le, lárigiñe, ábaya tamúdeirun gamísa tugúya siélun. ¹⁷ Súnti niján lan Pédro láu luweirin arítangun luágu, asáminara ca lan laníchigübei cátei le laríjubei, ligía jachülürün luwügüriñan Cornélio, álügüdadeina tuágu lúban Simón. ¹⁸ Dan jachülürün tubéneri múna, ába jalügüdejagan rein ánjein ñi lubei lagánawa ában gíriti Simón le giñe únbei jaríñaga Pédro. ¹⁹ Queiti buga nijágu lan Pédro asáminara luágu cátei le asáliragubei lun, ába laríñagun Sífiri Sándu lun.

—Añája úrúwa wügüriña álugabu, ²⁰ raríba, oúfudabá, beíba jáma láu affíñeni ladüga áu lan oúnajabalíña.

²¹ Ábati larárirun Pédro le ñíjin jabei wügüriña ja loúnajabaña Cornélio, ába laríñagun joun.

—Áu le jáluajabei. ¿Ca gabügürübalün?

²² Ába jaríñagun.

—Loúnajan gumándan le gíribei Cornélio wagía, ában wügüri surúti, derégeguati lúngua lun Búngiu, jínsiñeti joun sun juríu. Núbinti ában ánjeli aríñaga lun lun loúnajan oúgabu lun bídin lúbíñe, lun lagáambuni le lúnbei baríñaguni lun.

²³ Ábati lebélaagüdüniña Pédro, ába jeréderun lúma ñi áriebu ligía. Larúgan, ába lídin Pédro jáma, ñüdüntiña giñe jádaangiñe affíñetiña ja aganóbaña Jópe jáma.

²⁴ Larúgan, ligía jachülürün Cesaréa, le ñi lubei Cornélio agúrabajaña jáu lidújeñu jáma jabuídun-ágei lumádagu ja lamísurajabaña. ²⁵ Dan lachülürün Pédro, ába láfuridun Cornélio

erésibirei, ába lájuduragun ligíbugiñe láu sarágu inébesei. ²⁶ Ába liñúraguni Pédro, ába laríñagun lun.

—Ráramabá, wügürí giñe áu bíledi.

²⁷ Súnti niján lan adímureja lúma, ába lebélorun, ába ladárirun sarágu gürígia adámuriñu ñi.

²⁸ Ábati laríñagun Pédro joun.

—Subúsi jumúti luágu mája lan wafñen wagía juríu lun jóundaragun juríu jáma ja mámabaña juríu quei jugúya, ni lun webélurun tídoun jában luei wasárirun mabuidunga ligíbugiñe Búngiu. Wel, arúfuda láali Búngiu nun luágu mabúseerun lan lun nouseruniña ja mámabaña juríu queisi gürígia mabuiduntiña. ²⁹ Ligía nánjanrunbei niábin dan le bouñajanbei nuágu. Buséntina jamúgati nasúbudiruni ca lan lébubei jóunajan nuágu.

³⁰ Ábati loúnabun Cornélio.

—Úrúwa wéyu guetó, queíburi óra le, ñáñadina núbiñe ayúmuragua lun Búngiu ladaürün úrúwa rábounwéyu, queisi wéchun, ligía lasáriragun ában wügürí nun táu ában dáuguaú mirítu.

³¹ Ába laríñagun nun. “Cornélio, agáamba láali Búngiu bayúmuragun, jarítaguaaliti luágu buri cátei le badügubei lun bíderaguniña gudemetiña. ³² Oúnajabá lubeiti wügüríña ubúruгу Jope oúgei Simón le giñe gíribei Pédro, lúbiñe ábanya Simón aráansejati úraú, le gábanbei láru barána, ñi lagánawa.” ³³ Ába lubeiti nouñajan ougabu furése, áni buítiti badúga biábin. Guetóti awánja sun wagía ya ligíbugiñe Búngiu, buséñiwati wagáambuni le laríñagubei Wabúreme Búngiu bun lun baríñaguni woun.

Lapúrichijan Pédro lúbiñe Cornélio

³⁴ Ábati lagúmeserun Pédro adímureja, ába laríñagun.

—Subúdi náali guetó luágu ában lan lábu lanúgüniña Búngiu sun gürígia. ³⁵ Resibirügü lumútiña sun ja inébejabúbaña lun áni adúga jamei le buídubei, dándu juríu quei ja mámabaña juríu. ³⁶ Adímurejati Búngiu joun ladúgawagun Israél, adímurejeina ugánu luágu ti gayára lan jaráandarun gürígia luma Búngiu lídaangiñe Jesucrístu, le Jabúremebei sun gürígia. ³⁷ Jugúya, subúdi jumúti cátei le asúserudubi jageira juríu buídu, le agúmeserubei Galiléa lárigiñe lapúrichijan Juan, áni abásteragúdaja ligía. ³⁸ Subúdi jumúti luágu rúlaani Búngiu lubáfu Sífiri Sándu lun Jesúsu Nazarétna, luágu meja giñe ladaágun buíti, lúma lareidaguagúdüniña ja asúfurirubaña lábugiñe lubáfu Máfia. Ladügünbalin buri meja cátei le, ladúga ñíñein lan Búngiu lúma. ³⁹ Wagía geféentiwa luágu sun cátei le ladügubei Jesúsu Jerusalén lúma lídan sun líbiri jageira juríu. Lárigiñe, ába jáfaruni jilágubei láu jádaraguní luágu ában gurúwa. ⁴⁰ Sarágúda lumúti Búngiu lídaangiñe ouweni luágu lúruwan wéyu, ába larúfudaguagúdüni lúngua winwañu woun. ⁴¹ Marúfudagúnti lúngua joun sun gürígia, lueidügüya woun, wagía le anúadaja láañabaña Búngiu lúmagiñe binárü quei geféentiña luágu lásaarun lídaangiñe ouweni. Jóutiwa lúma, gurá wagía lúma lárigiñe lásaarun lídaangiñe ouweni lúnya labágaridun. ⁴² Ába loúnajaniwa apúrichija joun gürígia luágu, lun giñe waríñaguni luágu rúlaali lan Búngiu Jesúsu méme le lun lagúseragúdüniña ja winwangítabaña jáma ja jiláguaañabaña dánme le lagíribudun ubouágun. ⁴³ Adímurejaaña meja giñe sun profétagu luágu Jesúsu lúmagiñe binárü, luágu sun lan ja affínebaña luágu, resibi jamáni ferúdu luágu jaffigoun.

Jerésibiruni ja mámabaña juríu Sífiri Sándu

⁴⁴ Nígili Pédro adímureja, ligía liábin Sífiri Sándu jádoun ja agáambajabalin ladímurejan. ⁴⁵ Játi juríu ja affíñetiña luágu Jesucrístu ja ñúbinbaña úara lúma Pédro, ába laweíridun janígi láu liábin Sífiri Sándu jádoun ja mámabaña juríu. ⁴⁶ Agáamba jamútiña adímureja dimúrei le mámbabei jerérun, adímureja jagía luágu luweírigun Búngiu. ⁴⁷ Ábati laríñagun Pédro.

—¿Majoúabei funági lun jabásterun gürígia ja, quei resibi jamáali lubei Sífiri Sándu queígubeirügü wagía?

⁴⁸ Ába lichugun dimúrei lun jabásterun lídan líri Jesucrístu. Lárigiñe, ába jayúmuragun lun Pédro lun leréderun átiri wéyu jáma.

11

Labájüdagun Pédro joun tilana ligíli to Jerusalénboun luágu le asúserudubei Jope

¹ Ába jagáambuni apóstolugu jáma jíbiri affíñetiña ja Judéabaña luágu áñjaaña lan giñe ja mámabaña juríu lun láni Búngiu ugánu luágu ti Wasálbaragüle, Jesucrístu. ² Dánti le lagíribudun Pédro Jerusalénun, ába jachúrajani juríu ja affíñetiña, ³ jaríñaga.

—¿Cámesan bídin aríjaña ja mámabaña juríu, áni jou amúrü jáma?

⁴ Ábati labájüdaguni Pédro sun le asúserudubei joun lúmagiñe lagúmesaja, ába laríñagun.

⁵ —Ubúruñañadina Jope, ayúmuragua lun Búngiu, ligía naríjin ában cátei lasáriragun nun camá jamuga ában gamísa weírítu tarárirun siéluigiñe, gürágu lueígiñe gádürü tarigei, tiábin chülü le ñí nubei. ⁶ Dan le naríjin tuágun buídu lun naríjin ca lan tídaanbei, ába naríjin

anímaalugu gádürügua tugúdi ñi, anímaalugu gáñitiña, jéwe, jáma dunúru. ⁷ Ába nagáambun lariñagun ában umálali nun. “Sarába Pédro, áfarabá jádaangiñe, jóubei.” ⁸ Ába nariñagun. “Uá, Nabüreme, ladüga meigiñajágidina ni cáta le wanügübei quei mabuídunti segün lilürudun Moisés.” ⁹ Ábayati ladímurejan umálali sielugiñeti ligía nun, lariñaga nun. “Le cátei le labuíduragüdün Búngiu, maríñagabá luágu luágu mabuídun lan.” ¹⁰ Ürüwañein weíyaasu lasúseredun cátei le, lárigiñe, ábaya tamúdeirun siélun. ¹¹ Lídan óra ligía, ligía jachülürün ürüwa wügüríña tídon múna to ñi nubei, oúnajóutiña Cesaréagiñe álugana. ¹² Ába lariñagun Sífiri Sándu nun lun nídin jáma láu affiñeni. Nüdüntiñá giñe sísi affiñetiña ja núma. Dan wachülürün Cesaréa, ába webélurun sun wagía lúbiñoun ában wügüri, ¹³ le abájüdagubei woun luágu nege laríjin ában ánjele rára lúbiñe, ába lán nege lariñagun ánjele ligía lun. “Oúnajabá wügüríña lun jóudin ubúruгу Jópe óugei Simón le giñe gíribei Pédro, ¹⁴ lariñagubei bun ída lúba lan gayára lan basálbarun jáu sun bufámilian.” ¹⁵ Dan nagúmeserünbei adímureja joun, ába liábin Sífiri Sándu jádoun quei meja liábin wádoun furúmiñe. ¹⁶ Ábati narítagn luágu lé meja lariñagunbei Wabüreme. “Inárüni luágu badíseigüda lan Juan láu dúna, ánjein Búngiu, labásteragüdübadün láu Sífiri Sándu.” ¹⁷ Ánjeinti ru lubálin Búngiu líbe le líchubei woun, wagía le affiñeibe luágu Jesucrístu, joun, çcátanañadináti lun neréderubei lan le labúseerubei Búngiu ladüga?

¹⁸ Dánti le jagáambuni affiñetiña ja Jerusalénbaña cátei le, ába jámanichun. Ába jadímurejan luágu luweírigin Búngiu, ába jariñagun.

—¡Rújali lubei giñeti Búngiu ubáfu joun ja mámabaña juríu lun jasáansiruni jagáburi, lun gayára lan jabíjin íbágarí magúmuchaditi!

Ligílisi to Antioquíana

¹⁹ Dan le láfarünbei Estéban, ába giñe jagúmeserun eíbaajaña ja jíbiri affiñetiña, ába janúrajan jíbiri chülü Fenícia, Chípree, luma Antioquía. Ñi jíchigei ugánu luáguti lasálbaruniña Jesucrístu güriña lídaangiñe jafígoun jóunrügü juríu, máma joun ámu güriña. ²⁰ Ánjeinti affiñetiña ja Chípreea jáma Círenena, ába jachülürün Antioquía, ába giñe jadímurejan joun ja mámabaña juríu, ába jíchuguni ugánu luáguti Wabüreme Jesucrístu joun lun jasálbarun. ²¹ Níñein lubáfu Búngiu jáma affiñetiña jagía, sarágu ja mámabaña juríu, ába jígiruni binádu jaffiñen, ába jaffiñerun luágu Jesucrístu.

²² Dan lachülürünbei ugánu le lábun jagáambun affiñetiña ja Jerusalénbaña, ába jóúnajani Bernabé Antioquíoun. ²³ Dan lachülürünbei Bernabé, ába laríjini luágu binílaaña lan Búngiu güriña ja mámabaña juríu, ába lagúndaarun sarágu. Ába labímejaniña súngebubei lun jafálaruni Wabüreme Búngiu táu sun janígi. ²⁴ Bernabé, ában meja wügüri buíti, derégeguati lúngua lun Sífiri Sándu le gumúti, buin líña giñe láu affiñeni luágu Jesucrístu, itara líña lagáñeirun sarágu güriña lun Jesucrístu.

²⁵ Lárigiñe, ába lídin Bernabé Társo áluajei Sáulo, dan ladáriruni, ába lanügüni Antioquíoun. ²⁶ Ába jeréderun ñi jáma tílana ligílisi ában írúmu, arúfudaja joun sarágu güriña. Ní Antioquía laguarúa joun affiñetiña “Cristiánugu” furúmiñe.

²⁷ Lídan dan ligía, ába jóúdingua já buri profétagu Jerusaléngiñe lun Antioquíoun. ²⁸ Ában jádaangiñe, gírítí Agabo, ába laráramun jádan affiñetiña, ába lariñagun láu le lasúbudirágüdübei Sífiri Sándu lun luágu liábiba lan ában oúnwenbun ilámaü lídan sun ubou, áni suséreti lídan lidáani larúeijan Cláudio. ²⁹ Ábati jóúndaragun affiñetiña ja Antioquíana lun jóúnajan seínsu joun affiñetiña ja Judéabaña segün le jayáraati íchiga. ³⁰ Itara líña jadügüni, ába jóúnajani seínsu ligía lúma Sáulo joun tábutigu jalgílisin affiñetiña Judéana.

12

Lóunwen Jacóbo lúma ladaürün Pédro

¹ Lídan dan ligía, ába lagúmeserun urúei Heródes eíbaajaña jádaangiñe affiñetiña. ² Ába láfaragüdüni Jacóbo le lamúlen Juan táu efeín, ³ queiti laríjin láu gúnda jamá juríu láu cátei le, ába giñe lanügüni Pédro adáúra. Lídan buri wéyu le fédu le ídaanbei teigüta feín magánatu ísi lasúsereda cátei le. ⁴ Lárigiñe lanügüni Heródes Pédro adaúra, ába ládaruni furísunrugun jáu díisi-sísi súdaaragu oúnigira gádürü gádürü, larítagn lun yebe laságaruni jagíbugiñe lílana fulásu lárigiñe fédu lun lagúserun. ⁵ Níñein lubeíti Pédro furísunrugu toúnigiwañu buídu, merédeti jayúmuragun tílana ligílisi lun Búngiu luágu.

Leséfuruni Búngiu Pédro furísunrugúgiñe

⁶ Áriebe le lubáragiñe wéyu lé yebe lúnbei laságaruni Heródes Pédro jagíbugiñoun güriña, larúmuguña Pédro jamídaangua bián súdaara, gürágu ligía láu bián güriñgüri, jámaya bián súdaara luágu béna oúnigira. ⁷ Sódini, ligía lasáliragun ában láni Wabüreme ánjele, ába

larúgoungadún furísunrugú. Ába lagúuruni ánjeli ligía loúbawagu, ába lagáguduni, ába laráñagun lun.

—Sarába furése.

Ábati láburujan güiringüri lueigiñe lújabu Pédro, ⁸ ába laráñagun ánjeli ligía lun.

—Murúbei bubéltin, daúbounme bigeídin.

Lárigiñe ladügüni Pédro sun líra, ába laráñagun ánjeli ligía lun.

—Daúboun babíte, falábana.

⁹ Ába láfuridun Pédro lárigi ánjeli ligía, ibídiñoun lun ánjein inárüni lubei lúmoun máma lan inárüni cátei le ladügübei ánjeli ligía. Genégetimáati lun camá gewénediñein. ¹⁰ Ába jásügürün jáu furúmiñetiña oúnigirutiña, sügü jamaña jabíaman, dánti le jachülürün luágun béna le gürábu le úmadagiñebei, ába lánjunrenchun lúngua. Ába jáfuridun, lárigiñe jánjiñuragún ában úma, ába lígiruni ánjeli ligía Pédro lábugua. ¹¹ Ligiaali lárügüdagun Pédro lúngua, ába laráñagun.

—Aná guetó, subúdi náali luágu oúnaja láali lan Búngiu ánjeli lun leséfurunina luei Heródes lúma luei sun le yebe jabúseerubei juríu jadügün náu.

¹² Asáminareína ligía Pédro luágu cátei le, ába lídin túbiñoun María to lúguchu Juan Márcos, le ñí jabei sarágu gürgía adamuriñu ayúmuragua lun Búngiu luágu. ¹³ Dan lacaüjan luágu lubéneri бүрүрү, ába táfuridun ában irájü músu, giritu Róde, aríja ca lan agúajabei. ¹⁴ Dan tasúbudiruni luágu Pédro lan luágu lumálali, bulíei tumúti tánjunrenchuni béna, le luweírín tugúndan, ábarüga teibaagun múnadoun awísaja luágu niján lan Pédro bénabu. ¹⁵ Ábati jaríñagun tun.

—¡Lülüjaali bául!

Ába taríñagun joun luágu choúru tan luágu ligía lan. Ába jaríñagun.

—Máma ligía, fágua láfurugu.

¹⁶ Niján mémeti Pédro acañja luágu béna. Dan jánjunrenchuni, ába laweírídun janígi dan le jaríjini. ¹⁷ Ába líchugun seíni joun láu lújabu lun jámanichun, ába labájüdaguni joun ída líña lan laságaruni Búngiu furísunrugúgiñe, lárigiñe, ába laráñaga joun.

—Abájüdagua jumei cátei le lun Jacóbo lúma joun jíbiri affiñetiña.

Ábati láfuridun, ába lídin lídoun ámu fulásu.

¹⁸ Dan larúgadunbei, niján luwúyerigu samínaü jádan súdaara, ladüga ibídiñeti joun ca lan susérebei lun Pédro. ¹⁹ Ába loúnajan Heródes áluajei, quei madári jamáni, ába lálügüdaguniña súdaara já buga oúnigirubalin, lárigiñe, ába láfaraguágüdüniña jilágubei. Lárigiñe, ába láfuridun Heródes Judéagiñe, ába lídin agánawa Cesaréa.

Loúnwen Heródes

²⁰ Weíriti ligáñi Heródes jáma gürgía ja aganoubaña Tíro lúma Sidón, ánjein jagía, ába jebélorun lídoun ában arítangun lun jóúnajan wügüriña lun jadímurejan lúma luágu jafúleisein. Dan le jachülürün, ába jagáñeiruni Blásto, ában wügüri íñuguti láni Heródes, lun líderaguniña adlíjei sun cátei, ladüga lageiragiñe Heródes jabíja eíjini. ²¹ Ába lagúaragüdüñ Heródes jawágu luágu ában wéyu, wéyu ligía, ába ladáürun lanáangun to lanáangun urúei, ába lañúurun luágu lála le ñígiñe lubei lagúmadíja, ába ladímurejan joun. ²² Ábati jagúmeserun gürgía agúaraja.

—¡Máma wügüri adímurejabei!

²³ Lídan óra ligía, ába lasándiragüdüni láni Búngiu ánjeli Heródes, ladüga lanáangun lúngua luágu jerérun gürgía, míchu lumúti linébase Búngiu lun, ába jeígini jéweratü, ába loúnwen.

²⁴ Abúrchagueinatimá ligiati ugánu le láni Búngiu, apúrichijóuati lídan sun fulásu.

²⁵ Dan jagúmuchuni Bernabé lúma Sáulo jawádigimari, ába jagíríbudun Jerusaléngiñe barúina jamei Juan Márcos jámagua.

13

Jagúmeseruni Bernabé lúma Sáulo jawádigimari apúrichijei Lerérun Búngiu

¹ Tídan ligílisi to Antioquíaboun, ñíñianu profétagu jáma maésturugu. Wügüriña jagía. Bernabé, Simón, le únbei jaríñaga Wuríti, Lúcio le Ciréna, Manaén le agúriarúbei úara lúma Heródes le gumádimati Galiléa, lúma Sáulo. ² Luágu ában wéyu dan le jájuduragun lun Búngiu, ayúnara jagía, ába laráñagun Sífiri Sándu joun.

—Dírei jumei Bernabé lúma Sáulo nun lun wadágimanu le únbei nanúadirafía.

³ Lárigiñeti jayúmuragun lúma jayúnarun, ába jíchuguni jájabu jawágu Bernabé lúma Sáulo, ába jóúnajaniña luágu jawádigimari.

Japúrichijan Bernabé lúma Sáulo lídan fulásu le Chípre

⁴ Ítara líña loúnajaniña Sífiri Sándu Bernabé lúma Sáulo, ába jóúdin Selúcia, ñígiñe, jádina lun jóúdin luágun ubóuju le Chípre. ⁵ Dan jachülürün lídan ubúrugú le gíríbei Salamína, líbiri méme Chípre, ába jagúmeserun apúrichijei lerérun Búngiu tídan jalígílisin juríu. Nüdünti gíñe

Juan Márkos jáma, íderaguaaña. ⁶ Eíbuga jamúti sun uboúju ligía chülü lúmoun fulásu le gíribei Páfos. Ñi jadárira ában juríu gírítí Barjesús, gariyajati wügüri ligía, ye ligía, laríñaga luágu proféta lan. ⁷ Gariyajati ligía lúmañein gumádimati le Sérjio Páulo, ában wügüri janíchiguti. Ába loúnajan gumádimati ligía luágu Bernabé lúma Sáulo ladüga busén lan lagáambuni lerérun Búngiu. ⁸ Ánjein gariyajati ligía, le méme gíribei Elímas, sigéne lumútiña lueí yebe lafiñerun gumádimati luágu le jariñagubei lun luágu Jesucrístu. ⁹ Sálouti, le méme gíribei Páblo, buin líña láu lubáfu Sífiri Sándu, ába lariñaguni Elímas, ¹⁰ ába lariñagun lun.

—¡Yéetibu, buin bíña láu wuríbani, liraü Máfia amürü, lágani sun le buídubei! ¿Ca uágu meréde lubei beyéajan luágu lémeri Búngiu le surúbei? ¹¹ Guetó láburuja ligáñi Búngiu buágun, berédera mariñinga luágu átiri dan.

Lídan óra ligía, ába labürigadún láu, ába lálujan cába lan árújei lújabu, ladüga mariñinjali lan. ¹² Dan lariñini gumádimati cátei le, ába lafiñerun luágu Jesucrístu, weiriti lanígi láu le jarúfudajabei luágu Wabúreme Jesucrístu.

Páblo lúma Bernabé ubúrgu Antioquía

¹³ Ába láfayarun Páblo jáma líbirigu Páfosiñe lun ubúrugun Péрге, le lídaanbei fulásu gírítí Panfília. Ánjein Juan Márkos, ába lígíriniña, ába lagírribudun Jerusaléoun. ¹⁴ Láriñiñe, ába jásügürün Pérgesiñe lun ubúrugun Antioquía, le lídaanbei Pisídia. Ába jebélurun lídan wéyu le eméraaguagülei tídoun jalígílin juríu, ába jañúurun ñi. ¹⁵ Láriñiñeti taliijoúniwa líburu to lánina lílürudun Moisés túma buri líburu to jabürüjaboun proféta, ába joúnajan ábutigu aríñaga joun.

—Wadújeñu, ánjein ñjein lubei dimúrei lun jariñaguni joun gürígia ja, aríñaga jumei guetó.

¹⁶ Ábati lásaarun Páblo, ába ladügün seíni joun láu lújabu lun jámanichun, ába lariñagun.

—Agáamba jumá, wügüríña Israelítagu júma jugúya le ájudaragubei lun Wabúngiute. ¹⁷ Búngiu le Jabúngiute Israelítagu, anúadaja lumútiña meja binádu wagübürigu lun lánigubaña lan, ába ladügüniña ábanme oúnwenbun násiñun dán meja le añájagua lan agánawa quei teréncha Ejípto, láriñiñe, ába laságaruniña lídaangiñe fulásu ligía láu lubáfu. ¹⁸ Awánda lumúti Búngiu luríban jagáburí lídan fulásu mageirawati quei buri bián-wein irúmu. ¹⁹ Láriñiñe, ába lagúmchaguagüdüni sédü násiñun ja aganoútiña Canaán lun líchuguni jafúlusun joun binádu wagübürigu luára gádürü-san-dimí irúmu. ²⁰ Láriñiñe, ába líchugun gürígia lun jagúseragüdüniña darí lúmoun lidáani proféta Samuél. ²¹ Ábati jamúriajan ában urúei lun ligiaba lan agúmadiraña, ába líchuguni Búngiu Saúl joun jarúeiteme luágu bián-wein irúmu, Saúl ligía, liraü Cis, ladügawagun Benjamín. ²² Láriñiñe, ába lagídaruni Búngiu arújeini lueí Saúl, ába líchuguni lun Davíd, le uágubei lariñaga. “Darína Davíd, liraü Isai, ában wügüri le áubei nagúndaara, áni ladügübei sun le nabúseerubei.” ²³ Jádaangiñe ladügawagun Davíd ligía liábin Jesúsu le loúnajabei Búngiu lun jasálbaran Israelítagu, quei meja lariñaguni. ²⁴ Lubáragüñebei liábin Jesúsu uboúagun, apúrichijati Juan joun sun Israelítagu, lariñaga joun luágu lúnti lan jasáansiruni jagáburí, badísei jagíame. ²⁵ Dan le layárafadúnbei dan lun loúnwen Juan, ába lariñagun. “Mámataia áu le uágubei jarítagua luágu áu lan, liábiba ában nárigi, ni cáta áu loúbagiñe, madúnatina ni íbini lun nafáragadunun ligeidin.”

²⁶ Nidújeñu, jugúya le jarájüñubei ladügawagun Abrahám, júma jugúya le mámabei ladügawagun Abrahám, inébejabutün lun Búngiu. wagía gürígia ja únbaña loúnajoúta ugánu le luágti Wasálbaragüle. ²⁷ Já meja gürígia ja aganoúbaña Jerusalén jáu sun jábutigu, ibidíñeti yébe joun ca lan Jesúsubei, úa ligía gunfaráanda jamáni jerérun proféta, láu sun aliijoúta lan jerérun tídan jalígílin ságü luwéyuri eméraaguni, jagía guánarügüti gúnfuli jamúti le búrüwañubei láu jastadiruni Jesúsu lun loúnwen. ²⁸ Láu sun madári jamá lidúnrun Jesúsu lun gayára lan jáfaruni jilágubei, amúriajatiña lúma Piláto lun láfaragüdüni jilágubei. ²⁹ Dánti le adüga jamáali sun le tariñagubei Lerérun Búngiu luágu, ába jarárigüdüni lueíñe gurúwa, ába jíchuguni lídoun lumúja. ³⁰ Ába lásaaragüdüni Búngiu lídaangiñe oúweni lúnya labágaridun. ³¹ Arúfudaguati Jesúsu lúnga winwañu luágu sarágu weíyaasu joun ja nüñinbaña lúma luágu luweíyasun Galiléagiñe lun Jerusaléoun, jagiati geféenbaña luágu joun gürígia guetó.

³² Wíchiguñein lubeti ugánu le jun, luágu darádu lé meja ladügübei Búngiu jáma binádu wagübürigu ³³ gúnfuli láali woun, wagía le jadügawagun, láu lásaaragüdüni Jesúsu, quei lariñaguni tídan lílburun, lídan líbíaman Sálmo. “Niraü amürü, rúnaali ubaráu le bun uguñe.”

³⁴ Aríñaga láali meja Búngiu luágu lásaaragüdüni Jesúsu lídaangiñe oúweni lun mañáladun lan lúgubu, dan lariñagun tídan líburu to Lerérun. “Níchugubei abíniruni le uágubei nariñaga lun Davíd bun, gayáraati beménigidun luágu.” ³⁵ Lariñaga giñe Davíd lídan ábanya Sálmo. “Mígirunbadibu lun lañáladun lúgubu Biraü le jínsiñebei bun.” ³⁶ Davíd, seriwiti méja joun ja lánina lidáani quei lariñaguni Búngiu lun, láriñiñe, ába loúnwen, ába labunún le ñi lubei jabunúta lagübürigu, ába lañáladun lúgubu. ³⁷ Ánjeinti Jesúsu, sarágüda lumúti Búngiu lídaangiñe oúweni, mañáladuntí lúgubu. ³⁸ Nidújeñu, lúnti lubeiti jasúbudiruni luágu lídaangiñe lan Jesúsu ferúdnawa lan wafígoun. Ligía ugánu wanügübei jun. ³⁹ Lídaangiñeti giñe,

chibáwaali lubei sun wafígoun, sun wagía le affínebei luágu, gidáwa ligía wadúnrun ligíbugiñe Búngiu, cátei lé meja siñá lubei lilúrudun Moisés adúga. ⁴⁰ Touñigi jumá lubeiti luei láburrjan ligáñi Búngiu juágoun queísi jaríñaguni profétagu dan le jaríñagunbei.

⁴¹ Jugúya le éjerajabei náu, weírila janígi, áni gumúga jumá, ladúga áu le Búngiubei, nadúgúba cátei weínamuburiti, daríme lun maffínen jumá, íbini jabájúdaguni ámu jun.

⁴² Dan le láfuridunbei Páblo jáma lánigu tídaangiñe ligílisi, ába jamúriajan jáma lúnya jadímurejan joun luágu buri cátei le lewéñegua dimáasu. ⁴³ Dan lagúmochun jadámuridagun ligílisirugu, sarágu jádaangiñe juríu jáma buri ja ígirubalin binádu jaffínen lun jafálaruni jaffínen juríu, ába jafálaruni Páblo lúma Bernabé. Ába jadímurejan Páblo lúma Bernabé jáma, ába jaríñagun joun lun jasígirun eménigira luágu lareídun Búngiu.

⁴⁴ Lewéñegua dimáasu, le luwéyuri eméraguni, ába jóúndaragun jíbe-ágei lílana fulásu lun jagáambuni lerérun Búngiu. ⁴⁵ Láu jaríjin juríu sarágu güriága agáambajei lerérun Búngiu, ába jeméendüjan, ába jagúmeserun asígenerei Páblo, anába jamei líri Jesúsú. ⁴⁶ Ábati jadímurejan Páblo lúma Bernabé manúfudeiga, ába jaríñagun.

—Lúnti yebe wíchuguni ugánu lúmagiñeti Búngiu luágu Wasálbaragüle jun furúmiñe, jugúya le juríu, quei mabúseerun jumá jerésibiruni ugánu ligía, láu líra jarífufudúñe luágu madúna jumáni íbágarile le magúmochaditi, ítara líña weíbugagubeiti apúrichija joun ja mámabaña juríu. ⁴⁷ Ladúga ítara líña laríñaguni Wabúreme woun.

Níchuguñaadibu lun bíchuguni larúgounga joun ja mámabaña juríu, lun gayáraabei lan jasálbarun ja aganoúbaa lidan lagúmujoún fulásu uboúagu.

⁴⁸ Dan jagáambuni ja mámabaña juríu cátei le, ába jagúndaaragun, ába jagúmeserun aríñaga luágu buídu lan láni Búngiu ugánu, ába jaffínerun sun ja lúmbaña jaffínerun luágu Jesucristu, ja lúntiñabaña íbágarile le magúmochaditi. ⁴⁹ Ítara líña lapúrichijoún lerérun Búngiu lidan sun fulásu ligía. ⁵⁰ Ába jadímurejan juríu jáma wúriña gúnfulitiña, inébewa jagía, lúma jáma wúgúriña weírígutiña ñi ubúru, ába jínchajaniña lun jeíbaajaniña Páblo lúma Bernabé darí lun jabúguniña lídaangiñe fulásu ligía. ⁵¹ Ábati jáfuruduní calíqui lueígiñe jagúdi, arúfudei luágu mabuídun lan jóúserun lílana fulásu ligía, ába jóúdin ubúrugun Icónio. ⁵² Gúndaanu jáña affíñetiña Antioquía luágu jabágarile lúma Cristu, weíríti jedéregeragun jóúngua lun Sífiri Sándu.

14

Páblo lúma Bernabé ubúruyu Icónio

¹ Ába jebélurun Páblo lúma Bernabé tídoun jalígílisin juríu ubúruyu Icónio, ába japúrichijan, buíti jadímurejan darí lun jaffínerun sarágu, dándu juríu quei máma juríu, luágu Jesucristu. ² Juríu ja maffínebaña luágu Jesucristu, ába jínchajaniña ja mámabaña juríu, amísíñedagúdaña affíñetiña joun. ³ Ligía jeréderunbei Páblo lúma Bernabé sarágu dan ñi, ába jadímurejan furáangu, manúfudeiga, jeméniñi luágu Búngiu, arúfuda lumúti Wabúreme luágu inárúni lan cátei le japúrichijabei luágu lareídun, láu líchuguni ubáfu joun lun jadáagun seíni lúma miláguru. ⁴ Fánreinguañi jáña lílana ubúruyu ligía, jíbiri jámagiñeñanu juríu, jíbiri jámagiñe apóstolugu. ⁵ Játi juríu jáma ja mámabaña juríu, ába jebélurun lídoun ában arítagni jáma gumádimatiña lun jeíbaajaniña apóstolugu lúma lun jachámuragun dübü jawágun. ⁶ Ánjein Páblo lúma Bernabé, ába jasándiruni, ába jóúdin lídoun buri fulásu le giríbei Lístra lúma Dérbe, bíama fulásu le láni méme fulásu le Licaónia, lúma geyégua láu, ⁷ apúrichija jamúti giñe ugánu luáguti Wasálbaragüle Jesucristu ñi.

Jachámuragun dübü luágu Páblo lidan fulásu le Lístra

⁸ Níñein ában wúgúri meíbugunti, Lístra, ñun líña ladúga ítaragubeíñein lan lúmagiñe lagúriajoún, meíbugungubeiti. ⁹ Lagáambajañein wúgúri ligía le laríñagubei Páblo, láu laríjin Páblo luágoun, ába lasúbudiruni luágu affíne lan wúgúri ligía luágu gayára lan lareídagun. ¹⁰ Ábati laríñagun Páblo lun láu umálali jéreti.

—Ráramabá luágu bugúdi.

Ába lachúbarun wúgúri ligía arárama, ába lagúmeserun eíbuga. ¹¹ Dan jaríjini güriága cátei le ladúgubei Páblo, ába jagúmeserun agúaraja lidan jerérun Licaóniana, jaríñaga.

—¡Raríjaña búnguigu quei jagáburu wúgúriña wámoun!

¹² Jaríñaga luágu Bernabé búngiu Júpiter, luágu Páblo búngiu Mercúrio, ladúga ligía lan adímurejabei. Nújein lúban jabúngiute Júpiter bougudiñoun luei ubúruyu, ¹³ ába líabin lufádirin Júpiter nígiñe barúina wúgúriña bágasu lúma buri fulúri luágoun lubéneri ubúruyu, busénti yebéti ligía jáma buri güriága lun jáfaruniña bágasu jagía lun jadágaragúdüun joun Páblo lúma Bernabé. ¹⁴ Dan jasúbudiruni Páblo lúma Bernabé cátei lan jabúseerunbei güriága ja jadúgün,

ába jajeiridagunun janáangun le luweírín lubéresen cátei le joun, ába jádaragun jóungua jádoun gürígia agúarajeina.

¹⁵ —¡Wügüríña! ¿cámesan jabúseera jadügüni cátei le? Wügüríña giñétia wagía quei jugúya, wayábiña aríñaga jun lun jígiruni cátei buri le mabuidunbei, lun jafálaruni Búngiu le winwanbei, le adügübalin siélu lúma ubou, barána lúma sun cátei le lídaanbei. ¹⁶ Lidán meja dan le sügüjalíbei, igira lumútiña meja Búngiu gürígia lun jadügüni le jabúseerubei, ¹⁷ láu sun, arúfuda láani joun gürígia cáteinein lan láuja buídu le ladügübei joun. Rúti júya woun lúma alúbajani buíti, ru ligía eigini buídurügüti woun, belúgüda lumúti ugúndani tídoun wanígi.

¹⁸ Láu sun aríñaga jamáni Páblo lúma Bernabé sun cátei le joun, jénreengu mémegili jeréderuniña gürígia luei jáfaruniña bágasu jagía lun jadágaragüdüñ joun.

¹⁹ Ábati jachülürün juríu Antioquíagiñe lúma Icóniogiñe, ába jagáñeiruni jarítangun gürígia lun jachámuragun dübü luágun Páblo. Lárígiñe, ába jadúruguduní bougudín luei fulásu, sun jariñagun luágu jíláali lan. ²⁰ Dan le jagúrídágun affíñetiña láu Páblo, ába lásaarun, ábaya lebelúrurun fulásurugún. Larúgan, ligía lídin lúma Bernabé ubúrurugun Dérbe.

²¹ Lárígiñe lapúrichijaní ugánu luáguti Wasálbaragüle ñi Dérbe, le ñi jabei sarágu gürígia affíñetiña luágu Jesucrístu, ába jagíríbudun, ába jóúdin Lístra, Icónio lúma Antioquía. ²² Rútiña gurásu joun affíñetiña ja lídaanbaña buri fulásu ligía, aríñaga jagía joun lun jasígirun derégüdagü lidán jaffíñen, aríñageina jagía joun luágu lúnti lan wasúfurirun sarágu lun gayára lan webélurun lídoun larúeijan Búngiu. ²³ Rútiña giñe ábutigu lídán cáda jadámurin affíñetiña. Lásunti jayúmuragun lúma jayúnarun, ába jedéregeruniña lábun laríajaan Búngiu le uágubei jaffíñera.

Lagíríbudun Páblo lúma Bernabé Antioquíoun

²⁴ Lárígiñe, ába jásügürün Pisídiagiñe, ába jachülürün Panfília. ²⁵ Ába japúrichijaní ugánu luáguti Jesucrístu ubúrugu Péрге, líbiri méme Panfília, ábati jóúdin Atálioun. ²⁶ Nígíñe jádina, ában jóúdin Antioquíoun, le fulásu le ñijin lubei jóúnajóua lábugiñe laríajaan Búngiu adúgei wadágimanu le jagúmuhubei guetó. ²⁷ Dan jachülürün Antioquía, ába jóúndaraguniña tánigu jalígilisin affíñetiña, ába jabájúdaguní sun cátei le ladügübei Búngiu jáu joun, lúma luágu lánjunrenchuní Búngiu béna joun ja mámabaña juríu lun giñe gayáraabei lan jaffíñerun luágu Jesucrístu lun jasálbarun. ²⁸ Ába jeréderun Páblo lúma Bernabé sarágu dan jáma affíñetiña ñi.

15

Adámuridagüni Jerusalén

¹ Ligía jayábin wügüríña Judéagiñe lun Antioquíoun, ába jagúmeserun arúfudaja joun affíñetiña luágu lun lan jasálbarun, mósu lan jerésibiruni wügüríña circuncisión, quei laríñaguní lílúrudun Moisés. ² Barütí Páblo lúma Bernabé ában sigénei weíríti jáma luágu cátei ligía, lagúmujóun óra, ába loúnajóun Páblo, Bernabé, jámaya ámu wügüríña Jerusaléoun lun jóúdin aráanserei cátei le jáma apóstolugu jáma tábutigu ligílisi to ñiboun.

³ Ja tánigu ligílisi to Antioquíaboun oúnajabaliña, lídaanti jaweíyasun, ába jásügürün loúbawagügiñe Fenícia lúma Samária, abájúdagueina jagía luágu jígiruni ja mámabaña juríu binádu jaffíñen lun jafálaruni Crístu. Ába jagúndaaragun sun affíñetiña láu ugánu le.

⁴ Dan jachülürünbei Páblo lúma Bernabé Jerusalén, ába jerésibiruniña títana ligílisi, jáma apóstolugu, jáma tábutigu ligílisi, ába jabájúdagun Páblo lúma Bernabé joun luágu sun le adúga láalíbei Búngiu jádaangiñe. ⁵ Níñianu jádaangiñe jadámurin fariséogu ja affíñetiña luágu Crístu, ába jaráramun, ába jariñagun.

—Lúnti jerésibiruni wügüríña affíñetiña ja mámabaña juríu circuncisión, lúnti giñe jagúnfulirun lúma lílúrudun Moisés.

⁶ Ábati jóúndaragun apóstolugu jáma tábutigu ligílisi lun jatúriajaní cátei le. ⁷ Lárígiñe sarágu dí múrei, ába lásaarun Pédro, ába laríñagun.

—Nidújeñu, subúdi jumúti luágu binárü lán meja lanúadirana Búngiu jádaangiñe lun níchuguní ugánu le lánina asálbaruní joun ja mámabaña juríu, lun giñe gayáraabei lan jaffíñerun luágu Jesucrístu. ⁸ Búngiuti, le subúdijabúbei tun anígi, arúfuda lumúti luágu resíbi láníña ja mámabaña juríu láu líchuguní Sífiri Sándu joun quei líchuguní woun. ⁹ Manügün lumútiwa Búngiu ámu jaweí, jarúmagüda lumútu giñe janígi láu jaffíñen luágu Jesucrístu. ¹⁰ ¿Cáti uágu lalóuguada jaffíñen guetó luágu le adúga láalíbei Búngiu, ru jugúya ában jítürügu jawágun affíñetiña ja, le wásiñerubei wagía guánarügü anúga —ni wagía ni binádu wagübürigu? ¹¹ Affíñetiwa luágu sálbaadiwa lan láurügü waffíñerun luágu Jesucrístu, madügünga wagía ní ámu cátei lun wabíjini, sálbaadiwa láu lareíni Wabúreme Jesucrístu. Ítara méme líña giñe jasálbarun ja mámabaña juríu.

¹² Ábati jámanichúnga, ába jagáambuni sun le jaríñagubei Bernabé lúma Páblo joun luágu buri seíni lúma miláguru le ladügúbei Búngiu jádaangiñe, jagánagua ja mámabaña juríu. ¹³ Dan le lásurun jadímurejan, ába laríñagun Jacóbo.

—Nidújeñu, agáamba jumána. ¹⁴ Abájúdaguaali Simón Pedro woun ída líña lan fuleísei lániña Búngiu ja mámabaña juríu, láu lanúadajan jádaangiñe lun lánigume. ¹⁵ Ítara líña cátei le quei lé meja jabürüjabei profétagu tídan Lerérun Búngiu.

¹⁶ Gumúguaali jarúeijan ladúgawagun Davíd, queísigubeirügü tagúmuchagun ában múna eiguadutu.

Lachülürüba wéyu nun, áu le Búngiu, lúnyame naríjin jawágun ladúgawagun Davíd, ábame níchuguni ubáfu lun ában jádaangiñe lun larúeijan jádan.

¹⁷ Nadügúbei líra lun gayáraabei lan jayábin sun jíbiri gürgía lun jáluajanina queísi Jabúreme, lun jayábin sun ja mámabaña juríu nun, ja anúadaja náñabaña lun nánigume.

¹⁸ Ítara líña naríñagun, áu le Búngiu, le asúbudirágüdúbalin cátei le lúmagiñe buga binádu dan.

¹⁹ Ligía naríñagunbei luágu moun láni wíchugun sarágu lúrudu jawágun ja mámabaña juríu, ja ígirubalín binádu jafíñen lun jafálaruni Búngiu, ²⁰ buídügüti láu labürüjóun joun lun jebé lan jeígin eíginí le adágarawagüdúti joun sándu, madáagun jagíame cátei buri jáma ja úmatiña mamárieidun jamá, meígin jagíame jágürügü anímaalu ja tígíwarügütiña lugúndun máfuridunti játa jádaangiñe, meígin jagíame játa anímaalu. ²¹ Buíti lun jagúnfulurun lúma buri cátei le lun jíchugun inébesei joun juríu, ladúga lúmagiñe bugája binádu dan, añájein gürgía apúrichijati lílúrudun Moisés lídan ságü fulásu, alijóuati lúrudu luágu tídan buri jalígílisin juríu ságü luwéyuri eméraguni.

²² Ábati jarítagn apóstolugu jáma tábutigu ligílisi jáma sun tílana ligílisi janúadajan wügüríña jádaangiñe, lun jóunajaniña Antioquía úara lúma Páblo lúma Bernabé. Ába janúadiruni Júdas, le giríbei Barsabási, lúma Sílas, bían wügüríña weírígutiña jádan affíñetiña. ²³ Ába jóunajan ában gárada jáma, láríñajare tídan gárada tugúya.

“Wagía le apóstolugu, tábutigu ligílisi, jáma sun jíbiri affíñetiña, mábuga wáña joun wadújeñu lueígiñe Jesucrístu ja mámabaña juríu ja aganóubaña Antioquía, Síria, lúma Cilícia. ²⁴ Agáambaadiwa luágu añájein lan gürgía ñúdüntiña yágiñe íbidiñoun woun ebéreseja jun láu jadímurejan, áni dájaña ámu arítagnu jídoun láu jaríñagun jun luágu mósu lan jerésibiruni wügüríña circuncisión, queísi laríñaguni lílúrudun Moisés. ²⁵ Ligía wúwaradúnbei lídan warítagn lun wanúadajan gürgía wádaangiñe lun jóúdin aríjañu úara jáma wadújeñu Bernabé lúma Páblo ja jínsifebaña woun sarágu, ²⁶ ja rújamaalíbei jabágarí lidoun pelíguru lueígiñe Wabúreme Jesucrístu. ²⁷ Woúnajañanu lubeíti Júdas lúma Sílas jun, jadímurejaba júma lun jafúnraanguagüdúni sun cátei le tídañbei gárada to woúnajaboun jun, jun. ²⁸ Maríbaanti laríjin lun Sífiri Sándu lúma woun, míchugúniwa lan ámu íjürügu jun lueídügüya murúsun cátei le, le lunbei jadügüni. ²⁹ Lun meígin jumá úwi le jáni anímaalu ja adágarawagüdútiña joun sándu, meígin jugúyame jítaü, ní úwi le jáni anímaalu ja tígíwarügütiña, madáagun jugúyame cátei buri jama gürgía ja mamárieidúntiña júma. Ánjañ areídagua júngua lueí buri cátei le, buídubei jadúga. Buídu lámuga lídin jun.”

³⁰ Lárígíñeti jóunajoún luágu jaweíyasun, ába jóúdin Antioquía. Dan le jachülürünbei ñi, ába jóúndaraguniña affíñetiña, ába jíchugunun gárada joun. ³¹ Dánti le jalíjanbarun affíñetiña, ába jagúndaarun sarágu luágu gurásu le tíchugubei joun. ³² Quei gíñeti gabáfu jamá Júdas lúma Sílas lun ladímurejan Búngiu jayúmugugiñe, ába jíchugun gurásu joun affíñetiña láu jadímurejan joun, ru jagía idérebugu lun jafíñen. ³³ Lárígíñe jásügürün átiri dan ñi, ába jayóuragn affíñetiña joun lubá jagíribudun jámoun já meja oúnjabaliña Jerusalén. ³⁴ Anjeinti Sílas, ába Lerérun. ³⁵ Reídeitiña giñe Páblo lúma Bernabé Antioquía, ába jasígirun arúfudajei lúma apúrichijei ugánu luáguti Crístu, jagía jáma sarágu ámu.

Lagúmeseruni Páblo líbítaman luwéiyasun apúrichija

³⁶ Átiri dan lárígíñe, ába laríñagun Páblo lun Bernabé.

—Queímounya aríjaña affíñetiña lídan sun ubúrgu buri le ñi lubei apúrichija wamáali lan ugánu luágu Crístu, aríja wamánga ída jáña lan.

³⁷ Busénti yebe Bernabé janügüni Juan Márcos jámagua, ³⁸ májati Páblo janügüni ladúga meja ígira láaña lan Panfília, masígiti jáma lídan wadágimanu. ³⁹ Lárígíñe sarágu sigénei, múaradúntiña luágu cátei le darí lun jafánreinragun jawáriuagua. Ába lanügüni Bernabé Márcos, ába jóúdin Chípre, ⁴⁰ ába lanügüni Páblo Sílas. Lárígíñe jederegeruni affíñetiña Páblo lúma Sílas lújaburugun Búngiu, ába jóúdin, ⁴¹ ába jásügürün Síriagiñe lúma Cilíciagiñe, íchaajaina gurásu joun affíñetiña ligílisirugu.

¹ Ába jachülürün Páblo lúma Sílas lídoun buri fulásu le Dérbe lúma Lístra, le ñi lubei jadárira ában afñeti giriti Timotéo, tiraü ában würi juríu afñetu luágu Jesucrístu, güriégu lúguchi. ² Afñetiña ja aganoúbaña Lístra lúma Icónio, buíti jadímurejan luágu. ³ Busénti Páblo lun lídiba lan Timotéo jáma, íchigeina ugánu luáguti Crístu, ába lerésibiruni Timotéo circuncisión luei wuríba lan joun juríu ja aganoúbaña lídan buri fulásu ligía, quei subúdi jamáni luágu merésibirun láani circuncisión ladüga güriégu lan lúguchi. ⁴ Súnti fulásu le ñígiñe lumúti jásügüra, jasúbudirágüdüni cátei le jariñagubei apóstolugu jáma tábutigu ligíli ja Jerusalénbaña joun afñetiña, ába jeredun jawágu lun jagúnfulirun lúma jagúmadin. ⁵ Ába lubeiti jedéeraagüdün tilana ligíli lídan jafiñen, ába jagánwoundun afñetiña ságü wéyu.

Lasálriragun ában wügütri Macedóniana lun Páblo

⁶ Májati Sífri Sándu lun jíchugubei lan ugánu luágu Crístu Asia. Ábati jásügürün labádinaguagiñe Fríjia luma Galácia, ⁷ ába jachülürün luágu fadáguau le Mísia. Ñígiñe yebe jariñagubei lan jebélurun loúbawagun Bitínia, májati láni Jesúsú Espiritu le méme Sífri Sándu lun jadügüni. ⁸ Ábati jóudin surúrgu Mísion, ába jarárirun Tróas. ⁹ Ñi lasálriragua ában wügüri Macedóniana lun Páblo, áriebe, rára ayúmuragua lun, lariñaga lun. “Queímoun Macedónia íderagua bámgawa.” ¹⁰ Lárigiñe lasálriragun wügütri ligía lun Páblo, ába waráansejan lun wóudin Macedónia láu wafiñen luágu lagúajaña lan Búngiu woun lun wíchuguni ugánu luágu Crístu le Wasálaragüle joun Macedóniana.

Páblo lúma Sílas ubúruyu Filípos

¹¹ Ábati wáfayarun Tróasgiñe, ába wóudin sügülgü luágun ubóju le Samotrácia, larúgan, ligía wachülürün Neápolis. ¹² Ñígiñe ába wóudin Filípos, Filípos lábugiñeñen lagúmadijan Róma, ligía giñe ubúruyu le weirigutimáabei luágu loúba Macedónia. Reideitiwa átiri wéyu ñi. ¹³ Luágu ában wéyu le luwéyuri eméraaguni, ába wáfuridun boúgudin luei ubúruyu, lárún dúna, lídan ában fulásu le ñi lubeija layúmurawagüa lun Búngiu. Ába wañúurun ñi, ába wíchuguni ugánu luáguti Crístu joun wuríña ja oúndaragubáña ñi. ¹⁴ Ñiñoun ában jádaangiñe, giritu Lídia, ubúruguna Tiatíra, tifísiute alúguraja gamísa finutu to güchu tágu. Judúguatu würi tugúya lun Búngiu, tagáambajañádiwa, ába lánjunrenchunun Búngiu tanigi lun tadügün gásu láu le lariñagubei Páblo. ¹⁵ Ába tabásterun jáu sun tilana túban, lárigiñe, ába tayúmuragun woun ítara. —Ánjein afñe jubei luágu afñe nan le tímátimaati luágu Wabúreme Crístu, reidei jumá ya núbiñe.

Jéretu wawágu, ába weréderun.

¹⁶ Luágu ában dan, dan le wóudiña lan lídoun fulásu le ñi lubeiñaja layúmurawagüa lun Búngiu, ába wadúnragun túma ában irájü gawágu ában espíritu wuríbatí le íchugubei ubáfu tun lun tasábiujan. Ában ídamuni irájü tugúya, íbñatutíja sarágu seínsu joun tabúriña láu tasábiujan. ¹⁷ Ába tagúmeserun irájü to afálarawa, wagía lúma Páblo, agúarajeina tugúya ítara.

—Gürígia ja, jesériwiduña lun Búngiu le íñubei, jadímurejaña luágu úma lánina asálbaruni lídaangiñe figou jun.

¹⁸ Gíbeti wéyu táu adúgei cátei le darí lun tebéresedun lun Páblo, ába lagáragun, ába lariñagun lun espíritu le tídaanbei.

—Lídan líri Jesucrístu, gumádi numútibu lun báfuridun tídaangiñe.

Ába láfuridun espíritu ligía tídaangiñe lídan méme óra ligía.

¹⁹ Dan le jaríjin tabúriña luágu siñáali lan jagáñeirun seínsu tueigiñe, ába jarügüdüni Páblo lúma Sílas, ába janügüniña jagíbugiñoún ábutigu lamídaangua ubúruyu. ²⁰ Ába jarúfunduniña jagíbugiñe gumádimatiña, ába jariñagun.

—Wügüriña juríu ja, jacháraguñein wabúrugute, ²¹ jarúfudajaña igáburi le wásiñerubei erésibira ni adüga ladüga Rómána wagía.

²² Ábati jñúrágun güriñe jóungua jawágu, ába jarágachaguágdüniña gumádimatiña, ába jíchugun dimúrei lun jabeichúniwa láu wéwe. ²³ Lárigiñe sarágu abeichúni, ába jádaruniña furisunrugún, ába jariñagun lun oúnigiruti adaürütiña lun góunigi lánina buídu. ²⁴ Dan libíjini oúnigiruti lúru le, ába ládaruniña lídoun lagúmujoún tarígeirugu furisun, ába legélenchuni jagúdi.

²⁵ Quei buri luágun amídi áriebe, ñiñanu Páblo lúma Sílas ayúmuragua lúma erémuja urému lun Búngiu, ja jíbiri, agáambaja. ²⁶ Sódini, ába líabin ában oúnwenbun jarábaganáli, ába lánjingichuni tuágaburi furisun. Lídan óra ligía, ába lánjunrenchun sun béna, safá ligía sun güriñgüri le jawágubei adaürütiña. ²⁷ Ába lagágudun oúnigiruti, dan laríjin luágu júnren líña lan sun tubéneri furisun, ába laságarunun lefeinte lún yebe láfaragun lúngua, sún yebe lariñagun luágu ñüdüngua jamá adaürütiña. ²⁸ Ába lagúaragun Páblo lun.

—Máfaraguabá búngua, awánja ya sun wagía.

²⁹ Ábati lamúriajan oúnigiruti lámpu, ába lebélorun eíbaagueina, adádagareina láu anúfudei, ába láguragon lúnga lubádu jagúdi Páblo lúma Sílas. ³⁰ Ába laságaruniña furisunrugugiñe, ába laríñagun joun.

—Wügúriña, ¿ca cátei lúnbei nadügüni lun nasálbarun?

³¹ Ába jaríñagun lun.

—Affñebá luágu Wabúreme Jesucrístu, ábame basálbarun jáu sun tílana búban.

³² Ába jíchuguni ugánu luáguti Crístu lun jáu sun ja lúbiñebaña. ³³ Lidan méme óra ligía, láu sun áriebujali lan buídu, ába lachíbuni bití buri le jawágubei, ábati labásterun jáu sun lufámilian. ³⁴ Lárigiñe, ába lanügüniña lúbiñoun, ába líchugun eígini joun, ¡máti lugúndan jáu sun lufámilian láu jaffínerun luágu Búngiu!

³⁵ Larúgan bináafin, ába jóúnajan gumádimatiña polisía aríñaga lun oúnigiruti lun lígiragüdúniña Páblo lúma Sílas. ³⁶ Ábati laríñagun oúnigiruti lun Páblo.

—Oúnajaaña gumádimatiña aríñaga nun lun nígiragüdünün, gayáraajali lubeíti jídin darángilañu.

³⁷ Ába laríñagun Páblo joun polisía.

—Láu sun Rómata wamá, bejmutiwa jagíbugiñe gürígia, míchigunga dan woun lun wadímurejan waweigiñegua, dágua jamáwa furisunrugun, ¿guetó buséntiña jígiragüdúniwa arámudaguárügü? ¡Máfuridunbadiwa! Núbín jamá aságarawa.

³⁸ Ába jabájúdaguni polisía cátei le joun gumádimatiña, ába janúfudedagun gumádimatiña dan le jasúbudiruni luágu Rómata jamá Páblo lúma Sílas. ³⁹ Ábati jóúdin amúriaja ferúduñ jamá, ába jaságaruniña, ába jayúmragun joun lun jáfuridun nígiñe ubúrugugiñe. ⁴⁰ Dan le jáfuridunbei furisunrugugiñe, ába jóúdin túbiñe Lidia, lárigiñe jarjiniña arífñetiña lúma jíchugun idérebugu joun, ába jasígiruni jaweiyasun.

17

Chagáguai ubúru gu Tesalónica

¹ Lidan jaweiyasun Páblo lúma Sílas, sügütiña Anfípolisgiñe lúma Apolóniagiñe, nígiñe, ába jachúlürün ubúrugu Tesalónica le ní tubei ában jalígilisin juríu. ² Quei léchun Páblo, ñúdünti tídan ligíliis tugúya, adímurejati jáma ürúwa dimáasu, ságü luwéyuri eméraguni. ³ Arúfudajati joun quei tariñaguni Lerérun Búngiu luágu lúnti lán meja lasúfurirun Crístu, lárigiñeme lan louñwen, ába lánme lásaarun lídaangiñe oúweni lúnya labágaridun. Laríñaga buri joun.

—Jesúsu méme le uágubei nadímureja jun, ligía Crístubei le lúnbei liábin asálbaraña gürígia.

⁴ Ábati jaffínerun jádaangiñe juríu, ába júaradun lúma Páblo lúma Sílas. Affñetiña giñe sarágu ja mámbabaña juríu ja judúguatiña lun Búngiu, jáma sarágu wúriña weirigutiña. ⁵ Juríu ja maffínebaña luágu Jesúsu lan Crístubei le lunbei liábin, magúndaantiña láu cátei le, ába jóúndaragun wügúriña wuríbatíña ja eibugañajádügübaña úmada, ába jachágaraguágüdúniña gürígia ñi ubúru gu. Ába jaságarajanun lúban Jasón, áluajaña Páblo lúma Sílas lun jaságaruniña lun jedéreguniña jájaburugun gürígia. ⁶ Queiti madári jamániña ñi, ába janügüni Jasón jáma átiri jádaangiñe affñetiña jagíbugiñoun gumádimatiña lídan ubúru gu ligía, ába jagáragun aríñaga.

—Wügúriña ja, ja ebéresejabaña lídan sun fulásu, chúlújaña giñe ñájoun, ⁷ resibi láaña Jáson lúbiñe. Sun jagía dúrügua jamúti lílúrudun Urúei César, ladúga aríñagatiña luágu níjein lan ámu urúei, ában nege giriti Jesúsu.

⁸ Dan jagáambuni gumádimatiña jáma sun jíbiri gürígia cátei le, ába jachágaragun. ⁹ Jáson jáma ja jíbiri, ába jafáyeijan, ába jígirawagüdúniwa.

Páblo lúma Sílas ubúru gu Beréa

¹⁰ Furése furése, dan le labúrigadun, ába jóúnajaniña affñetiña Páblo lúma Sílas ubúru gu Beréa. Quei jachúlürün ñi, ába jóúdin tídoun jalígilisin juríu. ¹¹ Juríu ja ñibaña, buítimaati jagáburi jawei ja Tesalónicabaña, resibi jamúti ugánu luáguti Crístu láu ugúndani, ságüti wéyu jalíjanun Lerérun Búngiu lun jarjiniñe anjein inárüni lubei le aríñawagúbei joun. ¹² Sarágu jáña lubeiti affínerutiña jádaangiñe, affñe jagía giñe sarágu ja mámbabaña juríu, dándu wúriña weirigutiña quei wügúriña. ¹³ Dan le jasúbudirunbalin juríu ja Tesalónicabaña luágu lapúrichijañein lan giñe Páblo Lerérun Búngiu Beréa, ába jóúdin achágaraguágúdaña gürígia ñi.

¹⁴ Ába jóúnajani affñetiña Páblo furése lun lídin lacóstoun, leréderame Sílas lúma Timotéo Beréa. ¹⁵ Ja ñúdüñbaña láu Páblo, ába jáfayajan lúma chúlü ubúru gu Aténas. Lárigiñe, ába jagíríbudun barúina jagía dímu rei lun Sílas lúma Timotéo lun jóúdin lárigi Páblo lídan lufúresen.

Páblo ubúru gu Aténas

¹⁶ Sun níjan lan Páblo Aténas agúrabajei Sílas lúma Timotéo, medéraguágüdúnti larítagun láu laríjini ubúru gu ligía buin jáu búrübün sándu. ¹⁷ Ligíaja ladímurejaanbei tídan jalígilisin

juríu lúma jáma ja mámabaña juríu ja ájuduragubaña lun Búngiu, adímureja ligía buri ságü wéyu jáma gürija ja úmadarugubaña, ñi lubei jadámuridagua. ¹⁸ Ñíñanu jádaangiñe wügüriña ja atúriajabalin jarúfudajan epicúreogu, jáma ja atúriajabalin jarúfudajan estóicogu, ába jadímurejan lúma. Jaríñaga jíbiri.

—¿Cáfunasan lariñagubei wügüri le woun, líbebei ladímurejan?

Jaríñaga jíbiri.

—Camátia ladímurejaña jawágu ámu búngiu.

Jaríñagunbeiti itara ladüga lapúrichijan Páblo joun luágu Jesúsu lúma luágu ásaaruni lídaangiñe ouweni. ¹⁹ Ábati janügüni lídoun ában fulásu gíriti Areópago, le ñi lubeija jóundaragua lun jagáambagun jóungua, ába jaríñagun lun.

—¿Gayáraati wasúbudiruni cátei lan iséri cátei le barúfudajabei? ²⁰ Cátei lé buri bariñagubei woun, terénchati woun, buséntiwati wasúbudiruni ca lan laníchigubei.

²¹ Sun Aténasna, jáma teréncha ja aganóubaña ñi, marítaguntiña luágu ámu cátei lueidügüya luágu jaríñagun lúma jagáambun cátei iséri.

²² Ábati laráramun Páblo jamídaangua ñi Areópago, ába lariñagun.

—Wügüriña Aténasna, aríja numúti luágu afiñe jumá jawágu jisándun, ²³ ladüga dan le aríajeina nubálin fulásu buri le ñi lubei jájuduragua joun jisándun, darítina ában latárü le ñi lubei búrtuwañu lan dimúrei le. “Lun Búngiu le ibídiñewabei”. Búngiu le, le únbei jájuduragua, le ibídiñebej jun, ligía Búngiu le uágubei nadímureja jun.

²⁴ “Ligía Búngiu le adügúbalin ubou lúma sun cátei le ubouágubei, ligía labúremebei siélu luma ubou. Maganoúnti tidan ligíli to jadüga gürija, ²⁵ memégeirun lumúti giñe le gayáraabei jadügüni gürija luágu lufúleisein, ligía guánarügü íchugubei íbágarí lúma garábali, lúma sun cátei woun, sun wagia.

²⁶ “Lídaangiñe ábanrügü wügüri ladügaña sun néchaanigu lun jaganouñ lídan sun fulásu, aráanseleí dan le lúnbei jabágariduni lúma fulásu le lúnbei ñiba lan jagánawa. ²⁷ Adüga lumúti Búngiu sun líra lun gayáraabei lan jáluajani gürija, gayára lámuga jadáriruni láu jáluajani, láu sun inárüni lan luágu madise lan Búngiu luei cáda ában wádaangiñe. ²⁸ Ladüga lídaangiñeti Búngiu awánjein lubei, gabágarí wagia, eibuga wagia ligibuagu ubou le, quei jaríñaguni poétagu jádaangiñe. “Lirájüñü Búngiu wagia.” ²⁹ Queiti lirájüñü wabei Búngiu, mouñ lumuti wanügüni Búngiu quei ában sándu le gólu, o pláta o dübü le jadüga wügüriña quei jarítagn luágu itara líña lan Búngiu. ³⁰ Mebéresegünti méja Búngiu láu cátei le jadügübei gürija labugiñe libídiñe joun, ánjein guetó, aríñagati joun sun gürija lídan sun fulásu lun jasáansiruni jóuserun. ³¹ Ladüga anúadajaali Búngiu ában wéyu lun ligíaba lan wéyu lagúseragüdüniña gürija ja ubotagubaña láu isuruni láu ában wügüri le anúadaja láalibeí, wügüri ligía, ligía Jesucristubei, arúfuda lumúti woun láu lásaaragüdüni Jesúsu lídaangiñe ouweni lúnya labágaridun.

³² Dan le jagáambubei luágu ásaaruni lídaangiñe ouweni, ñíñanu jádaangiñe, ába jéjerajan láu, jíbiri ába jaríñagun.

—Lídaanbagúbei ámu dan wagáambeí badímurejan luágu buri cátei le.

³³ Ábati lígiruniña Páblo. ³⁴ Ába jafíñerun jádaangiñe luágu Jesucristu, ába jafálaruni. Ñíñein Dionísio jádan, lé meja ában jádaangiñe ábutigu lídan fulásu le gíribei Areópago, túma giñe ában würi gíritu Dámaris, jámaya ámu gürija.

18

Páblo ubúругu Corínto

¹ Lárigiñe cátei le, ába láfuridun Páblo Aténasgiñe, ába lídin ubúругu Corínto. ² Ñi ladárra ában juríu gíritu Aquila, túma lúmarí to giriboun Priscila, Póntona jagia. Málügili lueígiñe jayábin Itáliagiñe, jayábinbei ñígiñe ladüga líchugun urúei Cláudio dimúrei lun jáfuridun sun juríu Rómagiñe. Ába lídin Páblo aríjaña, ³ queiti ában lan lífisiute jáma—tadáawagun quiámpu—ába leréderun jáma lun jawádogimaridun lídan ában. ⁴ Ságüti wéyu le lídani eméraaguni, lídin Páblo tidan jalígilisin juríu adímureja, áni gáñei láaña buri dándu juríu quei ja mámabaña juríu lun jafíñerun luágu Jesucristu.

⁵ Dan jachülürün Sílas lúma Timotéo Macedóniagiñe, ába líchaagun Páblo lúngua le gumúti apúrichijeí Lerérun Búngiu. Aríñagati joun juríu furáangu luágu Jesúsu lan Crístubei le jagúrabajabei lun lasálbaruniña lídaangiñe jafígoun. ⁶ Ánjaña juríu, ába jasígeneruni le lubeíbei, anábagua buri jameí. Ábati láfurudunun Páblo labíte jawágun, arúfudei joun luágu mínsife lan jagáburi lun, ába lariñagun joun.

—Ánjañme eféridira jídaangiñe, mámaalime nídaangiñeti. Lúmagiñe guetó, neibuga apúrichija joun ja mámabaña juríu.

⁷ Ába láfuridun tídaangiñe jalígilisin juríu, ába lídin lúbiñoun ában wügüri gíriti Jústo, wügüri ligía, judúguati lun Búngiu, ñi toubagiñe ligíli lagánawa. ⁸ Crispo, le tábuti jalígilisin juríu, ába

lafiñnerun luágu Wabúreme Jesucrístu, jáu sun tílana lúban. Sarágu gíñe jádaangiñe Coríntona, dan jagáambunbalin ugánu luáguti Jesúsu, ába jafiñnerun, ába jabásterún. ⁹ Ábati lasálriragun Wabúreme Jesúsu lun Páblo luágu ában áriebu, ába lariñagun lun.

—Manúfudebá, bapúrichija méme, mámanichabá, ¹⁰ ladüga anájein búma, úabei ni ában agúruruti buágu lun ladügün wuríbaní bun. Añájein sarágu gürígia lídan ubúrugú le ja lúnbaña nánigubaña lan.

¹¹ Reideiti lubeíti Páblo ában irúmu dimí ñi Corínto arúfudajei Lerérun Búngiu joun lílana fulásu.

¹² Lídan dan le Galión lan gumándanbei Acáya, ába jóundaragun juríu lun járügüdüni Páblo. Ába janügüni ligíbugiñoun lúruđu lun lagúserawagüdü. ¹³ Ába jariñagun lun gumándan.

—Wügüri le, leréde arúfudaja joun gürígia lun jájuduragun lun Búngiu láu ában igáburi le múaraanbei lúma lúruđu.

¹⁴ Dán yebe ladímureja lan Páblo, ligía lariñagun Galión joun juríu.
—Lun jamúga ában lan wuríbaní o dúru jürüti ladügübei wügüri le, níchaaguña jamúga núngua lun nagáambunün, jugúya juríu, ¹⁵ quei luágu lan dimúrei buri, lúma íri, lúma jilúrudun, aráanse jumei júngua, ladüga mabúseeruntina nagúseragüdüni luágu buri cáte le.

¹⁶ Ába labúgaguniña ñígíñe. ¹⁷ Ábati járügüdüni sun güríégugu Sóstenes le tábuti jalígilisin juríu, ába jabúleiseiruni ñi guánarügü ligíbugiñe gumándan. Mehéresegüti Galión láu líra.

Lagribudun Páblo Antioquoun, lagúmeseruni lürüwan luweiyasun apúrichija

¹⁸ Lárígiñe líra, ába leréderun Páblo átiri dan ñi Corínto. Lárígiñe, ába layoúragun joun affíñetiña, ába lídin Síria úara túma Priscíla lúma Aquíla. Ába lásaruni lídiburi lídan ubúrugú Céncrea lubáragiñe ládinun, lun lagúnfulirun láu ában méja darádu le ladügübei lúma Búngiu.

¹⁹ Dan le jachülürün ubúrugú Éfeso, ába lígiruniña Páblo Priscíla lúma Aquíla lun jeréderun ñi lídan ubúrugú ligía. Lubáragiñe lígiruni Páblo Éfeso, ába lídin ligílisisirugú adímureja jáma juríu.

²⁰ Ába jamúriajan lúma lun leréderun méme ñi jáma, májati. ²¹ Ábati layoúragun joun, lariñaga joun.

—Mósu ñi nan Jerusalén lubá fédu le lúnbei ladügün, nagribudayaba aríjaün ánjein busén Búngiu.

Ába ládinun, ába lídin Éfesogiñe. ²² Túrüti Cesaréa, ñígíñe ába lídin Jerusalén abúsura joun tílana ligílisi, lárígiñe, ába larágachun Antioquoun. ²³ Lárígiñe lásügürün átiri dan ñi, ábaya láfuridun, ába leibuguni sun fulásu Galácia lúma Fríja ában ában, íchaajaina dügüdaguaú joun affíñetiña.

Lapúrichijan Apólos ubúrugú Éfeso

²⁴ Lídan dan ligía, ába lachülürün ában juríu gíriti Apólos ubúrugun Éfeso, Alejandríana juríu ligía. Gapúrichijati, áni subúdi lumúti gíñe Lerérun Búngiu buíđu buíđu. ²⁵ Subúdi luáguti Asálbaragülei le lúnbei liábin lun, áni apúrichijati luágu Asálbaragülei ligía táu sun tarúman lanígi. Sun le larúfudajabei luágu Jesúsu, inárüni, láu sun loúgua lan lastúbudirun luágu, le rügüñein larúfudajabei Juan le abásteragüdjabei luágu Jesúsu le lúnbei liábin lárígiñe, lastúbudira. ²⁶ Luágu ában wéyu, dan le ladímurejaña lan Apólos tídan jalígilisin juríu láu sarágu ichoúrui, ába jagáambuni Priscíla lúma Aquíla. Dan lagúmuchun lapúrichijan, ába janügüni Priscíla luma Aquíla jábiñoun lun jafúnraanguagüdünitima luáguti Jesúsu le Wasálbaragülebei lun, luma luáguti cáte le larúfudajabei. ²⁷ Dánti le labúseerunbei Apólos lídin loúbawagun Acáya, lúmagiñeñanu affíñetiña Éfeso lun lídin, ába jóunajan ában gárada joun affíñetiña ja ñibaña Acáya lun jerésibiruni buíđu. Dan lachülürünbei Apólos Acáya, íderagua lumútiña ja lafiñeragüdübaña Búngiu luágu Jesúsu, láu lareñi, ²⁸ arúfuda lumúti joun gürígia láu richaú le siñá jamuti asígenara, luágu marícha lan le jarúfudajabei juríu, arúfudalei joun tídaangiñe Lerérun Búngiu luágu Jesúsu lan Crístu le jagúrabebei lun lasálbaruniña.

19

Páblo ubúrugú Éfeso

¹ Sun niján lan Apólos ubúrugú Corínto, ligía lásügürün Páblo labádinaguagiñe buri fulásu, ába lachülürün Éfesoun ñi lubei ladárira sarágu affíñetiña. ² Ába lariñagun joun.

—¿Resíbi jumútisan Sífiri Sándu dan le jafiñnerunbei luágu Jesucrístu?

Jariñaga lun.

—Uá, magáambungubeígidiwa yebe luágu níjein lan Sífiri Sándu.

³ Ábati lariñagun joun.

—¿Cáti luwúyeri badísei jerésibirubei?

Jariñaga lun.

—Le labásterágüdüni Juan.

⁴ Laríñaga Páblo joun.

—Labásterágüdüniña méja Juan gürgia, arúfudei luágu sáansi jamáli lan jóuserun, aríñagati gíñe joun luágu lúnti lan jafíñerun luágu le lúnbei liábin lárigiñe—luágu Jesúsu le Crístubei, le Jasálbaragüle.

⁵ Dan jagáambuni cátei le, ába jabásterun lídan líri Wabúreme Jesúsu. ⁶ Dánti le líchugunbalin Páblo lújabu jawágu, ába liábin Sífiri Sándu jawágu, ában jadímurejan dimúrei buri teréncha, ába buri ladímurejan Búngiu jayúmulugugiñe. ⁷ Jawáraañanu dúusu wügüriña jádan sùngubei.

⁸ Ürüwañein játi láu Páblo abásija tídoun jalígilisin juríu le ñi lubeija lapúrichija, adímureja ligíaja furáangu luágu larúeijan Búngiu, afíñegüda láña gürgia luágu. ⁹ Níñanu gíñe, edéreragüdütu janígi, májatiña jafíñerun, adímurejarügü jagía wuriba luágu lémeri Crístu jagíbugiñe gürgia. Abati ladíreirun Páblo jaweí, ába lanügüniña ja afíñebaña luágu Jesucrístu tídoun ában lescuéla to ñi lubei larúfudaja ában wügüri giriti Tiránno, ábaja ladímurejan ságü wéyu joun, ñi. ¹⁰ Ítara líña lasígirun luágu bián irúmu, súnti ja aganoúbaña loúbawagu Ásia, agáamba jamúti ugánu luáguti Wabúreme Jesúsu, dándu juríu quei ja mámabaña juríu. ¹¹ Adúgati buríti Búngiu oúnwenbun buri milágu lidaangiñe Páblo, ¹² darí lun tánügüniwa buri músue o anáanguni to dagáaru luágu lúra joun sánditiña, ábaja jareidagun, furí jagíaja espíritugu wuríbatíña jádaangiñe.

¹³ Níñanu juríu eíbugañajadügütiña, aságajatiña gíñe espíritugu wuríbatíña jaweí gürgia, alugatiña yebe jayúsuruni líri Wabúreme Jesúsu lun jaságajaniña, jaríñaga buri joun espíritugu. —Gumádi numúti bu lídan líri Jesúsu, le uágubei lapúrichija Páblo, lun báfuridun.

¹⁴ Níñanu sédü lirájüñü ában juríu giriti Escéva, jábuti méja fádirigu, jádan ja adügübalin buri cátei le. ¹⁵ Níjein ában jadügüni, ába loúnabuniña espíritu wuríbati ligía.

—Subúdi numúti Jesúsu, subúditi gíñe nun cátei lan Páblobei, áñjein jugúya, ¿cátaün?

¹⁶ Ába lachüragun wügüri le láubei espíritu wuríbati lúngua jawágun, gabáfuti sügü jáu sùngubei, ába labúleiseiruniña buídu, ába jeíbaagun ñigiñe surúsu luma láu buri bíti jawágu. ¹⁷ Agáamba jamúti sun ja aganoúbaña Éfeso cátei le, juríu jáma máma juríu, ába janáfudedagun, weíríti linébedun líri Wabúreme Jesúsu joun.

¹⁸ Sarágu gíñe buri jádaangiñe ja afíñerubaña, ába jayábin agúfeserei buri cátei wuríbati lé meja jadügübei, ¹⁹ sarágu gíñe buri jádaangiñe já meja gabiñarajadibaña, ába janügünun jalíburun buri, ába jagudunun jagíbugiñe sùngubei. Dan jabájüdübalin tebégi líburu buri tugúya, gebégitu quei buri dimí-san mílu murúsun seínsu le pláta. ²⁰ Ítara líña abúruchagueína lan ugánu luáguti Jesúsu, arúfudeinalei lubáfu lun lasáansiragüdüni jagáburi gürgia.

²¹ Lárigiñe sun cátei le, ába laráanserun Páblo lun lídin aríjaña afíñetiña Macedónia luma Acáya, lubá lasígiruni luweíyusun Jerusaléoun. Aríñagati gíñe luágu lárigiñe lanme lídin Jerusalén, lídiba lan gíñe Róma. ²² Ábati loúnajan biáma jádaangiñe ja íderagubalin lubá, Macedónia, wügüriña jagía, Timotéo luma Erásto, ligía, ába leréderun átíriraiüya dan Ásia.

Chagáguau ubúru gu Éfeso

²³ Lídan dan ligía, ñíñein ában oúnwenbun achágaraguní Éfeso jaweígiñeti ja afálarubalin lémeri Crístu, ²⁴ lidaangiñeti ában wügüri giriti Demétrio, ladáawagun cátei láuti pláta lífisiutebei. Wügüri ligía, adáaguati tirájüñü ligíli láu pláta to tilígilisin sándu to giríboun Diána, belútti sarágu seínsu joun ja ñadágimeinbaña luma. ²⁵ Ábati loúndaruniña ja ñadágimeinbaña luma úara jáma ámu ja ñadágimeintiña ámu fisíu le lenége jafísiute, ába laríñagun joun.

—Wügüriña, subúdi jumúti luágu ñulú lan wabágari láu fisíu le, ²⁶ agáamba jumáli, aríja jumei ída líña lan lídin Páblo aríñaga luágu máma jamá búngiugu sándu ja jadügübaña wügüriña, áni gíbeeña gürgia jafíñeragüdü, mámarügü ya Éfeso, lídan gíñe líbe-ágei Ásia. ²⁷ Noúnguati cátei le, ladüga gayáraabei wefédiriruni wabísínisin, gayáraabei gíñe tefédiriruni tilígilisin búngiu Diána tuweírigin, ábame tanügün búngiu Diána to únboun jájuduragua sun gürgia Ásia luma lídan sun ubou quei ni cáta.

²⁸ Dan le jagáambunbalin cátei le, ába jagáñidun buídu, ába jagúaragun.

—¡Weírígu Diána to jabúngiute Éfeson!

²⁹ Níñeinti ában oúnwenbun achágaraguní lídan sun ubúru gu ligía. Ába jarügüdüni Gáyo luma Aristarco, biáma wügüriña Macedóniana ja úarabaña luma Páblo, ába jadúruguduniña chülü tuágun múna to ñi lubeija jóúndaragua. ³⁰ Alugati yebe Páblo lebéllurun lun ladímurejan joun gürgia ñi lun ladílirun sun cátei, mígirun jamúti afíñetiña lun lebéllurun. ³¹ Níñanu gíñe jádaangiñe ábutigu ñi Ásia lumádagu Páblo, oúnajatiña gíñe dimúrei lun lun mebéllurun lan ñjín. ³² Níti lídan adámurini, jíbiri agúaragua ában cátei, jíbiri agúaragua ámu, ladüga chagágujajña gürgia, jíbe-ágei, íbidiñeti joun ca lan lébubei jadámuridagun. ³³ Níñanu jádaangiñe gürgia, ába jafúnraanguagüdüni cátei le lun Alejándro, le jádajabei juríu ligíbugiñoún guríríguau lun

ladímurejan luágu jafúleisein. Ába ladügün Alejandro seini láu lújabu lun jámanichun, lun ladímurejan luágu jafúleisein jagíbugiñe gürígia. ³⁴ Dan jasúbudirunbalin luágu juríu lan, ába jagúarajan sun jagía lídan ában, yaráfa lun bían óra.

—¡Weirigutu Diána to jabúngiute Éfesona!

³⁵ Dánti le gálumagüda láaña abürújati le láni ubúruğu ligía gürígia, ába laríñagun.

—Gürígia Éfesona, sun gürígia subúdi jamúti luágu Éfesona lan ónigirubárun tilgílisin búngiu Diána, túma tiyáwa to áburujaboun siéluigiñe. ³⁶ Quei úa lan ni ában lun lasígeneruni cátei le, gáluma jumá, madúga jumá ni cáta masámarunga jumei buídu. ³⁷ Wügüríña ja, ja janügübaña ñájoun, míwerujan jamágiru jilgílisin, madímurejan jagía wuríbati tuágu jubúngiute. ³⁸ Ánjein níjein lubei cátei uáguti labúseera Demétrio jáma ja ñadágimeinbaña lúma líchugun jadúnrun, ligía níjein lubei agúseragüdúti lúma agúseragülei, gayáraati jídin ligíbugiñoun lúruđu lun ladímurejan cáda ában lueígiñegua. ³⁹ Ánjein ámu lubei cátei jamúriajabei, lúnti laráanserún lídan ában adamúrin le richáti, ⁴⁰ ladúga gayáraabei laríñawagúniwa luágu wagúbujaña lan wuríbani ladúga cátei le asúseredubei uguñe, ibídiñebei woun cába lan wounabagüle ánjawa álügüdúwa luágu chagáguau le.

⁴¹ Lárigiñe laríñaguni cátei le, ába lagúmuchaguagüdúni adamúridaguni.

20

Luweiyasun Pábo Macedónioun lúma Grécionun

¹ Dan le lagúmuchunbei chagáguau Éfeso, ába loúnajan Pábo jawágu affíñetiña lun jayábin lun, gayára lámuga líchugun gurásu joun, ábati loúburumiña, ába layoúragun joun, ába lídin Macedónioun. ² Luágu luweiyasun, chülügüeiña líña jámagiñe affíñetiña lídan buri fulásu le ídaangiñebei lásügúra, ru ligía sarágu dügüdaguaü joun láu lerérun. Ítara líña lachülürün lídoun ageíraü le Grécia. ³ Reídeiti úruwa játi ñi Grécia, ládina yebe ugúnein lun lídin Síria, ligía lagáambun luágu jelédeguña lan juríu lubá. Ábagubeiti laráanserun lun lagíribudun múarugugiñe, sügüina ligíaya Macedóniagiñe. ⁴ Gíbetiña wügüríña ñüdúntiña úara lúma. Sópater, le liraü Pyrrhus, Beréagiñe, Aristarco lúma Segúndo, Tesalónicagiñe, Gáyo, Dérbegiñe, Timotéo giñe, lúma giñe Tíquico lúma Trófimo, Ásiana. ⁵ Affíñetiña ja, ába jóudin wabá, ába jagúrabuníwa ubúruğu Tróas. ⁶ Wagía, lárigiñe fédu le teigin fein to magánaboun ísi, ába wáfuridun Filíposgiñe tídan ugúnein, seíngü wéyu lárigiñe, ligía wátürün Tróas, le ñi lubei wúwarada jáma ja ñüdünbaña wabáragiñe, ába weréderun ñi sédü wéyu.

Bisída láni Pábo ubúruğu Tróas

⁷ Samúdi guñoun, ába jóundaragun affíñetiña lun jeigin fein le jarítaguagüle luágu loúnwen Crístu, Pábo arúfudajabei joun. Queiti gaweiyasúnbei lan larúgan, ába lasígerun adímureja joun darí lúmoun amídi áriebu. ⁸ Íñuñanu lídan lúruwan túbanana múna to ñi lubei jóundaragua, ñiñein sarágu lámpu durúngu. ⁹ Níñein ában irájü agáambaja, ñun líña luágu funédere, Eútico líribei. Queiti lílúbei lapúrichijan Pábo áriebu ligía, ába ladábudun lágu irájü ligía, ába larúmugun ñi, ába leíguadun lídaangiñe lúruwan túbanana múna, múarugun. Dan le jarárirunbei lun jíñúrugini, jílaali. ¹⁰ Ábati larárirun Pábo, ába laróunrun ligíbuagu irájü ligía, ába loúburuni. Ába laríñagun joun affíñetiña.

—Madíjeri jumá, gabágariyaali.

¹¹ Ábayati lawárirun Pábo, ába jafánreinragunun fein, ába jeigin. Ábati lasígirun adímureja darí larúgadun, ligíaali lídin. ¹² Irájüti buga ligía, ába janügüni águyu wínwañu, sun jagía láu ugúndani láu.

Weíyaasu lúmagiñe Tróasgiñe lun Milétoun

¹³ Ába giñe wóudin, ába wádinun tídoun ugúnein, ába wóudin chülü Asón, le ñi lubei lúnti lan wabúdni Pábo quei wadaradun, ladúga busén lan lídin Asón múarugugiñe. ¹⁴ Dan le wadúnragun lúma ñi Asón, ába ládinun wáma, ába wóudin Mitiléne. ¹⁵ Larúgan, ába wáfuridun ñigiñe, sügüina wagía ligíbugiñe uboúju Quío, ában wéyu lárigiñe, ligía wachülürün uboúju Sámos. Ába weméraagun ubúruğu Trojlio, larúgan, ligía wachülürün ubúruğu Miléto. ¹⁶ Mátürúntiwa ubúruğu Éfeso luágu waweiyasun ladúga mabúseerun lan Pábo leréderun sarágu dan ageíraü Ásia, busénti lachülürün Jerusalén furése lun ñi lan lubá fédu le Pentecostés ánjein gayára.

Lapúrichijan Pábo joun tábutigu ligíli, Éfeso

¹⁷ Dánti le Milétojadiwa, ába loúnajan Pábo jawágu tábutigu ligíli Éfeso lun jayábin Miléto aríjei, ¹⁸ dan le jachülürünbei, ába laríñagun joun.

—Subúdi jumúti ída líña lan nigáburí lúmagiñe furúmiñeti wéyu nachülürün Ásioun. ¹⁹ Sun dan le jagánaguañadina lubei, seriwitina lun Búngiu láu únabuni, láu sarágu águiraü, súfuri áu sarágu láu cátei lé buri jabúseerubei juríu jadügün nun. ²⁰ Merédeti napúrichijan jun luágu cátei le lúnbei buídubei lan jun, arúfudaja áu jun furáangu lídan guríriguaü lúma júbiñe. ²¹ Dánu joun juríu quei joun ja mámabaña juríu, aríñagaadina luágu lúnti lan jasáansiruní jóuserun ligíbugiñe Búngiu, lúma lun jafñerun luágu Wabúreme Jesucristu. ²² Guetó lubeiti neibuga Jerusalén, loúnajan Sífiri Sándu. Ibídiñeti nun cába lan asúsereda nun ñi, ²³ lé rügüñein nasúbudirubei, luágu sun lan ubúrgu le ñi lumuti nídin, aríñagati Sífiri Sándu nun luágu nadaürüba lan, nasúfuriruba sarágu, Jerusalén. ²⁴ Úati ni cáta lidaangiñe áuti nebéresera, ni nibágari guánarügü, mebégiti ni cáta nun, adúgarügü náali ligía le uágubei loúnajana Búngiu láu ugúndani dari lómoun lagúmujóun, lun nadímurejani ugánu buiti luágu línsiñejabu Búngiu.

²⁵ ‘Guetó, choúru numúti luágu maríjindügüya láadina lan ni ában jídaangiñe, jugüya lé meja únbei napúrichija luágu larúeijan Búngiu. ²⁶ Ligía naríñagunbei jun ugúñe luágu masándiragun nan núngua láu dúru luegiñe ni ában jídaangiñe, ²⁷ ladüga subúdigüda náali sun laráansejan Búngiu jun, marámuduntina ni cáta juei. ²⁸ Toúnigigua jumá lubeiti júngua, toúnigi jumáñame affñetiña ja líchugubaña Sífiri Sándu lun jóunigiruniña, ja tánigu líligilisin Búngiu, ja lagáñijabaña láu líta Liraü guánarügü. ²⁹ Subúdi numúti luágu dánme lan nídin, jayábinba lan ámu áluga jagünrinchaguni jafñen, quei lebérlun geigusi jádoun mudún áfaraguaña. ³⁰ Níbaña jídaangiñe guánarügü, lubáragiñe jamúga jarúfudajani inárüni, jarúfudajabei iyéeni lun jafálaruniña affñetiña. ³¹ Toúnigi jumá lubeiti, jarítagua jumei luágu úrúwa lan írúmu náu ewerídijaun wéyuagu árieibu, ayájua buri áu.

³² ‘Guetóti, nidújeñu, derége numútün lun Búngiu lúma lun ugánu le luáguti línsiñejabu, le gabáfubei lun léredagüdüni jafñen lúma lun líchugun ubaráü jun siélu jádan ja derégeguáañabaña jóungua lun. ³³ Mabúseerun nágiti ni líseínsun ni ában, ni lánáangun, ³⁴ lubáragiñe líra, subúdi jumúti luágu ñadágimein nan lun nibíjini le nemégeirubei lúma le jemégeirubei ja nómabaña. ³⁵ Súnwandan narúfudajan jun luágu ítara líña lan luwádígimariñiwa lun jiderawagún ja níjeinbei jemégeirun, luágu giñe lúnti lan larítawagún luágu dímuñe le laríñagubei Wabúreme Jesúsú dan le laríñagunbei. “Gúndaatímáati le íchugubei sügü láu le erésirubei.”

³⁶ Lárigiñe laríñaguni Páblo cátei le, ába lájuduragun, ába layúmuragun lun Búngiu jáma súngubei. ³⁷ Ába jayájun súngubei láu igárigu, ába jóuburuni Páblo, ába jachúuruni. ³⁸ Jírutiñati ladüga laríñagun joun luágu maríjindügüya jamáali lánme. Ába jóudin íchaajei tuágu ugúñein.

21

Luweiyasun Páblo ubúrgun Jerusalén

¹ Dan le wígiruniña affñetiña, ába wóudin sügülgü lídoun fulásu le gíribei Cos, larúgan, ában wóudin Ródas, ñigiñe Ródasgiñe wóudin lun Pátara. ² Ñi Pátara wadárira ában ugúñein teibuga Fenícia, ába wádinun tídoun, ába wóudin. ³ Dan wásügürün, ába waríjini ubóju le Chípree, ába wígiruni luegiñe wabaüna, ába wasígirun dari wachülürün Síria. Queiti taráriguágüdüba lan ugúñein lídan ubúrgu le gíribei Tíro, ába warárirun ñi. ⁴ Álujaja wamútiña affñetiña ja ñíbaña, ába weréderun sédü wéyu jáma ñi. Ába lawísaruniña Sífiri Sándu luágu lasúfuriruba lan Páblo Jerusalén, ába jaríñagun lun lun mídin lan. ⁵ Dan lásügürün sédü wéyu ligía, ába wóudin. Sun affñetiña jáu jámarigu jáma jasáanigu, ñüdüntiña íchaajawa chülül bougudi luei ubúrgu, ñi béyabu ába wájuduragun ayúmuragua lun Búngiu. ⁶ Ábati wóuburagun wóungua jáma, ába wádinun tídoun ugúñein, jagía, ába jagíribudun jábiñoun.

⁷ Ába wagúmuchuni waweiyasun baránaja lúmagiñe ubúrgugiñe Tíro dari Tolemáida, le ñi lubei wabúsura joun affñetiña, ába weréderun ában wéyu jáma ñi. ⁸ Larúgan, ába láfuridun Páblo wáma, wagía le lúmabei, ába wachülürün ubúrgu Cesaréa. Ñi wóudin líubiñe Felípe le apúrichijabalin ugánu luáguti Jesucristu, ába giñe jídaangiñe sédü wügüríña já meja antáadajóubaña Jerusalén lun jeténirun lun le jemégeirubei affñetiña, ába weréderun lúma. ⁹ Gasáaniguti Felípe gádürü wúriña irájüñü ja máfuridungüni, íbija jamúti ubáfu lúmagiñe Búngiu lun ladímurejan jayúmugugiñe. ¹⁰ Átiri wéyu wáu ñi, ligía lachülürün ában proféta Judéagiñe, gíruti Ágabo, ¹¹ líabiña aríjawa. Ába lanügüni lubélitin Páblo, ába lagüraguni lugúdi guánarü lúma lújabu láu, ába laríñagun.

—Laríñajare Sífiri Sándu luágu ítara lúba lan jagüraguni juríu labúreme bélitu le ubúrgu Jerusalén, ábame jedéregeruní joun ja mámabaña juríu.

¹² Dan wagáambuni cátei le, wagía jáma Cesaréana, ába wayúmuragun lun Páblo lun mídin lan Jerusalén. ¹³ Ába laríñagun Páblo.

—¿Ca uágu jayájua, írudagúdána? Aráansetina mámarügü lun nagürawagün Jerusalén, aráansetina darí lú nunówen lueígiñe Nabúreme Jesús.

¹⁴ Quei siñá wamani larítágun agáñeira, ába wígiruni, ába waríñágun lun ladügüniwa lugúndan Búngiu.

¹⁵ Dan le gumújali webélujan ñi, ába waráanserun, ába wouúdin Jerusalén. ¹⁶ Nüdütiña jádaangiñe afiñetiña wáma Cesaréagiñe, ñiñein ában Chíprena jádan, gíriti Mnasón, lújali lueígiñe lafiñerun luágu Jesucrístu, lúbiñeba wagánawa.

Bisída láani Páblo Jacóbo

¹⁷ Dan wachülürün Jerusalén, ába jerésibiruniwa afiñetiña láu ugúndani. ¹⁸ Larúgan, ába wouúdin lúma Páblo aríje Jacóbo, ñiñanu giñe sun tábutigu liglisi Jerusalén. ¹⁹ Ába labúsurun Páblo joun, ába labájüdaguni sun cátei le ladügübei Búngiu lídaangiñe joun, jádan ja mámabaña juríu. ²⁰ Dan le jagáambunbalin ugánu le, ába jadímurejan luágu luweírigin Búngiu. Ábati jaríñágun lun Páblo.

—Wadúje, aríjabásan, añájein sarágu mílu juríu afiñerutiña luágu Jesucrístu, áni sun jagía, aríñagatiña luágu lúnti lan lasígirúniwa lilúrudun Moisés. ²¹ Aríñawagúali joun luágu arúfudaja ban joun sun juríu ja aganoúbaña lídan jageíra ja mámabaña juríu lun madügün jamá gásu luágu lé meja laríñagubei Moisés, áni aríñaga bán nege joun lun merésibirun jamá jasáanigu circuncisión, mafála jameíme wagáburu, wagía juríu. ²² ¿Cábasan wadúga? Joúndaragubátia juríu dánme le jasúbudiruni luágu chülüjadibu lan, lun jadügün wuríbani bun. ²³ Niján cátei le lúnbei badügüni. Añájein gádürü wügüriña ya wádan, gásu jagúnfulirun ában darádu lúma Búngiu. ²⁴ Barúbaña búmagua, ábame barúmadaguágüdüñ búngua jáma ligíbugiñe Búngiu según wagáburu, wagía juríu, fáyeibeíme le jagástarubei lun jagúnfulirun lúma jadáradun, larígíñeme gayáaraajalíme jasaragüdüni jádiburi. Ítara lúba jaríjini sun juríu luágu iyéeni lan le aríñawagübei joun buágu, gúnfulirügütibu lan giñe lúma lilúrudun Moisés quei lubúdubu. ²⁵ Anjeinti jawágu ja mámabaña juríu áni afiñejaña luágu Búngiu, abürüjaadiwa joun lun madíjeri jamá luágu buru cátei le, lúnrügü meígin jamá úwi le dagágüdawaali joun sándu, ni jítaü, ni ánimaalu le tigíwarügüti, lun giñe úa lan ni ában agámariduti würi to mamárieiduntu lúma.

Járügüdüni Páblo adáüra tídan témpulu

²⁶ Ábati lanügüniña Páblo gádürü wügüriña jagía, larúgan, ába larúmadaguagüdüñ lúngua jáma, ába lebelúrun témpulurugun awísaja ídaba lan lagúmucha jawéyuri gádürü wügüriña jagía lun jarúmadun, léme lídáani jadágaragüdüñ cáda ában jádaangiñe lun Búngiu.

²⁷ Dan lé yebe yaráfaali lun lagúmuchun sédü wéyu ligía lubá lagúmuchun jarúmadun ligíbugiñe Búngiu, ába jaríjini jádaangiñe juríu Ásiana Páblo témpulurugu, ába jachágaraguágüdüniña gürígia. Ába járügüdüni Páblo, ²⁸ ába jagúaragun.

—¡Wügüriña Israelítagu, íderagua jumáwa! Niján wügüri le eibugubalin sun fulásu arúfudaja joun sun gürígia wuríba luágu wanásiñun, luágu lilúrudun Moisés, lúma tuágu témpulu to, belügüdaali giñe gürígia ja mámabaña juríu témpulurugun awiyedei fulásu sándu le ligíbugiñe Búngiu.

²⁹ Jaríñágunbei itara ladüga meja jaríjini Páblo ubúru luáma Trófimo le Éfesona, jarítaguatiñati luágu barúlaani témpulurúgun.

³⁰ Ába jachágaragun sun lílana fulásu, ába jayábin gürígia eíbaagueina. Ábati járügüdüni Páblo, ába jadúrüguduní boügudin tuei témpulu, ába jadáuraguni béna furése. ³¹ Busénjaña yebe jáfaruni jilágubei, ligía lachülürün ugánu lun gumándan luágu chagágujaña lan sun lílana ubúru Jerusalén. ³² Ábati loundaraguniña gumándan lisúdaaranigu jáma jábutigu, ába lachülürün eíbaagueina le ñijin jabeí gürígia. Dan jaríjini gumándan jáma súdaaragu, ába lásurun jabeichuni Páblo. ³³ Ábati layárafadun gumándan, ába lárügüdüni Páblo, ába lagüraguágüdüni láu bían güríngüri, larígíñe, ába lálügüdajan cátei lan, lúma ca lan lidúrrunbei. ³⁴ Ámuñegueinarügüti cátei jaríñágun gürígia, siñátiti gunfaráanda lan gumándan ni cáta ladüga ireíni le jadügübei, ába lanügagüdüni jábiñoun súdaara. ³⁵ Dan le jachülürünbei luágu testépute múna, ába janügüni súdaara Páblo oýyuajeina luei jáfaruni gürígia jilágubei, ³⁶ ladüga jayabiña súngubei jarígi agúarajeina.

—¡jilála!

Ladímurejan Páblo lueígiñe

³⁷ Dan lé yebe jádaraali lan Páblo múnadoun, ába laríñágun lun gumándan le jáubei súdaara.

—¿Gayáraati nadímurejan búma?

Ába laríñágun gumándan lun.

—¿Geréngaditibu güriégu? ³⁸ ¿Máma lubei bugúya Ejípton a lé meja adügubei ában mabúchajaü luágu ában dan, ába lanügün gádürü mílu wügüríña gáfarajatiña lídon fulásu magefrawaguti?

³⁹ Lariñagati Páblo lun.

—Máma áu, juríu áu, Társona, ában fulásu weírigiti Cilícia. Adügabá fuleisei nun lun bigirunina lun nadímurejan joun güriáa.

⁴⁰ Ába líchugun gumándan úma lun, ába laráramun Páblo luágu estépu, ába líchugun seíni láu lújabu joun güriáa lun jámanichun. Dan le manígaali, ába ladímurejan joun lídan hebréo, le jerérun juríu, ába lariñagun.

22

1—Nidújeñu jáma jagübürigu, agáamba jumei le lúnbei naríñaguni jun nueígiñegua.

² Dan jagáambun ladímurejan joun lídan jerérun, ábatima jámanichaguágdün. Ábati lariñagun joun.

³ —Juríu áu, le gumúti, ubúru gu Társo louábawagu Cilícia nagúriajoú, ya Jerusalén naweírída. Lábugiñe larúfudajan Gamáliel natúriaja, úarati larúfudajan lúma jalúrudun binádu wagübürigu. Joucháta súnwandan lun nesériwidun lun Búngiu táu sun nanígi, queígubeirügü ligáburi jadügüni jugúya ugúñe wéyu. ⁴ Áu, eíbaaja numútiña meja lánigu Crístu darí náfaraguniña jilágubei, barúgua áu wügüríña furisunrugun. ⁵ Geféenti fádiri íñutimaati jáu sun jábutigu juríu luágu rújama gárada nun joun wapáisanu ja Damáscobaña. Nñüdüntina ñi áluajaña afíñetiña luágu Crístu lun nanügüniña ñájoun lun nasúfuriragüdüniña.

Labájüdaguni Páblo luágu lasáansiragun ligáburi

⁶ ‘Dan luáguñadina lubei úma, yaráfaadina lun nachülürün Damáscu, queíburi amídírugu, sódini ligía ladúnraagun ában oúnwenbun larúgounga siélugiñe náu, ⁷ ába náburujan múarugun. Ába nagáambun lariñagun ában umálali nun. “Sáulo, Sáulo, ¿ca uágu beíbaajanina?” ⁸ Ábati naríñagun. “¿Cátabusan Nabúreme?” Lariñaga nun. “Jesúsu le Nazarétna áu, le méme beíbaajabei.” ⁹ Aríja jamúti ja úarabaña núma larúgounga ligía, ába janúfudedagun, magáambun jamúti lumálali le adímurejabei nun. ¹⁰ Ábati naríñagun. “¿Cábagi nadüga, Nabúreme?” Ába lariñagun nun. “Sarába, beíba luágu buweíyasun Damáscoun, ñíba lariñawagúta sun le lúnbei badügüni bun.” ¹¹ Queíti marijüngüda láadina lubei buga larúgounga ligíra, ába jarügüdüni ja númabaña nújabu darí wachülürün Damáscu.

¹² ‘Ñiñein ában wügüri Damáscu gíríti Ananías, gúnfuliti buídu lúma lilúrudun Moisés, sun juríu ja aganoubaña Damáscu adímurejatiña buídu luágu wügüri ligía. ¹³ Ába líabín Ananías aríjana, dan lachülürün, ába laráramun nubádu, ába lariñagun nun. “Nidúje Sáulo, íbájayabei baríjin larígoún.” Lídan méme óra ligía, ába léfegechun nágu, ába naríjini. ¹⁴ Ábati lariñagun nun. “Anúadaja láadibu Jabúngiute binádu wagübürigu lúmagiñe binárü lun basúbudiruni lugúndan, lúma lun baríjini Jesúsu le richáguabei, lun bagáambuni lumálali, ¹⁵ ladüga bíchuguba lan fe luágu Jesúsu joun sun güriáa, abájüdagubeíme le aríja báalibeí lúma le agáamba báalibeí. ¹⁶ Guetóti, ¿ca uágu badárasaja? Sarába, badíseibá jeméniñiñu luágu Wabúreme lun lachíbun bífiğoun.”

Labájüdagun Páblo luágu louñajoún apúrichija joun ja mámabaña juríu

¹⁷ ‘Dan nagíríbudun ubúrugu Jerusalén, luágu ában wéyu dan le nídin témpulurugu ayúmuragua, ába lasádiragun Nabúreme Jesúsu nun, ¹⁸ ába lariñagun nun. “Furíba yágiñe Jerusaléngiñe, oúfuda, ladüga madügünbaña juríu gásu láu le baríñagunbei nuágu lídan fulásu le.” ¹⁹ Ábati naríñagun lun. “Nabúreme, subúdi jamúti luágu nñüdü nán buri méja tídan sun jalígílisin afíñetiña anájajaña ja afíñebaña buágu furisunrugun, beí buri náña. ²⁰ Dan le láfarúnbei Estéban jilágubei, le bánigu lé meja adímurejabei buágu, ñíñadina, gúndaatina láu jáfaruni, áu oúnigirubárun janáangun ja áfarubalín.” ²¹ Ába lariñagun Nabúreme nun. “Beíba, ladüga noúnajadibu díse, apúrichija joun ja mámabaña juríu.”

Páblo lújaburugu gumándan

²² Agáamba jamúti chülü lúmoun ladímurejan luágu lídin apúrichija joun ja mámabaña juríu, ába jagúmeserun agúaraja.

—¡Áfara jumei jilágubei! ¡Maríchati lun labágaridun!

²³ Queíti jasígirun agúaraja, achújoun buri janáangun, achüja calíqui íñun le jagáñi, ²⁴ ába lariñagun gumándan lun ladarúniwa Páblo jábifoun súdaara, ába louñajan abeichei lun ladímurejan, lun lasúbudirúniwa ca lan uágu jagúaraja güriáa luágu ítara. ²⁵ Dan le gürgüa jamáali lun jabeichuni, ába lariñagun Páblo lun jábuti súdaara le ñíbei.

—¿Garíchatúnsan lun jabeichun ában wügüri Rómána, magúserunga ligía?

²⁶ Dan le lagáambuni jábuti súdaara cátei le, ába lídin aríñaga lun gumándan.

—Touñigibátia láu le lúnbei badügüni, Rómanatia wügüri le.

²⁷ Ábati lídin gumándan luágun Páblo, ába laríñagun lun.

—¿Ímárüni luágu Rómata ban?

Laríñaga Páblo lun.

—Ánja.

²⁸ Ábati laríñagun gumándan.

—Fáyeitina sarágu seínsu lun Rómata nan.

Laríñaga Páblo.

—Ánjein áu, ñi nagüriajouá.

²⁹ Ába jígiruni já yebe lúnbei jabeíchuni furése, liábin gíñe gumándan, dan le lasúbudiruni luágu Rómata lan Páblo, ába lanúfudedagun lueígiñe lagüraguni.

Páblo jagíbugiñe lúrudugu juríu ja íñutimáabaña

³⁰ Larúgan, buséti gumándan lasúbudiruni ca lan lidúnrunbei Páblo jarúma juríu, ába lagídaruni güringüri lueí, ába loúndaraguágüdüniña jábutigu fádirigu jáma lúrudugu juríu ja íñutimáabaña, ábati laságaruni Páblo, ába líchuguni jagíbugiñe.

23

¹ Ába laríjin Páblo jawágun lúrudugu jagía, ába laríñagun joun.

—Nidújeñu, jarúmati nasándragun núngua ligíbugiñe Búngiu chülü lúmoun wéyu le.

² Ábati loúnajan Ananíás, fádiri le íñutimaabei, lun jagáyuajan ja yaráfabaña ñi luágun liyüma Páblo. ³ Ába laríñagun Páblo lun.

—¡Lagáyuajaba Búngiu buágu, biángua tigíbu bugúya le! Ñun bíña ñi lun bagúseragüdüniña quei laríñaguni lúrudu, ¿cáti uágu bagáyuagüda nuágu, adúraaguei lúrudu?

⁴ Ába jaríñagun ja ñibaña lun.

—¿Ítara liñásan banábuni fádiri le íñutimaabei le láni Búngiu?

⁵ Ába laríñagun Páblo.

—Nidújeñu, ibídiñetí yebe nun luágu fádiri lan le íñutimaabei, ladüga tariñajare Lerérun Búngiu. “Madímurejaanbadibu wuríba luágu ában agúmadijati bageíra.”

⁶ Subúdi lumúti Páblo luágu jánigu lan saduséogu jíbiri ja ñibaña, jíbiri, jánigu fariséogu, ába laríñagun láu umálali jéreti.

—Nidújeñu, fariséo áu, jádaangiñetiña fariséogu nagübüriugu, áni jagúseragüdüñadina ladüga afíñe nan luágu jásaaruba lan jiláaña lídaangiñe ouweni lúnya jabágaridun.

⁷ Dan le laríñagunbálin cátei le, ába jagúmeserun fariséogu jáma saduséogu asígeneja jámagua, ába láfánreinragun adámurini. ⁸ Ladüga jaríñajare saduséogu luágu másaarunbaña lan jiláaña lídaangiñe ouweni, úatiña nege gíñe ánjeligu, ni espíritugu, ánjañati fariséogu, afíñetiña luágu sun cátei le. ⁹ Jareínchati sùngubei, ába jásaarun jádaangiñe arúfudajatiña lílúrudun Moisés ja ñibaña, áni fariséogu gíñe jagía, ába jaríñagun.

—Wügüri le, úati ni cáta wuríbati ladüga, áni ánjeindügü ában lubei espíritu adímurejabei lun o ában lan ánjeli, touñigi wamáti lueí wadárirún oucha weréderuni luwádigimari Búngiu.

¹⁰ Weírjali sigénei darí lun lanúfudedun gumándan lueí jáfaruni Páblo jilágubei. Ábati loúnajaniña lisúdaaranigu lun jaságaruni Páblo lídaangiñe adámurini lúnya janügüni jábíñoun súdaara.

¹¹ Le ában áriebu, ába lasáliragun Wabúreme Jesúsu lun Páblo, ába laríñagun lun.

—Manúfudebá, Páblo, ladüga ítara quei rújadibu lan fe nuágu ya Jerusalén, bíchuguba gíñe fe nuágu, Róma.

Aráansejani lun láfáruñiwa Páblo jilágubei

¹² Larúgan, ába jebélurun juríu lídoun úarani lun jáfaruni Páblo jilágubei, ába jaríñagun láu íñaraguni ligíbugiñe Búngiu luágu meíginbaña lan, mátun jagíame ni cáta darí jáfaruni.

¹³ Jougíñe bián-wein wügüriña ja aríñagubalin cátei le. ¹⁴ Ábati joudin jámoun jábutigu fádirigu lúma jámoun wügüriña weírígutiña jádan juríu, ába jaríñagun.

—Aríñagaadiwa láu íñaraguni luágu meíginbadiwa lan ni cáta darí wáfaruni Páblo jilágubei.

¹⁵ Guetóti, jugúya jáma ja jíbiri lúrudugu íñutimaatiña amúriaja jumá lúma gumándan lun lanügüni jun jarúga, jaríñagame lun luágu lun lántima jálügüdüni luágu dúru le rúwaalbei luágu jabúseera jaríjini. Wagía, aráanseñu wába lun wáfaruni lubáragiñe lachülürün.

¹⁶ Ába lachülürün cátei le lábun lagáambun tiraü lítu Páblo, ába lídin jábíñoun súdaara asúbudiragüdei lun Páblo. ¹⁷ Ábati lagúarun Páblo lun ában jádaangiñe jábutigu súdaara, ába laríñagun lun.

—Barúbei irájü le lúmoun gumándan, níjein cátei lun laríñaguni lun.

18 Ába lanügüni jábuti súdaara lúmoun gumándan, ába laríñagun lun.

—Wáti adaürüti Páblo nun, ába lamúriajan núma lun nanügüni irájü le bun ñájoun, níjein nege cátei lun laríñaguni bun.

19 Ába lárügüdüni gumándan lújabu irájü ligía, ába lanügüni lun jábugua jamá, ába laríñagun lun.

—¿Ca babúseerubei bariñagun nun?

20 Ábati laríñagun irájü ligía lun.

—Belújaña juríu lidoun úarani lun jamúriajan búma lun banügüni Páblo jagíbugiñoun lúrudugu íñutimaatiña lún nege jálügüdünitima luágu lidúnrun. 21 Mafíñerabá joun, añájein jóugíne bián-wein jawügüriña arámudagu jabá úmada agúrabei lun jáfaruni jilágubei. Ariñagaña láu íñaraguni ligíbugiñe Búngiu luágu meíngbaña lan, mátun dari jáfaruni Páblo, guetó aráanseñu jáña, jagúraba rügüinein bouñabagüle.

22 Ábati louñajani gumándan irájü ligía águyu, aríñageina ligía lun lun maríñagun lan ni ca un luágu abájüdagua láali lan cátei le lun.

Loúnajoún Páblo lun gumádimati le Félix

23 Ába lagúarun gumándan joun bián jádaangiñe jábutigu súdaara, ába laríñagun joun lun jaráanserun bián-san súdaara lun jóudin Cesaréa eibu, úara jáma ürüwa-wein-dísi ja jawágutiña gabáyu, jáma bián-san ja táutiña efeín, lun jóudin ladaúnrun néfu gúñoun. 24 Araánsegúdáti gíñe gabáyu lun laweínjaniña Páblo, ru ligía dimúrei lun jachúlüragüdüni Páblo lúmoun gumádimati Félix láu magádiei. 25 Oúnajati ában gárada jáma, laríñajare tídan gárada tugúya.

26 “Lúmagiñetu Cláudio Lisías lun gumádimati Félix le weírígubei, mábuga níña bun. 27 Niján wügüri le, le nouñajabei bun, daújamaali yebe juríu áni jáfaraali yebe jilágubei, dan le nasúbudirúnbalin luágu Rómata lan, ába nídin jáu nisúdaaranigu, ába neséfuruni. 28 Queiti nabúseerun nasúbudiruni ca lan lidúnrunbei jarúma, ába nanügüni jagíbugiñoun lúrudugu juríu íñutimaatiña. 29 Lidúnrun jarúma luágu buri cátei le luágu jalúrudun, úati iríchaü lun láfarún jilágubei, ni íbini lun ladaúrún. 30 Quei lachúlürún lábun nagáambun luágu jaráanseña lan juríu lun jáfaruni jilágubei, ligía lébubei nouñajani bun madárasajaanga. Ariñagaadina gíñe joun ja íchugubaña lidúnrun lun búma lan jaráanserei le jánibeí lúma.”

31 Ábati janügüni súdaara Páblo quei laríñawagúniwa joun, áriebu, chülü Antípatris. 32 Larúgan, ligía jagíríbudun súdaara ja eibubaña, súdaara ja jawágubaña gabáyu, ába jasígiruni jaweiyasun láu Páblo. 33 Dan le jachúlürúnbei Cesaréa, ába jedéregeregun gárada lun gumádimati, derége jamei gíñe Páblo. 34 Lárígíñe lalíjanun gumádimati gárada, ába lálügüdajan jaliana lan Páblo, dánti le lasúbudirúnbalin luágu Cilíciana lan, 35 ába laríñagun lun.

—Nagáambubadibu dánne le jayábin ja íchugubaña bidúnrun.

Ábati líchugun dimúrei lun líchugúniwa Páblo tídoun palásiu tó meja lábunaguboun Heródes, jáu oúniri.

24

Ladímurejan Páblo lueígiñegua ligíbugiñe Félix

1 Seíngü wéyu lárígíñe, ába lachúlürún Ananías, fádiri le íñutimaabei, ubúrugun Cesaréa jáu wügüriña jádaangiñe juríu weírígutiña, lúma ában wügüri le subúdjabuti lun lúrudu, gíriti Tértulo. Ába jayábin lúmoun gumádimati lun jíchugun lidúnrun Páblo. 2 Dan le lanügüniwa Páblo jagíbugiñoún, ába lagúmeserun Tértulo íchiga lidúnrun, laríñaga.

—Luágu bareíni, gumádimati, lújadiwa láu darángilau ya wageira, buíti leíbugun sun cátei ya fulásurugu súnwandan lábugeíne lichú báu. 3 Ibíja wamúti sun le, áni teínqui wamútibu luágu. 4 Lun magídarun wamáni bidáani sarágu, amúriajatina búma lun badügün murúsun fuleisei woun lun bagáambuniwa luágu murúsun óra. 5 Niján wügüri le Páblo, beréseti, lerédera afánreínraguádaña juríu lídan sun fulásu, ligía gíñe ában jádaangiñe lichügüdinabei jadámurin nazarénugu. 6 Álugati gíñe lawíyedigüdünnun témpulu ligíbugiñe Búngiu láu lebélaagüdün ában wügüri le mámabei juríu tídoun. Ába wárügüdüni, ába yebe wabúseerun wágeragüdüni láu ligáburi walúrudun, 7 ába leméterun gumándan Lisías níjin, ába lagídaruni waweí láu érei, 8 ába laríñagun luágu ja lan íchugubaña lidúnrun lúnti lan jayábin búmoun. Gayáraati bálügüdaguni Páblo, subúdi bámugei inárüni luágu sun cátei le, le waríñagubei luágu.

9 Juríu buri ja ñibaña, aríñagatiña gíñe luágu inárüni lan sun le laríñagubei Tértulo. 10 Ába ladügün gumádimati seíni lun Páblo lun ladímurejan, ában laríñagun Páblo.

—Lau sun nugúndan nadímureja nueígiñegua bigíbugiñe ladúga subúdi náani luágu lúmagiñe lan sarágu irúmu bagúseragüdajan lídan fulásu le. 11 Gayáraati bálügüdajan ánjein inárüni lubei le lúnbei nariñaguni bun. Dúsurügügili wéyu lueígiñe nachúlürún ubúrugun Jerusalén lun nájuduragun lun Búngiu, 12 madárirúnwatina asígeneja ni ca úma, ni

acháragaruágüdaña gürgia témpulurugu, ni tidan buri túbiri jalígilisin juríu, ni lidan buri ámu fulásu ubúrugú. ¹³ Gürgia ja, siñáti jarúfuduni luágu inárüni lan ni ában lidaangiñe sun cátei le jariñagubei nuágu. ¹⁴ Ában cátei nariñagubei bun, luágu nesériwiduña lan lun Jabúngiute nagübúrigu quei larúfudajani Jesucrístu, le uágubei jariñaga luágu marícha lan. Afíñetina luágu sun le búruwañubei tidan buri liburu to lánina lilúrúdu Moisés lúma lé meja jabúrújabei proféta. ¹⁵ Njein giñe eménigini le jawágubei nuágu luágu Búngiu, luágu lásaaragüdúbaña lan jiláaña, dándu ja buidubaña quei ja wuríbabaña. ¹⁶ Ligia náfaagunbe súnwandan lun madúnrun nan ligíbugiñe Búngiu lúma jagíbugiñe gürgia.

¹⁷ Láriigiñe átiri dan náu eibugei ámu buri fulásu, ába nagíribudun nageírun lun nedégerun seínsu joun gudémetiña Jerusalén lúma lun nadáragagüdün lun Búngiu. ¹⁸ Nadügüñein yebe cátei le témpulurugu láriigiñe narúmudaguagüdün núngua quei le igáburí, ligia jadáirunina átiri juríu loubwaguna Ásia ñi témpulurugu, úatiña sarágu gürgia ñi, ni chagáguau. ¹⁹ Jagia lúnbaña jayábin arúfudagua jóungua ya lun jariñaguni le lúnbei jariñaguni ánjein njein lubei lúnti jariñaguni nuágu, ²⁰ jariñaguni lan ja yábaña ánjein darí jabei nidúnrun dan le ligíbugiñe nubei líñun-ágei lúruđu juríu. ²¹ Siñáti jariñagun ni cáta nuágu, lueidügüya luágu lan ában wéyu dan le jádaañadina lubei, ába nagúaragun aríñaga. “Jagúseragüdúñadina ugüñe lueigiñe afíñe nan luágu jásaaruba lan jiláaña lidaangiñe ouweni lúnya jabágaridun.”

²² Subúsi sarágu luágu larúfudajan Jesúsú lun gumádimati Félix, itara líña, dan le lagáambunbalin le lariñagunbei Páblo luágu jásaarun jiláaña, ába lagúmuchaguagüdüni adámurini, aríñageina ligia.

—Nagúseragüdúbei wügüri le dánme le lachúlürün gumándan Lisías.

²³ Ábati lariñagun Félix lun jábuti súaara lun lasígirun Páblo daúwañu, lun furáangu lan lun gayára lan jóudin lumádagu aríjei, eténira lun.

²⁴ Átiri wéyu láriigiñe, ábaya lachúlürün Félix túma Drusíla to lúmari, to juríu, ubúrugun Cesaréa, ába lagúaragüdün luágu Páblo lun ladímurejan lun luágu Jesucrístu. ²⁵ Dan le ladímurejaanbei Páblo lun luágu íbágarí le surúbei, lúma luágu ágüdaagüni úngua luei le wuríbabei, lúma luágu wéyu le lúnbei lagúseragüdúñiña Búngiu sun gürgia, ába lanúfudedagun Félix, ába lariñagun lun.

—Beíba yebe, dánme le gadáani nan, nagúarayaba bun.

²⁶ Agúrabati yebe giñe Félix lun líchugun Páblo seínsu lun lun lígiragüdüni, ligia, dan méme lubei wájali luágu lun layánujan lúma. ²⁷ Sügüti bián irúmu itara, ábati lagúmuchun lagúmadijan Félix, ába lárügüdüni Pórcio Fésto lufúlasun. Queíti busén lan Félix leréderun buídu jáma juríu, ába lígiruni Páblo daúwañu.

25

Páblo ligíbugiñe Fésto

¹ Ábati lachúlürün Fésto lun lárügüdüni lufúlasun queisi gumádimati, ürúwa wéyu lueigiñe, ába lamúdeirun Cesaréagiñe lun ubúrugun Jerusalén. ² Ába jachúlürün jábutigu fádorigu ñíjin jáma juríu ja weírigutimaabaña íchiga lidúnrun Páblo ligíbugiñe Fésto. ³ Ába jamúriajan fuleísei lúma lun louñajan anúgei Páblo Jerusalén. Le jaráansejanbei, lún yebe jáfaruni jilágubei luágu úma. ⁴ Ába louñabun Fésto luágu Cesaréa lan ladaürüwa Páblo, áni jaríta. ⁵ Ába lariñagun joun.

—Ligia lúnti lubei jóudin ja weírigutimaabaña jidaangiñe Cesaréa úara núma, áni ánjein adúgaali lubei wügüri ligia dúru, gayáraabei jariñaguni.

⁶ Wídu rügüñein o dísi lan wéyu láu Fésto Jerusalén, ába lagíribudun ubúrugun Cesaréa. Larúgan, ába lárügüdüni lufúlasun lun lagúseragüdün, ába louñajan luágu Páblo. ⁷ Dan le lebélurunbei Páblo, ába jagúriridágun juríu ja ñúbinbaña Jerusaléngiñe láu, ába líchugun sarágu lidúnrun le júrúti, áni siñáti jarúfuduni luágu inárüni lan ni cáta lidaangiñe le jariñagunbei. ⁸ Ábati lariñagun Páblo lídan ladímurejan lueigiñegua.

—Madügüngidina ni murúsún dúru ni lun jalúrúdu juríu, ni tun témpulu, ni lun urúei César.

⁹ Queíti busén lan Fésto leréderun buídu jáma juríu, ába lariñagun lun Páblo.

—¿Buséntibu bídin Jerusalén lun nagúseragüdünibu ñi?

¹⁰ Ába louñabun Páblo.

—Ligíbugiñadina lagúseragüle urúei César, le ñi lubei lúnti lan nagúserún. Queísi basúbudiruni buídu, madügüngidina dúru joun juríu. ¹¹ Ánjein adúgaadina lubei dúru le garíchatí lun nafarún jilágubei lueigiñe, mebéresegúntina nouñwen, ánjein úa lubei ni cáta lánina inárüni lídan sun le aríñawágubei nuágu, úati ni ában garíchatí lun ledégerunina joun juríu. Amúriajatina lun César lan agúseragúdána.

¹² Láriigiñeti layánujan Fésto jáma lánigu cába lan ladüga láu Páblo, ába lariñagun lun.

—Amúrijaadibu lubeígia lun César lan agúseragüdabu, beíbugati lun César.

Páblo ligíbugiñe urúei Agrípa

¹³ Átiri wéyu lárigiñe, ába lídin urúei Agrípa túma Bereníce Cesaréa aríjei Fésto. ¹⁴ Quei reidei jabei átiri wéyu ñi, ába labájüdaguni Fésto luáguti lagúserun Páblo lun urúei Agrípa, laríñaga lun.

—Níjein ában wügüri lígirun Félix dáúwañu ya. ¹⁵ Dan le Jerusalén nubeí, rútiña jábutigu fádorigu jáma wügüriña juríu weirigutiña lidúnrun nigíbugiñe, amúriajatiña núma lun nasiadiruni. ¹⁶ Ába nariñagun joun luágu magáburi láani lúrudu Rómata lun lasiadirun ában güriña lun ouweni maríjina láña ja íchugubaña lidúnrun ligíbugiñe, lun gayára lan ladímurejan lueígiñegua. ¹⁷ Ligía, lídan lubeí le jayábinbei ya úara núma, mefédiríntina dan, larúgan, ába narügüdüni nufúlasun lídan agúseragülei, ába nouñajan luágu wügüri ligía. ¹⁸ Ja nübinbaña lun jíchugun lidúnrun, maríñagutiña ni cátei luágu lídaangiñe lé yebe uágubei narítagua. ¹⁹ Lé buri cátei le jaríñagubei luágu, luágu múaradun lán nege jáma luágu ligáburi jafiñen, lúma luágu ában nege wügüri gíriti Jesúsu—jiláti nege, laríñajare Páblo luágu winwanya lán nege. ²⁰ Queiti ibidiñe lan nun cába lan nadüga lídan ában cátei líbe le, ába nálügüdüni Páblo ánjein busén lubei lídin Jerusalén lun lagúserun luágu cátei le ñi. ²¹ Quei lamúriajan lun urúeiba lan Augústo César agúseragüdei, ába nariñagun lun lasígirun dáúwañu daríme gayára lan nouñajani lun Augústo César.

²² Ábati laríñagun Agrípa lun Fésto.

—Buséntina giñe nagáambuni wügüri ligía.

Ába laríñagun Fésto lun.

—Bagáambubei jarúga.

²³ Larúgan, dan le jachúlürünbei Agrípa túma Bereníce, ába jebélurun láu ouñwenbun uweiriguni múnadoun, jáma jábutigu súaara jáma wügüriña weirigutiña ñi ubúrugú. Ába louñajan Fésto luágu Páblo, ²⁴ ába laríñagun.

—Urúei Agrípa, jáma wügüriña ja adámurigubaña wáma ya, niján wügüri le. adímurejaña sarágu jádaangiñe juríu wuríba nun luágu, dándu Jerusalén quei ya Cesaréa, áni añájagua aríñaga nun láu sarágu éregu luágu lúnti lan louñwen. ²⁵ Laganouñ nun camá madügüngili ni cáta le lúnti lafarun jilágubei lueígiñe, áni queiti ligía guánarügü lan amúriajabei lun urúeiba lan Augústo César agúseragüdei, nouñajaali lun. ²⁶ Queiti úa lán cába lan cátei uágu nabürüja lun Augústo luágu wügüri le, ligía nanügübalin jigíbugiñoún, bigíbugiñountimá urúei Agrípa, lun bálügüdaguni, níjein lámuga cába lan nabürüja. ²⁷ Ladüga garábaguati nun lun nouñajan ában adaürüti, mawísaanga áu ca lan lidúnrunbei.

26

Ladímurejan Páblo lueígiñegua ligíbugiñe urúei Agrípa

¹ Ábati laríñagun Agrípa lun Páblo.

—Gayáraati badímurejan bueígiñegua.

Ába liñúruni Páblo líjabu lun jagáambuni, ába lagúmeserun adímureja, ába laríñagun.

²—Oúñwenbun nugúndan gayára lan nadímurejan nueígiñegua bigíbugiñe, urúei Agrípa, luágu sun cátei le aríñaga jamáalibe juríu nuágu, ³ gúndaatimáatina ladüga subúdi báni jagáburi juríu lúma cátei lé buri uágubei jasígeneja. Ligía namúriajanbei búma lun gagúraasun ban lun bagáambunina.

Labájüdaguni Páblo binádu libágarí

⁴ Subúdi jamúti sun juríu ligáburi meja nabágaridun jádan, nageíra lúma ubúrugú Jerusalén, lúmagiñe irájügdina. ⁵ Lúja jasúbudirunina, áni gayáraati jamúga jaríñaguni ánjaña jamúga busén luágu fariséo lan nugúya lúmagiñe niñúraü, adámurini létima derégüdabei lídan luwíyeri wafiñen, wagía juríu. ⁶ Guetóti, jagúseragüdüñadina luágu eménigini le nuágubei, luágu lásaaragüdübaña lan Búngiu jiláña lídaangiñe ouweni lúnya jabágaridun, quei meja laríñaguni joun binádu wagübürigu. ⁷ Dúusugubei famíli le jadúgawagunbei lirájüñu Israél agúrabiña jaríjini lagúnfulirun dimúrei le, ligía jájuduragunbei lun Búngiu, seríwi jamei wéyuagu, áriebu. Lueígiñe méme eménigini le, jadárira juríu nidúnrun, urúei Agrípa. ⁸ ¿Mafiñetün funági luágu gayára lan lásaaragüdüniña Búngiu jiláña?

Labájüdagun Páblo luágu meja leibaajaniña afíñetiña

⁹ Nugúya guánarügü, jaritaguatina méja luágu lúnti lan neibaajaniña ja afálarunbalin Jesúsu Nazarétna, ¹⁰ áni itara líña nadügüni ubúrugú Jerusalén. Láu ubáfu le jíchugubei jábutigu fádorigu nun, dátina sarágu jádaangiñe lánigu Búngiu furisunrugun, áni dan lé buri jasiadiruniwa lun jóunwen, nugúya ában jádaangiñe ja abúdujabaña lun itara lúba lan. ¹¹ Níjeinja dan, sífurígüda numútiña lún yebe jeyéedagun luágu jafiñen luágu Jesucrístu. Adáagua numúti

meja cátei le tídan sun jalígilisin affínetiña, áni weíríti meja nigáñi joun darí lun neíbaajaniña chülü lídoun buri ubúrugun le díseti.

Labájüdagunya Páblo luágu lasálbarun

¹² Ligía yebe cátei le gabügürübalina ubúrugun Damáscu ában dan, jounajan jábutigu fádírígu. ¹³ Luágu üma, nurúeite, amídirugu, ába naríjin ában larúgounga siéluigiñeti, jéreti sügü lau larúgounga wéyu, ába ladúnraagun geyégua náu jáu sun ja úarabaña núma. ¹⁴ Súngubei wagía, ába wáburujan múarugun, ába nagáambun ában umálali aríñaguti nun lídan hebréo, le jerérun juríu. “Sáulo, Sáulo, ¿ca uágu beíbaajana? Basúfuriraguagüdüñatia búngua láu bamánjarun nun quei ladüga bágasu dan le líchaagun quíqui luágun cátei gágiríti.” ¹⁵ Ábati naríñagun. “¿Cátabusan, Nabúreme?” Ába laríñagun nun. “Jesúsu áu, le guánarügü beíbaajabei. ¹⁶ Sarába, ráramabá, ladüga narúfudagunbei núngua bun lun besériwidun nun, lun geféen bun luágu le aríja báalíbei guetó lúma le lúnbei narúfuduni bun. ¹⁷ Neséfurabadibu jawéi juríu lúma jawéi ja mámabaña juríu, ja únbaña noúnajabu guetó. ¹⁸ Notúnajañadibu jawéi lun béfegechagüdüni jágu nuágu, lun jebé lan jeíbugun lídan lubúriga, lun jeíbugun lídan larúgounga, lun giñe merede méme jamá lábugiñe lubáfu Máfia, lun lábugiñe jamá lubáfu Búngiu. Notúnajañadibu joun, affíne jamámuga nuágu, ferúdnawa lámuga jafígoun, íbija jamámuga alágan jádan ja jarúmagüda láañabaña Búngiu láu jaffínerun nuágu.”

Labájüdagun Páblo luágu luwádigimari

¹⁹ Ítara líña lubeíti, urúei Agrípa, ába nadügüni le laríñagunbei Jesúsu nun lídan le lasáliragunbei nun. ²⁰ Furúmiñe, ába napúrichijan joun ja Damáscobaña, aríñagatina joun lun jaságüríjan luágu jafígoun, lun jagáribudun lun Búngiu, lun jadügün cátei buíti, arijuá lámuga luágu sáansiguuáli lan jagáburu. Lárigiñe, ába napúrichijani cátei méme le joun ja Jerusalénbaña, ja mámabaña juríu. ²¹ Ligía lébubei járügüdüñina juríu témpulurugu, ába jálugun jáfarunina jilágubei. ²² Ába líderagunina Búngiu, ítara líña gayára lan nasígirun íchiga fe luágu Jesúsu lan Crístubei joun sun güriágu, dándu ja weírígubaña queísi ja únabugubaña, chülü lúmoun óra le. Maríñaguntina ní cáta joun güriágu boúgudin luei le uágubei jariñaga Moisés jáma profétaga luágu lasúsereeduba lan— ²³ luágu lúnti lán meja lasúfuriruba lan Crístu, luágu lárigiñe lánme loúnwen, ligíaba lan furúmiñeti ásaaruti jádaangiñe jiláaña láu íbágaru magúmuchaditi, luágu giñe líchugubei lan larúgounga luáguti asálbaruni dándu joun juríu quei joun ja mámabaña juríu.

Láfaagun Páblo lun lafíñeragüdüni Agrípa luágu Jesucrístu

²⁴ Lídan le laríñagunbalin Páblo cátei le buri lídan ladímurejan lueígiñegua, ába lagúaragun Fésto.

—¡Lülüjaali báu, Páblo! Lülügüdá sarágu atúriajani báu.

²⁵ Ába loúnabun Páblo, ába laríñagun.

—Málülünti náu, gumádimati, inárüni le naríñagunbei. ²⁶ Niján urúei Agrípa le subúdjabúbei lún buri cátei le buídu, ligía gayára lubei nadímurejan ligíbugiñe, furáangu, ladüga chóuru náni luágu subúdi láani giñe sun cátei le asúsereedubei lun Jesúsu, ladüga máma cátei le adügüti arámudaguarügü. ²⁷ ¿Affínetibu luágu le jariñagubei profétagu, urúei Agrípa? Subúdi numúti luágu affíne ban.

²⁸ Ába laríñagun Agrípa lun.

—¿Jarítaguatibusan luágu bafíñeragüdübadina lan luágu Jesucrístu ítara ufúresen?

²⁹ —Furése yebe, o darása yebe, amúriajatina lúma Búngiu, mámarügü buágu, jawágu giñe sun ja añajabaña agáambana ugúñe, lun jayábin lun jaffínerun quei nugúya, uouga gürríngüri jawágu.

³⁰ Lárigiñe laríñaguni Páblo cátei le, ába lásaarun urúei, sará giñe gumádimati úara túma Berenice jáma sun ja ñúnbaña ñi, ³¹ ába jadífurun ñígiñe lan jadímurejan luágu cátei le. Jaríñagati buri jámagua.

—Wügüri le, madügünti ní cáta le lúnti lafarún jilágubei lueígiñe, moún lumuti ní íbini leréderun furísunrugu.

³² Ába laríñagun Agrípa lun Fésto.

—Lun jamúga mamúriajan lan wügüri le lun lagúseragüdüni Augústo César, gayáraati jamúga lígirawagüdüñ.

27

Loúnajóun Páblo ubúrugun Róma

¹ Lídan le jaráanserunbei lun jounajaníwa Itálioun, ába ledéregérün Páblo jáma ja jíbiri adaürütiña lábu laríjin ában súdaara gíriti Júlio, ligía gumándanbei lun jadámurin súdaara le gíribei “lísúdaaranigu Urúei Augústo.” ² Ába wádinagun tídoun ában ugúnein ñübintu

Adramítiogiñe lun Ásioun. Níñein giñe Aristárco wáma, le Tesalónicana, Tesalónica ában ubúruyu lání Macedónia. ³ Larúgan, ligia wachúlürün Sidón, lídan fulásu ligia, buíti louseruni Júlio, le gumándan, Páblo, ígira lumúti lun bisída láníña lumádagu lúma lun jeténirun lun. ⁴ Lídan wáfuridun Sidóngiñe, ába wouúdin únabugiñe libíti uboúju Chípze ladüga wabánrouñein lan garábali. ⁵ Ába wáñifuraguni barána ligíbugiñe lubéyari Cilícia lúma Panfília, ába wachúlürün lídoun fulásu le gíribei Míra, ában ubúruyu lání Lícia.

⁶ Ní ladárrira gumándan ában ugúnein Alejandríana teíbuga Itália, ába ládinagüdüniwa lun wasígiruni waweíyasun. ⁷ Áfayajatiwa jámaru luágu sarágu wéyu, láu lénreengun wachúlüra ligíbugiñe ubúruyu le gíribei Gnído. Queíti wabánroun mémegili lubei garábali, ába wáfayajan únabugiñe libíti uboúju Créta, sügüina wagia ligíbugiñe Salmón, ⁸ wasígira láu méme lénreengun láru láru, ába wachúlürün lídoun ában ubúruyu gíriti Buíti Fulásu, yaráfa lun ubúruyu Laséa.

⁹ Féridjadiwa sarágu dan, dénehajaliti áfayajani baránaja ladüga yaráfaali lidáni luribouga, sügüjali jafédun juríu le lánina ferúduñ figoú. Ligia lewéridrunbaliña Páblo, laríñaga joun.

¹⁰—Aríja numúti luágu denchébei lan weíyaasu le, áni weféridiruboun ugúnein, féridime sun tíla, gayáraabei giñe weféridiruni wabágari.

¹¹ Lubáragiñe ladügün gumándan gásu láu le laríñagunbei Páblo, ába lídin láu le lubeíbei tabúreme ugúnein lúma le abúgajabei. ¹² Queíti mabuúduñ lubei fulásu ligia lun lásügürün luríba dan ñi, ába jarítangun jibe-ágei luágu buídutima lán yebe lun wáfuridun ñiñe, lun waríjin ánjein gayára wachúlürün Feníce, ában fulásu lání uboúju Créta, lun wásügürüni luríbaniga ñi. Ní Feníce, níjein barána lueigiñe núru lúma suédi.

Luríba dan baránaja

¹³ Queíti lagúmeserun suédi jámaru, ába jarítangun luágu gayáraabei lan jasígiruni weíyaasu, ábati joudin, ába jasígirun láru láru Créta. ¹⁴ Málúti lueigiñe jáfayaur, ába láfurun ában nodsí jéreti, ¹⁵ ába lagúmeserun abánrenjoun ugúnein. Queíti siñá lan wawáanserun lubároun garábali, ába wígiraguágüdüñ woúngua lun lanügüniwa. ¹⁶ Ába wásügürün únabugiñe libíti ában liraúraü uboúju gíriti Cláuda, le ñi lubei mére lan láfujan garábali, ába wádinagüdüñun tisálufun wagúne to atouújeina wabouún, láu ában lénreengun. ¹⁷ Lárigiñe wiñürunun ugúneirugun, ába lásügüragüdüniwa gúrudu tábugiñegiñe ugúnein lun jagírangunun, derébugu támuga. Queíti janúfudebei luei jóudin adágara luágu sándala le gíribei Sírte, ába jagídaraguní bíra, ába jígiraguagüdüñ jóungua lun lanügüniwa garábali. ¹⁸ Larúgan, quei jere mémegili lubei dan, ába jagúmeserun achágajei tíla ugúnein baránajoún, ¹⁹ luágu lürüwan wéyu, ába jachágajani lídaangiñe tumégegün ugúnein baránajoún láu jájaba guánarügü. ²⁰ Maríjintiwa wéyu ní warúguma lídan sarágu wéyu, láuti ouñwenbun luríban dan le, féridi wamáali waffíñen luágu weséfuruba lan.

²¹ Queíti sügüjadiwa lubei sarágu dan meíginga, ába laráramun Páblo wádan, ába laríñagun. —Wügüríña, aríñagatiná yebe jun lun mayábin wamá Crétagiñe, buídutimaati jamúga luei wasúfuriruni dánu le, áni féridi wamei wálagu. ²² Gagúraasun jumá, úabei ní ában jídaangiñe ouweti, láu sun teféridiruba lan ugúnein. ²³ Chúlüjali ában lání Búngiu ánjei númoun áriebu to, loungáde Búngiu le Nabúreme le giñe únbei nesériwida, ²⁴ laríñajare ánjei ligia nun. “Manúfudabá, Páblo, ladüga barúfudaguba búngua ligíbugiñe urúei César Augústo, áni badügabá leséfuraña Búngiu sun ja tídaanbaña ugúnein búma luei ouweni.” ²⁵ Gagúraasun jumá lubeiti, ladüga jeménigítina luágu Búngiu, áni chouuru numúti luágu ítara lúba lan quei laríñaguni ánjei luágu nun, ²⁶ láu sun, wadágaruba lan luágün ában uboúju.

²⁷ Bían dimáasu wá luágu waweíyasun, lubáranarugüñadiwa Ádria, labánreinja mémeñadiwa garábali, ligia, amídi áriebu, ába jasándirun mádulungu luágu achúlüreina wáña lan luágün múa. ²⁸ Ába jamísurajani lujúlilin dúna, san-wein ugúdi lujúlilin, ábaya jamísurajan jabáruaguouñ mémeraü, gádürü-wein-diisi ugúdi. ²⁹ Léti janúfude luei jabúguchun luágu dübü, ába jágurun gádürü ounguru tiyúnagiñe ugúnein, ába jagúrabajan larúgadun láu idjéri. ³⁰ Súnti dan le, añája mádulungu asáminara lun jeséfuragun jóungua láu jeibaagun tídaangiñe ugúnein, ába jagúmeserun aráriragüdoún salúfu dúnarugun, jadüga camá jágura ounguru tígirigiñe ugúnein.

³¹ Ába lawísaruni Páblo gumándan jáma lisúdaaranígu, laríñaga joun.

—Ánjaña meréde ja tídan ugúnein, jugúya siñábei jeséfurun.

³² Ábati jíbuguni súdeara tugúrudun salúfu, ába jígiragüdüñun dúnarugun.

³³ Lubá larúgan, ába laríñagun Páblo joun süngubei lun jeígin, laríñaga joun.

—Bían dimáasu guetó lueigiñe marúmugun jumá buídu, meígin sarágu, ladüga idjéri le juágubei. ³⁴ Ayúmuraguatina jun lun jeígin, líchuguba érei jun lun jeséfurun. Chouuru numúti jun luágu úabei lan ní ában eféridiruti libágari.

³⁵ Lárigiñe laríñaguni Páblo cátei le, ába lanügün ában fein lújaburugu, ába líchugun eteíngiruni lun Búngiu jagíbugiñe süngubei. Ábati lagúbachagunun, ába leígin. ³⁶ Ába járügüdüñ

ja jíbiri gurásu, ába gíñe jeígin. ³⁷ Bián-sañadiwa ürüwa-wein-díisi-sísi gürígia tídan ugúnein. ³⁸ Dánti le jóujúña quimúle, ába jáguruni túrígu baránajoun lúntima tawálidagun ugúnein.

Tabúluchun ugúnein

³⁹ Dan le larúgadunbei, ibídifeti fulásu le ñi jabei mádulungu joun, ába jarjín ában beídi gebéyaariti, ába jóuchun lun janügünun ugúnein ñjín. ⁴⁰ Ába jibuguni lagürüga oúnguru, ába jígiruni baránaja, ába jasílacürüni fágaayu le esériwidubei lun jabúgurunun ugúnein. Ábati jaweínragüdüni lúgubu bíra, ába tagúmeserun ugúnein ayárafajoúa lun láru béya. ⁴¹ Ába tídin lídoun ában fulásu le ñi lubei biángua lan ébeeni, ába tadágarun, siñá lánjingichun tígiri ni murúserun, ába tagúmeserun abouúchagua tiyúnagiñe, le lére lugúdi barána. ⁴² Ába yebe jabúseerun súdeara jáfaraguniña adaürütiña jílágubei lueí janúrujan áfulijeina. ⁴³ Ánjein le gumándan, quei busén lubei leséfuruni Páblo, migirunti lun jadügüni súdeara le jarítagubei. Ábati laráñagun lun lan jachúbaragun ja gáfulijadíbaña baránajoun furúmiñe lun jachúlürün múarugun, ⁴⁴ jáme jíbiri, jóúdimme ligíbuagu buri fuláansu lúma buri tífe ugúnein. Ítara líña jachúlürün súngubei múarugun séfuñu.

28

Páblo luágu uboúju le gíribei Málta

¹ Dan le séfujadiwa sun wagía láru béya, ligía wasúbudiruni luágu Málta lan líribei uboúju ligía. ² Buíti jóuseruniwa gürígia ja aganoúbaña ñi, ába jáfuragun ában oúnwenbun wátu quei díliga lubei áni niján júya ájuya, ába jamísurajaniwa sun wagía lun wabácharagun. ³ Ábati labúdajan Páblo wátu mábeiti, líchuguñe in yebe wáturugun, ligía táfuridun ában jéwe tanúrājaña luei lára wátu, ába tárügüdüñ luágu lújabu, ába tágürüni. ⁴ Dan le jarjínbarun lílana fulásu jéwe to dawágu luágu lújabu Páblo, ába jaríñagun jámagua.

—Mósu ában lan wügüri gáfarajati wügüri le, láu sun leséfurun baránajagiñe, mabúseerunti Búngiu lun labágaridun.

⁵ Ába láfuridunun Páblo jéwe wáturugun, masúseredunti ni cáta lun. ⁶ Agúrabatiñá yebe súngubei láludun lújabu, o lábúrujan lan oúwe. Lílúwagu jagúrabajan, dan le jarjínbei luágu masúseredun lan ni cáta lun, ába lasáansirun jarítagun, ába jagúmeserun aríñaga luágu ában lan búngiu Páblo.

⁷ Yaráfa lun fulásu ligía, ñíñe in lufúlusun ában wügüri le weírigutimaabei lídan sun uboúju ligía, Públío líribei, resíbi lumútiwa lúbiñe, seríwi láwa buídu luágu ürüwa wéyu. ⁸ Roun líñáti lúguchi Públío láu sándi, abírúau, lúma denési. Ába lídin Páblo aríjei, lásun layúmuragun lun Búngiu luágu, ába líchuguni lújabu luágu, ába lareidagun. ⁹ Lárigiñe líra, ába gíñe jayábingua jíbiri sánditiña ja lídaanbaña fulásu ligía, ába jareidagun. ¹⁰ Ába jarífuduni lubuídun jagáburi woun, edéweejatiña sarágu cáte in woun, lárigiñe, dan le lachúlürün dan lúnya wádinagun lun wasígiruni wawéiyasun, ába jíchuguni sun le wemégeirubei woun lun wawéiyasun.

Lachúlürün Páblo ubúrugun Róma

¹¹ Lárigiñe ürüwa játi wáu luágu uboúju ligía, ába wádinagun tídoun ában ugúnein to eréderuboun ásügürei luríbouga ñi luágu uboúju ligía. Alejandríana ugúnein tugúya, ñíñanu jayáwa bián sándu luágu tigíbu ugúnein tugúya, Cástor lúma Pólux. ¹² Ába wachúlürün ubúrugu Siracúsa, ába weréderun ürüwa wéyu ñi, ¹³ ñígiñe wasígira láru láru darí wachúlürün ubúrugu Régio. Larúgan, ába láfujan suédi, luágu líbiaman wéyu ába wachúlürün lídoun líraúraú aüdü le gíribei Puteóli. ¹⁴ Ñi wadárira átiri affíñetiña, ába jamísurajaniwa lun weréderun ában dímdásu jáma, lárigiñe, ába wígiragüdüñ lun ubúrugin Róma. ¹⁵ Agáambaña affíñetiña ja Rómabaña wawágu luágu awánte lan, ába jóúdin wabároun, jíbiri chülü lúmoun fulásu le gíribei Fóro, le luágubei úma gíriti Ápio, jíbiri, dúnguatiña wáma lídan fulásu le gíribei Ürüwa Jában Chülütügütiña. Dan le larjínbaliña Páblo, ába líchugun eteingiruni lun Búngiu, ába lárügüdüñ gurásu. ¹⁶ Dan le wachúlürünbei Róma, ába ledéregeruniña gumándan adaürütiña lun jábuti oúnigirutiña, ánjeinti Páblo, ígira lumúti lun leréderun lábúga láu ában súdeara oúnigirei.

Lapúrichijan Páblo Róma

¹⁷ Ürüwa wéyu lárigiñe lachúlürün Páblo, ába loúnajan jawágu juríu weírigutiña ja Rómabaña, dan le adámuriguanaña, ába laráñagun joun.

—Nidújeñu, láu sun madügün nan ni cáta wuríbati joun juríu, ni lun le uágubei jéchuda binádu wagübürigu, derégawatina dáüwañu joun Rómána ubúrugu Jerusalén. ¹⁸ Lárigiñe jálügüdagúnina, álugatiñá yebe jígiragüdüñina ladüga madári jamá nidúnrun le lúnti náfarúniwa jílágubei lueígiñe, ¹⁹ májatiña juríu lun nígirawagüdüñ, ába namúriajan lun urúeiba lan César agúseragüdána, láu sun madúnrun jamá ninásifun nun. ²⁰ Ligía lubeiti lébubei

noúnajan juágu lun naríjinün lúma lun nadímurejan jun, ladüga luegiñe cátei le uágubei wemenigida wagía Israelítagu anája lubei gürágu láu güríngüri le.

²¹ Ábati jaríñagun lun.

—Wagía, merésibirúngidiwa ni ában gárada buágu Judéagiñe, úgali giñe ni ában wapaísanu jádaangiñe ja núbínbaña nígiñe aríñaguti wuríbati woun buágu. ²² Buséntiwa jamúga wagáambuni ca lan barítagebei, ladüga subúdi wamúti luágu adímurejoúa lan wuríba luágu iséri adámurini le, le lánina lémeri Jesúsu, lídan sun fulásu.

²³ Ábati jíridun ában wéyu lun, ába jachúlürün sarágu gürígia le ní lubei lagánawa Páblo. Ába ladímurejan joun lúmagiñe bináafin darí gúnoun luágu larúeijan Búngiu. Louchun lun laffíneragüdúniña luágu Jesúsu lan asálbaragüleibe le jagúrabajabei láu layúsuruni lílürudun Moisés lúma le jabürüjabei profétagu. ²⁴ Jíbiri, affíñetiña luágu le laráñagubei Páblo, jíbiri maffíñetiña. ²⁵ Queíti múaradun jamá jámagua luágu jarítagnun, ába jagúmeserun fíüdüngua, ábati laríñagun Páblo joun.

—Ligía laríñagunbei Sífiri Sándu joun binádu wagübürigu lídaangiñe proféta Isaías.

²⁶ Beíba, baríñagame joun gürígia ja juríubaña.

Jugúya, jagáambuba ában ugánu sarágu dan, úabei gunfaráanda jumáni laníchigu dimúrei le jagáambubei.

Jaríjuba sarágu cátei, meféenbadün luágu,

²⁷ ladüga deréeru janígi gürígia ja, áni wuríbati jagáambun,

darú jamuti jágu, luei jaríjini laníchigu cátei le jaríjubei,

úati giñe gunfaráanda jamáni cátei le jagáambubei,

derétu giñe janígi,

máluajan jamútina lun nareídaguagüdünun jawáni.

²⁸ Subúdi jumeí luágu oúnaja láali lan Búngiu ugánu luáguti Jesúsu le méme Wasálbaragüleibe joun ja mámabaña juríu, áni jagía, jánjaruba lun.

²⁹ Dan le laríñagunbei Páblo ítara, ába jóüdingua juríu, adímurejeina jámagua luágu cátei le.

³⁰ Reídeiti Páblo bián írúmu dayáruti tídan lúban ájayajoútu, resíbi lumútiña sun ja nñüdünbaña aríjei. ³¹ Apúrichijati luágu larúeijan Búngiu láu furáangu, arúfudaja ligía luágu Wabúreme Jesucrístu, mebérésejanga ní ában lun.

LIGÁRADAN PÁBLO JOUN RÓMANA

Labürüjan Páblo joun tilana liglísi to Rómaboun

¹ Anája áu, Páblo, nabürüjañoun gárada to jun, jugúya lánigu Búngiu ja aganoubaña ubúruгу Róma. Aban esériwiduti lun Jesucristu áu, anúadira lumúтина Búngiu lun lánibadina lan apóstolu, ába loúnajanina lun nasúbudiragüdüni ugánu luáguti Wasálbaragüle le aráanse láalibeí jaba gürigia. ² Sabúdigüda lumúti Búngiu ugánu le lúmagiñe meja binárü jádaangiñe profétagu, bürüwati le jadímurejabeí tídan Lerérun Búngiu. ³ Nübinti asálbaruni ligía woun lídaangiñe Wabúreme Jesucristu. Gürigia ubouáguna Jesucristu, Búngiu méme giñe. Queisi gürigia, jádaangiñeti méja lufámilian Urúei David Jesucristu, ⁴ arufudúati luágu Liraü lan Búngiu láu luweírín miláguru le ladügübeí láu lásaaragüdüni Jesucristu lídaangiñe ouweni. ⁵ Fuleisei lumútiwa Búngiu lídaangiñe Jesucristu lun loúnajaniwa lídan líri lun wasúbudiragüdün joun gürigia luágu queisi Wasálbaragüle lídan sun fulásu, gayára lámuga jaffínerun luágu, adüga jameíme le lubeíbeí. ⁶ Anjünjein jagánagua gürigia jagía, jugúya le únbeí lagúara Búngiu lun lánigu jumá Jesucristu.

⁷ Nabürüjaña lubeíti jun, jugúya le aganoubeí ubúruгу Róma, ja jínsiñebaña lun Búngiu, wa ligía jun lun jabágaridun ában íbágarí derégeguañu júngua lun. Íbja jumá abíniruni lúma darángilaü lúmagiñe Wáguchi Búngiu lúma lúmagiñe Wabúreme Jesucristu.

Busénti Páblo lídin Róma

⁸ Furúmiñeti cátei le nabúseerúbeí jasúbudirun, luágu luweírín neteíngiruni Nubúngiute lídaangiñe Jesucristu juágu, sun jugúya, lugúndun adímurejóuati luágu jaffíñen lúma Jesucristu lídan sun fulásu. ⁹ Áni Búngiu, le únbeí nesériwida táu sun nanígi apúrichijeí ugánu luáguti Liraü, geféenti luágu luweírín nayúmuragun juágu súnwandan lídan nayúmuragun lun. ¹⁰ Amúriajatina lúma Búngiu súnwandan lun madisebeí lan wéyu ligía lun gayáraabeí lan nídin aríjaün, ánjein ligía lubeí lugúndaanbeí. ¹¹ Lugúndun buséntina naríjinün lun níderagunün lídan jaffíñen, lúntima derégdütagu jumá, ¹² lun giñe wíchugun gurásu wádaangua láu affíñeni le wawágubeí.

¹³ Nidújeñu, buséntina jasúbudiruni luágu álugaadina lan nídin aríjaün sarágu weíyaasu, siñágili nídin. Álugaadina nídin lun níderagunün lídan jawáanserun lídan jeíbugun lúma Búngiu, queisi naríjini jawáanserun jíbiri affíñetiña lídan buri ámu fulásu. ¹⁴ Lúnti níderaguniña sun gürigia, dándu ja chülüguatiña queisi ja machúlaaguntiña, dándu chu táu queisi íbídiougua táu. ¹⁵ Lueígiñe lubeíti noubadina, buséntina giñe lun napúrichijani ugánu luáguti Wasálbaragüle jun, jugúya le aganoubeí ubúruгу Róma.

Lubáfu ugánu lánina asálbaruni

¹⁶ Úati nibúsigari nan láu ugánu luáguti Wasálbaragüle, lugúndun níjein lan lubáfu Búngiu lídan ugánu ligía lun lasálbaruniña sun ja affíñebaña luágu, jurí furúmiñe, lárigiñe, ja mámaabaña juríu. ¹⁷ Arúfuda lumúti ugánu ligía woun ída líña lan larícharaguagüdüniña Búngiu gürigia ligíbugiñe, lun gayáraabeí lan lerésibiruniña queisi lánigu. luwúyeri igáburi ligía, láurügü laffíñerúniwa luágu, libijúa. Ítara líña tariñaguni Lerérun Búngiu. “Le gürigia le richáguabeí ligíbugiñe Búngiu láu laffíñerun luágu, libíjubeí íbágarí magúmchaditi.”

Jadúnrun gürigia ligíbugiñe Búngiu

¹⁸ Aríja wamúti láburujan lanárime ligáñi Búngiu siélugiñe jawágun sun gürigia ja wuríbabaña, jáma ja minébenejabubaña lun, ja mígirunbaña lun lasúbudirúniwa linárün Búngiu, lurúma jaríban. ¹⁹ Subúdi jamúti le gayáraabeí lasúbudirúniwa luágu Búngiu buídu buídu lugúndun ligía guánarügü arúfuda láali joun, ²⁰ le maríjínbeí luágu Búngiu, gayáraati lasúbudirúniwa láu buri cátei le ladügübeí. Aríjuaali furáangu lúmagiñe lagúmeserun ubóu luágu Búngiu lan ligía, luágu giñe Súniti Gabáfu lan ligía lun súnwandan. Gadúnrunjaña lubeíti luágu jaríban, ²¹ lugúndun láu sun subúdi jamáni Búngiu ítara, míchugugiña inébesi lun queisi Búngiu, meteíngirun jameí. Queisi libídiouniga láu ligáburi jarítagn luágu Búngiu, férídi jamúti murúsun larúgounga luágu Búngiu lé meja jabíjibeí. ²² Láu sun aríñaga jamá luágu chu lan jáu, íbídiouguati jáu, ²³ lubáragiñe jájuduragun lun Búngiu le weirigubeí, le móuwedadibeí, jájuduragarúga joun jayáwa gürigia ja gouwedaditiña, lúma giñe joun jayáwa dunúru, jéwe jáma anímaalu ja gádürúgua tugúdi.

²⁴ Ligía ígira láaña lubeí Búngiu láu luríban ayúmajani le gádaanbaliña, darí lún buri jadügün cátei buri nibúsigarídünati jámagua. ²⁵ Ítara líña ligáburi jabágaridun lugúndun maffíñerun jamá lúma inárüni luáguti Búngiu, jaffíñera luágu iyéeni, jájuduragua láu inébesi lún buri cátei le

ladügübei Búngiu lubáragiñe jamúga jájuduragun lun Búngiu, le gadúnabei inébesi súnwandan. Ítaralá.

²⁶ Ligía Ígira láaña lubei Búngiu lun jadáagun cátei nibúsigaridúnati, ásta wúríña adáagutiña cátei jáma wúríña jáledi lubáragiñe jamúga jagámaridun wügüri queísi lubúdubu. ²⁷ Ítara méme giñe ígira jamáali wügüriña jayúsurun wúríña lun jayúsuragun jóungua. Adáagutiña wügüriña cátei buri nibúsigaridúnati jámagua, ábati jasúfuriruni lafáyeirua ja jawýe jawoúga.

²⁸ Queísiti mabúseerúnjaña lan jíchuguni lilúgaarun Búngiu lun, ígira láafati láu lagübüri jasáminan, lun jadügüni le moún lubei jadügüni. ²⁹ Buin jáña láu sun luwýeri maríchaü, salúfuri, wuríbani, meménijabuni, iyéreejabúni, gimúgaü, áfarajadi, lanígiwa wuríbu, ayéeraguní, íbíbuni, marásualugu. ³⁰ Adímurejatiña wuríba jawágu jíbiri gürígia, iyéreeguti Búngiu joun, minébenejabutiña, barúguatiña jóungua, pántatiña. Gachügütiña lun jaságarun iséri buri cátei wuríbati, mabájüdün jamútiña jagübúrigu, ³¹ íbídíouguati jáu, magúnfulirun jamúti jerérun, mínsiñejabutiña ni ca un, úati ferúduna jamá, magúdemejabutiña. ³² Subúdi jamúti le laríñagubei Búngiu buídu buídu, subúdi jamúti luágu ja lan adügüti buri cátei le, lúnti lan jounwen lueígiñe. Láu sun líra, adúga méme jamúti, dari lun gúnda jamá dan l jasáminan, lun jadügüni lee jaríjin ámu gürígia adúgei.

2

Agúseragüdáti Búngiu láu inárüni

¹ Ligía gadúnrun lubei le adímurejabei luágu le ladügübei ámu, cáteiñein lan, lugúndun dan le ladímurejan luágu wuríbani le ladügübei ámu, líchugüña guánarügü dúru luouúgua, lugúndun líbe méme giñe cátei wuríbati ligía ladügübei. ² Subúdi wamúti luágu láu lan inárüni lagúseragüda Búngiu dan le lasíadiruniña ja adügübalin buri cátei l jasáminan, lun jadügüni lee. ³ Bugúyati le adímurejabei jawágu ja adügübalin buri cátei wuríbati le, áni ligía méme giñe badügübei, ¿jarítaguatibu funági luágu beséfuruba lan lueí ligáñi Búngiu? ⁴ ¿Ódi mebéresentibu láu lareíni Búngiu le magúmuchadibei lúma lugúraasun, íbídíounga bun luágu arúfuda láani Búngiu lareíni bun lun gayáraabei lan basáansiruni bigáburi, máma lun basígirun afigounja? ⁵ Derétu banígi, májatibu basáansiruni bigáburi. Ligía abúnja lubei agánwoundagüda lafáyeija bífigoun lubáme luwýeri lagúseragüdün Búngiu dánme líabin lun líchuguni lísiadin le richábei, ⁶ dánme le lafáyeiruni cáda ában según le ladügübei. ⁷ Líchuguba íbágari magúmuchaditi joun ja álujabalin uweiriguni, inébesi, lúma cátei lé buri magúmuchaditi yágüta siélu láu jadügüni le buídubei súnwandan ya uboúagu. ⁸ Ánjaña sun gürígia ja magáambadibaña lun Búngiu, ja májabaña lun jafálaruni linárün Búngiu, jafálarí wuríbani, lafáyeirubaña Búngiu láu sun ligáñi. ⁹ Níjeinbei asúfuriruni lúma ígarigu joun sun ja adügübalin le wuríbabei, joun juríu furúmiñe, lúma giñe joun ja mámbabaña juríu. ¹⁰ Ánjeinti joun sun ja adügübalin le buídubei, líchuguba Búngiu uweiriguni, inébesi, lúma darángiláü, juríu furúmiñe, lúma giñe joun ja mámbabaña juríu. ¹¹ Lugúndun ában lan lanügüniña Búngiu sun gürígia. ¹² sun ja afigounjabaña masúbudirunga jameí lilúrudun Búngiu le ledégerubei joun gürígia lídaangiñe Moisés, jagúserawagüdüba bougudin lueí lúrudu ligía, tídiba jawáni máfiougatin. Játi afigounjabaña láu sun subúdi jamáni lilúrudun Búngiu, jagúserawagüdüba láu lúrudu ligía, tídiba giñe jawáni máfiougatin. ¹³ Lugúndun máma ja agáambarügübalin lúrudu richáguabaña ligíbugiñe Búngiu, anáti ja agúnfulirubalin. ¹⁴ Játi mámbabaña juríu, ja íbídíñejabubaña lun lilúrudun Búngiu, gayáraagili jadügüni le lubeíbei Búngiu láurügü laríñagun jarítagu guánarügü joun luágu le buídubei lúma le wuríbabei. ¹⁵ Láu jagáburi, arúfuda jamúti luágu njein lan lilúrudun Búngiu bürüñu tídan janígi, arúfuda tumúti janígi líra, áni laríñagubei jarítagu joun ánjein gadúnrun jabei lúmoun madúnrun jamá. ¹⁶ Luágame wéyu le lagúseragüdüniña Búngiu sun gürígia lídaangiñe Jesucrístu, larítaguba luágu sún buri cátei le, ladúga lagúseragüdübei giñe ásta cátei lé buri arámudagúabei tídan wanígi. Ítara lúba según ugánu luáguti asálbaruni le napúrichijabei.

Juríu lúma lilúrudun Moisés

¹⁷ Ánjein bugýa le pántabei luágu juríu ban, luágu bárügüdün luágu lilúrudun Moisés lun basálbarun, luágu Búngiu lan le inárüni Bubúngiutebei. ¹⁸ Subúdi bumúti lugúndan Búngiu, áni arúfudajati lilúrudun Moisés bun lun banúadajani cátei le buídutimaabei. ¹⁹ Jarítaguatibu búnga luágu gayára lan badúndejan maríjintiña lídoun úma buíti lúma luágu gayára lan bíchugun larúgounga joun ja eíbugubaña lídan lubúriga. ²⁰ Jarítaguatibu luágu gayára lan barúfudajan joun íbídíounga táu luágu Búngiu, lúma lun barúfuduni úma joun ja isérigíñabaña lídan jafíñen, queísi barítagu luágu íbja báani sun subúdi lúma inárüni lídan lilúrudun Moisés. ²¹ Wel, ánjein lubeiti arúfudaja bubei joun ámu, ¿cági uágu marúfudajan bubei bun guánarügü? Ánjein apúrichija bubei luágu lúnti lan míwerujoún lan, ¿cági uágu bíweruja? ²² Ánjein aríñaga bubei luágu moún lumuti lan jagámaridúniwa jámari gürígia maríeitiña, ¿cámegei badúgei?

Ánjein iyéeregu lubei cátei lánina sándu bun, ¿cámegi bádaragua búngua lídoun buri cátei jánina sándu láu bíwerujani tirísín jalígílisín? ²³ Pántatibu láu lilúrudun Búngiu, ába bíchugun minébesei lun Búngiu láu magúnfulirun báani. ²⁴ Tinárün Lerérun Búngiu dan le taríñagunbei. “Jídaangiñeti, jugúya juríu, jadímurejanbei ja mámabaña juríu wuríba luágu Búngiu.”

²⁵ Adúga jumúti jugúya juríu igáburi le circuncisión lé meja liseíni lidáradun Búngiu jáma lánigu. Buíti igáburi ligía ánjañun agúnfulira lúma líbiri lilúrudun Búngiu lé meja líchugubei joun lánigu lidaangiñe Moisés. Ánjein magúnfulirun jumá, manúgúnti circuncisión ni cáta jun, queígubeirügü madügúniwa lan. ²⁶ Gürígia ja mámabaña juríu, ánjein jadúga buri cátei le lubei bei lilúrudun Búngiu, janúgúba queísi lánigu Búngiu láu sun merésibirun jamáni circuncisión. ²⁷ Gürígia ja merésibirubalin circuncisión, ába jagúnfulirun lúma lilúrudun Búngiu, jarúfudunbei jídúnrun, jugúya le resíbi jumáalibe circuncisión, ja magúnfulirubalin Lerérun Búngiu, láu sun jun lan labúrdúwa. ²⁸ Le juríubei le tímátimaati, máma bougudigiñerügü libíti juríu lan, máma gíñe láurügü wadügün cátei le bouguditi wabíti lánigu wamá Búngiu. ²⁹ Láu wafálaruni Búngiu táu sun wanígi, lánigu wagía le tímátimaati, wafaaguba táu sun wanígi lun wadügúni lugúndan, lugúndun ni cáta circuncisión lun Búngiu. Ítara líña lubeíti, gürígia le lánigubei Búngiu tídaangiñe lanígi, ligía buídubei ligíbugiñe Búngiu íbini jarítangun gürígia luágu mabuídun lan.

3

¹ Queísi ítara líña lubei, ¿jalíañeinti jagáñiragüle gürígia lueígiñe juríu jamá? ¿o cági lubuíduña lerésibirúniwa circuncisión? ² Sarágu, áni gíbeti gíñe lébuna. Furúmiñeti cátei, rúlumuti Búngiu lerérun joun juríu. ³ Ánjaña ñi jádaangiñe juríu, múaraantiña lúma Búngiu, ¿magúnfulirunbei funági Búngiu láu lerérun ladúga líra? ⁴ ¡Máma líña! Lubáragiñe líra, lagúnfuliruba Búngiu láu lerérun láu sun yé jama sun gürígia ubouágu. Taríñajare Lerérun Búngiu.

Babájüdúba queísi richáti lídan le baríñagubei, áni buídubei báfuridun dánme le bagúserawagúdüñ.

⁵ Ábanya álügúdjani. ánjein seríwi lubei luríban wagáburi lun larúfuduni luágu richágua lan Búngiu, ¿cábago waríñaga? ¿Maríchati funági Búngiu lugúndun larúfuduni ligáñi luágu luríban wagáburi? (Nadímurejañatia queísi gürígia.) ⁶ ¡Máma líña! Lugúndun lun jamúga múaran lan Búngiu, ¿ída líña jamúgagi lagúseragúdüñiña gürígia?

⁷ Ánjein gíñe seríwi lubei wayéeni lun weirigutimá lan linárün Búngiu, ¿cáti uágu laríñawagú wawágu luágu gafígoun wamá? ⁸ ¿Lúnti lubei jamúga ladügün wuríbani lun laríjouniwa le buídubei? Níján cátei le jaríñagubei sarágu gürígia luágu ligía lan warúfudajabei. Gürígia ja aríñagubaña ítara, lúnti jamúga jastadirúniwa.

Sun wagía gadúnruntiwa ligíbugiñe Búngiu

⁹ ¿Ída líñági? ¿Buítimaatiwa wagía juríu sùgü jáu gürígia ja mámabaña juríu? ¡Uá! Lugúndun arúfuda wamáali luágu dándu lan juríu queísi máma juríu lábugiñeñanu lubáfu figou. ¹⁰ Taríñajare Lerérun Búngiu.

Úati ni ában gürígia richáguati ligíbugiñe Búngiu, ni íbini ábanrügü,

¹¹ úati ni ában ánjaruti lun gunfaráanda lan,

úati ni ában áluajati Búngiu.

¹² Yuríguaaña sùngubei, ñúdüñjaña lídoun féridi.

Úati ni ában adügúti le buídubei, ni íbini ában.

¹³ Eyéeraguatiña láu jayúma,

júnren líña jayúma lun jadímurejan lagúburi dimúrei le mínsiñeguti

queísi limínsiñegun líjeme umúajaü júnren lárígiñe líchugúniwa jílaali ñíjin.

Yúsu jamúti jayúma lun jagádeirun jíri gürígia furése queísi láfarajan lupeísini jéwe.

¹⁴ Anábajani rügúñein jadímurejan lau jeyéreejabu.

¹⁵ Furéseti jagúdi lun jóudin áfaraja.

¹⁶ Barúti jagáburi gürínguau lúma igárigu,

¹⁷ áni íbídiñeti úma lánina darángilau joun.

¹⁸ Marítangubeítiña luágu lanúfudewa lueí Búngiu.

¹⁹ Subúdi wamúti luágu sun lan le laríñagubei binádu lilúrudun Búngiu, joun lan ja lábugiñebaña lúrudu ligía laríñagei, lun jasúbudiruni gürígia jagía luágu gafígoun jamá. Ítara líña lubeíti, gadúnrun jamá sun gürígia ligíbugiñe Búngiu, dándu juríu queísi ja mámabaña juríu. ²⁰ Lugúndun úabei ni ában eréderuti richágu ligíbugiñe Búngiu lueígiñerügü ladügúni le lubei bei lúrudu, lúnrügü lasúbudiragúdüni lúrudu woun luágu gafígoun wamá lesériwida.

²¹ Guetóti arúfuda láali Búngiu woun ída lúba lan ligáburí gayára lan weréderun richáguañu ligíbugiñe bouúdin lueí lúrudu lé meja líchugubei lídaangiñe Moisés. Gayáraati wasúbudiruni líra láu walíjanun líliburuna to meme lílúrudun Moisés, túma jalíburun profétagu. ²² Láu wafíñerun luágu Cristu, gayára lan weréderun richáguañu ligíbugiñe Búngiu, áni ában lan ladúgüni Búngiu líra joun sun gürígia, ²³ lugúndun affigounjaaña sun gürígia áni síñáti lagúndaarun Búngiu jáu. ²⁴ Láu lareíni Búngiu, resíbi lumútiña sun gürígia queísí língu, mafáyeijaanga jagía luágu, lugúndun fáyeijali Cristu luágu wafígoun lun gayáraabei lan weréderun richáguañu ligíbugiñe Búngiu. ²⁵ Adúgati Búngiu lun lébunabei lan ferúdnun Cristu láu louñwen luágu wafígoun, áni lídaangiñe wafíñerun luágu queísí Wasálbaragüle líabin ferúdnun woun. Láu louñwen Cristu queísí afáyeiragüle luágu figou, ába larúfuduni Búngiu luágu úaragua lan áni iyéreeguti figou lun. Ába lachíbuni líta Cristu jafígoun gürígia já meja aganoubaña lídan dan le sügüjalíbei, le uágubei mafáyeijagúdnun láañabaña lan, ²⁶ chibá lumuti giñe jafígoun ja aganoubaña lídan burí dan le, lun larúfuduni luágu úaragua lan, áni sun ja affínebaña luágu Jesucristu queísí Jasálbaragüle barú lumútiña queísí úaraguatiña.

²⁷ Queísiti itara líña lubei, ¿cáti asúseredubei lun japántan gürígia luágu luáuidun jagáburi? Gumúguati. ¿Cági uágu? Lugúndun lun jamúga gayára lan wasálbarun láu lubúidun wagúnfulirun lúma binádu lílúrudun Búngiu, gayáraati jamúga wanáangun woúngua, queísí sálbañu wáña lubei láurúgü wafíñerun luágu Cristu, gumúgua lébuna wanáangun woúngua. ²⁸ Subúdi wamáali lubeiti buídu luágu resíbi láani Bántan gürígia le affíneti luágu Cristu queísí gürígia richáguati, mebéresegúnga ánjein gúnfulijali lubei lúma lílúrudun Moisés lúmoun magúnfulirungili lan.

²⁹ ¿Juríu rügüñanu funági Gabúngiutei Búngiu? ¿Ma funági giñe Jabúngiute ja mámabaña juríu? Jabúngiute giñe, ³⁰ lugúndun ában rügüñein Búngiu, le erésibirubaliña sun gürígia ja affínebaña luágu Jesucristu queísí Jasálbaragüle, mebéresenga ligía ánjein resíbi jabálin circuncisión lúmoun merésibirun jamáni. ³¹ ¿Wayúsuruñein lubeiti affíneni luágu Cristu lun warúfuduni luágu mebégi lan binádu lílúrudun Búngiu guetó? ¡Uá! Lubáragiñe líra, warúfudúñein luágu buídu méme lan lúrudu ligía.

4

Jémpulu luáguati Abrahám

¹ ¿Cábatí waríñaga luágu Abrahám, le binádu wáguchi, wagía juríu? ² Lun jamúga lueiğiñe lan ladúgün cáteí buiti lerésibirei Búngiu queísí ában gürígia richáguati, gébunati jamúga lapántajan, máma ligíbugiñe Búngiu. ³ Tariñajare Lerérun Búngiu. “Affíneti meja Abrahám luágu Búngiu, luágu lafiñen lerésibirei queísí wügüri richáguati.” ⁴ Dan le ladúgün gürígia ában wadágimanu, fáyeiti le libíjubei lebégi luwádigimari, máma edéweejani. ⁵ Ánjeinti gürígia le asalbaruti lídaangiñe lífigoun láurúgü lafiñerun luágu Búngiu le erésibirubaliña gafigountiña, lerésibirubei Búngiu queísí ában gürígia richáguati luágu lafiñen, anáti líra, edéweejani. ⁶ David guánarúgü adímurejati luágu jagúndan gürígia ja lerésibirubaña Búngiu queísí richáguatiña luágurúgü jafíñen, mebéresenga ligía ca lán meja jadúgubei. ⁷ Laríñajare David. Gúndaatiña gürígia ja ferúdnuna lubáña Búngiu jaríban, áni chibáwa ligía jafígoun.

⁸ Gúndaati gürígia le lanúgubei Búngiu queísí gürígia mafígounjaangili.

⁹ ¿Jouñti rügüñein funásan ja erésibirubalin circuncisión, ódi jouñti giñe ja merésibirunbalin? Jouñti sun jawúyeri gürígia ugúndani ligía. Aríñagaadiwa luágu resíbi láani Búngiu Abrahám queísí wügüri richáguati, luágu lafiñen. ¹⁰ ¿Ída bugági lerésibirei, láriğiñe lerésibiruni circuncisión ligía ódi lubáragiñe? Máma láriğiñe, lubáragiñe. ¹¹ Láriğiñe larúfuduni Abrahám lafiñen luágu Búngiu, ligía lerésibiruni circuncisión queísí seíni luágu resíbi láali lan Búngiu queísí wügüri richáguati ladúga lafiñen luágu. Ítara líña giñe líabin Abrahám lun jáguchíbei lan sun ja affínebaña luágu Búngiu merésibirunga circuncisión, áni resíbi lumútiña giñe Búngiu itara queísí richáguatiña. ¹² Jáguchi giñe ja resíbi jamáalíbei circuncisión Abrahám, ja affínebaña luágu Búngiu queísí lafiñerun Abrahám lúmagiñe lubáragiñe meja lerésibiruni circuncisión.

Gúnfuliti Búngiu láu lerérun

¹³ Aríñagati meja Búngiu lun Abrahám luágu líchugubei lan ubou lun jáu sun linébaanfaangu queísí jalágaante, máma ladúga lagúnfuliruni Abrahám lílúrudun Búngiu líchugúa dímuirei le lun, ladúga lafiñerun luágu Búngiu, ába lerésibiruni Búngiu queísí ában wügüri richáguati. ¹⁴ Lun jamúga já rügüñanu lan íchugubalin jeménigi luágu jagúnfulirun lúma lílúrudun Búngiu erésibira alágan, málati lubeiti jamúga jafíñerun ja eménigidubaña luágu jafíñen luágu Búngiu lun jerésibiruni. Málati jamúga giñe dímuirei le líchugubei Búngiu luágu alágan lugúndun lídan línarün cáteí, mabáfutiña gürígia lun jagúnfulirun lúma lílúrudun, ¹⁵ barúrúgü lumuti lílúrudun Búngiu ligáñi jawágun gürígia luágu magúnfulirun jamáni. Ánjein le ní lumuti úa lan lúrudu, úati giñe dúru luágu ladúraawagún.

¹⁶ Ligía, lun lubei derégüda lan dimúrei le líchugubei Búngiu lun Abrahám joun sun linébaanfaangu, lúnti méja ábanbei lan edéweejani luágurügüti affíneni. Mámariügü jóunti ja lábugiñeña lílúrudun Búngiu le líchugubei joun juríu lídaangiñe Moisés dimúrei ligía, jóunti giñe sun ja mámbaña juríu áni máma giñe lábugiñeñanu lúrudu ligía, ába jaffínerun luágu Búngiu queisi laffínerun Abrahám luágu. ¹⁷ Ligíbugiñe Búngiu, núbinti lubeiti Abrahám lun wáguchibeí lan sun wagiá le affínebei luágu Búngiu, queisi tariñagun Lerérun Búngiu. “Adüga náadibu lun jáguchi ban sarágu mútu.” Gabáfuti Búngiu lun ladügüni líra queisi gabáfu lan lun líchugun íbágarí joun jiláaña, njeingüdalei buri cátei le úgüli.

¹⁸ Láu sun uá lán yebe eménigini luágu Abrahám lun garaü lan ladüga weíyaali lan, weíya tugúya Sára, affíneti dán meja le lariñagubei Búngiu lun luágu itara lúba lan jibe ladügewagun queisi warüguma. Ába lasúseredun itara lun jáguchibeí lan sarágu mútu. ¹⁹ Meféridirun lumúti laffínen luágu dimúrei le lariñagubei Búngiu lun, láu sún meja yaráfaali lan lun lagúnfulirun san írúmu, áni weíyaaru giñe Sára lun tagáraüdü. ²⁰ Maloúguaduntí laffínen luágu dimúrei le lariñagubei Búngiu lun, weíritimáarügüti laffínen. ²¹ Rúti uweíríguni lun Búngiu láu ában ichóúrúni le tímatiamaati luágu gabáfu lan Búngiu lun ladügüni sun le uágubei lariñaga. ²² Ligía lerésibirunbalin Búngiu queisi wügüri richáguati, luágu laffínen.

²³ Cátei le, luáguti lerésibiruniña Búngiu güriágu luágu jaffínen, mámarügü luágu Abrahám labürüjóua, ²⁴ labürüjóua giñe wawágu. Lugúndun luágu waffínen, resibi lumútiwa giñe Búngiu queisi richáguatiña, wagiá le affínebei luágu le ásaaragüdübalin Wabúreme Jesúsú lídaangiñe óuweni. ²⁵ Jesúsú le edéregerúabei lun loúnwen luágu wafígoun, ába lásaarun lídaangiñe óuweni lun larúfuduniwa richáguatiñu ligíbugiñe Búngiu.

5

Niján lébubei weréderun madúnrunga

¹ Queisiti resibi láadiwa lubei Búngiu láu waffínerun luágu, lídaanjadiwa dan lúma, lídaangiñe Wabúreme Jesucristu. ² Ladüga Cristu, biníwadiwa lubei láu waffínen luágu, derégüdagü wáña lídan lareíni Búngiu, áni gúndaatiwa láu eménigini luágu gafáanranbadiwa lan lídan luweírígün Búngiu. ³ Áni máma rügüñein líra, gúndaatiwa giñe lídan wasúfurirun ya uboúagu, lugúndun subúdi wamúti luágu ru lan asúfuriruni gurásu woun, ⁴ buídugüda lumúti gurásu wagáburi, áni láu líra, gayára lan weménigidun lun gafánraanbadiwa lan lídan luweírígün Búngiu yágüta siélu. ⁵ Áni máburujanbei warúna lurúma eménigini le, ladügübei Búngiu le aríñaga láalibeí woun ladüga línsiñejabu woun. Sandí wamaali línsiñejabu, buingüda láaru wanígi láu línsiñejabu, láu Sifiri Sándu le rúlaalibeí woun.

⁶ Ladüga línsiñejabu Búngiu woun, quei meja le mabáfu wabeí lun wasálbaragun woúngua lídaangiñe figou le gádaanbaliwa, ába loúnjani Cristu lídan óra le lanúadirubei lun loúnwen wawágu, wagiá le gaffígounbei. ⁷ Máma cátei ménreenguntí lun loúnwen ában güriágu jawágu ámu güriágu, ní ibini lueigiñe ában güriágu le buídubei, láu sun níjein lan güriágu gayáraati jamúga loúnwen lueigiñe ában güriágu le buíti le tímatiamaati. ⁸ Ánjein Búngiu, ába larúfuduni luweírín línsiñejabu woun láu loúnjani Jesucristu le Liraü lun loúnwen wawágu, láu sún meja gaffígungüdiwa lan. ⁹ Guetóti, láu resibi láadiwa lan queisi güriágu richáguatiña láu loúnwen Cristu wawágu, choúrutiamaati luágu weséfuruba lan luei ligáñi Búngiu le lúnbei laburujan jawágun gaffígountiña lídaante luwéyuri agúseruni. ¹⁰ Lugúndun ánjein ru lubáliwa Búngiu lídan dan lúmagua láu loúnwen Liraü dán meja le láganigüdiwa, choúrutiamaati luágu lasálbarubadiwa lan le gumúti, luágu Liraü le wínwafubei lúma, siélu. ¹¹ Áni máma rügüñein cátei le, gúndaatiwa giñe lúma Búngiu lídoun buri dan le, lídaangiñe Wabúreme Jesucristu, le idaangiñebei lídaanjadiwa lan dan lúma Búngiu.

Adán lúma Cristu

¹² Ítara queisi lídaangiñe lán meja ábanrügü wügüri le giríbeí Adán lebélura figou uboúagun, ába lanügüni figou óuweni lúmagua queisi lafáyeija, itara líña giñe jóüweguba lubei sun güriágu lugúndun affígounjatiña sùngubei. ¹³ Lubarágüñe meja líchuguni Búngiu lílúrudun joun güriágu lídaangiñe Moisés, añájeinjaña méja güriágu affígounjaña uboúagu, láu sun úgüli lan lúrudu ligía lun gayáraabei lan jadúraaguni. ¹⁴ Láu sun líra, lúmagiñe meja lidáani Abrahám dari lúmoun lidáani Moisés, jilátiña güriágu luágu jaffígoun láu sun máma lan ladüga magáambadi jamá jaffígounbei queisi ladügüni Adán le magáambadibeí lun lerérun Búngiu lun. Lueigiñe ában óubáü, Adán liyáwa Cristu le lúnbei liábin, ladüga bíangubei jagía barútiña som cátei joun güriágu.

¹⁵ ¡Amuñegueinarügü giñe cátei le janügübei joun güriágu! Barúti Adán óuweni joun sun güriágu láu laffígounjan, ánjeinti Cristu, barúti asálbaruni joun sun güriágu, áni weírítí asálbaruni le líchugubei Búngiu láu lareíni woun lídaangiñe Cristu sügü láu lifígoun Adán. ¹⁶ Weírítí giñe le líchugubei asálbaruni sügü láu le líchugubei lifígoun Adán woun. Ladügarügü ában figou,

chülüti ouweni joun sun gürgia, ánjeinti ladüga louñwen Crístu wawágu, ferúduñawati sun wafigoun le gíbebei, resíbi lumútiwa Búngiu queisi gürgia richáguatiña. ¹⁷ Ánjein gabáfu lubei ouweni jawágu sun gürgia ladüga lidúnrun ábanrügü wügüri—Adán, chouñrutimaati luágu sun lan gürgia ja lerésibirubaña Búngiu láu lareíni queisi gürgia richáguatiña, jabíjubei ibágari magúmchaditi lúma Búngiu, jarúejaba úara lúma Crístu, ladüga ábanrügü wügüri ligia.

¹⁸ Ítara queisi líchuguniña Adán sun gürgia lábugiñe lisíadin Búngiu lun jounwen láu ladügüni le áubei magúndan lan, itara líña giñe lagidaruniña Crístu gürgia lábugiñeati asiadiruni ligia, rúleí ibágari magúmchaditi joun láu ladügüni lugúndan Búngiu lun louñwen jawágu. ¹⁹ Ladüga lubeiti lumágaambadi ábanrügü wügüri, ñúbintiña sun gürgia lun jafigounjaba lan, itara méme giñe, ladüga lagáambadi ábanrügü wügüri, gayáraati jayábin sun gürgia lun richáguaja jamá ligíbugiñe Búngiu.

²⁰ Rúati lilúrudun Moisés woun lun gayáraabei lan wasúbudiruni cátei lan figoubei. Láu sun gíbe lan figou ubouágu, weírítimaabei lareíni Búngiu lun lachíbuni sun figou ligia.

²¹ Ítarati queisi gabáfu lán meja figou lun lanügüni ouweni, itara giñe gabáfuti lareíni Búngiu lun ladügüniña gürgia richáguaja ligíbugiñe, lúma lun líchugun ibágari magúmchaditi joun lidaangiñe Wabúreme Jesucrístu.

6

Jiláñu wáña lun figou, wíñwañu lun wesériwidun lun Crístu

¹ ¿Cábatí waríñaga? ¿Wasígiruba afigounja lun larúfuduntima Búngiu lidaangiñe lareíni woun? ² ¡Máma lúba! Wagía, jiláadiwa lun figou, ¿ida lubáti gayára lan wasígirun afigounja? ³ ¿Íbidiñeti jun luágu láu lan lídan wamá ában lúma Crístu láu wabásterun, queisigubeirügü jamúga lídaañadiwa lan giñe ában lúma lídan louñwen, lun mabáfujali lánme figou wawágu? ⁴ Láu wabásterun, queisigubeirügü jamúga bunáwa wamá úara lúma Crístu, áni reídeitiwa jiláñu lun figou. Queígubeirügü sarágüda láani Wáguchi Búngiu Crístu lidaangiñe ouweni láu luweírín lubáfu, sarágüda láadiwa giñe lun iseríjali lan wabágari.

⁵ Lugúndun ánjein ñúbin wabei lun lídaanbadiwa lan ában lúma Crístu lídan ában ouweni líbe louñwen, itara wába giñe lídan lásaarun lidaangiñe ouweni. ⁶ Subúdi wamúti luágu dáwagua lan binádu meja wagáburí lúma Crístu luágu gurúwa lun lagúnrinchawagún lubáfu figou lé meja wawágubei, lun merédeediwa lan queisi idámuni esériwida lun figou queisi wayúbudiri. ⁷ Lugúndun le jiláalíbe, furíjali lidaangiñe figou. ⁸ Ánjein jiláadiwa lubei lúma Crístu, gayáraati wafíñerun luágu wabágariduba lan giñe lúma, ⁹ lugúndun subúdi wamúti luágu sará lan Crístu ában weíyaasu lidaangiñe ouweni, mouñwendügüyaali, mabáfujali ouweni luágu. ¹⁰ Dan le louñwenbei Crístu, ába lagúmchaguagüdüni lubáfu figou lun sun dan, áni ibágari le labágaridubei guetó, lun méme lesériwidun lun Búngiu labágaridei. ¹¹ Jugúya giñe, rúgua jumá júngua queisi jiláguaaña lun figou, áni wíñwañu lun jesériwidun lun Búngiu, lídan ában lúma Crístu Jesúsú le Wabúreme.

¹² Ligía, mígira jumá lubei lun gabáfu méme lan figou júagu, afósurañ lun jadügüni luríban jayúmajan. ¹³ Míchaagua jumá júngua lun figou lun layúsuruni júgubu lun cátei wuríbatí. Lubáragiñe líra, derégegua jumá júngua lun Búngiu queisi gürgia jiláaña, ábaya jabágaridun, deréde jumei júgubu lun Búngiu lun layúsuruni lun cátei buíti. ¹⁴ Mabáfujalíme figou júagu, lugúndun mámaadün lábugiñe lilúrudun Búngiu, lábugiñejadün lareíni lun gayára lan jadügüni lugúndan.

Ában jémpulu luágu idámuni

¹⁵ Queisiti máma lubei lidaangiñe wagúnfulirun lúma lilúrudun Búngiu le líchugubei lun Moisés líabin wasálbarun, lidaangiñe werésibiruni lareíni Búngiu, ¿gayáraati lubeiti wabágaridun lídan figou ladüga líra? ¡Siñáti! ¹⁶ ¿Íbidiñeti jun luágu le lan únti jíchaagua júngua lun jídin láu le lubeíbe lidámuñadün lan? Gayáraati lubeiti janúadajan cába lan un jíchaagua júngua, lún yebe figou le íchugubei féridi, o lun lan agáambadi lun Búngiu, le íchugubei ában ibágari richáguati. ¹⁷ Teíñqui níña lun Búngiu luágu láu sun lan lidámun jumá meja figou, guetó jídiña láu ligáburí arúfadajani buíti le jagáambubei, táu sun janígi. ¹⁸ Mámaadün idámuni lun figou, lidámunjadün Búngiu. ¹⁹ (Nadímurejaña jun láu jémpulu le, le luáguti idámuni lúma labúreme, lúntima gunfaráanda jumánina.) Ítara quei meja lidámun jumá sun luwúyeri figou, guetó lúnti jíabin lun lidámun jumá burí cátei le buídubei, lun jabágaridun ában ibágari derégeguañu lun Búngiu.

²⁰ Lídan burí meja dan ligíra, dán meja le lidámuñadün lan figou, mebéréseguntün meja lun jabágaridun ában ibágari buíti ligíbugiñe Búngiu. ²¹ ¿Ca mejáti cátei buíti lanügübei burí cátei ligia jun le áubei burí nibúsígari jumá guetó? Ní cáta buíti, féridi rügüñein lanüga jun. ²² Ánjeinti guetó, mámaadün lábugiñe lugúmadin figou, lidámujadün Búngiu, barütiti cátei le arúmani tun janígi lúma ibágari magúmchaditi jun. ²³ Lugúndun ouweni lafáyeijabei figou,

ánjeinti edéweejani le líchugubei Búngiu woun, ibágari le magúmuchaditi ladüga lídaañadiwa lan ában lúma Wabúreme Jesucrístu.

7

Ában jémpulu lídaangiñeti maríe

¹ Nidújeñu, jugúya le subúdijabúbei lun lúruđu, subúdi jumáali luágu dán rügüñein lan wíngwãgãli ában gürígia, ligía lábugiñeñein lan lúruđu. ² Quei jamúga, ában wúri to marieitu, rúlmumu lúruđu lábun lagúmadijan túmari sun dan le wíngwãgãli lan, ánjein ouwe túmari, boúgudijaru luei lúruđu le íchugubarun lábugiñe lagúmadijan túmari. ³ Ánjoun lubeiti agánawa lúma ámu wügüri sun wíngwãgãli lan túmari, tadügüña figou le gíribei adultériu, ánjein ouwe túmari, gidáaru lábugiñeñe lúruđu ligía, áni gayáraati tamárieidun lúma ámu wügüri, madügüntu adultériu.

⁴ Ítara giñe jugúya, nidújeñu, láu louñwen Crístu, furíjadün lábugiñeñe lagúmadijan lílúrudun Moisés queisi wúri to jílálali túmari, ába tagámaridun ámu. Guetó, lánjadün Crístu, le saráalibe lídaangiñe ouweni, lun gayáraabei lan jesériwidun lun Búngiu le gumúti. ⁵ Lubáragiñé meja werésibiruni Crístu, seriwiti meja lílúrudun Moisés lun lagáguduni luríban ayúmajani wádan, áni ligía cátei le anügübalíwa lídoun ouweni. ⁶ Ánjeinti guetó, jíláadiwa lun lúruđu ligía lé meja gámabaliwa lábugiñe lubáfu, guetó furáangujadiwa lun wesériwidun lun Búngiu lídan íséri luwúyeri, táu sun wanígi, láu ubáfu le líchugubei Sífiri Sándu woun, máma queisi idámuni lun binádu lílúrudun Búngiu le búrwabei.

Igáburí lánina figou le wádaanbei

⁷ ¿Waríñaguba lubeiti luágu wuríba lan binádu lílúrudun Búngiu? ¡Máma líña! Láu sun líra, lúruđu asúbudiragüdúbalin figou nun. Ibídíñeti jamúga nun luágu figou lan lawámadirun jamégen ámu ánjein jamúga maríñagunti lúruđu. “Mawámadirabei jamégen ámu.” ⁸ Ladüga méme gumádi le, ába lagáguduni igáburí lánina figou le nídaanbei sun luwúyeri luríban ayúmajani nídan. Lugúndun lun jamúga úa lan lúruđu, larúmuguñá yebe lubáfu figou. ⁹ Níjein meja ában dan, lubáragiñe nasúbudiruni laníchigu lílúrudun Búngiu le túmatimaati, ába narítangun luágu úaragua lan nigáburí ligíbugiñe Búngiu, dan le nasúbudirubalin laníchigu lúruđu ligía, ába nasúbudiruni luágu gafígoun nan, luágu lídaañadina lan úma lun féridi. ¹⁰ Ítara líña, lúruđu le jamúga lúnbei yebe líchugun ában ibágari buíti nun, arúfudarügü lumúti nidúnrun lúma lafáyeiruaja. ¹¹ Lugúndun larügüdüñ igáburí lánina figou le nídaanbei lueigiñe lúruđu ligía, ába leyéeragunina lun nadügüni le wuríbabei, ába lanügünina lídoun féridi láu meme lúruđu ligía.

¹² Sánduti lubeiti lílúrudun Búngiu lídaangua, sánduti giñe sun gumádi le lídaanbei, úaraguati, áni buíti. ¹³ ¿Ligía funásan cátei buíti le anügübalina lídoun féridi? ¡Máma líña! Nífígoun anügübalin neféridirun nun, áni ítara líña larúfuduni luágu figou lan, láu cátei le buídubei, le méme lúrudubei, lanügana igáburí lánina figou le nídaanbei lídoun féridi, áni ítara líña larúfuduni lílúrudun Búngiu luágu wuríba lan figou le túmatimaati.

¹⁴ Subúdi wamúti luágu lídaangiñe lan Sífiri Sándu líchigei Búngiu lílúrudun, ánjeinti áu, queisi wügüri garaúwarügüti, alúgurúañu níña queisi idámuni lun lubáfu figou. ¹⁵ Úati gunfaráanda náani ca lan suséreebun nun, madügün numúti cátei buíti le nabúseerubei nadügün, nadügei cátei le iyéeregubei nun. ¹⁶ Ánjein le lubei mabúseerun nubei nadügün ligía nadüga, úaraguati nisáminan lúma lílúrudun Búngiu luágu cátei le buídubei, áni láu líra, arúfuda numúti luágu barúnaani lúruđu quei cátei buíti. ¹⁷ Mámaadina lubeiti áu adügübalin cátei wuríbati le nadügübei, igáburí lánina figou le nídaanbei, ligía adügübalin. ¹⁸ Subúdi numúti luágu úa lan ní cáta buíti nídan boúgudin luei Búngiu, áu queisi wügüri garaúwarügüti. Buséntina jamúga nadügüni le buídubei, siñáti nadügüni. ¹⁹ Madügün numúti cátei buíti le nabúseerubei nadügün, nasígirarüga adügei wuríbati le mabúseerun nubei nadügün. ²⁰ Ánjein lubeiti le lubei cátei le mabúseerun nubei nadügün ligía nadüga, lídan linárün cátei, máma áu le láni Búngiu adügübalin, igáburí lánina figou le nídaangilibe, ligía adügübalin.

²¹ Níján cátei le astúseredubei nun. dan le busén nan nadügüni le buídubei, wuríbati rügüñein nadárra nídan. ²² Lídan nisáminan, jínsiñeti lílúrudun Búngiu nun, ²³ áni aríjatina luágu níjein lan cátei nídan, ageíndaguti lúma nisáminan, cátei ligía, igáburí lánina figou le nídaanbei, le gámabalina adaúrúwañu.

²⁴ ¿Fugiábu áu! ¿Cába eséfurana lídaangiñe igáburí lánina figou le nídaanbei, le anügübalina lídoun ouweni? ²⁵ Búngiu gubeirügü, lídaangiñe Wabúreme Jesucrístu. ¡Teínqui níña lun Búngiu! Gunfaráanda numúti lubeiti luágu áu lan láu náni núngua, úouga lubáfu Crístu nuágu, buséntina jamúga nagúnfulirun lúma lílúrudun Búngiu, siñá numuti ladüga igáburí lánina figou le nídaanbei, seríwirügütina lun figou queisi lidámun.

8

Wabágari lúma Sífiri Sándu

¹ Guetó, gidáwaali jadúnrun gürígia ja lídaanbaña ában lúma Jesúsu. ² Rúlaali Cristu láni Espíritu woun, áni Espíritu ligía, rúti iséri ibágari woun, furígüda láadiwa lábugiñegiñe lubáfu figou le anügübaliwa lídoun otúweni. ³ Mabáfuti meja lilúrudun Búngiu lun lagídaruniwa lábugiñegiñe lubáfu figou ladüga turíban wanígi, wágia gürígia garaúwarügütiña. Ába ladügüni Búngiu le lásiferubei lilúrudun adüga láu loúnajani Liraú ubotúagun queísi gürígia garaúwarügüti le giñe gayáraati laffigounjan (láu sun, mafígonjan lan). Ába loúnwen Liraú Búngiu, le Jesucristubei, luágu wafígoun, ába lagúmchaguagüdüni lubáfu figou wawágu láu loúnwen. ⁴ Ladügünbalin Búngiu líra, lun gayáraabei lan wadügüniwa gürígiame richáguatiña queísi lagúmadíjan lilúrudun, gürígia ja mabágaridunjañabaña lídan luríban jagúndan, ja abágaridunbaña guetó queísi lugúndan Sífiri Sándu.

⁵ Ja abágaridubaña queísi jagúndan queísi gürígia garaúwarügütiña, luágu rügüñein cátei le lánina ubou jarítauga, ánjaña ja abágaridubaña queísi lugúndan Sífiri Sándu, luágu cátei le lánina siélu jarítauga. ⁶ Dan le jabágaridun gürígia queísi jagúndan, maríttagunga jagia luágu Búngiu, barú lumútiña lídoun otúweni, ánjeinti dan le jabágaridun queísi lugúndan Sífiri Sándu, barú lumútiña lídoun ibágari tímataaati lúma darángiláü. ⁷ Ja arítgubaña luágu cátei le lánina ubou le, láganiñu Búngiu lugúndan mája jáña, áni siñá ligía jíchaagun joúngua lábun lilúrudun. ⁸ Ligía, ja lubei abágaridubaña láu jagúndan queísi gürígia garaúwarügütiña, siñáti jadügüni lugúndan Búngiu.

⁹ Ánjeinti jugúya, mabágaridunjadún lídan jugúndan queísi gürígia garaúwarügütiña, jabágaridubaña lídan ában lúma láni Búngiu Espíritu, queísi aganotúa lubei jídan. Le úabei láni Cristu Espíritu lúma, máma lánigu Cristu. ¹⁰ Ánjein wínwán lubei láni Cristu Espíritu jídan, wínwánoun juwáni lun sun dan ladüga tarífudüniwa richáguañu ligíbugiñe Búngiu, láu sun loúweba lan júgubu ladüga figou le lídaanbei ubou le. ¹¹ Ánjein wínwán lubei láni Espíritu jídan, Búngiu méme le ásaaragüdübalin Jesucristu lídaangiñe otúweni, líchuguba íbágari iséri lun júgubu le góuwedadibe, lídaangiñe láni Espíritu le jídaanbei.

¹² Ítara líña lubeiti, nidújeñu, lúnti wagúnfulirun lúma Sífiri Sándu le wádaanbei, máma lúma wagúndan queísi gürígia garaúwarügütiña. ¹³ Lugúndun ánjañ abágaridarügü queísi jugúndan, queísi gürígia garaúwarügütiña, jeféridiruba, mídinbadún siélu, ánjein jáfara igáburi lánina figou le jídaanbei jílagubei, láu lubáfu Sífiri Sándu, jabágariduba lun sun dan lúma Búngiu siélu.

¹⁴ Sun ja ladúndejabaña láni Búngiu Espíritu, lirájüñü Búngiu. ¹⁵ Sífiri Sándu le jerésibirubei, máma ában espíritu lánina idámuni lúnya lanúfudedagüdünün luei lábúrujan ligáñi Búngiu júagun, Espíritu le jerésibirubei, ligía le adügübalün lun lirájüñü jumá Búngiu. Ligía gayára lubei wagúaruni Búngiu Wáguchi. ¹⁶ Geféenti láni Búngiu Espíritu woun luágu lirájüñüjadiwa lan Búngiu. ¹⁷ Áni ladüga lirájüñü wamá Búngiu, garíchiatiwa giñe lun alágan siélu le uágubei laríñaga Búngiu woun, le lúnbei gafánran wamá lídaangiñe, lúma Cristu. Ánjein súfuri wabei luágu Cristu ya ubotúagu, gafánraanbadiwa lídan luweirigun yágüta siélu.

¹⁸ Jarítaguatina luágu ní cáta lan le wasúfurirubei ya ubotúagu lúmoun uweiriguni le lúnbei wabíjini siélu. ¹⁹ Láuñein sarágu ayúmajani lúma eménigini sun ubou le ladügübei Búngiu, agúrabei dan le lúnbei jerésibiruni lirájüñü Búngiu jalágaante. ²⁰ Níjein mégeiti luágu sun ubou, máma jamúga ladüga labúseerun, ladüga ítara líña lan labúseeruni Búngiu, ²¹ láu sun líra, súnwandan níjein lan eménigini luágu leséfuruba lan ubou lídaangiñe asúfuriruni lúma agádeiruni le gádaanbalin lun gafánraanbei lan lídan jaweirigun lirájüñü Búngiu. ²² Subúdi wamúti luágu chülü lan lúmoun dan le, sun ubou le ladügübei Búngiu ayájuati láu igárigu camá ában würi to agáridutu. ²³ Áni máma rügüñein ubou asúfurira, súfuritiwa giñe, wágia affíñetiña luágu Cristu, láu sun níjeinjali lan Sífiri Sándu wáma queísi lagúmeseraga cátei le lúnbei werésibiruni. Sandítiwa ában oúnwenbin igári, áni agúraba wamúti dan le lúnbei wayábin lun lirájüñüjadiwa lámne Búngiu le tímataaati, dánme le liséridun wágubu. ²⁴ Ligía lágüdaja wasálbarun. Merésibirun wamágili sun ubuíduni le lúnbei wabíjini queísi lirájüñü Búngiu, agúrabajatiwa werésibiruni yágüta siélu. Ánjein jamúga íbja wamáaliti sun le lúnbei wabíjini queísi lirájüñü, mébunaali jamúga wagúrabajan. Magúrabajaantiña gürígia jerésibiruni cátei le íbja jamáalibe. ²⁵ Queíti merésibirun wamágili lubei sun le lúnbei wabíjini queísi lirájüñü Búngiu, lúnti wagúrabuni láu gurásu.

²⁶ Ítara méme giñe, íderagua lumútiwa Sífiri Sándu lídan wadébilin. Queísigubeirügü níjein dan, siñáti wayúmragun lun Búngiu queísi lubúdubu. Lídan óra ligía, ába lideraguniwa Sífiri Sándu lun waríñaguni luweirin cátei le wasándirubei tídan wanígi lun Búngiu lídan ában luwúyeri le siñáti laríñawagún láu dímuerei. ²⁷ Áni Búngiu, le arjúbarun wanígi, subúdi lumúti

ca lan labúseerubei Sífri Sándu laríñagun wádaangiñe, ába loúnabuniwa Búngiu lugúndun ayúmuruagati Espíritu queisi lugúndun Búngiu.

Agáñeruni lídan sun luwúyeri lénreengúnga

²⁸ Subúdi wamúti luágu aráanse láani Búngiu lun sun lan cátei le asúseredubei woun, íbini asúfuriruni, lun lanügün buíti woun, wagía le jínsiñejabúbei lun, wagía le wájali lan lun lánigu wamá queisi larítaguni. ²⁹ Lugúndun ja lasúbudirubaña Búngiu lúmangiñe lubáragiñe ladügüni ubou luágu lánigubaña lan, fánrein lumútiña lun itara jamá queisi Liraü, lun Liraü lan íbugañau joun sun ja lanúadirubaña lun lirájüñü jamá. ³⁰ Játi lanúadirubaña lúmangiñe binárü, wáti giñe joun, resíbi lumútiña giñe lúmagua queisi gürígia richáguatiña, áni ja lerésibirubaña, rúti giñe ufánrani joun lídan luweirigun queisi lirájüñü.

³¹ ¿Cábatí waríñaga luágu buri cátei le? Queisi luegiñeñein lubei wafúleisein Búngiu, ¿cábagi jabáfu wáganíñu wawágu? ³² Mamájaanti Búngiu lun líchuguni Liraü guánarügü lun loúnwen luágu wafúleisein, lubáragiñe líra, ába ledéregeruni lun loúnwen waweigiñe, sun wagía, ¿ída lubáti míchugun láani sun líbiri cátei woun queisi líchuguni Liraü woun? ³³ ¿Cági gayáraabei líchugun jadúnrun ja anúadaja láañabaña Búngiu queisi lánigu? Búngiu arúfudubaliña quei madúnruntiña. ³⁴ ¿Cáteiti gayáraabei lasiadiruniwa lun féridi? Crístu guánarügü óuwebei wawágu, ába lásaarun lídaangiñe óuweni, guetó níjein ñun luegiñe loúnwenren Búngiu Úguchili ayúmuragua wawágu. ³⁵ ¿Cábatí gayára lagídaruniwa luei línsiñejabu Crístu? ¿Liyáraabadiwa funági asúfuriruni, o lénreengúnga, o eíbaajoúni, o ilámaü, o manáanguni, o pelíguru, o óuweni? ¡Uá! ³⁶ Laríñajare tídan Lerérun Búngiu.

Yaráfatiwa lun wounwen bueigiñe sagü wéyu,

ítara líña jóuseruniwa wáganíñu queisi mudún anügütiña lun jafarún.

³⁷ Lídan sun cátei le, íbija wamúti luweirín lubáfu Crístu, le jínsiñejabúbei woun, lun wagañeirun lídan sun lénreengúnga. ³⁸ Chóuru numúti lubeiti luágu úa lan ní cáta lun lagídaruniwa luei línsiñejabu Búngiu—ní óuweni, ní íbágarí, ní ánjeligu, ní máfianu, ní cátei le guetóbei, ní le lúnbei líabin, ³⁹ ní le siélubei, ní le ubouagubei, ní buri ámu cátei le ladügübei Búngiu—síñáti lagídaruniwa luei línsiñejabu le larúfudubei woun lídan Wabúreme Jesucrístu.

9

Anúadaja láaña Búngiu Israelítagu lun lánigu jamá

¹ Inárüni le lúnbei nariñaguni guetó jawágu nirásan, áu queisi ában afíñeti luágu Crístu, áni meyeéjantina, aríñaga tumúti nanígi nun to úraguaboun lúma Sífri Sándu luágu inárüni lan. ² Weiríti nírün, áni súnwandan níjein lan gáriti tídan nanígi jawágu nirásan. ³ Buséntina jamúga lun giñe lábugiñe nan líñaragun Búngiu, díseñu luei Crístu, ánjein jamúga itara lúba lubei gayára lan jerésibiruni Jesucrístu queisi jasálbaragüle lun jasálbarun. ⁴ Linébaanfaangu Israél jagía, áni resíbi lumútiña Búngiu queisi lirájüñü. Reideiti meja Búngiu jádan láu sun luweirigun áni rúsumuti giñe darádu buri joun lúma lílürudun lídaangiñe Moisés. Arúfudati igáburi joun lun jésériwidun lun, liglísirugu, áni joun laríñaga luágu loúnajaba lan ában Asálbaragülei. ⁵ Janébaanfaangu Abrahám, Isáac lúma Jacób jagía, lídaangiñe jarásan líabin Crístu, le Búngiubei, le giñe Súnti Gabáfu, le gadúnamabei lun líñurúniwa líri lun sun dan. Ítaralá.

⁶ Mámata luágu jamúga reidei lan lerérun Búngiu joun ladügawagun Israél magúnfulirunga, ladüga máma sun Israelítagu lánigu Búngiu le tímataaati. ⁷ Máma sun linébaanfaangu Abrahám lirájüñü Búngiu le tímataaati, aríñagarügüti méja Búngiu lun Abrahám. “Lídaangiñerügüba Israél ganébaanfaangu ban.” ⁸ Arúfuda lumúti líra woun luágu úa lan ní ában liraü Búngiu luagurügü lírásan, ja rügüñanu lirájüñü ladüga jafíñerun luágu lerérun, jagia anügübaña queisi lirájüñü ja tímataaatiña. ⁹ Lugúndun níjan dímuíre le líchugubei Búngiu lun Abrahám. “Níábinba dánme le lachülürün dan ligía, ábame tagáraüdüñ Sára ában irájü.”

¹⁰ Áni máma rügüñein líra, níjan ábanya jémpulu luágu lanúadajan Búngiu. Biángubei meja tirájüñü Rebéca ában jáguchi, le binádu wadúje Isáac, ¹¹⁻¹³ áni dán meja le magúriajóungüña, madügüngüña giñe ní cáta ní buiti ní wuríbatí, ába laríñagun Búngiu tun Rebéca. “Lumúsunbei amúleñein le íbugañau.” Úraguati giñe líra lúma le aríñawagübei tídan Lerérun Búngiu. “Jínsiñeti meja Jacób nun, ánjein Esaú, iyéreeguti nun.” Ítara líña gufirúmawa lan líricha Búngiu lun lanúadajaniña ja únbaña labúseera lagúarun lun lánigu jamá queisi labúseeruni, mehéresenga ligía ca lan jadügübei.

¹⁴ ¿Cábatí waríñaga? ¿Waríñaguba luágu múaran lan Búngiu? ¡Siñáti! ¹⁵ Lugúndun laríñajare lun Moisés. “Gareínibadina lun le nabúseerun, gudémejabu áume lun le únti nabúseera.” ¹⁶ Ítara líña lubeiti, máma lídaañein wabúseerün o wáfaagun, lugúdemejabu Búngiu woun, lídaañein lugúndan. ¹⁷ Tídan Lerérun Búngiu, búrúwañu líña dímuíre le laríñagubei lun urúei Ejíptona. “Nadügünbálíbu urúeime lun narúfuduni nubáfu buágu, lun giñe nasúbudiragüdüni níri lídan

sun fulásu.”¹⁸ Gudémejabu lubeiti Búngiu lun le labúseerun gudémejabu lan, derégüdaloún lanígi le únti labúseera ledéreragüdünun.

¹⁹ Baríñagaba lubeiti nun. “Ánjein itara líña lubei, ¿cáti uágu líchiga Búngiu dúru jawágu gürígia? ¿Cági gayáraabei ladügün cátei bouguditi luei lugúndan Búngiu?”²⁰ Wel, ¿cátabuñadibugi lun baléjejan lúma Búngiu? ¿Lariñagaba funági soudíeru lun le adügübalin. “¿Cáme badügana itara?”²¹ Garíchati le adáagubei soudíeru lun ladügüni le labúseerun láu lubúñe soudíeru, gayáraati ladügün ubúñe soudíeru le diseguati layúsurun, lúma ában le ayúsúrutí lun furúmieguarügü cátei lídaangiñe ában méme ubúñe.

²² Itara méme líña, gabáfuti Búngiu jawágu gürígia, aráanseñu líña lun laráfuduni luweírín ligáñi jawágu gürígia ja gadúnabaña jagúnrinchawagún. Áfaaga lumúti jaríban láu sarágu gurásu darí guetó²³ lúnrügü gayára lan laráfuduni luweírín luweírigin woun, wagía le únbaña gudémejabu lan, ja giñe laráanserubaña lúmagiñe binárú lun gafánraanbadiwa lan lídan luweírigin. ²⁴ Wáti Búngiu woun, jíbiri jádaangiñe juríu, jíbiri jádaangiñe ja mámabaña juríu, ²⁵ queisi lariñagun Búngiu tídan líliburun Oséas.

Já meja mámabaña nánigu, nariñagaba joun. “Nánigu”, gürígia méja ja mínsiñebaña nun, nariñagaba joun. “Jínsiñetün nun”.

²⁶ Áni lídan méme fulásu le ní lubei lariñawagúa joun. “Máma nánigu jugúya”, ñiba lariñawagúa joun. “Lirájüñü Búngiu le wínwanbei”.

²⁷ Ánjeinti jawágu Israelítagu, ja méme juríubaña, lariñajare Isaiás. “Láu sun gibe jamá ladügawagun Israél quei ságonu lárú béya, bíanraurügübaña jádaangiñe erédera lun jasálbarun,²⁸ lugúndun lagúnfulirubei Búngiu lerérün ligíbuagu ubou lun lagúnrinchaguniña ja magáambadibaña lun, lídan ában igáburi le gumúti, le giñe furéseti.”²⁹ Queisi méja lariñagun méme Isaiás.

Lun jamúga meja mígirun lan Súnti Gabáfu jádaangiñe wadügawagun woun, wayábiña jamúga lun itara wamá queisi ubúru gu buri Sodóma lúma Gomórra.

Juríu lúma ugánu luáguti Crístu

³⁰ ¿Cábati waríñaga? Luágu ja lan mámabaña juríu, ja mibíjínbalin lílúrudun Búngiu lun jasúbudiruni le buídubei lúma le wuríbabei, jagía anügübaña quei richáguatiña ligíbugiñe Búngiu ladüga jafiñerun luágu. ³¹ Ánjañati ladügawagun Israél, ja áfaagubaña lun jerésibirúniwa queisi gürígia richáguatiña láurügü jagúnfulirun lúma lílúrudun Búngiu, siñá jamuti lúrodu ligía agúnfulira, machúlüntiña lun richáguu jamá ligíbugiñe Búngiu. ³² ¿Cági uágu? Lugúndun máfaagun jamá lun jeréderun buídu ligíbugiñe Búngiu luágurügü jafiñen, jadúgeirüga láu cátei le guánarügü jadügübei. Ligía jachúgeragunbei luágu Jesucrístu queisi “dübü le achúgeraguágülei”, ladüga siñá lan jafiñerun luágu queisi Jasálbaragüle. ³³ Lariñajare tídan Lerérün Búngiu.

Rútina ában wügüri le queisigubeirügübei dübü le achúgeraguágülei Sión, dübü giñe le eíguadagüdütí gürígia.

Ánjeinti le affiñeruti luágu, maságürjanbei.

10

¹ Nidújeñu, le cátei le uágubei tayúmaja nanígi, lúma le uágubei nayúmragun lun Búngiu jawágu Israelítagu, ja méme juríubaña, lun jasálbarun. ² Ariñagatina luágu jafúleisein luágu níjein lan ában oúnwenbun gúnfuli jádan lun Búngiu, máma queisi lariñagun subúdi jagúnfulin. ³ Ibídíñeti joun ída líña lan ligáburi líchuguniña Búngiu gürígia richáguañu ligíbugiñe, láu igáburi le jabúseerubei jáluajan jeréderun richáguañu ligíbugiñe Búngiu, madügünga jamei le labúseerubei. ⁴ Lugúndun Crístu lébejabei lagúnfulirúniwa lílúrudun Moisés, áni adügati lun sun lan ja affíbeña luágu, jeréderun richáguañu ligíbugiñe Búngiu.

⁵ Luágu lerésibiruniña Búngiu gürígia queisi gürígia richáguatiña láu jagúnfuliruni lílúrudun, lariñajare Moisés. “Gürígia ja agúnfulirutiña lúrodu le gumúti, jabágariduba luágu lúrodu.”

⁶ Luáguti lerésibiruniña Búngiu gürígia queisi richáguatiña ligíbugiñe luágu jafiñen, lariñajare. “Mariñagabá tídan banígi. ¿Cába amúdeira siélun?” —queisigubeirügü barárigüdúñein lan Crístu le Wasálbaragüle siélugiñe. ⁷ Mariñagabá giñe. “¿Cába arárira le níjin jabei jiláaña?”

—queisigubeirügü bamúdeiragüdúñein lan Crístu jádaangiñe jiláaña itara. Úati ni cáta lun wadügüni lueidügüya lun wafiñerun luágu. ⁸ Cáteiti lariñagubei Búngiu? “Yaráfati ugánu lánina asálbaruni bun, adímurejatibu luágu ugánu ligía láu biyúma, níjein giñe ugánu ligía tídan banígi.” Ugánu le, elun?” —queisigubeirügü barárigüdúñein lan Crístu le ligía ugánu le lánina affíñeni luágu Crístu le Wasálbaragüle, le wapúrichijabei. ⁹ Ánjabu ariñaga láu biyúma luágu Jesúsu lan Babúremebei, affíñe amúrú tídan banígi luágu sarágüda láani Búngiu lídaangiñe oúweni, basálbaruba. ¹⁰ Láu bafiñerun luágu Jesucrístu táu sun banígi, lerésibirabu Búngiu queisi ában gürígia richáguati ligíbugiñe, láu bíchugun fe luágu láu biyúma, basálbara.

¹¹ Tariñajare Lerérun Búngiu. “Úati ni ában gürígia le affiñeruti luágu Jesucrístu lun lasáñgürijan luágu lárigiñe.” ¹² Ában jáu juríu jáma ja mámabaña juríu, Wabúreme Jesucrístu, ligia Jabúremebei sùngubei, áni fuleisei lumútiña sun ja agúarubaña lun lun líderaguniña. ¹³ Ítara líña quei lariñawagún tídan Lerérun Búngiu. “Sun ja aguáruti líri Wabúreme, jasálbaruba.” ¹⁴ ¿Ída lubáti gayára lan jagúaruni lun lasálbaruniña ánjein mafiñerungiña lubei luágu? ¿Ída lúba giñéti gayára lan jaffiñerun luágu, ánjein magáambungiña lubei luágu? ¿Ída lubáti gayára lan jagáambun luágu, ánjein uá jabeí apúrichijati ugánu luáguti asálbaruni joun? ¹⁵ ¿Ída lubáti giñe gayára lan japúrichijan gürígia joun ánjein uá cába lan óunajaña apúrichija? Queisi lariñawagún tídan Lerérun Búngiu. “¡Ma lubúidun jachúlürün ja anügübalin ugánu luáguti aráandaruni lúma Búngiu, apúrichija jameí ugánu buíti luáguti asálbaruni!”

¹⁶ Másutiña gürígia ja agáamba jamáalibeí ugánu luáguti asálbaruni ebéresera láu. Queisi lariñaguni Isaiás tídan lílburun. “Wabúreme, míbetiña affiñerutiña luágu ugánu luáguti asálbaruni le wapúrichijabei.” ¹⁷ Ítara líña lubeíti, lídaangiñe jagáambuni gürígia ugánu luáguti Crístu gayára lan jaffiñerun luágu.

¹⁸ Ába nariñagun. ¿Magáambun jamúba giñéti gayára lan jaffiñerti funásan ugánu luáguti asálbaruni? ¡Agáamba jamúti! Tariñajare Lerérun Búngiu.

Agáambúaali jamálali lídan sun fulásu, chúlújali jerérun lídoun lagúmujoún larígei ubou.

¹⁹ Ába nariñagun. ¿Úagili funásan gunfaráanda jamáni Israelítagu ugánu luáguti Wasálbaragüle? Gunfaráanda jamáli, lugúndun lídan furúmiñeti cáteí lariñajare Búngiu liyúmulugugiñe Moisés.

Nomeéndidagúdúbadün jadüga ában rása ja máma náni, nagáñidagúdúbadün jadüga ában rása ja íbidiñegidina joun.

²⁰ Aríñagati giñe Búngiu liyúmulugugiñe Isaiás.

Darí jamutina ja máluajaanbalina, arúfudaguatina nungua joun ja málügüdajánbaña nuágu.

²¹ Ábaya lariñagun jawágu Israelítagu. “Sun wéyu náu agúaja joun gürígia magáambaditiña, mabúidun.”

11

Israelítagu ja sálbabaña

¹ Aríñagatinati guetó. ¿Májala funásan Búngiu joun Israelítagu ja lumútiñiña? ¡Máma líña! Áu guánarügü Israelíta áu, jádaangiñetina lírásan Abrahám, jádaangiñe lufámilian Benjamín. ² Barü lumútiña Búngiu Israel-ítagu queisi lánigu lúmagiñe meja binárü, guetó, mamájaanti joun. ¿Magáambun jumúti le tariñagubei Lerérun Búngiu luágu Elias, lé meja proféta, luágu líchuguni dúru jawágu Israelítagu lídan layúmuragun lun Búngiu? Lariñaga. ³ “Nabúreme, áfaragua jamá profétagu jilágubei, güríngua jameí buri báni latárü, áu rügáli erédera jádaangiñe bánigu, áni buséntiña giñe jáfarunina jilágubei.” ⁴ Ába lariñagun Búngiu lun. “Anuádajaaadina sedú mílu wügüríña nubárua ja májuduragúngiñabaña ligíbugiñe liyáwa búngiu le Baal.” ⁵ Ítara méme giñe lídoun buri wéyu le, reideijaña átiri jádaangiñe juríu ja anúadaja láañabaña Búngiu láu lareíni. ⁶ Ánjeinti láu lubeí lareíni Búngiu lanúadirabaña, mámaali láu cáteí le liyáraati gürígia guánarügü adüga, lugúndun lun jamúga ítara líña lan, mámaali jamúga areíni lareíni Búngiu.

⁷ Ítara líña lubeíti, madári jamúti sun Israelítagu le jáluajabei, anáti ja lanúadirubaña Búngiu, darí jamuti. Ja jíbiri, siñáti jánjanrun lun asálbaruni le lébunabei affiñeni luágu Búngiu, ába lígiruniña Búngiu tán tidere janígi. ⁸ Queisi tariñagun Lerérun Búngiu. “Adüga lumútiña Búngiu lun deré lan jachügü lun cáteí lánina Búngiu, rúti águu le marljinti joun, arígeirugu le magáambuti. Ítara líñáti chúlú lúmoun dan le.” ⁹ Aríñagati David.

Garábagua lámuga jefédujan lun sádarame, lun jáburujan tídoun, lun jasúfurirun.

¹⁰ Darú lámuga jágu, maríjin jamámuga, sebúgua lámuga giñe janágan lábugiñe janügün lun sun dan.

Jasálbarun ja mámabaña juríu

¹¹ Nálügüdjaaati guetó. ¿Láu jachúgeragun juríu, ja méme Israelítagu, jeíguatiña funásan le gumúti? ¡Máma líña! Lubáragiñe líra, láu jamájarun juríu lun jerésibiruni Crístu, jayábin ja mámabaña juríu lun jabíjubei lan asálbaruni, lun jáyejabaña lan Israelítagu. ¹² Ánjeinti seriwi lubeí dúru le jadügubei juríu buítine lun ubou, áni ánjein buíti lubeí lanügubei jefédiridun joun ja mámabaña juríu, ¡sarágume buíditimaabei lan dánme le jasálbarun sun juríu!

¹³ Njjein giñe ában cátei lun nariñaguni jun, jugúya le mámabei juríu. Quei loúnajañadina lan Búngiu apúrichija luágu Cristu joun ja mámabaña juríu, weíriri nubéresen láu nuwádigimari, ¹⁴ lun gayára lan jabúseerun nirásan jáyeijanün, lun giñe jasálbarun. ¹⁵ Ánjein ladüga lubei lamájarun Búngiu joun juríu, jayábin ja mámabaña juríu lun jaráandarun lúma Búngiu, ¿datimá lubáti dánme le jerésibirúniwa? Ítara lúba joun queisi ásaaruni lídaangiñe ouweni. ¹⁶ Ánjein derégewa tubei furúmiñetu fein to adügütu tídaangiñe fulúwaaru añóundawagutu lun Búngiu, derégewatu giñe sun fulúwaaru ñóunwaguatu to ídaangiñeboun tiábin fein tugúya. Ánjein giñe derégewa lubei tilagüle ában tídibu wéwe lun Búngiu, derégewañu líña giñe tilimun.

¹⁷ Añájein jádaangiñe juríu, queisi tilimun olívo tímatimaati, chañwatiña, gidáwatiña jagánaguagiñe lumútuniña Búngiu ladüga mafiñeni le jádaanbei. Jugúya jawéñegubei, jugúya le mámabei juríu, ja ítarabaña quei tilimun olívo to áraabuna. Ítara líña jíábin lun gabára jumá lídan tilagüle lúma lídan tibágu olívo, resibi jugúyame labínirun Búngiu, queisi lumútuniña. ¹⁸ Maritagua jumátia luágu buíditimá jumá luei límu le ñígubeibeí meja. Ánjañun arítagua luágu buíditima jumá, jarítagua jumá luágu máma lan jugúya ágüdjabalin ílagülaü, luágu ílagülaü lan ágüdjabalün.

¹⁹ Fágu jariñaguba. “Ánja, ába jagídarúniwa juríu lun wíchugün jawéñegua luágu olívo.” ²⁰ Jinarün luágu gidáwa jamá jagánaguagiñe lumútuniña Búngiu, jagídarünbei lugúndun mafiñen jamá luágu Wasálbaragüle, jugúya, gabára jubei ladüga jafiñen luágu. Manáangua jumá lubeiti júngua, duárirügü jumá. ²¹ Lugúndun ánjein úa lubei ferúduna láníña Búngiu juríu já meja lanúadajabaña lun lánigu jamá, úabei giñe ferúduna lánün, jugúya le mámabei juríu, ánjañun ñúbin lun mafiñen jumá. ²² Aríja jumei lubeiti luweíriri lareidun Búngiu, derégüdati giñe. Derégüdati joun ja mafiñebaña, areidati joun ja affínebaña. Lúnti jasígirun lídan lareíni láu sun jafiñen luágu, ánjein madügün jumá ítara, jagídarúba giñe. ²³ Ánjaña ñúbin juríu lun jafiñerun luágu Cristu, jíchugúyaba lídoun jabára jagánagua lumútuniña Búngiu, lugúndun gabáfuti Búngiu lúnua líchuguniña járigoún. ²⁴ Jugúya le mámabei juríu, chañwatün tueigiñe ában olívo to áraabuna, ába jíchugün tuágun olívo to buítu, gúbume ladügüwa joun juríu ja tilimunbaña olívo buítu ja tímatimaatiña, jíchugúyaba járigoún tuágun olívo to ñígiñe lubei jagídarúa, nariñaguña luágu lachülürüba lan wéyu lun jerésibiruni juríu Jasálbaragüle.

Jasálbarun Israelítagu le lagúmujoún

²⁵ Nidújeñu, buséntina lun jasúbudiruni cátei le luáguti laráansejan Búngiu, lé meja arámudagúabei, lun mapántangun jumá luágu chu lan jáu lídan le jalügüdagun júngua luágu buri cátei le. Luágu dereraügüda láaru lan Búngiu janígi Israelítagu murúsun lun Jasálbaragüle darírügü dánme le gumújali jerésibiruni ja mámabaña juríu Cristu. ²⁶ Dánme le lasúseredun líra, ábame jasálbarun sun Israelítagu, ja méme juríu, lugúndun tariñajare Lerérun Búngiu. Liábinba Asálbaragülei Síongiñe, ábame lagídarun wuríbani jádaangiñe juríu.

²⁷ Nijánba nidáradun jáma, dánme le nagídaruni jaffigoun.

²⁸ Luágu ugánu le luáguti asálbaruni, barúwatiña juríu queisi láganiñu Búngiu luágu jufúleisein, láu sun líra, jínsifegiña lun Búngiu lugúndun anúadaja lumútiña binádu jagübürigu juríu. ²⁹ Lugúndun le cátei le líchugun Búngiu, magída lumúti, gürígia ja lanúadajabaña lun lánigu jamá, lánigumemebaña. ³⁰ Jugúya, magáambaditün meja lun Búngiu, guetó, láu jamájarun juríu jagáambuni, ába gudémejabu lan Búngiu jun. ³¹ Magáambaditiña juríu lun Búngiu guetó, ánjein líra, lúmrügü gudémejabu lan Búngiu joun queisi gudémejabu lan jun. ³² Ígira lumútiña Búngiu súngubei lun magáambun jamáni, lun gayáraabei lan gudémejabu lan joun.

³³ ¡Luweíriri lareidun Búngiu, lúma líchü láu! Siñáti wasúbudiruni larítangun, siñá gunfaráanda wamáni lémeri. ³⁴ ¿Cági gunfaráandabalin larítangun Búngiu? ¿Cági arúfudajabei lun? ³⁵ ¿Cági gürígia rújalibeí som cátei lun Búngiu furúmiñe lun lerésibirun som cátei fáyeitime lárigiñe? ³⁶ Úati ni ában, lúmagiñe Búngiu liábin sun cátei, ligía giñe ágüdjabalin sun cátei, áni lúngua giñe ladügei. ¡Uweíriguni lun Búngiu lun sun dan! Ítaralá.

12

Ibágarí le derégewati lun Búngiu

¹ Amúriajatina lubeiti júma, nidújeñu, lun jedéregeragun júngua le gumúti lun Búngiu queisi gürígia abágaridutiña lun jeséridun lun, jarúmañu lan jibágarí ligíbugiñe. Niján luwúyeri agúnfuliruni le áubei lagúndaara Búngiu, áni lúnti ítara lan wadügüni lugúndun weíriri lareíni woun. ² Jebé jabágaridun queisi lirájüñü uboú le, lubáragiñe líra, sáansi jumei

ligáburi jísáminan, sáansi lámuga gíñe ligáburi jabágaridun. Ítara lúba jíábin lun jasúbudiruni le lugúndaanbei Búngiu jun—le buídubei, le úaraguabei.

³ Queísi jumaésturun luágu lareíni Búngiu nun, aríñagatina jun sun jugúya, lun úa lan ni ában jídaangiñe arítaguti luoúgua weíri sùgü láu le ligíabei. Lubáragiñe líra, cáda ában lúnti lasúbudiragun lúngua, según afíñeni le rúlaalíbei Búngiu lun. ⁴ Lugúndun ítara quei gíbe lán buri umégeguni luágu ábanrügü úgubu, áni máma ában méme lífisiute sun umégeguni ligía, ⁵ ítara wáña gíñe, wagía afíñetiña, láu sun gíbe wamá, ában rügüñadiwa úgubu lídan ában lúma Crístu, áni íderaguatiwa woúngua wádaangua queísi lumégegun ában méme úgubu.

⁶ Rújali Búngiu ámuñegueinarügü ubáfu woun queísi labúseeruni líchuguni lun cáda ában, lun wesériwidun lun, lúma joun wadújeñu lueígiñe Jesucrístu. Lúnti buídu lun wayúsuruni ubáfu ligía. Ánjein rújali lubei Búngiu ubáfu woun lun ladímurejan wayúmulugugiñe, lúnti wadügüni según afíñeni le wádaanbei, ⁷ ánjein rújali lubei ubáfu woun lun wesériwidun joun ámu, lúnti wesériwidun buídu. Le garífudajadíbei Lerérun Búngiu, lúnti líchaagun lúngua lun arúfudajani. ⁸ Le gíchigaditi dügúdaguáú joun ámu, lúnti líchaagun lúngua lun ladügüni. Le edéweejati, lúnti magúraban lan lágyun lun, le ábutibeí, lúnti lagúmadijan láu sarágu duári, le íderaguti gudémetiña, lúnti ladügüni láu ugúndani.

Ligáburi jabágaridun lánigu Crístu

⁹ Jínsiñe jamá jídújeñu lueígiñe Jesucrístu jun láu ínsiñeni le inárúnti. Iyéreegulá wuríbani jun, falájumei le buídubei. ¹⁰ Lúnti jínsiñegua jumá júmagua queísi idújeñu. Furése jumá lun jíñúragúdüni jíri jídújeñu.

¹¹ Mamáguáligu jumá lídan luwádígimari Wabúreme, seríwi jumei táu sun janígi.

¹² Abágarida jumá gúndaañu láu eménigini le juágubei, gagúraasun jumá dan le jasúfurirun, ayúmuragua lun Búngiu, eteíngirei, súnwandan.

¹³ Íderagua jumáña afíñetiña lídan jemégeirun, resíbi jumáña ja bisídabalün láu ugúndani.

¹⁴ Amúriaja jumá labínirun Búngiu jawágun ja ouserutün wuríba, amúriaja jumá abíniruni joun, máma wuríbani.

¹⁵ Gúnda jumá jáma ja gúndaabaña, jayájua jáma ja ayájubaña.

¹⁶ Abágarida jumá lídan úraguni júmawagua. Manáangua jumá júngua, gamádagua jumá jáma ja gudémebaña. Marítagua jumá juoúgua queísi sábiugu.

¹⁷ Mafáyeira jumá wuríbani luágu wuríbani lun ní ában. Áfaagua jumá lun jadügüni le buídubei jagíbugiñe súngubei. ¹⁸ Adúga jumei sun le juáraati lun jabágaridun lídan dan jáma súngubei. ¹⁹ Nidújeñu jínsiñetiña nun, máguyugüda jumei wuríbani, ígira jumei lun Búngiu lan afáyeigüda luágu. Tariñajare Lerérun Búngiu. “Áu lúnbei nafáyeigüdüniña gürígia luágu jaríban, líña Jabúreme.” ²⁰ Aríñagati gíñe Búngiu. “Ánjein lámá lubei báguni, rúba eíginí lun, ánjein mágúraba lubei, rúba dúna lun, lugúndun láu badügüni líra, lebeluraba busíganu lun luágu luríban louserunibu.” ²¹ Mígiraguagüdadá búngua lun lagáñeurunibu wuríbani lun bágyugüdüñ wuríbani luágu wuríbani, lubáragiñe líra, gáñibeí wuríbani láu buídu le badügübei.

13

¹ Lúnti jíchaagun súngubei júngua lábun jalúrudun gumádimatiña, lugúndun ítara líña laráansejan Búngiu lun ñibeí lan lúrudu, áni gumádimatiña ja lídaanbaña jabára, labúseerun Búngiu añajein lubei ñi. ² Gürígia lubeítí le awúgüríjoúti lun gumádi, múaraanti láu le lariñagubei Búngiu, áni ja awúgüríjoútiña ítara, gadúnruntiña luágu líra áni jafáyeiruba luágu. ³ Máma lúññanu jíchugun gumádimatiña anúfudei joun ja adügübalin le buídubei, aná joun ja adügübalin le wuríbabei. ¿Buséntibu babágaridun manúfudeiga lueí lúrudu? Buídulá bouserun, ábame buídu ban lurúma lúrudu, ⁴ lugúndun lesériwiduñu lun Búngiu luágu bufúleisein. Ánjein wuríba bouserun, lúnti janúfude ban, ladüga máma luágu ní cáta gabáfu lan lúrudu lun lafáyeijagüdüñ luágu dúru, quei lesériwiduñu lubei lun Búngiu lun lafáyeijagüdüñ luágu dúru. ⁵ Ligía lúnti lubei úragua wamá lúma lílúrudun wageíra, mámarügü lun máburujan lan asúfuriruni wawágun, lúnti ítara lan lun jarúmañu lan warítagun. ⁶ Ligía gíñe lébubei jafáyeijan seínsun lun gumádi, lugúndun jesériwiduñu lúrudugu lun Búngiu áni lun cátei le jeténira.

⁷ Ru jumeíme le jáni cáda gürígia joun. Fáyei jumei le lagúburajabei gumádi luágu jufúlasun, lúma buri ámu cátei líbe líra, fáyei jumei le lúnti jafáyeiruni luágu cátei le ñúbinbei jun botógudigiñe luei jageíra. Gagáambadi jumá joun gumádimatiña, ru jugúyame inébesi joun queísi lubúdubu. ⁸ Máni jumá dúweiti ní ca úma, lueidügüya lidúweitina ínsiñeni le jadúweirubei júmagua. Le jínsiñejabuti lun gürígia líledi, adúga láali sun le lubeibeí lílúrudun Búngiu láu ladügüni líra. ⁹ Tariñajare Lerérun Búngiu. “Magámaridabá gürígia maríetiña, máfarajabá, míwerujabá, maríñagabá iyéeni luágu ní ában, mawámadalá jemégen mútu bun.” Gúnfuli wamáali sun gumádi le, lúma buri le líbiri, láu wagúnfulirun lúma lílúrudun Búngiu le aríñagubei. “Jínsiñelá gürígia bíledi bun queísi bínsiñegua búngua.” ¹⁰ Le jínsiñejabúbei,

madügünti wuríbati lun ni ában, ánjawa lubeíti jínsiñejabu, gúnfuli wamáali sun lilúrudun Búngiu queisi lubúdubu.

¹¹ Lúnti ítara lan ligáburu wabágaridun lugúndun wabágariduña lídoun lagúmujoún dan. Dánjali lun wagáguðun lidaangiñe idábagu, lugúndun yaráfatimaajali óra lun lagíríbudun Wasálbaragüle ubouágun sügü láu dán meja le wafíñerunbei luágu ugánu luáguti asálbaruni. ¹² Belújali árieibu buídu, yaráfalaí larúgadun, ligía lúnti lubeí wígiruni wadügüni cátei wuríbati le adügübei lábugiñe lubúriga, lun wadáürunun wadáüragun queisi súdaara ja lábugiñetiña larúgounga. ¹³ Eíbuga wamá queisi lubúdubu ítara queisi gürígia ja buídubaña, úouga ni cáta luágu jagáburu lan jarámudagun lueí jaríjin gürígia. Mabágarida wamá lídan bacháruaú, lúma buri lanárima fédu, ni lídan salúfuri lúma iwiyeni, ni lídan gáganiguaú lúma gimúgaú. ¹⁴ Lubáragiñe líra, rújumei Crístu guánarügü jubáragiñe lídan sun cátei, masáminara jumá lun jíchugun ugúndani lun lagübüri ayúmajani.

14

Madímurejabá luágu bidúje lueígiñe Jesucrístu

¹ Ánjein débili lubeí ában gürígia lídan lafiñen, resíbi jumeí, maríñagunga ni cáta lun luágu cátei le machouúrurunbei luágu. ² Queí buri, añajein derégúdati jafiñen, jarítaguatiña luágu gayára lan jeigin afiñetiña furúmieguarügü cátei áni jeréderuba jarúmañu ligíbugiñe Búngiu. Añajein jíbiri, débilitiña lídan jafiñen, meigintiña úwi. ³ Le eígiti furúmieguarügü cátei, moún lumuti únabu lan lanügüni le meiginbalin, le giñe májabei leigin furúmieguarügü cátei, moún lumuti giñe ladímurejan luágu le eígibalin, lugúndun resíbi láali Búngiu gürígia ligía queisi lánigu. ⁴ ¿Cátabuñadibugi lun badímurejan luágu gürígia le eseríwidubei lun Búngiu? Ánjein erédera buídu o wuríba, Labúreme lúnbei laríjin láu líra. Áni leréderuba buídu lugúndun gabáfuti Búngiu lun leréderagüdüni buídu.

⁵ Nijánya ában jémpulu. Añajein gürígia weíríti janügüni ában wéyu lueí ámu wéyu, añajein jíbiri, afiñetiña luágu ában lan lábu sun wéyu. Cáda ában lúnti lachouúruruni le uágubei larítagua. ⁶ Le areídubei som wéyu, ladügüñein lun líchugun inébesei lun Búngiu. Le eígibeí furúmieguarügü cátei, leigini lun líchugun inébesei lun Búngiu, lugúndun rúti eteíngiruni lun Búngiu luágu eígini ligía. Le meiginbei úwi ladúga liloúguan lafiñen, lun líchugun inébesei lun Búngiu ladúgei, rúti giñe eteíngiruni lun Búngiu luágu cátei le gayáraabei leigin según lafiñen.

⁷ Naríñagubalin líra lugúndun úa lan ni ában wádaangiñe abágariduti lun guánarügü, úa ni ában ouweti lun guánarügü. ⁸ Ánjawa abágarida, wabágariduña lun wadügüni lugúndan Búngiu, ánjawa ouwe, wouñweña según lugúndan Búngiu. Ítara líña lubeíti, dándu lídan íbagári queisi lídan ouweni, láni Crístu wagía. ⁹ Jíláti Crístu, ábaya labágaridun lun Wabúremebei lun, winwañu wagía yebe, jiláñu yebe.

¹⁰ ¿Ánjein bugúya, ca uágu badímureja luágu bidúje lueígiñe Jesucrístu? ¿Ca uágu banúgei quei ni cáta? Búngiu rugüñein lun lagúseragüdün, áni sun wagía, waráramuba ligíbugiñe lun wagúserun, ¹¹ queisi taríñagun Lerérun Búngiu.

Inárüni ítara quei gabágaru nan, líña lariñagun Búngiu, luágu jájuduraguba lan sun gürígia nigíbugiñe,

áni jasúbudirubadina súngebei ligíbugiñe guríriguaú.

¹² Cáda lubeíti ában wádaangiñe, lagúseruba luógu lúma Búngiu.

Machúgeraguagüdabei bidúje

¹³ Ligía, moún lubeí wadímurejan jawágu wadújeñu lueígiñe Jesucrístu. Lubáragiñe líra, derébugulá jarítangun lun madügün jumá ni cáta le gayáraati lachúgeraguagüdüni jíbiri, o lábुरुgüdüni lan lídoun figoú. ¹⁴ Subúdi numúti luágu úa lan ni cáta le leígibeí gürígia lun lawíyeduni ligíbugiñe Búngiu, áni chouúr numúti líra, áu queisi afiñetiña luágu Jesucrístu. Láu sun líra, ánjein jarítagua lubeí ában gürígia luágu marúman lan ában cátei, marúmaanti lun, áni figoú lun lun leígini. ¹⁵ Ánjeinti bañáwurija lafiñen bidúje láu cátei le beígibeí, mámaali bagáburiduña láu ínsiñejabuni. Madúgabá lun leféridirun ában gürígia le ueígiñebei lotíwe Crístu, ladúgarügü beigin ítaga cátei. ¹⁶ Míchiga jumá lubeíti lúgaaru lun ladímurejoún wuríba luágu cátei le gayáraabei jadügüni queisi afiñetiña luágu Crístu. ¹⁷ Larúejan Búngiu máma cátei luáguti le eígibeí o atúbei, luáguti ában íbagári le lánina ísuruni, darángilaú lúma ugúndani le líchugubei Sífiri Sándu woun. ¹⁸ Le eseríwiduti lun Crístu lídan igáburu le, gúndaati Búngiu láu, áni buíti giñe jarúma gürígia.

¹⁹ Ítara méme wamá lubeíti álujaja lun lídan lan darángilaú sun cátei, lun gayára lan wíderagun wámagua lun wawáanserun lídan cátei le lánina Búngiu. ²⁰ Magürinchaguabeí luwádígimari Búngiu lídan íbagári ában gürígia láu cátei le beígibeí. Inárüni luágu jarúma lan sun eígini ligíbugiñe Búngiu, le wuríbabei, lun leigin cátei le áburugüdütiña ámu gürígia lídoun figoú. ²¹ Buíti lun meigin ban úwi, matún bínu, madügün ni cáta le achúgeraguagüdüti bidúje,

o láburegüdüni lan lídun figoú, o ledébiliragüdüni lan laffiñen. ²² Afñieni le buágubei, lúnti buágu guánarügü lan ligibugüñe Búngiu. ¡Gúndaati gürígia le gayáraabei laríñagun luágu buídu lan cátei le ladügübei, massándiragunga ligía lúngua láu dúru! ²³ Ánjeinti le eigübei ában cátei láu machouruni luágu buídu lan leígini queísi afñieti luágu Crístu, gadúnrunti ladüga leígini, lugúndun meigin lumúti láu afñieni. Sun le wadügübei, ánjawa aritagua luágu fágua lan moun láani wadügüni, figoú woun.

15

Gúndaagüdadá gürígia bíledi, máma amütrü guánarügü

¹ Wagía le jébebei lídan waffiñen, lúnti gagúraasun wamá jabá ja louguagiñabaña afñie, lúnti warítagun luágu le buídubei joun, mámarügü luágu wíchugun ugúndani woúniwagua. ² Cádá ában wádaangiñe, lúnti lagúndaaraguagüdüni gürígia líledi láu le buídubei lun gürígia ligía, lúma láu le gayáraati lagánwoundagüdüni laffiñen. ³ Ni Crístu, míchugunti ugúndani lúniwagua, lubáragiñe líra, suséreti le abürüjoubéi tidan Lerérun Búngiu lun. “Núguchi, áburujati janábajan ja anábubalibu nuágún.” ⁴ Sun le aríñawagübei tidan Lerérun Búngiu lúmagiñe binárü, lun larúfudajoún woun labürüjóa, bürüwati meja dimúrei buri ligía lun wanügün gurásu lúma dügüdaguaü lídaangiñe, gayára lámuga weménigiduntima luágu Búngiu. ⁵ Búngiu le íchugubei gurásu lúma dügüdaguaü, íderagualaún lun jabágaridun lídan dan jáma jíbiri, queísi ladügüni Jesucrístu. ⁶ Ítara lúba, sun lan wagía lídan ában, láu ábanrügü umálali, wíchuguba uweiriguni lun Búngiu, le Lúguchi Wabúreme Jesucrístu.

Agáambatiña ja mámabaña juríu luágu Wasálbaragüle

⁷ Resibigua jumá lubeíti júniwagua quei giñe lerésibiruníwa Crístu, lun líñurúniwa líri Búngiu. ⁸ Le naríñagubei, luágu líabinbei lán meja Crístu lun lesériwidun joun juríu, lun lagúnfulirun dimúrei le íchugübei joun binádu wagübürigu, lun larúfudún luágu gúnfuli láani Búngiu lerérun. ⁹ Líabinbei giñe lun jíchuguba lan ja mámabaña juríu uweiriguni lun Búngiu luágu lareidun, quei tariñaguni Lerérun Búngiu.

Ligía níchuguba lubeí uweiriguni bun jagánaguagiñe ja mámabaña juríu, nerémujaba giñe luágu buweirigun.

¹⁰ Tariñajare giñe Lerérun Búngiu.

Gúnda jumá, jugúya le mámabei juríu, úara jáma ja lánigubaña Búngiu.

¹¹ Tariñajare giñe.

Rújuma sun ja mámabaña juríu inébesi lun Búngiu,

adímureja jamá sun gürígia luágu luweirigun.

¹² Laríñajare giñe Isaías tidan Lerérun Búngiu.

Líabiba ában ladügawagun Isai,

le lúnbei lagúmadiruniña ja mámabaña juríu.

Jagía, jeménigiduba luágu.

¹³ Búngiu, le íchugubalin eménigini woun, buíngüdaláun láu ugúndani lúma darángilaü lídan jaffíñerun luágu, lun buíñu jumá láu eménigini, láu lubáfu Sífiri Sándu.

¹⁴ Nidújeñu, chouruguatina núngua luágu buin jíña lan láu areíduni lúma subúdi luágu waffiñen luágu Crístu, luágu giñe gíchigadi jumá dimúrei buíti joun jíbiri. ¹⁵ Tídan gárada to, abürüjaadina jun láu sun furáangu luágu buri cátei le lun mabúlieidun jumáni. Nadügüñein luágu wadágimanu le rúlaalíbei Búngiu nun láu lareíni, ¹⁶ lun nesériwidun lun Jesucrístu jagánagua ja mámabaña juríu. Seríwi le nadügübei, napúrichijani ugánu luágu lúmagiñeti Búngiu luágu Wasálbaragüle lun nanügübaña lan ja mámabaña juríu lun Búngiu, lun lerésibiruniña queísi gürígia ja jarúmaaru janígi láu luwádigimaridun Sífiri Sándu jádan.

¹⁷ Ítara líña lubeíti, áu queísi ában afñieti luágu Jesucrístu, gébunati gúnda nan lídan nesériwidun lun Búngiu, ¹⁸ luágu rügüñein buri cátei le ladügübei Crístu guánarügü nídaangiñe nadímureja, lun jayábin ja mámabaña juríu lun jagáambubei lan Búngiu. Yúsu láali Crístu nerérun lúma náfaagun, ¹⁹ luweírín buri seíni lúma buri miláguru le nadügübei láu lubáfu Sífiri Sándu nídan, lun lanügüniña ja mámabaña juríu lúmoun. Láu igáburí le, joústagüda náali lapúrichijoún ugánu luágu asálbaruni lídaangiñe Crístu, lúmagiñe Jerusaléngiñe darí loubwagun Ilríco. ²⁰ Ítara líña áfaaguaadina lan lun napúrichijani ugánu luágu Wasálbaragüle le ní lumuti magaambúngili lan líri Crístu. Mabúseeruntina nuwádigimaridun lun Crístu lídan fulásu le ní lumuti chülújali lan ámu láu ugánu luágu, nubáragiñe, ²¹ lubáragiñe líra, súnwandan busén nan nagúnfuliruni dimúrei lébei le tariñagubei Lerérun Búngiu.

Ja masúbudirungíñabaña luágu, jagáambuba luágu, gunfaráanda jagíame luágu.

Jarítaguati Páblo lídin Róma

²² Ladüga nesériwidüña lan lun Crístu lídan ámu fulásu, siñágili lubei nídin bisídaun, láu sun gibeeli lan weíyaasu nabúseerun nadügüni. ²³ Guetóti, quei gumúnaali lan nuwádigimari lueígiñe oubaü le, áni quei lúmagiñe lan binárü nabúseera nídin aríjaün, ²⁴ agúrabatina násügürün bisídaun dánme le nídin España. Lárigiñeme aríja náadün lan lun wagúndaaragun wámagua murúsuraü, agúrabatina lun íderagubadina lan luágu nuweíyasun yágütoun. ²⁵ Ánjein guetó, neibuga Jerusalén, barúña cátei joun wadújeñu lueígiñe Jesucrístu ñi. ²⁶ Lugúndun wadújeñu ja Macedóniabaña jáma ja Acáyabaña jaritaguaaña jóundarun seínsu jádaangua lun jóunajani joun idújeñu gudémetiña ja Jerusalénbaña. ²⁷ Jaritaguaaña luágu buídu lan lun jadügüni cátei le, áni richátiña, lugúndun dúwei jamúti joun le tímátimaati, lugúndun ítara quei jafánreinraguni afñiñetiña ja juríu jarísín le lánina siélu jáma ja mámabaña juríu, lúnti giñéti íderaguniña afñiñetiña ja mámabaña juríu afñiñetiña ja juríu luágu jemégeirun ya ubouágu. ²⁸ Dánme lubeiti gumúnaali cátei le, derége neíme seínsu le joun, ábame nídin lun Españoun, bisida nañme dánme le násügürün. ²⁹ Chóuru numúti luágu dan lánme nachülürün júmoun, nachülürüba lan buin láu abíniruni lúmagiñe Crístu.

³⁰ Nidújeñu, ayúmuraguatina jun luágu jínsiñejabu lun Wabúreme Jesucrístu, lúma luágu ínsiñeni le íchugubei Sífiri Sándu woun, lun júaradun núma lídan áfaaguni, ayúmuragueina lun Búngiu nuágu. ³¹ Amúriaja jumá lúma Búngiu lun leséfurunina jawei maffiñetiña ja Judéabaña, lun giñe buídu lan lerésibirúniwa íderawaguni le nanügübei joun wadújeñu ja Jerusalénbaña, ³² lun gúndaabadina lan dánme le nachülürün júmoun eméraagua murúsun, ánjein ligía lubei lugúndaabei Búngiu. ³³ Júmalá Búngiu le íchugubei darángilaü. Ítaralá.

16

Mábugaü lun cáda ában

¹ Táu gárada to, nasúbudiragüdünoun Fébe, wadúje lueígiñe Crístu to esériwiduboun wáma tídan ligilisi to Cencreáabout, jun. ² Dánme le tachülürün júmoun, resíbi jumóun buídu lídan líri Wabúreme, queisi lúnti lan ladügün jádan idújeñu lídan afñiñeni. Íderagua jumóunme lídan furúmieguarügü cátei le temégeirun, lugúndun tugúya, sarágujaña íderagun, íderagua táadina giñe.

³ Mábuga níña tun Priscía, lúma lun Aquíla ja nidújeñu lídan nesériwidun lun Jesucrístu. ⁴ Jagía, rújamuti jabágarí guánarügü lídoun lénreengúnga lun jasálbaruni nibágarí, teínqui níña lubeiti joun, áni mámarügü áu, sun giñe wadújeñu ja tilana jalíglisin ja mámabaña juríu, rújamuti jeteíngirun joun luágu líra. ⁵ Mábuga níña giñe joun wadújeñu ja oundaragubaña jábiñe Priscía lúma Aquíla. Mábuga níña lun numáda Epenéto le jínsiñebei nun, le furúmiñebei afñiñeruti luágu Crístu ubúragu Acáya. ⁶ Mábuga níña tun María to ñadágimeinjáruboun sarágu jagánagua, jugúya Rómana. ⁷ Mábuga níña joun nupáisanu Andrónico lúma, múnias já meja nibirigubaña furísunrugu, buíti jadímurejan láni Crístu apóstologu jawágu, jagía giñe afñiñerubaña luágu Crístu nubáragiñe.

⁸ Mábuga níña lun Amplías, numáda jínsiñeti nun queisi lánigu Crístu. ⁹ Mábuga níña lun Urbáno, woúba lídan wawádigimari luágu Jesucrístu, lúma lun Estáquis, numáda le jínsiñebei nun. ¹⁰ Mábuga níña lun Apéles, le arúfuda lálalibeí lafiñen luágu Crístu sarágu weíyaasu, mábuga níña giñe joun tilana lúban Aristóbulo. ¹¹ Mábuga níña lun nupáisanu Herodión lúma joun tilana lúban Narciso ja afñiñebaña luágu Wabúreme. ¹² Mábuga níña joun Trífena túma Trífosa, ja ñadágimeinbaña lídan luwádigimari Wabúreme, lúma giñe tun wadúje Pérsida to jínsiñeboun woun, to adúgaaruboun sarágu lídan líri Crístu. ¹³ Mábuga níña lun Rúfo, wügüri le buídubei igáburi le tímátimaati ligíbugiñe Crístu, mábuga níña giñe tun lúguchu, to giñe ítarajaruboun quei ában uguchuru nun. ¹⁴ Mábuga níña joun Asíncrito, Flegónte, Hérmás, Patróbas, Hérmes, lúma joun wadújeñu ja jámabaña. ¹⁵ Mábuga níña giñe lun Filólago lúma tun Júlia, lun Neréo lúma tun lítu, lun Olímpas lúma joun sun wadújeñu lueígiñe Crístu ja jámabaña.

¹⁶ Chúgua jumá júngua lídan líri Wabúreme, arúfuda jumámugei luágu lídaañadiwa lan ában wámagua. Mábuga jáña sun tilana lilíglisin Crístu jun.

¹⁷ Nidújeñu, ayúmuraguatina jun lun jarjiniña cátaña lan ja afánreinraguagüdübaña gürigia, ru jagía achúgeraguáglei lun jafiñen. Múaraanti le jadügübei lúma le arúfudajóubei jun. Díse jumá jawei gürigia jagía, ¹⁸ lugúndun gürigia jagía, mesériwiduntiña lun Wabúreme Jesucrístu, jóungua guánarügü jesériwida. Jeyéedañati gürigia ja únabugutiña láu buri liñúlun lúma lúbuídun lagaambún jerérun. ¹⁹ Subúdi jamúti sun gürigia luágu ñúñun jumá láu le lubei Búngiu, ligía gúnda nubei, buséntina giñe lun furése jumá lun jadügüni le buídubei, máma lun le wuríbabei. ²⁰ Búngiu le íchugubalin darángilaü, lagáñeiragüdübadün luágu Máfia, furése. Binílaün Wabúreme Jesucrístu.

²¹ Mábuga líña Timotéo jun, le noúba lídan wadágimanu, mábuga jáña giñe Lúcio, Jasón lúma Sosípater, ja nupáisanu, jun.

²² (Áu, Tércio, le abürüjabarun gárada to, mábuga níña gíñe jun, nidújeñu lueígiñe Wabúreme.)

²³ Mábuga líña Gáyo jun. Naganoúña tídan lúban to gíñe lafúrederúboun joun sun tílana ligílisi. Mábuga líña gíñe Erásto jun, le ágüdajabalin liseínsun fulásu, lúma gíñe wadúje Cuárto.

²⁴ Binílaün Wabúreme Jesucrístu sun jugúya. Ítaralá.

Rúwama uweíriguni lun Búngiu

²⁵ Guetóti, rúwama inébeséi lun Búngiu, le gayáraabei ladügünün lúntima derégüdagu jumá lídan jafíñen, según ugánu luáguti asálbaruni le napúrichijabei, lúma arúfudajani luágu Jesucrístu. Arámudaguati meja laráansejan Búngiu luáguti wasálbarun lúmagiñe lubáragiñe lagúmeserun ubou, láu sun abürüja jamá meja profétagu luágu. ²⁶ Guetó, láu lugúmadin Búngiu le wíwanbei lun sun dan, subúdigúdáwaali luágu Wasálbaragüle joun sun gürígia lun gayára lan jafíñerun luágu, gagáambadi jagíame lun Búngiu.

²⁷ ¡Uweíriguni lun Búngiu le ligíarügüti, ábanrügüti, le ligíarügüti chu áu, uweíriguni lun, lídaangiñe Jesucrístu, lun sun dan! Ítaralá.

FURÚMIÑETU LIGÁRADAN PÁBLO JOUN CORÍNTONA

Labürüjan Páblo joun tílana liglísi Corínto

¹ Áu Páblo, wálaadina Búngiu láu lugúndan lun ábanbadina la lání Jesucristu apóstolu, le méme giríbeí ában le loúnajan. Nabürüjañoun gárada to, úara lúma wadúje Sóstenes, jun, ² jugúya le wadújeñu lueigiñe Jesucristu ja tilanabaña lilígílisin Búngiu to ubúruginboun Corínto, ja lánigubaña Búngiu ladúga lídaañadün lan ában lúma Jesucristu. Wájali Búngiu jun lun jedéregagun júngua lun le gumúti, queísi wájali lan joun sun ja agúarubalin líri Wabúreme Jesucristu lídan sun fulásu lun jedéregagun joúngua lun. Jesucristu Jabúremebei, ligía giñe Wabúremebei. ³ Resíbi jumeí abíniruni lúma darángilaú lúmagiñe Wáguchi Búngiu lúma lúmagiñe Wabúreme Jesucristu.

Abíniruni le wánibeí lídaangiñe Jesucristu

⁴ Súnwandan neteíngiruni Búngiu juágu, luágu abíniruni le rúlaalíbeí jun láu lareíni, lídaangiñe Jesucristu. ⁵ Ladúga lídaañadün lan ában lúma Cristu, rújali Búngiu sun luwúyeri irisíni le lánina siélu jun, rújali ában oúnwenbun subúdi jun luotúga, lun gayáraabei lan jadímurejan luágu láu ában lichú áu. ⁶ Ítara líña geféen jumá luágu inárüni lan le waríñagubei jun luágu Cristu. ⁷ Láu igáburi le, úati ní cáta jemégeirun lídaangiñe le lichugubei Cristu, sun anjúnja lan agúrabajeí wéyu le lúnbeí lagíríbudun Wabúreme Jesucristu ubouágun. ⁸ Lágúdajabadün Búngiu derégúdagu lídan jaffíñen dari lúmoun lagúmujoún, lun úa lan ní ában íchuguti jidúnrun luágu ní cáta dánme le liábin Wabúreme Jesucristu. ⁹ Súnwandan lagúnfuliruni Búngiu lerérun, áni ligía agúarubei jun lun lídan jumá ában lúma Jesucristu, le Liraú, le Wabúreme.

Fánreinguaú jádan lánigu Búngiu

¹⁰ Nidújeñu, ayúmuraguatina jun luágu líri Wabúreme Jesucristu, lun júaradun, lun meréde jumá fánreinguañu. Abágarida jumá lídan úarani le gumúti, láu ában méme luwúyeri asáminaruni lúma ayúmajani. ¹¹ Nariñagunbalin le, nidújeñu, lugúndun aríñagaña ja jádaangiñebaña lufámilian Cloé luágu níjein lán nege múarani jagánagua. ¹² Ámuñegueinarúgü lán nege cáteí lariñagun cáda ában jídaangiñe, añájein nege jídaangiñe, aríñagatiña. “Áu, lánigu Páblo áu”, jariñaga jíbiri. “Áu, lánigu Apólos áu”, jariñaga jíbiri. “Áu, lánigu Pédro áu”, jariñaga jíbiri. “Áu, lánigu Cristu áu”. ¹³ ¿Cámegi sun le? ¿Fánreinwaguati funági Cristu? ¿Dáwaguatina funági luágu gurúwa luágu jufúleisein? ¿Ódi lídan níri jabásterá? ¹⁴ Teínqui níña lun Búngiu luágu mabásteragúdüñ nan ní ában jídaangiñe lueídúgúya Críspo lúma Gáyo, ¹⁵ ítara, úati ní ában lun lariñagun luágu lídan lan níri labásterá lun nánigu lan. ¹⁶ Narítaguñein guetó luágu badíseigüda náani giñe Estéfanas jáu sun tílana lúban, marítaguntina ánjein badíseigüda nubeí ámu. ¹⁷ Moúnajan lumútina Cristu abásteragúdaja, loúnajañadina apúrichijeí ugánu luáguti lasálbaruniña gürígia, máma láu apúrichijani le weíriginburiti, lueí lagídarun lídaangiñe laníchigu loúnwen Cristu luágu gurúwa.

Arijúati lubáfu Búngiu lúma lichú láu lídan Cristu

¹⁸ Ítara líña ugánu luáguti loúnwen Cristu luágu gurúwa queí libídiouniga áu joun ja lúnbaña jeféridirun, ánjein woun, wagiá le lúnbeí wasálbarun, subúdi wamúti luágu lídaangiñe lan ugánu luáguti loúnwen Cristu larúfudeí Búngiu lubáfu lun lasálbaruniña gürígia. ¹⁹ Bürúwati tídan Lerérun Búngiu.

Nagürinchagubei lichú áu le lánina ubou le,

nadúgúbeí jafúrendeí furéndeitiña lun ní cáta me ánjein máma lubeí númagiñe liábin.

²⁰ ¿Cáti un ju lan le chúbeí áu, o le arúfudajabei, o le lan gasígenejadibalín buri cáteí le lánina ubou le? Úati ju lan lun ní cáta, adúga lálali Búngiu lichú láu ubou le lun libídiounigame áu. ²¹ Láu lichú láu, adúgati lun masúbudirun jamáni ja lánigubaña ubou láu lichú áu le jawágubei. Láu giñe lichú láu, ába laráansejan lun lasálbaruniña ja affíñebaña luágu lárígiñe jagáambuni ugánu luágu loúnwen Cristu jawágu, láu sun barü jamaani jíbiri gürígia ugánu le queí libídiouniga áu.

²² Buséntiña juríu jaríjin miláguru lun jaffíñerun luágu Cristu, ja mámabaña juríu, buséntiña lun láubeí lan lichú áu arúfudajani lun gayáraabei lan jerésibiruni. ²³ Ánjein wagiá, wapúrichija luágu Cristu le ádarawagúbeí luágu gurúwa. Jayábiti juríu, siñáti jerésibiruni ában asálbaragúlei le ouwebeí láu ában luwúyeri ouweni le busíganudúnati líbe líra, játi mámabaña juríu, janúgüni queí libídiouniga áu. ²⁴ Láu sun líra, añájein jádaangiñe juríu jáma ja mámabaña juríu ja agáambubalin lagúarun Búngiu joun lun lánigu jamá. Jagía, gayáraati jaríjini lubáfu Búngiu lídan loúnwen Cristu, lúma lichú láu lun lasálbaruniwa ítara. ²⁵ Joun lirájúñü ubou, libídiouniga

áu laráansejan Búngiu, wel, weíriti lichú láu Búngiu sügü láu le chútimaabei áu ubouágu. ²⁶ Nidújeñu, lúnti jasúbudiruni luágu wájali lan Búngiu jun, láu sun mibe jamá jídaangiñe chúti jáu según ubou, áni míbetiña giñe jídaangiñe weírigitíña, o jídaangiñetiña lan familia íñugutiña. ²⁷ Anúadaja láaña Búngiu ja íbidíouguabaña áu según ubou lun líchugun busíganu joun ja chúbaña áu, láu jarjini luágu ní cáta lan lichú jáu ligíbugiñe Búngiu. Anúadaja láaña giñe ja lanügübaña ubou quei mabáfutiña lun líchugun busíganu joun ja gabáfubaña, láu jarjini luágu ní cáta lan jabáfu ligíbugiñe Búngiu. ²⁸ Anúadaja láaña Búngiu ja mawéirigunbaña ubouágu, ja áubaña mebéresenwa lan, ja ní cátabaña, lun larúfuduni luágu ní cáta lan ja anáangubaña jóungua ubouágu. ²⁹ Úati lubeiti ní ában gayáraati lanáangun lúngua ligíbugiñe Búngiu. ³⁰ Rúláadün Búngiu guánarügü jugúya affiñetiña lídoun ában luma Jesucristu. Ladúga cátei líra, íbjatiwa lichú áu lúmagiñe Cristu, gayáraati lerésibiruniwa Búngiu queisi richáguatiña, derégeguañu woungua lun, sálbañu. ³¹ Ítara líña lubeiti adúga wamei quei tariñagun Lerérun Búngiu. “Le busénti ladímurejan luágu uweíriguni, adímurejalá luágu luweirin cátei le adúga láalibeí Wabúreme Cristu woun.”

2

Ugánu luáguti Cristu le ádarawagúbei luágu gurúwa

¹ Nidújeñu, dán meja le nínbeí lun nadímurejan jun luágu linárün Búngiu, adúga numúti mayúsurrunga dimúrei buri íñuguti. ² Dan lé meja júma nubeí, máluguntina meja napúrichijan luágu ámu cátei lueídügüya luágu Jesucristu le ádarawagúbei luágu gurúwa. ³ Ába narúfudagun núngua jun queisi ában wügüri gudémeguti, adádagareina láu anúfudei lueí jamúga níjein lan mégeiti lídan nuwádigimari luágu Wabúreme. ⁴ Dán meja le nadímurejanbei jun, ába napúrichijani Lerérun Búngiu jun, máluajantina nagáñeirunün láu buri dimúrei le jadímurejan wügüriña chu táu. Lubáragiñe líra, láurügü lubáfu láni Búngiu Espiritu nadímureja jun, ába jasúbudiruni luágu inárüni lan le nariñagubei jun. ⁵ Ítara líña jafiñerun lídaangiñe lubáfu Búngiu, máma lídaangiñe lichú jáu gürigia.

Arúfudaguati Búngiu lúngua lídaangiñe láni Espiritu

⁶ Láu sun líra, adímurejatiwa luágu ában luwúyeri lichú áu joun ja weinamujañábaña lídan jafiñen. Ánjeinti lichú áu ligía, máma lánina ubou le, máma giñe jáni ja agúmadijabaña ya ubouágu, ja madíseelibeí ánjañame gumúgua. ⁷ Luágu lichú láu Búngiu wadímureja, le áubei laráanseja lúmagiñe lubáragiñe ladügüni ubou lun lasálbaruniwa lun sun dan, gafánran wamámuga lídan sun luweirigun Cristu. Ligía rügüñein meja asúbudirei aráansejani ligía, guetó, subúdigüda láali woun. ⁸ Játi gumádimatiña lánina ubou le, siñáti gunfaráanda jamáni laráansejan Búngiu lubá wasálbarun, lugúndun lun jamúga gunfaráanda jamáni, mádaragun jamúti jamúga Cristu luágu gurúwa. ⁹ Ítara líña queisi tariñaguni Lerérun Búngiu. Maríjiñaja jamágili gürigia cátei buíti lé buri laráansejabei Búngiu joun ja jínsiñejabúbaña lun, magáambuñajagiña gürigia luágu cátei buíti líbeina líra, maritaguntiña ída lúba lan.

¹⁰ Ába lasúbudiragüdüni láni Búngiu Espiritu, le méme Sífiri Sándu, luáguti buri sun lubúidun cátei ligía woun, wagiá affiñetiña. Aríaja lumúti Sífiri Sándu sun cátei, áni subúdi lumúti lujúlilin-ágei laritagun Búngiu.

¹¹ ¿Ca jídaangiñe gürigia gayáraabei lasúbudiruni ca lan tídaanbei lanígi ában gürigia, lueídügüya espíritu le lídaanbei gürigia ligía? Ítara líña giñe, láni rügüñein Búngiu Espiritu asúbudirei sun cátei le lánina Búngiu. ¹² Wagiá affiñetiña, máma ában espíritu le lánina ubou werésibirubei, Sífiri Sándu le ñúbinbei lúmagiñe Búngiu, ligía werésibirubei, lun gunfaráanda wamáni le rúlaalibeí Búngiu woun láu lareíni. ¹³ Adímurejatiwa luágu lareíni Búngiu láu buri dimúrei le larúfudajabei Sífiri Sándu woun, máma láu buri dimúrei le wafúnrendeirun láu lichú wáu, le jáni gürigia. Ítara líña, láu lubáfu Sífiri Sándu, wafúnraanguagüdeí linárün Búngiu joun gürigia ja íbijubalin Sífiri Sándu.

¹⁴ Gürigia le mibíjinbalin Sífiri Sándu, májati lun laritagun Búngiu le larúfudajabei láni Búngiu Espiritu jídaangiñe gürigia, lugúndun libídiouniga áu lanügüni, siñá lumuti gunfaráanda, lugúndun cátei lán buri le, láu rügüñein lubáfu Sífiri Sándu gayára lan gunfaráandawa lan.

¹⁵ Ánjeinti gürigia le gámata Sífiri Sándu, gáma lumúti larúgounga le líchugubei Sífiri Sándu luágu sun cátei, jayábiti ja lirájüñü ubou, siñáti gunfaráanda jamáni cáteñein lan gürigia le eíbugubei lídan larúgounga le líchugubei Sífiri Sándu. ¹⁶ Queisi laríñawagun tidan Lerérun Búngiu. “¿Ca gunfaráanda jamáalibeí lisáminan Búngiu? ¿Ca gayáraabei larúfudajan lun Búngiu?” Láu sun líra, wagiá affiñetiña, níjein lisáminan Cristu wádan ladúga íbija wamáali Sífiri Sándu.

3

Luwádigimari Páblo lun Búngiu lídan ában jáma jlbiri

¹ Láu sun líra, nidújeñu, dán meja le júmañadina lan, siñáti méja nadímurejan jun queisi joun gürígia ja lagúmadirubaña Sífiri Sándu, adímurejatina meja jun queisi joun gürígia ja míchaagugíñabaña jóungua lábugiñoun lagúmadijan Sífiri Sándu le gumúti—queisi joun irájúñú—luágu buri cátei le luáguti Crístu. ² Ába níchugun arúfudajani le ménreengunti jun, queisi líchugúniwa úri lun ában irájú le gurágili lewéñegua eíginí le deréguati, lugúndun siñágili lan lájuluchun eíginí le deréguati. Siñá jumuti meja líla lujúlilin-ágei larítangun Búngiu gunfaráanda, áni chülú lúmoun dan le, siñá meme jumágili, ³ lugúndun gagáburigídun queisi jagáburi lirájúñú ubouú. Níjeingua ligía gimúgaú jídan, gáñiguaú, fánreinguaú, máma jígiraguagúdüña júngua lun labúgurunún Sífiri Sándu, áni jadúgúñein le jadúgúbei sun mútu. ⁴ Lugúndun láu laríñangun ában. “Lánigu Páblo áu”, laríñagaya ában. “Áu lánigu Apólos”, jadúgúña queisi gürígia ja lánigu ubouú le.

⁵ ¿Cátanagi? ¿Cáteigi Apólosbei? Esériwidutiñarügü lun Búngiu wagía, ja ídaangiñébaña jiábin afíñera luágu Crístu. Wadágimanu le líchugubei Wabúreme lun cáda ában wádaangiñe, ligía wadúgubei. ⁶ Áu ábunagubalin Lerérun Búngiu queisi nádú tídoun janígi, Apólos áturaguei nádú ligía láu larúfudajan méme jun luágu Crístu. Búngiu aweíridagúdübalin nádú, ligía edérebugúdübalin jafíñen. ⁷ Ni lubeíti le ábunagubei, ni le áturagubei, ni cáta jagía, ánjeinti Búngiu, sun cátei ligía, lugúndun ligía aweíridagúdübarun nádú. ⁸ Ában jáu ja ábunagubaña jáma ja áturagubaña, láu sun lafáyeirubei lan Búngiu cáda ában según luwúyeri lesériwidun lun. ⁹ Íbirigu wagía lídan wadágimanu esériwida lun Búngiu, jugúya, ítara jíña quei múa le luwádigimaridubei Búngiu.

Ítara jíña gíñe queisi ában múna to lábunaguñounboun Búngiu. ¹⁰ Fuleíse láadina Búngiu láu líchugun ubáfu nun lun nuwádigimaridun úara lúma. Niábíti queisi ában wúgüri le subúsijabúbei lun labunún wagábu buídu—áú le íchugubalin ébuu lun jafíñen. Ámuti gürígia ábunagubei ligíbuagu ébuu ligía—jagía maésturugu ja arúfudajabaña luágu Jesucrístu jun, nárigi. Cáda ában, lúnti góunigi lan ída líña lan lábunagun ligíbuagu ébuu ligía. ¹¹ Rúalaí ébuu lun jafíñen, áni siñáti líchugúniwa ámu ébuu. Ébuu ligía, Jesucrístu guánarügü. ¹² Gayáraati lábunagun gürígia ligíbuagu ébuu ligía laú cátei gebégiti le siñábei lágudúniwa, queisi gólu, pláta, lúma dübü gebégiti, o gayáraati lábunagun láu cátei le mebégibeí sarágu, le gayáraabei lágudúniwa, quei fuláansu, murísi o mabúru. ¹³ Lachülürüba wéyu lun louchuni Búngiu jawádigimari sun gürígia ubouúagu lun laríjini ída líña lán meja, ánjein gebégi lubei lúmoun mebégi lan. Louchagubei wawádigimaridun quei láu wátu geméti, aríja lámugei ánjein gayára lubei lawándun, ánjein gebégi lubei. ¹⁴ Ánjein buídu lubei wawádigimaridun luágu Búngiu áni madúnamati lun lagünrinchawagúniwa, queisi siñá lan tagünrinchawagúniwa múna to adúgútu láu cátei derébuguti, werésibirubei wafáyeiruaja lúmagiñe Búngiu. ¹⁵ Ánjein mabuídun lubei wawádigimaridun luágu Búngiu, lagünrinchawagúba sun wawádigimari, weféridirubei sun cátei, wawánirügúba wasálbara, quei le séfugarügüti lúngua lídaangiñe wátu geméti.

¹⁶ ¿Ibídifetísan jun luágu lilígilisin lan Búngiu jugúya, áni agánawa lan Sífiri Sándu jídan? ¹⁷ Ánjoun lagünrinchagua ában gürígia lilígilisin Búngiu tugúya, lagünrinchagubei gíñe Búngiu gürígia ligía, lugúndun Búngiu jabúremebei tílana lilígilisin, áni jugúya guánarügü tílanabei lilígilisin tugúya.

¹⁸ Mayéeragua jumá júngua. Le arítaguti luágu sábiu lan según lichú áu le lánina ubouú le, lúnti labúleiduni lichú áu ligía, lun lanügúniwa queisi ában ibídiounga táu según ubouú, gayára lámuga lerésibiruni lichú áu le tímatamati le líchugubei Búngiu. ¹⁹ Lugúndun lichú áu le lánina ubouú le, ában libídiouniga áu lun Búngiu. Taríñajare Lerérun Búngiu. “Áburugúda lumútiña Búngiu ja chúbaña áu según ubouú le tídoun lisábaraana jabibun guánarügü.” ²⁰ Aríñagatu gíñe. “Subúdi lumúti Wabúreme Búngiu luágu mála lan jasáminan sábiugu.” ²¹ Ligía moún lubei lun jánaangun júngua luágu arúfudajati le jafálarubei, ladúga gürígia rügúñadiwa sun wagía, áni rúalaí Búngiu sun cátei jun lun lesériwidun jun. ²² Rúalaadina jun láu sun Apólos lúma Pédro, lun warúfudajan jun. Rúalaí gíñe sun cátei le ubouúgubei jun lun jayúsuruni. Rúlumuti gíñe íbagari lúma ouweni jun. Sun le asúseredubei jun uguñe lúma sun le lúnbei lasúseredun jun, jáni. ²³ Jáni sun cátei ladúga lánigu Crístu jugúya, áni Crístu láni Búngiu.

4

Jawádigimari apóstolugu

¹ Lúnti lubeíti janúgúniwa queisirügü esériwidutiña lun Crístu, ja íchugúbaña lun jarúfudajani linárún Búngiu lé meja arámudaguabei jun. ² Le lubeíti íbjíti ában wadágimanu, lúnti ladúgúni buídu lun larúfuduni luágu gadúna lan lun leménigidun liyúbudiri luágu. ³ Ánjein luágu

noubadina, maweirinti nebéreserun luágu ída líña lan janügüni nesériwidun lun Búngiu, ni jugúya ni furúmieguarügü le ubouáguna. Ni áu guánarügü, siñáti naríñagun ánjein buídu lubei nesériwidun lun, o ánjein níjein lubei mégeiti luágu, ⁴ láu sun madúnrun nan luágu ni cáta lurúma narítangun, máma lueígiñe líra lun madúnrunbadina lan, Nabúreme agúseragüdúbalina. ⁵ Magúseragüda jumá lubeiti luágu buri cátei lubáragiñe dan, agúra jumá lagíríbudun Wabúreme Jesucrístu ubouágun lun laságaruni cátei le arámudaguabei lídoun larúouganga. Lasúbudiragüdúbei Wabúreme tarítangun cáda ában anígi, ca lan ueígiñe wadúgei sun le adúga wamáalíbei. Ábame ladímurejan Búngiu buíti luágu gürígia le buídubei adúga.

⁶ Nidújeñu, adímurejaadina nuouguá lúma luágu Apólos queisi ában jémpulu jun lun gayáraabei lan jafúnrendeirun lídaangiñe le naríñagubei wawouguá. Le lúnbei jafúnrendeiruni, lun manügün jumá ában gürígia weíri luei le lúnbei lanügüniwa, queisi búruwañu lan, lun giñe manáangun lan ni ában lúngua luágu ában arúfudajati le lafálarubei, áni lanúgeime le ában quei ni cáta. ⁷ ¿Cági adügübalibu buídu jawei jíbiri? ¿Cági cátei búmabei le mámabei líchugun Búngiu bun? Ánjeinti Búngiu lubei íchugubalin sun cátei bun, ¿cáti uágu banáangua búngua camá jamuga íbjarügü bumúti le búmabei láu báni búngua?

⁸ Jaganouñ camá jamuga risijadün lídan cátei lánina Búngiu, íbja jumáali sun le gayáraabei jabúseruni lídaangiñe le líchugubei. Sandíguatün júngua camá jamuga jarúeijaña lúma Crístu, ígira wagía. ¡Buíti jamúga lun urúeigu jumá le tímatisaati lun jamúga gafánran wamá lídan jarúeijan! ⁹ Laganouñ nun luágu ígira láadiwa lan Búngiu wagía apóstolugu lídan lagümüjoun ubáraü. Ítara wáña queisi gürígia ja siádiwañabaña lun ouweni, ñúbinjadiwa lun ábanbadiwa lan aríawasei lun jaríaguniwa sun lílana ubou, dándu ánjeligu queisi gürígia. ¹⁰ Barúwatiwa queisi íbidiougua táu lueígiñe wesériwidun lun Crístu, sun jarítaguñu jumá juouguá luágu chu lan jáu lídan cátei lánina Crístu. Según jugúya, wagía débilitiwa, jugúya jéretün. Barú jamútiwa gürígia quei ni cáta, ánjein jugúya, ínébetün joun. ¹¹ Chülú lúmoun wéyu le, áfagaadiwa ílmaü, mágürabu, lúma manáangun, wuríbatí jouseruniwa gürígia, mábantiwa, ¹² weíríti wawádigimari láu wájabu lun wágúdaagan woúngua dari lun labúcharun wawágu. Anába jamútiwa gürígia, ába woúnabun láu abíniruni. Eibaajouatiwa, awánda wamúti. ¹³ Adímurejatiña wuríba wawágu, rútiwa dímuerei buiti joun láu gurásu. Chülú lúmoun wéyu le, ousera jamútiwa camá ífei láni ubou, quei cátei le mabúseerun jamáali gürígia.

¹⁴ Máma nabürüjañein le jun lun janügün busíganu, nabürüjañein jun lun narúfudajan jun queisi joun nisáangu jínsiñetiña nun. ¹⁵ Láu sun jamúga añájein lan dísi-mílu maésterugu arúfudajatiña jun luágu Crístu, áu rügüñein júguchi lídan jaffíen luágu, ladúga áu lan anügübalin ugánu jun luágu Wasálbaragüle lun gayáraabei lan jafiñerun luágu. ¹⁶ Amúriajatina lubeiti júma lun jáyeijani nigáburi.

¹⁷ Ligía nouñajaanbalin Timotéo lun líderagunün luágu cátei le. Jínsiñeti nun sarágu, ítara líña queisi ában niraü lídan Jesucrístu, gayáraati neménigidun luágu. Larítaguagüdúbadün luágu ligáburi nabágaridun queisi affiñeti luágu Crístu, lun jáyeijani. Niján luwúyeri igáburi le narúfudajabei tidan sun ligíli lídan sun fulásu. ¹⁸ Añájein jídaangiñe, buin jáña láu anáanguní únguau, jarítaguatiña luágu mídinbadina lan bisídaün ladúga nanúfudei lun nagágibudagun júma. ¹⁹ Bulfeiguatiña, agúrabatina nídin aríjaün madíse, ánjein busén Wabúreme. Ábamei naríjni ca lan jáyáraabei barúgua túngua ja adúga lun jesériwidun lun Búngiu, mámarügü le jaríñagubei. ²⁰ Lugúndun dan le larúeijan Búngiu tidan wanígi, máma láurügüti dímuerei, níjein lubáfu wádan lun wadügüni lugúndan. ²¹ ¿Cáteiti jímein jubei. lun nabeíchunün dánme le nachülürün, ódi lun nídin aríjaün láu ínsiñeni lúma uálini?

5

Lagúserawagüdüln ában le adügübei figou

¹ Agaambúaali luágu níjein lan ában jídaangiñe lagámaridúñoun lúmari lúguchi. Ában ouñwenbun iwíyei líra, le majouabei lun ni jádan ja íbidiñejabubaña lun Búngiu. ² ¡Áni laü sun líra, anáanguagídün júngua! ¡Lúntirügü jamúga jírudagun luágu líra! Gürígia le adügübalin lanáreme iwíyei le, lúnti labugún jídaangiñe. ³ Láu sun úa nan júma le ñí jubei, anájein júma narítangun, áni darínaali lídúnrun le adügübalin figou le, camá jamuga ñíñadina júma lun nagúseragüdüni. ⁴ Guetó, le lúnbei jadügüni, lun jouñdaragun lídan líri Wabúreme Jesucrístu, ñíbadina júma narítangunrugu, ñíbei giñe lubáfu Wabúreme Jesúsú júma. ⁵ Lúnti lubeiti jedéregeneruni wügüri ligía lun Máfia láu jaságaruni lídaangiñe jidámurin, lun lagünrinchawagún lúgubu, sálba támuga luwáni dánme le lagíríbudun Wabúreme Jesúsú ubouágun.

⁶ Mouñ lumuti janáangun júngua luágu le jadügübei. ¿Magáambun jumágili cátei le. résigüda lumútu murúsun ísi sun fulúwaauro to ídounboun líchugúga? Ítara méme giñe, murúsun figou jagánagua gayáraati lagádeirunün súngubei. ⁷ Gidájumei lubeiti sun iwíyei le lánina binádu

igáburí le ígirubei jídan, le ítarabei quei ísi le pasáali. Ábame jarúma jumá le tímatimaati. Ítara júba quei fein to eigiboun lídan fédu le páscua, to adügüboun táu fulúwaaru to sún umuti tañóundawagún, to magánatu ísi. Jarúmaali wadáriragun wóungua ligíbugiñe Búngiu ladüga derége láani Búngiu Crístu lun loúnwen luágu wafígoun quei meja ladágaragüdúniwa mudún lídan fédu le páscua luágu figoú. ⁸ Ítara líña lubeiti, queisi sálbaadiwa lan, lúnti wagáburidun ában igáburí jarúmati, falá wameime inárúni. Igáburí ligía, itara líña quei fein to magánatu ísi. Moún lumuti wagáburidun queisi meja wagáburidun furúmiñe, moún lumuti wóuserun wuríba, ni lun wasígirun láu tiwíye wanígi. Sun igáburí ligía, itara líña quei ísi pasáali.

⁹ Aríñagatiná meja jun tídan to ában nigáradan luágu moun lan lun jeréderun lídan ában jáma ja abágaridubaña lídan salúfuri. ¹⁰ Máma meja nariñaguña jun lun jadisedun le gumúti jawei sun lirájúñú uboú le, ja salúfuribaña, o ja lan meménijabutiña, o jíwerutiña, o ájuduragutiña joun sándu, lugúndun lun jamúga mánbadún lan ni cáta jáma, gásu jamúga jáfuridun uboúagugiñe. ¹¹ Le nabúseerubei nariñagun jun, lun meméterun jumá lúmoun ni ában le aríñaguti luágu idújei lan luegiñe Jesucrístu áni salúfuri, o meménijabuti, o judúguati joun sándu, o marásualuguti, bachárúa o jíweru. Moún lumuti ni lun jeigin lúma idújei le ítarati. ¹²⁻¹³ Máma áu lúnbei nagúseragüdúniña ja bougudibaña luei Crístu, Búngiuba agúseragüdaña. Wagía, lúnti wagúseragüdúniña wadújeñu luegiñe Jesucrístu ánjein jadügüña lubei wuríbatí. Ligía gidájumei lubei gafígounti le jagánaguagiñe.

6

Wuríbu buri jagíbugiñe agúseragüdútiña ja máma afíñetiña

¹ Dan le níjein lan cátei lúnti laríñaajan ában jídaangiñe líri ámu, ¿cági uágu jídin jámoun agúseragüdútiña ja ibídiñebei Crístu joun, lubáragiñe jamúga jídin jámoun lánigu Búngiu? ² ¿Ódi ibídiñeti jun luágu jagúseragüdúbaña lan lánigu Búngiu lánigu uboú? Ánjeinti jagúseragüdúbaña lubei lánigu uboú, ¿siñá jumuti buri cátei ñúbüríti le aránsera? ³ ¿Ibídiñeti jun luágu wagúseragüdúbaña lan gíñe ánjeligu? ¿Gúbuméti gayára lan wagúseragüdún luágu buri cátei lánina íbagari le! ⁴ Ánjein níjein lubei buri wuríbu jagánagua luágu buri cátei le lánina íbagari le, ¿cámegi jídin aríñaaja joun ja mafiñebaña luágu Jesucrístu, ja málabei líchú áu le jádaanbei ladüga máma lan lúmagiñeti Búngiu? ⁵ Nariñaguñein le lun janügún busíganu. ¿Úati funági íbini ában chu táu jídan le gayáraati laráanseruni ában cátei jádan lidújeñu luegiñe Jesucrístu? ⁶ ¿Lúnti lídin ában idújei aríñaaja líri lidúje joun agúseragüdútiña ja mafiñetiña luágu Crístu?

⁷ Láurügú jawúríbijan júmagua, ábanjali mabuíduni le gumúti líra. Buítimaati lun jawánduni maríchaú le adügúbei jun sügú láu jageíndagun ladüga. Buítimaati lun jígirun lun íwerujoún juei. ⁸ Ánjein jugúya, lubáragiñe líra, adúgatún maríchaú, íweruja jugúya, íbini jawei jídujeñu guánarügú.

⁹⁻¹⁰ ¿Ibídiñeti jun luágu ja lan adügúbaña wuríbani, mafánranbaña lan lídan larúeijan Búngiu? Sun ja agámaridubaña mamárieidunga, ja ájuduragubaña joun sándu, ja agámaridubaña ja maríetiña, ja wügúriña ja agámaridutiña wügúriña jáledi, jíwerutiña, meménijabutiña, bacháruatiña, marásualugutiña, ja anügúbalin láni ámu láu jabíban—sun ja adügúbaña wuríbani líbe buri le, siñabei jebélurun lídoun larúeijan Búngiu síélu. ¹¹ Añájein jídaangiñe, itara jañá meja, ánjein guetó, chibáwaali jífigoun, derégeguaadún júngua lun Búngiu, áni resbí láadún queisi lánigu ladüga le ladügúbei Wabúreme Jesusu juágu, lúma sun le ladügúbei láni Búngiu Espiritu juágu.

Wágubu, ában cátei derégewati lun Búngiu

¹² Aríñawagúati. “Gayáraati ladügúni gürígia le labúseerun ladüga.” Inárúni líra, áni máma sun cátei lun buídu lan lanügún. Gayáraati ladügúni gürígia le labúseerun, wel, moún lumuti lígiraguagüdún lúngua lun lagúmadiruni layúmajan. ¹³ Inárúni le aríñawagúbei luágu ladügúni lan Búngiu eiginí lun weiginí, adúgalei warágeirgu lun ladügúni wadágimanu láu weiginí. Inárúni, áni lagúmuchaguagüdúbei Búngiu biángubei cátei le, mamégeirun wamáalime. Ánjeinti wágubu, madügúnti lun wadügún salúfuri láu, ladügún wágubu lun Crístu, lun ligíaba lan labúreme, áni ligía íchugubalin ubáfu lun wágubu lun gayáraabei lan wesériwidun lun, láu. ¹⁴ Ítara quei lásaaragüdúni Búngiu Crístu lídaangiñe oúweni láu sun lúgubu, lásaaragüdúbadiwa gíñe láu sun wágubu, láu lubáfu.

¹⁵ ¿Ibídiñetísan jun luágu líbiri lan cátei le únbei wagúara lúgubu Crístu cáda ában jídaangiñe? ¿Nanúgeiméti núgubu le líbiríbei lúgubu Crístu lun nadügúni líbirime túgubu ában jóru? ¿Madügún nubei! ¹⁶ ¿Ódi ibídiñeti jun luágu dan lan le leméterun ában gürígia túmoun ában jóru, biángubei jagía ñúbintiña lun itara jabá lan quei ában méme úgubu? Taríñajare Lerérun Búngiu. “Jayábinba biángubei lun itara jamá quei ábanrügú.” ¹⁷ Ánjein dan le líabin ában gürígia

lun lídan lan ában lúma Crístu, ában liábin láni Crístu Espíritu lun ában lan lúma láni gürígia ligía espíritu lun ábanrügü jamá espíritu.

¹⁸ Anúraja jumá lubeíti lueí salúfuri. Mítaraanti salúfuri queísi ámu figou, furúmifeguarügü ámu figou le jadüga gürígia, bougudin lueí jágubu ladüga dáñu, ánjein le agámariduti mamárieidunga, ladüguña figou luágu lúgubu guánarügü. ¹⁹ ¿Ibidiñeti jun luágu lúban lan Sifiri Sándu wágubu, le lichugubei Búngiu woun lun laganouñ wádan? Máu wagia labúriñabei wágubu, Búngiu labúremebei. ²⁰ Agánñija lumútiwa Búngiu séru lun lánigu wamá. Ligía lúnti lubei wichugun inébesi lun Búngiu dándu láu wágubu quei láu wáni espíritu lugúndun láni Búngiu biángubei.

7

Dimúrei buri luáguti maríei

¹ Guetó nouñabaali lé buri uágubei jálügüdana tídan jigáradan to jabúrñjaboutun nun. Inárüni luágu buídu lan lun wügüri lun magámaridun lan, ² quei nñjein lubei sarágu salúfuri, buítimaati lun lagámaridun wügüri, lun giñe tagámaridun würi, súnwandan láu amárieiduni. ³ Lúnti lagúnfulirun wügüri túma lúmaru queísi úmari, lúnti giñe tagúnfulirun würi lúma túmari. ⁴ Máu úmari to würi labúremebeoun túgubu guánarügü, láni giñe túmari. Máu giñe úmari le wügüri labúremebei lúgubu guánarügü, táni giñe lúmaru. ⁵ Mamájara jumá lun jesériwidagun júniwagua, ánjañ gubeírügü adüga darádu lun mayúsuragun jumá júngua luágu átiri dan lun jíchaagun júngua lúnrügü jayúmuragun lun Búngiu. Lárigiñe líra, lúntiya jayúsuragun júngua, lueí lásíñerun jágüdaagun júngua, ábame lafigoungüdüñ Máfia láu jeméterun jámoun ámu jawei jámarigu.

⁶ Máu nariñaguña luágu lúnti lan jagámaridun, gayáraarügüti jáluajan úmari lun jamárieidun jáma ánjañ busén. ⁷ Áu, buséntina jamúga lun sun lan gürígia gayára lan jágüdaagun jóungua lun magámaridun jamá queísi áu. Subúdi numúti luágu siñá lan ítara, rújali Búngiu ámuñegueinarügü ubáfu lun cáda ában, ában luwúyeri joun jíbiri, ámu joun jíbiri.

⁸ Ja mámarigiñabaña, jáma ja jíláañabaña úmari, aríñagatina joun luágu buídu lan jamúga lun jeréderun mámariga queísi áu, ⁹ ánjein siñá lubei jágüdaagun jóungua, buíti lun jagámaridun (súnwandan láu amárieiduni) sügü láu lun jeréderun láu ában luweírín ayúmajani le siñábei jawánduni.

¹⁰ Ánjaña ja maríeijañabaña, aríñagatina joun lun mígirun táani würi túmari. Gumádi le, lídan lubúdubu máma nugúmadin, lugúmadin Wabúreme. ¹¹ Láu sun líra, ánjein tígira würi túmari, lúnti teréderun mámariga, o taráandarun lan lúma túmari. Moún lumuti giñe lígirunun wügüri lúmaru.

¹² Joun jíbiri, aríñagatina queísi dimúrei le náni, máma láni Wabúreme, luágu ánjein lan mafiñen tubei lúmaru ában le afiñeti luágu Crístu, áni gagúndaantu lun tasígirun agánawa lúma, moún lumuti lafánreinragun túma. ¹³ Ánjein giñe mafiñen lubei túmari ában wáñ to afiñetu luágu Crístu, áni gagúndaanti lun lasígirun agánawa túma, moún lumuti tafánreinragun lúma. ¹⁴ Úmari le mafiñebei, derégewaali lun Búngiu láu lídaañein lan ában túma lúmaru to afiñetu luágu Crístu, úmariti to mafiñetu, derégewaaru giñe lun Búngiu láu lídaañoun lan ában lúma túmari le afiñebei luágu Crístu. Lun jamúga máma líña lan, ítara jáña jamúga jisáanigu quei jisáanigu ja mafiñebaña, ítara, derégewañu jáña lun Búngiu. ¹⁵ Ánjein busén lubei úmari le mafiñebei luágu Crístu lun lígirunun lúmaru, o würi to mafiñeboun lun tígiruni túmari, ígiragua jamá. Lídan oubaü líra, moún lumuti jafósuruniña úmarigu ja afiñebaña úmarigu ja mafiñebaña lun jeréderun jáma, lugúndun wájali Búngiu woun lun wabágaridun lídan darángilaü. ¹⁶ Ában giñe cátei, ¿cági basúbudirubei, amürü würi, ánjeindügü gayára lubei basálbaruni búmaru láu beréderun lúma? ¿O cági basúbudirubei, amürü wügüri, ánjeindügü gayára lubei basálbarunun búmaru láu beréderun túma?

¹⁷ Lídan sun luwúyeri, lúnti labágaridun cáda ában quei lichuguni Wabúreme lun, áni quei lubei meja giñe, dan le lagárunbei Búngiu lun lun lánigu lan. Ítara líña nariñagun tídan sun ligíli. ¹⁸ Ánjein agúara Búngiu lun ában gürígia le resíbi lálalibeí circuncisión, lé meja líseíni lídaradun Búngiu jáma lánigu, lúnti leréderun ítara, ánjein giñe agúara lun ában le merésibirungili circuncisión, moún lumuti lerésibiruni. ¹⁹ Mebéresenwati ánjein resíbi lubei circuncisión lúmoun merésibirún lan, le busénwabei, lun lagúnfulirúniwa lugúmadin Búngiu. ²⁰ Cáda gürígia lúnti leréderun lídan igáburi lé meja gádaanbalin dan le lagárunbei Búngiu lun lun lánigu lan. ²¹ Ánjein meja idámuni bubei dan le lagárunbei Búngiu bun, madijeribá luágu líra, ánjeinrügü líñáti gayára lubei báfuridun lídaangiñe idámuni ban, adúgabei. ²² Lé meja idámunibeí lun labúreme ya ubouágu dan le lagárunbei lun lun lafiñerun luágu Crístu, gidáali luei lubáfu figou lun lesériwidun lun Wabúreme Jesucrístu, ítara méme giñe, lé meja mámabei idámuni lun ában gürígia ubouágu dan le lagárunbei lun, lidámunjali Crístu, ligíajali

Labúreme. ²³ Agáñija láadún Búngiu luágu oúnwenbun ebégi, mígira jumá lun janügünün wügüríña lidámunme jagúndan, lidámun jumá lugúndan Búngiu. ²⁴ Ítara líña lubeíti, nidújeñu, madjjeri jumá cátañañadún lan bougudigíñe jíbíti, reidei jumá ligibugiñe Búngiu lídan méme igáburí lé meja gádaanbalún dan le lagúarunbei jun.

²⁵ Jawágu gürígia ja mámarigíñabaña, úati ní ában gumádi núma le jamúga lúmagíñeti Wabúreme, nariñagaali le narítagan, áu queísi ában le gadúnati lun laffíñerúniwa luágu, luágu lareñi Wabúreme le rújálabei murúsun lídaangiñe lichú láu nun. ²⁶ Lídan narítagan, lúnti leréderun gürígia quei lubeí, ladúga buri lidére dan le gádaanbaliwa. ²⁷ Ánjein gámari bubeí, málugabá bígiragun, ánjein mámari bubeí, málugabá bagámaridun. ²⁸ Ánjabu amárieida, máma figou, ánjoun gíñe amárieida ában irájü, máma gíñe figou, láu sun líra, níbei asúfuriruni joun ja gámaribaña, áni buséntina jamúga masúseredun lan líra.

²⁹ Nidújeñu, niján le nabúseerubei nariñagun. Murúsun rügáli dan wabá lun wesériwidun lun Búngiu. Lúmagíñe lubeíti guetó, ja gámaribaña, lúnti jesériwidun lun Búngiu táu sun janígi camá jamuga mámaritiña. ³⁰ Mouñ lumuti wichugun dan lun íruni o ugúndani le gádaanbaliwa, o lun umégeguni le wámabei, lun lagídaruniwa lueí wadügüni le lúnbei wadügüni quei esériwidutiña lun Búngiu, ladúga loúguati dan. ³¹ Masáminara jumá sarágu luágu lubuídun cátei lánina ubou le, le jánabei lun jayúsuri, ladúga ubou le, le waríjabei, lagúmuchaña, lúnti jarítagan luágu cátei le magúmuchadabei.

³² Buséntina lun madjjeri lan jarítagan luágu ní cáta. Dan le mámari lan ában wügüri, larítagan luágu buri cátei le luáguti Búngiu lúma lun lesériwiduni buídu. ³³ Ánjeinti dan le gámarijali, larítagan luágu buri cátei le lánina ibágari le, lúma lun lesériwidunun lúmarí buídu, ³⁴ bíanguañein cátei lun leténirun lun—lun lesériwidun lun Búngiu lúma lun latoúnigirunun lúmarí. Ámuti gíñe touserun würi maríeitu tueí to mámariboun. To mámariboun, tarítagan luágu buri cátei le luáguti Wabúreme Búngiu, lun derégeguñu tan túngua lun Búngiu dándu láu tógubu queísi táu tanígi. Ánjounti to gámariboun, tarítagan luágu buri berésegu lánina ibágari le, lúma lun tesériwidun buídu lun túmari.

³⁵ Nariñaguñein le jun luágu jáni fuleísei, máma nariñaguñein lun mamárieidun jumá. Nariñaguñein lun jabágaridun lídan ában igáburí le buíti, esériwideina lun Wabúreme, derégeguñu júngua lun, marítangua sarágu luágu cátei lánina ibágari le.

³⁶ Agübürigu ja arítagubaña luágu buíditima lan lun tamárieidun jaraú lugúndun taweíyaaduña lan, áni ánjein buítima lubeí líra, lúnti jadügüni le uágubei jarítagua luágu buídu lan—gayáraati jíchugunun lun tadári lun tamárieidun lúma, máma figou líra. ³⁷ Ánjein añajein lubeí ámu agübürigu, derégüdaguatiña lídan jarítagan luágu mouñ lumuti lan lun tamárieidun jaraú, áni memégeiruati lun tichugúniwa, áni gayáraati jadügüni le jabúseerunbei, buíti jadúga lun míchugun jamánun jaraú lun tamárieidun. ³⁸ Ja lubeíti íchugutu jaraú lun tamárieidun, buíti jadúga, ja míchuguntu, buítimaati jadúga.

³⁹ Würi to maríeitu, lábugiñeñoun leréreejan túmari, lurúma lúru, sun wínwangili lan, ánjein otwe túmari, gayáraati tamárieidun lúma le tabúseerun, affíñeti rügáli ligía luágu Crístu. ⁴⁰ Láu sun líra, buítimaabei dan tun ánjounya mamárieidun. Ligía narítaganbei, áni affíñetina luágu ligía lan gíñe larítaganbei láni Búngiu Espíritu.

8

Eígini buri le adágarawagüdüti joun sándu

¹ Guetó nadímureja luágu eígini le adágarawagüdüti joun sándu. Inárüni luágu subúdi wamáni luáguti buri cátei le, queísi jaríñaguni, awáansegüda lumútiwa wasubudin lídan cátei málati, ánjein ínsiñeni, awáansegüda lumútiwa lídan lubuídun igáburí. ² Le arítaguti luágu níjein lan lasúbudirun, ibídiñegilirügü líña ní cáta lun queísi lubúdubu. ³ Ánjein le jínsiñejabúbei lun Búngiu, subúdi lumúti Búngiu gürígia ligía queísi lánigu.

⁴ Luáguti lubeíti leigín eígini le adágarawagüdüti joun sándu, inárüni luágu ní cáta jamá sándu ubouágu, máma jamá búngiugu ladúga subúdi wamúti luágu ában rügüñein lan Búngiu. ⁵ Añajein mútu ubouágu, jarítaguatiña luágu añajein lan búrügünu búngiugu jáma abúremeigu siélu lúma ubouágu, ⁶ ánjeinti woun, wagia le affíñebei luágu Crístu, ában rügüñein Búngiu, le Wáguchibei. Ligía adügübalin sun cátei, áni ligía le únbei wesériwida táu sun tarúman wanígi. Ában rügüñein gíñe Wabúreme, le Jesucrístu, le ídaangiñebei ladügüwa sun cátei, áni ligía le ídaangiñebei wíbíjei ibágari magúmuchaditi.

⁷ Másutiña ja affíñebaña luágu Crístu gayára jaffíñerun luágu ní cáta jamá sándu, añajein já meja jéchubaña ájuduragua joun sándu, jou jamágili eígini ligía queísi cátei adágarawagüdüti joun búngiugu. Queíti loúgua lubeí jaffíñen luágu gayára lan jeígini affíñetiña eígini ligía, ába mabuídun lan lasándiraguagüdüniña jóungua ligibugiñe Búngiu láu jeígini eígini ligía. ⁸ Inárüni le jaríñagubei luágu máma lan cátei le weígibei gayáraagüdübalin lerésibiruniwa

Búngiu, mabuđuntimaabadiwa ligibugife Búngiu lueigife weigin, maribaduntima wagiame lueigife meigin wama. ⁹ Gayaraati jeigin eigini le adagarawagüdüti joun sándu, lúntirügü goúnigi jumá luei jeiguadagüdüniña jidújeñu lueigife Crístu ja louguabaña jaffiñen ánjein buidu lubei lúmoun mabuđun lan. ¹⁰ Quei jamúga guetó, amürü le subúdjibábeı luágu gayára lan beigin furúmieguarügü eigini, bañúra eıga lıdan ában fulásu le jóunti sándu, larıjabu ában idújeı le débiliti lafiñen luágu buri cáteı le, ñi, lanügüba gurásu buágu lun giñe leigin lıdaangiñe eiginı le, le adagarawagüdüti joun sándu. ¹¹ Ítara, ladúga bisúbudin, féridigüda bumúti bidúje le débilibei lıdan lafiñen le giñe ueigifeıbeı louwe Crıstu. ¹² Dan lubeıti le jañáwarıjani jarıtágun idújeñu ja débilibaña lıdan jaffiñen, jadügüña lun jafıgounjan jidújeñu, áni jugúya guánarügü jafıgounjaña giñe. ¹³ Ligía, ánjein lubeı naburugüda nidúje lıdoun figoú ladúga cáteı le neıgıbeı, buıtimaati lun meıgındügüya nan úwi luei nafıgounjagüdüni.

9

Lırıcha buri ában apóstolu

¹ Áu, furáangutina lun nadügüni le nabúseerubeı, garıchatina giñe queısi ában apóstolu, arıja náali Wabúreme Jesúsu, áni jugúya guánarügü asálirubaña lıdaangiñe nuwádigimarıdun luágu Wabúreme. ² Fága manuğün jabáđina jıbiri queısi apóstolu, ánjeiti jugúya, gásu janügünina queısi apóstolu, lugúndun láu affiñe jumá luágu Crıstu, arúfuda lumúti lıra luágu inárüni lan luágu ában nan apóstolu.

³ Nıjan noúnabagübeı joun ja adımurejabaña nuágu. ⁴ Garıchatina lun nerésibiruni sun le ıchugübeı nun lun neiginı lúma lun nátuni queısi nafáyeıruaja luágu nuwádigimari luágu jáni fuleiseı. ⁵ Garıchatina giñe lun namárieıdun túma ában würi to afiñetu luágu Crıstu, lun giñe nanügünun númagua luágu nuweıyasun queı ladügüni Pédro jáma ja jıbiri apóstolugu, jáma giñe ja lamúlenı Wabúreme. ⁶ Óđi jarıtaguatün luágu áu rügüñein lan lúma Bernabé marıcha lun werésibirun wágüđaja júmagiñe lun gayára lan wıgiruni wawádigimarıdun láu wájabu lun wapırıchijani Lerérun Búngiu? ⁷ Queısigubeırügü, máma súdeara guánarügü afáyeırubalin cáteı lé buri layúsırubeı, le ábunagubeı beıbeı, jóuti tídaangiñe, le óunıgirubeı bágasu, guráti lıdaangiñe mlıgi le lamıligıjabeı. ⁸ Áni marıtagua jumátia luágu nariñaguñein lan le queısirügü jarıtágun gürıgia, lugúndun arıñaga lumúti giñe lilúrudun Moısés. ⁹ Larıñajare tídan lilıburuna lırudu. “Magúraguabeı liyúma bágasu le lánina wadágımanu lueı leigin lıdaangiñe ılaú le léferejabeı.” Máma larıñaguñein Búngiu lıra jawágurügü bágasu, ¹⁰ larıñaguñein giñe queısi ában jémpulu woun. Luágu wáni fuleiseı labürüdüwa lırudu le, lugúndun dándu le awóujabalin múa, queısi le éferejabalin lıla nádü, lúnti jadügüni láu eménigini luágu jerésibirubeı lan jafánran lıdaangiñe alúbajani. ¹¹ Queısi bunágun wamáali lubeı Lerérun Búngiu tídan janıgi, zğbeiti funági larıjın jun lun walúbajan murúsun cáteı júmagıfe lun wágüdaagun woúngua? ¹² Anjein garıcha jabeı ámu lun lıra júmagiñe, garıchatimáatiwa.

Mayúsu wamúti irıchaú le wawágubeı. Lubáragıfe lıra, awánda wamáali sun le wemeıserubeı lueı lejnreendun jun agáambeı wapırıchijani Lerérun Búngiu, ladúga wamúrijan wágüđaja júmagiñe. ¹³ Subúdi jumúti luágu ja lan ñadágımeınbaña ligılısirugu, lıdaangiñe le ligılısirugubeı jawınwanda. Ja eténirubaña lun latárü le ñı lubeı lıchugüa adágaragüdüni, jóutiña úwi jádaangiñe anımaalu ja adágarawagüdübaña ñi. ¹⁴ Ítara lıña giñe larıñaguni Wabúreme Jesúsu lun ja lan apırıchıjabalin ugánu luágu, lun giñe jádaangiñe lan ja agáambubalin ugánu ligía jawınwanda. ¹⁵ Áu, mayúsugidina ni ában lıdaangiñe irıchaú le, máma giñe nabürıjaneın le jun lun ıchugun som cáteı nun. jımeın numúti noúnwen niláma lubáragıfe neféridiruni ugúndani le nuágubeı láu napırıchıjani ugánu luáguti asálbaruni, magúburajanga luágu!

¹⁶ Máma cáteı lúnti napántan luágu láu napırıchıjani ugánu luáguti asálbaruni jun, lugúndun mósu nadügüni. jFugıábu áu ánjein mapırıchıjan nan ugánu le! ¹⁷ Lun jamúga mínsiñe lan nun lun napırıchıjan, láu sun luwúyeri mósu nadügüni ladúga ligía lan wadágımanu le lıchugubeı Búngiu nun. Queısi apırıchıja nan láu sun nugúndan, gafáyeıruajatina, ¹⁸ afáyeıruajaú ligía, lun gayára lan napırıchıjan luágu Wasálbaragüle, magúburajanga ni cáta, márügüdünganeı nırıcha lun nawınwandun lıdaangiñe nuwádigimari queısi apırıchıjati.

¹⁹ Láu sun mábuti nan ubóuagu lun nagáambuni, rúguadina núngua jadámunme súnugubeı, lun nagáñeirun sarágu gürıgia lun Crıstu. ²⁰ Dan le jagánagua nan jurıu, ába nadügün camá jurıu áu, lun nagáñeiruniña lun Crıstu. Queısi jabágarıdun jurıu lábugiñe lilúrudun Moısés, rúguatina núngua lábugiñoun lırudu ligía lun nagáñeiruniña, láu sun mámañadina lan lábugiñe lırudu ligía. ²¹ Lun nagáñeiruniña ja mábabaña jurıu, ja mábágarıdunbaña lábugiñe lilúrudun Moısés, rúguatina núngua queı jagía, láu sun lábugiñeñadina lan lilúrudun Búngiu, queı lábugiñeñadina lubeı lilúrudun Crıstu. ²² Dan le jáma nan ja louguabaña affiñe luágu cáteı

le gayáraabei jadügüni affñetiña, madügüntina ni cáta le uágubei jarítagua luágu mabuídun lan ladügüniwa, lun gayára lan nagáñeiruniña. Rúguaadina núngua queisi cáda jawúyeri gürrígia lun añájein lan nasálbarun lídan furúmieguarügü luwúyeri. ²³ Nadügüñein sun le lun lasúbudirúniwa ugánu le lánina asálbaruni, lun gafánraanbadina lan lídan buídu le lanügübei ugánu le.

²⁴ Subúdi jumúti luágu gibe jamá eíbaagutiña lídan ában eíbaaguni, áni ában rügüñein jádaangiñe agáñeira. Eíbaagua jumá lubeíti lídan ibágari le lídan ában luwúyeri lun gayáraabei lan jagáñeiruni ledéweejan Búngiu jun. ²⁵ Sun ja aráansejabaña lun jebélurun lídoun juráraü, jóuchatiña lun madügün jamá ni cáta le gayáraabei lásiferagüdüni jájurerun. Áni jadügüni lun jagáñeirun ában rídi le láuti ubánaü. Ánjeinti wagía, wáfaaguña lun wibíjin ában rídi siélu le lúnti ladúrarun lun sun dan. ²⁶ Áu, neíbaaguña lídan ibágari le, ruñuneí naríjin luágun ubuíduni le lúnbei lichuguni Búngiu nun, siélu. Mítaraantina queisi ageíndaguti le agáyujabei garábalirugu, ²⁷ lubáragiñe líra, áfara numúti lugúndan nógubu, fósuneí lun lagáambunina, lueí lubeigia nefédiruba lan lárigiñe buga arúfudajadina lan joun ámu luágu lubuídun úma lun wachúlürün lúmoun Búngiu.

10

Dimúrei luágu ájuduraguni joun sándu

¹ Nidújeñu, buséntina lun narítaguagüdünün luágu lé meja asúseredubei joun binádu wagübürigu lídan lé meja lídan jamá fulásu mageírawati, luágu ñíñein lán meja Búngiu lídan ában juánriñu jóugiñe lun loúnigiruniña. Séfuti giñe lanügüniña sùngubei dan le jájiñuragunbalin Barána Funáti. ² Ítara líña queisi ában abásteruni joun láu jásügürün labádinaguagiñe barána, lúma juánriñu jóugiñe. Lídaañanu ában lúma Moisés lun jafálaruni ladüga ligía lan abúgurubaliña. ³ Jóutiña giñe sun jagía lídaangiñe ában méme eígini le lichugubei Búngiu joun, siélugiñe, ⁴ rúati giñe duna joun sùngubei lídaangiñe ában dübü lun játun. Ñíñein Cristu jáma luágu sun jawéiyasun lun fuleisei láníña láu duna lun játun. ⁵ Láu sun líra, madügün jamúti jibe-ágei lugúndan Búngiu, ába lamágundarun Búngiu jáma. Ligíati jóüwegunbei lídan fulásu mageírawati.

⁶ Sun le asúseredubei joun, ában jémpulu woun, lun mayúmaman wamá buri cátei wuríbatí, quei meja jadügüni. ⁷ Ligía májuduragua jumá lubei joun sándu quei meja jadüga jádaangiñe, queisi taríñaguni Lerérun Búngiu luágu jefédujan joun sándu. “Ába jañúurun gürrígia eíga lúma áta, lárigiñe, ába jásaarun eféduja.” ⁸ Moún lumuti wadügün salúfuri quei meja jadüga jádaangiñe, ába larúfuduni Búngiu luágu wuríba lan le jadügübei láu louwegüdüniña mílu gürrígia jádaangiñe lídan ában wéyu. ⁹ Moún lumuti giñe wáluajani lében lugúraasun Búngiu woun láu luríban wagáburi, quei jadügüni jádaangiñe, ába jóüwegun láu lágüragüdüniña joun jéwe. ¹⁰ Mamágundara jumá giñe lúma Búngiu quei jadüga jádaangiñe, ába loúnajani Búngiu ánjeli lun láfaraguniña jilágubei.

¹¹ Suséreti sun le joun binádu agübürigu, ába labürüdün tídan Lerérun Búngiu queisi jémpulu woun, wagía le wíwanbei lídan lagümüjójún dan le, lun wasúbudiruni buídu luágu mínsiñe lan figoú lun Búngiu. ¹² Le lubeíti jarítaguabei luágu derégüdagua lan leibugun lúma Búngiu, toúnigilá, máburujalá lídoun figoú. ¹³ Oúchawaguni buri le jasúfurirubei, ában láu lúma buri le jasúfurirubei ja jíbiri. Gayáraati jeménigidun luágu Búngiu, mígirunbei lun jibíjin oúchawaguni le jásiñerun awánda. Lubáragiñe líra, dánme liábin oúchawagüni, larúfudubei giñe Búngiu jun ída lúba lan jáfuridun lídaangiñe, ítara lúba gayára lan jawánduni.

¹⁴ Ligía lubeíti, nidújeñu jinsiñetiña nun, mádaragua jumá júngua lídoun cátei le jánina sándu. ¹⁵ Nadímurejaña jun queisi joun gürrígia gunfaráandatiña, samína jumá júngua ánjein buídu lubei le naríñagubei jun, lúmoun mabuídun lan. ¹⁶ Dan le werésibirun, dan le wátun lídaangiñe uníñein le uágubei wíchiga eteíngiruni lun Búngiu, arúfuda wamúti luágu lídaañadiwa lan ában lúma Cristu luágu líta le áwiyurubei, dan lé meja loúnwenbei luágu gurúwa wawágu. Dan le weígin tídaangiñe fein to wagúbachaguboun, arúfuda wamúti luágu lídaañadiwa lan ában lúma Cristu luágu lúgubu le ledégerubei lun ouweni luágu gurúwa ligía. ¹⁷ Queisi jou wabei tídaangiñe ában méme fein, arúfuda lumúti líra luágu lídaañadiwa lan ában láu sun gibe wamá.

¹⁸ Aríja jumá lun násiñun le linásiñun Israél. Ja eígibaña lídaangiñe eígini lé buri adágarawagüdüti lun Búngiu luágu latárü, lídaañañu lan ában jámagua, lúma lúma Labúreme latárü. ¹⁹ Mára naríñaguña luágu wíwan jamá sándu, maríñaguntina giñe luágu weíngutima lan úwi le adágarawagüdübei joun sügü láu ámu úwi. ²⁰ Le naríñagubei, luágu dan lan le jadágaragüdün ja ibídiñejabubaña lun Búngiu joun sándu, joun máfianu jadágaragüda, máma lun Búngiu, áni mabuseertuntina lun lídan jumá ában jáma máfianu. ²¹ Siñáti játun lídaangiñe licópun Wabúreme Jesucristu úara lúma játun lídaangiñe jacópun máfianu. Siñáti giñe jeígin luágu lidábulan Wabúreme Jesucristu úara lúma jeígin luágu jadábulan máfianu. ²² ¿Ódi

buséntün jeméendügüdün Wabúreme láu jañúurun luágu jadábulan máfianu? ¿Jéretün funáigi luei Búngiu lun manúfudebadün lan luei ligáñi?

Lúnti jínsiñejabu jamá lánigu Crístu

²³ Inárüni le aríñawagúbei luágu gayára lan jadügüni güriáa le jabúseerun, láu sun líra, máma sun cátei buíti láburujan. Gayáraati jadügüni güriáa le jabúseerun, láu sun, máma lan sun cátei lun líderaguniña ámu güriáa lun jóudin jabáruaguotün lúma Crístu. ²⁴ Lúnti warítagan luágu le buídubei joun ámu güriáa, mámarügü lan wawouguoun warítagua.

²⁵ Niján le lúnbei jadügüni luágu úwi. Jójuma lídaangiñe sun cátei le alúgurajóubei mágidirugu, málügüdajanga jugúya ánjein dágüdawa lubei joun sándu lúmoun madágarawagüdün lan, ²⁶ maríbadalá jarítagan luágu, gayáraati jeigini, lugúndun láni Wabúreme múa láu sun le lídaanbei.

²⁷ Anjaün lamisuraja ában güriáa le maffñeti luágu Crístu lun jidin eíga lúma, gayáraati jidin ánjaün busén. Jójumei le íchugüti jun, málügüdajanga ni cáta, mebéresen jumá ánjein dágüdawa lubei eígini ligía joun sándu furúmiñe, lúmoun madágaragüdünwa lan. ²⁸ Ánjein aríñawagua jun luágu dágüdawaali lan eígini ligía joun sándu, meíga jumei, luei jadügün dáñu lun le aríñagubalin jun, luei giñe laríbadun larítagan. ²⁹ Nadímurejañatia luágu larítagan le ában, máma luágu barítagan.

Gayáraati jamúga funa laríñagan mútu. “¿Cásan uágu lúnti lubei lafálaruni ában güriáa le larítagan ámu? ³⁰ Ánjein gayára lubei níchugun eteingiruni lun Búngiu luágu le neígibe. ¿cábagi uágu jadímureja nuágu lueigiñe neígini?” ³¹ Anjaün lubeiti eíga o áta o jadügün furúmieguarügü cátei, adúga jumei sùngubei lídan ában luwúyeri le íchugubei inébesi lun Búngiu. ³² Míchiga jumá lébuna eíguaduni lun ni ában, ni joun juríu, ni joun ja mámbaña juríu, ni joun ja lánigu Búngiu. ³³ Áu, jóuchatina lun nagúndaaragüdüniña sùngubei lídan sun cátei, máma rügüñein nuóugua narítagua, jarítaguatina giñe jawágu jíbiri lun gayáraabei lan jayábin lun jafñerun luágu Jesucrístu lun jasálarun.

11

¹ Áyeija jumei nigáburi queísi náyeijani ligáburi Crístu.

Würíña lídan jóúndaragun afñetiña

² Nidújeñu, gúndaatina jáu luágu súnwandan lan jarítagan nuágu, lúma luágu falá jumani arúfudajani le níchugubei jun. ³ Guetó, níjein ámu arúfudajani le nabúseerubei lun gunfaránda jumáni, luágu Crístu lan líchügüdinabei cáda wügüri, wügüri tichügüdina lúmari, itara quei Búngiu lan líchügüdinabei Crístu. ⁴ Nibúsigarídünati lun ladáuragun ában wügüri láu lálbulugu dan le layúmuragun lun Búngiu, eteingirei lídan jadámurin afñetiña, o dan lan le laríñagan ugánu le ladímurejan Búngiu liyúmulugugiñe wügüri ligía, ladúga láu líra, larúfuduñein luágu níjein lan ában wügüri weirígutimaati lanügüni luei lídan adámurini ligía, áni Crístu rügüñein weirígu jádan sun wügüriña. ⁵ Nibúsigarídünati giñe lun madáuragun tan würi láu tábulugu dan le tayúmuragun lun Búngiu, eteingirei lídan jadámurin afñetiña, o dan lan le ladímurejan Búngiu tiyúmulugugiñe, ladúga láu líra tarúfuduñein tamájarun lun tanügüni wügüri weirígu sügü táu, wuríbatí líra, queísigubeirügü jamúga lasarún tídiburi queísi wügüri.

⁶ Ánjoun madáuragun ában würi láu tábulugu, buítimaati lun tásaruni sun tídiburi, áni ánjein busíganudüna lubei tibusuni würi tídiburi o tásaruni lan tábulugu, darúguatá láu tábulugu.

⁷ Moún lumuti ladáuragun wügüri láu lálbulugu lídan jadámurin afñetiña lugúndun liyáwa Búngiu ligía, áni arúfuda lumúti luweirígun Búngiu. Ánjounti würi, arúfuda tumúti luweirígun wügüri, ⁸ lugúndun dan le ladügünbalin Búngiu wügüri, máma tídaangiñe würi ladúgei, würi ladügüboun lídaangiñe wügüri. ⁹ Adúga lumútu Búngiu würi lun wügüri, máma wügüri tun würi. ¹⁰ Ligía lúnti lubei tadáuragun würi láu tábulugu lídan jadámurin afñetiña queísi liseíni derégüdaguatú lábugiñe lagúmadíjan wügüri, lúma lun jagúndaarun ánjelígu láu tagúfurumadun. ¹¹ Láu sun líra, lídan wabágarí queísi afñetiña, mégei lumútu wügüri würi, mégei tumúti giñe würi wügüri. ¹² Queísi inárüni lubei luágu lídaangiñe lan wügüri tadügüwa würi, itara líña giñe inárüni lan luágu würi lan íchugubalin wügüri ubouágu, áni sun cátei lúmagiñe Búngiu líabin.

¹³ Ítara líña lubeiti, samína jumá júngua ánjein buídu lubei lun tayúmuragun würi lun Búngiu lídan adámurini madáuragunga láu tábulugu. ¹⁴ Jéchutiwa wagía güriáa lun warítagan luágu busíganu lan lun migínagu lan lídiburi wügüri. ¹⁵ Ánjoun würi, ában uwéndeni tun lun migínagu lan tídiburi, ligía íchugúnbei ídiburi migínaguti tun lun tadáuragun láu tábulugu. ¹⁶ Ánjein níjein lubei busénti lasigenejan luágu cátei le, lúnti lasúbudiruni luágu ni lan wagía, ni já buri jíbiri tílana lílígílisin Búngiu masúbudiruntíwa ámu igáburi luei líra.

Luríban jagáburi afñetiña dan le jeigin luágu lídábulan Wabúreme Jesucrístu

¹⁷ Nabürüja jun guetó luágu ában cátei le siñábei nariñagun luágu buídu lan jadügüni, lugúndun genege lumúti luágu adüga lán buri jóundaragun dáñu jun lubáragiñe jamúga ladügün buíti. ¹⁸ Furúmiñeti cátei, ariñawagúati nun luágu dan lan le jóundaragun, njein lan fánreinguauü jídan, áni affñetina luágu njein lan inárüni lídan le ariñawagúbei. ¹⁹ ¡Fágua lúnti ñi lan fánreinguauü jídan lun lasúbudirúniwa cátaña lan affñetiñabafña ja tmatimaatiña! ²⁰ Láu buri fánreinguauü le, dan le jóundaragun lun jeigin luágu lidábulan Wabúreme Jesucrístu, siñáti jeigin láu ában igáburí le íchugubei inébesei lun, ²¹ lugúndun dan le lachülürün óra lun jeigin, meigintün nege lídan ában. Lubáragiñe líra, cáda ában, ába loufudajan eigei eígini le lanügübei. Ja siñábei janügün gíbeti, ába jeréderun láu jaláma. Jayábiti jídaangiñe, ába játun sarágu darí lun jabácharuadun. ²² ¿Mábantün funági lun jeigin lúma lun játun ñi? Láu igáburí le, barü jumutiña tilana lílígilisin Búngiu quei ni cáta, rújumaña ja úabei ni cáta jáma lídoun busíganu. ¿Cábagi nariñaga jun luágu líra? ¿Lúnti nagúndaarun jáu? ¡Luágu líra siñáti!

Adíneruni le arítaguagülei luágu loúnwen Wabúreme

²³ Lúmagiñe guánarügü Wabúreme Jesucrístu nerésibirei igáburí le warítaguagülei luágu loúnwen, lé meja nichugubei jun. Queísi le nubeíbei jun, luágu le lan áriebu le lalúgurünbei Wabúreme, ába lanügünwen fein lújaburugu, ²⁴ lásun líchugun eteíngiruni lun Búngiu tuágu, ába lagúbachagunun lun lafánreinragunun jádan lánigu, ába lariñagun. “Jóujúma, núgubu le, le nedéregereubei luágu jufúleisein. Adüga meme jumei cátei le, jarítaguagüleme nuágu.” ²⁵ Ítara gíñe, lásun jeigin, ába lanügüni cópu táu diweín lújaburugu, ába lariñagun. “Cópu le táu diweín to, liseíni iséri lidáradun Búngiu júma, le achoúrurúabei láu níta le lúnbei láwiyurun lídaangiñe núgubu juágu. Ságüme játuni, adüga jumei lun jarítagun nuágu.” ²⁶ Ítara líña lubeíti, daríme le lagribudun Wabúreme ubouágun, ságüme jeigin fein, gurá jugúya diweín to jarítaguagülei luágu Jesúsu, jarúfuduñein luáguti loúnwen Jesúsu wawágu.

Ligáburí leigin eígini le arítaguagülei luágu Jesúsu

²⁷ Furúmieguarügü le eígitu fein tugúya, guráloun diweín to láni Wabúreme Jesucrístu lídan ában igáburí le míchuti inébesei lun Búngiu, ladügüña figoú ladüga líchuguña lan minébesei lun lúgubu Wabúreme lúma líta. ²⁸ Ítara líña lubeíti, cáda ában lúnti lasúbudiragun lúngua buídu ánjein jarúma tubei lanígi lubáragiñe lerésibirun. ²⁹ Lugúndun ánjein erésibira marítangua luágu laníchigu lánina lúgubu Wabúreme, labeichubei Búngiu. ³⁰ Ligía añájein lubei sarágu jídaangiñe, sánditiña, jilágu jíbiri. ³¹ Ánjawa jamúga asúbudiragua woúngua buídu lubáragiñe werésibirun, mabeichun lumútiwa jamúga Wabúreme ítara. ³² Dan le labeichuniwa Wabúreme, ladügüñein líra lun wasúbudiragun woúngua, gayára lámuga wasáansiraguni wagáburí luei weféridirunme úara jáma lirájüñü ubou.

³³ Ítara líña lubeíti nidújeñu, dan le jóundaragun lun jerésibirun, agúrabagua jumá júngua. ³⁴ Ja lamátiña, jóújama jábíñe, mabeichun lámugaña Búngiu luágu luríban ligáburí jóundaragun. Lé buri líbiri cátei naráanserubei dánme le nídin aríjañu.

12

Ubáfu buri le líchugubei Sífiri Sándu lun cáda affñeti

¹ Nidújeñu, njein buri cátei nabúseerun lun jasúbudiruni luáguti buri ubáfu le líchugubei Sífiri Sándu lun cáda affñeti luágu Jesucrístu.

² Subúdi jumúti buídu luágu dan lán meja le mámagidün lánigu Crístu, ádajouátun meja lun jeibugun jarígi sándu ja mariñagadibaña. ³ Ligía nabúseerunbei nariñagun jun guetó lun gayára lan jasúbudiruni ánjein lubáfu lubei Sífiri Sándu ádajabalín ában gürígia lun ladímurejan lúmoun lubáfu lan espíritu wuríbatí. Siñáti ládajani Sífiri Sándu ában gürígia lun lanábaguni Jesúsu láu lariñagun luágu máma lan Liraü Búngiu, espíritu wuríbatí ádajabalin lun ladügüni líra. Áni láu rügüñein lubáfu Sífiri Sándu gayára lan lariñagun ában gürígia luágu Jesúsu lan Wabúremebei.

⁴ Njein sarágu luwýyerigu ubáfu le gayáraati lerésibiruni gürígia le affñebei luágu Jesucrístu, áni ában méme Sífiri Sándu íchugubalin. ⁵ Njein sarágu luwýyeri ligáburí esériwiduni lun Wabúreme Jesucrístu láu ubáfu buri le líchugubei Sífiri Sándu woun, áni lun méme ában Abúremein wesériwida. ⁶ Lídan gíñe sarágu luwýyeri wayúsurei ubáfu buri le rúaalibeí woun, áni ában méme Búngiu le ideoagubaliwa lun wayúsuruni ubáfu ligía. ⁷ Arúfudaguati Sífiri Sándu lúngua wádaangiñe láu ubáfu le líchugubei woun, lun gayára lan wíderaguniña jíbiri affñetiña. ⁸ Añájein jíbiri, rúti Sífiri Sándu ubáfu joun lun gayára lan jadímurejan láu lichú áu, añájein úntiña líchiga ubáfu lun jadímurejan láu sarágu subúdi. ⁹ Jíbiri resibitiña ában affñeni weiríti lúmagiñe méme Sífiri Sándu ligía, jíbiri resibitiña ubáfu lun jareídaguagüdün sánditiña. ¹⁰ Añájein resibitiña ubáfu lun jadügün miláguru, jíbiri resibitiña ubáfu lun ladímurejan Búngiu jayúmulgugiñe. Joun jíbiri, rúti ubáfu lun jasúbudiruni ánjein Sífiri Sándu lubei ádajabalin ában gürígia lun ladímurejan o ámu lan luwýyeri espíritu, jíbiri íbjátiña ubáfu lun jadímurejan ámuñegueinarügü luwýyeri dimúrei luei jerérun. Añájein íbjátiña ubáfu lúmagiñe Sífiri Sándu

lun jafúnraanguagüdüni le aríñawagúbei lídan buri dimúrei teréncha ligía. ¹¹ Sún buri cátei le, ában méme Sífiri Sándu le ábanrügúbei, ligía adügúbalin, le afánreinjabalin ámuñegueinarügü ubáfu ligía lun cáda gürígia queísi labúseerun.

Lánigu ában méme úgubu súngubei

¹² Gíbeti umégeguni lídan wágubu, áni sun umégeguni ligía ában rügúñein úgubu ladüga. Ítara líña gíñe le únbei wagúara lúgubu Cristu, cáda ában affíñeti ában lídaangiñe lumégeggun lúgubu Cristu. ¹³ Sun wagía affíñetiña—juríu, máma juríu, idámuni, máma idámuni, furúmieguarügü le wawúyeribeí—láu wabásterun, ába ladügúniwa Sífiri Sándu lun ában wamá jáma sun jíbiri affíñetiña, áni sun wagía, resíbi wamúti méme Sífiri Sándu ligía.

¹⁴ Níchiga ában jémpulu jun luágu wágubu láu sun lumégeggun lun jasúbudiruni luágu ítara wáña lan queísi lumégeggun lúgubu Cristu. Wágubu, máma rügúñein ában umégeni luágu, gíbeti umégegguni luágu. ¹⁵ Ánjein jamúga aríñaga ugúdi. “Máma nugúya líbiri úgubu lugúndun máma nan újabu”, máma luegiñe líra lun mámabei lan líbiri úgubu, ¹⁶ ánjein lan jamúga aríñaga arígei. “Máma nugúya líbiri úgubu lugúndun máma nan águu”, máma luegiñe líra lun mámabei lan líbiri úgubu. ¹⁷ Lun jamúga águu lan sun úgubu, ¿ida líña jamúgagi wagáambun? O lun jamúga arigeirugu lan sun úgubu, ¿ida líña jamúgagi wirímichun? ¹⁸ Rúlaali Búngiu cáda lumégeggun úgubu le ní lumuti labúseera. ¹⁹ Lun jamúga ában rügúñein lan umégeni luágu úgubu, moustarunti jamúga úgubu ligía. ²⁰ Láu sun gíbe lan lumégeggun úgubu, ában rügúñein úgubu.

²¹ Siñáti laríñagun águu lun újabu. “Memégeirun numútibu”, siñáti gíñe laríñagun ichügü lun ugúdi. “Memégeirun numútibu.” ²² Lubáragiñe líra, lé buri lumégeggun úgubu le laganounbei camá débiliti, ligiatima buri mégeiwabei, ²³ lé buri lumégeggun úgubu le wanügúbei quei ni cáta, ligiatima wadárugaugüdúbei láu uwéndeni. Le burítí líbiri lumégeggun wágubu le arámudaguabei, ligiatima wouserunbei láu gounigi, ²⁴ le madügúñwabei lún buri líbiri lumégeggun wágubu. Ítara líña laráanseruni Búngiu úgubu lun le lán buri líbiri umégegguni le anügúbei quei ni cáta, ligiatima lan weírigo, ²⁵ lun níjein lan ában úarani luágu úgubu lídan le luwádigimaridun sun umégegguni lídan ában. láu ában touñigi jóúniwagua. ²⁶ Ánjein asúfurira ában lídaangiñe lumégeggun úgubu, súfuriti gíñe buri le líbiri, ánjein gíñe ouserúa ában lídaangiñe buídu, ába lagúndaarun lé buri líbiri lídan ában.

²⁷ Ítara méme líña gíñe, lúgubu Cristu jugúya, cáda ában jídaangiñe, lumégeggun úgubu ligía. ²⁸ Rújali Búngiu wadágimanu jun tídan lílígílin lun juwádigimaridun luágu ában queísi luwádigimaridun lumégeggun úgubu. Furúmiñetiña, apóstolugu líchuguniña Búngiu lun jeseríwidun joun jíbiri affíñetiña, jabíaman, profétagu, júruwan, arufúdajatiña luágu cátei láni Búngiu, lárigiñe, ja adaagubaña miláguru, lárigiñe, ja areidaguagüdúbaña sánditiña, ja idejabaña, ja láubaña gumádi, jáma ja íbíbubaña ubáfu lun jadímurejan dimúrei buri le teréncha. ²⁹ ¿Apóstolugu funági súngubei? ¿Profétagu funági súngubei? ¿Arufúdajatiña súngubei? ¿Ódi sun jagía adaaguatiña miláguru? ³⁰ ¿Gabáfutiña súngubei lun jareidaguagüdün sánditiña? ¿Adímurejatiña súngubei dimúrei buri teréncha? ¿Gayára jamúti súngubei míni lán buri dimúrei ligía aríñaga? Uá. ³¹ Buíti lubeiti lun jáfaagun lun jíbójini lubuúndun-ágei buri ubáfu lúmagiñe Búngiu, áni níjein ában cátei lun jáfaagun lun jíbójini, buítimaati sügü láu sún buri ubáfu ligía, ínsiñeni cátei ligía, narufúdaja jun luágu.

13

Ínsiñeni

¹ Ánjawa jamúga gabáfu lun wadímurejani sun luwúyeri dimúrei le adímurejoubei ubouágu lúma sun luwúyeri dimúrei le jadímurejabei ánjeligo, áni mínsiñejabutiwa, máláti jamúga wadímurejan. Ítara wáña jamúga quei ában garánwoun le adaúnjati, o quei lan ában asíedu le areínchuti. ² Ánjein jamúga gayára ladímurejan Búngiu wayúmulugugiñe, subúdi wamei sún buri lujúlilin-ágei inárúni arámudaguati áni níjein sun luwúyeri subúdi wáma, áni weíri ligía wafíñen darí jamúga lun gayára lan wagídaruni ában wúbú lídaangiñe lubára láu affíñeni ligía, sun líra áni mínsiñejabutiwa, ni cáta wágua. ³ Ánjein wíchiga sun le wámabei murúsun murúsun joun gudémetiña darí lagúmuchun, madügúnga wamei láu ínsiñejabuni, meseríwinti woun lun ni cáta. Lun jamúga weíri lan weseríwidun lun Búngiu darí lun wágudúniwa jilágubei luágu, meseríwidunga wagía láu ínsiñejabuni, máláti gíñe woun.

⁴ Le jínsiñejabúbei gagúraasunti, areidati, áni magímugati, mapántati, manáangun ligía lúngua. ⁵ Manáriméguti, máma rügúñein luougua laritagua, magáñidunti, máguugúdünti wuríbani luágu wuríbani. ⁶ Magúndaarunti láu jafígoun ámu, lagúndaarun dan le janügün gürígia ában úma le richábei. ⁷ Awánda lumúti sun cátei, affíñeti buídu jawágu súngubei, affíñeti luágu gayára lan leménigidun jawágun gürígia lun jarufúduni lubuúndun jagáburi, úati ni cáta lun gayára lan lagídaruni línsiñejabu.

⁸ Lachülürüba dan, dánme le lagribudun Jesucristu ubouágun, lun madímurejan lánme Búngiu jayúmulugugiñe gürigia, madímurejóun ligíame dimúrei buri teréncha, memégeirunwalime giñe subúdi. Ánjeinti ínsiñeni, leréderuba lun sun dan. ⁹ Guetó, murúsun rügüñein wasúbudirun, murúsun rügüñein giñe wafúraanguagüdüni dimúrei le ladímurejabei Búngiu wayúmulugugiñe. ¹⁰ Ánjeinti dánme le lagribudun Jesucristu, wasúbudirubei sun cátei le gumúti. Murúsun ubáfu le wabíjibe guetó, memégeirunwabei, lagúmuchaguba.

¹¹ Dán meja le irájüñügi diwa, quei meja irájüñü wadímureja, quei meja irájüñü wasáminara, quei giñe meja irájüñü warítagua, ánjeinti dan le wügüriñajadiwa, ába wígiruni le jáni irájüñü. ¹² Guetó, louguati wasúbudirun luágu Búngiu lúma luágu luwádigimari, waríjini camá buri cátei le maríjinti buídu tídan ában Isúbusein. Lachülürüba wéyu lun waríjini Búngiu furáangu. Guetó, louguati wasúbudiruni buri cátei, wasúbudirubei Búngiu le gumúti lídanme wéyu ligía queisi lasúbudiruniwa Búngiu guetó. ¹³ Afíñeni, eméngini lúma ínsiñeni ladúruruba lun sun dan, áni ínsiñeni, weírítimaabei lídaangiñe ürúwagubei.

14

Ladímurejóun dimúrei teréncha

¹ Ítara líña lubeíti, lubáragiñe sun cátei, áfaagua jumá lun jínsiñejabu jumá, ayúmaja jumá giñe lun líchugun Búngiu ubáfu le líchugubei joun affíñetiña lídaangiñe Sífiri Sándu jun, létima ubáfu lánina ladímurejan Búngiu jayúmulugugiñe gürigia. ² Buitimaati lun jáluajan ladímurejan Búngiu jiyúmulugugiñe sügü láu jáluajan jadímurejan dimúrei teréncha, lugúndun gürigia le adímurejati dimúrei buri teréncha, lun Búngiu ladímureja máma joun gürigia, lugúndun Búngiu rügüñein asúbudirei líla dimúrei le ladímurejabei. Le laríñagubei, lídaangiñe Sífiri Sándu laríñagei, ánjeinti laníchigu, arámudaguati luei jasúbudin gürigia. ³ Ánjeinti le iyúmulugugiñebei ladímureja Búngiu, adímurejati láu jerérún ja agáambubalin lun lawáanseragüdüniña lídan cátei lánina Búngiu, lun líchugun dügüdaguau joun lúma gurásu. ⁴ Le adímurejati dimúrei teréncha, lúngua rügüñein líderagua lídan leíbugun lúma Búngiu, ánjeinti le iyúmulugugiñebei ladímureja Búngiu, awáansegüda lumútiña lánigu Búngiu lídan jeíbugun lúma.

⁵ Buséntina jamúga lun gabáfu jumá sun jugúya lun jadímurejan dimúrei teréncha, laú sun, buséntimaatina jamúga lun gayára lan ladímurejan Búngiu jiyúmulugugiñe, lugúndun buitimaati líra sügü láu ladímurejóun dimúrei teréncha, ánjein gubeirügü aríñawagua ca lan míni lan le aríñawagúbei lídan dimúrei ligía lun gayára lan jawáanserun títana ligílisi lídan jeíbugun lúma Búngiu. ⁶ Ligía lubeíti nidújeñu, ánjana ñüdün bisídaün, ábame nadímurejan jun láu dimúrei teréncha, mesériwinbei líra jun lun ní cáta, ánjana gubeirügü giñe adímurejati dimúrei teréncha, lúngu cátei le lasúbudiragüdün Búngiu woun, o níchugun lan ában subúdi luáguti inárüni jun, o ában lan arúfudajani, o ladímurejan lan Búngiu jun niyúmulugugiñe.

⁷ Rúwamei jálaga áfarutiña quei ában jémpulu. ílaga buri ligía, mabágariti, quei buri fidu, gidára, ánjein wásiñera asúbudira furáangu ca lan nóta afarúbei, ibídiñebei woun ca lan urému le wagáambajabei. ⁸ Ánjein mínwirun fidu ában ínwiruni furáanguti wuríburugu, úabei ní ában aráanseruti lun lídin ageíndagua. ⁹ Ligía méme giñe asúsere dubei wáma. ánjawa maríñagun dimúrei le gayáraati gunfaráandawa lan, ¿ida lubági lasúbudirúniwa ca lan waríñagubei? ¡Wadímurejaña lun garábali! ¹⁰ Gibeti luwúyerigu dimúrei ubouágu, áni sún buri dimúrei ligía richáti joun ja gunfaráandabalin, ¹¹ ánjein úa lubei gunfaráanda náni dimúrei le áubei ladímurejóu nun, terénchabada lun gürigia le adímurejabei nun, áni terénchabei giñe gürigia ligía nun. ¹² Ligía, quei weiri lubei jayúmajan lun jibíjini lídaangiñe ubáfu le líchugubei Sífiri Sándu joun affíñetiña, áfaagua jumá jibíjini ubáfu buri le gayáraabei lawáanseragüdüniña títana ligílisi.

¹³ Gürigia lubeíti le adímurejati dimúrei teréncha, lúnti lamúriajan lúma Búngiu lun líchugun ubáfu lun lun lafúnraanguagüdüni le laríñagubei lídan dimúrei ligía. ¹⁴ Ánjana ayúmuragua lun Búngiu láu dimúrei teréncha, inárüni luágu nayúmuraguña lan láu náni espíritu, líla le naríñagubei, ibídiñeti nun. ¹⁵ ¿Cáteiti lúnbei wadügüni? Lídan adámurini gayáraati wayúmuragun láu dimúrei teréncha, lúnti giñe wayúmuragun láu dimúrei le gunfaráandawati. Gayáraati werémujan láu dimúrei teréncha, lúnti giñe werémujan láu dimúrei gunfaráandawati.

¹⁶ Ánjein badímurejaña lubei lun Búngiu luágu luweirigun láu dimúrei teréncha, gürigia únabugutiña ja agáambubalibu siñábei járadun búma, lugúndun úati gunfaráanda jamáni le baríñagubei. ¹⁷ Gayáraati ában lan eteíngiruni buití le bíchugubei lun Búngiu láu dimúrei teréncha, míderagun lumútiña jíbiri gürigia láu líra. ¹⁸ Teínqui numúti Búngiu luágu gayára lan nadímurejan dimúrei teréncha sügü jáu sun jugúya, ¹⁹ áni jímei numúti naríñagun seíngü dimúrei le gunfaráandawati lídan jóundaragun títana ligílisi, lun gayára lan jafúnrendeirun núngagiñe, lubáragiñe naríñagun díisi-mílu dimúrei teréncha le úati gunfaráanda láni ní ában.

²⁰ Nidújeñu, masáminara jumá quei irájũñũ luágu buri cátei le. Ítara jumá quei irájũñũ lún buri cátei le wuríbati, ítara jugúyame queísi weĩnamujaña lídan ligáburu jasáminarun. ²¹ Laríñajare tídan lilíburun lúru. “Nadímurejaba joun lílana fulásu le lídan ámu luwúyeri dimúrei, lúma jayúmugugiñe teréncha, ni ítara, mebèresenbaña náu, líña laríñagun Jabúreme Búngiu.” ²² Ubáfu lubeíti lun ladímurejoúniwa ámuñegueinarügü dimúrei, seríwiti liseínime lubáfu Búngiu joun ja mafiñebaña, máma joun ja afiñebaña. Ánjeinti ubáfu lun ladímurejan Búngiu jayúmugugiñe gürígia, seríwiti liseínime lubáfu Búngiu joun afiñetiña luágu Jesucrístu, máma joun ja mafiñebaña. ²³ Dan lubeíti le oúndaragua jamá sun tílana ligílisi, ánjein jadímurejaña lubei sun jugúya dimúrei teréncha, ába jebélurun mafiñetiña jánwoun, o gürígia lan ja ibidíñegilibe luágu ubáfu le joun, ¿ma jariñaguba luágu lülújali lan jáu? ²⁴ Ánjein ladímurejaña lubei Búngiu jiyúmugugiñe, ába lebelurun ában le mafiñeti, ladáriraguba lúngua luágu gafiñoun lan dánme le lagáambuni le jariñagubei. ²⁵ Ítara lúba lafúnraangudun cátei arámudaguati le tídaanbei lanígi, ábame lájuduragun íchiga inébesei lun Búngiu, aríñaga ligíame luágu níjein lan Búngiu júma le tímatimaati.

Adüga jumei sun cátei lídan lubúdubu

²⁶ Nidújeñu, níjan lubeíti igáburu le lúnbei jóuseruni lídan jidámurin. Dan le jóundaragun lun jájuduragun lun Búngiu, añajeinbaña jidaangiñe láu urému o arúfudajani, o cátei le lasúbudiragüdün Búngiu jun, o adímurejani lídan dimúrei teréncha, o lafúnraanguagüdüníwa adímurejani ligía, sun líra adüga jumei lun méme jawáanserun tílana ligílisi lídan cátei le luáguti Búngiu. ²⁷ Dan le ladímurejoún lídan dimúrei teréncha, biámarügü jamá gürígia adímureja, o úruwa, áni ában ábanlígí gíñe ladímurejan, lúnti gíñe níjein lan ában lun lafúnraanguagüdüní le jariñagubei. ²⁸ Ánjein úa lubei ni ában le gayára lumúti afúnraanguagüda, buítimaati lun madímurejoún lan lídan dimúrei teréncha lídan adámurini, ladímureja cáda ában lúmagua lúma lun Búngiu. ²⁹ Ánjein gíñe luáguti lubei ladímurejan Búngiu jayúmugugiñe gürígia, biámarügü o úruwa jamá gürígia adímureja, ja jíbiri lun jaríjin ánjein lúmagiñeti lubei Búngiu le aríñawagúbei lúmoun máma lan lúmagiñeti. ³⁰ Ánjein asúbudiragüda Búngiu ában cátei lun ámu gürígia le ñun umúti lun líchuguni lun guríriguaü, lúnti lámanichun le adímurejabei lun líchugun dan lun, lun ladímurejan. ³¹ Ítara, sun jugúya le iyúmugugiñebei ladímureja Búngiu, gayáraabei jadímurejan ában ában lun jafúrendeirun sùngubei, ragü jugúyame gurásu. ³² Ja iyúmugugiñebaña ladímureja Búngiu, lúnti jágüdaagun jóungua dari lachülürün jadáani lun jadímurejan, ³³ lugúndun Búngiu le íchugubalin ugánu ligía joun, lánina darángilau, máma lánina chagáguati.

Queísi jagáburu jíbiri wadújeñu lídan wafiñen dan le jadámuridagun, ³⁴ moún lumuti jadímurejan wúrífña lídan jadámurin afiñetiña lugúndun majouáti lun cátei le. Lúnti gagáambadi jamá queísi laríñaguni lilúrudun Búngiu. ³⁵ Ánjein busén jabei jasúbudirun ában cátei, álügüda jamei jámari jábñe, lugúndun mabuúnduntí laríajóun lun tadímurejan ában wúri lídan jadámurin afiñetiña.

³⁶ Ánjaün magúnda láu nerérun, lúnti jasúbudiruni luágu máma lan júma lagúmesera Lerérun Búngiu, áni mámarügügidün gíñe jugúya erésibirei. ³⁷ Le jarítaguabei luágu gabáfu lan lun ladímurejan Búngiu liyúmugugiñe, o jarítagua lan luágu ru lan Sífiri Sándu ámu ubáfu lun, lúnti lasúbudiruni luágu ában lan ligúmadin Wabúreme Jesucrístu cátei le nabúrújabei jun. ³⁸ Ánjein manügün lan ítara, reideilá lídan libídiouniga láu.

³⁹ Ítara líña lubeíti nidújeñu, áfaagua jumá lun gayára lan ladímurejan Búngiu jiyúmugugiñe, mamájara jumá lun ladímurejoún lídan dimúrei teréncha, ⁴⁰ adügarüga jumei sun cátei lídan lubúdubu.

15

Lásaarun Crístu lídaangiñe ouweni

¹ Guetóti nidújeñu, buséntina lun jarítagun luágu ugánu lé meja apúrichija náalibe jun luágu Jesucrístu le Wasálbaragüle. Níjan ugánu ligía le jerésibirubei, le gíñe ídaanbei derégüdagun lan jafiñen. ² Sálbatün gíñe lun sun dan ladüga jafiñen luágu ugánu le, ánjein jafálara le uágubei napúrichija jun, ánjein gíñe láu lubei jinárün jafiñera.

³ Furúmiñeti cátei, arúfudaja náali le furéndeí náalibe luágu Wasálbaragüle jun, luágu jilá lan Crístu luágu wafígoun, queísi taríñaguni Lerérun Búngiu luágu lúnti lan lasúseredun. ⁴ Lárígiñe meja louñwen, ába labunún, ába lásaarun lídaangiñe ouweni luágu lúruwan wéyu queísi taríñaguni Lerérun Búngiu luágu le lúnbei lasúseredun. ⁵ Ligía larúfudagun lúngua lun Pédro, lárígiñe, ába larúfudagun lúngua joun jíbiri apóstolugu. ⁶ Lárígiñe, ába larúfudagun lúngua joun sügü jáu seíngü-san afiñetiña ja oúndarañubaña lídan ában, áni añajeingua sarágu

jádaangiñe, wíwangaña chülú lúmoun dán le, ja jíbiri, jilágu. ⁷ Lárigiñe, ában larúfudagun lúngua lun Jacóbo, lárigiñe, joun sun apóstolugu.

⁸ Agúmujoúni, járigiñe sùngubei, ába giñe larúfudagun lúngua nun, láu sun ítara níña lan quei ában le agúriajouúti lídan ában igáburi le múaraanti, ⁹ lugúndun áu lan ni cátatimáabei jádan apóstolugu, madúnatina ni lun nanügün quei apóstolu, lugúndun eíbaaja numútiña méja tilana lilígilisin Búngiu. ¹⁰ Áu le áubei guetó lugúndun lareidun Búngiu nun, áni merédeti lareini nun maságarunga ni cáta buúti nídaangiñe, lubáragiñe líra, ñadágimeinjaadina sùgü jáu jíbiri apóstolugu, láu sun máma lan áu ñadágimeinbei, Búngiu le númabei láu lareini, ligía ñadágimeinbei nídaangiñe. ¹¹ Mebéresentina ca lántima ñadágimeinjaabaña, jagía lan o áu lan, niján ugánu le wapúrichijabei luágu lásaarun Crístu lídaangiñe ouweni, áni niján giñe uágubei jafiñera.

Jásaarun jiláaña lídaangiñe ouweni

¹² Queisi wapúrichijan luágu saráali lan Jesucrístu lídaangiñe ouweni, ába jerésibiruni, zída liñáti añájein lubei jádaangiñe aríñagatiña luágu másaarun jamá jíbiri jiláaña? ¹³ Ánjein másaarun jabeí jíbiri jiláaña, másaarunti lubei giñe Crístu lídaangiñe ouweni, ¹⁴ áni ánjeinti másaarun lubei Crístu lídaangiñe ouweni, málati ugánu le wapúrichijabei luágu asalbaruni, málati giñe affíeni le juágubei. ¹⁵ Ánjein ítara líña lubei, waríñaguña iyéeni luágu Búngiu, lugúndun aríñagaadiwa lan luágu sarágüda láani Búngiu Crístu lídaangiñe ouweni, ánjein máma lubei inárüni luágu sará jamá jiláaña, máma giñe inárüni luágu sarágüda láani Búngiu Crístu lídaangiñe ouweni. ¹⁶ Lugúndun ánjein másaarun jabeí jiláaña, ni Crístu, másaarunti giñe lídaangiñe ouweni, ¹⁷ áni ánjeinti jiláñugili lubei Crístu, meséiwinti jafiñen lun ni cáta, lídaangidün jifígoun ligíbugiñe Búngiu. ¹⁸ Áni ánjein ítara líña lubei, féridiñu jáña giñe ja ouwegubaña láu jafiñen luágu Crístu. ¹⁹ Ánjein lúntirügü lubei ibágari le weménigi luágu Crístu, fugíabu wagía jádaangiñe sùngubei!

²⁰ Le inárünitibi, saráti Crístu lídaangiñe ouweni lúnya labágaridun, ligía furúmiñetibi ásaaruti lídaangiñe ouweni lun mouwendügüyaali lan, áni ítara lúba jásaarun sun lánigu. ²¹ Ítara quei lídaangiñe lan ában wügüri lagúmesera ouweni ubouágu, lídaangiñe giñe ában wügüri lagúmesera jásaarun jiláaña. ²² Ítara quei jouwegun sùngubei ladüga lídaangiñe lan Adán jayábin, ítara lubá giñe gabágaríya jamá sùngubei lárigiñe ouweni ladüga lánigu jamá Crístu. ²³ Lúnti lásaarun cáda ában lídan lídáani. furúmiñeti meja ásaaruti, Crístu, lárigiñeme, dánme le lagribudun Crístu ubouágun, ligíame jásaarun lánigu lídaangiñe ouweni. ²⁴ Ligíabati liábin lagúmuhagüle sun cátei, ábame lagünrinchaguni Crístu sun líbiri luwúyeri arúejiani, ubáfu, lúma érei le ubouágubei, ábame ledégeruni arúejiani lun Búngiu Úguchili. ²⁵ Larúejaba Crístu darime gáñeigüda láali Búngiu wuríbu lun jawágu sun láganiñu, ²⁶ ouweni, ligíaba lagúmujoún ágani agünrinchawagúti. ²⁷ Rúlaali Búngiu sun cátei lábugiñoun lubáfu Crístu, dan le tariñagun Lerérun Búngiu luágu rúa lan sun cátei lábugiñoun lubáfu, subúdiwati luágu úa lan Búngiu lábugiñe lubáfu, lugúndun Búngiu íchugubalin sun cátei lábu lubáfu Crístu. ²⁸ Dánmeti le reidejiali sun sun cátei lábugiñe lubáfu Crístu, ábame leréderun Crístu, le Liraü Búngiu, lábugiñe lubáfu Búngiu, le íchugubalin sun cátei lábugiñoun lubáfu Crístu. Búngiurügüba urúei, le Súnti Gabáfu.

²⁹ Añájein jádaangiñe, abásterutiña jewéñegua ja ouwetiña mabásterunga. ¿Cámegi jadügei líra? Ánjein másaarun jabeí jiláaña, ¿cámegi ju lan jabásterun jewéñegua?

³⁰ Ánjein siña jásaarun jiláaña, málati wapúrichijan súnwandan lúnrügü weíbaajoún luegiñe. ³¹ Ságu wéyu yaráfa wamá lun wouñwen, inárünti líra nidüjeñu, queisi ugúndani le nasándirubei juágu queisi affíñetiña luágu Wabúreme Jesucrístu. ³² Ageíndaguatiña wügüriña ja ítarabaña quei anímaalugu janárimetiña ya Éfeso núma, ladüga mínsiñe lan cátei le napúrichijabei joun, ¿cági nagáñeirubei láu líra? Ánjein jamúga inárüni lubei luágu úabei lan ibágari lárigiñe ouweni, richátiña jamúga ja aríñagubaña. “Jouwama, guráwama, lugúndun jarúga wouwegua.”

³³ Mayeedúa jumá. Aríñawagúati. “Féridigüda jamúti jagúburi umádagu lubuídun igáburi.” Inárüni líra. ³⁴ Daríguá jumá júngua, giríbu jumá lun ában ibágari le surúti, mafígouja jumá. Añájein jádaangiñe, ibidiñeti Búngiu joun. Nariñaguñein le lun janügün busíganu.

Ída lúba ligáburi jásaarun jiláaña

³⁵ Fága njeinbei álügüdjati. “¿Ída lúbasan ligáburi jásaarun jiláaña? ¿Cábasan luwúyeri úgubu jawágu?” ³⁶ Libidiuniga láu álügüdjani líra. Dan le labunún ában ílaü, gásu lañáladun lábugiñe múa furúmiñe lubá gayára lan labouçhun. ³⁷ Máma nádü le lünbei lájüchün abunúbei, ílaü abunúbei, furúmieguárügü le luwúyeribe. ³⁸ Lárigiñe labunúniwa, jilá ligía, ába líchuguni Búngiu úgubu le labúseerubei luágu ílaü ligía, ába líchuguni úgubu le lünbei cáda ílaü. ³⁹ Máma ában lábu sun úgubu, ámu luwúyeri jágubu gürígia, ámu jágubu anímaalu, ámu

jágubu dunúru, ámu jágubu úduráú. ⁴⁰ Níjein gíñe buri cátei siéluna queísi wéyu, játi, warúguma, queísi gubeirügü níjein lan ubouáguna, ámu lubuidunmeraú buri le siéluna luei le ubouáguna. ⁴¹ Ámu larúni wéyu luei larúni játi, ámu gíñe jarúni warúguma, áni jádaanguanarügü warúguma, ámuñegueinarügü jarúni jawáriuagua. ⁴² Ítara líña gíñe lídan jásaarun jiláaña, ámubei jágubu, labunúá ában úgubu le gañáladaditi, lásaarame le mouñwenjali. ⁴³ Labunúá ában úgubu le mabuñdunjali, lásaarame ában le buidunmeraúti. Labunúá ában úgubu le débiliti, lásaarame ában le jéreti. ⁴⁴ Labunúá ában úgubu le ídaanbei wabágarida ya ubouágu, lásaarame ában úgubu le ídaanbei wabágarida yágüta siélu. Ánjein íbíja wabei wágubu lánina ubou, wibíjibeí gíñe wágubu lánina siélu.

⁴⁵ Ítara líña tariñagun Lerérun Búngiu. “Adán le furúmiñeti wügüri, ában meja wügüri winwanti”, ánjeinti Crístu, le gíribe gíñe lagúmujoún Adán, ában espíritu ligía le íchugubei íbágarí. ⁴⁶ Furúmiñeti íbíja wamúti íbágarí le ubouáguna, lárígíñe, ábame wibíjini íbágarí le lánina siélu. ⁴⁷ Lé meja furúmiñeti wügüri le adügübeí láu múa, ubouáguna meja, libíaman wügüri le Wabúreme Jesucrístu, siéluna. ⁴⁸ Sun gürígia ubouágu itara líña jágubu quei lúgubu Adán le adügübeí láu múa, sun lánigu Crístu, jabíjuba jágubu quei lúgubu Crístu, le siélunabei. ⁴⁹ Wágubu guetó, líbe lúgubu Adán, le lánina ubou, lachúlürüba wéyu lun wibíjin ámu luwúyeri úgubu líbe lúgubu Crístu, le lánina siélu.

⁵⁰ Le nariñagubei, nidújeñu, luágu siñá lan jebélurun gürígia láu jágubu le ubouáguna lídoun larúeijan Búngiu siélu, lugúndun cátei le gouwedadibeí siñáti gabára lan lídan fulásu le ní lubei úa lan ouweni. ⁵¹ Buséntina lun jasúbudiruni cátei le meja arámudaguabei le. Máma sun lánigu Crístu lun jóuweguba lan, jasáansirawagúba sùngubei, ánjein winwangiña lubei dánme lagíribudun Jesúsu o jiláaña lan, ⁵² lídan murúsun óra, furése furése quei ában léfegechun lúma lámurudun águu, dánme le lagaambúniwa lumálali fidu, le liseíni lagúmujoún sun cátei. Línwiruba fidu, ábame jásaarun lánigu Crístu ja jiláañabaña lun mouñwendügüyaaña lan, ja mouñwengiñabaña, ábame jasáansirawagún lídan méme óra ligía. ⁵³ Wágubu le wawágubei le gayáraabei lañáladun, lasáansiraguba lídoun ában luwúyeri le siñábei lañáladun, wágubu le gouwedadibeí, lasáansiraguba lídoun le mouwedadibeí. ⁵⁴ Dánme le saansiguuali wágubu le gouwedadibeí lídoun le mouwedadibeí, ábame ti lagúnfulirun le búrúwañubei tídan Lerérun Búngiu. “Gumúja lubáfu ouweni, féridilá wuríbu. ⁵⁵ Ouweni, ¿jigeígi bubáfu lun bagúmuchaguagüdüniwa? ¿jigeígi agáñeiruni lé nege lúnbei badügüni?” ⁵⁶ Figoú lébunabei ouweni, áni binádu lílürudun Moisés, ligía aráfudubalin woun cátei lan figoubei lun wayúmajani. ⁵⁷ Teinqui waña lun Búngiu luágu lagáñeiragüdüniwa luágu sún buri cátei le, láu lubáfu Wabúreme Jesucrístu.

⁵⁸ Ligía lubeíti nidújeñu jínsiñetiña nun, itara méme jumá derégüdagu lídan jafiñen, meréderagunga, ñadágimein súnwandan, gánwoun gueñinarügü lídan luwádigimari Wabúreme, lugúndun subúdi jumúti luágu máma lan luágu ní cáta jadúgei wadágimanu le jadügübeí lídan ában lúma Wabúreme Jesucrístu.

16

Loúndarún seínsu joun idújeñu lueígiñe Jesucrístu

¹ Luágu loúndarún seínsu joun wadújeñu lueígiñe Jesucrístu ja gudémebaña yágüta Jerusalén, adúga jumeí quei naráfudajani tídan sun ligílii loúbawagu Galácia. ² Ságu wéyu dimáasu, cáda ában jidaangiñe lúnti ladíreirun murúsun lídaangiñe le lagáñeirubei, ábame lareíduni lun dánme lan nachúlürün, merédedünme oundaragua seínsu. ³ Dánmeti le nachúlürün, nouñajabaña gürígia ja janúadajabaña ubúruгу Jerusalén, ábame níchugun gárada joun lun janügüni seínsu le jóúndarubei joun wadújeñu ja níbaña. ⁴ Ánjein gíñe lun lubei nídin, jóúdiba núma.

Laráansejan Pábo lubá luweíyasun

⁵ Lídan nuweíyasun, násügürüba loúbawagiñe Macedónia lun neréderun átiri wéyu ní, nachúlürüba lubeíti ubúruгу Corínto lárígíñe. ⁶ Fágua neréderagun júma átiri dan, o násügürüni lan sun juyáabun ní, gayáraabeiti jíderagunina lídan nuweíyasun léme níjin lumúti nídin lárígíñe nebélujan jumoun. ⁷ Mabúseerúntina chúlúguarügü nan aríjaún, buséntina neréderagun átiri dan júma, ánjein busén Wabúreme. ⁸ Neréderuba ya ubúruгу Éfeso darí luwúyeri Pentecostés, ⁹ lugúndun níjein ában ouñwenbun cháansi nuágu lun nadímurejan luágu Wabúreme Jesucrístu ya, áni buídubei lanügün. Añájein gíñe gíbetiña gürígia mabúseerúntiña lun nuwádigimaridun luágu Wabúreme ya, ligía siñábei lubei nígiruni Éfeso guetó.

¹⁰ Dánme le lachúlürün Timotéo, jóúcha jumá lun gúnda lan jagánagua, lun úa lan sarágu samínaú luágu, lugúndun luwádigimariña luágu Wabúreme Jesucrístu queísi áu. ¹¹ Manúga jumeí quei ní cáta. Dánme le gumúlaali lidáani júma, jíderagueime lun gayára lan lagíribudun

númoun láu ában ugúndani tídan lanígi luágu lubuídun lidáani júma. Nagúrabajañein ya Éfeso jáu sun jíbiri wadújeñu lueígiñe Jesucristu ja lúnbaña jayábin úara lúma.

¹² Ayúmuraguatina yebe lun Apólos lun lídin jáma jíbiri wadújeñu aríjaün, jénreenguti lídin guetó, lídiba dánme le gayára lan.

Lagúmujoín buri mábugäi

¹³ Ítara méme jumá agágudañu, touñigiñu luei cátei le jamúga gayáraabei ladíñurunün luei lubuídun úma le gádaanbalün, derégüdagu jumá lídan jafiñen. Agáburida jumá quei wügüríña ja awáanserubaña lídan le inárünibeí, manúfudeíga, jére jumá, gáñei jumámuga luágu wuríbbani.

¹⁴ Sun cátei le jadügübei, adüga jumei láu insiñejabuni.

¹⁵ Nidújeñu, subúdi jumúti luágu Estéfanos lan jáma sun tílana lúban furúmiñebaña louúbawagua Acáya ígirutiña binádu jagáburí lun jerésibiruni Crístu, luágu gíñe derégeguaaña lan joúngua lun jesériwidun joun wadújeñu lídan afiñeni lídan furúmiéguaügü cátei le jayáraati.

¹⁶ Buséntina lubeíti lun gíñe jíchaagun júngua joun, lúma joun sun ja ídejabaña, ñadágimein jagía ítara. ¹⁷ Gúndaatina láu jayábin Estéfanos, Fortunáto, lúma Acáico ñájoun. Weíríñajati nisáminan juágu, áni siñáti jáabin sun jugúya, ¹⁸ ába jíchugun wügüríña jagía gurásu nun láu janügün ugánu nun juágu. Afiñetina luágu janügüba lan gíñe gurásu jámagine luágu jadímurejan jun nuágu. Lúnti jeteingiruni Búngiu jawágu gürígia ítaraña.

¹⁹ Mábuga jáña tílana ligílisi buri to louúbawaguboun Ásia jun. Mábuga jáña gíñe Aquíla túma Priscíla jáma sun ja oúndaragubaña jábiñe jun, queísi afiñetiña luágu Crístu. ²⁰ Mábuga jáña sun idújeñu ja yábaña jun. Chúgua jumá júngua lídan líri Wabúreme, arúfuda jumámugei luágu lídaañadiwa lan ában wámagua.

²¹ Áu Pábulo, noúnajañein mábugäi le jun le nabürüjabei láu nújabu lúma nilétüan.

²² Le mínsiñejabuti lun Wabúreme Jesucristu, reideilá lábugiñe líñaragun Búngiu. ¡Giríbbá furése uboúagun, Wabúreme!

²³ Binílaün Wabúreme Jesucristu. ²⁴ Oúnaja numúti ninsiñejabu lídan Jesucristu jun, sun jugúya. Ítaralá.

TIBÍAMAN LIGÁRADAN PÁBLO JOUN CORÍNTONA

Abúsuraguni

¹ Áu Páblo, ában láni Jesucrístu apóstolu áu, láu lugúndan Búngiu, ában le loúnajabei lun napúrichijani ugánu luágti asálbaruni. Úara lúma Timotéo, le wadúje lueigiñe Jesucrístu, nabúrújañoun gárada to jun, jugúra le tilanabei ligílisi to ubúruginoun Corínto, lúma joun sun lánigu Búngiu ja loúbawagubaña Acáya. ² Resíbi jumá abíniruni lúma darángilaú lúmagiñe Wáguchi Búngiu, lúma lúmagiñe Wabúreme Jesucrístu.

Lasúfurirun Páblo

³ ¡Úati quei Búngiu, le Lúguchibei Wabúreme Jesucrístu! Ligía Wáguchibei le gudémejabubei woun, aráanseñu líña lun lichugun gurásu woun furúmieguarügü óra. ⁴ Rúti gurásu woun lídan sun wasúfurirun, lun giñe gayára lan wafúnrendeirun lúmagiñe ida lúba lan gayára lan wíchugun gurásu joun ámu ja asúfurirubaña, lídan méme lúwúyeri igáburi le lichugubei woun. ⁵ Lugúndan ítara quei luweírín wasúfurirun luágu líri Crístu, ítara giñe werésibirun ában oúnwenbun gurásu lúmagiñe. ⁶ Ligía lébubei wasúfurirun, lun gagúraasun jumá, sálba jugúyame, resíbitiwa gurásu lúmagiñe Búngiu lun giñe gayára lan jerésibirun gurásu wámagiñe, subúdi jumeíme Wasálbaragúle. Ítara lúba gayára lan jawánduni líbe asúfuriruni le wawándubei, láu gurásu. ⁷ Derégúdati wafiñen juágu luágu jasígiramémeba lan derébuguñu lídan jafiñen, láu sun weíri lan jasúfurirun. Subúsi woun luágu láu sun lan jasúfurirun luágu líri Crístu queísi wasúfurirun, jerésibiruba lan giñe gurásu lúmagiñe Búngiu queísigubeirügü werésibiruni.

⁸ Nidújeñu, beséntiwa lun jasúbudirun luágu sarágu lénreengúnga le wasúfurirubei loúbawagu Ásia. Deréti oúchawagúni ligía, dari yebe lun méreediwa lan lun wawánduni láu wáni wóungua. Jarítaguatiwa yebe luágu wóuweguba lán meja lubáragiñe wáfuridun nígiñe. ⁹ Sandíguaadiwa yebe wóungua queísi gúrigía ja siadiwaaña lun jóunwen. Wel, lasúseredunbei líra lun wafúnrendeirun lídaangiñe lun weménigidun luágu Búngiu le gabáfubei lun lásaaragúdüniña jiláña, máma lun wawóungua lan weménigida. ¹⁰ Séfu lumútiwa Búngiu dán buri meja ligía le yaráfa wabei lun wóunwen, áni leséfuramémeñadiwa lídaangiñe lénreengúnga le gádaanbaliwa guetó, áni rúwamaali weménigi luágu, luágu leséfuramémebadiwa lan, ¹¹ ánjawa jideragua láu jayúmuragun lun Búngiu wawágu. Áni ánjaña ayúmuragua sarágu gúrigía wawágu lun Búngiu, sarágubaña íchugutiña eteíngiruni lun Búngiu luágu fuleísei lániwa láu leséfuriniwa.

Ca lan uágu lasáansiragui Páblo larítagan luágu luweíyasun ubúrugun Corínto

¹² Níjein ában cátei agúndaaragúdütiwa. laríñagun warítagan woun luágu gagáburi wamá ában igáburi jarúmati, furáangu, ya ubouágu, jagánaguatiwa. Íderagua láadiwa Búngiu láu lareíni lun buídu lan wagáburidun ítara, madúgúntiwa ni cátei láu lichú wáu guánarügü. ¹³ Lídan le wabúrújanbei jun tídan wagáradan, úati ni cáta arámudaguati ñi le jasíñerun alíjia o gunfaráanda. ¹⁴ Guetó subúdirájadún luágu gayára lan jagúndaaragun wáu quei jumáesturungu, chúlú lámuga wéyu lun gayáraabei lan jasándiragun júngua buídu buídu láu ugúndani wawágu, ítara quei wagía juágu lídaanme wéyu le lagíribudagúle Jesucrístu ubouágun. ¹⁵ Queísi méja affíne nubei luágu gúnda jumá wáu queísi láni Crístu apóstolugu jun, jarítaguatiwa yebe meja nídin aríjaún furúmiñe, lun nagúndaaragúdüñun láu bíside nánún bían weíyaasu— ¹⁶ jarítagutiná yebe nachúlaagun aríjaún lídan nuweíyasun Macedónioun, dan jamúga le nagíribudun Macedóniagiñe, ábaya jamúga nachúlaagun aríjaún. Ítara líña jamúga gayára lan jideragunina lun nasígiruni nuweíyasun Judéoun. ¹⁷ Madúgún numúti. ¿Jálügúdagúñasan júngua ca lan ueigiñe madúgún nubálin? ¿Masámarun numúti funásan quei lubúdbubu dan le meja nariñagubei lun luágu nadúgúbeí lan cátei le? ¿Jarítagutún luágu ítara níña lan queísi lirájúñú ubouá ja aríñagubaña ában cátei áni magúnfuliruntiña láu jerérun? ¹⁸ Geféenti Búngiu luágu mariñagun wamá ában cátei jun magúnfulirunga wagía láu. ¹⁹ Sun wagía—Silváno, Timotéo, áu—apúrichijatiwa jun luágu Jesucrístu, le Liraú Búngiu. Áni mítaraanti Crístu quei gúrigía ja aríñagubaña ában cátei áni magúnfuliruntiña láu jerérun, Crístu, súnwandan ladúgúni le laríñagubei. ²⁰ Gúñfuli lumúti Crístu sun lidáradun Búngiu jáma lánigu, woun. Ligía lébubei dan lan le lásurun wadímurejan lúma Búngiu luágu luweírigun, ayúmuragua wagía lun, ába wariñagun “ítaralá” lun warúfuduni wafiñerun luágu ladúgúwaba lan lídan líri Jesucrístu. ²¹ Búngiu adúgúbeí lun derégúdagu wamá, wagía júma, lídan wafiñen luágu Jesucrístu, ligía anúadajabaliwa lun wesériwidun lun. ²² Rúlaali Sífiri Sándu wádoun lun larúfuduni luágu lánigu wamá. Sífiri Sándu le wádaanbei, ligía queísibeí lasúbudiraja le lúnbei werésibiruni queísi lánigu Búngiu. Queísi ítara líña lubeí, ¿gayáraati funásan ítara wamá queísi gúrigía ja aríñagubaña ában cátei áni magúnfuliruntiña láu? Sifíati.

²³ Mídingidina Corínto aríjaun luágu nuweíyasun ñájoun Macedónioun quei yebe narítaguni lugúndunrügü mabúseerun nan nírudaguagüdüünün láu ában ébechuni, geféenti Búngiu luágu líra. Ánjein máma lubei líña, aráansetina lun noúnabun láu nibágari guánarügü. ²⁴ Máma jamúgata wabúseeruña waríñagun jun. “Nijánba jafiñera”, derégüdaguaadün lídan jafiñen, busénrügütiwa wideragunün lúntima lagánwoundun jagúndaarun.

2

¹ Ligía mídyna nubei bisídaun lun nírudaguagüdüünün. ² Lugúndun ¿ida lubásan gayára lan jamúga nagúndaarun lárigiñe níchuguni íruni joun güriúa ja agúndaaraguagüdübalina? Siñáti jamúga. ³ Ligía nabürüjanbei jun ítara, lun gayára lan jaráanseruni cátei le mégeibeí jídaangua lubáragiñe nachülürün júmoun, dánme lámuga nachülürün, mibíjin námuga íruni júmagiñe, jugúya le lúnbei nibíjin ugúndani júmagiñe. Subúdi numúti luágu láu lan jamúga nasándirun ugúndani, jasándiruña lan jamúga giñe ugúndani. ⁴ Dán meja le nabürüjanbarun gárada tugúya jun, weíríti meja nidíjeri juágu darí lun nayájun lídan le nabürüjabanun. Máma meja lun nírudaguagüdüünün nabürüjoun jun ítara, nabürüjanun lun jasúbudiruni luweírín nínsiñejabu jun.

Ferúduñ lun lé meja afigounjabei

⁵ Le rüjalibeí íruni láu luríban leménerun, máma rügüñeñ nun líchiga íruni, rúlumuti giñe jun lídan ában luwúyeri. Nariñagunbei “lídan ában luwúyeri” lun maweírín lan naweírídaguagüdüni jun. ⁶ Abeíchuni lé meja jariñagubei lídan jadámurin lun líchugúniwa luágu güriúa ligía, buíduruugaali. ⁷ Guetó, lúnti ferúduna jumáni, ru jugúyame gurásu lun lueí ladügün sarágu íruni wuríbatí lun. ⁸ Ligía nayúmuragunbei jun lúnya jarífuduni jínsiñejabu lun. ⁹ Abürüjatina jun luágu cátei le lun giñe nasúbudiruni ánjein aráanse jubei lun jadügüni le nubeibeí jun. ¹⁰ Guetóti, le únti ferúduna jumá furúmieguarügü cátei, ferúduna nubei giñe, ánjein giñe níjein lubei cátei le lúnti ferúduna náni güriúa ligía luágu, ferúduna numúti ligíbugiñe Cristu, jueigiñe. ¹¹ Lídan ában cátei líbe líra, mabúseerúntiwa wíchugun lúgaaru lun Máfia lun lanügün ában güriúa le máma láni lárigoún lídoun lubáfu, subúdiwati lumáñaan Máfia buídu buídu.

Madárangilan lan larítagun Páblo ubúruyu Tróas

¹² Dán meja le nachülürünbei ubúruyu Tróas lun napúrichijani ugánu luáguti Cristu, ába nibíjin ában oúnwenbun cháansi ñi lun nuwádigimaridun luágu Wabúreme. ¹³ Madárangilaanti narítagun lugúndun madári náni wadúje Títo Tróas lun nagáambun lúma juágu. Ligía nayóurangunbei joun wadújeñu ja Tróasbaña, ába nidín loúbawagun Macedónia lun nadúnragun lúma Títo ñi.

Gáñeitiwa láu lubáfu Cristu

¹⁴ Buíti lasálirun sun cátei. Teínqui wamúti Búngiu le anügübalíwa lídoun sun fulásu, amáchareina wagía lábugiñe lagúmadijan Wábuti Jesucrístu, le súnwandanbei lagáñeiragüdüniwa lídan sun lénrengúnga. Yúsu lumútiwa Búngiu lídan sun fulásu lun wasúbudiragüdüni ugánu luáguti Cristu, queisi lírimíchúniwa líjeme cupáli. ¹⁵ Lugúndun ítara wáña quei cupáli le lágudajabei Cristu lun Búngiu, ñüdüntiwa láu ugánu luáguti Cristu, le queibeí líjeme cupáli, joun ja lúnbaña jerésibiruni ugánu ligía lun jasálbarun, jáma giñe ja lúnbaña merésibirun jamáni ugánu ligía lun jeféridirun. ¹⁶ Joun ja merésibirunbalin ugánu ligía, ítara líña quei ában líjemeni le gáfarajati, ánjein joun ja erésibirubalin, ítara líña quei ában árani le areidaguagüdüti. ¿Cáti gabáfubei lun lasúbudiragüdüni ugánu luáguti Cristu? ¹⁷ Wagía le loúnajabei Cristu, gabáfutiwa, ladúga mítaran wamá queisi arúfudajatiña yéetiña jagánagua, ja asáansiragubalin linárún Búngiu quei jabúseerun lun jaríjin cába lan jagáñeira lídaangiñe. Lubáragiñe líra, apúrichija wamúti Lerérun Búngiu quei lubei, ligíbugiñe Búngiu, wagía queisi loúnajan Búngiu ja lídaanbaña ában lúma Cristu.

3

Ugánu luáguti iséri darádu

¹ Dan le waríñaguni cátei le, ¿genége lumúti jun luágu wagúmeseruñaya lan adímureja buídu wawoúga? ¿Ódi gásu funági warúfudun gárada jámagiñetu ámu mútu jun to adímurejatu luágu lubuídun wagáburí lun gayára lan jerésibiruníwa, o wamúriajan lan gárada júmagiñetu joun ámu mútu, quei jadúga jíbirí mútu? ² Uá, lugúndun jugúya affíñetiña, ítara jíña queisi ában gárada to adímurejatu luágu lubuidun wawádigimaridun jagánagua, ítara jíña quei ában gárada to búruwañutu tídan wanígi, to gayáraaboun jalíjanun sun güriúa, asúbudiragüdeí cátawa lan. ³ Ítara jíña queisi ában gárada to labürüjan Cristu guánarügü, to wedéregeruboun, ában gárada jugúya to abürüjóuboun láu láni Búngiu le wínwanbei Espíritu, máma láu tinta, áni tídan janígi ladúgei Espírítu ligía wadágimanu, máma luágu dübü.

⁴ Gayáraati waríñagun luágu buídu lan wesériwidun lun Crístu ladüga wadügüni jeménigiñu luágu Búngiu lun líchuguni ubáfu woun lídaangiñe Jesucrístu. ⁵ Mabáfutiwa lun ni cáta láu wáni woungua, sun le wayáraabei adüga, lúmagiñe Búngiu liábin. ⁶ Rújali ubáfu woun lun wesériwidun lun láu wasúbudiragüdüni iséri lidáradun jáma güriquia lun jasálbarun. Iséri darádu ligía, mítaaraanti quei lé meja binádu, lé meja lánina lúruđu búruwati le lúnbei lagúnfulirúniwa láu, lánina ában íbágari le erésibirúti lúmagiñe Sífiri Sándu. Lúruđu ligía, le lilúrudun Moisés, arúfudarügü lumúti wafígoun ligíbugiñe Búngiu, figou ligía, ouweni lafáyeijabei. Ánjeinti Sífiri Sándu, rúti íbágari joun sun ja ánjabaña lun.

⁷ Lilúrudun Moisés le, abürüjouti luágu dübü. Dan le lerésibirubalin lúruđu ligía lúmagiñe Búngiu lun líchuguni joun Israelítagu, ñíñein ában oúnwenbun larúgounga lúmagiñeti Búngiu ligíbuagu dari lun siña lán meja jariaguni güriquia jagía ligíbu Moisés, lugúndun weiriti lámiridun ligíbu. Láu sun líra, ába éñegucheina lan larúgounga ligía murúsun murúsun. Ánjin láu lubei sarágu uweiriguni liábin lúruđu ligía le asiadíjabei güriquia lun ouweni, ⁸ jweiritimaati luweirigun ugánu le lanügübei Sífiri Sándu woun luágu Wasálbaragüle! ⁹ Ánjin weiri lubei luweirigun meja lúruđu le esériwidubei lun larúfuduni wadúnrun ligíbugiñe Búngiu woun, jweiritimaati luweirigun ugánu luágu Wasálbaragüle le adügübalíwa richága ligíbugiñe Búngiu! ¹⁰ Ni cáta luweirigun lilúrudun Moisés ligíbugiñe luweirigun Wasálbaragüle. ¹¹ Ánjeinti weirigu lubei meja darádu le lúnbei ladúrarun murúsunrügü dan, weiritimaati luweirigun darádu le lúnbei ladúrarun lun sun dan.

¹² Ladüga njein lan eménigini le wawágu, luágu siña lan leféridiruni ugánu luáguti Crístu luweirigun, wapúrichjánbei furáangu. ¹³ Madügúntiwa quei meja Moisés, adáuragua láu ligíbu táu ában bélu lun marjín jamáni Israelítagu léñeguchun larúgounga ligía le siñábei ladúrarun, marámudagutiwa láu ugánu lánina wasálbarun ni murúsun. ¹⁴ Derétu janígi Israelítagu jagía lun laníchigu lilúrudun Moisés joun, queisigubeirügü jamúga núrein lan bélu darágu láu jasáminan. Ibini guetó, dan le jalíjan tídaangiñe líburu to lilúrudun Moisés, bélu méme tugúya to luáguboun jasáminan, mígirun tumútiña lun gunfaráanda jamáni laníchigu binádu lidáradun Búngiu joun, siñáti jasúbudiruni luágu gúnfuliwa lan sun laníchigu binádu darádu ligía lídan Crístu le Wasálbaragüle. ¹⁵ Chülü lumoun dan le, dan le jalíjanun líburu buri to labürüjaboun Moisés, darúguatu ában bélu láu jachügü luei gunfaráanda jamá. ¹⁶ Ánjeinti dan le lígiruni ában güriquia binádu ligáburu lun leibugun lúma Crístu, ába tagídarún bélu tugúya luei. ¹⁷ Wabúreme Crístu, ligía Espiritu le íchugubei íbágari. Láu Espiritu ligía (le méme Sífiri Sándu) wádan, sálbatiwa, máfaagunga wagía lun wagúnfulirun láu lilúrudun Moisés. ¹⁸ Ligía sun lubei wagía afíñetiña luágu Crístu, gidáwaaru bélu luei wasáminan, subúdi wamúti Crístu furáangu, láu sun luweirigun. Ítara wáña quei ában isúbusein to arúfudubalin luweirigun Wabúreme Crístu, áni láu wasígirun íchigei warítagn luágun, sáansiguagüda lumútiwa láni Espiritu murúsun murúsun lun ítara wamá quei ligía.

4

¹ Máburujalá lubeiti warúna, lugúndun rúlaali Búngiu wadágimanu le lábun waríajaan, láu lareíni. ² Mayúsuruntiwa íbíbuni lun wafíñeragüdüniña güriquia luágu Crístu, rúwamuti wanágn luágun cátei le adügübei arámudagarügü, le nibúsigarídnabei. Masánsiragun wamei Lerérun Búngiu, inárüni rügüñein waríñaga. Ítara líña jasúbudiruni sun güriquia cátawa lan ligíbugiñe Búngiu. ³ Ánjin mafúraangun lubei werérun luáguti Wasálbaragüle, jóun rügüñein ja lúnbaña jeféridirun mafúraangun lan. ⁴ Quei maffíen jabei luágu werérun, darúlaali Máfia, le lubúngiutebei ubou le, jarjín lun siña lan larúgoungadagüdüni ugánu luáguti Crístu le weirigubei, le liyáwabei Búngiu winwanti, jasáminan. ⁵ Dan le wapúrichjanbei, máma wawoungua wapúrichija, luágu Jesucrístu wapúrichija, queisi Wabúreme, waríñagati wawoungua luágu esériwidutiñarügü lan wagía jun, luágu winsíñejabu lun Jesúsu. ⁶ Lugúndun Búngiu, le méme íchugubalin lámpu siélu lun lagídarúniwa lubúriga, ligía giñe adúnraaguagüdúbalin lílampun tídan wanígi, lun gayáraabei lan wasúbudiruni luweirigun Búngiu le waríjbei lídan Jesucrístu.

Abágariduni láu eménigi luágu Búngiu

⁷ Larúgounga le wíbjubei luágu luweirigun Búngiu le lídaanbei Crístu, ítara líña quei ában írisini woun. Barú wamuti írisini ligía lídan fugíabu wágubu, le ítarabei quei ában soudíeru, lun laríjiniwa luágu lúmagiñe lan Búngiu liábin oúnwenbun ubáfu le wawágubei, máma wámagiñe. ⁸ Ítara, láu sun stífuri wamá sun luwúyeri lénreengúnga, súnwandan larúfudun Búngiu ában úma woun lun wáfuridun lídaangiñe furúmieguarügü lénreengúnga. Níjein dan, weiriti wadjíeri luágu cába lan wadüga, máburujaanti warúna, lugúndun íderagua lániwa Búngiu. ⁹ Eíbaajouatiwa, mígirun lumútiwa Búngiu joun wáganiñu. Gayáraati jájuchuruniwa, ígira jamáwa múarugu quei jílaaña, siñáti jagúmchaguagüdúniwa. ¹⁰ Le ñílumuti wouidin, buséntíña

wáganiñu jáfaraguniwa jilágubei quei jáfaruni láganiñu Jesúsu jilágubei. Lúnti ítara lúba lan lun gayáraabei lan larijiniwa lubáfu Cristu le wínwanbei wádaangiñe. ¹¹ Wagía, sun awánja lan abágarida, yaráfañu wáña lun wóunwen furúmieguarügü wéyu lueígeiñe Jesúsu, lun gayára lan larijiniwa libágarí Jesúsu wádaangiñe. ¹² Ítara líña lubeiti, láu yaráfañu wamá lun ouweni lun wíchuguni ugánu jun luágu Wasálbaragüle, resibi jumúti ibágarí magúmuchaditi.

¹³ Lariñajare David tídan Lerérün Búngiu. “Affíñetina, ligía nadímurejánbei”, ítara giñéti affíñetiwa luágu Búngiu láu méme ligáburí affíñeni le meja luágubei David. Ligía wapúrichijánbei luágu. ¹⁴ Lugúndun subúdi wamúti luágu Búngiu lan le ásaaragüdúbalin Jesúsu lídaangiñe ouweni, lásaaragüdúbalíwa lan giñe lúnya wabágaridun, úara lúma Jesúsu, ábame lanügúniwa úara júma ligíbugiñoun. ¹⁵ Luágu jáni fuleísei nasúfurirei sun cátei lun gayára lan jagibedun ja áñarubaña lun lareíni Búngiu joun, gíbe jamámuga giñe íchugutiña eteíngiruni lun luágu lareíni. Ítara lúba iñurútañu lan líri Búngiu.

¹⁶ Ligía máburujan lubei warúna. Oúwedeina líña wágubu murúsun murúsun, wawáni, tedérebuguduña ságü wéyu. ¹⁷ Ni cáta le wasúfurirubei lídan ibágarí le, lídan le wasáminarun luágu otúnwenbun ugúndani le lúnbei wibíjini yágüta siélu dánme le ñi wamá lúma Cristu lídan luweírigin. Maweírinti lídáani wasúfurirun woun ya ubouágu dan le wasáminarun luágu lúntibeí lan dan magúmuchaditi wagúndan siélu. ¹⁸ Marítagutiwa sarágu luágu cátei lánina ubou le, ladüga murúsuraü lan dan ladúrarun. Le uágubei wíchigei warítagnun, luágu cátei lánina siélu, ladüga cátei ligía, lúnbei sun dan ladúrarun.

5

¹ Subúdi wamúti lubeiti luágu gayára lan wóunwen lubáragiñe lagríbudun Jesucristu ubouágun, gayáraati louwen wágubu quei teíguadun ában múna weíyaaru. Ánjein asúsereda, subúdi wamúti luágu aráanseeli lan Búngiu lun lichugun ában iséri úgubu woun lun wabágaridun láu, siélu, lun sun dan. Úgubume ligía, mámabei lánina ubou quei ában múna adügütu láu újabu, ábanbei úgubu lánina siélu. ² Buchá wawágu láu úgubu le wawágubei guetó, buséntiwa jamúga tadáurawagún wawáni láu iséri wágubu le lánina siélu. ³ Láume iséri úgubu ligía wawágu, mítaranbádiwa quei uwáni to úati úgubu táu. ⁴ Sun awánja lan abágarida láu úgubu le wawágubei, daritiwa mégeiti luágu, sandígua wagía woungua láu idíjeri. Mára jamúga wabúseeruña wóunwen lun weréderun quei uwáni úouga úgubu táu, le wabúseerubei, lun lasáansiragun wágubu le gagúmuchadibeí furése furése lídoun wágubu le magúmuchadibeí, moúnwenga wagía. ⁵ Búngiu aráanserubaliwa lun gabágarí wamá le magúmuchaditi, áni rúlaali Sífiri Sándu woun queisi larúfudagan luágu ítara lúba lan.

⁶ Gúndaatiwa lubeiti súnwandan, láu sun subúdi wamá luágu sun lan awánjagua lan ubouágu abágarida lídan wágubu, botúgudiñadiwa lan tuei wában yágüta siélu, máma lan lúmañadiwa Wabúreme. ⁷ Ya ubouágu, siñáti waríjini Cristu, gayáraarügüti wafíñerun luágu. ⁸ Gúndaatiwa láu furúmieguarügü cátei le gádaanbaliwa, láu sun jamúga jímeín wamáni lun wígiruni ibágarí le ya ubouágu lun wóudin agánawa lúma Wabúreme Jesucristu siélu. ⁹ Ligía wáfaagunbei lun wadügüni lugúndan Wabúreme súnwandan, ya wagía yebe ubouágu, yágüta wagía yebe siélu. ¹⁰ Lugúndun sun wagía, waráramuba ligíbugiñe Cristu lun werésibiruni cáda ában le lúnbei werésibiruni, según buíti o wuribati lé meja wadügübei dán meja le ubouágugiñe.

Ugánu lánina darángilai

¹¹ Ligía, quei subúdi wabálin lanúfudewa lueí lagúseragüdün Wabúreme, áfaaguatiwa lun wafíñeragüdúniña sun gürigia. Subúdi láali Búngiu cátawa lan, áni agúrabatina lun giñe subúdi jumáni. ¹² Mára wadímurejañaya buídu wawouñu, wíchuguña ában cháans jun lun jasándiragun júngua gúndaañu wáu, lun gayára lan jounabuniña arúfudajatiña jagánagua ja apántajabaña luágu lúbuídnun jarúfudagun jounagua bougudi jabíti, áni tídan janígi mabuídnutiña. ¹³ Ánjein weíri lubei wesériwidun lun Búngiu darí lun waríjín camá lúlúñein wáu, ladüga luweírín wínsiñejabu lun Búngiu lasúsereda. Ánjein genége lubálin luágu wesériwiduñu lan lun Búngiu láu ában lídli íchügü, ladüga luweírín wínsiñejabu jun wadügei. ¹⁴ Mósu nesériwidun lun Cristu táu sun nanígi lárigiñe larúfuduni luweírín linsíñejabu woun láu louwen lídan wafúlasun sùngubei. Queisigubeirügü jamúga jilá jamá sun gürigia úara lúma dán meja le louwenbei. ¹⁵ Jiláti Cristu jawágu sùngubei, lun sun lan ja ánjabaña lun jerésibiruni ibágarí lídaangiñe, mámaali lámuga joun guánarügü jabágarida, lun jabágaridun lun Cristu le ouwebei jawágu, sará ligía lídaangiñe ouweni. ¹⁶ Ligía manügün wabei ní ában quei janügün lirájüñü ubou gürigia, según bougudi jabíti. Luágu méja ában dan, barü wamuti meja Cristu quei janügüni lirájüñü ubou, mítaranjaali guetó. ¹⁷ Le lubeiti lídaanbei ában lúma Cristu, ábanjali gürigia iséri, gumúja sun cátei le lánina binádu ligáburí, labágaridúña ában iséri ibágarí lúma Cristu.

¹⁸ Adüga lumúti Búngiu sun cátei le. Gáganiguatiwa meja lúma ladüga wafígoun, ába loúnajani Cristu lun lachúbuni wafígoun, gayára lámuga gamádagua wamá luma. Rúlumuti wadágimanu ligía woun lun waráandaragüdüniña sun gürígia lúma. ¹⁹ Le naríñagubei, láu loúnwen Cristu lídan wafílasun, arúfudati Búngiu ában üma woun lun gayára lan lagídarúniwa wadúnrun luágu wafígoun ligíbugiñe, gayára lámuga gamádagua wamá luma. Oúnaja lumútiwa lun waríñagubei le joun sun gürígia. ²⁰ Wayábiña lubeiti queisi wügüríña ja loúnajabaña Cristu, queisigubeirügü jamúga layúmuragun Búngiu guánarügü jun wádaangiñe. Ayúmuraguatiwa lubeiti jun lueigiñe loúbadina Cristu. aráandara jumá lúma Búngiu. ²¹ Madügúnti Cristu ni ában figóu, rúlumuti Búngiu sun lidúnrun wafígoun luágun Cristu lun láu lan lídan wamá ában lúma, lun wachülürün abágaridei ibágarí lánina ísuruni le labúseerubei Búngiu lun wabágaridun.

6

¹ Wagía, queisi ñadágimeintiña úara lúma Búngiu, ayúmuraguatiwa jun lun jarúfuduni láu lubuidun jigáburí luágu máma lan luágu ni cáta jerésibirei lareíni Búngiu jun. ² Laríñajare Búngiu tídan Lerérún. Nagáambubei bagúajan nun lídan nidáani lun fuleiseijabu nan joun gürígia, níderagubadibu lídan nuwéyuri lun nasálbarun gürígia. Chúlújali lidáani Búngiu lun fuleiseijabu lan joun gürígia, niján buri wéyu le luwéyuribeí Búngiu lun lasálbaruniña gürígia.

³ Áfaaguatiwa lun úaragua lan wagáburí lúma wapúrichijan, luei jamúga jeréderúniwa gürígia luei jagáambuniwa. Mabúseerúntiwa jamúga wanügün minébesei lun luwádigimari Búngiu láu wagáburí, ⁴ busénrügütiwa warúfuduni lídan sun cátei luágu esériwidutiña lan lun Búngiu wagía, láu luweirin wagúraasun lun wawánduni asúfuriruni, mégei, lúma lénreengúnga. ⁵ Beijamaadíwa, dáüjamáwa, íchajóuatiña gürígia lun jeíbaajaniwa, jéreti wawádigimari lun Búngiu dari lun wasánderun oúnwenbun lubúcha uágu. Reideijadiwa marúmugunga, áfaaga wagía ilamáü. ⁶ Arúfuda wamúti giñe luágu esériwidutiña lan lun Búngiu wagía láu larúman wabágarí, láu lisúbudin linárún Búngiu woun, láu wagúraasun lúma wareíni, láu warúfuduni lubáfu Sífiri Sándu le wádaanbei, láu wínsiñejabu le tímátimaati, ⁷ láu wáni ugánu le lánina inárúni, lúma láu lubáfu Búngiu wádan. Yúsu wamúti lárumatena lubuidun ibágarí, dándu lun wóudin jabárun wáganiñu quei lun waráramuniña dan le jayábin wabároun. ⁸ Níjein dan íbijatiwa inébesei, níjein dan anábawaguatiwa. Níjein dan adímurejóuati buídu wawágu, níjein dan adímurejóuati wuríbatí. Níjein dan, oúsera jamútiwa quei yéetiña, níjein dan quei wügüríña ja aríñagutiña inárúni. ⁹ Níjein dan, oúsera jamútiwa quei íbidiñewatiña, níjein dan quei subúdiwatiña buídu, níjein dan, agúrabañu wáña lan wóunwen, awánjagua wínwanlu, ígirati Búngiu lun wasúfurirun, lun wafúnrendeirun lidaangiñe, ¹⁰ moúnwentiwa lidaangiñe asúfuriruni ligía. Láu sun níjein lan cátei lun lírudaguagüdüniwa, níjein giñe ugúndani lúmagiñe Búngiu tídan wanígi. Láu sun gudéme wamá según ubóu, aríñagutiwa joun gürígia luágu irisini inárúnti le gayáraabei jadáriruni lídan Jesucristu, láu sun úa lan ni cáta wáma según jarítangun lánigu ubóu, íbija wamúti sun cátei lidaangiñe Cristu.

¹¹ Wadújeñu Coríntona, adímurejaadina jun láu furáangu, dará náaru nanígi jun le gumúti, le luweirin jínsiñe nun. ¹² Masásansiragúnti wínsiñejabu jun, láu sun afíñetina luágu saánsigua lan jínsiñejabu woun. ¹³ Ayúmuraguatina jun quei layúmuragun ában úguchili joun lirájúñü lun jínsiñejabu jumá woun le gumúti, queisi wínsiñejabu jun.

Aganoúati Búngiu wádan

¹⁴ Magámarida jumá gürígia ja maffíñetiña luágu Cristu, lugúndun janügüba ában íbágarí le múaraanti. Mamádaguati ísuruni lúma wuríbani, siñáti giñe gamádagua lan larúgounga lúma lubúriga. ¹⁵ Siñáti níjein lan úarani lídan Cristu lúma Máfia, siñáti giñe lúaradun ában afíñeti luágu Cristu lúma ában le maffíñeti. ¹⁶ Siñáti gadúnama jamá sándu tídan lúban Búngiu, áni lúban Búngiu le wínwanbei wagía, quei laríñagun Búngiu guánarügü.

Naganóuba jagánagua, eibuga áume jagánagua, ába Jabúngiute, jagíame nánigu.

¹⁷ Ligía giñe laríñagunbei Wabúreme Búngiu.

Furíjuma jagánaguagiñe ja maffíñebaña nuágu, díse jumá jaweí, líña Jabúreme.

Mádaragua jumá júngua lídoun le wíyebéi.

Ábame nerésibirunün,

¹⁸ ábame ában nan úguchili jun,

jugúyame nirájüñü, líña laríñagun Jabúreme, le Súnti Gabáfu.

7

¹ Ítara líña lubeiti, nidújeñu jínsiñetiña nun, niján buri dimúrei le líchugubei Búngiu woun. Ligía lúnti lubei wachúbuni sun luwúyeri iwíyeni wawárua, dándu luei wágubu quei tuei

wawáni. Áluaja wamá láu jarúma lan wémeri le gumúti lúma Búngiu, ladúga luweírín inébesei le wawágubei lun Búngiu.

Lasáansiragun jagáburi Coríntona

² ¡Rújuma ában ubáraü woun tidan janígi! Madügüngidiwa dáñu lun ni ában, maríbadagüdün wagía ni ában, mayéedagun. ³ Mára nariñaguñein le lun níchugun jidúnrun, lugúndun quei buga nariñaguni jun, tídaañadün nanígi, lídaañadiwa ában ínsiñejabúni le mébejati, lídan yebe íbágarí o lídan yebe ouweni. ⁴ Weírítí nafiñein lúma nugúndan jáu, labádinagua sun le nasúfurirubei, sandítina dügüdaguau, áni buin níña giñe láu ugúndani, jueígiñe.

⁵ Lúmagiñe meja wachúlürün Macedónioun, meméraagüngidiwa, darírügütiwa lénreengúnga lídan sun fulásu geyéguá wáu, geyéguati wuríbu wáu, weírítí wadíjeridun juágu. ⁶ Anjeinti Búngiu, le íchugubei gurásu joun ja magúraasunbaña, ába líchugun gurásu woun láu lachúlürün Títo, ⁷ áni mámarügü láu lachúlürün, lugúndun giñe gagúraasun lan juágu. Ariñagati woun luágu luweírín jabúseerun jaríjiniwa, abájüdagua ligía woun luágu írúni le juágubei luágu le asúseredubei lúma luágu luweírín jabúseerun lun jóúdin láu nerérun jun. Ábatima nagúndaarun láu líra.

⁸ Láu sun jíruga jumá tadúga gárada to nabürüjabun jun, maságüríjaantina luágu, guetó. Aságüríjatína meja furúmiñe láu nasúbudiruni luágu jíruga jumá tadúga gárada tugúya luágu murúsun dan. ⁹ Guetó gúndaatina, máma ladúga jírudagun, ladúga sáansiguagüda láni írúdaguni ligía jigáburi. Áfaga jumúti írúni ligía lídan ában igáburi le áubei lagúndaara Búngiu, itara líña lubeíti madügütiwa ni murúsun dáñu jun. ¹⁰ Lugúndun dan le wíchugun úma lun Búngiu lun layúsurrúni írúni le wawágubei ladúga luríban wagáburi lun lasáansiraguni wagáburi, barü lumútiwa lídoun asálbaruni le magúmchaditi, maríbaanti írúni ligía woun. Anjein wanúga írúni ligía queisi janügüni lirájüñü ubou, magáraragunga wagía lun Búngiu, lanügübadíwa lídoun ferídi lun sun dan. ¹¹ Awánda jumúti írúni queisi labúseeruni Búngiu, áni jaríja jumeíti le asúseredubei guetó lídaangiñe jawánduni írúni ligía! Tadúga gárada tugúya, ába jatátirun asáminara buídu cába lan jadúga láu wügüri le afígúnjerubei jagána. Arúfuda jumúti luágu magúndan jumá láu figou le ladügübei, áni gáñitün luágu busíganu le líchugubei jun, janúfudetün luei jamuga jabeichúniwa lueígiñe. Ába jabúseerun jaríjiniwa lun nasúbudiruni jínsiñejabu nun. Weírítí jabúseerun lun jadügüni le richábei, lun jabeichuni le adügübalin figou, adúga jumáali sun le lúnbei jadügüni lun jaráanseruni cátei le. Madúnrunjadün guetó. ¹² Dan lubeíti le nabürüjanbarun meja gárada tugúra jun, mámadügüya jamúga ladúga nasáminaruña lan sarágu luágu gürígia le adügübalin wuríbani, ni luágu le asúfurirubalin lueígiñe, nabürüjanbarun lun geféen juma ligíbugiñe Búngiu luágu luweírín jínsiñejabu woun. ¹³ Ligía ragúguaaíwa lubei woungua.

Lánwoun sun gurásu le barü wamálibei juágu, ouñwenbun wagúndan láu waríjini luágu gúnda lan Títo, íderagua jumáali sun jugúya lun lasándirun darángilaü. ¹⁴ Adímurejatína bugája buíti juágu lun Títo, áni gúnfuli jumúti nerérun juágu. Quei sun lan le aríñaga wamálibei jun, inárüni, itara líña giñe inárüni lan le waríñagubei lun Títo, luágu gunda wamá jáu. ¹⁵ Áni weírítimaati jínsiñe lun dan le larítagun luágu jadügüni sun jugúya le lamúriajabei júma, lúma luágu jerésibiruni láu ában inébesei lúma idíjeri luei jamúga jemégeiruba lan lídan jagúnfulirun láu lerérun. ¹⁶ Gúndaatina láu gayára lan nafiñerun juágu le gumúti.

8

Wíchugun joun gudémetiña

¹ Guetó, nidújeñu, buséntina nabájüdagun jun luágu lareíni Búngiu joun tilana sun liglísi buri to loubwaguboun Macedónia. ² Láu sun ában lan ouñwenbun ouchawaguni lun jafíñen lénreengúnga le jadárirubei, gúndaatiña buídu, áni láu sun gudéme jamá, rújaña lídan jíderawagún ja gudémebaña Jerusalén camá jamuga risitiña. ³ Geféentina luágu rújamaali lan sun le jayáraabei láu sun tarúman janígi, ru jagía sügü láu lé yebe jayáraabei. ⁴ Ayúmuraguatiña sarágu woun lun wígiruniña lun jíchuguni jafáran lídan jíderawagúniwa idújeñu lueígiñe Jesucrístu. ⁵ Adügatiña sügü láu lé yebe wagúrabubei jadügün, furúmiñe, ába jedéregagun jóungua le gumúti le gumúti le gumúti le gumúti, lárígiñe ába jedéregagun jóungua woun, queisi lugúndan Búngiu. ⁶ Weírítí jabúseerun jíchugun, darí lun wayúmuragun lun Títo lun lagíríbudun júmoun lun gayáraabei lan lagúmchaguagüdüni labúdajotün seínsu lé meja lagúmeserubei jídan. ⁷ Jugúya ubáraübei lídan sun cátei—lídan jafíñen, lídan jisúbudin luágu Lerérun Búngiu lúma jubáfu lun jarúfudajani furáangu joun ámu, lídan jabúseerun jeseríwidun lun Crístu, lúma lídan ínsiñejabuni woun—lúnti lubeíti giñe ubáraü jumá lídan ídejani le.

⁸ Mára nariñaguñein le jun quei ában gumádi, busénrügütina jasúbudiruni jabúseeruni ja jíbiri jídejan, lun gayáraabei lan giñe jarúfuduni jínsiñejabu láu jíchugun táu sun janígi quei jagía. ⁹ Jaritagua jumá luágu lareíni Wabúreme Jesucrístu woun. risiti bugája dan le síglu lan, ába

lagúdemedun láu liábin ubouágun ladüga línsiñejabu woun, lun gayáraabei lan wayábin lun warísidun lídaangiñe lugúdeme.

¹⁰ Luágu jáni fuleisei nariñagei narítangun jun luágu cátei le. Gumésétün buídu lídan irúmu le ástügürübei, mámarügü láu jatátirun abúdaja seínsu joun, adüga jumúti giñe táu sun janígi. ¹¹ Guetó lubeíti, ítara méme jumá darí jagúmuchuni abúdajani luágu, láu méme ugúndani lé meja juágubei lúmagiñe furúmiñeti, ichigeina según le júmáti. ¹² Lugúndun ánjein íchiga ában gürígia sun le liyáraati según le lúmabei, láu sun lugúndan, gúndaati Búngiu láu, áni resíbi lumúti le líchugubei gürígia ligía, mamúriajan lumúti Búngiu le úati jáma gürígia.

¹³ Máma lun jáfagun mégei ladüga jíderagun ámu, ¹⁴ le busénwabei, lun ñi lan úarani jídan. Guetó, níjein júma lun jabuínchagüdüni le jemégeirubei ámu, lídaanme ámu dan, níjeinbei jáma lun jabuínchagüdüni le jemégeirubei. Ítara lúba ñi lan úarani, ¹⁵ quei tariñagun Lerérun Búngiu. “Le gíbebei úma, mígiragunti lúma, le míbebei úma, memégeirunti lun.”

Tító jáma líbirigu

¹⁶ Teínqui numúti Búngiu luágu líchuguni ayúmajani méme le líchugubei nídoun tídoun lanígi Tító lun líderagunün. ¹⁷ Gúndaati Tító lúnya lídin aríjaün quei namúriajani lúma, áni affínetina luágu weiri lan labúseerun lúnya larjínün darí jamúga lun lídin láu láni lúngua mariñanguna áu ní cáta lun.

¹⁸ Úara lúma Tító, wouñajaña ában idújei le uágubei buídu lan jadímurejan tílana sun ligílisi, luágu lubuídun luwádigimari lun labúruchagun ugánu luágu Wasálbaragüle. ¹⁹ Áni mámarügü líra, anúdaja jamúti giñe tílana buri ligílisi idújei ligía lun ladügün weíyaasu wáma lun líderagun lídan loúndarún seínsu le. Wadügüñein wadágimanu le, le lánina ídejani, lun wíchugun ugúndani lun Búngiu, lun giñe warúfuduni luágu busén jamá affínetiña lun jíderaguniña jadújeñu ja gudémebaña. ²⁰ Waráanseruñein sun cátei lébei lun míchugun wamá lúgaaru lun ladímurejoún wuríba wawágu lueigiñe loúndarun seínsu le wadügübei. ²¹ Wáfaaguña lun wadügüni sun cátei láu arúmani, mámarügü ligíbugiñe Wabúreme, jagíbugiñe giñe gürígia.

²² Wouñajaña giñe ábanya jádaangiñe wadújeñu lúma Tító lúma le ában. Wügüri le, arúfuda láalíbei luweírin labúseerun lesériwidun lun Cristu woun lídan sarágu luwúyeri, guetótima láu oúnwenbun affíñeni le luágubei luágu jíchuguba lan sarágu seínsu láu sun jugúndan. ²³ Le álügúdajati libügürü Tító, aríñaga jumá lun luágu nouba lan, luágu luwádigimariña lan núma lun wesériwidun jun. Ánjaña álügúdaja jabügürü bíama idújeñu lueigiñe Jesucrístu ja lúmabaña, jariñagame joun luágu jóunajan lan tílana ligílisi buri, luágu jínúragüdüñein lan líri Cristu láu lubuídun jagáburí. ²⁴ Ítara líña lubeíti, resíbi jumáña láu ában ínsiñeni le tímátimaati lun gayáraabei lan jaríjini wügüriña jagía luágu inárüni lan lubuídun werérun juágu, áni lun giñe jasúbudirun sun jíbiri tílana buri ligílisi luágu ínsiñejabuni le juágubei jádaangiñe wügüriña jagía.

9

Loúndarún seínsu joun idújeñu ja gudémebaña

¹ Luágu loúndarún seínsu joun idújeñu lídan affíñeni, memégeirunwati lun nabürüjan jun, ² lugúndun subúdi náali lubuídun jugúndan lun jídejan. Súnwandan nariñagun joun loúbawaguna Macedónia láu ugúndani luágu jugúya lan Acáyana aráanseñu jíña lan lun jídejan lúmagiñe lídan irúmu le sügüjalíbei, áni jíbe-ágei Macedóniana ragújaña giñe dügüdaguáü láu jagáambun luágu luweírin jáfaagun luágu ídejani le. ³ Láu sun líra, nouñajaña idújeñu jun nubáragiñe lun jaráanseruni luáguti labúdajoún seínsu, lun mámabei lan iyéeni, buíti le nariñagubei juágu libügürü cátei le, lun abúdajoúali lan sun seínsu lubáragiñe nachülürün jumoun, ⁴ nüdündügü jañein jádaangiñe Macedóniana núma, jadárirarünme maráanserunga. Líchuguña jamúga líra busigan woun, júntima, lárigiñe rúwamaali lan sarágu waffíñen juágu. ⁵ Ligía narítangunbei namúriajan jáma idújeñu ja lun jóudin bisídaün nubáragiñe, lun giñe jíderagunün abuinchagüdei seínsu le uágubei jariñaga jóundarun. Ítara, aráanseñu lúba seínsu le jóundarubei lun jarúfuduni jareíni, máma quei ában cátei le lúnti wafósurunün luágu.

⁶ Jarítaga jumá luágu cátei le. Le loúguati lúbunagun, loúguabei giñe lalúbajan, le gíbeti lúbunagun, gíbebei giñe lalúbajan. ⁷ Cáda ában jádaangiñe, lúnti líchugun queisi ligáburí larítangun, máma láu magúndani ní ladüga aríñawagúla lan jun lun jíchugun, lugúndun jínsiñejabuti Búngiu lun le íchugubei láu ugúndani. ⁸ Gayáraati líchugun Búngiu sun luwúyeri abíniruni jun gíbe, lun ñi lan le jabúseerubei júma súnwandan lun jabágaridun, ñi ligíame giñe sarágu júma lun jídejan. ⁹ Tariñajare Lerérun Búngiu luágu gürígia le íchugubei sarágu.

Rújali sarágu joun gudémetiña, áni reídeiti cátei buíti le ladügübei lun sun dan.

¹⁰ Búngiu, le íchugubalin ílaü lun lábunún, ában lalúbajagüdüñ sarágu lídaangiñe lun gayára lan weígin buídu, líchuguba giñe jun lun gayáraabei lan jedéweejan sarágu joun gudémetiña

queísigubeirügü ílaü le ábunúbei. Ábame laweíradagüdüni Búngiu murúsun fuleísei le jadügübei joun, daríme lun jabjín oúnwenbun abíniruni lúmagíñe Búngiu queísi ában oúnwenbun alúbajani. ¹¹ Jugúya, jibjúbaba sarágu súnwandan lun gayáraabei lan jíchugun sarágu, áni dánme le jerésibiruni wadújeñu seínsu le lúnbei joúnajani joun wáma, weíribei jateíngiruni Búngiu. ¹² Lugúndun láu wíchuguni íderawaguni le joun wadújeñu, máma wíchiga rügüñein seínsu le jemégeirun joun, wadügüña gíñe lun jíchugun sarágu eteíngiruni lun Búngiu láu líra. ¹³ Jíchuguba uweíriguni lun Búngiu lugúndun arúfuda lumúti ídejani le joun luágu adüga jumáni le lubeíbei Crístu, jíchuguba gíñe uweíriguni lun Búngiu luágu íderawaguni le jíchugubei joun lúma joun súngebui. ¹⁴ Ábame jayúmuragun lun Búngiu juágu láu sarágu ínsíñejabuni jun luágu luweírín lareíni Búngiu le larúfudubei jídaangiñe. ¹⁵ ¡Teínqui wáña lun Búngiu, luágu rújali lan ában oúnwenbun cátei woun le síña wabei adárra dímuírei le buídúrügüti ubuidun lun wadímurejan luágu! Cátei ligía, Liraü.

10

Lubáfu Páblo queísi apóstolu

¹⁻² Aríñawagüati luágu gudémege nan dan le júma nan, ánjein lan dan le díse nan jueí, derégüda lan nouserun júma. Áu Páblo, ayúmuruagutina jun láu ában únabuni lúma ában areíni líbe le larúfudubei Crístu, lun mafósurun jubádina lan lun narúfuduni nubáfu láu nafáyeigüdüñun luágu wuríbati le jadügübei, dánme le nachülürün júmoun. Sáansi juméi ligáburí jarítangun wawágu, jugúya le aríñagubei luágu lun lan waríjin cába lan waságara lídaangiñe wesériwidun lun Crístu. Ánjein madügün jumá, aráansetina lun nagágibudagun júma. ³ Inárüni luágu uboúaguna wamá láu sun jadébilin gürígia uboúaguna, máma queísi wügüríña lánina uboú le wawúribuja luágu wuríbani. ⁴ Máma uboúaguna áruma to áuboun wawúribuja, larúmate Búngiu wayúsurboun lun tagünrinchagun érei. ⁵ Ítara líña lubeíti, láu lubáfu Búngiu güríngua wamúti sun arítangun le múaraanbei lúma linárün Búngiu, lúma sun cátei le abúseerúbei leréderuni lasúbudirúniwa Búngiu. Sun gíñe jasáminan gürígia uboúagu rúwamuti lábugiñoun lubáfu Crístu lun lúaraduba lan láu le lubeíbei. ⁶ Áni lárígiñe jíchaagun júngua le gumúti lábugiñoun lagúmadíjan Crístu, aráanseñu wáña lun wasúfuriragüdüniña ja magáambadigiñabafia lun.

⁷ Barú jumúti cátei quei larjíníwa bougudigiñe libíti. Aríñagatina jun luágu ánjein lan choúruga lubeí ában gürígia lúngua luágu lánigu lan Crístu, lúnti gíñe lasúbudiruni luágu ítara méme líña lan lánigu wamá gíñe Crístu. ⁸ Fágua jarítangun luágu neredun murúsun lueí le lubúdubu luágu nubáfu queísi láni Crístu apóstolu, úabei nibúsigari nan luágu líra, lugúndun Búngiu guánarú rúlaali ubáfu le nun lun nawáanseragüdüñun lídan cátei lánina Búngiu, máma lun nagünrinchaguni jaffíñe, queísi jadügüni arúfudajatiña jagánagua guetó. ⁹ Mabúseerúntina lun jarítangun luágu náluguña lan nebélaagüdüñ anúfudei jídon táu nigáradan. ¹⁰ Aríñagatiña náganíñu luágu abúrúja nánun gárada queísi ában gürígia láuti sarágu ubáfu, áni derégüdati nege nerérun jun tídan, dan le júma nan, débilitíná nege, áni múnsíñegu lán nege ligáburí nadímurejan. ¹¹ Furúmieguarügü le aríñagubalin cátei le, lúnti gíñe lasúbudiruni luágu ítara lan quei nubeí láu dímuírei díse jueí, ítara núba lan gíñe dánme le júma nan.

¹² Míchaaguntiwa woúngua jámoun ja adímurejabaña buídu jawoúgua, mítaraantiwa quei jagía. Jagía, adügatiña ában libídioniga áu láu jamúsuraagun joúngua láu guánarügü jamúsuraagüle lúma láu jíchaagun joúngua jámagua. ¹³ Wagía, mapántajaanbadiwa luágu wawádigimaridun lun Búngiu lídan ában fulásu le ñilumuti míchugun lan Búngiu úma woun lun wesériwidun lun ñi, queísi jadügüni arúfudajatiña jagánagua guetó. Búngiu arúfudubalin lébeja fulásu le lúnbei wawádigimarini lun, áni ligía ánjarubei lun wachülürün júmoun ubúrugin Corínto. ¹⁴ Ligía mídin wabei sügü láu le labúseerubei Búngiu wadüga lídan le wáfaagun lun wíderagunün, ladüga wagía anügübalin ugánu luágu Crístu jun furúmiñe. ¹⁵ Mapántajaantiwa láu wadágimanu le jadügübei ámu, camá jamuga wadüga. Agúrubarügütiwa lun quei lan lagánwoundun jaffíñe, gayáraabei lan wawádigimaritima jagánagua, súnwandan quei lugúndan Búngiu. ¹⁶ Lárígiñeme, jarítaguatiwa wadíseduntima lun wapúrichijani ugánu lánina asálbaruni lídan buri fulásu le díseti jueí, le ñi lumuti magáambungiña lan luágu Crístu, lueí wapántajan luágu wadágimanu le jadügübei ámu, camá jamuga wadüga.

¹⁷ Le busénti ladímurejan luágu uweíriguni, ladímureja luágu luweírigun Crístu, máma luágu luweírigun guánarú. ¹⁸ Lugúndun gürígia le buídubei, máma le adímurejabei buídu luoúgua, le uágubei buídu lan ladímurejan Wabúreme Crístu, ligía buídubei.

11

Páblo jáma yéetiña ja aríñagubaña luágu apóstolugu jamá

¹ ¡Buséntina jamúga lun jawánduni libídiouniga náu murúsun! Awánda jumá, ² lugúndun eméendütina jáu láu ában eméendüni le lúmagiñeti Crístu, lueí jamuga jígiruni Crístu. Áu asúbudiragüdúbalin Crístu jun, ába júaradun lúma, áni le nabúseerúbei, lun gayáraabei lan nedéregerunün lun quei ában irájü jarúmatu to amárieidutu lúma ábanrügü wügüri. ³ Ítara quei layéedunun Máfia Éva, janúfudetina lueí giñe jígiraguagüdün júngua lun jeyeedún lídan jarítangun, lueí jesériwidun lúnrügü Crístu táu sun tarúman janígi. ⁴ Nariñagubalin le, ladúga resíbi jumáaña ja ñúbintiña adímureja iyéeni jun luágu Crístu, áni bulíeiguatün lueí cátei inárúnti le warúfudajabei jun. Resíbitün giñe ában espíritu láu ugúndani ámu lueí Sífiri Sándu le resíbi jumáalíbei láu warúfudajan jun, resíbitün giñe ában ugánu lánina asálbaruni jámagiñe le ámu lueí ugánu lánina asálbaruni le agáamba jumáalíbei wámagiñe. ⁵ ¡Afíñetina luágu múnabun nan sügü jáu súper-apóstolugu ja jafálarubaña! ⁶ Fágua íbídiouguati láu ligáburi nadímurejan, mabídiounigati láu nisúbudin, áni arúfuda wamáali le jun súnwandan lídan sun le adúga wamáalíbei.

⁷ ¿Ódi wuríbatí nadúga napúrichijani ugánu lánina asálbaruni jun magúburajanga áu ni cáta, únabudaguagüda núngua ítara lun niñúragunün lídaangiñe binádu jigáburi? ⁸ Barútina seínsu jámagiñe tlána ámu buri ligílisi láu nerésibiruni le jafáyeirubei nun, lun nayúsaruni esériwida jun magúburajanga naün. ⁹ Áni dan lé meja níjein lan nemégeirun dan le júma nubeí, merédetina quei ijürügu lun ni ában, idújeñu ja ñúbinbaña Macedóniagiñe, jagía íchugubalin le nemégeirubei nun. Ítara líña náfaagun lun mámadadina lan ijürügu jun lídan ni cáta, áni ítara méme lúba nadúga. ¹⁰ Ítara quei choúru náni luágu subúdi náni linárün Crístu, ítara líña giñe nasúbudiruni luágu manügúbadina lan seínsu lúmagiñe ni ában lídan sun Acáya, lueí jamuga lagídarúniwa lébuna ugúndani le nuágubei, lun gayára lan nesériwidun jun magúburajanga. ¹¹ ¿Cásan uágu nadímureja ítara? ¿Ladúga funásan jimísiñe nun? Subúdi luweírín jínsiñe nun lun Búngiu.

¹² Nadúga mémebei le nadügúbei lun míchugun nan lúgaaru joun arúfudajatiña jagía ja áluajabaña lun gayáraabei lan jariñagun luágu ítara méme líña lan jesériwidun jun queísi wagía. ¹³ Máma Crístu oúnajabaliña yéetiña jagía jagánaguouün láu sun jafámurun camá lánigu Crístu apóstolu jagía. ¹⁴ Áni máma cátei terénchati le, lugúndun Máfia guánarügü arúfudaguati lúngua quei ánjeli le íchugubalin larúgounga, ¹⁵ ligía giñeti jafámurubei ja esériwidubaña lun queísi gürígia ja adügútiña buíti. Wel, lachúlürüba wéyu lun jerésibiruni le jadúnabei luágu wuríbani le jadügúbei.

Lasúfurirun Páblo luágu lesériwidun lun Crístu queísi apóstolu

¹⁶ Nariñaguñaya jun. Úa la ni ában arítaguti luágu ladúga lan lülü lan náu nadímurejanbei jun ítara, ánjein jarítagua jubálin ítara, ígira jumána lun nadímurejan jun quei ában lülü táu, lun giñe gayára lan napántagan murúsun. ¹⁷ Dan le nadímurejan buíti nuóuga, madímurejaantina láu ában únabuni quei ligáburi ladímurejan Crístu, nadímurejan quei jadímurejan íbídiouguatiña áu. ¹⁸ Queísi japántajan arúfudajatiña jagánagua láu buri cátei le lánina ubou le, napántajaba giñe. ¹⁹ ¡Quei lanárimebei lichú jáu, awánda jumútiña lülü táu láu ugúndani! ²⁰ Lugúndun awánda jumútiña ja afósurubalün lun jesériwidun joun, jáma giñe ja aságarubalin le júmati, ja anügúbalün jánime, ja ouserubalün quei ni cáta, ja agáyuajabaña jigíbuagun. ²¹ Láu sun nibúsigari nan lun nariñaguni, ¡weírítí buga wedébilin lun wadügüni cátei líra!

Ánjeinti le uágubei gayára lan janáangun joúngua, gayáraati giñe nanáangun núngua luágu (nadímurejaña méme queísi ában lülü táu). ²² ¿Jarásan Hebréona jagía? Áu sun. ¿Linásiñuna Israél jagía? Áu sun. ¿Linébaanfaangu Abrahám jagía? Linébaanfan giñe áu. ²³ ¿Esériwidutiña lun Crístu jagía? Sügútimaatina jáu láu sun nadímurejaña lan queísi ában lülü táu dan le nariñaguni. Nadágimeinjadina sügü jáu, beíwaadina sügü jáu, dátúwaadina sügü jáu, sarágujali weíyaasu yaráfa nan lun nouñwen. ²⁴ Seíngüjali weíyaasu jabeíchunina juríu láu darándi-néfu beíti. ²⁵ Úrúwa weíyaasu jíchaagun Rómána wéwe nuágu, ában weíyaasu jachúrangan juríu dübü nuágu. Úrúwa weíyaasu tabúluchun ugúnein to ídaanboun náfayaja náu, ában weíyaasu sügútiña ában áriebu lúma ában wéyu anágü baránaja lárígiñe tabúluchun ugúnein náu. ²⁶ Aweíyasujaadina sarágu luágu luwádigimari Wabúreme, áni luágu buri weíyaasu ligía daríguaadina núngua lídan pelíguru dúnarugu, jádan jíwerutiña, jádan nupáisanu, lúma jádan teréncha. Daríguaadina núngua lídan pelíguru ubúrugu, áraabu, lúma baránaja, lúma lídan pelíguru jádan gürígia aríñagutiña luágu idújeñu jáma lueígiñe Jesucrístu, le jayéeni. ²⁷ Deréti nuwádigimaridun láu sarágu lénreengúnga, reídeíjadina marúmugunga sarágu weíyaasu, súfuríjadina ílámaü lúma mágürabu, ayúnaraadina gíbe, súfuríjadina lídíliga lúma tilóugua anáanguní.

²⁸ Bougüdi lueí buri cátei le lúma buri ámu cátei, ságü wéyu nasándiruni líjürü nidíjeri jawágu tlána sun ligílisi. ²⁹ Ánjein débili lubeí ában gürígia, sandítina camá jamuga áu

débilibe. Ánjein áburuja ában güriáa lídoun figou, weíríti nigárigu luágu. ³⁰ Ánjein lúnti lubei napántajan lun gayáraabei lan jerésibirunina queisi apóstolu, napántajaba láu buri cátei le, le arúfudubalin nidébilin. ³¹ Búngiu, le Lubúngiute áni Lúguchi Wabúreme Jesucrístu, le únbei lúnti lan líchugúniwa uweíríguni lun sun dan, subúdi lumúti luágu inárúni lan naríñagubei. ³² Dán meja le ubúru gu nubei Damásco, ába líchugun gumádimati le esériwidubei lun urúei Aréas oúnigiritiña luágu buri lubéneri fulásu ligía lun janúgúniwa adáúra. ³³ Ába jaráriragúndúniwa numádagu lídan ában faníñe lidaangiñe ában funédere láni lubárierun ubúru gu, ítara líña neséfurun jájaburugugiñe náganíñu.

12

Labájüdagun Páblo luágu buri cátei le larúfudubei Jesucrístu lun

¹ Magáñeirunti güriáa ni cáta láu ladímurejan buídu luouguá. Láu sun líra, nabájüdagua jun guetó luágu buri cátei le meja larúfudubei Jesúsú nun. ² Catoúrúsu írúmu guetó lueiígñe nanúgúniwa lídoun lúrwán siélu, áu le affíñebei luágu Crístu. Ibidiñeti nun ánjein láu sun lubei núgubu nídin, lúmoun máma lan láu, Búngiu asúbudirubalin. ³ Subúdi numúti luágu barúwa nan lídoun lúrwán siélu, le méme gíríbei paraíso, íbidiñeti nun ánjein láu sun lubei núgubu o máma lan láu sun núgubu, Búngiu rügúñein asúbudirei. ⁴ Ñi siélu, arúfudati Búngiu cátei nun le buri uágubei siñá lan nadímurejan ni ca un ladúga arámudaguati buri cátei ligía luei jasúbudin güriáa. ⁵ Gayáraati jamúga napántajan luágu naríjini buri cátei líra, láu sun líra, siñáti napántajan nuouguá, nadímurejanrügü luágu luweírín mabáfu nan nurúmawagua. ⁶ Láu sun ánjana lan jamúga busén nadímurejan buídu nuouguá, máma jamúga libídiouniga áu líra, lugúndun inárúni lan jamúga le naríñagubei luágu le asúseredubei nun. Madúgub nubei lun úa lan ni ában anúgútina weíri sùgü láu laríjinina o sùgü lan láu le lagáambubei naríñagan.

⁷ Buídu buríti bugája cátei le buri larúfudubei Búngiu nun siélu darí jamúga lun gayára lan napántajan luágu. Lun mámabei lan lúba, ába líchugun ában sándi nuágu camá jamuga ában jíyu charúñu nuágu, liábín quei ában lumégen Máfia lun lasúfuriragúndúniwa. ⁸ Úrúwaali weíyaasu namúriajan lúma Nabúreme Crístu lun lagídaruni sándi líga nuei, ⁹ laríñaga Nabúreme nun. “Anájein búma láu nínsiñejabu, áni buídurügüti líra lun bawánduni sun asúfuriruni, buítimaati laríjín nubáfu jawágu güriáa dan le débili jamá.” Gúndaatina lubeíti láu nidébilin, lun larúfuduni Crístu lubáfu nuágu. ¹⁰ Ligía nagúndaarúnbei láu débili, anabúni, mégei, eíbaajóuni, lúma buri lénrengúnga le nasúfurirubei luágu nesériwidun luágu Crístu, lugúndun dántima le débili nan, weírítimaabei nasándiruni lubáfu Crístu nuágu.

Lidjéeri Páblo jawágu tílana ligíli Coríntona

¹¹ Ábanjadina lúlu táu láu nadímurejan buíti nuouguá, áni jugúya adúgagúdübalin nun, lugúndun jugúya yebe lúnbei jadímurejan buídu nuágu, máma áu. Múnabuntina sùgü jáu súper-apóstolugu ja jafálarubaña, lan sun ni cáta nan. ¹² Lídan wadágimanu le nadúgübei láu sarágu gurásu jagánagua, arúfudúati láu seíni lúma miláguuru weíríti le nadúgübei luágu ában lan apóstolu tímatimaati áu. ¹³ Mouserun numútún únabu jawei tílana tíbiri ligíli, ánjein gubeírügü láu lubei meréde nan quei ában íjürügu jun. ¡Ferúduna jumána luágu líra!

¹⁴ Guetó aráanseedina lun nídin bisidaún lúrwán weíyaasu, áni mámabadina ában íjürügu jun. Máma náluguñein le júmabei, jugúya nálugubei lun jedéregarun júngua le gumúti lun Crístu. Ítara jíña nun queisi isáanigu, áni agúbüriгу lúnbaña jóundaran seínsu jabá jasaanigu, máma isáanigu jabá agúbüriгу. ¹⁵ Nagástarubei le númabei láu ugúndani juágu, daríme lun níchaagun núngua le gumúti luágu jufúleisein lun gayáraabei lan jeibugun buídu lúma Crístu, láu sun genége láni luágu dántima lan le jínsiñe jumá nun, mínsiñetimaatina jun.

¹⁶ Añájein, láu sun subúdi jamáni luágu meréde nan quei ában íjürügu jun, aríñagatiña luágu barú nan seínsu júmagiñe lídan ámu luwúyeri láu íbíbuni. ¹⁷ ¿Ayéda numútún funági láu ában jádaangiñe güriáa ja nouñajabaña jun lun lanúgüni seínsu júmagiñe nubá? ¹⁸ Amúriajatina lúma Títo lun lídin bisidaún, oúnaja áu ában idújei lúma. ¿Yéegua lumútún funági Títo? ¿Ma ában láu wóuserun wagía biángubei, áni ában méme Sífiri Sándu abúgurubaliwa?

¹⁹ Fágua jaritaguatún luágu weséfuraguña lan woungua jigibugiñe, máma líña. Lubáragiñe líra, wadímurejaña ligíbugiñe Búngiu queisi lánigu Crístu. Sun le aríñaga wamáalibei, waríñaguñein lúnrügü jawáanserun lídan jeibugun lúma Búngiu, nidújeñu jínsiñetiña nun. ²⁰ Nidjéritina luei dan lánme nídin aríjaún, fágua madárirun nubádún agáburida queisi nabúseerun jamúga nadárirunún, ábame magúndaanbadún lan láu ébechuni le lúnbei níchuguni juágu. Nidjéritina luei nadárirunún ageíndagua, láu gimúgaü, lúma igáñi tídan janígi, láu jáfaagun lun jawáanserun láu júnabudagúndúniña jidújeñu lueiígñe Jesucrístu, láu marásualugu, agúseragúdüña jidújeñu, láu pántaü, lúma lídan chagáguau. ²¹ Nidjéritina luei lídan lánme nídyna bisidaún, lanúgagúndúniwa Nubúngiute busíganu jáu, luei gíñe nayájun jawágu sarágu

jídaangiñe ja affigounjañabaña lúmagiñe binárú áni mígirun jamágili iwíyei, salúfuri, lúma buri ámu luwúyeri wuríbani.

13

Ewéridjani lúma lagúmujóin buri mábugai

¹ Nijánme lürüwan weíyaasu nidin bisídaün. Dánme le nachülürün júmoun, lagúseragüdúwaba cáda ában le gadúnrunti ánjein añájein lubei biáma o ürüwa geféentiña luágu lidúnrun. ² Luágu meja libíaman nuweíyasun júmoun, wéridi numútiña meja ja adáagubaña wuríbani lun jasáansiraguni jagáburi. Láu sun dise nan juei guetó, naríñaguñaya joun sun ja asígirubaña adáagua wuríbani, luágu dánme lan nidin bisídaün lürüwan weíyaasu, nasúfuriragüdúbaña lan láu ában érei weíriti. ³ Narúfudubeiti jun luágu adímureja lan Crístu nídaangiñe. Áni medébilinti Crístu lídan ligáburi louserunün, arúfudarügü lumúti luweírín lubáfu jagánagua. ⁴ Inárüni luágu jilá lan luágu gurúwa queísi débiliti, ába labágaridun láu lubáfu Búngiu. Débilitiwa giñe queísi ligía dán meja le laganounbei ya uboúagu, áni quei sará lan Crístu lídaangiñe oúweni láu sun lubáfu Búngiu luágu, wachülürüba júmoun láu sun lubáfu Búngiu wawágu ladúga lídaañadiwa lan ában lúma Crístu.

⁵ Jouchagua jumá júngua lun jaríjini ánjein lánigu jubei Crístu le tímatisaati, jouchagua jumá júngua, mouchagua jumána. ¿Ibidiñeti jun luágu níjein lan Crístu jídan ánjein affiñe jubei le tímatisaati luágu? ⁶ Agúrabatina jasúbudiruni luágu affiñe wamá luágu Crístu le tímatisaati, áni níjein lan agánawa wádan láu sun lubáfu, ⁷ ladúga mabúseerun wamá warúfuduni wabáfu quei apóstolugu láu wasúfuriragüdünün luágu luríban jigáburi. Busénrügütiwa lun buídu lan jeibugun lúma Búngiu láu sun jamúga ígirúa wamá marúfunduga wabáfu quei apóstolugu. ⁸ Dan rügüñein múaran lan lagáburidun gürígia lúma linárün Búngiu, labúseerúa larúfuduniwa nubáfu queísi apóstolu lun nasúfuriragüdüni gürígia luágu lifigoun, dan le buídu lan jóudin lúma Búngiu, mabúseerúnwati narúfuduni nubáfu láu abeíchuni. ⁹ Gúndaatina lun naganoun quei mabáfuti ánjein buídu lubei jigáburi, áni wayúmuraguamémeba lun jiábin lun jabuídurun le gumúti. ¹⁰ Nabürüjañoun gárada to jun lubáragiñe nidin aríjaün, lun gayáraabei lan jasáansiruni jigáburi lubáragiñe nachülürün júmoun, lun memégeirúniwa lan narúfuduni nubáfu juágu quei apóstolu láu nasúfuriragüdünün. Lugúndun rulumuti Búngiu ubáfu nun queísi apóstolu lun nawáanseragüdünün lídan jeibugun lúma, máma lun neréderunün luei.

¹¹ Guetóti, nidújeñu, buídulá lídin jun. Áluga jumá lun jabuídurun le gumúti lídan jigáburi, ragújuma dügúdaguaú, abágarida jumá lídan úarani lúma darángilaú. Ítara lúba júmabei lan Búngiu láu lidárangilan lúma línsiñejabu. ¹² Chúgua jumá júngua lídan líri Wabúreme lun jarúfuduni luágu lídaañadiwa lan ában wámagua. ¹³ Mábuga jáña sun wadújeñu lídan affiñeni jun.

¹⁴ Resíbi jumei labíniragüle Jesúsu, lúma línsiñejabu Búngiu, sandí jumeíme Sífiri Sándu júmagua. Ítaralá.

LIGÁRADAN PÁBLO JOUN GALÁCIANA

Labürjjan Páblo joun tilana liglisi buri to Galáciaboun

¹ Anája áu Páblo, le láni Jesucristu apóstolu. Mâma gürigia anuadirubalina lun apóstolu nan, mâma giñe gürigia oúnajabalina apürichija luágu, Jesucristu guánarügü luma Wáguchi Búngiu le ásaaragüdúbalin lidaangiñe oúweni, jagía oúnajabalina quei apóstolu. ² Áu jáma sun wadújeñu lueigiñe Jesucristu ja nómabaña ya, wabürüjañoun gárada to jun, jugúya le tilana sun liglisi to Galáciaboun. ³ Binlaün Wáguchi Búngiu luma Wabúreme Jesucristu, ibíja jumá giñe darángilau jámagiñe. ⁴ Rúlumuti Jesúsu libágari wawágu lun lachúbuni wafígoun, gayára lámuga wasálbaran lidaangiñe lubáfu wuríbani le lánina ubou le, queisi labúseeruni Búngiu. ⁵ ¡Uweiriguni lun Búngiu lun súnwandan! Ítaralá.

Ában rügüñein luwúyeri ligáburi wasálbaran

⁶ ¡Weiriti nanigi láu lufúresen jígiruni Búngiu le agúarubei jun lun lánigu jumá luágu le ladügubei Cristu juágu, láu luweirin línsiñejabu! Furéseti jasáansiruni jafiñerun afálara ámu arúfudajani lún nege jadáriruni jasálbaran lidaangiñe, ⁷ iyéeni arúfudajani ligía. Chúlújaña wügüriña jagánuoún, ja buséntiña jañáwurijani jaritagun lun jafálarun ában úma le marichati—ámu luei jafiñerunrügü luágu Jesucristu lun jasálbaran. ⁸ Wel, furúmiegarügü gürigia le ñúbinbei adímureja jun luágu ámu luwúyeri asálbaruni luei le arúfudaja wamáalibei jun, cáteiñein lan gürigia ligía, ¡reideilá lábugiñe líñaragun Búngiu lun sun dan, áu yebe, ában yebe ánjeli siélugiñe! ⁹ Ariñaga náali meja áni nariñagayaali guetó. Ánjein ñúbin ában gürigia arúfudaja ámu luwúyeri ligáburi asálbaruni lidaangiñe figou jun luei le resibi jumáalibei, ¡reideilá lábugiñe líñaragun Búngiu!

¹⁰ Dan le nariñaguni le, ¿nálugüña neréderun buidu jagíbugiñe gürigia, ódi neréderun buidu ligíbugiñe Búngiu? ¿Buséntina funági neréderun buidu jagíbugiñe gürigia? Lun jamúga ligía lan nabúseerúbei, mámaadina jamúga ában eseriwiduti lun Cristu.

Ligáburi lachüllürün Páblo lun ábanbei lan láni Jesúsu apóstolu

¹¹ Buséntina jasúbudiruni, nidújeñu, luágu ugánu lan le luáguti asálbaruni le uágubei nadímureja, mâma jádaangiñe gürigia liábin, ¹² mâma lúmagiñe ni ában gürigia nibjei, mâma giñe larúfudajan ni ában gürigia nun, Jesucristu guánarügü asúbudiragüdúbalin nun.

¹³ Agáamba jumáali ida líña lán meja nigáburi dán meja le gúnfuligidina luma Búngiu láu luwúyeri jagúnfulirun juríu, subúdi jumáali ida líña lán meja lanárime neíbaajaniña tilana liligilisin Búngiu, áfaagua áu lun nagúmuchaguagüdüniña. ¹⁴ Lídan ligáburi jagúnfulirun juríu luma Búngiu, furésetina meja sügü jáu sarágu jádaangiñe nupáisanun ja madíseguati jagüríajouñ numa, ladúga derégüdatimáatina meja lídan nagúnfulirun láu jagáburi binádu nagúbüriugu. ¹⁵ Ánjeinti Búngiu, anuádira láadina méja lubarágiñe nagüríajouñ lun neseriwidun lun, ába lagúarun nun luágu luweirin línsiñejabu lun lanibadina lan. ¹⁶ Lídan lidáni, ligía lugúndaanbei Búngiu lun lasúbudiragüdüni Liraú nun lun gayáraabei lan napürichijani lubúidun ugánu joun ja mámbabaña juríu luágu ligía lan Wasálbaragülebei. Lárigiñe nasúbudiruni Jesucristu, midintina álügüdjaja ni ca úma, ¹⁷ midin áu Jerusalén aríjaña ja apóstolubaña nubáragiñe, lubarágiñe líra, ába nídin furése louábawagun Arábia. Lárigiñe, ábaya nagíribudun ubúrugun Damáscu.

¹⁸ Darí úruwa írúmu lárigiñe, ligía nídin Jerusalén, ligiati nasúbudiruni Pédro, ába neréderagun queínsi wéyu luma. ¹⁹ Maríjintina ámu jádaangiñe apóstolugu lueidügüya Jacóbo, le lamúlen Wabúreme Jesúsu. ²⁰ Ninárün jáu ligíbugiñe Búngiu luágu inárüni lan le nabürüjabei jun.

²¹ Lárigiñe líra, ába nídin louábawagun Síria luma Cilícia. ²² Ja wadújeñu lueigiñe Cristu ja tídaanbaña liligilisin Cristu to louábawaguboun Judéa, maríjin jamágidiná meja lídan dan ligía, ²³ agáambarügütiña lariñawagún. “Wügüri lé meja eíbaajabaliwa, lapürichijañein ugánu le lánina afíñeni luágu Cristu queisi Wasálbaragüle guetó, áni ligía lé meja buséñbei lagúnrinchaguni wafíñen luágu Cristu.” ²⁴ Ába jíchugun uweiriguni lun Búngiu luágu lasáansiraguni nigáburi itara.

Resibi jamúti jíbiri apóstolugu Páblo

2

¹ Catoúrusu írúmu lárigiñe, ábaya nídin Jerusalén úara luma Bernabé, barü numuti giñe Títo númagua. ² Nídinbei ñi ladúga arúfuda láali lan Búngiu nun luágu lúnti lan nídin. Ñi Jerusalén, ába nadámuridagun jáma ábutigu afíñetiña, ába nabájüdaguni joun ida líña lan narúfudajan

joun ja mámabaña juríu luágu wasálbarun, nadügünbalin líra lun gayára lan jánjarun lun le narífudajabei, luei leréderun le adúga náalibeí lúma le nadügübeí quei ni cáta. ³ Resíbi jamúti, áni ni Títo, le nouábabei, mafósurun jamúti lun lerésibirun circuncisión, láu sun máma lan juríu. ⁴ Inárüni luágu añájein lan eyéejatiña luágu idújeñu jamá lueígiñe Jesucrístu, ádaragutiña jóungua wagánaquouñ arámudaguarügü, busentiña lun líchugúniwa gumádi luágu lúnti lan lerésibiruni Títo circuncisión ánjein busén lubei lun láni lan Búngiu. Belútiña yéetiña jagía quei aríajatiña lun jarjini ída líña lan wagáburi bougudi luei lílúrudun Moisés lídan wóundaragun lúma Jesucrístu, busentiña jamúga lúnya wayábin lun idámunime lun lírudu ligía. ⁵ Mígiraguagüdüntiwa wóungua joun ladúga busén wamá lun ñi méme lan inárüni le lánina ugánu luáguti asálbaruni júma, jugúya le mámabei juríu, meméterunga ámu buri cátei lánwoun le lúnbei jadügüni lun jasálbarun lueidügüya lun jafíñerun luágu Jesucrístu.

⁶ Ja asúbudirúabaña queísi ábutigu—láu sun, mebérese nan láu cátañáñanu lan ladúga magúseragüdünti Búngiu luágu cátei le genégerügüti—míchugutiña ábutigu jagía ni ában iséri luwúyeri arífudajani nun lun nichuguni jun lánwoun le napúrichijabei. ⁷ Lubáragiñe líra, ábarúga jasúbudiruni luágu Búngiu lan íchugubalin wadágimanu le lánina lapúrichijouñ ugánu luáguti asálbaruni joun ja mámabaña juríu nun, ítara quei buga líchuguni wadágimanu lun Pédro lun lapúrichijani ugánu méme ligía joun juríu. ⁸ Aríja jamáli luágu le méme lan Búngiu le ñadágimeinbei lídaangiñe Pédro quei apóstolu jádan juríu, ligía méme lan giñe ñadágimeinbei nídaangiñe quei apóstolu jádan ja mámabaña juríu.

⁹ Queísi subúdi jamáni Jacóbo, Pédro lúma Juan, ja anügübaña quei weírigutimaatiña, luágu Búngiu lan fuleiseibalina lun líchuguni ubáfu le nun, ába jíchuguni jájabu woun, áu lúma Bernabé, quei jánigu lídan luwádigmari Crístu, luágu giñe gúnda jamá lun wóundin ñadágimein lídan jageira ja mámabaña juríu, sun añája lan jagía ñadágimein lídan jageira juríu. ¹⁰ Amúriajarügütiña wáma lun waríttagun jawágu gudémetiña, áni nijánti cátei le nouchubei nadügün láu sarágu gouñigi.

Ladeñjan Páblo lun Pédro ubúruu Antioquía

¹¹ Dan le lídinbei Pédro ubúruu Antioquía, ába nadeñjan lun ligíbuagun, lugúndun mabuídun lan le ladügübeí. ¹² Furúmiñe meja, jóuti meja jáma afíñetiña luágu Crístu ja mámabaña juríu (ja mebéresenbaña láu circuncisión lúma buri ámu gumádi lídan lílúrudun Moisés). Ánjeinti lárigiñe jachúlürün gürígia loúnajan Jacóbo, ligía lagúmeserun Pédro adíseda jawei ja mámabaña juríu, ába meíginjali lan jáma ladúga lanúfude luei le gayáraabei jaríñagun ja afíñebaña luágu lúnti lan jerésibiruni wügüriña circuncisión lun jasálbarun, lun giñe meigin jamá juríu lídan ában jáma ja mámabaña juríu. ¹³ Játi jíbiri juríu ja afíñebaña luágu Crístu, ába júaradun lúma Pédro lídan cátei mabuídun le ladügübeí, ába giñe lúaradun Bernabé jáma lídan cátei ligía. ¹⁴ Dan le naríjinbei luágu meibugun jamá úara lúma inárüni le larífudajabei ugánu luáguti asálbaruni (luágu man lan asálbaruni ni cátei lúma lílúrudun Moisés), ába naríñagun lun Pédro ligíbugiñe sun adamurini. “Amürü le juríu, berédera abágarida quei ja mámabaña juríu, mabágariduntibu quei juríu. ¿Ída líñáti babúseerünbei bafósuruniña ja mámabaña juríu lun jabágaridun quei juríu?”

Sálbawatiña juríu, queísigubeirügü sun gürígia, luágurügü jafíñen luágu Jesucrístu

¹⁵ Ába nasígirun aríñaga joun.

—Juríu wagía lúmagiñe wagúriajouñ, aríñagatiwa luágu mafígion wamá, luágu mítaran wamá quei ja mámabaña juríu ja agúriajoubaña bougudi luei lílúrudun Búngiu. ¹⁶ Láu sun líra, subúdi wamúti luágu úabei lan ni ában eréderuti richágu ligíbugiñe Búngiu luágu ladügüni le lubeibeí lílúrudun Moisés, láurügübeí lafíñerun luágu Jesucrístu lerédera richágu ligíbugiñe Búngiu. Ligía giñe lébubei wafíñerun luágu Jesucrístu, wagía le juríubei, lun gayáraabei lan weréderun richágu ligíbugiñe Búngiu lídaangiñe afíñeni le, máma lídaangiñe wadügüni le lubeibeí lílúrudun Moisés, lugúndun úabei ni ában eréderuti richágu ligíbugiñe Búngiu lueígiñe ladügüni le lubeibeí lílúrudun Moisés.

¹⁷ Ítara líña lubeíti, quei wáluajan weréderun richágu ligíbugiñe Búngiu lídaangiñerügü Jesucrístu, ába waríjin luágu gafígion méme wamá queísi ja mámabaña juríu ladúga wabágariduña lan giñe guetó bougudi luei lílúrudun Moisés, ¿gayáraati waríñagun lueígiñe líra luágu Crístu lan gafígiongüdübaliwa? ¿Ni cátei líbe líral? ¹⁸ Lubáragiñe líra, lun jamúga wagíribudun lun weménigidun luágu wagúnfulurun lúma lílúrudun Moisés lun wasálbarun lárigiñe weménigidun luágurügü wafíñerun luágu Crístu, warífuduñein luágu wagúnfulurun wamá lúma linárün laníchigu lúrudu ligía, áni gafígiontiwa. ¹⁹ Áu, queísigubeirügü jíláadina lan lun lílúrudun Moisés, lúrudu méme ligía ouwedagüdübadina lun, lun gayára lan nabágaridun lun Búngiu. ²⁰ Rúguatina núngua quei jíláadina lun figou, dáwaguañu luágu gurúwa lúma Crístu. Mámaadina lubeíti áu méme abágaridubei nídaangua, Crístu abágaridubei nídan. Ibágarí le nabágaridubei lídan núgubu, nabágariduñein láu sun nafíñen luágu Liraü Búngiu le jínsíñejabübeí nun, ába

ledéregeragun lúngua lun loúnwen nuágu. ²¹ Mabúseerúntina lubei namájarun lun lareíni Búngiu láu nagríbudun lún buri igáburi lánina lilúrudun Moisés, lugúndun lun jamúga gayára lan leréderun gürígia richágu ligíbugiñe Búngiu láu lagúnfulirun lúma lúrudu ligía, úati jamúga ju lan loúnwen Cristu.

Lúrudu ódi affñeni

3

¹ ¡Jugúya Galáciana, magáambaditún gñíe! ¿Ca abíñaragubadün lun magáambun jubei lan ugánu le inárünibeí libügürü wasálbarun? Lídán meja wapúrichijan jun, arúfúda wamúti laníchigu loúnwen Cristu luágu lugúruwan jun, furáangu. ² Aríñaga jumei cátei le nun. ¿Lueígiñe jagúnfulirun lúma lilúrudun Moisés jerésibirei Sífiri Sándu ódi lueígiñe jafiñerun luágu le jagáambubei luágu Cristu? ³ ¿Ída líña ítara lubei jumágaambadi? Gumésetün eibuga lúma Cristu láu lubáfu Sífiri Sándu, ¿guetó jarítaguatün funági luágu buítimaabee lan jeibugun lun jígiruni Sífiri Sándu lun jagúnfulirun lúma jagáburi juríu? ⁴ ¿Marúfudajaangili sun le jasúfurirubei jun? ¡Arúfudajaali lámuga jun! ⁵ Dan le líchuguni Búngiu láni Espíritu jun, adúga ligía miláguru jagánagua, ¿cásan uágu ladúgei líra? Mára lugúndun adúga jumáni le lubeibeí lilúrudun Moisés ladúgei, ladúgünbalin lugúndun affñe jumá luágu le jagáambubei luágu Liraü.

⁶ Jarítagua jumá luágu Abrahám. Rúlumuti meja sun lafiñen luágu Búngiu, luágu lafiñen, ába lerésibiruni Búngiu queisi ában wügürí richáguati. ⁷ Ligía lubeiti jugúya, lúnti jasúbudiruni luágu ja lan affñebaña, jagía lan linébaanfaanbaña Abrahám tímataaatiña. ⁸ Queisi subúdi láni Búngiu lubáramegiwa luágu ñibaña lan jádaangiñe ja mámabaña juríu lun jayábiba lan lun jeréderun richágu ligíbugiñe láu jafiñerun luágu Jesucristu, ába laríñaguni ugánu buíti lun Abrahám lubáramegiwa, queisi bürúwañu lan tídan líliburun. “Jabínirúaba sun gürígia ubotúagu bídaangiñe.” ⁹ Ítara líña lubeiti, ja affñebaña, biníwatiña úara lúma Abrahám le affñerubei luágu Búngiu.

¹⁰ Ja affñerubaña luágu jasálbaruba lan láu jagúnfulirun lúma lilúrudun Moisés, bulíeiguatiña, lábugiñeñanu líñaragun Búngiu, lugúndun tariñajare Lerérun Búngiu. “Sun ja magúnfulirunbalin sun le bürúwañubei tídan líliburun nilúrudun le níchugubei lídaangiñe Moisés, lábugiñeñanu níñaragun.” ¹¹ Furáanguti lubeiti luágu úa lan ni ában eréderuti richágu ligíbugiñe Búngiu luágu ladúgüni le laríñagubei lilúrudun Moisés, lugúndun tariñajare Lerérun Búngiu. “Láu lafiñerun gürígia luágu Búngiu lerédera richágu ligíbugiñe, ibíjaleíme íbágari magúmuchaditi.” ¹² Ánjein lilúrudun Moisés máma cátei lánina affñeni, lánina cátei le adügúwarügüti ladúga laríñajare lúrudu ligía. “Láu rügñein jamúga lagúnfulirun gürígia láu sun igáburi lánina lúrudu le, libíjei íbágari magúmuchaditi.”

¹³ Wagía queisi gürígia garaüwarügütiña, mabáfutiwa lun wagúnfuliruni sun lúrudu ligía. Ába laséfuruniwa Cristu lídaangiñe líñaragun Búngiu lé lúnbeí yebe láburujan wawágun lueígiñe magúnfulirun wamáni sun lilúrudun Búngiu le líchugubei woun lídaangiñe Moisés. Barú lumuti Cristu líñaragun Búngiu luouguia wewéñagua lídan le loúnwenbeí luágu gurúwa, lugúndun tariñajare Lerérun Búngiu. “Íñarawagúati sun le ádarawagúti luágu gurúwa.” ¹⁴ Adúga lumúti loúnwen Cristu lun liábinba lan abíniruni le uágubei laríñaga Búngiu lun Abrahám, lídaangiñe Jesucristu joun gñe ja mámabaña juríu, lúma lun werésibiruni, sun wagía, Sífiri Sándu le uágubei laríñaga Búngiu, láu waffñen.

Lilúrudun Moisés, lúma lerérun Búngiu lun Abrahám

¹⁵ Nidújeñu, níchiga ában jémpulu jun lídaangiñeti jabágari gürígia. Dan le ladúgün wügürí ában darádu, ába laseíniruni, úati ní ában lun gayára lan lagúluuduni ní lun líchugun ní cátei lánwoun. ¹⁶ Ítara líña gñíe, rúlumuti meja Búngiu lerérun lun Abrahám lúma lun linébaanfan. Maríñaguntu Lerérun Búngiu “binébaanfaangu”, camá jamuga jawáguati sarágu gürígia, tariñajare “lun binébaanfan”. Laníchigu líra, “ábanrügü gürígia”, le Cristu. ¹⁷ Niján le naríñagubei. Adúgati Búngiu ában darádu lúma Abrahám, ába lachouúruruni, gádürü-san darándi írúmu lárigiñe, ába líchuguni lilúrudun lun Moisés lun lafúnraanguagüdüni joun gürígia. Ligía darádu lubei lé meja ladúgübeí Búngiu lúma Abrahám siñáti lagúluudúniwa láu ában lúrudu le ñübinbeí gádürü-san darándi írúmu lárigiñe, lun lígiruni lerérun Búngiu lun Abrahám mebégiga. ¹⁸ Lun jamúga lídaangiñeti lan agúnfuliruni lúma lilúrudun Moisés cátei le líchugubei Búngiu, mámaali jamúga ában cátei le líchugubei lun lagúnfulirún láu lerérun. Ánjeinti le laríñagubei Búngiu lun Abrahám, luágu líchugubei lan lun, míni lan líra, libíjibeí cátei ligía madügünga ní cátei lun lagáñeiruni.

¹⁹ ¿Cáti un ju lan lilúrudun Moisés ánjein siñá lubei lasálbaruniwa? Nüñinti lúrudu ligía sarágu írúmu lárigiñe lídaradun Búngiu lúma Abrahám lun larúfuduni jaffgoun gürígia joun, lúntirügü ladúrarun darí liábin linébaanfan Abrahám, le Cristu, le gñíe úmabeí ladügüwa darádu ligía. Rúlumuti Búngiu lilúrudun joun ánjeligu lun jíchuguni lun Moisés, liábin Moisés,

ába lafúnraanguagüdüni lúrudu ligía joun gürgía. ²⁰ Ánjeinti dán meja le ladügübalin Búngiu lídaradun lúma Abrahám lun labíniruniña sun gürgía lídan, mayúsurunti ánjeligu, mayúsurun ligía gürgía, ligía adügübalin sun cátei.

Ca lan uágu njein lubei lilúrudun Moisés

²¹ ¿Lariñaguña funági le luágu múaradun lan lerérun Búngiu lúma lilúrudun le líchugubei lídaangiñe Moisés? Mára líña. Lun jamúga rúa lan ában lúrudu le íchugubei ubáfu woun lun wagúnfulirun láu, gayáraati jamúga jayábin gürgía lun jeréderun richágu ligíbugiñe Búngiu láu jagúnfuliruni le lubei le lúrudu ligía. ²² Lídan linárün cátei, mabáfutiwa lun wagúnfulirun lúma lilúrudun Búngiu, le líchugubei lídaangiñe Moisés, queisi lariñagun Búngiu tidan Lerérun. “Sun gürgía lábugiñeñanu lubáfu figou.” Ítara líña lun lídaangiñerügü lan afiñeni luágu Jesucristu gayára lan jáfuridun gürgía lábugiñeñe lubáfu figou lun jeréderun richágu ligíbugiñe Búngiu láu jafiñen luágu Jesucristu, queisi meja lariñagun Búngiu lun Abrahám.

²³ Lubáragiñebei liábin Cristu lun gayáraabei lan wafiñerun luágu lun wasálbarun, lábugiñeñadiwa buga lubáfu lúrudu agúrabaja liábin. ²⁴ Ába lubeiti lanügüniwa lilúrudun Moisés lánime camá jamuga irájüñü wagia lun latoúnigiruniwa luei wuríbani darí liábin Cristu lun dánme lan wafiñerun luágu, gayárajalime weréderun richágu ligíbugiñe Búngiu. ²⁵ Guetóti, quei chülüjaji lubei Cristu, mámaadiwa lábugiñe loúnigirun lílúrudun Moisés.

²⁶ Guetóti lirájüñü Búngiu sun jugúya luágu jafiñen luágu Cristu, lídaañadün ában lúma. ²⁷ Sun jugúya le belújalibeí lidoun ában lúma Cristu láu jabásterun, ibíjaadün ában igáburi líbe ligáburi Cristu. ²⁸ Mámaali cátei lánina lun juríu jumá o máma jumá juríu, o idámuni o máma idámuni, wügüri o würi, ladüga láu lídaañadün lan ában lúma Cristu Jesusu, sun jugúya ábanrügüñadün. ²⁹ Ánjein lánigu jubei Cristu, linébaanfaangu Abrahám jugúya, jerésibirubei le uágubei lariñaga Búngiu lun Abrahám quei jalágaante.

4

¹ Niján cátei le nabúseerúbei naríñagun. Dan le loúnwen ában úguchili áni ñúraügili liraü le lúnbei lerésibiruni alágan, mabuíduntimaati dan lun irájü ligía sügü jáu lumúsuniña lúguchi, láu sun ligía lan labúremebei alágan, ladüga siñágili lan layúsuruni. ² Añájein gürgía oúnigiruti, aríja jagía láu lalágaante darí lachülürün dan le líridubei lúguchi lun lerésibiruni. ³ Ítara líña lastúseredun wáma. Lubáragiñebei liábin Cristu uboúagun, lábugiñeñadiwa meja lúrudu lúma buri igáburi le mámabei lúnti ladúrarun lun sun dan. ⁴ Dan le lagúnfulirunbei dan, ába loúnajani Búngiu Liraü, le agúriajoubei tidaangiñe ában würi, ába liábin quei juríu lábugiñe lílúrudun Moisés. ⁵ Liábinbei itara lun laságaruniwa lábugiñeñe lúrudu ligía, lun lerésibiruniwa Búngiu queisi lirájüñü.

⁶ Lúnti larúfuduni Búngiu luágu lirájüñüjadiwa lan, ába loúnajani láni Liraü Espíritu, le méme Sífiri Sándu, tidoun wanígi, áni agúajati Espíritu ligía wádaangiñe lun Búngiu. “¡Núguchi!” ⁷ Lirájüñü lubeiti Búngiu wagia, mámaadiwa idámuni, áni ladüga lirájüñü wamá Búngiu, líchugubei alágan woun lídaangiñe Cristu.

Labúseeruni Páblo le buídubei joun ja afiñebaña

⁸ Dán meja le ibídiñegili Búngiu jun, jadámuñadün meja “búngiugu” ja mámabaña búngiugu lídan linárün cátei. ⁹ Ánjein guetó, láu subúdi jumáli lan Búngiu, —lídan lirícha cátei, láu subúdi láadün lan Búngiu —ída lubáyanan gayára lan jarítagun lúnya jíchaagun júngua queisi idámuni lábugiñoun lúrudu lúma buri igáburi le mabáfubei lun ladügün ní cáta jun? ¹⁰ Adáaguatün buri fédu itaga wéyu, itaga játi, itaga dan, itaga írúmu queisi lariñaguni lílúrudun Moisés lun jeréderun richágu ligíbugiñe Búngiu, lídan jarítagun. ¹¹ Janúfudetina luei masériwidun lan wadágimanu le nadügübei jagánagua lun ní cáta.

¹² Nidújeñu, ayúmuraguatina jun lan jarítagun queisi áu luágu buri cátei le, ladüga furíjadina lun mámaadina lan lábugiñe lílúrudun Moisés queisi meja mámañadün lan lábugiñe lúrudu ligía. Madügüntün ní ában wuríbani nun lídan meja júma nan, ¹³ quei subúdi jumáni, ladüga meja ában sándi le nuágubei gayára lubei neréderun júma furúmiñeti dan lun napúrichijani ugánu lánina asálbaruni jun. ¹⁴ Sándi ligía lé meja nuágubei, ában meja ouchüni nun, múnabuntí janügünina luágu líra. Lubáragiñe líra, ába jerésibirunina queisi ában láni Búngiu ánjeli, camá jamuga Jesucristu guánarügü áu. ¹⁵ ¿Ca susérebei lun ugúndani lé meja jasándirubei náu? Gayáraati naríñagun luágu jáni fuleisei luágu ánjein lan jamúga meja lúnti, jaságaruñein lan jamúga jágu lun jíchuguni nun. ¹⁶ Guetó, ¿jáganijadina funági lueiñerügü naríñaguni inárüni jun?

¹⁷ Weíríti juwámaan joun mútu ja, mabuíduntí jarítagun jubá. Le jabúseerubei, lun jadisedagüdüñun wawéi lun ában lánme jawámaadun jun. ¹⁸ Buíti lun juwámadirun joun ámu, ñi áu yebe júma o úaadina lan júma, ánjein láu lubei lubuídun arítaguni ladügüwa. ¹⁹ Nirájüñü, nasúfuriruñaya igárigu juágu quei ában úguchuru dan le tagáridun, áni itara méme

núba asúfurira daríme lun jarúfuduni luágu níjein lan Crístu jídan. ²⁰ ¡Buséntina jamúga lun anájein lan júma guetó lun gayára lan nadímurejan jun láu ámu luwúyeri, ibídiñeti nun cába lan narítagua juágu!

Jémpulu tuáuti Agár túma Sára

²¹ Jugúya le busénbei jíchaagun júngua lábugiñoun lilúrudun Moisés, aríñaga jumei cátei le nun. ¿magámbun jumágili le lariñagubei lilúrudun Moisés? ²² Lariñajare luágu garájúñú lán meja Abraham bián irájúñú, ában táu lidámun, le ában táu lúmarí to ában wári to máma idámuni. ²³ Le tiraü idámuni, itara líña lagúriajóun quei jagúriajóun sun irájúñú, ánjein le tiraü to máma idámuni, lagúriajóun lun lagúnfuliruba lan le uágubei lariñaga Búngiu lun Abraham. ²⁴ Itara líña cátei le queisi ában jémpulu. Bián wúriña ja, itara jáña queisi bián darádu le ladügúbei Búngiu. Adúgati ában darádu lúma Moisés dan le líchugunbalin lilúrudun lun luágu wúbü Sinaí. Darádu ligía, itara líña queisi Agár ladüga sun lan gürígia ja lábugiñebaña lúrudu ligía idámuni lun jagúnfulirun lúma, queisi idámuni jamá sun tirájúñú Agár. ²⁵ Wúbü le Sinaí lídaañein fulásu le giríbei Arábia (le ñí lubei jagánoua ladügawagun tiraü Agár). Agár liyáwaboun wúbü ligía lúma lúrudu le íchugúbei ñí. Ubúru gu le Jerusalén le guetóbei, itara líña quei wúbü Sinaí lídan dan le sùgújalíbei, ladüga ubúru gu ligía jáu sun lílana, itara jáña quei idámuni lun igáburi lánina lilúrudun Moisés. ²⁶ Anjeinti Jerusalén le siélubei, máma lánina idámuni queisi máma lan idámuni lúmarí Abraham, áni lirájúñú Jerusalén le siélubei wagía. ²⁷ Tariñajare Lerérun Búngiu.

Gúndaaguabá, wúri maraújeitu, amürü to maraúboun, wáguabá láu ugúndani, amürü to ibídiñebei agáriduni bun, lugúndun amürü to áboun mebéresenwa lan, gíbetimaabaña birájúñú sùgú táu wúri to garaúboun láu búmari.

²⁸ Nidújeñu, queisigubeirügü Isáac lan irájü le líchugubei Búngiu lun Abraham lun lagúnfulirun láu lerérun lun, wagía afíñetiña ladügawagunbaña Abraham ja uágubaña lariñaga Búngiu lun. ²⁹ Itara quei meja dan ligía, isáani le agúriajóubei lídan ában igáburi quei furúmieguarügü agúriajóuni eibaaja lumúti meja isáani le agúriajóubei láu lubáfu Sífiri Sándu, itara líña giñe lasúseredun guetó—ja lábugiñebaña lilúrudun Moisés eibaaja jamútiña ja mámabaña lábugiñe lúrudu ligía. ³⁰ ¿Cáteis an tariñagunbei Lerérun Búngiu? Tariñajare. “Bugáboun idámuni láu sun tiraü, lugúndun siñáti gafánran lan tiraü idámuni lídan alágan lúma tiraü to mámaboun idámuni.” ³¹ Nidújeñu, mítaraantiwa lubeiti quei tirájúñú idámuni, itara wáña quei tirájúñú wúri to mámaboun idámuni.

5

Míchaaguaya jumá júngua idámunime

¹ Furígüda láadiwa Crístu lídaangiñe idámuni wamá lun lúrudu buri lúma igáburigu. Reidei jumá lubeiti le ñí lubei líchugañ Crístu, míchaaguaya jumá júngua idámunime.

² Agáamba jumána. Áu páblo aríñagatina jun luágu ánjañun lan íchaagua júngua lábugiñóun igáburi le lánina circuncisión lún nege jeréderun richágu ligíbugiñe Búngiu, meseríwidunbei Crístu lun ni cáta jun. ³ Nariñagayaali lun furúmieguarügü wügüri le resíbinbalin circuncisión luágu lúnti lan ladügüni sun líbiri le lubeíbei lilúrudun Moisés lun gayáraabei lan leréderun richágu ligíbugiñe Búngiu. ⁴ Jugúya le jarítaguabei luágu richágu jumá ligíbugiñe Búngiu láu jagúnfulirun lúma lilúrudun Moisés, ígira jumáali Crístu, díseedün luef asálbaruni le láurügüti lareñi Búngiu. ⁵ Wagía, láu lubáfu Sífiri Sándu lúma láu wafíñen luágu Jesucrístu, jeménigitiwa luágu weréderuba lan richágu ligíbugiñe Búngiu. ⁶ Anjein lídaañadiwa lubei ában lúma Crístu Jesús, maláti werésibiruni circuncisión lúmoun merésibirun wamáni. Le busénwabei, lun afíñe wamá luágu Jesucrístu lúma lun warúfuduni afíñeni le wawágubei láu wínsiñejabu joun gürígia wáledi.

⁷ Buíti meja jeíbugun lúma Crístu, ¿ca ígiragüdúbalin lagaambúniwa inárüni jun? ⁸ Máma Búngiu le agúarubei jun adügúbalin líra. ⁹ Mabúleida jumei luágu furése lan lawaráudagun arúfudajani le maríchati lun lagúnrinchaguni jafíñen sarágu gürígia queisigubeirügü resígüda lánun murúsun ísi sun to añóundawaguboun láu. ¹⁰ Neménigiduña luágu Wabúreme Crístu lúnya lasáminaragüdünün queisi áu luágu buri cátei le. Áni cáteiñein lan gürígia le añawurijabei jun, labeíchubei Búngiu.

¹¹ Aríñagatiña arúfudajatiña yéetiña jagía luágu apúrichija nan luágu lúnti lan jerésibirun wügüriña circuncisión lun jasálbarun. Nidújeñu, ánjein jamúga apúrichija nubálin cátei líra, ¿cámesan jeíbaajana meme juríu? Lun jamúga napúrichijani circuncisión, maríbaanti jamúga láburujan dímuñe luágu lóunwen Crístu luágu gurúwa joun. ¹² Anjeinti jawágu ja abúseerúbaña jádaruni jídon luágu lúnti lan jerésibiruni circuncisión, ígúndaatina jamúga lun jíbunun jawárua gumúgubei!

¹³ Ánjeinti jugúya, nidújeñu, agúajati Búngiu jun lun lagídarunün lábugiñeigiñe igáburi lánina lilírudun Moisés, manúga jumeirügü liñáti líra lun lébume gayára lan jasígiruni ugúndani buri le lánina ubou le. Lubáragiñe líra, seríwigua jumá júniwagua láu ínsiñejabuni le jidaanbei jubáruagua, ¹⁴ lugúndun láu jagúñfulirun lúma lúrudu le aríñagubei. “Jinsiñelá gürígia bíledi bun queísi bísiñegua búngua”, gúnfuljadün láu sun lilírudun Moisés. ¹⁵ Gounigi jumá, áñjaün ageíndagua júmagua, jagúmuchaguagüdüba júniwagua.

Ugúndani le lánina ubou, lúma eíbuguni lúma Sífiri Sándu

¹⁶ Niján cátei le naríñagubei jun. Abágarida jumá quei labúseeruni Sífiri Sándu, itara lúba mafála jumáni jugúndan guánarügü le lánina ubou. ¹⁷ Ugúndani le lánina ubou máma lúmagiñeñein Sífiri Sándu, áni Sífiri Sándu, máma lúmagiñeñein ugúndani le lánina ubou. Gáganiguati ában lúma le ában, ligía lásiñerunbei jadügüni jugúya cátei le jabúseerubei yebe jadügün. ¹⁸ Ánjein Sífiri Sándu lubei abúgurubadün, mámaadün giñe lábugiñe lilírudun Moisés.

¹⁹ Ménreengúnti laríjiniwa cátei lán buri cátei le jadügübei ja afálarubalin ugúndani lánina ubou. Gámariguatiña jámagua mamárieidunga, adáguatiña buri cátei wiyeti, úati nibúsigari jamá láu jasálufurin, ²⁰ judúguatiña joun sándu, abíñaraja jagía. Níjein iyéreejabuni jádan, gáganiguatü, lúma eméendüni. Ménreengúnti jagáñidun, jawougua rügüñein jarítagua súnwandan, fánreinguagüda jamúti adámurini. ²¹ Gimúgatiña, gáfarajadi, gátadi, weínamu jeígín, adúga jagía ámu buri cátei lenége líra. Naríñaguñein jun quei naríñaguni lubáramegiwa luágu ja lan adügübalin cátei le, mebélorunbaña lídoun larúejan Búngiu.

²² Niján buri igáburi le líchugubei Sífiri Sándu. Ínsiñejabuni, ugúndani, darángilaü, gagúraasuni, areíduni, lubuídun igáburi, úaraguni, ²³ manáanguni únguaü, ragúguauü únguaü. Úaraguati buri igáburi le lúma furúmieguarügü lúrudu. ²⁴ Ja lánigubaña Crístu, dágu jamáali sun luwámaan cátei le lánina ubou le joun luágu lugúruwan Crístu. ²⁵ Itara quei wabágaridun lídaangiñe Sífiri Sándu, lúnti giñe wígirun lun labúguruniwa Sífiri Sándu lídan le wadügübei.

²⁶ Mouñ lumuti wanáangun woúngua, añáwurijatiwa joun wíbirigu itara, rúti giñe gimúgaü wádaangua.

6

Íderagua jumá júmawagua

¹ Nidújeñu, áñjaün aríja luágu áburujaali lan ában jídaangiñe lídoun figou, jugúya le eíbugubei lúma Sífiri Sándu lúnti jíderaguni lun lagídarun lídaangiñe figou ligía, adúga jumei láu maweiriguni. Lúnti giñe gounigigua jumá júngua luei giñe jáburujan lídoun figou queísi ligía. ² Íderagua jumá júmawagua lun jawánduni jijjürügu, itara lúba jagúñfulirun lúma lilírudun Crístu, le lánina ínsiñejabuni.

³ Lúnti wíderaguniña wíbirigu lugúndun ánjein anáangua gürígia lúngua áni ni cáta ligía, leyéedaguña lúngua. ⁴ Cáda ában gürígia lúnti lagúserun lúmagua ida líña lan ladíñurun. Ánjeinti adáriragua lúngua buíduñu, ligíaba buídu guánarü lúngua, máma ámu, ⁵ lugúndun sun gürígia geféenbaña lun Búngiu jawougua, máma jawágu ámu.

⁶ Le únbei larúfudajouá Lerérun Búngiu lúnti lafanreinjani sun luwýyeri íbójini lúma le arúfudajabei lun.

⁷ Mayéedagua jumá júngua, siñáti jéjerajan láu Búngiu. Le lábunagubei gürígia, ligíaba giñe lalúbaja. ⁸ Ánjein ábunagua ában gürígia cátei le íchugubei ugúndani le lánina ubou lun, le méme lábunagubei, líchuguba ában alúbajani le lánina féridi lun. Ánjein ábunagua ában gürígia cátei le íchugubei ugúndani lun Sífiri Sándu, líchuguba Sífiri Sándu ában alúbajani le lánina íbágarí magúmuchaditi lun. ⁹ Mouñ lumuti lubeíti labúchadun wawágu adúgei cátei le buídubei, lugúndun ánjawa itara méme adúgei, walúbajaba buíti dánme le lachülürün dan lun werésibiruni. ¹⁰ Ligía, adúga wamei lubei le buídubei joun súngubei ságü gayára lan, jountima wadújeñu lueiñe Crístu.

Ewerídijani lúma lagúmujoün ayoúragni

¹¹ Aríja jumá luweínamu létera le áubei nabürüja jun guetó láu nújabu guánarügü. ¹² Ja abúseerubaña jafósurunün lun jichaagun júngua lábugiñoun igáburi le lánina circuncisión jadügüñein lúnürügü jeréderun buídu jagíbugiñe juríu, lun meíbaajouñiwa jamá lueiñe jamúga jaríñagun luágu lídaangiñe rügüñein lan loúnwen Crístu wasálbara. ¹³ Ni ja íchaagubaña jóungua lábugiñoun igáburi le lánina circuncisión, madügün jamúti sun le laríñagubei lilírudun Moisés, busénrügütiña luri jerésibiruni jugúya circuncisión lun gayára lan japántajan luágu jafósurunün lun jíbójini circuncisión. ¹⁴ Ánjeinti áu, mabúseerúntina napántajan ni ca uágu, ában rügüñein cátei uáguñ nadímureja weíri—luágu loúnwen Wabúreme Jesucrístu luágu lugúruwan wawágu. ¡Lídaangiñe lugúruwan Crístu jílaañu líña cátei le lánina ubou nun áni jílaañu níña giñe lun cátei le lánina ubou! ¹⁵ Lun Búngiu, ni cáta ánjein íbija wabálin

circuncisión lúmoun mibíjin wamáni, le busénwabei, lun iséri wamá gürígia. ¹⁶ Sun ja abágaridubaña ítara, jagía lánigubaña Búngiu le tímatimaati, resíbi jamá lubeíti darángilaü lúma gudémejabu lúmagiñe.

¹⁷ Lúmagiñe dan le ugúñe, mabúseerúntina lun nibíjin lénreengúnga ni ca úmagiñe. Arúfuda lumúti lárígi buri bíti le nuágubei luágu ában nan esériwiduti lun Nabúreme Jesús.

¹⁸ Nidújeñu, binílaün Wabúreme Jesucrístu, sun jugúya. Ítaralá.

LIGÁRADAN PÁBLO JOUN ÉFESONA

Labürüjan Páblo joun tilana liglisi to Éfesoboun

¹ Anája áu Páblo, le láni Jesucristu apóstolu láu lugúndan Búngiu, nabürüjañoun gárada to jun, jugúya le lánigubei Búngiu ja affiñebaña luágu Cristu Jesúsu lídan ubúrugu le Éfeso. ² Binílañ Wáguchi Búngiu luma Wabúreme Jesucristu, íbja jumá giñe darángilau jámagiñe.

Abíniruni le wánibi lugúndun lídan wamá ában luma Jesucristu

³ Rúwama uweírighuni lun Búngiu, Lúguchi Wabúreme Jesucristu, lugúndun láu lídan wamá ában luma Wabúreme Jesucristu, biní laadiwa láu sun luwúyeri abíniruni le lánina siélu. ⁴ Lubáragiñebeí meja ladúgüni Búngiu ubou, anúadira lumútiwa lun lánigubadiwa lan láu le lúnbei ladúgüni Cristu wawágu, lun weréderun madúnrunga ligíbugiñe, derégeguñu woúngua lun. ⁵ Fánrein lumútiwa lúmagiñe binárü, láu línisiñejabu, lun lerésibiruniwa queisi lirájüñü lídaangiñe Jesucristu, ladüga ligía lan lugúndaanbei woun. ⁶ Ligía súnwandan lubei wíchugun uweírighuni lun Búngiu luágu luweírín lareíni le áubei labínirawa dan le lídan wamá ában luma Liraü le jínsiñebeí lun. ⁷ Láu luweírín lareíni Búngiu, sálba láadiwa láu líta Liraü le áwiyurubei wawágu dan le louñwenbei luágu gurúwa, ferúdnaleí wafígoun. ⁸ Arúfuda láali Búngiu lareíni woun le tímataati láu líchugun sun luwúyeri subúdi luma gunfaráandaü woun, ⁹ subúdigüda láali layúmajan lé meja arámudaguabei woun, o arítangun lan le lasáminarubei ladúgün. ¹⁰ Según arítangun le, le lúnbei lagúnfulirun quei lubúdubu dánme le lachúlürün lídaani, ladúnraguagüdübei Búngiu sun cátei lágubiñe lagúmadijan Cristu, dándu lé buri siélubei quei le ubouagubei.

¹¹ Láu lídaañadiwa lan ában luma Cristu, anúadira lumútiwa Búngiu lúmagiñe binárü lun werésibiruni wafánran lídan le lúnbei líchuguni, áni sun le, lídaañein lugúndan Búngiu le adúgübalin sun cátei quei labúseeruni. ¹² Anúadira lumútiwa lun wabágaridun, wagiá le affiñebeí luágu Cristu furúmiñe, lun líñurúniwa líri Búngiu luágu luweírighun. ¹³ Jugúya giñe, dan le jagáambunbalin ugánu le lánina inárüni—ugánu le anúgübalin asálbaruni jun—ába jaffínerun luágu Cristu queisi jasálbaragüle, ába lídan jumá ában luma, ába larúfuduni Búngiu luágu lánigu jumá láu líchuguni Sífiri Sándu le uágubei laríñaga, jun. ¹⁴ Sífiri Sándu ligía ában líchoúrún Búngiu woun luágu werésibirubei lan alágan le lúnbei líchuguni Búngiu woun dánme lagúmuchiñe lasálbaruniwa, wagiá le lánigubei, lun líñurúniwa líri luágu luweírighun.

Lamúriajan Páblo luma Búngiu lun líchugun subúdi joun affiñetiña

¹⁵ Ligía dan le lubei nagáambunbei luágu affiñeni le jídaanbei luágu Wabúreme Jesúsu, luma luágu ínsiñejabuni le juágubei joun sun ja lánigubaña Búngiu, ¹⁶ másuti neteingiruni Búngiu juágu dan le narítangun juágu lídan nayúmuragun lun. ¹⁷ Amúriajatina luma Lubúngiute Wabúreme Jesucristu, Úguchili Weírighuni, lun líchugun subúdi íñugiñeti jun lun gunfaráanda jumáni le lasúbudiragüdübei jun, lun giñe jasúbudirunitima Búngiu buídu. ¹⁸ Amúriajatina luma Búngiu lun larúgoungadagüdüni jisáminan lun jasúbudiruni ca lan uágubei lagúara jun lun jeménigidún luágu, luma lun jasúbudiruni ída líña lan luweírighun luma lirísín alágan le líchugubei Búngiu joun lánigu. ¹⁹ Amúriajatina giñe luma lun lasúbudiragüdüni jun ída líña lan luweírín lubáfu le mébejabei le ñadágimeinbei wádan, wagiá le affiñebeí luágu. ²⁰ Ubáfu le, ligía méme le larúfudubei Búngiu láu sarágu érei dan le lásaaragüdünbalin Cristu lídaangiñe ouweni, ába lañúuragüdüni lueígiñe louñwenren yágüta siélu. ²¹ Rulumuti lougiñe sun gumádi, ubáfu, érei luma arúejani lé buri siélubei, luma lougiñe sun le gayáaraabei lirídün, dándu lídan dan le queisi lídan le lúnbei líabin. ²² Rulumuti sun cátei lábun lubáfu Cristu, rúlei giñe Cristu guánarügü lun ligiaba lan ichúgüdináu joun sun gürigia ja lánigubaña, ja giribaña lílígílin. ²³ Gürigia jagía, ja méme lúgububaña Cristu, buin jáña láu libágarí Cristu (láu lubáfu lani Espíritu), áni Cristu guánarügü adúgübalin sun catei áni ágüdjalei.

2

Sálbaadiwa láu lareíni Búngiu

¹ Rújali Búngiu íbágarí magúmchaditi jun úara luma Cristu le lásaaragüdübei lídaangiñe ouweni, láu sún meja jílañugídün lan lun cátei le luáguti Búngiu, lurúma wuríbani luma figou buri le gádaanbalún. ² Lídan meja dan ligía, falá jumuti lani ubou le jémpulu, adúgei lugúndan Máfia, le agúmadirubaliña espíritugu garábalirugu, le ñadágimeinbei jídaangiñe ja magáambadiña lun Búngiu. ³ Ítara líña meja giñe wabágaridun, sun wagiá, luágu ában dan, afálarei wayúmajan, agúnfulira luma lugúndan wagáburi luma lugúndan wasáminan, queisi gürigia garaüwarügütiña. Ligía lúnti lubei yebe lábúrujan lanáreme ligáñi Búngiu wawágun queisi ja jíbiri. ⁴ Weíríti lugúdemejabu Búngiu, ⁵ ába larúfuduni luweírín línisiñejabu woun

láu sún meja jilánugidiwa lan lun cátei le luáguti Búngiu lurúma wafígoun. Ába ladáranuni lubéneri íbágarí magúmuchaditi woun láu lásaaragüdüni Crístu lídaangiñe óúweni. Sálbatiwa lubeíti láu lareíni Búngiu. ⁶ Sarágüda lumútiwa gíñe Búngiu lídaangiñe óúweni lánina figóú láu lásaaragüdüni Crístu lídaangiñe óúweni, ába líchuguni wabára woun lúma Crístu yágüta siélu, lúma uweíriginí lánina ubaráu ligía. ⁷ Ladügünbalin líra lun larúfudini luweírín winsíñe lun lúma lareíni woun lídan Crístu Jesúsu lídounme dan le lúnbei líabin. ⁸ Sálbawádiwa luágu lareíni Búngiu, luágu wafíñen luágu. Máma jamúga ában cátei le wagía guánarügübei adügübalin, Búngiu íchugubalin wasálbarun woun. ⁹ Máma lídaangiñeti cátei le jamúga ladüga mútu, lun úa lan ní ában apántajati lueígiñe. ¹⁰ Lugúndun Búngiu adügübalíwa, iséri gürígia wagía lídan Crístu Jesúsu lun wadügün cátei buíti, quei larítaguni lúmagiñe binárú.

Waráandarun lúma Búngiu lídaangiñe Crístu

¹¹ Jaritagua jumá lubeíti luágu ída jíña lán meja furúmiñe. Máma meja lídaangiñetün jarásan juríu, ligía lébubei gürígia ja juríu, ja erésibirubalin circuncisióñ, ába jagúarunün, “gürígia ja merésibirubalin circuncisióñ”, o gürígia ja mámabaña lánigu Búngiu. ¹² Lídan meja dan ligía, íbidiñegili meja Crístu jun, mámagidün meja lílana linásiñun Israél, ja lumútuniñabaña Búngiu, bougudiñadün meja lueí lídarádun Búngiu joun lánigu lúma sun le lúnbei líchuguni joun lábugiñe darádu ligía. Jabágariduñá meja ubóuagu meménigiga, íbidiñega Búngiu le inárütibeí jun. ¹³ Ánjeinti guetó, quei lídaañadün lan ában lúma Crístu Jesúsu, jugúya meja le dísebei lueí Búngiu, guetó yaráfaadün lun, láu loúnwen Crístu. ¹⁴ Barü laadiwa Crístu lídoun aráandaruni, ladüga adüga láaña juríu jáma ja mámabaña juríu lun ában méme jamá mútu, güríngua lumúti gáganiguaú lé meja afánreinragubaliña. ¹⁵ Gumúguagüda lumúti cátei le lílúruden Moisés láu sún buri gumádi lánina lúrudu ligía láu loúnwen, adügeina láña juríu jáma ja mámabaña juríu lun ában mémebaña lan lídan. Ítara líña ladügüni aráandaruni wádaangua. ¹⁶ Láu loúnwen Crístu luágu gurúwa, ába lagúmchaguagüdüni wuríbu lé meja jádaanbei juríu jáma ja mámabaña juríu, ába laráandaragüdüniña bíangübei lúma Búngiu, adügeina láña bíangübei lun ábanrügü lan mútu—lumútuniña Búngiu jagía.

¹⁷ Núbinti Crístu, ába lapúrichijani ugánu buíti luáguti aráandaruni lúma Búngiu joun sun gürígia, dánda jun, jugúya le mámabei juríu já meja dísebaña lueí Búngiu, quei woun, wagía juríu já meja yaráfabaña lun Búngiu. ¹⁸ Lídaangiñe Crístu, sun wagía, juríu máma juríu, gayáraati wayárafadun lun Búngiu láu lubáfu ában méme Espírítu, le Sífiri Sándu. ¹⁹ Ligía mámaadün lubeí teréncha lun larúejan Búngiu, lílanaadün larúejan quei sun ja lánigubaña. Lufámiliangü Búngiu jugúya. ²⁰ Sun wagía afíñetiña, dánda juríu quei máma juríu, itara wáña quei ában ligísi to ligíbuaguboun wagábu le jábunubei apóstolugu jáma profétagu. Cátei lé buri jarúfudajabei, ligía wagábubei, Jesucrístu meme ligía dübü le weírigitimaabei lídan ébuu ligía. ²¹ Luágu ébuu ligía le Crístubei tíñurawagua múna tugúya (wagía afíñetiña), aráanseñu sun tumégegün buídu darí lun tiábin lun ában tan ligísi to derégewatu lun Crístu, to gíñe lídaantu ában lúma. Ítara wáña wagía le afíñebeí luágu Crístu. ²² Ítara líña lubeíti, jugúya gíñe le mámabei juríu, lídaañadün ában lúma Crístu, óundaraguatün jáma sùngubei ja jíbiri lun wayábin sun wagía lun itara wamá quei ában múna to ñí lubeí lagánawa Búngiu láu lání Espírítu.

3

Luwádigimari Páblo lun lapúrichijan luágu Crístu joun ja mámabaña juríu

¹ Ligía lébubei nayúmuragun, áu Páblo, lun Búngiu juágu. Daúwañu níña lueígiñe luwádigimari Crístu le adüga náalibeí jagánagua, jugúya le mámabei juríu. ² Mósu subúdi jumáali lan luágu rúlaali lan Búngiu wadágimanu le nun láu lareíni, luágu jáni fuleísei. ³ Queísi nabürüjan jun, adüga lumúti meja Búngiu ában aráansejani juágu, jugúya le mámabei juríu, arámudaguati aráansejani ligía, ába lasúbudiragüdüni nun. ⁴ Láu jalíjani le nabürüjabei, jasúbudirubei luágu gunfaráanda náni laráansejan Búngiu luágu Crístu, lé meja ligíarügübei asúbudirei. ⁵ Masúbudirawagüdünti aráansejani ligía lun ní ában lídan meja dan le sügüjalibeí, ánjeinti guetó, láu lubáfu Sífiri Sándu, arúfuda láali Búngiu joun lání apóstolugu jáma profétagu ja derégeguabaña jóungua lun le gumúti. ⁶ Niján aráansejani ligía. Lídaangiñe ugánu le lánina asálbaruni, jerésibirubei ja mámabaña juríu alágan le méme lúnbei jerésibiruni juríu, áni líbirigu méme lúgubu Crístu, gafánraantiña gíñe lídan méme dimúrei le líchugubei Búngiu joun juríu luágu gayára lan weréderun richágu ligíbugiñe Búngiu lídaangiñe Jesucrístu. ⁷ Fuleísei láadina Búngiu láu líchugunina lun napúrichijani ugánu ligía láu lubáfu, lau sun madüna náni yebe fuleísei ligía. ⁸ Ünabutimaatina sügü láu le ünabutimaabei jádan lánigu Búngiu, láu sun líra, rúlaali ubáfu le nun lun napúrichijan joun ja mámabaña juríu luágu luweírín jarísín lídan Crístu le mébejabei. ⁹ Rúlaadina Búngiu, le adügübalin sun cátei, lun nafúraanguagüdüni joun sun gürígia ída líña lan lanügün aráansejani ligía lé meja arámudaguabei fulásu. ¹⁰ Arámudaguati meja aráansejani ligía lun guetó lan gayára lan jayábin sun lání Búngiu

ánjeligu ja arúejabaña siélu lun jasúbudiruni lichú láu Búngiu lídan sun luwúyerigu jádaangiñe affñetiña, ja liliğilisinbaña Crístu. ¹¹ Úaraguati sun le lúma larítagun Búngiu le larítagubei lúmagiñe lubáragiñe lagúmeserun sun cátei, le lagúnfulirubei lídaangiñe Wabúreme Jesucrístu. ¹² Lídaangiñe Crístu, gayáraati wayárafadun lun Búngiu láu eménigini le líchugubei waffiñen luágu Jesucrístu woun. ¹³ Ligía nayúmuragunbei jun lun máburujan lan jarúna lueigiñe le nasúfurirubei juágu, lugúndun weírirügüti cátei líra jun.

Línsiñejabu Crístu

¹⁴ Ligía lubeíti lébubei nájuduragun ligíbugiñe Lúguchi Wabúreme Jesucrístu, ¹⁵ le Jáguchibeí sun lufámilian Búngiu uboúagu lúma siélu. ¹⁶ Amúriajatina lúma Búngiu lun líchugun érei lúma ubáfu jun según luweírín ubáfu le lúmabei, lun jídin jubáruaguóun láu Sífiri Sándu le jídaanbei. ¹⁷ Amúriajatina giñe lúma lun jíchugun fulásu tídan janígi lun laganóun Crístu ñi, láu sun jaffiñen luágu, ¹⁸ lun giñe láu lan ában ínsiñeni weíríti, derégúdagu jídan, gayára lan gunfaráanda jumáni lítulen, limígifen, lujúlilin lúma líñun línsiñejabu Crístu buídu, jáma sun jíbiri affñetiña. ¹⁹ Amúriajatina lubeíti lun jasúbudiruni ínsiñejabuni le, le weírítimaabei lueí sun le wayáraabei asúbudira, lun lúma jumá Búngiu le gumúti.

²⁰ Guetóti, iñurúalá líri Búngiu le gabáfubei lun ladügün giñe sügü láu le wamúriajabei o le lan wasáminarubei, láu lubáfu le ñadágimeinbei wádan. ²¹ ¡Arijúalá luweírigin Búngiu lídaangiñe sun le ladügübei jádan lánigu lúma lídan Crístu Jesúsu luágu sun sígulu lúma sun dan! Ítaralá.

4

Lídaañadiwa ában láu lubáfu Sífiri Sándu

¹ Ladúga sun le adúga láalibeí Búngiu jun, ligía namúriajabei júma, áu le adaürübei lueigiñe luwádígimari Crístu, lun jóuseragun júngua quei lúnti lan jadügüni ja únbaña wájali lan Búngiu lun lánigu jamá quei lagúarun jun. ² Ünabugu jumá, jínsiñejabu, gagúraasun jumá, areída jugúyame joun jíbirigu. ³ Jóucha jumá lun lídan jumá ában súnwandan láu lídejan Sífiri Sándu, eibuga jumá wódan darángilau júmaga, ítara lúba lídaanbadún lan ában súnwandan. ⁴ Lúnti wanáangun wóungua lídan ában, lúma jáma jíbiri lánigu Búngiu ladúga lumégegún lan ában méme úgubu le giríbeí lúgubu Crístu sun wagiá, ligía méme Sífiri Sándu le lídaanbei cáda ában wádaangiñe, wájali Búngiu woun lun wabjíni ában meme eménigini luágu walágaante lídaangiñe. ⁵ Ligía méme Abúremein Wabúreme sùngubei, ligía méme waffiñen luágu Jesucrístu, badíseitiwa sun wagiá lídan líri Abúremein ligía. ⁶ Ában rügüñein Búngiu Jáguchi sùngubei, jóúgiñeñein sùngubei, ñadágimeinti jáu sùngubei, áni nýjein jádan sùngubei.

⁷ Rújali Crístu sarágu luwúyeri ubáfu joun lánigu, rúlaali ubáfu le labúseerubei líchugun lun cáda ában wádaangiñe, woun. ⁸ Ligía laríñawagunbei tídan Lerérun Búngiu luágu Crístu.

Múdeiti siélu barúina láña adaürütiña lúmaga, ába buri líchugun ubáfu joun gürígia.

⁹ ¿Cáti míni lan “múdeiti”? Míni lan luágu rarí lan furúmiñe lídoun ubáraü buri le únabutimáabei uboúagu. ¹⁰ Crístu le arárirubei lun uboúagun, ligía méme giñe le amúdeirubei lídoun líñun-ágei siélu láu sun luweírigin lun labuínchagüdüni sùngubei láu guánarügü. ¹¹ Ába líchugun ubáfu lun cáda ában jádaangiñe affñetiña luágu. Añájein rúti joun lun apóstolugun jamá, jíbiri lun ladímurejan Búngiu jayúmugugiñe, jíbiri lun jóudin apúrichijeí ugánu buíti lánina asálbaruni joun ja magáambun jamágilibeí ugánu ligía, jíbiri lun jafádirijan lúma lun jarúfudajani Lerérun Búngiu. ¹² Ítara líña laráanseruniña lánigu lun gayáraabei lan jesériwiduni buídu, ¹³ lun jedérebudagüdüniña jíbirigu lídan Crístu darime wachülürün sun wagiá lun lídan wamá ában lídan waffiñen luágu Jesucrístu, le Liraü Búngiu, lúma lídan lisúbudinwa. Ítara lúba gürígia wamá weínamujaña lídan weíbugun lúma Crístu, ítara lúba wagáburidun queísi lagáburidun Crístu. ¹⁴ Mítaraanjádiwame quei irájüñü lun ménreengun lan wasánsijan lun ladúurujaníwa ligárabalin furúmieguarügü iséri luwúyeri arúfudajani lun wáburujan lídoun jayéeni gürígia bíbutiña ja abúseerúbaña janügüniwa lídoun úma le marichabei. ¹⁵ Lubáragiñe líra, wadímurejabei inárüni láu ínsiñeni lun wawáanserun lídan sun luwúyeri lídan ában lúma Crístu le ichügüdináubei joun sun lánigu ja giribaña lúgubu. ¹⁶ Sun wagiá le lúgubu Crístu, úaraguatiwa lídan ában labúgiñe lagúmadijan Crístu, cáda ában wádaangiñe gayáraati wíderaguniña ja wíbirigu. Ítara lúba gayára lan wawáanserun sùngubei lídan weíbugun lúma Crístu, awáanse wagiáme lídan ínsiñeni.

Iséri íbágarí lídan Crístu

¹⁷ Niján lubeíti cátei le nariñagubei jun lídan líri Wabúreme. lun jebé lan jabágaridun quei ja ibídiñejabubaña lun Búngiu, ja abágaridubaña úaragua lúma jasáminan le málabei. ¹⁸ Darúgu líña láu jasáminan, úati íbágarí le ñúbinbei lúmagiñe Búngiu jádan lugúndun ibídiñeti ni cáta joun lurúma tidere janígi. ¹⁹ Féridi jamáali jabúsigari, derégeguaaña jóungua lun wuríbani,

adügatiña sun luwúyeri iwíyeyi láu ugúndani. ²⁰ Ánjeinti jugúya, máma líña jafúnrendeirun lúmagiñe Cristu, ²¹ ladüga inárüni lan luágu agáamba jumá luágu Cristu, arúfudajoúati inárüni lé meja larúfudajabei, jun. ²² Ánjeinti luágu binádu ligáburi jabágaridun, arúfudajoúati jun lun jígiruni binádu meja jigáburi le mabuídunjalabei láu jagúnfulirun lúma luríban ayúmajani le gayéeraguadabei, ²³ arúfudajoúati jun lun iséri jumá lídan jáni espíritu lúma lídan jisáminan, ²⁴ lun iséri lan jigáburi, buíduñu, jarúmañu le gumúti queisi ligáburi Búngiu.

²⁵ Ligía jebé lubei jayéjan, adímureja jumei inárüni jáma jibirigu lugúndun lánigu ában méme úgubu sun jugúya, le lúgubu Cristu.

²⁶ Moún lumuti jagáñidun le lánina afígoujani, moún lumuti giñe jáldüdun sarágu dan aritagua luágu cátei le agáñidagüdübalün—²⁷ míchiga jumá lúgaaru lun Máfia itara.

²⁸ Le jíwerubei, jebé líwerujan, luwádigimarida láu ában arúmani lun lagúriaragun lúngua, lun giñe gayára lan líderaguniña ja gudémebaña.

²⁹ Madímureja jumá liwíye dimúrei, jarúmalá jadímurejan lun gayára lan jíderaguniña ja agáambubalün, ibíja jagíame abíniruni lídaangiñe jerérun. ³⁰ Majírudaguagüda jumei Sífiri Sándu, lugúndun níjein Sífiri Sándu jídan lun jasúbudirúniwa queisi lánigu Búngiu daríme lachülürün wéyu lun jasálbarun le gumúti.

³¹ Ígira jumei sun magúndani, sun iyéeejabuni, sun agúaraguní lánina igáñi, sun anábajani, lúma sun wuríbani. ³² Buídu jumá, gudémejabu jugúyame júmagua, ferúdnagua jumá júmagua itara quei ferúduna lánün Búngiu lídan Cristu.

5

Ída lúba lan ligáburi jabágaridun lirájüñü Búngiu

¹ Quei lirájüñü jubei Búngiu ja jinsiñetiña lun, jóucha jumá lun itara lan jigáburi quei ligáburi. ² Jinsiñegua jumá júniwagua itara quei wínsiñedun lun Cristu, ába ledéregeragun lúngua wawágu queisi ában mudún le adágarawagüdüti lun Búngiu. Ítara líña línsiñejabu Cristu woun queisi cupáli le buíti líjeme, le águdajoúbei lun Búngiu, resibi lumúti láu ugúndani.

³ Quei lánigu jumá Búngiu, moún lumuti ni lun jadímurejan luágu salúfuri, ni ámu luwúyeri iwíyeyi, ni luweínamu águu. ⁴ Mawíyelá jiyúma, maríñagun jugúyame libídiouniga áu, ni dimúrei málati, ladüga mabuídunti buri cátei le. Lubáragiñe jadímurejan cátei líbeina líra, yúsu jumei jiyúma lun jíchugun eteíngiruni lun Búngiu. ⁵ Subúdi jumúti luágu le lan agámariduti mamárieidunga, o ladügün lán buri cátei wíyeyi, o labágaridun lídan luweínamu águu—le queisigubeirügübei lanügüni irisini lisándunme—siñáti gafánran lan lídan jarúeijan Cristu lúma Búngiu. ⁶ Mayéedagualañun ni ában láu lagübüri buri dimúrei, lugúndun ladüga buri cátei wuríbati le, láburuja lanárima ligáñi Búngiu jawágun ja magáambadibaña lun. ⁷ Dírei jumá jawei jíbe güriñia jára.

⁸ Lídaañadün meja lubúriga, ánjein guetó, quei lídaañadün lan ában lúma Wabúreme, lídaañadün larúgunga. Ítara líña lubeiti agáburida jumá queisi güriñia ja eibugubaña lídan larúgunga. ⁹ Güriñia jagía, areídatiña, surúti jabágarí, jinsiñeti inárüni joun. ¹⁰ Jóucha jumá jafúnrendeiruni ca lan jinsiñebei lun Wabúreme. ¹¹ Mádanlañun buri cátei málati le jadügübei ja lánigubaña lubúriga, sagárügü jumei lídoun larúgunga láu lubuídun jigáburi. ¹² Rúti busíganu íbini lun ladímurejoúniwa luágu buri cátei le jadügübei arámudagarügü, ¹³ dan le larúfuduni larúgunga luágu wuríba lan jagáburi, ába jasúbudiruni luágu inárüni lan, gayáraati jayábin ja lídaañabaña lubúriga lun lídoun larúgunga. ¹⁴ Ligía laríñawagúnbei.

Agáguuabá, bugúya le arúmugubei,

sarába jádaangiñe jílaaña,

ábame larúgungadagüdüti Cristu báu.

¹⁵ Touñigi jumá lubeiti buídu ída líña lan jóuserun. Mabágarida jumá quei ibídiougu táu, jabágarida quei chu táu. ¹⁶ Yúsu jumei jídaani lídan cátei buíti, lugúndun níjein sarágu wuríbani lídoun buri dan le. ¹⁷ Ligía mabídiouniga lubei jáu, jóucha jumá gunfaráanda jumáni ca lan lugúndaanbei Wabúreme. ¹⁸ Mabácharuada jumá, lugúndun barú lumútiña líra güriñia lídoun féridi, lubáragiñe líra, buínjuma láu Sífiri Sándu. ¹⁹ Adímureja jumá júmagua luágu luweirigun Búngiu, erémuja jumá luágu, jerémuja táu sun janígi lun Wabúreme. ²⁰ Rújuma eteíngiruni lun Búngiu Úguchili súnwandan luágu sun cátei lídan líri Wabúreme Jesucristu.

Igáburi le lúnbei wagáburiduni jáma ja wábiñebaña

²¹ Deréegua jumá júniwagua, itara lúba jarúfuduni linében Cristu jun.

²² Lúnti deréegufu tan wúri túngua lun túmari quei lun Wabúreme Jesucristu, ²³ lugúndun wügüri tichügüdinabei lúmari itara quei Cristu lan tichügüdinabei lílígílisin. Cristu giñe jasálbaragübebei güriñia ja gribaña lílígílisin, ja méme giñe gribaña lúgubu Cristu. ²⁴ Ítara quei jagáambadi afíñetiña lun Cristu, itara líña giñe lúnti lan gagáambadi jamá wúriña joun jámarigu lídan sun cátei.

²⁵ Jínsiñetá lúmarí wügürí lun quei luweírín wínsiñe lun Crístu, wagía le líligilisin, ába líchuguní libágari wawágu. ²⁶ Ladügünbalín líra lun larúmadagüdúniwa lídaangiñe le binádubei láu wabásterun lúma giñe láu lererun, ²⁷ lun larúfuduniwa ligíbugiñe queisi ában würi to ayárafaduboun lun túmari—buídumeraútu, jarúmañu, aráanseñu, ní cáta mégeiti tuágu, ában würi derégüdaguatu, úaraguatu. ²⁸ Ítara líña lúnti lan tínsiñedun lúmarí wügürí lun quei línsiñe lúgubu guánarügü lun. Le jínsiñejabuti tun lúmarí jínsiñeguati lúngua ladüga ábanjali lan láu jágubu. ²⁹ Úati güriña mebéresenti láu lúgubu guánarügü, joutügudarügü lumúti, toúniñileí. Ítara líña giñe ladüga Crístu tun líligilisin, ³⁰ ladüga lúgubu tan, áni wagía líbiri úgubu ligía, ábanjadiwa lúma. ³¹ Lariñajare tídan Lererun Búngiu. “Ligía lígirubei lubei wügürí lúguchi túma lúguchu lun lamárieidun túma lúmarí, ábame jayábin jagía bíangubei lun camá jamá ábanrügü.” ³² Níjein ában oúnwenbun inárúni arámudaguati lídan dí múrei ligía. Aríñagatina luágu luáguti lan lúaradagun Crístu jáma lánigu ja gíribaña líligilisin. ³³ Lariñaguña giñe dí múrei ligía luágu cáda lan ában jídaangiñe lúnti lan jínsiñe tan lúmarí lun quei línsiñegua lúngua, lun giñe inébe lan túmari würi tun.

6

¹ Isáanigu, le lúnbei jadügüni queisi affñetiña lun gagáambadi jumá joun jagúbürigu, lugúndun ligía richábei. ² Níjan ában gumádi weíríti lídaangiñe ligúmadin Búngiu le anügübei buíti woun láu wagúnfuliruni. “Inébelá búguchi túma búguchu bun lun buídu lan dan bun, ³ gabágari amürúme migífe ya ubouágu.”

⁴ Jugúya agúbürigu, magáñidagüda jumáña jisáanigu, agüriajarügü jumáña buídu lun gagáambadi jamá, arúfudajeina joun lun jafiñerun luágu Wabúreme.

⁵ Músu, gagáambadi jumá joun jiyúbudirigu ya ubouágu láu inébesi, láu anúfudei, lueí ñi lan mégeiti lídan jesériwidun joun. Juwádigimarida buídu láu sun tarúman janígi camá jamuga lun Crístu jesériwida. ⁶ Seríwi jumáña buídu, mámarügü dan le aríagu jáña lan jun lun jeréderun buídu jáma, seríwi jumáña buídu súnwandan quei esériwidutiña lun Crístu, adúgeina lugúndan Búngiu táu sun janígi. ⁷ Adüga jumei juwádigimari láu ugúndani, camá jamuga lun Wabúreme jadügei máma joun güriña, ⁸ ladüga subúdi jumáli luágu cáda lan ában jídaangiñe, dándu idámuni quei máma idámuni, lafáyeirubei Wabúreme según buíti le ladügübei.

⁹ Jugúya iyúbudirigu, buídulá giñe jouseruniña jumúsuniña, masiadirá jumáña. Jarítagua jumá luágu dándu lan jugúya quei jagía, lábugiñeñadún lagúmadíjan Wabúreme le siélubei, áni ában lan láu lanügüniña Búngiu sun güriña.

Cátei lé buri áubei wageíndagua lúma Máfia

¹⁰ Guetóti nidújeñu, jére jumá lídaañu ában lúma Wabúreme, láu lére le gabáfubei. ¹¹ Daújumoun sun daúguaú to líchuguboun Búngiu joun sun lánigu lun derégüdagu jumá luei leyéedagunún Máfia. ¹² Lugúndun máma jáma güriña ja láutiña úgürügü lúma ábuu wageíndagua, jáma buri espíritugu gabáfutiña ja lánina wuríbani yágüta íñu lúma jáma espíritugu ja gáambaña gumádi, lúrudu lúma érei luágu buri cátei lánina lubúriña lídan ubou le wageíndagua. ¹³ Ligía ragújumoun lubei sun daúguaú to líchuguboun Búngiu jun lun gayára lan jawánduni wuríbani lídan wéyu le jabúseerubei espíritugu jagía jageíndagun júma, áni lárígiñeme jawánduni, ábame jeréderun derégüdagu. ¹⁴ Derégüdagu jumá lubeiti, daúgu táu láni Búngiu daúguaú queisi ában lísúdaaran. Daúgua jumá láu inárúni queisi láu ában bélti le gürágu umúti buídu luágu jiránaagua, areidúañu láu ísuruni quei láu cátei le adáuragubei láu laníguagu súdaara. ¹⁵ Aráanseñu jumá lun japúrichijani ugánu luágu Wasálbaragüle, le íchuguti darángilaú, queisi laráanserun súdaara dan le ladáurunun lisábadun. ¹⁶ Lougiñe sun cátei, barújumei jafiñen quei lárügüdúni súdaara cátei láuti gürábu ligíbugiñe, lun jaráramunun sun gimára durúnguatu to lachúujaboun Máfia juágun. ¹⁷ Barújumei jeménigidun luágu jasálbarun quei ladáurunú súdaara lubúnidin lun latóúnigiruni lábulugu, barú jumeime Lererun Búngiu quei efein to líchuguboun Sífiri Sándu jun. ¹⁸ Adüga jumei sun le láu sarágu ayúmuraguni lun Búngiu lun líderagunún, ayúmuragua jumá lun Búngiu súnwandan láu lubáfu Sífiri Sándu. Agágudúañu jumá, máburujalá jarúna, ayúmuragua jumá jawágu sun ja lánigubaña Búngiu. ¹⁹ Ayúmuragua jumá giñe nuágu lun líchugun Búngiu dí múrei nun dan le nadímurejan, lun giñe nadímurejan láu manúfudei lun nasúbudiragüdúni ugánu luagu gayára lan giñe jasálbarun ja mámbaño juríu queisi ja juríubaña. ²⁰ Oúnaja láadina Búngiu lun napúrichijani ugánu le, le ueígiñebei nadaürüwa guetó. Ayúmuragua jumá lun napúrichijani ugánu le láu manúfudei, queisi lubúdubu.

Lagúmujoún buri mábugaú

²¹ Tíquico, wadúje jínsiñeti woun, le íderagubaliwa buídu lídan luwádigimari Wabúreme, ligíaba íchiga ugánu jun nuágu lúma luágu le nadügübei. ²² Ligía noúnajaanbalin jun lun laríñaguni jun ida wáña lan, lun líchugun gurásu jun.

²³ Rúlá Búngiu Úguchili lúma Wabúreme Jesucristu darángilaü lúma ínsiñeni láu afiñeni jun, wadújeñu lueigiñe Jesucristu, ²⁴ biní láñame Búngiu sun ja jínsiñejabúbaña lun Wabúreme Jesucristu láu ában ínsiñeni le masáansiraguati. Ítaralá.

LIGÁRADAN PÁBLO JOUN FILÍPOSNA

Labürüjan Páblo furisunrugugiñe joun tllana liglisi to Filíposboun

¹ Anája áu Páblo lúma Timotéo, eseríwidutiña wagia lun Jesucrístu, wabürüjañoun gárada to jun, sun jugúya fádorigu jáma eseríwidutiña liglísirugu ja ubürugubaña Filípos, jáma jíbiri lánigu Búngiu ja lídaañabaña giñe ában lúma Crístu Jesúsu. ² Binílaun Wáguchi Búngiu lúma Wabüreme Jesucrístu, íbija jumá giñe darángilaü jámagiñe.

Layúmuragun Páblo jawágu afñetiña

³ Ságü narítangun juágu neteingiruni Nubúngiute. ⁴ Súnwandan nayúmuragun lun Búngiu juágu láu ugúndani, ⁵ Láu narítangun luágu luweírín jíderagunina abüruchaguagüdeí ugánu le lánina asálbaruni lúmagiñe wéyu le jagáambubalin chülü lúmoun wéyu le ugúñebei. ⁶ Chóuru numúti luágu Búngiu lan le agúmeserubei adúgei lubuídun luwádigimari jídan, lasígira mémeba lan adúgei daríme wéyu le liábingüle Jesucrístu. ⁷ Richáti lun narítangun juágu ítara lugúndun weíríti jínsiñe nun, lugúndun giñe gafánran jumá lídan abíniruni le nánibeí dan le furisunrugúñadina lan luágu neseríwidun lun Crístu, o dan lan le naráramun ligíbugiñe lúrudu lun nadímurejan lueígiñe loúbadina ugánu le lánina asálbaruni lun nachoúruruni joun luágu inárüni lan. ⁸ Subúdi lumúti Búngiu luágu weíri lan nálugun juágu lugúndun jínsiñetün nun queísigubeirügü jínsiñe jumá lun Jesucrístu.

⁹ Amúriajatina lídan nayúmuragun lun Búngiu juágu lúntima laweírídun jínsiñejabu láu sarágu subúdi lúma gunfaraandaü lídan sun cátei, ¹⁰ lun gayára lan janúadajani cátei le buídubei súnwandan. Ítara lúba jabágaridun ában íbágarí jarúmati, madúnrun jumámuga dánme liábin Crístu. ¹¹ Amúriajatina lúma Búngiu lun buin jumá láu lubuídun igáburí, láu lubáfu Jesucrístu le jídaanbei, lun líchugúniwa uweíríguni lun Búngiu luágu.

Crístu íbágaribeí nun

¹² Nidújeñu, buséntina jasúbudiruni luágu cátei lán buri le susereelibeí nun, ñúbínjali lídan linárün lun líderagun lídan lapúrichijotün ugánu le lánina asálbaruni. ¹³ Subúdi jamúti lubeíti sun tisúdaraana lúban urúei jáma sun ja jíbiri luágu nadaürüña lan lueígiñe neseríwidun lun Crístu. ¹⁴ Játi jíbiri idújeñu, láu jaríjin luágu nadaürüña lan lueígiñe napúrichijani ugánu luágu Crístu, ragújaña anígí lun japúrichijani méme ugánu ligía manúfudeiga, láutima afñeni luágu Crístu.

¹⁵ Inárüni luágu añajein lan adímurejatiña luágu Crístu ladúga jagímugan, busén jagía janügüniña gürígia jánigume. Anjaña jíbiri, japúrichijan luágu Crístu láu lubuídun arítanguní. ¹⁶ Gürígia jagía, luágu insíñejabuni japúrichija, lugúndun subúdi jamáni luágu lueígiñe lan nadímurejani ugánu le lánina asálbaruni nadaürüña lan. ¹⁷ Anjaña ja jíbiri, máma láu janárün japúrichija, lun jaríjniwa weírigei, lúma lun jíchugun líbe samínaü nun guetó le nadaürüña lan. ¹⁸ Wel, úati cátei luágu líra, lídan sun luwúyeri, láu yebe janárün o máma lan láu, luágu Crístu jadímureja, áni gundaatina luágu líra.

Áni nagúndaarúba giñe, ¹⁹ lugúndun subúdi numúti luágu buídubei lan nasábirun lídan sun cátei le, ladúga jayúmuragun lun Búngiu nuágu lúma ladúga líderagunina láni Jesucrístu Espírítu. ²⁰ Cátei le nabúseerúbei lúma le nagúrabubei, lun madúgün nan ní cáta lun jamúga nanügün busíganu luágu, gayáaarügü lámuga nadímurejan manúfudeiga, aríjúa mémetima lámuga luweírígün Crístu nuágu guetó quei súnwandan, wínwañu áu yebe, jiláñu áu yebe. ²¹ Lugúndun ánjana abágarida méme, lúnba Crístu nabágarida, ánjana oúwe, buítimaabei nun lugúndun lúmounbadina Crístu. ²² Ánjein gayára lubeí nasígirun ñadágimein luágu láni nabüreme Crístu fuleísei láu nasígirun abágarida, íbídiñeti nun ca lan buítimaabei, ánjein lun lubeí nasígirun wínwañu ódi lun nouñwen. ²³ Jénreenguti nun lun nanúadajan lídan bían cátei le. lídan ában oúbaü, buséntina jamúga nouñwen lun nídin erédera lúma Crístu, lugúndun buítimaati jamúga líra nun, ²⁴ lídan le ában oúbaü, buítimaati jun lun nasígirun abágarida. ²⁵ Áni quei chóuru náni cátei le, subúdi numúti luágu nerédera mémeba lan júma lun níderagunün lun jasígirun jubáruaguotün, lun giñe jagúndaaruntima lídan jafñen. ²⁶ Ítara lúba jilñuragüdüni líri Crístu Jesúsu luágu lagíribudagüdüniña júmoun.

²⁷ Joucha jumá lun úaragua lan ligáburí jabágaridun lúma laráfudajan Crístu. Ítara lúba, ánjana ñüdün aríjañu o ánjein diseñu niña lubeí jueí lun agáambarügü nan juágu, gayára lámuga nasúbudiruni luágu derégúdagu meme jíña lan áni lídaañadün lan giñe ában, áfaagua sùngubei lídan ában lun labüruchagun afñeni luágu Jesucrístu queísi Wasálbaragüle, ²⁸ mígiraguagüdünga júngua lun janúfudedagun jaweí jáganiñu. Ladúga jáganiñu lan gürígia jagía, aráfuda lumúti líra furáangu luágu jóüdiña lan lídoun gürínguau, aráfuda lumúti giñe jasálbarun jugúya le

afiñebei, áni lúmagiñe Búngiu liábin cátei le. ²⁹ Ladüga Crístu, gayáraati mámarügü lun jafiñerun luágu, gayáraati giñe jasúfurirun lueigiñe. ³⁰ Jugúya núma, lídaañadiwa ában méme áfaaguni. Aríja jumáli meja ída líña lan náfaagun, guetó agáambatün luágu ída líña méme lan náfaagun.

2

Lünabugun Crístu lúma luweirigun

¹ ¿Sandítünsan dügüdaguáü ladüga lídaañadün lan ában lúma Crístu? ¿Barütünsan gurásu luágu línsiñejabu jun? ¿Eibugatünsan sun jugúya lúma Sífiri Sándu? ¿Subúdi jumútisan lugüdemejabu Crístu jun lúma lareidun? Afñetina luágu ítara líña lan. ² Ligía lébubei namúriajan júma lun jaganouñ lídan úarani lúma ínsiñejabuni júmawagua, lun ában lan jarítangun, ában lan giñe jáfaagun luágu buri cátei le láni Crístu. Láu jabágaridun ítara, buin lúba nugúndan jáu. ³ Madüga jumá ní cáta juotúguarügü lun janügüniwa weiri, ní luágu pántaü, adüga jumei cátei láu ünabuguni. Buídulá janügüniña ámu güriá juei guánarügü. ⁴ Mámarügü lá cátei le buídubei jun jáluaja, áluaja jumei giñe le buídubei joun ámu.

⁵ Ítaramemelá ligáburu jasáminarun quei meja ligáburu lasáminarun Crístu Jesúsu. ⁶ Láu sún meja Búngiu Irájü lan ligía, málugunti lárügüdüni lírícha quei Búngiu. ⁷ Lubáragiñe líra, ába lígiruni le lánibeí, ába ladügün quei músu láu lagúriajouñ quei wügüri. ⁸ Dánti le ítaraáli quei wügüri, ába lünabudaguagüdüntima lúngua, áni ladüga lagáambadi, ába loúnwen luágu gurúwa láu sun nibúsigaridúna lan ouweni luágu gurúwa. ⁹ Ligía líchugunbalin Búngiu líñun-ágei uweiriguni lun lúma íri le weirigutimaabei lídaangiñe súngebui, ¹⁰ lun dan lan jagáambuni sun ja siélubaña, ja múarugunbaña, jáma ja lábugiñebaña múa líri Jesúsu, lun jájuduragun lun, ¹¹ lun giñe jasúbudiruni súngebui, aríñaga jagiame luágu Jesucrístu lan Wabúremebei, lun líñurún líri Búngiu Úguchili.

Ítara jáña lánigu Crístu quei larúgounga ubouagu

¹² Ítara líña lubeiti nidújeñu jínsiñetiña nun, ítara quei agáamba jumánina súnwandan dan lé meja júmañadina lan, agáambatima jumána guetó dan le díse nan. Eibuga meme jumá jubáruaguouñ lídan lémeri Crístu láu ünabuguni lúma inébesei lun Búngiu daríme jebélurun siéla. ¹³ Búngiu íchugunbalin lubuídun ayúmajani jun lun jeíbugun lúma, íderagualaün lun jadügüni quei labúseeruni.

¹⁴ Adüga jumei sun cátei láu ugúndani, masígenejaanga, ¹⁵ madárirúniwa lámuga dúru juágu, ní mégeiti, lírájúñü jumámuga Búngiu jarúmatíña jagánagua güriá wuribatíña, magáambaditiña lun Búngiu. Jugúya, jarúgoungadagüdatün jagánagua güriá jagía quei warúguma lídan ában fulúsu búrigati, ¹⁶ íchigeina ugánu luáguti íbágari magúmuchaditi joun. Láu jigáburidun ítara, gúndaabadina juágu dánme le lachülürün wéyu le líábingüle Jesucrístu, láu nasúbudiruni luágu máma lan luágu ní cáta nuwádigimarida jagánagua. ¹⁷ Íbini lun lan níchuguni nibágari guánarügü lun loustarun jafiñen, le queísibeí ában edéweejani buíti lun Búngiu, gúndaabadina úara júma luágu lubuídun wedéweejan lun Búngiu. ¹⁸ Lun jamúga lasúsederun ítara lun nouñwen luágu nesériwidun lun Crístu, lúnti giñe jagúndaarun úara núma.

Timotéo lúma Epafrodító

¹⁹ Ánjein busén lubei Wabúreme Jesucrístu, nouñajabei Timotéo aríjaün madíse, lun gayáraabei lan nagúndaarun dánme le lagíribudun láu ugánu nun juágu. ²⁰ Úati ámu núma le asáminaruti quei áu, le áfaaguti lun buídu lan lídin jun, ²¹ súngebui jawouguá rügüñein jarítagua, mebéreseguntiña láu le labúseerubei Crístu Jesúsu. ²² Ánjeinti Timotéo, subúdi ligáburu jun, ída líña lan lesériwidun núma lídan lapúrichijoün ugánu le lánina asálbaruni queísí ában isáani le íderaguti lúguchi. ²³ Agúrabatina lubeiti nouñajani aríjaün lárígíñeme nasúbudiruni ánjein náfuriduba lubei furísunrugugiñe, ²⁴ láu sun afñe nan luágu niján lan lugúndaanbei Búngiu, lun nídin aríjaün núngua madíse.

²⁵ Genége lumúti giñe nun luágu lúnti lan nouñajani nibíri Epafrodító lárigoün júmoun. Quei jasúbudirun, ligía nouñabei lídan luwádigimari Crístu lúma lídan áfaaguni, le jouñajabei jugúya guánarügü nun lun leténirun lun le nemégeirubei. ²⁶ Weíríti labúseerun laríjinün áni gibeti larítangun ladüga jagáambun luágu lasándirun. ²⁷ Inárüni luágu sándi lán meja, yaráfa lun loúnwen, ába gudémejabu lan Búngiu lun lúma nun lan mabíjin nan íruni lánwoun le núagubei, ába lareidaguagüdüni. ²⁸ Ligiatima nabúseerúnbei nouñajani lun jagúndaarun láu jaríjini. ²⁹ Resíbi jumei láu sun ugúndani queísí idújei lueigiñe Wabúreme Jesucrístu, áni jínsiñe jagiame sun ja ítaraña quei ligía jun súnwandan, ³⁰ quei chülü lubei yaráfa lun loúnwen ladüga lesériwidun lun Crístu. Deréguati lúngua, mebéresegunga cába lan asúsereda lun, lun lesériwidun nun, cátei le jásiñerubei adüga lugúndun díseñu jíña lan nueí.

3

Ūma le inárúti lun weréderun richágu ligíbugiñe Búngiu

¹ Lagúmujoún cátei, nidújeñu, gúnda jumá lídan Wabúreme. Mabúchati nuágu abúrújei le abúrúja náalibeí jun, lugúndun buíti jun. ² Cátei ligía, lun toúnigigua jumá júngua jawei ja ítarabaña oúserun quei oúnli, ja adügúbalin le wuríbabei, ja íbagubalin úgubu. ³ Aríñagatiña yeétiña jagía luágu lúnti lan jerésibiruni wügúriña circuncisión lun lánigu jamá Búngiu, iyéeni líra. Lírájúñú Búngiu le tímataibi wagía le agúnfulirubei lúma láu lubáfu lání Espírítu le wádaanbei, wagía le gúndaabei láu lánigu wamá Crístu Jesúsu áni míchu wamúti weménigi luágu cátei bougudinti lueí lun wasálbarun. ⁴ Lun jamúga gayára lan wasálbarun luágu cátañañadiwa lan bougudin lueí Jesucrístu, garíchatina jamúga lun neménigidun luágu buri cátei ligía, úati jamúga ní ában garíchati nueí lun leménigidun luágu buri cátei ligía. ⁵ Wídú wéyu lueigiñe nagúriajóun, ligía nerésibiruni circuncisión lugúndun jarásan israelítigu áu, jádaangiñetina lufámilian Benjamín, hebréo áu lúmagiñe nagúriajóun, hebreógu giñe nagúbúrigu. Faríséo meja áu lídan ligáburi gunfaráanda náni jalúrudun juríu, ⁶ janárimeti meja neméendún darí neibaajaniña afíñetiña luágu Jesucrístu. Luágu ti lísurun íbagari según jalúrudun juríu, úati meja ní ában lun gayára lan laríñagun ní cáta nuágu. ⁷ Ánjeiti guetó, sún buri meja cátei le, lé meja weírítibeí cátei nun, barú numuti quei ní cáta lun gayáraabei lan nasígiruni Crístu. ⁸ Sügú láu líra, sun cátei le gayáraabei jamúga níjein lan núma, rúnnumuti quei ní cáta ligíbugiñe oúnwenbun agáñeiruni le luágubei nasúbudiruni Wabúreme Crístu Jesúsu. Féridi náali sún buri cátei le ladúga nasúbudiruni Crístu, áni barú numuti sun le quei ífei lun nagáñeiruni Crístu, ⁹ lun nadáriragun núngua lídan ában lúma. Guetó, gumúja náfaagun lun neréderun richágu ligíbugiñe Búngiu luágu lubuídun nagúnfulirun lúma lílúrudun, lugúndun barúlaadina Búngiu richágu ligíbugiñe láu nafíñerun luágu Jesúsu. Richáguá ligía ában cátei le lídaangiñeti afíñeni, máma adügúni. ¹⁰ Le nabúseerúbei, lun nasúbudiruni Crístu buidu buídu, lun nasándiruni lubáfu meme Búngiu le ásaaragúdúbalin Jesúsu lídaangiñe oúweni nuóúgua, lúma lun nasúfurirun luágu queisi lasúfurirun nuágu, ¹¹ lun ítara nan quei ligía lídan loúnwen láu eménigini luágu násaaruba lan lídaangiñe oúweni quei ligía.

Áfaaguni lun lachüllürün lídoun lébeja

¹² Máma naríñaguña luágu chülújadina lan lúmoun lébeja lídan sun cátei le, maríñaguntina giñe luágu buídujali lan nigáburi lídan sun cátei, le nadügúbei, nubáruaguóuñadina méme lun ítarabadina lan queisi meja labúseerun Crístu lun ítarabadina lan dán meja le lasálbarúnbalina. ¹³ Nidújeñu, maríñaguntina luágu íbija náali lan sun cátei le, le nadügúbei, nabúlieiduni sun le eréderubei árigi lun náfaagun lun narügúdüni le nigíbugiñebei, ¹⁴ lun nachüllürün lúmoun lébeja eíbaaguni ligíbuagu uboú le, lun nagáñiruni le lúnbei líchuguni Búngiu siélu joun sun ja lídaanbaña ában lúma Crístu Jesúsu.

¹⁵ Sun wagía le weínamujalibeí lídan wafíñen, lúnti wasáminarun ítara. Ánjaün asáminara lídan ámu luwúyeri lídan som cátei, larúfudubei giñe Búngiu cátei le jun. ¹⁶ Luágu sun luwúyeri, lúnti wasáminarun lúma lun wabágaridun úaragua lúma cátei le furéndeí wamaálibeí.

¹⁷ Nidújeñu, amúriajatina júma lun ában lan jarítagun lun jafálaruni náni jémpulu, aríja jumáña giñe ja abágaridubaña según jémpulu le wíchugubei jun. ¹⁸ Aríñaga náali jun sarágu weíyaasu áni naríñagayaali jun láu águirau, luágu añajein lan sarágu ja aríñagatiña luágu afíñe jamá luágu Crístu, abágaridutiña queisi láganiñu Crístu le oúwebei lun larúmadagúdüniwa. ¹⁹ Lídaanne lagúmujoún dan, gürínguabei cátei joun—jasúfuriruba luágu jafígoun lun sun dan. Lé buri cátei le wámaabei joun, ligía jabúngiutebei, apántajatiña láu buri cátei le jamúga lúnbei nibúsigari jamá láu. Luágu rügúñein buri cátei uboúaguna jarítagua. ²⁰ Ánjein wagía, siéluwa wagía, áni wagúrabuña líábin Wabúreme Jesucrístu le Wasálbaragúle siéluigiñe. ²¹ Lídaanne wéyu ligía, lasáansirubei wágubu le emégeirubei sarágu lun ítara lan quei lúgubu, le úabei lemégeirun. Áni ladügúbei láu méme ubáfu le luágubei lun líchuguni sun cátei lágubiñe lagúmadijan.

4

Gúnda jumá súnwandan lídan Wabúreme

¹ Ligíati nidújeñu jínsiñetiña nun, ítara méme jumá derégúdagu lúma Wabúreme.

Oúnwenbun nabúseerun narjínün, jugúya nugúndanbei lúma nafáyeiruaja luágu nesériwidun lun Crístu.

² Ayúmurguatina tun Evódia túma Síntique lun jebélurun lídoun úarani queisi idújeñu lueigiñe Crístu. ³ Ánjein bun, nouba buíti lídan wadágimanu, amúriajatina búma lun bíderaguniña ítunu ja lun gamádagua jamá, lugúndun áfaaguatiña notúbagiñe lídan lapúrichijoún ugánu le lánina asálbaruni, úara lúma Cleménte jáma buri jíbiri ja ñadágimeinbaña meja núma. Búrúwaali jíri sun jagía tídan lílíburuna íbagari magúmuchaditi.

⁴ Gúnda jumá súnwandan ladüga lídaañadün ában lúma Wabúreme. Aríñagaya numúti. ¡Gúnda jumá! ⁵ Subúdiwa jumá quei gürígia areidatiña ladüga madíseeli liábin Crístu.

⁶ Magíbedalá jarítangun luágu ni cáta, aríñagarügü jumei sun cátei lun Búngiu súnwandan dan le jayúmuragun lun, amúriaja jumá lúma, mabúlieidagunga lun jíchugun eteíngiruni lun.

⁷ Ábamei líchuguni Búngiu lídarangilan jun, darángilaü we, weírítimaabei lubáfu lun lagídarun jidíjeri sügü láu jubáfu lun jarítaguni cátei le lúnbei jadügüni, áni darángilaü ligía, loúnigiruboun janígi lúma sun jisáminan luei idíjeri lídan le jeménigidun luágu Búngiu lídaangiñe Crístu Jesús.

Samína jumá luágu le buídubei

⁸ Lagúmujoún cátei nidújeñu, samína jumá luágu sun le inárütibeí, sun le gadúnabei inébesei, sun le richábei, sun le jarúmabei, sun le gúndaawabei láu, sun le uágubei buídu lan ladímurejoá. Samína jumá luágu sun le buídubei lúma sun le gadúnabei uweíríguni.

⁹ Falájumei sun le arúfuda náalibeí jun lúma sun le resíbi jumáalibeí nómagiñe. Gúnfuli jumá láu le naríñagubei jun, áyeija jumei nigáburi. Ábame júma lan Búngiu láu lídarangilan le líchugubei.

Jedéweean Filípogna seínsu lun Páblo

¹⁰ Oúnwenbun nugúndan lídan Wabúreme luágu jarítaguayaadün lan nuágu. Maríñaguntina luágu bulíe jumáadina lán yebe, madárirügü jiñáalin ligáburi ída lúba lan líderagunina.

¹¹ Mabúseerúntina jamúga jarítangun luágu nadímurejañein lan lueígiñe nemégeirun, lugúndun furéndeijadina lun gúndaañu nan láu le númati, ¹² subúdi numúti labágaridúniwa lídan gudémeín, subúdineí giñe gámawa lan gíbe. Furéndeijadina lawandúniwa furúmieguarügü igáburi, ilámaü yebe o quimúle, níjeín lan darí lun lígiragún o úa lan ni cáta. ¹³ Úati cátei jénreenguti nun ladüga lídaañadina ában lúma Crístu le íchugubei ubáfu nun. ¹⁴ Láu sun líra, buíti jadüga láu jíderagunina lídan lénreengúnga nun.

¹⁵ Queísi giñe jasúbudiruni, jugúya Filípogna, lárígiñe meja napúrichijani ugánu le lánina asálbaruni jun, ába náfuridun Macedóniagiñe, jugúya rügüñadün tilana ligílisi oúnaja seínsu nun quei ateíngiragúlei luágu nesériwidun jun. ¹⁶ Sun meja anájagua lan ubúrugu Tesalónica, oúnajatún edéweejani nun, mámarügü ában weíyaasu, lun le nemégeirubei. ¹⁷ Mára jamúga nasáminarun lun gubeirügü nibíjin som cátei, le nabúseerúbei, lúntima lagánwoundun le lúnbei jibíjini lúmagiñe Búngiu. ¹⁸ Áu, resíbi náali súnugubei lúma sügü láu lé yebe lúnbei nerésibiruni, láu le joúnajabei nun lúma Epafrodító ígiraguaali núma. Le joúnajabei nun, ítara líña quei líjeme cupáli le águdajóuti lun Búngiu, ában edéweejani le lerésibirubei láu ugúndani. ¹⁹ Líchugubei lubeíti Nubúngiute sun le jemégeirubei jun queísi buri luweírigin lírisin, lídaangiñe Crístu Jesús. ²⁰ ¡Uweíríguni lun Wáguchi Búngiu lun sun dan!

Lagúmujoún buri mábugaü

²¹ Rújumei numábugaü lídan líri Jesucrístu joun sun ja lánigubaña Búngiu. Mábuga jáña wadújeñu lueígiñe Jesucrístu ja yábaña núma jun. ²² Sun ja yábaña Róma ja lánigu Búngiu, játima tilana lúban urúei, mábuga jáña giñe jun.

²³ Binílaün Wabúreme Jesucrístu sun jugúya. Ítaralá.

LIGÁRADAN PÁBLO JOUN COLÓSASNA

Labürüjan Páblo joun tìlana liglìsi to Colósasboun

¹ Anája áu Páblo, le ában lání Jesucrístu apóstolu láu lugúndan Búngiu. ² Úara lúma Timotéo le wadúje lueigiñe Jesucrístu nabürüjañoun gárada to jun, jugúya le lánigu Búngiu ja gúnfulibaña lúma Crístu le uágubei jafiñera, ja ubúrugubaña Colósas. Binílaün Wáguchi Búngiu, ibíja jumá giñe darángilaü lúmagiñe.

Layúmuragun Páblo jawágu afñetiña lun Búngiu

³ Súnwandan weteingiruni Búngiu, le Lúguchi Wabúreme Jesucrístu, dan le wayúmuragun sun juágu. ⁴ Agáambaadiwa luágu jafiñen luágu Crístu Jesúsú lúma luágu jínsiñejabu joun sun ja lánigubaña Búngiu, ⁵ ladúga eménigini le juágubei luágu le areidúañubei jubá siélu. Chülütün árügúdei eménigini le lárigiñe jagáambuni ugánu le inárütibe, ugánu le luáguti asálbaruni. ⁶ Ugánu méme le, le meja apúrichijóubei jun, labúrchaguña lídan sun ubouú, lasáansiraguña jagáburi gürígia ítara quei lasúseredun jídan lúmagiñe jagáambuni ladímurejóun luágu línsiñejabu Búngiu, ába jasúbudiruni luágu inárüti lan ínsiñejabuni le. ⁷ Ligía cátei le larúfudajabei Epáfras jun, le ñadágimeinjálíbe wáma. Jínsiñeti woun, subúdi wamúti luágu gayára lán meja weménigidun luágu lun lesériwiduni Crístu buídu jagánagua wawéñegua. ⁸ Barújali ugánu woun juágu lúma luágu jínsiñejabu le rúlaalíbe Búngiu jun.

⁹ Ligía lúmagiñe lubei wéyu le wasúbudirunbalin cátei le, merédeti wayúmuragun lun Búngiu juágu, lúma wamúriajan lúma lun lasúbudiragúdüni lugúndan jun buídu, ru ligíame sun luwúyeri subúdi lúma gunfaráandaü jun luágu cátei le larúfudajabei lání Espíritu jun. ¹⁰ Ítara lúba gayára lan jagáburidun queisi lúnti lan jagáburidun lánigu Wabúreme, adúgei le áubei lagúndaara súnwandan, arúfudeína ában alúbajani le lánina sun luwúyeri cátei buíti, lun giñe jasúbudirunitima Búngiu. ¹¹ Amúriajatiwa lúma lun léredagúdünnün láu luewirin lubáfu lun gayára lan jawánduni sun cátei láu sarágu gurásu lúma ugúndani, ¹² lun giñe jeteingiruni Wáguchi Búngiu luágu aráanse láadiwa lan lun weresíbiruni wafánran lídaangiñe le lúnbeí líchuguni joun lánigu lídaanne larúeijan le lánina larúgounga. ¹³ Séfu lumútiwa Búngiu lídaangiñe lubáfu lubúriga, ába líchuguniwa lídoun larúeijan Liraü le jínsiñebeí lun, ¹⁴ le asálbarubaliwa láu loúnwen, chibálei wafígoun.

Aráandaruni lúma Búngiu láu loúnwen Crístu

¹⁵ Wáguchi Búngiu le siñábei jaríjini gürígia, ába líabin ubouágun lídan ában luwúyeri le gayáraati jaríjini gürígia lídan Liraü le Jesucrístu, le wefrigitimaabei lídaangiñe sun cátei le njeinbei. ¹⁶ Lídaangiñe Crístu ladúgei Búngiu sun cátei le siélurugubei lúma le ubouágubei, dándu buri cátei le marijínbe quei le aríjúabei. Lídaangiñe Crístu ladúgei arúejani, gumádi, lúrudu buri lúma buri ubáfu le jáni ánjeligu, áni lun giñe Crístu ladúgúwa. ¹⁷ Lubáragiñebeí sun cátei, njeinjali meja Crístu, áni láu lubáfu, njein lubei sun cátei lídan lubára. ¹⁸ Lougiñe sun líra, Crístu jachügúdinabei lánigu, ja gíribaña lúgubu, ja giñe gíribaña lílígílin. Ligía le íchugubei íbáari lun úgubu ligía, ligía furúmiñebeí ásaara lídaangiñe otúweni lun mouñwendúgúyaali lan, lun ligía lan láu furúmiñeti ubáraü lídan sun cátei. ¹⁹ Ítara líña labúseeruni Búngiu lun njeinbei lan sun le ligíabei lídan Crístu. ²⁰ Lídaangiñe Crístu, ába laráandaragúdüni Búngiu sun ubouú dayárugubei lúmagua, dándu buri cátei le ubouágubei quei lé buri siélubei, ladúgüni aráandaruni ligía láu loúnwen Crístu luágu gurúwa.

²¹ Jugúya, teréncha buri meja jugúya lun Búngiu, lágani buri meja Búngiu jugúya tídan janígi ladúga buri cátei wuríbati le jadúgúbeí. ²² Ánjeinti guetó, aráandaragúda láadün Búngiu lúmagua láu loúnwen Crístu lun larúfudunün jarúmañu, madúrunga, queisi lánigu ligíbugiñe. ²³ Ítara méme lúba giñe ánjaün asígira derégúdagu lídan jafiñen, ragúñu buídu luágu Crístu, mígirunga juméi eménigini le juágubei le íchugubalin ugánu lánina asálbaruni le jagáambubei. Ligía ugánu le apúrichijóubei lídan sun ubouú, le giñe napúrichijabei, áu Páblo.

Rúlumuti Búngiu Páblo lun lesériwidun joun tìlana buri liglìsi

²⁴ Guetó gúndaatina láu le nasúfurirubei juágu, lugúndan láu igáburi le, gayáraati níderagun láu núgubu guáñarúgü lun loústaragúdüniwa le lúngilíbeí lasúfuriruni Crístu jawágu lánigu, jawágu lílígílin ja lúgubu. ²⁵ Núbínjadina lun ábanbadina lan jádaangiñe ja esériwidubaña joun lánigu Crístu luágu wadágimanu le líchugubei Búngiu nun luágu jufúleisein, jugúya le mámabei juríu, lun napúrichijani ugánu le lání Búngiu jun quei lubúdubu. ²⁶ Ugánu ligía, cátei lé meja arámudañu lubei Búngiu lúmagiñe sarágu dan, áni guetó subúdigúda láali joun lánigu. ²⁷ Joun lánigu Búngiu labúseera lasúbudiragúdüni luweírín irisíni le lídaanbei cátei arámudaguati le, le júnbeí jugúya le mámabei juríu dándu joun ja juríubaña. Cátei arámudaguati ligía, luágu

nĵein lan Crĭstu jĭdan, jurĭu yebe, mĀma yebe jurĭu, āni ligĭa le ĭdaanbei jĭchigei jemĕnigi luĀgu uweĭriguni le lĭnbei jĭbjĭni siĕlu.

²⁸ LuĀgu Crĭstu wapŭrichija, arĭnagatiwa joun sun gŭrgĭa lun jĀrŭgŭdŭni lĕmeri Crĭstu, arŭfudaja wagĭa luĀgu, lun gunfarĀanda jamĀ buĭdu buĭdu, farĀragua jagĭa buĭdu lĭdan āban lŭma Crĭstu. ²⁹ Ligĭa nuwĀdigimaridunbei, āfaagueina lĀu sun ĕrei lŭma ubĀfu le lĭchugubei Crĭstu nun.

2

¹ Busĕntina lubeiti lun jasŭbudiruni luĀgu luweĭrin lidĭjĕri narĭtagun juĀgu, lŭma jawĀgu affĭnetiĭa ja Laodicĕbaĭa, lŭma jawĀgu sun jĭbirigu affĭnetiĭa ja marĭjin jamĀgĭdinabaĭa. ² Weĭriti nayŭmajan lun gagŭraasun jumĀ tidan janĭgi, lun lĭdan jumĀ āban lĀu lĭnsiĕjĕbu Crĭstu juĀgu joun jĭbirigu, lun gunfarĀanda jumĀni linĀrŭn Bŭngiu buĭdu buĭdu lun derĕgŭdagun jumĀ lĭdan le uĀgubei jaffĭnera, gayĀra lĀmuga jasŭbudiruni larĀansejan Bŭngiu lĕ meja arĀmudaguabe, le luĀguti Crĭstu guĀnarŭgŭ. ³ Lidaaĕein Crĭstu sun linĀrŭn Bŭngiu lŭma ubĀfu lun gunfarĀanda wamĀni sŭn buri inĀrŭni le, le queĭsibeĭ āban oŭnwenbun irĭsini woun. ⁴ Narĭnaguĕein buri cĀtei le jun lun mayĕedun lĀnŭn ni āban lĀu buri dimŭrei buĭduburiti. ⁵ LĀu sun ŭa nan jĭgĭbugiĕ lun gayĀra lan jamŭga jarĭjinina, anĀjein jŭma lĭdan ĕspĭritu, āni gŭndaatina lĀu narĭjĭni luĀgu lidaaĕein lan dan sun cĀtei jurŭma āni derĕgŭdagun jĭĭa lĭdan jaffĭnen luĀgu Crĭstu.

⁶ Ligĭa, ĭtara queĭsi jerĕsibiruni Wabŭreme Jesucrĭstu lĀu sun jaffĭnen luĀgu, lŭnti ĭtara lan jabĀgaridun lĭdan āban lŭma, ⁷ lun ragŭĭŭ lan jĭbĀgari luĀgu lĭdan le jĭdin jubĀruaguoŭn lŭma, derĕgŭdagun lĭdan jaffĭnen ĭtara queĭsi larŭfudajuŭniwa jun, lĀu ĕteĭngiruni lun Bŭngiu sŭnwanan.

Isĕri ĭbĀgari lĭdan Crĭstu

⁸ Touĭnigi jumĀ, mĭgiraguagŭda jumĀ jŭngua joun ja busĕnbaĭa jayĕejan lĀu buri arŭfudajani mĀlati. MĀma lŭmagiĕiti Crĭstu cĀtei le jarŭfudajabei, lŭmagiĕiti jagĀburi binĀdu mŭtu lŭma buri ligĀburi jarĭtagun gŭrgĭa lĀnina uboŭ le luĀgu cĀtei.

⁹ Nĵein sun le Bŭngiubei lĭdan Crĭstu, ¹⁰ āni jugŭya, buĭn jĭĭa lĀu Bŭngiu lugŭndun lidaaĕadŭn āban lŭma Crĭstu. Jĕreti Crĭstu lueĭ sun lŭrudu lŭma ubĀfu le uboŭagubei lŭma le siĕlubei. ¹¹ LĀu giĕne lidaaĕadŭn lan āban lŭma Crĭstu, queĭsigubeirŭgŭ resĭbi jumĀali lan circuncĭsiŭn lĕ meja jerĕsibirubei binĀdu jurĭu lun jarŭfuduni luĀgu lĀnigu jamĀ Bŭngiu. Circuncĭsiŭn le jĭbjĭubei, mĀma le adŭgŭbeĭ lĀu bĭti luĀgu ŭgubu, jĀni circuncĭsiŭn, lĀu jasĀlbarun lidaaĕgiĕne figoŭ le āubei jĭĀbin uboŭagun. NĭjĀn luwŭyeribeĭ ladŭgŭniwa Crĭstu lun lĀnigu wamĀ Bŭngiu. ¹² LĀu jabĀsterŭn, arŭfuda jumŭti luĀgu bunĀwa jumĀ lŭma Crĭstu lun ĭbĀgari le binĀdubei, sarĀtŭn giĕne lŭma lun ĭbĀgari le ĭsĕrĭbeĭ ladŭga jaffĭnerun luĀgu lubĀfu Bŭngiu le āsaragŭdŭbalin lidaaĕgiĕne oŭweni. ¹³ LuĀgu meja āban dan, jĭlĀŭ jĭĭĀ meja lun cĀtei lĀnina Bŭngiu ladŭga jĭfigoun, ladŭga giĕne jabĀgaridŭna lan queĭsi gŭrgĭa boŭguditiĭa lueĭ lilŭrudun Bŭngiu, agŭnfulireina lŭma sun lurĭban layŭmajan jŭra. Ānjeiti guetŭ, rŭjali Bŭngiu ĭsĕri ĭbĀgari jun ŭara lŭma Crĭstu. ¹⁴ LĀu loŭnwen Crĭstu, ferŭduna lĀali Bŭngiu sun waffigoun, āba lagŭmuchaguagŭdŭni Bŭngiu lilŭrudun Moĭsĕs lŭma buri sun gumĀdi le lĀnina lŭrudu ligĭa le āubei mabĀfu wamĀ lun wagŭnfulirun, queĭgubeirŭgŭ jamŭga dĀgua lĀni Bŭngiu lŭrudu ligĭa luĀgu lugŭruwan Crĭstu. ¹⁵ Dan le loŭnwenbei Crĭstu luĀgu gurŭwa, gĀĕei lumŭti MĀfia lŭma buri lĭbiri ubĀfu wurĭbati, āba lŭnabudagŭdŭniĭa ligĭbugiĕne gurĭriguĀ, āba lanŭgŭniĭa queĭ adaurĭtiĭa lun.

Āluaja jumeĭ buri cĀtei le lĀnina siĕlu

¹⁶ Ŭa la ni āban aĭawarĭjati jarĭtagun luĀgu buri arŭfudajani lĀnina cĀtei le lŭnbei jeĭgini o le lan lŭnbei jĀtuni lun jagŭnfulirun lŭma Bŭngiu, o luĀgu lĀn buri fĕdu le jarĭtaguagŭle luĀgu ĭsĕri irŭmu, lŭma ĭsĕri jĀti, o luĀgu lan wĕyu le ĕmĕraaguagŭlei. ¹⁷ Sŭn buri cĀtei le, lŭntirŭgŭ lagŭnfulirŭniwa lŭma dari meja liĀbin Crĭstu uboŭagun, liyĀwa rŭgŭĕin le lŭnbei liĀbin, Crĭstu ligĭa linĀrŭnbei. ¹⁸ Mĭgiraguagŭda jumĀ jŭngua joun ja afĀmurubaĭa queĭ ŭnabugutiĭa, ja ājuduragubaĭa joun ānjĕligu, lun janŭgŭni jagĀŭirun jueĭ. Weĭriti jadĭmurejan luĀgu nege buri cĀtei le ayĀwadaguti joun, āba buri janĀangun joŭngua luĀgu ligĀburi jasĀminan, le jĀni gŭrgĭa. ¹⁹ MĀmaĭanu lĭdan āban lŭma Crĭstu, le ĭchŭgŭdĭnaŭ joun sun lĀnigu ja gĭribaĭa lŭgubu, le āgŭdajabalin ŭgubu ligĭa, le awĀanseragŭdŭbadiwa lĭdan cĀtei le lĀnina Bŭngiu, ru ligĭa ubĀfu woun lun gayĀraabei lan lĭdan wamĀ āban queĭsi labŭseeruni Bŭngiu. ²⁰ Jugŭya, ĭgira jumĀali binĀdu jĭgĀburi, queĭsi lidaaĕadŭn lan āban lŭma Crĭstu, gidĀadŭn lidaaĕgiĕne ligĀburi jarĭtagun gŭrgĭa luĀgu buri cĀtei. ĵCĀti uĀgu jabĀgaridunbei camĀ jamuga lĀnigugĭdŭn uboŭ, ²¹ ĭchaagua jŭngua lun ligĀburi uboŭ lun jagŭnfulirun lŭma Bŭngiu queĭ buri jamŭga lŭrudu le arĭnagubei. "Magŭurabeĭ le, meĭgabeĭ lĭra, mĀrŭgŭdabeĭ cĀtei ligĭa"? ²² Sŭn buri gumĀdi le, luĀguti buri cĀtei le gagŭmuchaditi lĀu layŭsurŭn, āni mĀma āmu cĀtei lueĭ gumĀdi buri lŭma arŭfudajani le jĀni gŭrgĭa. ²³ InĀrŭni luĀgu gayĀra lan genĕge lĀni buri cĀtei lĀnina subŭdi lugŭndun

labúseerúniwa agúnfuliruni lúma únabuni lun lagúnfulirúniwa láu, áni deréti líra woun. Láu sun líra, mabáfuti lúruđu buri ligía lun lídejan luágu luríban jayúmájan gürígia.

3

¹ Queisiti jabágaridúña lan ában ibágari iséri ladúga lídaanjadún lan ában lúma Crístu, áluaja jumei buri cátei le lánina siélu, le ñi lubei Crístu ñun lueígiñe loúnwenren Búngiu. ² Samína jumá luágu buri cátei le lánina siélu, máma luágu buri le lánina ubou. ³ Jilátún lúma Crístu lun ubou le, guetó, ñjein jibágari le tímátimaati lúma Crístu le yágütabei siélu lúma Búngiu. ⁴ Dánme lagíríbudun Crístu, le úmabei lídan wamá ában, wachúlaaguba giñe lúma, ábame gafánran wamá lídan luweírígun.

Binádu ibágari lúma iséri ibágari

⁵ Ígira jumei sun le jigáburibe le láninabei ubou le. Úa la ni ában jídaangiñe agámariduti mamárieidunga, madúgún jugúyame cátei wíyeti, mafálara jumei luríban ayúmájan, maweínamulá jágu luágu cátei le máma jáni, le méme ájuduraguni joun sándu. ⁶ Lueígiñe buri cátei le, láburingan lanárime ligáñi Búngiu jawágun ja madúgúnbaña gásu láu. ⁷ Jugúya, adúga buri jumúti meja cátei le lídan meja binádu jibágari, ⁸ ánjeinti guetó, ígira jumei sún buri cátei le. ígáñi, iyéreejabuni, wuríbaní, anábajani, lúma buri dimúrei wíyeti. ⁹ Mariñaga jumá iyéeni júmaga quei ígira jumáali lan binádu jigáburí lúma lé buri meja jadúgübei. ¹⁰ Isérijali jigáburí le isérideinábei quei méme ligáburí Búngiu guánarügü le adúgübalin, darime jasúbudiruni Búngiu buídu buídu. ¹¹ Iséri ibágari ligía, mámaali cátei lánina juríu jumá o máma jumá juríu, ni lánina jerésibiruni circuncisión lúma merésibirun jumáni, ni lánina teréncha jumá o máma jumá teréncha, machúlaaguntiña, idámuni, máma idámuni, Crístu, ligía sun cáteibeí, áni ñjein giñe jádan sun lánigu láu láni Espiritu.

¹² Jínsifetún lun Búngiu, anúadaja láadún lun lánigume. Ítara líña lubeíti, abágarida jumá queisi lánigu, láu gudémejabu, areiduni, manáanguni únguau, gagáambadi, lúma gagúraasuni. ¹³ Gagúraasun jumá jubáruagua, ferúduagua jugúyame júmawagua, itara quei ferúduna lánün Crístu, itaralá giñe jadúga. ¹⁴ Louígiñe sun cátei, jínsiféjabu jumá, ligía cátei le íchugubalin sun cátei lídan ában, áni jóustagúdaleí lubuídun jigáburí. ¹⁵ Abúguraleí lidárangilan Búngiu sun le jadúgübei, ladúga ligía lagúarunbei Búngiu jun lun ábanrügü jumá úgubu, abágarideina láu darángilaú. Geteíngiradi jumá giñe.

¹⁶ Buíngúdaloun láni Crístu ugánu janígi le gumúti. Arúfudaja jumá júmawagua, aríñagagua jugúyame júmawagua láu lichú áu. Jerémuja luágu luweírígun Búngiu láu eteíngiruni lun tidan janígi. ¹⁷ Furúmieguarügü cátei le jadúga o le lan jariñagun, adúga jumei lídan ában luwúyeri le íchuguti inébesi lun Wabúreme Jesucrístu, eteíngireina Búngiu Úguchili lídaangiñe Jesucrístu.

Igáburí le lúnbei wagáburiduni jáma ja wábiñebaña

¹⁸ Wúriña, gagáambadi jumá joun jumarigu, ligía cátei buíti le lúnbei jadúgüni queisi affíñetiña luágu Wabúreme Crístu. ¹⁹ Wúgúriña, jínsiñe jamá jumarigu jun, magáñida jumá jáma. ²⁰ Isáanigu, agáamba jumáña jagúbürigu lídan sun cátei, ladúga ligía jínsiñebei lun Búngiu. ²¹ Agúbürigu, másúgüragalá jagúmadiruniña jísáanigu, ragú jáñein magúraasuni. ²² Esériwidutiña, gagáambadi jumá joun jiyúbudirigu lídan sun cátei, mámarügü dan le aríagu jáña lan jun lun jeréderun buídu jagúbugiñe, adúga jumei súnwandan táu sun janígi ladúga luweírín linében Búngiu jun. ²³ Furúmieguarügü cátei le jadúga, adúga jumei láu ugúndani, camá jamuga jadúgüñein lun Wabúreme Crístu máma joun gürígia. ²⁴ Subúdi jumáali luágu lichugubei lan Búngiu alágan jun queisi jafáyeiruaja, ladúga lun Wabúreme Crístu le Jabúreme le tímátimaati jesériwida. ²⁵ Ánjeinti le adúgüti wuríbati, lerésibirubei lafáyeiruaja wuríbati le ladúgübei, áni ában láu lanúgüniña Búngiu sun gürígia.

4

¹ Iyúbudirigu, lúnti buídu lan jigáburí jáma jumúsuniña, ousera jumáña láu úarani lúma íríchau, jarítagua jumá luágu ñjein lan giñe ában Jabúreme yágüta siélu.

² Ítara méme jumá ayúmuragua lun Búngiu sarágu, agáguduañu, eteíngireinei Búngiu. ³ Ayúmuragua jumá giñe wawágu lun ladáranun Búngiu béna wabá lun wapúrichijani ugánu le lánina asálabaruni lúma lun wasúbudiragúdüni laráansejan Búngiu le luáguti ñi lan Crístu jádan lánigu, juríu yebe, máma yebe juríu. Lueígiñe napúrichijani cátei le, nadaürúwa. ⁴ Ayúmuragua jumá lun nasúbudiragúdüni furáangu quei lubúdubu.

⁵ Buídulá jóuserun jáma ja maffíñebaña, yúsu jumei jidáani lídan cátei le buídubei. ⁶ Lúnti gúndaawa lan láu jiyáanu súnwandan, lúnti giñe semé lan, lúnti giñe jasúbudiruni ida lúba lan jóunabuniña gürígia.

Lagúmujuún buri mábugüü

⁷ Laríñaguba wadúje Tíquico nuágu jun. Jínsiñeti wügüri ligía woun sarágu, ligía ában ídejati buíti le giñe esériwidubei lun Wabúreme Crístu núma. ⁸ Ligía nouñajaanbalin jun lun laríñagun jun ída wáña lan, lun giñe líchugun gurásu jun. ⁹ Níngira giñe Onésimo lúma, wadúje úraguati le jínsiñebei woun, le jupaísanun. Jagíaba abájúdagua jun luágu sun le asúseredubei ya.

¹⁰ Mábuga líña Aristárco le nouba furísunrugu jun, mábuga líña giñe Márcos le lidúje Bernabé jun. Aríñawagúaaali jun luágu Márcos, ánjein ñúdün aríjaün, resíbi jumeí buídu. ¹¹ Mábuga líña giñe Jesús, le giñe gíribei Jústo, jun. Jagía rügüñanu jádaangiñe juríu affíñetiña ja ñadágimeinjáñabaña núma luágu larúeijan Búngiu, áni jayábin nun quei ában oúnwenbun dügúdaguaü. ¹² Mábuga líña Epáfras le jupaísanun, le esériwidubei lun Crístu, jun. Ligía, súnwandan layúmuragun juágu lídan layúmuragun lun Búngiu lun derégúdagu jumá lídan jafíñen áni derégeguñu júngua buídu buídu lun jadügüni lugúndan Búngiu. ¹³ Geféentina luágu jarítagua lan Epáfras juágu, lúma giñe jawágu ja ubúrugubaña Laodicéa lúma Hierápolis. ¹⁴ Mábuga líña Lúcas, le wasúrusian, le jínsiñebei woun, jun, lúma giñe Démas.

¹⁵ Mábuga níña joun idújeñu lueígiñe Crístu ja ubúrugubaña Laodicéa. Rújuma giñe mábugaü tun Nínfas lúma joun sunagun juágu lídan layúmuragun lun Búngiu lun derégúdagu jumá lídan jafíñen áni derégeguñu júngua buídu buídu lun jadügüni lugúndan Búngiu. affíñetiña ja oúndaragubaña túbiñe lun jájuduragun lun Búngiu. ¹⁶ Lásunme jalíjanun gárada to júmagua, jounajounme lun jalíjanun tílana ligílisi Laodicéa, alíja jumounme giñe gárada to achülürüboun jun Laodicéagiñe to nabürüjaboun. ¹⁷ Aríñaga jumá lun Arquípo lun ladügüni wadágimanu le rúlaalíbei Wabúreme Crístu lun, buídu.

¹⁸ Niján numábugaü le nabürüjabei jun láu nújabu guánarü—áu Páblo. Jarítagua jumá luágu nadaürüña lan. Binílaün Búngiu. Ítaralá.

FURÚMIÑETU LIGÁRADAN PÁBLO JOUN TESALÓNICANA

Labürüjan Páblo jáma líbirigu joun títana liglísi to ubúruguboun Tesalónica

¹ Áu Páblo lúma Silváno láu Timotéo, wabürüjañoun gárada to jun, jugúya títana liglísi to Tesalónicaboun, ja lánigubaña Wáguchi Búngiu lúma giñe Wabúreme Jesucrístu. Resíbi juméi abíniruni lúma darángilaü jámagiñe.

Jémpulu lánina afñeni lé meja jarífudubei Tesalónicana

² Súnwandan weteíngiruni Búngiu juágu, sun jugúya, jarítagua wagía juágu súnwandan lídan wayúmuragun lun Búngiu. ³ Jarítaguaüwa ligíbugiñe Wáguchi luágu lubuídun jeséridun lun Jesucrístu ladüga jafiñen luágu, lúma lubuídun jóuseruniña wánigu ladüga buin tíña lan janígi láu ínsiñejabuni, lúma lubuídun jawánduni sun asúfuriruni ladüga jeménigidun luágu Wabúreme Jesucrístu le idaangiñebei lan jachülúra siélun. ⁴ Nidújeñu, jinsiñetün lun Búngiu, áni subúdi wamúti luágu anúadaja láadün lan. ⁵ Lugúndun dán meja le wapúrichijalin ugánu luáguti asálbaruni jun, merésibirun jumúti queísirügü dimúrei, ñadágimeinti tídan janígi, láu lubáfu Sífiri Sándu, lun lasáansiraguni jigáburu. Resíbi jumúti meja ugánu ligia láu ichóuruni le tímatisaati luágu ináruni lan. Subúdi jumúti lubuídun wóuserun jagánagua, lun ábanbadiwa lan jémpulu buíti jun.

⁶ Ába jáyejani wagáburu, lúma ligáburu Wabúreme Jesucrístu, resíbi jumúti ugánu luágu láu ában ugúndani le líchugubei Sífiri Sándu jun, láu sun barü lan jerésibiruni Cristu asúfuriruni jun. ⁷ Ítara líña jiábin lun ábanbadün lan jémpulu joun sun afñetiña ja loúbawagubaña Macedónia lúma Acáya. ⁸ Burúguaali ugánu luágu Wabúreme Jesucrístu júmagiñe, mámarügü loúbawagu Macedónia lúma Acáya, burúguaali lídan sun fulásu, áni subúdiwaali luágu afñeni le jibíjubei luágu Búngiu lídan sun fulásu. Memégeirunwati wabájüdagun luágu jafiñen joun gürígia, ⁹ lubáragiñe líra, jagía guánarügü adímurejatiña woun luágu webélujan júmoun, abájüdagua jagía luágu lubuídun jerésibiruniwa, lúma luágu jígiruni jájuduragun joun sándu lun jafálaruni Búngiu, ába jagúmeserun esériwida lun Búngiu le wíwanbei, le giñe tímatisaati. ¹⁰ Abájüdaguaüta giñe juágu luágu jagúrabajañein lan lagíribudun Liraü Búngiu siélugiñe—Jesúsu le lásaragüdübei Búngiu lídaangiñe oúweni, le asálbarubáliwa lueí lanárime afáyeiruajáü luágu figou le lúnbei líabin.

2

Luwádigimari Páblo Tesalónica

¹ Jugúya guánarügü, nidújeñu, subúdi jumúti luágu máma lán meja luágu ni cáta wóudin aríjaün. ² Queísi jasúbudiruni, wuríbati meja jóuseruniwa gürígia ja Filíposbaña, ába wayábin júmoun ladügarügü líchugun Búngiu anígi woun lun wadügüni. Ába wapúrichijani ugánu le lánina asálbaruni jun, mebésenga wagía láu le lúnbei wasúfuriruni jámagiñe gürígia ja mísiñejabubaña lun ugánu ligia. ³ Máma wapúrichijaña ladüga jamúsi bulieiguaü, queísi jaríñaguni wáganiñu, ni láu luríban arítaguni, ni lun wayéedagunün. ⁴ Lubáragiñe líra, aríja lumúti Búngiu luágu buídu wamá, ába líchuguniwa lun wapúrichijani ugánu le lánina asálbaruni, ítara líñati wadímurejan lun wagúnfulirun lúma eménigini le lánbei Búngiu wawágu. Máfaaguniwa lun gúnda jamá gürígia wáma, wáfaagun lun gúnda lan Búngiu wáma, le asúbudirubarun wanígi. ⁵ Queísi jasúbudiruni, siñáti laríñawagún luágu adímureja wamá meja jun láu dimúrei buiduburiti, mayúsu wagia ni cáteí lébuname wagañeirun seínsu. Geféenti Búngiu luágu cáteí le. ⁶ Málujantiwa lun wibíjin uweírighuni jámagiñe ámu gürígia, ni júmagiñe, láu sun gayára lan jamúga wasándiragüdüni líjürü wagúmadijan queísi láni Cristu apóstolugu. ⁷ Lubáragiñe líra, ouserarügü wamútün láu ában uálmi queísi ában úguchuru to agúriajabaliña tirájüñü, oúnigira táña. ⁸ Weíriti jinsiñe woun dari lun máma rügüñein lan jamúga láni Búngiu ugánu wabúseera wíchugun luágu, buséntiwa jamúga wíchuguni wabágaru guánarügü jun, le luweírín jinsiñe woun. ⁹ Nidújeñu, jarítagua jumúti ligáburu wawádigimari lúma ligáburu wáfaagun lun wawínwandun. Ñadágimeintiwa meja wéyuagu áriebu lun mámbadiwa lan ijürügu lun ni ában jidaangiñe, sun awánja lan apúrichijeí láni Búngiu ugánu jun.

¹⁰ Geféentün, geféenti giñe Búngiu luágu reídei wamá meja láu ában igáburu le jarúmati áni surú jidan, jugúya le afñebei, míchugunga wagía lúgaaru lun ni ában lun líchugun wadúnrun. ¹¹ Subúdi jumúti giñe ída líña lan wíchugun gurásu jun lúma derégüdaguaü lun jafiñen, cáda ában jidaangiñe, quei ladüga ában úguchili joun lirájüñü. ¹² Aríñagaadiwa jun lun buídu lan jóuserun quei lúnti lan jóuserun lánigu Búngiu le agúarubei jun lun gafánran jumá lídan larúejan lúma luweírigan.

¹³ Ligía, súnwandan lubei weteíngiruni Búngiu, lugúndun dán meja le jagáambunbalin láni Búngiu ugánu le wapúrichijabei jun, resíbi jumúti queísi ugánu láni Búngiu, máma queísi ugánu jáni wúgúriña. Áni inárúni luágu láni lan Búngiu ugánu, le íchugubalin ubáfu jun lun jagáburidun buídu, jugúya le afínebei. ¹⁴ Nidújeñu, dan le jeíbaajanbalün jupaísanun, suséreti jun quei méme le asúseredubei joun tilana buri liglisi to Judéaboun, ja lánigu Búngiu lídaangiñe Jesucrístu, eibaaja jamútiña giñe juríu ja japaísanun. ¹⁵ Juríu, jagía áfarubalin Wabúreme Jesúsú jílágubei, áfaragua jamáña profétagu, áni bugá jamutiwa giñe boúgudin luei jageira. Magúndaanti Búngiu jáu, jáganiñu giñe sun gúrigía. ¹⁶ Dan le wabúseerun wadímurejan joun ja mámabaña juríu lun giñe jasálbarun, májatiñá yebe juríu lun wadúgúni. Láu igáburi le, gánwoungugáda jamúti jafígoun. Ánjeinti guetó, liábindügúruga lanárimé ligáñi Búngiu jawágoun.

Busényati Páblo lídin aríjaña Tesalónicana

¹⁷ Nidújeñu, murúsun dan lárigiñe wígirunün (láu sun ajúnja méme lan tídan wanígi) oúnwenbun wabúseerun wouúdyna aríjañ. ¹⁸ Jouchatiwá yebe wouúdin, áu Páblo, sarágu weíyaasu yebe nouchun nídin, áni ságú nouchun nadúgúni, mígírun lumútiña Máfía. ¹⁹ Ladúga jugúya guánarú íchugubalin ugúndani woun, jugúyaba arúfudei lubuídun wesériwidun lun Wabúreme Jesucrístu le uágubei gayára lan weménigidun lun werésibiruni wafáyeiruaja dánme le lagíríbudun, áni jugúyaba wagúndaaragúle dánme le jaráramun ligíbugiñe. ²⁰ Jugúya lébunabei wagúndan, áni rújadün lébuna wadímurejan buíti joun ámu juágu.

3

¹ Dán meja le siñá wamaali awánda masúbudirunga ída líña lan sun cátei júma, ába warítagu luágu buídutima lan lun weréderun Aténas, áu lúma Silváno, ² lúma lun lídin wadúje Timotéo, le ában esériwiduti lun Búngiu lídan lapúrichijoún ugánu luágu Crístu le Wasálbaragúle, aríjañ. Oúnaja wamúti júmoun lun Líderagunün arárama buídu lídan jafíñen, ru ligía gurásu jun, ³ lun úa lan ni ában eíguaduti larúna lueígiñe buri lénreengúnga le lasúfurirubei luágu lafíñerun luágu Crístu. Jugúya guánarügú subúdi jumúti luágu lúnti lan wagúrabajani asúfuriruni líbe le. ⁴ Dán meja le awánjagua lan júma, aríñagatiwa meja jun luágu lúnti lan wagúrabajani asúfuriruni luágu líri Jesucrístu, áni itara líña lasúseredun, quei jasúbudiruni. ⁵ Ligía lébubei dán meja le siñánaali lan awánda, ába nouñajan álúgúdaja ída jíña lan lídan jafíñen, ladúga nanúfude luei jamuga línchajanün Máfía lun jígiruni jafíñen luágu Crístu, ába jamúga liábin wawádigimari jídan lun ni cátime.

⁶ Guetó, giríbuji Timotéo Tesalónicagiñe, áni barúti ugánu buíti woun luágu jafíñen lúma jínsiñejabu. Laríñajare woun luágu jarítagua jumá wawágu láu insiñeni súnwandan, luágu giñe luweírín jabúseerun jaríjiniwa, itara giñe quei busén wamá waríjinün. ⁷ itara líña lubeíti, nidújeñu, rújali ugánu le sarágu gurásu woun labádinagua sun lénreengúnga lúma idíjeri le wasúfurirubei guetó. ⁸ itara líña quei iséri íbágarí woun wasúbudiruni luágu derégúdagú jíña lan lúma Búngiu. ⁹ ¿Ída lubá funasan wíchugun eteíngiruni buídurügúti lun Búngiu juágu, lúma luágu sarágu ugúndani le rújumaalíbei woun? ¹⁰ Wéyuagu, áriebu, wayímuragun lun Búngiu jun gayáraaya lan waríjinün, gúnfuli lámuga le mégeibeí lídan jafíñen.

¹¹ Buséntiwa lun líderaguniwa Wáguchi Búngiu lúma Wabúreme Jesucrístu lun gayára lan wouúdin aríjañ, ¹² lun giñe laweírídagúdüni Búngiu jínsiñegua júngua lúma jínsiñejabu joun sun gúrigía, itara quei jínsiñe jumá woun. ¹³ Derégeguagúda lámugañ Wabúreme Búngiu júngua lun le gumúti, madúnrunga jugúyame ligíbugiñe dánme liábin Wabúreme Jesúsú jáu sun lánigu.

4

Igáburi le áubei lagúndaara Búngiu

¹ Nidújeñu, subúdi luwúyeri igáburi le áubei lagúndaara Búngiu jun, queísi warúfuduni jun, jagáburiduña itara. Guetó, nidújeñu, ayúmuraguatiwa jun láu líri Wabúreme Jesucrístu lun itarametima lan jagáburidun queísi labúseeruni Búngiu.

² Jarítaguatün luágu arúfudajani le wíchugubei jun láu lugúmadin Wabúreme Jesúsú. ³ Le labúseerúbei Búngiu, lun jabágaridun derégeguañu júngua lun, lun úa lan ni ában agámariduti mamárieidunga, ⁴ lun cáda lan ában lálujanun lúmari lau lubuídun arítaguni queísi labúseeruni Búngiu, lídan lubúbubu, ⁵ máma láu luríban ayúmajani quei jadúgúni gúrigía ja íbidiñejabubaña lun Búngiu. ⁶ Úa la ni ában adúgúti wuríbani lun lidúje láu lagámaridunun lúmari, jéreti labeíchuni Búngiu le adúgúti cátei le, queísi waríñaguni jun. ⁷ Máma lun wabágaridun lídan iwíyeni lagúara Búngiu woun lun lánigu wamá, busénti lun wabágaridun derégeguañu woungua lun. ⁸ Itara líña lubeíti, le amájaruti lerésibiruni arúfudajani le, máma lun ni ában wúgúri lamájara, lun Búngiu lamájara, Búngiu le íchugubalin Sifiri Sándu woun.

⁹ Luágu jínsiñejabu joun lánigu Búngiu, úati ni cáta lun nabürüjani jun lugúndun arúfudajaali Búngiu guánarügü jun lun jínsiñegua jumá, ¹⁰ áni itara líña jadügüni joun sun jidújeñu lueigiñe Jesucrístu ja lídaanbaña sun ubürugu Macedónia. Láu sun líra, nidújeñu, ayúmuraguatiwa jun lúntima lagánwoundun jínsiñejabu. ¹¹ Joucha jumá jabágaridun darángilañu, beréseguñu lídan le lúnbei jadügüni. Ñadágimein jumá lun janúriragun júngua, quei waríñaguni jun, ¹² inébe jumámuga joun ja mafiñebaña luágu Jesucrístu, úa lámuga giñe jemégeirun.

Liábin Crístu

¹³ Nidújeñu, mabúseerúntiwa lun jeréderun ibídiñounga jun cába lan asúsereda joun jiláaña, luei jajírudagun quei ja meménigidunbaña luágu níjein lan ában íbágarí lárigiñe oúweni. ¹⁴ Ítara quei afiñe wamá luágu jilá lan Jesúsu áni sará ligía lídaangiñe oúweni, itara líña giñe afiñe wamá luágu lásaaragüdúbaña lan Búngiu ja oúwegubaña afiñeñu luágu Jesúsu.

¹⁵ Ligía waríñagunbei jun queisi larúfudajan Wabúreme Jesúsu, luágu wagía lánme le wínwanglíbeí dánme liábin, mámaba wagía ñúdüñ jabáragiñe ja jiláguaañabaña. ¹⁶ Dánme le arárireina lan Wabúreme Jesúsu siélugiñe, ábame lagúarun joun jiláaña lun jásaarun, lagaambúba lumálali jábuti áñjeligu, lúma lumálali lífidun Búngiu. Gürigiameti ja oúwegubaña afiñeñu luágu Crístu, jagiaba ásaara furúmiñe. ¹⁷ Lárigiñeme, ábame wásaarun, wagía afiñetiña ja wínwangíñabaña, ábame wanügüniwa úara jáma lídoun juánriñu lun wadúnragun lúma Wabúreme Jesúsu garábalirugu. Ábameti weréderun lúma Wabúreme Jesúsu lun sun dan. ¹⁸ Ligíati rújuma lubei gurásu júngua láu dimúrei buri le.

5

¹ Ánjeinti luágu cába lan dan lasúsereda buri cátei le, nidújeñu, mabúseerúnwati nabürüjan jun. ² Subúdi jumáali buídu buídu luágu lachúlürüba lan wéyu ligía dánme magúrábúniwa lan, queisi liábin ában íwerujati áriebeu. ³ Dánme añája lan gürigía aríñaga. “Lídaañein dan sun cátei áni úati mégeiti”, ligíame liábin gürínguaü jawágun sódini quei liábin agáriduni tun würi dageinatu, siñábeiti jeséfurun. ⁴ Ánjeinti jugúya, nidújeñu ja afiñebaña luágu Jesucrístu, máma lídaañadún lubúriga luágu cátei lánina Búngiu lun lárügüdúnun luwéyuri liábin Crístu quei lárügüdún ában íweruti. ⁵ Lídaañadún larúgounga sun jugúya, máma wagía lánina áriebeu lúma lubúriga. ⁶ Ligía moún lubei lun maráanserun wamá quei ja mafiñebaña luágu Jesucrístu, lúnti deréñuma wamá lubá lagribudun, lídan wagíame lubuidun wachügü. ⁷ Ja arúmugubaña, áriebeu jarúmuga, ja abácharuadubaña, áriebeu jabácharuada. ⁸ Ánjein wagía le lánina wéyuagu, lúnti lídan wamá lubuidun wachügü. Lúnti wadáuragun wotúnga láu afiñeni lúma láu ínsiñeni queisi ladáuragun súdaara láu laniguagu lun loúnigiruni. Lúnti giñe jemenígi wamá luágu wasálbarun le ítarabei quei bunidi le ábeí ladáurei súdaara lálbulgu lun loúnigiruni. ⁹ Máma lun labeíchuniwa Búngiu lanúadajawa, lun wibíjini asálbaruni lídaangiñe Wabúreme Jesucrístu lanúadajawa. ¹⁰ Jiláti Jesucrístu wawágu lun wabágaridun úara lúma, wínwañu wagía yebe, jiláñu yebe wéyume le liábin. ¹¹ Ligía rúmeme jumá lubei gurásu lúma érei júniwagua itara quei jadügüni guetó.

Lariñaguni Páblo joun afiñetiña ída lúba lan jagáburidun

¹² Nidújeñu, ayúmuraguatiwa jun lun inébe jamá ja ñadágimeinbaña jagánagua jun, ja abúgurubalún, adímureja jagía jun lídan líri Crístu. ¹³ Lúnti jínsiñe jamá jun sarágu luágu wadágimanu le jadügübei. Abágarida jumá lídan dan jáma jíbiriçu.

¹⁴ Aríñagatiwa giñe jun, nidújeñu, lun jerérun joun ja májatiña jawádigimaridun, lun jíchugun gurásu joun ja magúraasunbaña, lun jidéragniña ja débilibaña lídan jafiñen, lun giñe gagúraasun jumá jabá súngubei.

¹⁵ Úa la ni ában afáyeyiruti wuríbani luágu wuríbani. Joucharügü jumá jadügün buíti jagánagua, lúma joun sun gürigía.

¹⁶ Gúnda jumá súnwandan. ¹⁷ Ayúmuragua júma lun Búngiu sun dan. ¹⁸ Teínqui jumei luágu sun le astúsereduti—buíti, wuríbati, niján le labúseerúbei Búngiu júmagiñe, queisi afiñetiña luágu Jesucrístu.

¹⁹ Merédera jumei luwádigimari Sífiri Sándu tídan janígi. ²⁰ Mamájara jumá lun dimúrei le lariñagubei Búngiu jayúmulugugiñe jidújeñu lueigiñe Jesucrístu. ²¹ Joucha jumei sun arúfudajani aríja jumeime ánjein lúmagiñeti lubei Búngiu, ábame jeréderun lau le inárünibeí. ²² Dise jumá luei sun luwúyeri wuríbani.

²³ Búngiu guánarügü, le íchugubei darángilañu, derégeguagúdalañu júngua lun le gumúti, areída loume juwáni, janígi luma júgubu dayáruçu, jarúmañu, lubá liábin Wabúreme Jesucrístu. ²⁴ Úaraguati Búngiu le agúarubei jun lun lánigu jumá, lagúmuchubei ladügüni sun cátei buíti le jídan.

Lagúmujuún buri mábugaü lúma abíniruni

²⁵ Nidújeñu, ayúmuragua jumá lun Búngiu wawágu.

²⁶ Chúgua júma júngua lídan líri Wabúreme, arúfuda jumámugei luágu lídaañadiwa lan ában wámagua.

²⁷ Ariñagatina jun láu lugúmadin Wabúreme, lun jalíjanun gárada to joun sun wadújeñu lueígiñe Jesucrístu.

²⁸ Binílaün Wabúreme Jesucrístu. Ítaralá.

TIBÍAMAN LIGÁRADAN PÁBLO JOUN TESALÓNICANA

Labürüjan Páblo jáma líbirigu joun tílana liglísi to Tesalónicaboun

¹ Áu Páblo lúma Silváno láu Timotéo, wabürüjañoun gárada to jun, jugúya tílana liglísi to ubüruguboun Tesalónica ja lánigubaña Wáguchi Búngiu lúma Wabúreme Jesucrístu. ² Resíbi jumei abíniruni lúma darángilaü jámagiñe.

Lagúseragüdübaña Búngiu gafiğountiña dánme liábin Crístu

³ Nidújeñu, teínqui wamúti Búngiu súnwandan juágu, queísi lúnti lan wadügüni, lugúndun laweírídüña jafiñen sarágu, áni ínsiñeni le jidaanbei jubáruagua aweírdeinatima líña súnwandan. ⁴ Adímurejatiwa buíti juágu tídan buri lilígilisin Búngiu, luágu gurásu lúma afiñeni le jarúfudubei lídan sun eíbaajóuni lúma idíjeri buri le jasúfurirubei lueígiñe Crístu. ⁵ Arúfuda lumúti lubuídun jawándun luágu úaragua lan Búngiu lídan ligáburi lagúseragüdün, láu lanügünün quei garíchatíña lun jebélurun lídoun larúejjan, le uágubei jasúfurira.

⁶ Ladüga giñe úaragua lan Búngiu, lachülürüba wéyu lun lasúfuriragüdüniña ja asúfuriragüdübalün, ⁷ lúma giñe lun líchugun eméraaguni jun, jugúya le asúfurirubei itara quei wágia, lídaanme wéyu le lúnbei lachülaagun Wabúreme Jesúsu siéluigiñe lídan wátu geméti jáu lání ánjeligu ja gabáfubaña. ⁸ Liábinba lun labeichuniña ja masúbudirunbalin Búngiu, madügün jagía gásu láu ugánu luáguti asálbaruni le wabíjibeí lídaangiñe Wabúreme Jesúsu. ⁹ Agúnrinchawagúni le magúmuchaditi, ligíaba jabeichúagüle, jabugúba díse lueí laríjin Búngiu lúma luweírigin lúma lubáfu. ¹⁰ Dánme le liábin Crístu, laríjüba luweírigin jádan lánigu, ábame laweírídun janígi sun ja afiñeñabaña luágu, áni jugúya, jádaanbadün gürígia jagía queísi afiñeedün lan luágu le waríñagubei jun luágu.

¹¹ Ligía lébubei súnwandan lan wayúmragun juágu, amúriaja wágia lúma Wabúngiute lun jarúfuduni luágu garícha jumá lun jádaanbadün lan ja únbaña lagúara. Ayúmraguatiwa giñe lun Búngiu lun lagúnfulirun sun jayúmagan lun buídu lan jigáburi, láu lubáfu, lúma buri sun wadágimanu le jadügubei ladüga jafiñen. ¹² Láu igáburi le, líchugúba uweíriginuni lun líri Wabúreme Jesúsu lídan jibágari, ábame líchugún uweíriginuni jun luágu lareídun Wabúngiute lúma Wabúreme Jesucrístu.

2

Le lúnbei lasúseredun lubáragiñe lagíribudun Jesucrístu ubouágun

¹ Guetóti, nidújeñu, libügürü liábin Wabúreme Jesucrístu, dánme liábin oúndaraguawa lúma, ² amúriajatiwa júma lun masáansirun jumáni ligáburi jarítagan itara uménrengun, masústarun jugúyame luágu ni ában ugánu, o dí múrei buri le uáguti laríñawagua luágu lúmagiñeti lan Búngiu, ni tuágu gárada to uáguboun jaríñaga luágu wámagiñetu lan, to aríñaguboun luágu chülüjali lan luwéyuri Wabúreme lun lagíribudun ubouágun. ³ Mígiraguagüda jumá júngua lun jeyeedüniwa itara. Lugúndun lubáragiñeme lachülürün wéyu ligía, níjeinbei awüríbujani lúma Búngiu, lachülaaguba giñe lágani Crístu, le lúnbei lagúnrinchawagún. ⁴ Ligía láganibeí Búngiu, líñuraguba lúnga luágu sun cátei le luáguti Búngiu, lachülürüba giñe añúura tídan lilígilisin Búngiu, camá jamuga Búngiu ligía, ligía guánarügü aríñagati luágu Búngiu lan.

⁵ ¿Marítagan jumúttisan luágu aríñagañaja náni méja buri cátei le jun dán meja le anájeingua lan júma? ⁶ Subúdi jumúti giñe ída líña lán meja nadímurejan luágu ában ubáfu le lúnbei leréderuni liábin lágani Crístu lubáragiñe lídáani. ⁷ Luwadígimariña wuríbani guetó, arámudagu, áni lúnti lagídarúniwa le eréderubalin lágani Crístu ligía lubáragiñe gayára lan láfuridun lídoun larúgounga. ⁸ Ligíaba laríjóuniwa, áni lagúnrinchagubei Wabúreme Jesúsu ágani ligía láu ában dí múrei, lúma láu luweírigin le áubei liábin. ⁹ Ladügaba Máfia liábin lágani Crístu ligía, lachülürüba láu sarágu ubáfu, ladügüba buri milágu ru yéeti lun layéedaguniña gürígia. ¹⁰ Layúsuruba sun luwúyeri wuríbani lun layéejaniña ja lídaanbaña úma lun gürínguau, quei mája jabeí lun jerésibiruni inárúni luáguti Crístu lun jasálbarun. ¹¹ Ligía líchugumbáliña Búngiu lídoun bulíeiguau lun jeyeedüniwa lúma lun jafiñerun luágu iyéeni, ¹² lun jasiádirúniwa lun máfiougati sun ja májabaña jafiñerun luágu Crístu, jínsiñerügü ligía wuríbani joun.

Anúadajóutiña lun jasálbarun

¹³ Anjein jugúya, wadújeñu jínsiñetiña lun Crístu, súnwandan teínqui wamúti Búngiu juágu lugúndun anúadaja lumútün lúmagiñe lagúmeserun dan lun jasálbaruba lan láu Sífiri Sándu le arúmudagüdúbarun janígi, lúma inárúni luágu wasálbarun lídaangiñe Jesucrístu, le uágubei jafiñera. ¹⁴ Ligía lagúarunbei Búngiu jun, lun jasálbarun láu ugánu le wapúrichjabeí, lun gafánraanbadün lan lídan luweírigin Wabúreme Jesucrístu.

¹⁵ Ítara líña lubeíti nidújeñu, derégüdagu meme jumá, mabúlieidagun jugúyame lueí buri arúfudajani le rúwamaalíbei jun láu dimúrei lúma táu gárada. ¹⁶ Wabúreme guánarügü Jesucrístu lúma Wáguchi Búngiu, le arúfuda láalíbei línsiñejabu woun láu lareídun, ¹⁷ ru ligía ámalijouni le magúmuchaditi woun lúma ában eménigini buíti, rúla ñügüdaguau tun janígi, derégüdaguagüda laünme lun jaríñaguni lúma lun jadügüni sun le buídubei.

3

Amúriajati Páblo jáma lun jayúmuragun lun Búngiu luágu

¹ Lagúmujoún cátei, nidújeñu, ayúmuragua jumá wawágu, burúgua lámuga ugánu luágu ti Wasálbaragüle furése lídan sun fulásu, resíbiwa ligíame láu ugúndani queísi lasúseredun jagánagua. ² Ayúmuragua jumá giñe lun gayára lan weséfurun jaweí wügúriña wuríbatíña, lugúndun máma sun gúriña ubouágu afíñetiña luágu Crístu. ³ Ánjeinti Búngiu, gayáraati wafíñerun luágu, luágu lagúnfuliruba lan láu lerérun, lárügüdubadün derégüdagu, gouñigilaünme tueí lisá daran Máfia. ⁴ Jeménigitiwa luágu Wabúreme Búngiu luágu adüga jumáni le waríñagubei jun áni luágu jadüga mémebei lan. ⁵ Íderagualaün Búngiu lun jasándiruni lísiñejabu jun, lúma lun gagúraasun jumá queí Crístu luágu jasúfurirun.

Lúnti wawádigimaridun

⁶ Nidújeñu, aríñagatina jun lídan líri Wabúreme Jesucrístu lun jadísedun lueí furúmieguarügü jídaangiñe le májati luwádigimaridun, le mabágaridunti úragua lúma arúfudajani le jibíjubei wámangiñe. ⁷ Subúdi jumúti ída lúba lan luwúyeri wabágaridun jagánagua lun jafálaruni wáni jémpulu, merédetiwa mawádigimariga jagánagua. ⁸ Meígin wamúti jeígin, mafáyeirunga wameí. Lubáragiñe líra, ñadágimeintiwa, áfaagua wagía wéyuagu áriebe, lun mámabadiwa lan ában ijürügu lun ni ában jídaangiñe. ⁹ Láu sun garícha wamá yebe lun wamúriajan júma lun jíderaguniwa, ñadágimeinrügütiwa lun wíchugun ában jémpulu jun lun jafálaruni. ¹⁰ Dán meja le júma wamá, rúwamuti meja gumádi le jun. “Le májabei luwádigimaridun, meígalá.” ¹¹ Agáambatiwa luágu añájein lan jídaangiñe májatiña jawádigimaridun, jerédera madügünga ni cáta, eténira lun le moún lubei jeténirun lun. ¹² Waríñaguña joún buri gúriña jagía láu lugúmadin Wabúreme Jesucrístu lun jawádigimaridun darángilañu lun jagáñeirunun jeígan fein.

¹³ Nidújeñu, mabúchadalá juágu adüga buíti. ¹⁴ Ánjein ñi ában le madügünti gásu láu le waríñagubei tídan gárada to, aríja jumeí cátei lan, memétera jumá lúmoun, barü lámuga busíganu. ¹⁵ Manüga jumeí queí ágani, erérarügü jumá lun queísi idújei.

Lagúmujoún abíniruni

¹⁶ Wabúreme Jesucrístu méme le lánina darángilaü, rúla darángilaü jun lídan sun luwúyeri, súnwandan. Júmalá sun jugúya Wabúreme, súnwandan.

¹⁷ Áu Páblo, nabúrújañein mábugaü le jun láu guánarü nújabu lúma nilétüran. Ítara lúba jasúbudiruni luágu áu lan ouñajabarun gárada to. ¹⁸ Binílaün Wabúreme Jesucristu sun jugúya. Ítaralá.

FURÚMIÑETU LIGÁRADAN PÁBLO LUN TIMOTÉO

Labürüjan Páblo lun Timotéo

¹ Áu Páblo, láni Jesucristu apóstolu áu, nouñajoún láu lugúmadin Búngiu le Wasálbaragüle lúma Wabúreme Jesucristu, le uágubei weménigida lun webélurun siélun. ² Nabürüjañoun gárada to bun, Timotéo, niraü le tímatisaati lídan wafíñen luágu Jesucristu. Resíbibeí abíniruni, gudémejabu lúma darángiláü lúmagiñe Wáguchi Búngiu lúma lúmagiñe Jesucristu le Wabúreme.

Ewéridijani lueí arúfudajani le maríchabei

³ Quei meja nayúmragun bun dán meja le níninbei Macedónia, reídeimemebá ubúrgu Éfeso lun baríñagun joun itaga gürígia lun marúfudajan jamá cátei le maríchabei, ⁴ meténi jagiame lún buri úraga le magúmchaditi jawágu jenébaanfaangu binádu mútu. Cátei buri le, barürügüti sigénei le málati, ani mideragan lumútiña gürígia lun jesériwiduni Búngiu láu jafíñerun luágu.

⁵ Le lúnbei barúfudajani joun affíñetiña jagía, lun jínsiñegua jamá jámagua lugúndun jarúmaaru tan janígi, míchujali jarítangun dúru jawágu, áni buídujali jafíñerun. ⁶ Añájein, adíreirutiña lueí buri cátei le, ába jíchaangun jóungua lídoun buri sigénei málati. ⁷ Buséñetiña buri lun arúfudajatiña jamá lídan lúruđu le líchugubei Búngiu lun Moisés, úati gunfaráanda jamáni ni le guánarügü jaríñagubei ni le jarúfudajabei luágu lúruđu ligía láu sarágu affíñeni.

⁸ Subúdi wamúti luágu buídu lan lúruđu, yúsuwarúgaali ligía quei lubúdubu. ⁹ Lúnti lasúbudirúniwa luágu máma lan joun ja adügúbalin le buídubei ladügúwa lúruđu, lúruđu jóunti ja wuríbaña, ja magáambadibaña, ja mebéresenbaña láu Búngiu, ja gaffigounbaña, ja minébenbei Búngiu lúma cátei lánina Búngiu joun, ja áfaruti jáguchi o jáguchi jílagubei, joun sun ja gáfarajadibaña, ¹⁰ joun ja agámaridubaña mamárieidunga o ja agámaridubaña wügúriña jáledigu, joun ja íwerujabaña gürígia, joun ja yéebaña, jáma ja áfiñurubaña luágu iyéeni. Jóunti giñe sun ja adügúbaña ámu cátei múaradunti láu arúfudajani jarúmati. ¹¹ Arúfudajani jarúmati le, úarati láu ugánu buíti luáguti asálbaruni le loúnajabadina Búngiu, le weírígubei, le fuleísei láalíbei gürígia, apúríchija.

Eteíngiruni luágu lugúdemejabu Búngiu

¹² Teínqui numúti Wabúreme Jesucristu, le íchugubei ubáfu nun lun wadágimanu le, luágu lanügúnina queísi ában wügúri derégúdagwati, lúma luágu líchugunina lun nesériwidun lun.

¹³ Adúga láali sun cátei le buri nun láu sún meja anábagua náni, eíbaaja numútiña meja ja afálarubalin, adúga numúti meja sun le nuáraati lun nagúmchaguagüdüni jafíñen. Ába gudéme nan lun Búngiu lugúndun mámagidina meja affíñeti luágu Jesucristu áni ibídíñeti meja nun ca lan nadügúbei. ¹⁴ Ligía luweírínbei nasándiruni labínirunina Búngiu, úara lúma affíñeni lúma ínsiñejabuni le giñe wawágubei luágu lídaañadiwa lan ában lúma Jesucristu.

¹⁵ Inárüni cátei le, le tímatisaati, áni lúnti jafíñerun súnigubei luágu inárüni lan. luágu “liábin lan Jesucristu uboúagun lun lasálbaruniña gaffígountiña”, áu furúmiñeti jádaangiñe. ¹⁶ Ligía nagúdemedunbei lun Búngiu lun gayáraabei lan larúfuduni Cristu sun lugúraasun nuágu, áu le furúmiñebei jádan gaffígountiña. Ítara líña niábin lun ábanbadina lan jémpulu joun ja lúnbaña jafíñerun luágu, lun jabíjini íbágarí magúmchaditi. ¹⁷ Ligía rúwama lubeí uweíríguni lúma inébesei lun Búngiu le Warúitebei lun sun dan, súnwandan, le móuwedadíbei, siñá ligía larijíníwa, le Búngiu le ábanrügüti, le sábiu! Ítaralá.

¹⁸ Timotéo, niraü, rúnnumti gumádi le bun lun bageíndaguni luwúribun Búngiu buídu, queí meja lariñaguni Búngiu jayúmługugiñe wadújeñu lueígiñe Jesucristu bun, ragúñibeí inárüni lánina asálbaruni, adúgeina le basúbudirubei luágu richá lan. ¹⁹ Añájein gürígia, féridi jamúti jafíñen ladúga madügün jamá gásu láu le jasúbudirubei luágu richá lan. ²⁰ Ítara líña lasúseredun lun Himenéo lúma Alejandro ja nedégerubañe lun Máfia lun jafúnrendeirun lun manábagan jamáni Búngiu.

2

Arúfudajani libílgürü ayúmraguni lun Búngiu

¹ Furúmiñeti cátei, amúriajatina lun ladügúniwa ayúmraguni lun Búngiu jawágu sun gürígia. ² Lúnti wayúmragun jawágu gumádimatiña, lúma jawágu sun lúrudugun lun gayára lan wabágaridun ában íbágarí darángilati, le derégewati lun Búngiu, le giñe inébewati lídan sun luwúyeri. ³ Buíti cátei le, gúndaati giñe Búngiu le Wasálbaragüle láu, ⁴ le busénbei lun jasálbarun sun gürígia, lun giñe jayábin lun jasúbudiruni inárüni lánina wasálbarun. ⁵ Ában rügúñein Búngiu, ában rügúñein giñe gayára ladímurejan waweígiñe ligíbugiñe Búngiu, wügúri le Jesucristubei. ⁶ Derégeguati Jesucristu lúngua lun loúnwen lun lafáyeiruni lebégi jasálbarun

sun gürigia, ában lasúbudirawagüdün cátei le lídan lidáani. ⁷ Lun cátei le, loúnajana Búngiu lun narúfudajan joun ja mámabaña juríu libügürü inárüni le, lun gayára lan jaffínerun luágu Cristu queísi Jasálbaragüle. Áu, queísi ában affíneti luágu Cristu, inárüni naríñagubei, mayéejatina.

⁸ Ligía nabúseerúnbei lun jayúmuragun wügüríña lídan sun fulásu, iñúrañu jájabu láu tarúman anígi, úouga igáñi ni asígenejani jádan jáma jibiri gürigia lídan le jayúmuragun lun Búngiu. ⁹ Manárimelá tuwéndegun jadáuragun würíña, lun máma lan láu amúríguni janárimeguti jaráanseragua jóungua, ni láu gólu, pérlas, o daúgaú séruburitu, ¹⁰ lun láu lan lubuídun igáburi jadáuragua jóungua quei lúnti lan jadügün würíña ja derégeguañabaña jóungua lun Búngiu. ¹¹ Lúnti maní jamá würíña dan le larúfudajouñiwa joun, lúnti jerésibiruni arúfudajani ligía láu ában únabuni. ¹² Májatina lun tarúfudajan würi lídan jadámurin affíñetiña, ni lun tagúmadiruni würi wügüri, lúnti teréderun maníñu. ¹³ Lugúndun Adán ladügübei Búngiu furúmiñe, lárigiñe, ladügoun Éva. ¹⁴ Máma giñe Adán leyéedubei Máfia, würi ayeedúaboun, áni láu tayeedúniwa, ába táburujan lídoun figoú. ¹⁵ Láu sun líra, jasálbaruba würíña láu jagúnfulirun láu le lúnbei jagúnfuliruni queísi úguchuru, ánjein itara méme jaffínerun luágu Cristu, arúfuda jagía ísiñejabuni lúma arúmani láu igáburi buíti.

3

Ligáburi ída lúba lan jóúserun fádirigu

¹ Inárüni cátei le. Ánjein abúseera ában gürigia lun fádiribei lan, ában wadágimanu buíti labúseerúbei ladügün. ² Lun fádiribei lan ában gürigia, lúnti labágaridun ában íbágarí le míchuti lúgaaru lun ladeinjóúniwa lun. Lúnti túmari lan ábanrügü würi, lúnti giñe lanügün ában íbágarí sériuti, buíti lichügü, inébewa. Lúnti aráanseñu lan sun dan lun lerésibirun bisída lúbiñe, lúnti buidu lan larúfudajan, ³ moún lumuti gátadi lan, manígi wuríbu, mabúseerun ligíame seínsu le marúmaanti lagáñeirúniwa. Lubáragiñe líra, lúnti areida lan, díli ligíame, manígi ligíame seínsu. ⁴ Lúnti gayára láníña tílana lúban agúmadira buidu, lun giñe ladügün lun gagámbadi jamá lirájüñü, inébejabu. ⁵ Lugúndun ánjein magúmadirun lubáliña wügüri tílana lúban, ¿ída lubági gayára lan laríjin jáu tílana liliígílisin Búngiu? ⁶ Moún lumuti lubeiti fádiri lan ában íseri affíñeruti luei lanáangun lúngua sarágu luágu lubára, ábame láburujan lábugiñoun íñarawaguni le gádaanbalin Máfia. ⁷ Lúnti buidu lan ligáburi, lúnti giñe inébe lan joun ja mafíñebaña luei ladímurejóun wuríba luágu, ábame láburujan tídoun lisá daran Máfia lun lagúnrinchawagúniwa lubuidun líri.

Ligáburi ída lúba lan jóúserun ja esériwidubaña ligílisirugu

⁸ Ja giñe esériwidubaña ligílisirugu lúnti wügüríña jamá ja inébewatiña, lúnti jagúnfulirun láu jerérun, moún lumuti jabácharuadun, ni lun línsíñedun seínsu joun. ⁹ Lúnti jarúgüdüni inárüni lánina affíñeni le arúfuda lálalibe Búngiu woun, buidu, lun giñe jarúma tan janígi. ¹⁰ Lúnti jouchún, lárigiñeme, ánjein úa lubei mégeiti luágu lubuidun jagáburi, ligíaba gayára lan jesériwidun ligílisirugu. ¹¹ Würíña ja esériwidubaña ligílisirugu, lúnti giñe inébewa jamá, moún lumuti marásualugu jamá, lúnti sériu jamá, derégüda lídan sun cátei. ¹² Ában esériwiduti ligílisirugu, lúnti túmari lan ábanrügü würi, lúnti giñe lagúmadiruniña lirájüñü buidu jáu sun tílana lúban. ¹³ Lugúndun esériwidutiña ligílisirugu ja adügübalin jawádigimari buidu, buídubei ladímurejóúniwa jawágu, áni ragútimaatiña anígi lun jadímurejan luágu jaffíñen luágu Jesucrístu.

¹⁴ Agúrabatina nídin aríjabu madíse, ¹⁵ nabürüjaní buri cátei le bun lun ánjana lan adárasaragua, lun subúdi báni ída líña lan lun loúserun gürigia jádan lufámilian Búngiu, to liliígílisinboun Búngiu le wíñwanbei lun sun dan. Liliígílisin Búngiu ágúdajabalin linárün, toúnigitei inárüni ligía buidu. ¹⁶ Siñáti lasígenerúniwa luágu weírigo lan Wasálbaragüle Jesucrístu, le subúdigüda lálalibei woun.

Arúfudaguati Búngiu lúngua queísi gürigia lídan Jesucrístu, arúfudalei Sífiri Sándu luágu úaragua lan Jesucrístu.

Aríja jamei ánjeligu.

Apúrichijóúati luágu joun lílana sun fulásu,

affíñewa luágu lídan sun fulásu,

resibíwa ligía siélu.

4

Ja lúnbaña jígiruni jaffíñen

¹ Furáanguti laríñaguni Sífiri Sándu luágu lídoun lánme lagúmujóun dan, añajeinbaña lan gürigia ígiruti jaffíñen luágu Cristu, jafálarame espíritugu ja ayéejatiña lúma arúfudajani le jámagiñeti máfianu. ² Jagáambajaba arúfudajani jámagiñe gürigia bíángua tigíbu, yéetiña, ja masándirunbaña ni cáta tídan janígi camá jamuga churáwaaru láu ában gürábu súti. ³ Gürigia

jagía, aríñagatiña luágu mabuídun lan lun jagámaridun gürígia, aríñaga jagía luágu níjein lan eiginí moún lumuti leigín, láu sun ladüga lan Búngiu eiginí buri ligía lun jeiginí ja affínebaña jáma ja subúdibalin inárüni, láu ateíngiruni lun Búngiu luágu. ⁴ Sun cátei le ladügübei Búngiu buíti, moún lumuti wamájarun lun ní cáta lídaangiñe, lúnti wánjarun lun sun le adüga láalibeí, teínqui wameíme luágu. ⁵ Lugúndun láu wamúriajan lúma Búngiu lun labíniruni sun weígin, ñúbinti lun labuídurun láu lerérun, lúma láu wayúmuragun lun luágu.

Ában esériwiduti buíti lun Jesucrístu

⁶ Ánjein barúfudaja cátei le joun wadújeñu lueígiñe Jesucrístu, ábanbadibu esériwiduti buíti lun Jesucrístu, áni tágúdaíouba buwáni láu buri dímuerei le lánina waffínen, lúma arúfudajani buíti le falábaalibeí. ⁷ Meféridirabeí bidáani asígeneja luágu buri libídiegun úraga le ní cáitati ligibugíñe Búngiu, lubáragiñe líra, áfaaguabá lun bagúnfulirun lúma Búngiu. ⁸ Láu sun ju lan lánjingichún úgbu, jútimaati bánjingichagun búngua lídan bagúnfulirun lúma Búngiu, lugúndun barúti cátei buíti woun lídan ibágari le lúma lídan íbágari le lúmbei wabájini. ⁹ Inárüni cátei le, áni lúnti jaffínerun sùngubei luágu. ¹⁰ Ligía lébubei wawádigimaridun, súfuri wagía anabúni, lugúndun rúwamaali lun weménigi luágu Búngiu le wíwanbei, le aráansejaalibeí asálbaruni joun sun gürígia, áni ja affínebaña luágu, jerésibirubei asálbaruni ligía.

¹¹ Ligía buri cátei lúmbei barúfudajani lun jagúnfulirun gürígia láu. ¹² Sériulá bigáburi lun manüdüniwa ban quei ní cáta lueígiñe ñúraügídibu lan, lubáragiñe líra, lúnti ában ban jémpulu buíti joun ja affínebaña, lídan ligáburi badímurejan lúma bouúserun, lídan ínsifejabuni, lídan baffínen luágu Búngiu, lúma lídan larúma bíbágari. ¹³ Rúguabá búngua lun balíjanun Lerérun Búngiu lun adamurini, íchiga gurásu joun wadújeñu lídan jafálaruni, arúfudaja joun daríme lun nachülürün. ¹⁴ Yúsubeí ubáfu le líchugubei Búngiu bun dán meja le jíchugunbalin tábutigu ligílisi jájabu bábulugu, adímurejeina jagía dímuerei lúmagiñe Búngiu bun.

¹⁵ Derégeguabá búngua lún buri cátei le, lun gayára lan laríjiniwa bawáanserun lídan cátei láni Búngiu. ¹⁶ Goúnigiguabá búngua, lúma láu le barúfudajabei, ítarameméba derégúdagu lídan sun cátei. Ánjein badüga ítara, basálbaruba, sálba jagíame gíñe ja agáambubalibu.

5

Ída lúba lan ligáburi louúserun Timotéo jáma afíñetiña

¹ Madeínjabá lun ában weíríei mútu, lubáragiñe líra, adímurejabá lun camá jamuga lun búguchi, ouúsera báñame wügüríña ñúbürigiña queísi bamúlenu. ² Ouúsera báña weiyaaña würíña queí bouúserunun búguchi, ouúsera báñame würíña írájüñü queí bítmu, láu lubeíuidun arítaguni.

³ Íderagua báña würíña ja jiláañabaña úmari, ja aríjúabei luágu mégei jamá ideoúni. ⁴ Ánjein garájüñü tubeí ában würi to jiláali túmari, gabáña tugúya, lúnti jafúnrendeirun írájüñü jagía lun jeténirun furúmiñe lun le jemejeirubei jafámilian lúma lun jáguuyügüdüni ínsifejabuni le jadúweirubei joun jagúbürigu, lugúndun buíti cátei le, grúndaati gíñe Búngiu láu. ⁵ Würi to jiláali túmari, to eréderuboun tábuga le tímataiati, rútmuti teménigi luágu Búngiu, merédeí gíñe tayúmuragun lun Búngiu áriebe, wéyuagu. ⁶ Ánjounti to edégeraguboun túngua lun ugúndani lánina ubou le, jiláñu tíña lun cátei lánina Búngiu láu sun wíwangirun lan. ⁷ Aríñagabei buri gíñe cátei le joun, úa lámuga ní cáta lun ladeinjoún joun luágu. ⁸ Le maritagunti jawágu lánigu, játima lidújeñu, magúnfulinjalí lúma laffínen, wuríbatimáatiti sügü láu ában gürígia le maffíñeti.

⁹ Lun labürüdüniwa tíri würi to jiláalibeí túmari tídan gárada lánina íderawagüni, to rügúboun níjeinjalí lúmagiñe úruwa-wein írúmu táu, lun gíñe ábanrügügili lán meja túmari. ¹⁰ Lúnti tasúbudírúniwa luágu buíti le tadügübei queí buri jamúga ánjein meja agúriaja tubáliña tirájüñü buídu, ánjein buídu lubeí touúserun jáma ja achülürübaña túbiñe, ánjein seríwi tubáliña idújeñu lueígiñe Crístu manáangunga túngua, ánjein íderagua tubáliña ja asúfurirubaña, o ánjein adüga tubeí furúmieguarügü ámu cátei buíti.

¹¹ Würíña ja jiláña úmari ja ñúbürigiña, mabürüdebeí jíri tídan gárada, lugúndun lachülürüba dan lúnya jabúúserun jámari. Ábameí jígiruni jesériwidun lun Búngiu ligíliserugu lúnya jamárieidun. ¹² Ábameí jadímurejan gürígia jawágu ladüga jadúraaguni jadáradun lúma Búngiu le lánina jesériwidun lúnrügü súnwandan. ¹³ Ába jayábin lun jamáguagigudun, mámarügü jamáguagigudun, ába gíñe marásualugu jamá, eméteja lídoun sun cátei, adímureja cátei le moún lumuti. ¹⁴ Ligía nabúúserúnbeí lun jamárieidunya ja ñúbürigiñabaña, lun garájüñü jamá, lun jóunigirunun jában, lun míchugun jamá lúgaaru joun ja maffínebaña lun jadímurejan wuríba jawágu. ¹⁵ Añájein würíña, ígira jamáali Búngiu, ába jafálaruni Máfia.

¹⁶ Ánjein añájein jabei würíña ja jiláalibeí jámari jádan lufámilian ában affíñeti würi o wügüri, lúnti líderaguniña, mígirun ligíame lun ában jamá íjürügu tun ligílisi, ítara lúba gayára lan jíderaguniña tílana ligílisi würíña ja busénbaña jíderawagún.

¹⁷ Fádírígu ja lábúgíñeñounboun jaríaaan ligílisi, ja adügübalin jawádígimari buídu, lúnti inébéwa jamá sarágu, játima gafsiutebalin apúrichijani lúma arúfudajani. ¹⁸ Taríñajare Lerérun Búngiu. “Magúragua jumei liyúma jilügün bágasu le lánina wadágimanu lueí lásíñerun leígin lídaangiñe tubúñe fulúwaaru le uágubei ladügúragua lun lagídaruni túra.” Aríñagatu gíñe. “Garíchati ñadágimeinti lun libjín lafáyeiruaja.”

¹⁹ Madügabá gásu luágu líchugün lidúnrun ában fádiri ánjein úa jabeí biáma o úrúwa lun jíchugun fe luágu lidúnrun. ²⁰ Anjaña ja asígirubaña lídan figou, lúnti badeinjan joun jagíbugíñe sun affíñetiña lun janúfudedun súnugubei lueí jafígounjan. ²¹ Ayúmuraguatina bun ligíbugíñe Búngiu lúma Wabúreme Jesucrístu, lúma jagíbugíñe ánjeligu ja lanúadirubaña, lun bagúnfulirun lúma buri gumádi le, lun ában lan láu janügüniwa sun gürígia. ²² Míchigabádügabá gásu luágu líchugun lidúnrun ában fádiri ánjein úa jabeí biáma o úrúwa lun jíchugun fe luágu lídá ní ában queísi fádiri tídan ligílisi lídan loufudagun, lúnti batúriajani ligáburi buídu lueídügü gafígoun lan, laríjwameti camá gúndaatibu láu lífígoun. Dísebá lueí sun le wuríbabei.

²³ Quei súnwandan lan gári lan burágerirugu, mátabá dúnarügü, gurába gíñe murúsun diweín. ²⁴ Lídan le báluajaniña wügüriña lun jesériwiduni Búngiu ligíliserugu, jarítaguabá luágu añajein lan gürígia arijúati jafígoun furáangu lubáragíñe jagúserun, añajein gíñe, marijinti jafígoun darí lárígíñe. ²⁵ Ítara méme líña gíñe, cátei buíti le jadügübei gürígia, arijúati furáangu, áni íbini marijin lan, siñáti leréderun arámudagu lun sun dan.

6

¹ Afíñetiña ja músubaña, lúnti weíri lan jinében jayúbudírígu joun, lun madímurejóun lan wuríba luágu líri Búngiu, ní luágu cátei le warúfudajabei. ² Ánjein añajein lubeí esériwidutiña gayúbudírítíña affíñetiña, moún lumuti lougua lan jinében joun ladúgarügü jadújeñu jamá lueígiñe Crístu. Lubáragíñe líra, lúnti jesériwiduniña buídutima, lugúndun ja erésibirubalin lubuídun jesériwidun, affíñetiña, idújeñu gíñe jinsiñegutiña. Arúfudajabei cátei le, apúrichijabeíme.

Arúfudajani maríchati lúma írisini inárúnti

³ Ánjein arúfudaja ában gürígia cátei maríchati áni múaraanti lúma larúma arúfudajani le láni Wabúreme Jesucrístu le ideragubaliwa agúnfulira lúma Búngiu, ⁴ ában barúgua túngua gürígia ligía, le ibídiñeti ní cáta lun. Ganígiti lasígenejan luágu buri dimúrei, lídaangiñeti asígenejani le líabin buri gimúgü, gáñiguaü, anábajani, maffíñi joun gürígia, ⁵ lúma buri wuríbu magúmuchaditi. Jíbiri gürígia ja, wuríbati jasáminan, ibídiñejabutiña lun inárúni, jarítaguatiña luágu lébuna lan lagáñeirun írisini agúnfuliruni lúma Búngiu. Dísebá jawei gürígia ja ítarabaña. ⁶ Inárúni luágu ában lan óunwenbun írisini agúnfuliruni lúma Búngiu lun le gufúrumbabei láu le lúmabei. ⁷ Manügüntiwa ní cáta wámagua ñájoun uboúagun, siñábei gíñe wanügün ní cáta yágiñe, ⁸ ánjein geígin wabeí, ganáangun, lúnti gufúruma wamá láu líra. ⁹ Anjaña ja busénbaña jarísidun, mawándun jamúti óuchawagúni, ába jáburujan tídoun lisádaraana sarágu lagúburi ayúmajani le málati, le asíñeragüdúbei gürígia jebélurun siélu, ába jóudin máfiougatin. ¹⁰ Línsiñegu seínsu ligía lílagübeí sun luwúyeri wuríbati, áni añajein sarágu gürígia ladúga jóuchun jabíjin seínsu, ába jígiruni jaffíñen luágu Crístu, buíngüda jamáaliti jabágarí guánarügü láu asúfuriruni.

Wuríbu buíti le láni affíñeni

¹¹ Ánjabuti amürü, Timotéo, queísi ában ban wügüri derégeñuti lun Búngiu, anúrajabá lueí buri cátei le. Barúba ában íbágarí le lánina ísuruni, le lánina gúnfuli lúma Búngiu, le lánina affíñeni, le lánina ínsíñeni, le lánina gagúraasuni lúma areíduni. ¹² Áfaaguabá buídu luágu láni waffíñen fuleisei, ábame bagáñeiruni íbágarí le magúmuchaditi, lun líra lagúara Búngiu bun dán meja le barúfudumbalin jagíbugíñe sarágu gürígia luágu aráanseñu bíña lan lun bafálaruni Crístu. ¹³ Guetó, ligíbugíñe Búngiu le íchugubei íbágarí lun sun cátei, lúma ligíbugíñe Jesucrístu, lé meja gíñe geféñbei luágu le inárúñibei ligíbugíñe Piláto, ¹⁴ buséntina lun bídin láu le nubeíbei bun táu sun tarúma banígi, úa lámuga cába lan uágu ladeinjoua bun, darí líabin Wabúreme Jesucrístu. ¹⁵ Dánne lachúlürün dan ligía, le lanúadajabei Búngiu, lagríbuduba Crístu uboúagun, Búngiu rügüñein weírígu, Súnti Gabáfu, Jarúeite urúeigu, Jabúreme abúremeinigu. ¹⁶ Ligía rügüñein moúwedadi, le abágaridubei lídan larúgounga le ñíjin lubeí mayárafadun lan ní ában. Maríjin lágili ní ában gürígia Búngiu, siñáti gíñe laríjiniwa. ¡Rúalá uweíríguni lun, arúfudualá lubáfu lun sun dan! Ítaralá.

¹⁷ Ja gámabaña írisini lánina uboú le, aríñagabá joun lun manáangun jamá jóungua luágu, míchugun jameíme jeménigi luágu írisini ligía, lugúndun machóurunti, lun jíchuguni jeménigi luágu Búngiu, le wínwanbei, áni rúlei sun cátei woun gibe lun wagúndaarun luágu. ¹⁸ Aríñagabá joun lun jadügüni le buídubei, lun buídu lan jóuserun le tímataati, lun aráanseñu jamá lun

jíchuguni lúma lun jafánreinruni le jámabei. ¹⁹ Ítara lúba jóúndaragun irísini jóúngua siélu le adúrarubei lun sun dan, ítara lúba jabíjini ibágari tímatimaati le magúmuchaditi.

Lagúmujoún dimúrei lun Timotéo tídan gárada to

²⁰ Timotéo, toúniḡibeí le íchugúbeí lábugiñe baríaajan. Magáambabá dimúrei buri le lánina lisúbudin uboú, ní sigénei le lánina cátei le gíridügúbeí subúdi, ²¹ añájein jádaangiñe ja afálarubalin luwúyeri subúdi le, ígira jamáali jafiñen.

Biní lábu Búngiu. Ítaralá.

TIBÍAMAN LIGÁRADAN PÁBLO LUN TIMOTÉO

Labürjagan Páblo lun Timotéo

¹ Áu Páblo, láni Jesucristu apóstolu áu, loúnajañadina Búngiu láu lugúndan lun gayáraabei lan nídín aríñagei ugánu buíti joun gürigia luágu íbágarí le líchugubei joun ja lídaanbaña ában lúma Jesucristu. ² Nabürüjañoun gárada to bun, Timotéo le nanügübei queisi niraü le jinsiñebei nun, resíbibá abíniruni, gudémejabu, lúma darángiláú lúmagiñe Wáguchi Búngiu, lúma lúmagiñe Wabúreme Jesucristu.

Adímurejani luágu Crístu

³ Dan le nayúmuragun lun Búngiu buágu ságü nayúmuragun árieibu lúma wéyuagu, teínqui numúti Búngiu le ünbei nesériwida láu tarúma nanígi quei jadügüni binádu nagübürigu. ⁴ Súnwandan narítágun luágu bayájún dán meja le nígrunibu, buséntina jamúga naríjinibu lun nabuínchun láu ugúndani. ⁵ Jarítáguatina luágu affiñeni inárúñiti le buágubei, Lóida to bagütü, túma Euníce to búguchu, jagía meja gawágubalin affiñeni le furúmiñe, áni chouuru numúti luágu níjein lan giñe buágu.

⁶ Ligía naríñagunbei bun lun bayúsuruni méme ubáfu le líchugubei Búngiu bun dán meja le níchugunbalin nújabu bábulugu. ⁷ Rúlaali Búngiu Sífiri Sándu woun, áni máma anáfudei le líchugubei Sífiri Sándu, ubáfu lun wadügüni furúmieguarügü cátei, ínsiñeni, lúma ubáfu lun wasáminarun buídu líchugubei woun. ⁸ Mabúsigaribá lubeíti lun bapürichijani le larúfudajabei Crístu, mabúsigaribá giñe náu, áu le adaürübei lueigiñe. Lubáragiñe líra, aráanseñubá lun basúfurirun wáma luágu ugánu le lánina wasálbarun, lugúndun líchuguba Búngiu érei bun lun bawánduni. ⁹ Sálba lumútiwa Búngiu, wa ligía woun lun wanügün ában íbágarí le derégewati lun, máma jamúga lueigiñe níjein lan cátei buíti wadüga, ladüga ítara líña lan laráanseruni lubáragiñe ladügüni ubou lun larúfuduni lareídun lúma línsiñejabun woun lídaangiñe Jesucristu. ¹⁰ Guetó larúfudei ínsiñeni le láu loúnajani Jesucristu le Wasálbaragüle lun lagünrinchaguni lubáfu oúweni, ru ligía ubáfu woun lun wibíjini íbágarí magúmchaditi láu werésibiruni ugánu buíti luágu.

¹¹ Rúlumutina Búngiu lun napürichijani ugánu le, oúnaja lána quei apóstolu lun narúfudajan joun ja mámbaña jurú. ¹² Ligía nasúfurirunbalin sun cátei le. Láu sun líra, úati nibúsigari nan, lugúndun subúdití nun ca lan uágu níchigei nafiñen, áni chouuru numúti luágu gabáfu lan lun loúnigiruni le líchugubei lábugiñe nariaajan daríme lachülürün wéyu ligía lun lagiribudun Crístu ubouágün.

¹³ Mígirabei luwúyeri arúfudajani jarúmati le níchugubei bun, abágaridabá láu baffiñen luágu Crístu, arúfudeina ínsiñeni joun sùngubei ladüga lídaañadiwa ában lúma Jesucristu. ¹⁴ Láu lubáfu Sífiri Sándu le wádaanbei, goúnigibeí arúfudajani le líchugubei Búngiu lábun bariáajan lun madarúniwa lan iyéeni lídoun.

¹⁵ Queísi basúbudiruni, ígira jamáadina sun affiñetiña Ásiana nábugua, níjein Figélo jádan, lúma Hermógenes. ¹⁶ Gudémejabulá Búngiu joun lufámilian Onesíforo, lugúndun barújeiti gurásu nun sarágu weíyaasu, úati giñe nibúsigari lan láu nadaürüña lan, ¹⁷ lubáragiñe líra, dan le líabinbei ubúrugu Róma, merédeti lálujanina darí ladárirunina. ¹⁸ Darí lámugei lugúdeimejabu Búngiu lídaanme wéyu ligía le lagiribudagüle Wabúreme Crístu ubouágun. Subúsití giñe bun buídu ída líña lan líderaguníwa ubúrugu Efeso.

2

Ában lisúdaaran Jesucristu buíti

¹ Ánjeinti amürü, niraü, resíbibá érei lídaangiñe abíniruni le wibíjibeí láu lídaañadiwa lan ában lúma Jesucristu. ² Le cátei lánina wafiñen le agáamba báalibeí naríñagun jagíbugiñe sarágu geféentiña arúfudajabei joun wügüríña ja affiñewati jawágu, ja gayáarati jarúfudajani joun ámu.

³ Awándabei lubeíti súfuri quei ában lisúdaaran Jesucristu buíti. ⁴ Úati súdaara le eseríwiduti ádaraguti lúngua lídoun ámu cátei luei le lánina súdaara, lugúndun gásu leréderun dayárugu lábugiñe lerénjan lugúmandan. ⁵ Ítara líña giñe, ában gürigia le ádaraguti lúngua lídoun juráraü, siñábei lagáñeirun ánjein máfaagun quei lubúdubu. ⁶ Le ábunagubei, garíchatí lun ligía lan furúmiñe íbjei lufánran lídaangiñe alúbajani. ⁷ Samínabá luágu ürüwa jémpulu le, ábame gunfaráandagüda láni Wabúreme sùngubei bun.

⁸ Jarítáguabá luágu Jesucristu. ligía ában gürigia wáledi, jádan linébaanfaangu urúei David, áni sarágüda lumúti Búngiu lídaangiñe oúweni. ⁹ Niján ugánu le lánina asálbaruni le napürichijabei, áni lueigiñe napürichijani, awándatina asúfuriruni darí lun nagüruwagün láu güringüri camá ában gürigia wuríbati áu. Siñáti leréderúniwa labúruchagun láni Búngiu ugánu, ¹⁰ ligía

nawándunbalin sun cátei, luágu jáni ja anúadaja láñabaña Búngiu fuleisei, lun giñe jayábin lun jabjini asálbaruni lúma uweiriguni magúmuchaditi siélu ladúga lídan jamá ában lúma Jesucrístu.

¹¹ Inárüni cátei le.

Ánjein jiláadiwa lubeí lúma Cristu, wabágariduba giñe lúma,

¹² ánjawa awánda súfuri lueigiñe, gafánraanbadiwa lídan larúeijan.

¹³ Ánjawa múaran, ligía úaramemebei, lugúndun ítara líña ligáburi Búngiu.

Ában ñadágimeinti buíti

¹⁴ Jarítaguagúdabei cátei le joun ja affínebaña, áni aríñagabá joun ligíbugiñe Wabúreme lun masígenejan jamá luágu buri cátei luáguti dimúrei. Mabuídun buríti sigénei le lun ni cáta, añawurijarügü lumútiña ja agáambajabaña. ¹⁵ Jouchabei sun bubáfu lun barúfudagun búngua ligíbugiñe Búngiu queisi ában ñadágimeinti buíti, le úati cába lan uágu labúsigarida, le ayúsurbalin ugánu lánina inárüni quei lubúdubu. ¹⁶ Dísebá luei dimúrei buri málati le lánina ubou le, lugúndun ja adímurejabaña ítara, joudintimaaña lídoun wuríbani, ¹⁷ ábame labúrchagun jarúfudajan quei cánsar. Niján le susérebei lun Himenéo lúma Filéto, ¹⁸ ágira jamáali inárüni, jariñaga luágu sügüjali lan lidáani ásaaruni lídaangiñe ouweni, jagúnrinchaguñeiti jaffíen sarágu gürgía ítara. ¹⁹ Wagía affíneitiña, wagía lilígílisin Búngiu láu ébuu derégúdati le rúlaalíbei Búngiu, siñáti lánjingichúniwa. Búrwúati dimúrei lébei luágu ébuu ligía. “Subúdi lumútiña Wabúreme Búngiu lánigu”, áni. “Sun ja aríñagabaña luágu lánigu jamá Cristu, lúnti jadísedun luei wuríbani.”

²⁰ Tídan ában múna weiritu, máma rügüñein umégeni gólu o pláta ñi, níjein giñe le láuti fuláansu lúma láuti múa, níjein lúnti luweirin-ágei ayúsurun, níjein lúnti furúmiegurügü yúsu.

²¹ Lun lúnti lan ában ayúsurun weiriguti ában gürgía le derégeguati lúngua lun Búngiu, ju ligía lun, lúnti jarúma lan libágar, díse ligía luei sun le wíyebei, ítara lúba ju lan lun furúmiegurügü wadágimanu buíti.

²² Anúrjabá lubeíti luei jayúmajan wügüriña ñúbürigiña, barúba ában ibágar le lánina ísuruni, affíneni, insíñejabuni, lúma darángilaü, úara jáma sun ja agúarubalin Wabúreme Cristu táu anígí jarúmatu lun líderaguniña. ²³ Madúgabá gásu láu sigénei málati, subúdi báali luágu barü lan líra wuríbu. ²⁴ Moún lumuti gádan láni wuríbu ában esériwuduti lun Cristu, lubáragiñe líra, lúnti buídu lan jáma sun gürgía. ²⁵ Lúnti ában lan arúfudajati buíti ligía, lúnti gagúraasun lan jáma ja múaradúntiña lúma, lúnti larúfuduni joun táu anígí únabugutu luágu marícha jamá, ladúga gayára lan lasáansiruni Búngiu ligáburi jasáminarun lun gayáraabei lan jánjarun lun le inárünibeí. ²⁶ Gayáraati jadáriragun jóungua lun jeséfurun tídaangiñe sádera to gádaanbaliña lurúma Máfia lun ladügüni labúseerun jáu.

3

Ída jába lan gürgía lídoun búreme lagúmujoún wéyu

¹ Lúnti giñe basúbudiruni luágu liábin buríba lan wéyu jénrenguti lídounme lagúmujoún dan. ² Jóungua rügübei buri gürgía jabúseera buíti, jínsiñe seínsu joun, pánta jagía, barúga jóungua. Jadímurejaba wuríba luágu Búngiu, magáambun jabaña jagúbürigu, meteíngiradibaña, minébebe cátei lánina Búngiu joun. ³ Mínsiñejabubaña joun jarájüñü, magúdemejaba, marásualugubaña, siñábei járügüdagun jóungua, janárimabaña, láganibaña sun le buídubei. ⁴ Jalúgurubaña jamádagu, jadügüba buri cátei mabuíduntí mebéresenga jagía cába lan asúsereda lárigiñe, janárimabeí janáangun jóungua, jáluajabei jagúndan guánarügü lubáragiñe jamúga jáluajani Búngiu. ⁵ Jafámuruba camá gúnfulitiña lúma Búngiu áni laríjüba luágu iyéeni lan láu ligáburi jabágaridun.

Meméterabá jámoun jíbe gürgía ja. ⁶ Jádan buri gürgía ja, añájein já buri ebélurubaña jábíñoun mútu ayéedaña wúriña ja débilitiña, já buri buínbaña láu figou lúma láu sun luwúyeri ayúmajani. ⁷ Ába jafálaruniña yéetiña jagía lun jafúnrendeirun iséri cátei, siñáti jayábin lun gunfaránda jamáni inárüni. ⁸ Ítara quei jawügürjoun jánes lúma jámbres, ja gabíñarajadibaña, lun Moisés, ítara líña giñe jawügürjoun wügüriña ja lun inárüni. Wügüriña buri ja, wuríbati jasáminan, garábaguaña luágun waffíen. ⁹ Mawáanserunbaña sarágu, ladúga geféenbei sun ubou luágu íbídiougua lan jáu, quei lasúseredun joun bián jagúra ja awügürjoiubaña lun Moisés.

Lagúmujoún dimúrei lúmagiñe Páblo lun Timotéo tídan gárada to

¹⁰ Ánjein amürü, falábaali narúfudajan buídu lúma ligáburi nagáburidun. ¹¹ Subúdi báali narítangun lúma naffíen, aríja báali nugúraasun lúma nísíñejabu, lúma ída líña lan nawánduni eibaajóuni lúma súfuri lúma líbiri lénrengun le nasúfurubei lídan buri fulásu quei buri ubúrgu Antioquia, Icónio lúma Lístra. Subúsi giñe bun ída líña lan leséfurunina Wabúreme Búngiu lídaangiñé buri sun cátei le. ¹² Inárüni luágu jeibaajóuba lan sun ja

busénbaña jabágaridun derégeguañu jóungua lun Jesucristu. ¹³ Ánjaña ja wuríbabaña jáma ja gayéejadibaña, jaríbadatimaaba, itara mémejaba ayéėja lúma ayeedúa.

¹⁴ Anjein amürü, itaramembá derégüdagu lídan le bafúnrendeirubei, le uágubei affíneedibu lan. Subúdi bumúti luágu inárüni lan le bafúnrendeirubei ladüga gayára lan bafíñerun jawágu ja arúfudajabalin bun. ¹⁵ Subúdi bumúti Lerérün Búngiu lúmagiñe ñúraügídibu. Tídan Lerérün Búngiu, ladárirúa sun lichü áu le busénwabei lun gayára lan jasálbarun güriquia, láu jafíñerun luágu Jesucristu. ¹⁶ Sun le bürüwañubei tídan Lerérün Búngiu, Búngiu guánarügü íchugubalin jarítangunrugun wügüríña lun jabürüdüni. Jútu líburu tugúya lun tarúfuduni le inárünibe lúma giñe lun tarúfuduni le marichabei, adúgatu lun jígiruni güriquia cátei le mabuidunbei luágu le buídubei, arúfudajatu joun güriquia lun jabágaridun surúñu. ¹⁷ Líburu tugúya, jemégenboun güriquia ja eseríwidubaña lun Búngiu lun jadügüni sun luwúyeri wadágimanu le lúnbei jadügüni lun.

4

¹ Ligíbugiñe Búngiu lúma Wabúreme Jesucristu, le lúnbei liábin quei urúei agúseragüdaña wíwangaña jáma jiláguaña, nariñagaña bun lun bapúrichijani Lerérün Búngiu, ² aráanseñubá lun bapúrichijani, busén jagía güriquia jagáambuni, mabúseerun. Afíñegüda baña, adeínjabá, eréra amürüme, arúfudajabá joun láu gurásu. ³ Lugúndun lachülürüba dan dánme le mawándun jamáni güriquia arúfudajani jarúmati, lubáragiñeme líra, jáluajabei arúfudajani le gúnfulibe lúma luríban jayúmajan, ábame jálugun sarágu arúfudajatiña lun jarúfudajani lérügü jabúseerübei jagáambun joun. ⁴ Jíchugubei janágan luágun inárüni, ábame jadügün gásu láu sun luwúyeri úraga. ⁵ Anjein amürü, buídulá bisáminan súnwandan, awándabei asúfuriruni, rúguabá búngua lun bapúrichijani ugánu le lánina asálbaruni, gúnfulibá buídu láu buwadígimari.

⁶ Áu, sandíguatina núngua luágu nadügüñein lan lagúmujoún le nuáraati lun Búngiu, yaráfaali lórate nouñwen. ⁷ Ageíndagua náali luwúribun Crísto buídu, eíbaguaadina chülü lúmoun lébeja, adüga náali sun le rúlaalíbei Búngiu nun lun nadügüni, areída náali arúfudajani le lánina wafíñen jarúmañu. ⁸ Guetó, lagúrabuñadina nafáyeiruaia le lebégi ában íbágarí le lánina ísuruni, afáyeiruaia le lúnbei líchuguni Nabúreme nun, le agúseragüdüti le úaraguabei, lídaanme wéyu ligía. Áni mámarügüba nun líchigei afáyeiruaia ligía, líchugubei giñe joun sun ja agúrabajabaalin liábin láu ínsíñejabuni lun.

⁹ Jouchabá biábin aríjana furése. ¹⁰ Ígira láadina Démas, jínsíñetimaati cátei le lánina uboú le lun, ñüdüñjati ubúrugin Tesalónica. Ñüdüñja Crescénate loúbawagun Galácia, ñüdüñ Títo loúbawagun Dalmácia. ¹¹ Lúcas rügüñein núma ya. Áluajabei Márcos, banügeime búmagua, gayáraabei líderagunina lídan wadágimanu. ¹² Oúnaja nan Tíquico ubúrugin Éfeso. ¹³ Dánme biábin, banügounme cápa to nígiruboun lúbiñe Cárpo yágüta Tróas nun, barúbounme giñe buri líburu, nigáradan burítima. ¹⁴ Adügaali Alejandro, le ñadágimeinbei gürábu, sarágu wuríbani nun, lafáyeirubei Búngiu quei ligáburi cátei le ladügübei. ¹⁵ Toúnigiguabá búngua lueí, lugúndun garábaguaali luágun ugánu le wapúrichijabei.

¹⁶ Dan le furúmiñeti nadímurejan nueígiñegua ligíbugiñe lúrudu, úati ni ában íderagutina, ígira jamútina súngubei. Agúrabatina lun mabájüdüñ láni Búngiu cátei le joun. ¹⁷ Láu sun líra, íderagua lumútina Wabúreme Jesucristu, ába líchugun érei nun, itara líña lubeiti gayára lan napúrichijani ugánu le lánina asálbaruni, agáambagüdanéi joun sun güriquia ja mámabaña juríu. Ítara líña leséfurunina Nabúreme lueí yebe oúweni, ¹⁸ áni leséfurubadina lueí sun wuríbani, areída láname lubá larúeijan siélu. ¡Rúalá uweírugini lun súnwandan! Ítaralá.

Lagúmujoún buri mábugaü lúma abíniruni

¹⁹ Mábugaü tun Prisca lúma lun Aquíla lúma joun lufámilian Onesíforo. ²⁰ Reideija Erásto ubúrugu Corínto, ígira numúti Trófimo láu sándi Miléto. ²¹ Jouchabá biábin lubáragiñe laríbougadun. Mábuga líña Eubúlo bun, Pudénate, Líno, Cláudia jáma sun wadújeñu lueígiñe Jesucristu. ²² Búma lámuga Wabúreme Jesucristu, biní laúnme Búngiu sun jugúya ja alíjabarun gárada to. Ítaralá.

LIGÁRADAN PÁBLO LUN TÍTO

Labürüjan Páblo lun Títo

¹ Áu Páblo, le abürüjabanun gárada to, ában esériwiduti lun Búngiu áu, ában giñe láni Jesucristu apóstolu. Oúnaja lumútina lúntima nichugun dügdugaü lun jafiñen ja anúadaja láñabaña Búngiu quei lánigu, lun giñe gayáaraabei lan jasúbudiruni inárüni lánina wafiñen, gayára lámuga jabágaridun ában ibágarí derégewati lun. ² Ítara lúba gayára lan jeménigidun lun jabágariduba lan súnwandan lúma Búngiu. Búngiu, le mayéejanbei, aríñaga lumúti luágu lichugubei lan ibágarí magúmchaditi le woun lúmagiñe lubáragiñe ladügüni ubou. ³ Guetóti, queisi chülüjali lan dan, subúdigüda láali ugánu lánina asálbaruni woun, ábati louñajanina Búngiu le Wasálbaragüle, lun napúrichijani ugánu ligía. ⁴ Nabürüjañoun gárada to bun, Títo, le nanügübei queisi niraü le tímataati, lídan ában wafiñerun luágu Crístu. Ayúmajatina lun bibíjin abíniruni lúma darángilaü lúmagiñe Wáguchi Búngiu, lúma lúmagiñe Wabúreme Jesucristu le Wasálbaragüle.

Luwádigimari Títo luágu uboúju Créta

⁵ Lébubei nígirunibu luágu uboúju le giríbe Créta, lun baráanseruni le mégeigilíbeí lun laráanserún, lúma lun bíchugun fádírigo lídan ságü fulásu queisi naríñaguni bun. ⁶ Ában fádírí lúnti labágaridun buídu, úa lámuga ní cáta uáguti lererúa lun. Lúnti ábanrügü tan lúmari, lúnti afiñe jamá lirájüñü luágu Crístu, gagáambadi, lun giñe buídu lan jouserun lirájüñü lueí gayára lan lichugúniwa jadúnrun. ⁷ Lábugiñeñein lariaajan fádírí luwádigimari Búngiu, ligía lúnti lubei labágaridun ában ibágarí le úaraguati. Lúnti derégeguafu lan lúngua joun ámu, maribanme lijéniute, mouñ lumuti gátadi lan, manígi ligíame wuríbu, mínsiñelá seínsu lun sarágu. ⁸ Lubáragiñe líra, lúnti aráanseñu lan súnwandan lun lerésibirun bisidatiña lúbiñe, lúnti ában lan wügüri le jínsiñejabuti lun le buídubei, lun buídu lan lichügü, buídume lóuseruniña sun gürígia, derégeguafu lúngua lun Búngiu, láu ubáfu lun lárügüdagun lúngua. ⁹ Lúnti lárügüdün luágu ugánu inárüniti le uágubei gayára lan weménigidun, le arúfudajoúbei lun, lun gayára lan lichugun dügdugaü joun ámu láu arúfudajani le richábei, lun giñe lafiñeragüdúniña ja asígenerubalin.

¹⁰ Lugúndun añájein sarágu magáambaditiña, jádaantima jarásan juríu, ja arúfudajabaña libídiouniga áu, ayéeda jamáña gürígia. ¹¹ Lúnti ladaurúniwa jayúma ja, ladúga chagáguagüdatiña sarágu familia láu jarúfudajani le mouñ lubei, lun jagáñeirun seínsu láu múarani.

¹² Ariñagatí meja ában chu táu Crétana, le ñí bubei guetó, jawágu lupaisanun. “Gürígia Crétana, súnwandan yé jama, machülaaguntiña, jalíluatiña, magúali.” ¹³ Áni inárüni lariñagubei. Ligía lubeiti, badeñja joun jere, lun joudin láu arúfudajani le richábei luágu wafiñen, ¹⁴ lun giñe mebéresen jamá láu buri úraga le jadáagun juríu, ní láu le jariñagubei gürígia, játima íchugubalin janágan luágun inárüni.

¹⁵ Queisi lariñawagúniwa, jarúmati sun cátei joun ja jarúmabaña anígi, ánjein joun gürígia ja íchugubalin janágan luágun inárüni áni marúma tugúya janígi, madárirun jamúti ní cáta jarúma, wíyeti jasáminan, wíyetu giñe janígi. ¹⁶ Ariñagatiña luágu subúdi lan Búngiu joun, láu buri cátei le jadügübei, arúfuda jamúti luágu íbidiñe lan Búngiu joun, lugúndun mínsiñejabutiña, magáambaditiña, mayáaraatiña lun jadügüni le buídubei.

2

Arúfudajani inárüniti rúti ibágarí buíti

¹ Ánjeinti amürü, Títo, lúnti barúfudajani luwúyeri igáburi le lúnbei jagáburiduni affñetiña luágu Crístu, ában ibágarí le úaraguabei lúma inárüni le lúmagiñebei Búngiu. ² Lúnti mátun jamá wügüríña weiyaaña mútu, inébeva jagíame, buídu jachügü, derégdagu lídan jafiñen luágu Crístu, buin láu insiñejabuni lúma gurásu. ³ Würíña giñe ja weiyaaña, lúnti giñe buídu lan jouserun queisi lánigu Búngiu, lúnti mamárasualugu jamá, mabácharuadun jagíame. Lúnti jíchugun jémpulu buíti láu jabágaridun lúma jerérun, ⁴ lun jarúfudajan joun würiña nübürigiña jawei lun jínsiñe jamá jámari joun, jínsiñe jarájüñü joun, ⁵ lun buídu lan jachügü, jarúma jagía, aráanseja jagía jábiñe, areída jagía, gagáambadi jagíame lun jámari. Lúnti ítara lan jabágarí würiña, lun úa jamá ní ában adímurejatiña wuríba luágu ugánu le láni Búngiu luágu asálbaruni láu afiñeruni luágu Jesucristu.

⁶ Arúfudajabá joun wügüríña irájüñü lun buídu lan jachügü, ⁷ rúba ában jémpulu buíti joun lídan sun cátei. Arúfudajabéi lérügü inárünibeí joun láu ában igáburi derégdati, ⁸ adímurejeina láu ában igáburi magádieta le uáguti lásiñera ladárirún mégeiti. Ítara lúba janügüba báganiñu busíganu luágu luríban jouserun áni siñábei jadímurejan wuríba buágu.

⁹ Aríñagabá joun esériwidutiña lun gagáambadi jamá joun jayúbudirigu lídan sun cátei, moúnabagun jamáñame, lun buídu lan jesériwidun joun, ¹⁰ lun míwerujan jamá, lun jarúma lan jagáburi le gumúti jama jayúbudirigu lun larijíníwa lídan ligáburi jabágaridun luágu buídu lan arúfudajani le luágu Búngiu Wasálbaragüle.

¹¹ Arúfudajabei cátei le, Tito, lugúndun arúfuda láali Búngiu lareídun woun, le ídaangiñebei gayára lan jasálbarun sun gürígia lídaangiñe luríban jagáburi. ¹² Arúfudaja láali Búngiu woun láu lareídun lun wígiruni wuríbani lúma ayúmajani lánima ubou, lun wabágaridun ában íbágarí le buíti ligíbuagu ubou le, ragúguañu woúngua, derégeguañu woúngua lun Búngiu. ¹³ Niján luwúyeri ígáburi le lúnbei wagáburidun lídan le wagúrabaña lan lagúnfulirun lubuídun cátei le uágubei laríñaga Búngiu—lagíribudun Wabúngiute, Wasálbaragüle Jesucrístu ubouágun láu sun luweírigin. ¹⁴ Deréguati lúngua lun loúnwen wawágu, lun lasálbaruniwa lídaangiñe sun wuríbani lúma lun larúmadagüdüniwa le gumúti, lun lani wamá, aráanseñu lun wadügüni le buídubei.

¹⁵ Ligía buri cátei le lúnbei barúfudajani, íchigeina dügüdaguaü, arérejeina láu sun ubáfu. Míchigabá lúgaaru lun banügüniwa quei ni cáta.

3

Cátei lé buri lúnbei jadügüni afíñetiña

¹ Jarítaguagüda báña afíñetiña luágu Crístu, luágu lúnti lan jagúnfulirun jama gumádimatiña lúma jama ja ouñajabaliña, lun gagáambadi jamá joun, aráanseñu jagíame lun jadügün furúmieguarügü cátei buíti, ² lun madímurejan jamá wuríba luágu ni ában, lun díli lan jóuserun, aréida jagíame, lun únabugu jamá lídan jóuserúniwa sun gürígia.

³ Lugúndun wagía afíñetiña, íbídioguati meja gíñe wáu, magáambadi wagía meja lun Búngiu, barútiwa meja ában úma wuríbati, lidámun meja sun luwúyeri ayúmajani wuríbati lúma ugúndani wagía. Jéchutiwa meja adúga wuríbani joun ámu, wabágariduña meja lídan gimúgaü, iyéreejabutiwa meja, iyéreegutiña meja wíbirigu woun. ⁴ Ánjeinti dan le larúfudunbalin Búngiu Wasálbaragüle lareíni lúma línsiñejabu joun gürígia, ⁵ ába lasálbaruniwa, máma jamúga ladúga wadügün som cátei buíti, ladúga wagúdeme lun. Sálba lumútiwa láu lachíbuni wafígoun, rúti Sífiri Sándu iséri íbágarí woun lun gayáraabei lan wabágaridun queísi labúseerun. ⁶ Lugúndun rúlaali Búngiu Sífiri Sándu woun lídaangiñe Wasálbaragüle Jesucrístu, lun wámabei lan láu sun luweírín lubáfu. ⁷ Láu larícharaguagüdüniwa Búngiu ligíbugiñe láu lareíni, gayáraabei werésibiruni íbágarí magúmuchaditi le wagúrabajabei lúmagiñe Búngiu siélu. ⁸ Inárüni cátei le.

Buséntina lun barúfudajani buri cátei le láu ában éregu, lun ja lan afíñebaña luágu Búngiu, lun súnwandan lan jíchaagun jóungua lun jadügüni cátei le buídubei. Buíti cátei le, áni buíti lanügün joun sun gürígia. ⁹ Dísebá lueí sigénei buri le málati, úraga buri jawágu binádu mútu, fáreinguaü buri, lúma buri wuríbu lueígiñe lilúrudun Moisés. Sún buri cátei líra, manügünti buíti lun ni ában.

¹⁰ Ánjein ní lubei ában títana ligíli le adügübalin fáreinguaü, erérebá lun ában o bían weíyaasu, ánjein madügün gásu báu, ígirabei lúngua. ¹¹ Subúdi báali luágu ígira láali lan wügüri ligía úma le surúbei láu luwúyeri labágaridun.

¹² Dánme nouñajani Artémas o Tíquico lan lun lárügüdüni bubára ñi, buséntina bíabin aríjana Nicópolis lugúndun ñiba násügürei lídáni luríbouga. ¹³ Íderaguabei Zénas, le subúdíjabúbei lun lúruđu, lúma Apólos lídan sun le buáraati, rúbeime le jemégerubei joun lun jasígiruni jaweíyasun. ¹⁴ Furéndeí jamá gíñe sun wánigu lun jadügüni cátei le buídubei, ídeja jagíame dan le mégeiwa lan, ju lámuga jabágarí lídan Crístu.

Mábugaü

¹⁵ Mábuga jáña sun ja núbabaña bun, mábuga wáña joun ja jínsiñejabúbaña woun queísi ídújeñu lueígiñe Crístu. Binílaün Búngiu sun jugúya ja alíjbarun gárada to. Ítaralá.

LIGÁRADAN PÁBLO LUN FILEMÓN

Labürüjan Páblo lun Filemón

¹ Áu Páblo, le nadaürüñabei lueigiñe napúrichijan luágu Jesucrístu, nabürüjañoun gárada to, úara lúma Timotéo, le wadúje lueigiñe Crístu, bun, Filemón, le weiríbei ínsiñe woun, le giñe woúba lídan wadágimanu. ² Gárada to, joúntu giñe tilana liglisi ja oúndaragubaña búbiñe, queisi tun wadúje Ápia, lúma lun Arquípo, le wámabei lídan áfaaguni lídan luwádigimari Crístu. ³ Resíbi jumá abíniruni lúma darángilaü lúmagiñe Wáguchi Búngiu lúma lúmagiñe Wabúreme Jesucrístu.

Línsiñejabu Filemón lúma lafiñe

⁴ Teínqui numúti Búngiu súnwandan lídan le narítangun buágu lídan nayúmuragun lun, ⁵ lugúndun agáambaadina luágu ínsiñejabuni lúma afiñeni le buágubei lun Jesúsu lúma joun sun ja lánigubaña Búngiu. ⁶ Amúriajatina lúma Búngiu lun ja lan afiñeñabaña luágu Crístu ladúga bafiñe, lun jayábin lun gunfaráanda jamáni sun abíniruni le wabíjibe lúmagiñe Jesucrístu, buídu. ⁷ Nidúje, oúnwenbun nugúndan lúma dügúdagauü le nídaanbei luágu bínsiñejabu, lugúndun darángilajaru janígi ja afiñeabaña luágu Crístu, bugúndun.

Lamúriajan Páblo ában fuleisei lun idámuni Onésimo

⁸ Láu sun garícha nan queisi ában láni Crístu apóstolu lun naríñaguni le lúnbei badügüni bun, ⁹ jímein numúti ayúmuragarügü nan bun luágu ínsiñejabuni le wádaanguabei woúniwagua. Áu Páblo, weíyaadina, guetó nadaürüña lueigiñe napúrichijan luágu Jesucrístu. ¹⁰ Amúriajatina ában fuleisei búma lun Onésimo, le ítarajalbei queisi niraü lídan Jesucrístu lárigiñe lerésibiruni Crístu láu nadímurejan lúma ya furisunrugu.

¹¹ Lídan meja dan le sügújalíbei, ában meja idámuni mouñti Onésimo bun, ánjeinti guetó, gebégiti bun queisi nun. ¹² Noúnajañein bun lárigoún, resíbibeí lubeiti láu ugúndani lugúndun láu noúnajani bun, queígubeirügü jamúga noúnajañoun lan nanígi, le luweírín línsiñe nun. ¹³ Gúndaatina jamúga lun leréderun núma ya, lún jamuga lesériwidun nun bewéñegua, sun anája lan adaürüwa lueigiñe napúrichijani ugánu le lánina asálbaruni. ¹⁴ Mabúseerúntina nadügün ní cáta magúndaga amürü láu, lun máma lan láuti afósuruni fuleisei le badügúbei nun láu jamúga bígiruni núma, lun láuti lan bugúndan guánarügü. ¹⁵ Fágua lanúrunbei Onésimo buei luágu átiri dan lun búmabei lan guetó lun sun dan, ¹⁶ guetó mámarügü queisi ában idámuni, queisi cátei buítimaati lueí idámuni—queisi ában idújei jínsiñeguti. Weíríti línsiñe nun, lúnti jínsiñetima lan bun, mámarügü queisi wügüri, queisi giñe ában idújei lueigiñe Crístu.

¹⁷ Ánjein lubeiti barü bubáline queisi ában bouba lídan wesériwidun lun Crístu, resíbibeí queisigubeirügü jamúga áu lan berésibirubei. ¹⁸ Ánjein adúgaali lubeí dáñu bun, o ánjein dúwei lubálibu, agúburaja bána. ¹⁹ Áu Páblo, nabürüjañein murúsun cátei le láu nújabu lúma niléturan. nafáyeirubei bun, láu sun, gayára lan jamúga narítaguagüdünibu luágu dúweigua ban giñe búngua nun lugúndun áu lan asúbudiragüdúbalin Wasálbaragüle bun. ²⁰ Ánja, nidúje, adúgabeí fuleisei le nun queisi afiñeti luágu Crístu, ámalijaboún nanígi queisi idújei lueigiñe Crístu.

²¹ Nabürüjaña bun lugúndun chouuru nan luágu bagáambadi, áni subúdiiti nun luágu badügüba lan sügü láu le uágubei namúriaja búma. ²² Aráansejabá giñe ubáraü nubá, lugúndun agúrabatina luágu lídan lánme loúnabuni Búngiu jayúmuragun lun náfuridun furisunrugugiñe, lánjaruba lun nidin aríjaün.

Mábugaü lúma lagúmujoün abíniruni

²³ Mábuga líña Epáfras bun, le noúba furisunrugu lueigiñe lapúrichijan luágu Jesucrístu, ²⁴ mábuga líña giñe Márcos bun, Aristárco, Démas, lúma Lúcas, ja ñadágimeinbaña úara núma. ²⁵ Binílaün Wabúreme Jesucrístu. Ítaralá.

GÁRADA JOUN JA ADÍMUREJABALIN HEBRÉO

Adímurejaali Búngiu lídaangiñe Liraü

¹ Lídan meja dan le sügüjalibeí, adímurejati meja Búngiu joun binádu wagübürigu sarágu weíyaasu lúma lídan sarágu luwúyeri, jádaangiñe profétagu, ² guetó, lídoun buri lagúmujóun dan le, adímurejaali woun lídaangiñe Liraü. Lídaangiñe Liraü le, ladúgei ubouú, áni rúlaali sun cátei lun. ³ Arúfuda lumúti Liraü Búngiu luweírigun Lúguchi luouúgua, ligía méme Búngiubei, ligía ágúdajabalin sun cátei láu lerérun le gabáfubei. Lárigiñe lachibuni wafígoun, ába lañúurun lueígiñe loúnwenren lála Búngiu, le Súnti Gabáfu, siélu.

Weíriguti Liraü Búngiu sügü jáu ánjeligu

⁴ Nübinjali Liraü Búngiu lun weírigubei lan jaweí ánjeligu, resíbijali ában ubáraü íñugutimaati jaweí queísi lálágaante queísi Liraü Búngiu. ⁵ Maríñaguti Búngiu ni ában weíyaasu lun ni ában ánjeli.

Niraü amürü,
rúnaali ubáraü le bun ugúñe,
maríñagun ligía luágu ni ában ánjeli.

Ába Búguchi,
amürüme nisáani.

⁶ Ánjeinti dán meja le loúnajaabalin Liraü le ábanrügüti ubouúgun, aríñagati. Judúgua jamá sun náni ánjeligu lun.

⁷ Laríñaga jawágu ánjeligu.
Adúgatina lun ítara jamá náni ánjeligu camá garábali,
adúga áu lun ítara jamá camá wátu geméti,
oúnagúleigu jagía ja eseríwidubadina.

⁸ Ánjeinti lun Liraü aríñagati Búngiu ítara.
Búngiu, lúntibeí súnwandan bañúurun luágu bála lun barúeijan,
láu ában úraguni bagúmadija.

⁹ Jínsifeti le richáguabei bun, iyéreeguti le wuríbabei bun,
ligía níchugunbei, áu le Bubúngiute, gíbetima ugúndani bídoun sügü jáu bíbirigu.

¹⁰ Áriñagati gíñe.
Amürü le Abúremein, lídan lagúmeseja, adúga bumúti ubouú,
láu bújabu badúgei siélu.

¹¹ Lagúmuchuba siélu lúma ubouú, ánjein amürü, beréderuba lun sun dan.

Liábiba siélu lúma ubouú lun laweíyadun quei anáanguni,
¹² babáruchagubaña quei ában daúguaü,
jasáansirúaba quei anáanguni.

Ánjein amürü, ában mémebadibu, magúmuchunbei bibágari.

¹³ Maríñaguti Búngiu ni ában weíyaasu lun ni ában ánjeli.

Núrúba lueígiñe nouúnwenren dari lun nagáñeiragüdünibu jawágu báganiñu,
ru náñame bújaburugun.

¹⁴ Sun ánjeligu, espíritu eseríwidutiña lun Búngiu jagía, oúnajóutiña lun jíderaguniña ja lúnbaña jerésibiruni asálbaruni lídaangiñe jafígoun.

2

Lúnti woúnigiruni wasálbarun

¹ Queí ítara líña lubeí luweírigun Liraü Búngiu, lúnti lubeí weténiruntima lun ugánu le agáamba wamálibeí luágu, lun madíreirun wamá lueí úma. ² Chourúati lilúrudun Búngiu lé meja íchugúbei joun gürígia jádaangiñe ánjeligu lídan meja ámu dan, áni ja adúraagubalin, madügün jagía gásu láu, áburujati ligáñi Búngiu jawágun láu íríchaü. ³ Gúbuméti wafáyeija luágu wafígoun ánjein moúnigirun wamá oúnwenbun asálbaruni le resíbi wamálibeí lúmagiñe Jesucrístu le Wasálbaragüle. Wabúreme Jesucrístu guánarügü adímurejabeí luágu asálbaruni le furúmiñe, lárigiñe, ja agáambubalin, ában jásügüragüdüni woun láu ában achoruruni luágu inárüni lan. ⁴ Núrügüda láali gíñe Búngiu ugánu ligía woun láu buri seíni lúma sarágu buri miláguru lúma láu Sífiri Sándu le líchugubei woun láu amúñegueinarügü luwúyeri ubáfu queísi labúseeruni.

Jesucrístu quei libíriña

⁵ Míchugun lumúti Búngiu ubouú líte le uágubei wadímureja lábun jagúmadijan ánjeligu, ⁶ lubáragiñe líra, lariiñajare tídan Lerérun.

Búngiu, ¿cáteiñeinsan wügüri lun barítaguba lan luágu?

¿Cáteiñein wügüri gouwedaditi badijeridunbei láu?

⁷ Rúbumuti únabu jawei ánjeligu luágu murúsun dan, daúguagüda bumúti láu uweiriguni lúma inébesei, ru amürü ubáfu lun luágu sun cátei le badügübei,

⁸ rúbumuti sun cátei lábugiñoun lagúmadijan.

Dan lubeíti le líchuguni Búngiu sun cátei lábugiñoun lagúmadijan güriquia, mígirunti ni cáta lun mámbaei lan lábugiñe. Láu sun líra, aríja wamúti luágu mámagili lan sun cátei ñüdünti láu le lubeíbei wügüri. ⁹ Ánjeinti lídan Jesucrístu, aríja wamúti lagúnfulirun sun dimúrei le, ligía meja ában güriquia le líchugubei Búngiu únabu jawei ánjeligu luágu murúsun dan. Láu luweirín línsiñejabu Búngiu woun, ánjati lun loúnwen Cristu jawágu sun güriquia, áni guetóti, daúgu líña láu uweiriguni luágu ouweni le lasúfurirubei.

¹⁰ Sun cátei njein lun Búngiu, áni lídaangiñeti giñe, áni busénti Búngiu lun gafánran jamá sun lirájüñü lídan luweirigun. Ligía lúnti lubei buga lasúfurirun Liraü Búngiu, le Jesucrístu, queisi ában güriquia lun ligiaba lan ában asálbaragülei gumúti láu asúfuriruni. ¹¹ Ja ederegerüabaña jarúma lun Búngiu lúma Liraü le ederegerubaliña ítara, sun jagía ában meme Úguchili—Búngiu. ¹² Ligía úa lubei nibúsigari lan Liraü Búngiu lun lagúaruniña lamúlenu jáma lítunu dan le lariiñagun lun Búngiu, queisi бүрүwáñu lan tídan Lerérun Búngiu.

Nadímurejaba buágu joun namúlenu jáma nítunu, nerémujaba luágu buweirigun lagánagua adámurini.

¹³ Ariñagati giñe.

Neménigiduba luágu Búngiu.

Ariñagati giñe.

Anája, jáma isáanigu ja líchugubaña Búngiu nun.

¹⁴ Ja jasáanigu ában familia, ában meme jítaü jagía, ítara giñe, wügüri meja giñe garaúwarügüti Jesúsu, lun meja gayáraabei lan loúnwen, gayára lámuga lagúnrinchaguni lubáfu Máfia le idaangiñebei liábin ouweni joun güriquia. ¹⁵ Ítara líña gidá lumuti Jesucrístu janúfude güriquia, já meja aganóubaña quei idámuni lun anúfudei luei ouweni. ¹⁶ Masáliraganti Cristu queisi ánjeli lun líderaguniña ánjeligu, saliti queisi wügüri garaúwarügüti lun líderaguniña güriquia líledi, ja linébaanfaangu Abrahám, ja lúnbaña jafiñerun luágu. ¹⁷ Lúnti líra, gásu meja ítara lúba lan queisi libiriña, lun liábinba lan lun ábanbei lan fádiri íñutimaati, le úaraguati, láu gudémajabu joun güriquia, lun giñe lachibuni jafiñoun güriquia láu lederegeragun lúngua luágu gurúwa. ¹⁸ Áni queiti sáfuri lan, áni ouchagualeí Máfia, guetó gayáraati giñe líderaguniwa lídan le wóuchawagún.

Weirigutimaati Jesúsu luei Moisés

3

¹ Ítara líña lubeíti, nidújeñu derégeguatiña jóungua lun Búngiu, quei jádaangiñetün lan ja únbaña wájali lan Búngiu lun jaganouñ lúma siélu, téni jumá buídu lun Cristu le loúnajabei Búngiu, le giñe fádiri íñutimaati le lánina affiñeni le wawágubei. ² Úaraguati Jesúsu lúma Búngiu lídan sun wadágimanu le únbei lanúadirei, queisi meja giñe úaragua lan Moisés lídan sun lesériwidun jádan lufámilian Búngiu. ³ Gadúnatimaati Jesúsu uweiriguni sügü láu Moisés ítara quei resíbitima lan le adügübei ában muna uweiriguni sügü táu muna to ladügübon. ⁴ Sun muna adúgarügü lumútu som güriquia, áni Búngiu adügübalin sun cátei le njeinbei. ⁵ Ítara líñati, úaraguati meja Moisés lídan lesériwidun jádan lufámilian Búngiu queisi ában esériwiduti lun Búngiu, wadágimanu le meja ladügübei, ában liyáwa inárüni le lúnbei lasúbudiragüdúniwa lídan dan le lúnbei liábin. ⁶ Ánjeinti Cristu, úaraguati queisi isáani jádan lufámilian Búngiu, áni jádaangiñetiwa familia jagía ánjawa derégüdagu méme, ánjawa giñe affiñe dari lúmoun wounwen, gúndaañu lídan eménigini le wawágubei.

Eméraaguni joun lumútuñiña Búngiu

⁷ Ligía lubeíti, lúnti wagáambuni le lariiñagubei Sífiri Sándu tídan Lerérun Búngiu.

Ánjein jagáamba le lariiñagubei Búngiu ugüñe,

⁸ medereratá janígi quei meja tedérun janígi

magáambaditiña ja ouchagubalin Búngiu lídan fulásu mageírawati.

⁹ Lídan bián-wein irúmu le jáubei ñi,

jóuchagua jamútina binádu jagübürigu lídan fulásu ligía, líña Búngiu,

láu sun aríja jamáni buri cátei le nadügübei.

¹⁰ Ligía nagáñidunbei jáma güriquia jagía,

ába nariñagun. “Súnwandan charárañu jamá tidan janígi, májatiña jafálaruni úma le narúfudubei joun.” ¹¹ Ligía nagáñidunbei jáma, ába náfiñurun luágu mebéluaña lan lídoun fulásu lé yebe aráanse náalibeí jabá lun jeméraagun ñi.

¹² Nidújeñu, toúnigi jumá lueí tedérerun janígi lun jadísedun lueí Búngiu le wínwanbei láu maffínerun jumá luágu. ¹³ Lubáragiñe líra, rújuma gurásu júniwaga ságú wéyu, sun níjangua lan dan. Toúnigi jumá lueí leyéedagunún figou, edéreragúdownme janígi, ¹⁴ lugúndun ánjava ítara méme derégúdagu dari wóunwen lídan afiñeni le wawágubei lúmagiñe furúmiñeti, gafánraanbadiwa lúma Crístu.

¹⁵ Níjangua dimúrei le, le giñe wóunbei, wagía le wínwanbei lídoun buri dan le.

Ánjein jagáamba le lariñagubei Búngiu guetó, medéreratá janígi quei jagúra ja magáambadibaña lun Búngiu.

¹⁶ ¿Cátañati agáambubalin lumálali Búngiu, lárigiñe, ába jagáñidagúdüni láu luriban jagáburi? Sun ja laságarubaña Moisés Ejiptogiñe. ¹⁷ ¿Cáti úma lagáñida Búngiu bián-wein irúmu? Jáma ja afígounjabaña, ja ouwegubaña lídan fulásu mageírawati, ába ligirúniwa jábu ñi. ¹⁸ ¿Cáti un láfiñura Búngiu luágu mebéluaña lan lídoun fulásu lé yebe aráanse láalibeí joun lun jeméraagun ñi? Joun ja adúraagubalin le lubeíbei. ¹⁹ Ítara líña lubeíti, goúnigi jumá lun jafiñerun meme dari lúmoun jóunwen, lugúndun ladúga maffíñeni le jawágubei binádu wagúbürigu, siña lubei meja jebélurun lídoun fulásu le aráanse láalibeí yebe Búngiu jabá.

4

¹ Guetó lubeíti níjeingua béna júnren woun lun gayára lan webélurun lídoun eméraaguni le aráanse láalibeí Búngiu woun siélu, lúnti goúnigi wamá, siñádügü liñein lebéllurun ában wadaangiñe, dánme lachülürün óra lun wóunwen. ² Lugúndun apúrichijóuali giñe ugánu luáguti asálbaruni woun queisigubeirügü joun binádu wagúbürigu, mesériwinti lun ni cáta joun jagáambuni ugánu ligía lugúndun agáamba jamúti, maffínerunga luágu. ³ Ánjeinti wagía le afiñeelibeí, wagiaba ebélura lídoun eméraaguni le, le uágubei lariñaga Búngiu.

Ligía nagáñidunbei jáma,

ába náfiñurun joun luágu mebéluaña lan lídoun fulásu le aráanse náalibeí yebe jabá lun jeméraagun.

Ítara líña lererun Búngiu jawágu binádu wagúbürigu. Aráanserúati fulásu lánina eméraaguni joun lúmagiñe wéyu le lagúmuchuni Búngiu ladúgiñi ubou, ⁴ queisi labürüdúniwa tidan Lerérun Búngiu luágu lisédün wéyu.

Ába leméraagun Búngiu lídaangiñe sun luwádigimari luágu lisédün wéyu.

⁵ Ariñawagúaya ligía tidan Lerérun tugúya ítara.

Mebélubaña lídoun fulásu le aráanse náalibeí yebe jabá lun jeméraagun.

⁶ Láu dimúrei buri le, subúdi wamúti luágu aráanserúañu lan fulásu lánina eméraaguni jabá güriquia, ja binádu wagúbürigu, ja furúmiñebaña agáambeí ugánu lánina asálbaruni, mebélutiña ladúga maffíñeni le jawágubei lun Búngiu. ⁷ Ligía laráanserunbei Búngiu ámu dan lun gayáraabeí lan jebélurun iséri güriquia lídoun jeméraagun, lugúndun adímurejati Búngiu lídaangiñe lé meja lariñagubei David sarágu dan lárigiñe, tidan Lerérun Búngiu.

Ugúñe, láu jagáambuni le lariñagubei Búngiu,

medéreratá janígi lun.

⁸ Lun jamúga fulásu lan lé meja ñijin lubeí lanúgaña Josué Israelítagu fulásubeí lánina eméraaguni le uágubei ladímureja Búngiu, madímurejaanyati jamúga Búngiu sarágu irúmu lárigiñe jebélurun Israelítagu lídoun jageira luágu “ugúñe lan dan” lun jagáambuni Búngiu, gayára lámuga jebélurun lídoun jeméraagun. ⁹ Ítara líña lubeíti, níjeingua ában eméraaguni le gumúti joun lánigi Búngiu, ¹⁰ lugúndun le ebéluruti eméraagua lúma Búngiu siélu, eméraaguti lueí luwádigimari ítara quei leméraagun meja Búngiu lueí luwádigimari lárigiñe ladúgiñi ubou.

¹¹ Lúnti lubeíti waffínerun le tímataimaati luágu Jesucrístu lun gayára lan webélurun lídoun eméraaguni siélu, faládügü liñálin ában wadaangiñe jáni já meja maffínerunbaña jémpulu, ábame lefédirun.

¹² Lugúndun mítaraantu Lerérun Búngiu queisi ában cátei le jiláalibeí, lubáragiñe líra, gabáfuti lun lasáansiraguni wagáburi. Belútu tidoun wanígi queisi ában efein to biángua tamána, belú tugúya chülü tímoun wawáni lúma wáni espíritu. Furáangugüda tumúti sun warítangun lúma sun wayúmaman, arúfuda tugúya cátañañadiwa lan. ¹³ Úati ni ában güriquia le ladúgubei Búngiu lun gayára lan larámudagun lueí laríjin Búngiu, furáanguti sun cátei lun, le únbei lúmaba lan wagúsera.

Jesúsu wafádiriñebeí le tímataimaati

¹⁴ Jesúsu le Liraü Búngiu, ligía wafádiríñebei le tímatimaati, le belújalibeí siélun lun laráramun ligíbugiñe Búngiu abúyeija luágu wafúleisein. Ligía lunti lubeí derégúdagu méme wamá lídan ligáburí wafiñen. ¹⁵ Gayáraati gudémejabu lan Jesucrístu le wafádiríñebei woun luágu wadébilin, lugúndun ligía guánarügü súfuriti sun luwúyeri ouchawaguni quei wagía, mafigounjaanti. ¹⁶ Ligía lúnti lubeí wayárafadun lun Búngiu le jínsiñejabúbei woun, láu affiñeni, lun gudémejabu lan woun, íderagua láwame láu larefíni lídan wemegeirun.

5

¹ Segün wagáburí, wagía juríu, ságü ában fádiri le íñutimáabei anúadajouáti wádaangiñe lun ligiaba lan wachügüdina ligíbugiñe Búngiu, lun giñe líchuguni edéweejani lun Búngiu lueigiñe joubadina gürígia, lúma adágaragüdüni luágu lifígoun lúma luágu jafígoun jíbiri gürígia. ² Quei débili lan fádiri guánarügü quei furúmieguarügü gürígia, gayáraati gudémejabu lan joun gaffigountiña jáma acháragadutiña, ³ áni ladüga lidébilin guánarügü queisi furúmieguarügü gürígia, gásu giñe ladágaragüdüni luágu lifígoun guánarügü queígubeirügü luágu jafígoun jíbiri gürígia.

⁴ Siñáti ladáagun ában gürígia lúngua fádirime le íñutimaabei láu láni lúngua, Búngiu anúadirubalin, rúlei ubáraü le lun queisi meja lasúseredun lun Aarón lé meja furúmifeti fádiri le íñutimaabei. ⁵ Ítara líña lasúseredun lúma Crístu, máma ligía íchaagubei lúngua fádirime íñutimaati láu láni lúngua, Búngiu íchugubalin ubáraü weíriguti le lun quei buga laríñaguni lun. Niraü amürü, rúnaali ubáraü le bun ugiñe.

⁶ Aríñagati giñe tidan méme liburu to Lerérun Búngiu.

Fádiri amürü lun sun dan,

le líbe Melquisedéc.

⁷ Dán meja le laganouñbei Crístu ya ubouágu, ayúmuraguati meja láu umálali jéreti lúma sarágu águiraü lun Búngiu le gabáfubei lun leséfuruni lídaangiñe ouweni le lúnbei lasúfurirun. Ába lagáambuni Búngiu ladüga derégeguñu líña lan Crístu lúngua lun lugúndan Búngiu. ⁸ Láu sun Liraü lan Búngiu Crístu, chülüti dan lun larúfuduni lagáambadi láu lawánduni asúfuriruni. ⁹ Nübtinti lun ábanbei lan asálbaragülei le gumúti láu lasúfurirun, lun giñe ligiaba lan íchigei asálbaruni le magúmchaditi joun sun ja nüdüntiña láu le lubeíbei. ¹⁰ Ába lanügüni Búngiu Crístu quei fádiri íñutimaati líbe Melquisedéc.

Wuríbani le líchugubei lígiríniwa affiñeni

¹¹ Gibeti lúnti waríñaguni jun luágu Crístu lúma Melquisedéc, jénreenguti laríñawagün furáangu, lugúndun siña lan gunfaráanda jumáni. ¹² Sügüjali sarágu dan lúmagiñe jasálbarun, lúnti jamúga gayáraajali lan jarúfudajani Lerérun Búngiu joun ámu, áni busén mémegidün narúfudajaniya buri cátei létima ménreengünbei lídaangiñe Lerérun Búngiu jun. Irájüñügüdüni lídan jafiñen, queisi irájüñü ja gásubaña játun míligi lubáragiñe jamúga jeigin eigin le dügüditi. ¹³ Affiñetiña ja busengiñabaña larúfudajouñiwa cátei létima ménreengünbei tídaangiñe Lerérun Búngiu joun, itara jáña quei irájüñü ja gurágiña—úagili gunfaráanda jamáni Lerérun Búngiu buídu. ¹⁴ Ja weinamujañabaña lídan jafiñen, subúditi Lerérun Búngiu joun buídu, subúdi jamei arúfudajani le buídubei lúmoun le mabuídunbei.

6

¹ Queímoun méme lubeíti wabáruaguouñ lídan wasúbudin luágu Lerérun Búngiu, ígira wamámugei arúfudajani le ménreengünbei libügürü Crístu lun watúriajani lujúlilin-ágei. Marítagua wamá luágurügü lébu wafiñen, quei buri ligirün binádu igáburí le málati, lúma buri affiñeni luágu Búngiu, ² arúfudajani luágu badísei, líchugúniwa újabu jábulugu affiñetiña, jásaarun jiláaña lídaangiñe ouweni, lúma lagúmujoün lagúseragüdüniña Búngiu gürígia, ³ queímoun wabáruaguouñ lídan wasúbudiruni lujúlilin-ágei Lerérun Búngiu, láu lubáfu wawágu.

⁴ Gürígia ja resibi jamáalibeí larúgounga ában weíyaasu, resibi jameí Crístu queisi jasálbaragüle, resibi jameí giñe Sífiri Sándu, ⁵ geféentiña luágu ugúndani le jasándirubei láu jalíjjanun Lerérun Búngiu, lúma lubáfu Búngiu le siélubei jawágu ya ubouágu— ⁶ ánejin jíchiga janágan luágun Crístu lárigiñe sun cátei líra, ába jagíríbudun jarigoún lídoun binádu jagáburí, siñáalime jaságüríjan, siñáalime giñe lánigu jamá Crístu. Lun jamúga jíchuguni janágan luágun Liraü Búngiu lárigiñe jafiñerun luágu, queísigubeirügü jamúga jádaraguñeinya lan luágu gurúwa, jéjerajaña giñe láu jagíbugiñe gürígia. ⁷ Gürígia ja eibugubaña buídu lúma Crístu, itara jáña quei múa le achúurubalin júya le áburujabei luágun, ában líchugun múa ligía ában alúbajani buíti joun ja ñadágimeinbalin, ladüga binílaali lán buga Búngiu múa ligía. ⁸ Gürígia ja íchugubaña janágan luágun Crístu, itara jáña quei múa le ní lumuti lájücha jíyu lúma lagúburi jíduru, úati ju lan lun ní cáta. Láburujaba lábun líñaragun Búngiu, ábame lagudún.

Eménigini le adügübei lun derégüdagu wamá

⁹ Láu sun wadímurejan itara, nidújeñu jínsifetiña nun, affñetiwa luágu itara júba lan quei múa le íchugubei inádiri buíti, áni jibíjubei sun abíniruni le ñúbinbei woun luágu wasálbarun. ¹⁰ Lugúndun úraguati Búngiu, áni mabúlieidun lubei le adüga jumáalibei, lúma ínsifejabuni le arúfuda jumáalibei lun láu jíderaguniña jidújeñu luágu affñeni, cátei le anjünjaguabei adügei. ¹¹ Buséntiwa lun itara méme lan cáda ában jádaangiñe, arúfudei affñeni le dari lúmoun jóunwen, lun gayáraabei lan jibíjini le jagúrabubei—lun jebélurun siélun. ¹² Mabúseerúntiwa lun jamáguagligudun lídan cátei le láni Búngiu, busénrügütiwa lun jáyeijani jagáburi já meja affñebaña buídu buídu luágu Búngiu, awánda jamei sun asúfuriruni luágu, ába jerésibiruni le uágubei laríñaga Búngiu luágu líchugubei lan jun.

¹³ Dán meja le laríñagubei Búngiu lun Abrahám luágu labínirubei lan, fiñúti luágu guánarügü líri ladüga úa lan ámu weirigutimáati luei lun láfiñurun luágu, ¹⁴ ába laríñagun. “Nabínirubadibu sarágu, níchuguba giñe sarágu adügawaguni bun.” ¹⁵ Agúrabajati Abrahám láu gurásu, ába lerésibiruni le uágubei laríñaga Búngiu lun. ¹⁶ Dan le jáfiñurun gürgia, luágu ában le weirigutimáati jawei jáfiñura, áni chourujaña ligiati ában cátei láu fiñún, úaali ámu cátei lun laríñawagún. ¹⁷ Ligia lachouúrurunbalin Búngiu lerérun láu fiñún, lugúndun busén lan larúfuduni furáangu woun, wagía le lúnbei werésibiruni lalágaante Abrahám, luágu lagúnfulirubei lan lerérun luágu wasálbarun, masáansirunga ni cáta lídaangiñe. ¹⁸ Rúlaali Búngiu lerérun woun, rúlei láfiñurun luágu, bián cátei ligia, gayáraati wemenigidun luágu, ladüga siñá lan leyéjean Búngiu. Áni láu cátei ligia, sun ja ñúbinbaña lun Búngiu lun jasálbarun, gayáraati janügún gurásu, gayáraati jasúbudiruni le tímatisaati luágu jasálbaruba lan áni jebéluruba siélun. ¹⁹ Agúdaja lumútu eménigini le wawáni derégüdagu, chouruña, queisi lágüdajanun oúnguru ugúnein derégüdagu. Chouruwañu líña eménigiruni le wabíjibe buídu buídu, ragúñu líña luágu Búngiu lídan fulásu sándutimáati siélu, ²⁰ le ñijin lubei lebelúra Jesúsu ában weiyaasu wawágu lun ladáranuni úma wabá. Nijein ñi guetó afádirija wawágu ligíbugiñe Búngiu queisi ában fádiri íñutimáati le líbe Melquisedéc.

7

Jesúsu fádiri líbe Melquisedéc

¹ Melquisedéc le, urúei lídan meja fulásu le giríbei Sálem, lufádiríñein giñe Búngiu le íñutimáabei. Dan le lagíribudunbei Abrahám wuríburugugiñe lárigiñe lagañeiruni wuríbu jawágu urúeigu, ába láfuridun Melquisedéc lubároun, ába labíniruni, ² ába líchuguni Abrahám ában lídaangiñe cáda díisi lídaangiñe le lagañeirubei lídan wuríbu lun. Míni lan íri Melquisedéc lídan furúmiñeti cátei, “urúei richáguati” quei mejati lurúeite lubei Sálem, áni “darángilau” míni lan Sálem, itara líña lubeiti “lurúeite darángilau” Melquisedébei. ³ Ibídíñewati ca lan lagúbüriubaña, ibídíñeti giñe ca lan linébaanfaangubaña, ibídíñewati ni cáta libügürü lagúriajóun ni libügürü lóunwen, liyáwa Liraú Búngiu ligia, ában fádiri lun sun dan.

⁴ Aríja jumeiti luágu weirigu lán meja Melquisedéc. Abrahám guánarügü lé meja binádu wadúje, rúlmuti ában lídaangiñe cáda díisi lun lídaangiñe le lagídarubei jawei urúeigu lídan wuríbu. ⁵ Según lílúrudun Moisés, fádirigu ja linébaanfaangu Leví lúnti jagúburajani ában lídaangiñe cáda díisi jámagiñe gürgia lídaangiñe sun cátei, láu sun jadújeñu jamá, linébaanfaangu Abrahám jáledi. ⁶ Anjeinti Melquisedéc, láu sun máma lan linébaanfan Leví, agúburaja lumúti ában lidíisin cátei luei Abrahám, lé buga erésibirubalin dimúrei lúmagiñe Búngiu. Ítara líña labíniruni Melquisedéc Abrahám, ⁷ áni siñáti lasígeneruni ni ában luágu weirigutima lan le abínijabei stügú láu le abínirúabei. ⁸ Ya wádan, fádirigu ja erésibirubalin cáda lidíisin cátei, wügüríña góuwedaditiña, ánjeinti luágu Melquisedéc, tadímurejan Lerérun Búngiu luágu quei luágu ában le wínwangili. ⁹ Áni gayáraati laríñawagún luágu Leví jáu sun fádirigu ja linébaanfaangu ja agúburajabalin cáda lidíisin cátei guetó, luágu fáyei jamáni giñe lun Melquisedéc lídan óra le lafáyeirunbalin Abrahám lun, ¹⁰ lugúndun lídan ában outaú, barú lumutiña buga Abrahám linébaanfaangu ja magúriajóungíñabaña lídan lúgubu dan le láfuridunbei Melquisedéc lubároun.

¹¹ Jádaangiñe fádirigu ja linébaanfaangu Leví jerésibirei Israelítagu lílúrudun Moisés, áni Aarón furúmiñetibeí jáfádirin. Gürgia ja afálarubalin lúrudu ligia, lun jamúga gayára lan jasálbarun le tímatisaati lueigiñe, memégeirunwali jamúga lachúlaagun ámuya fádiri, máma líbe Aarón, líbe Melquisedéc. ¹² Lugúndun dan le liábin fádiri lídaangiñe ámu adügawaguni, sáansiwati giñe lúrudu lé buga lábugiñebeí lafádirija. ¹³ Wabúreme Jesucristu, queisi fádiri lídaangiñe ámu adügawaguni queisi Melquisedéc, sáansiguati giñe lúrudu le lábugiñebeí lafádirija. Tariñajare Lerérun Búngiu luágu lídaangiñeti lan ámu liraú Israél luei Leví liábin Cristu—ában adügawaguni le uagilibeí ni ában jádaangiñe afádirijati. ¹⁴ Lugúndun subúdiwati buídu luágu jádaangiñe lan linébaanfaangu Judá liábin Wabúreme Jesucristu, áni mariñagunti Moisés ni cáta jawágu adügawaguni ja dan le ladímurejaanbei jawágu fádirigu.

¹⁵ Áni furáangutumáati le dan le liábin Jesucristu lun lafádirijan queisi Melquisedéc, ¹⁶ máma láu ában lúrudu le aríñagubei cába lan ídaangiñe adúgawaguni liábin, liábin lun fádiribeí lan lugúndun gabáfu lan lun labágaridun lun sun dan. ¹⁷ Niján le laríñagubei Búngiu luágu Jesucristu.

Ában fádiri amürü lun súnwandan,
le líbe Melquisedéc.

¹⁸ Gumúguati lubeiti binádu gumádi le lílúrudunbei Moisés, le lábugiñebei jafádirijan Levitagu, lugúndun nírein lan mégeiti luágu, ¹⁹ mabáfuti lúrudu ligía lun lasálbaruniña gürigia lídaangiñe jafígoun. Lewéñeguati, níjein ában iséri aráanseruni le buítimaati, le ídaangiñebei gayára lan wayárafadun lun Búngiu.

²⁰ Áni láu ában fiñún ladúgei Búngiu aráanseruni le lun Jesúsuba lan wafádiríñe. ²¹ Ja jíbiri fádirigu, máfiñurunwati dan le líchugunbei jafúlasun joun, ánjeinti luágu Jesúsu, le láubei fiñún líchugúa lufúlasun lun, laríñajare tídan Lerérun Búngiu.

Áu Búngiu le Abúremeinbei, fiñújadina bun,
masáansiragun nubeí narítagun.

“Ában fádiri amürü lun súnwandan,
le líbe Melquisedéc.”

²² Ligía Jesúsu lubeí achoúrurubei ában darádu buítimaati luei le furúmiñeti. ²³ Já meja jíbiri fádirigu, chülütíña agíbedagua lugúndun quei ába lán buri jóunwen, siñáti jasígirun, ²⁴ ánjeinti Jesúsu, quei moúnwen lan, másügürünbei lifisiute queisi fádiri lúmoun ámu. ²⁵ Ligía gayára lubeí lasálbaruniña ja ayárafadubaña lun Búngiu lídaangiñe le timatimaati lun súnwandan, lugúndun gabágariti súnwandan lun layúmuragun lun Búngiu jawágu.

²⁶ Jesúsu lubeiti fádiribeí íñutumáati le wabúseerúbei. Jarúma ligía, úati wuríbani lídan, ní figóu, máma ligía ában jáma gafígountíña, iñurúa ligía íñutima luei sun cátei siélu lun lañúurun lúma Búngiu. ²⁷ Mítaraanti quei jíbiri fádirigu íñutimaatiña ja gásubei jáfarun anímaalu lun jadágaragüdúniña quei sacrificísiu ságü wéyu, furúmiñe luágu jafígoun guánarügü, lárigiñe luágu jafígoun jíbiri gürigia. Lubáragiñe líra, adúga lumúti Jesúsu sacrificísiu ábanrügü weíyaasu dan le líchaagunbei lúngua lun loúnwen luágu jafígoun gürigia. ²⁸ Wügüríña ja débilibañá, jagía líchugubaña lílúrudun Moisés queisi fádirigu, ánjeinti lárigiñe lídáani lúrudu, ába láfiñurun Búngiu luágu Líraü lun ladügüni fádirime, le buídubei adügün le gumúti lun súnwandan.

Jesúsu búyei lun ában iséri darádu

8

¹ Le buítimaabei lídaangiñe sun le waríñagubei, luágu ítara líña lan wafádirin le íñutimaabei, áni ñurújali luegiñe loúnwenren Búngiu siélu, ² áni lesériwiduñá queisi fádiri lídan fulásu le sándutimáabei le ladügübei Wabúreme Búngiu yágüta siélu, máma fulásu le sándutimáabei le jadügübei gürigia ya ubóuagu. ³ Sun fádiri íñutimaati líchugúniwa lun líchugun edéweejani lúma adágaragüdúni lun Búngiu, ligía gásu lubeí giñe níjein lan som cátei lúnti ladágaragüdúni Jesucristu lun Búngiu. ⁴ Lun jamúga yañein lan Jesucristu ubóuagu, mámañein jamúga fádiri, lugúndun añájeingua fádirigu adágaragüdútiña le uágubei laríñaga lílúrudun Moisés. ⁵ Fádirigu ja, jadügüni jawádigimari láu buri cátei le liyáwarügüti lé buri siélubei. Subúdi wamúti luágu iyáwaü lan, lugúndun le lubábei ladügünun Moisés lúban Búngiu, ába laríñagun Búngiu lun. “Adúgabeitia sun cátei queisi iyáwaü to narúfuduboun bun luágu wúbü.” ⁶ Weiriguti lafádirijan Jesucristu sügü láu jafádirijan fádirigu ubóuagu, queisigubeirügü buítima lan darádu le uágubei labúyeija lúma Búngiu luágu jáni gürigia fuleisei ubóuagu, áni buítimaati cátei le líchugubei iséri darádu ligía.

⁷ Lugúndun lun jamúga meja buídu lan furúmiñeti darádu le gumúti, le ladügübei Búngiu jáma binádu wagübürigu lídaangiñe Moisés, memégeirúnwati jamúga ábanya líbíaman darádu.

⁸ Magúndaati buga Búngiu laü furúmiñeti darádu ladúga mabáfu jamá binádu wagübürigu lun jagúnfulirun lúma darádu ligía. Ába laríñagun tídan Lerérun.

Laríñajare Jabúreme Búngiu. Lachülürüba wéyu
lun nadügün iséri darádu jáma buri linásíñun Judá lúma Israél.

⁹ Mítaraanbei quei darádu le nadügübei jáma binádu jagübürigu le wéyu le nárügüdünbalin jájabu lun naságaruniña Ejiptogiñe, magúnfulirun jamúti meja nidáradun ligía, ligiati nígrunbáliña jóungua, líña laríñagun Búngiu.

¹⁰ Niján darádu le lúnbei nadügüni jáma linásíñun Israél lárigiñeme buri wéyu ligía, líña laríñagun Jabúreme.

Níchugubei nugúmadin lídoun jarítagun,
ábame nabürüjani tídan jarígi.

Áubati Jabúngiute, jagíame nánigu.

¹¹ Memégeirúnwabei lun larúfudajuúniwa nuágu, maríñagunbei wügüri ni lun lidúje ni lun libiri lun jasúbudiruni Búngiu le Jabúremebei, lugúndun jasúbudirubadina súngubei, lúmagiñe le ñúraütimaabei darí lúmoun le weíritimaabei jádaangiñe.

¹² Ferúduna nubei wuríbani le jadügúbei, nabúleidubei jafígoun lun sun dan.

¹³ Adímurejaali ligía Búngiu luágu ában iséri darádu, rúlaalírügü líña le furúmiñeti quei binádu, áni cátei le binádujalbei, mayúsurunwadügüyaali.

9

Lúban Búngiu to ubouáguna túma Lúban Búngiu to siéluna

¹ Lidán meja le furúmiñeti darádu le ladügúbei Búngiu jáma binádu wagübürigu, rúlumuti meja gumádi joun ída lúba lan jájuduragun lun, ñíñoun giñe ában múna to sánduboun ya ubouágu to lúbanboun Búngiu. ² Ítara líña ligáburi taráanserún múna tugúya. Múnada, ñíñein bián rúmu, lidan furúmiñeti rúmu le giríbei Fulásu Sándu, ñíñein lébu sanúdelu lúma dábulu le ñí tubei fein to biníwaboun. ³ Ñíñoun ában bélu labádinagua bián rúmu ligía, Fulásu le Sándutimáabei líribei libíaman rúmu. ⁴ Lidán rúmu ligía, ñíñein ában latárú gólu lun lágudajuún cupáli ñi, túma bágüsi to lánina darádu, gólu sun touba. Turágeirugu bágüsi tugúya, ñíñein ában ágeidinaú gólu le gádaanbalin eíginí le giríbei maná, ñíñein giñe luwénwen Aarón le ájüchagubei, lúma dübü le uágubei labürüjóa díisi gumádi le líchugubei Búngiu lun Moisés. ⁵ Tougiñe bágüsi tugúya, ñíñoun jayáwa querubínes, ja queisigubeirügübaña ánjeligu, arúfuda jamúti querubínes jagía luágu ñíñein lan Búngiu lidan fulásu ligía. Darúguatiña táu bágüsi tugúya, le ñí lubei ferúdnawa lan figóu, láu jarúna. Mabúseerúntiwa wadímurejan sarágu luágu buri cátei le guetó.

⁶ Aráanseñu líña buri cátei ítara, belútiña fádorigu lídoun Fulásu le Sándubei ságü wéyu lun jafádirijan. ⁷ Ánjeinti lídoun Fulásu le Sándutimáabei, fádori rügüñein íñutimáati ebélura ñíjin ában weíyaasu lidan írúmu, áni dan le lebéllurun, gásu lanügün játa anímaalu lun ladágaragüdün luágu lifígoun guánarügü lúma luágu jafígoun gürígia. ⁸ Láu cátei le, larúfudajaña Sífiri Sándu woun luágu sun lan seríwigili lan Fulásu le Sándubei lúma buri sun igáburi le adügúbei ñi, madárarüngili úma lídoun Fulásu Sándutimáati. ⁹ Sun igáburi le meja adügúwabei lábugiñe binádu lidáradun Búngiu, liyáwa iséri lidáradun Búngiu wáma le seríwigilíbei lidan dan le. Cátei lé buri meja íchugúbei lun Búngiu, lúma cátei le adágarawagüdúwabei lun lábugiñe binádu darádu, siñáti meja larúmadagüdünun jawáni ja agúnfulirubaña lúma Búngiu ítara. ¹⁰ Lúrudu buri lánina binádu darádu luágu jagúnfulirun lúma Búngiu, luáguati eíginí le lúnbei jeígin gürígia, uníñein le lúnbei játuni, lúma buri igáburi lánina arúmaduni, mabuíduragüdün lumútu buri cátei líra uwáni, lúntirügü lesériwidun darí lasáansiruni Búngiu sun cátei láu líabin Cristu.

¹¹ Láu líabin Cristu, guetó ligía fádori íñutimáabei luágu iséri darádu le íchugubei ubuíduni woun sügü láu le binádubei. Lúban Búngiu le ñí lubei lafádirija, buítimaatu sügü táu to meja ubouáguboun. úati mégeiti tuágu, ladúga máma jadúga gürígia múna to siéluboun, to uáguboun nadímureja. ¹² Belújali Cristu lídoun Fulásu Sándutimáati siélu le ñí lubei Búngiu, máma lun ladágaragüdün játa gábara jáma bágasu ñübürigiña luágu jafígoun gürígia, dagágüda lumúti líta guánarügü. Láu ábanrügü lebéllurun, ligía íbijaali asalbaruni magúmuhaditi woun. ¹³ Inárüni luágu lábugiñe lan binádu darádu, gabáfuti meja játa bágasu jáma gábara, lúma jabálgín bágasu ñübürigiña, lé buri áturawagúbei jawágun ja marúmanbaña, lun ledégeruniña lúma lun larúmadagüdüniña bougdigiñe jabíti ligíbugiñe Búngiu. ¹⁴ Áni ánjein ítara líña lubei, jgubumégia gabáfutima lan líta Cristu! Lídaangiñe Sífiri Sándu le magúmuhaditei, rúguati Cristu lúngua lun Búngiu quei ában adágaragüdüni luágu wafígoun le úati dáseiti luágu, áni jarúmagüda lumútu líta wawáni, gidá lumútiwa lídaangiñe lidíjeri arítaguni luágu wagúnfulirun lúma binádu darádu, adúga lumútiwa lun wabúseerun wesériwidun lun Búngiu le winwanbei.

¹⁵ Ligía Jesucristu lubei búyeiti lun ában iséri darádu le adúga láalíbei Búngiu wáma. Louñwenbei Cristu lun ferúdnawa lan figóu le adügúbei lábugiñe binádu darádu, lun giñe ja lan únbaña wájali lan Búngiu lun lánigu jamá, gayára lámuga jerésibiruni labínirun Búngiu le laríñagubei luágu líchugubei lan queisi alágan. ¹⁶ Lugúndun dan le líchugun ában gürígia lújabu árigi tuágu ában gárada luágu alágan, mabáfutu gárada tugúya darí lun lasúbudirúniwa luágu jíláali lan gürígia ligía. ¹⁷ Mebégitu gárada tugúya dan le winwangili gürígia ligía, darí dan le jíláali. ¹⁸ Ligía giñe láu lubei léserun jítaü ladügúwa furúmiñeti lidáradun Búngiu jáma lumútoniña. ¹⁹ Subúdigüda lumúti Moisés sun lugúmadina lúrudu joun sun gürígia, lárigiñe, ába lanügün gamísa funátu lúma lílímun isópo, ába ladüduragüdüni lidan dúna lúma játa bágasu ñübürigiña jáma gábara, ába labájichagunun lílburuna lúrudu jáma giñe sun gürígia. ²⁰ Ábati

laríñagun joun. “Niján jítaü le achoúrurubalin lidáradun Búngiu júma.” ²¹ Bajígua lumútu giñe Moisés Lúban Búngiu lúma sún buri cátei le ayúsurubei lídan jájuduragun lun. ²² Según lúrudu ligía, jarúmagüdüwati sun líbe-ágei cátei láu jítaü, áni úati ferúdnawa lan figou ánjein úa láwiyurun jítaü.

Lachíbuni loúnwen Cristu wafígoun

²³ Busénwati lubei mejati ladágaragüdüniwa játa anímaalu lun larúmadawagüdüni buri cátei le, sun líra, iyawaü rügüñein lun cátei le inárúnti le siélubei, le ñi tubei Lúban Búngiu tímatimaatu, áni busénwati ladágaragüdüniwa jítaü le buídutimaati sügü láu játa anímaalu luágu cátei lánina siélu. ²⁴ Mebélu ti Cristu tídoun Lúban Búngiu tugúra to jadüga wügüríña ya ubouágu, to meja tiyáwarügüboun Lúban Búngiu to tímatimaatu siélu, siélun méme lebélera, le ñi lubei larúfadagua lúnga guetó ligíbugiñe Búngiu lun lafádirijan luágu wafúleisein. ²⁵ Belúti fádiri íñutimaati le juríu lídoun Fulásu Sándutimaati ában weíyaasu lídan irúmu lun ladágaragüdüni jítaü le máma líta, ánjeinti Cristu, míchaagunti lúnga quei adágaragüdüni sarágu weíyaasu lun lachíbuni figou. ²⁶ Lun jamúga ítara líña lan, gásu jamúga loúnwen sarágu weíyaasu lúmagiñe ladügün ubou. Masúseredunti ítara, lubáragiñe líra, dan le lagúñfulirúña lán buri dan, chülüguaali Cristu ábanrügü weíyaasu, íchaagueña lúnga lun lagídaruni figou. ²⁷ Ítara quei sun lan gürígia lúnti lan jóunwen ábanrügü weíyaasu, lárigiñeme ábame jagúserawagüdüni, ²⁸ ítara líña giñe líchaagun Cristu lúnga ábanrügü weíyaasu lun lagídaruni jafígoun gürígia. Lachülürüba wéyu lun lagíribudun Cristu ubouágun, mámaalime lun lagídaruni figou líábin, líábinba lun lanügüniña sun ja agúrabubalin líábin siélun lun jabjini sun cátei lánina jasálbarun.

10

¹ Lílúrudun Moisés liyáwa rügüñein méja buri cátei buíti lé meja lúnbei lanügüni Cristu joun gürígia, le lásiñerubei lúrudu íchiga joun. Ja lubeiti ayárafadubaña lun Búngiu lídaangiñe játa anímaalu le adágaragüdüwabei lun Búngiu según lílúrudun Moisés, lé buri adágaragüdüwabei ságü irúmu, siñáti meja jadáriruni jabúdurun le gumúti ítara. ² Lun jamúga gayára lan labúduragüdüniña lúrudu le gumúti ligíbugiñe Búngiu, ába jamúga madügünjali lan adágaragüdüni buri le, lugúndun ja adügübalin, láu jamúga jarúmadun ában weíyaasu lídaangiñe jafígoun lun súnwandan, masándiragunjaña jamúga jóungua láu dúru luágu figou. ³ Seriwiti adágaragüdüni buri le lun larítaguagüdüniña luágun jafígoun ságü irúmu, ⁴ quei siñá lubei lagídaruni játa bágasu lúma játa gábara figou.

⁵ Ligía laríñagunbei Cristu lun Búngiu dan le lebélorunbei ubouágun.

Mabúseerúntibu adágaragüdüni ni anímaalu íchugúti bun, aráanserügútibu ában úgubu nun lun nedéregeruni bun.

⁶ Magúndaantibu láu buri jagudún anímaalu luágu latárü bun, ní buri láu adágaragüdüni lun ladáuragun figou.

⁷ Ábati naríñagun. “Ñübinjadina ubouágun lun nadügüni bugúndan, Nubúngiute, ítara queisi búruwañu líña lan nuágu tídan Berérun.”

⁸ Furúmiñe, laríñaga luágu mabúseurun lan Búngiu, magúndan ligía, láu adágaragüdüni, ni jáu anímaalu íchugúti lun, ni anímaalu gudáwati luágu latárü, ni adágaragüdüni lun ladáuruni figou, láu sun lán buri cátei le uágubei laríñaga Búngiu lídaangiñe Moisés joun gürígia lun jadügüni. ⁹ Laríñaga Cristu lárigiñe. “Ñübinjadina lun nadügüni bugúndan, Búngiu.” Laníchigu líra, ñübinjali Cristu ubouágun lun lagúmuhaguagüdüni igáburi le ladágaragüdüniwa anímaalu, lun líchaagun lúnga lewéñegua. ¹⁰ Ligía lugúndanbei Búngiu, lun larúmadagüdüniwa ligíbugiñe láu loúnwen Jesucristu ában weíyaasu lun sun dan luágu wafígoun.

¹¹ Sun fádirigu juríu, ságü wéyu jadügüni buri ában méme adágaragüdüni, láu sun siñá lan lagídaruni adágaragüdüni ligía figou. ¹² Ánjeinti Jesucristu, ában rügüñein weíyaasu líchaagun lúnga luágu figou lun sun dan, ábati lagíribudun siélun, ába lañuurun lueígiñe loúnwenren Búngiu. ¹³ Njein ñi guetó agúrabaja líchuguniña Búngiu láganiñu lúbugiñoun lubáfu. ¹⁴ Láu loúnwen ábanrügü weíyaasu, ába labúduragüdüniña lánigu Búngiu, le gumúti, lun sun dan. ¹⁵ Choúru lumúti giñe Sífri Sándu cátei méme ligía woun, lugúndun laríñaga le laríñagunbei Búngiu.

¹⁶ Darádu le lúnbei nadügüni jáma lárigiñeme buri wéyu ligía, ítara lúba, líña laríñagun Búngiu. Níchugubei nugúmadin tídoun janígi, ábame nabúrúdüni jarítangunrugu.

¹⁷ Lárigiñe laríñaga.

Marítagundügüyaadináme luágu jafígoun ni luágu wuríbati buri le jadügübei.

¹⁸ Dan lubeiti le ferúdnawaali figou lun sun dan, memégeirunwali ámu adágaragüdüni luágu figou.

Lúnti wayárafadun lun Búngiu

¹⁹⁻²⁰ Ligía lubeiti nidújeñu, láu loúnwen Crístu luágu wafígoun, gayáraajali wayábin ligíbugiñe Búngiu manúfudeiga. Úaaru bélu lun teréderuniwa lueí webélurun lídoun Fulásu le Sándutimáabei, le ní lubei Búngiu, gidá lumutu Crístu bélu tugúya láu loúnwen. Junrénti ában iséri úma woun lúmoun Búngiu, ában úma le anúgúbaliwa lídoun íbágari magúmuchaditi. ²¹ Jesúsu wafádiríñebei íñutimaati tidan Lúban Búngiu siélu, ²² ligía lúnti lubei wayárafadun lun Búngiu láu tarúma wanígi, lúma láu sun wafíñen derégúdagu luágu. Jarúmagaúda láaru wanígi lun masándiragun wamá woúngua láu dúru luágu figoú lárigiñe lachibúniwa, badísejajidiwa láu dúna jarúmati. ²³ Ítara méme wamá derégúdagu lídan wafíñen, masáansiragúnga, lugúndun gayára lan weménigidun luágu Búngiu lun lagúnfuliruni lerérun lun líchuguni íbágari magúmuchaditi woun. ²⁴ Lúnti giñe wáfaagun wíderaguniña wíbirigu lun jínsiñejabu jamá, lúma lun jadúgüni le buídubei. ²⁵ Mouñ lumuti wafálaruni jémpulu jáni ja jéchubaña lun mídin jamá lídan wadámuridagun, wagía affíñetiña, le lúnbei wadúgüni, lun wíchugun gurásu joun wíbirigu, guetótima láu aríja wamáni luágu yaráfaali lan luwéyuri Wabúreme Jesucrístu lun lagíribudun uboúagun.

²⁶ Lugúndun ánjawa affígounja láu wíchuguni wanágan luágu Crístu lárigiñe wasúbudiruni luágu ligía rügúñein lan agídarei figoú, úaali ámu luwúyeri lun wasálbarun lídaangiñe wafígoun. ²⁷ Ában rügáali cátei lun wagúrabajani, lun lagúseragúdúniwa Búngiu láu ában lanárime igáñi, ábame wagúnrichawagún jáu sun jíbiri láganiñu Búngiu lídan wátu geméti. ²⁸ Dan le ladúraaguni ában gürigia lílúrudun Moisés, áni añájein biáma o úrúwa geféentiña luágu, ába laríñagun lílúrudun Moisés luágu lúnti lan loúnwen gürigia ligía, magúdemejabuti lúrudu lun. ²⁹ Weírítimaati súfuri le jadúnabei ja mebéresenbaña láu Liraú Búngiu, mebéresen jabáti láu líta, anába jameí Sifiri Sándu le jínsiñejabubei joun. Líta Jesucrístu, ligía achoúrurubalin lídaradun Búngiu wáma, le adúgúbaliwa jarúma ligíbugiñe. ³⁰ Subúdi wamúti ligáburi Wabúreme Búngiu le aríñagubei. “Áu le lúnbei labeichaguniña gürigia, áu le lúnbei lafáyeigúdúniña luágu jafígoun.” Aríñagati giñe. “Nagúseragúdúbaña numútuniña.” ³¹ ¡Fugiábu gürigia le uágunti labúruja ligáñi Búngiu le wínwanbei lun sun dan!

³² Jarítagua jumá luágu buri wéyu le sùgújalibeí dán meja le jerésibirubalin larúgounja luágu Jesucrístu. Weíríti meja jasúfurirun lídoun meja dan ligía, áni awánda jumúti sun cátei láu gurásu. ³³ Añájein jidaangiñe, anabúatiña, ouserúa jagia wuríba ligíbugiñe guríriguatú ladúga jeíbun lúma Crístu, jíbiri, súfuriñiña ladúga gamádaga jamá jáma ja wuríbabaña ouserúniwa. ³⁴ Gudémejabutún meja joun ja furísunrugabaña, ásta láu ugúndani ígiraguagúdatún júngua lun lagídarún le júmabei jueí, subúdiñu jumeín luágu níjein lan cátei júma siélu le buítimaati, le siñábei lagídarún jueí. ³⁵ Guetóti, mefeíridira jumeín lubeiti jeméni gi luágu Búngiu, lugúndun jerésibiruba lan ában oúnwenbun afáyeiragúlei siélu. ³⁶ Gagúraasun jumá, lun lárigiñeme lan jawáunduni asúfuriruni queísi labúseerun Búngiu, gayára lámuga jerésibiruni le lúnbei líchuguni Búngiu jun, siélu. ³⁷ Tariñajare Lerérun Búngiu luágu lagíribudun Crístu uboúagun. Málújali ánjein ñúbin le lúnbei liábin, madárasarunbei sarágu dan.

³⁸ Le nerésibirubei queísi richáguati nigíbugiñe, labágariduba láu lafíñerun nuágu, líña laríñagun Búngiu.

Ánjein lefériðira lafíñen, magúndaanbadina lúma.

³⁹ Wagía, mítarraanbádiwa queí gürigia ja eféridirubalin jafíñen luágu Búngiu, ába jeféridirun, wasígiruba láu sun wafíñen lagúgu darime woúnwen, belú támuga wawáni siélun.

*Luáguti affíñeni***11**

¹ ¿Cáteigi affíñenibeí? Affíñeni, achoúrurúni le gumúti luágu wabíjibeí lan le wagúrabubei, lúma wachóururuni le gumúti luágu nírein lán buri cátei láu sun maríjin wamáni. ² Niján luwúyeribeí meja jafíñen jádaangiñe binádu wagúbúrigu luágu Búngiu, ába lagúndaarun jáma.

³ Láu wafíñen, wasúbudirei luágu Búngiu lan adúgúbaliwun uboú láurúgu lerérun, le lubeiti uboú le waríjubei guetó, máma lídaangiñe cátei lé meja aríjúbabeí ladúgúwa.

⁴ Láu lafíñen Abél, dagágúda lumúti le labúseerúbeí Búngiu sùgú láu le ladágaragúdübeí Caín, ligía lerésibirunbalin Búngiu queísi richáguati, ába lerésibiruni ladágaragúdüñ lun. Láu sun lubeiti jílá lan Abél, nijángua luwúyeri lafíñen queísi jémpulu woun.

⁵ Láu lafíñen Enóc, lanügúwa siélun moúnwenga, áni madárirúnwati lúgubu lugúndun barú lani meja Búngiu. Áni tariñajare Lerérun Búngiu luágu, luágu lubáragiñebei lán meja lanügún Enóc, gúndan lan Búngiu láu ya uboúagu. ⁶ Ánjeinti wagía, siñáti gúndan lan Búngiu wáu ánjein mafíñen wabeí luágu, lugúndun lun wayárafadun lun, gásu wafíñerun luágu níjein lan áni líchuguba jafáyeirúaja ja álujabalin.

⁷ Láu lafiñen Noé, dan le lawísarunbalin Búngiu luágu ladágaruba lan ában oúnwenbun gúnran, láu sun marjiñajagili lan gúnran, ába ladügüni le lubeibe Búngiu, ába ládaragun ában oúnwenbun ugúnein lun lasálbarun jáu lufámilian. Arúfuda lumúti lafiñen Noé oúnwenbun mafiñeni le jawágubei jíbiri gürigia ubouágu. Ába lanügüni Búngiu Noé queisi ában wügüri richáguati lúma, luágu lafiñen.

⁸ Láu lafiñen Abrahám, dan le lagúarunbei Búngiu lun lun lígiruni lageira lun lídin lídoun ámu fulásu le lúnbei láni lan, ába ladügüni le lubeibe Búngiu, ába láfuridun lageiraigiñe, íbidiñounga lun jalíñounbei lan. ⁹ Ába laganouñ lídan iséri fulásu ligía, láu sun teréncha lan ñi, ladüga lafiñen luágu lerérun Búngiu lun luágu líchugubei lan fulásu ligía lun. Laganouña tídan múna adügütu láu jára anímaalu, ligía méme giñe jadügübei Isáac, le liraü, lúma Jacób, le libári, ladüga jalágaante lan fulásu ligía lúmagiñe Búngiu. ¹⁰ Adüga lumúti Abrahám sun líra ladüga agúrabaja lan lebélerun lídoun lubuídun ubúruyu siélu le ladügübei Búngiu, le adúraruvei lun sun dan.

¹¹ Láu giñe tafiñen Sára, láu sun meja weíyaaru tan lun tagáraüdüñ, resíbi tumúti ubáfu lúmagiñe Búngiu lun tagáraüdüñ, garaütü ában irájü ladüga tafiñerun luágu lagúnfulirubei lan Búngiu le laríñagubei. ¹² Láu sun lubeíti weíyaali lan Abrahám lun garaü lan, ñübinti lun ganébaanfaangubei lan sarágu, quei warúguma ja siélubaña, quei giñe lágu buri ságoun le láruvei béya le siñábei labájüdüñ.

¹³ Jiláguatiña Abrahám jáma lirájüñü láu jafiñen luágu Búngiu, merésibirunga jamei sun le uágubei laríñaga Búngiu luágu líchugubei lan joun, subúdi jamúti luágu lídaanme lan dan le lúnbei liábin, lagúnfuliruba lan Búngiu láu lerérun, ába jagúndaaragun luágu. Subúdi jamúti luágu máma lan jageira ubou le, jayábin rügüña ebéluja queisi teréncha ya. ¹⁴ Gürigia ja arítagaña itara, arúfuda jamúti luágu jáluaja mémeña lan ában ageiraü lun jageirame. ¹⁵ Lun jamúga fulásu lan le ñigiñe lubei jáfurida ageiraübei le jáluajabei, gayáraayati jamúga jagiribudun járigouñ ñíjin. ¹⁶ Ában buga ageiraü buítimaati jabúseerübei, ageiraü le siélubei. Ladüga njein lan jarítagun luágu cátei le lánina siélu, ligía úa lubei nibúsigari lan Búngiu lun jabúngiutevei lan, ába laráanserun ában fulásu joun siélu.

¹⁷ Dán meja le loúchagunbalin Búngiu Abrahám láu laríñagun lun lun láfaruni liraü le Isáac jilágubei lun ladágaragüdüni lun, affiñe mémeti luágu Búngiu, rúguati yebe lúngua lun lederegeruni liraü le ábanrügüti, ¹⁸ láu sun aríñagaali lán buga Búngiu lun luágu sarágubaña lan linébaanfaangu lídaangiñe Isáac. ¹⁹ Subúdirügüti líñáali Abrahám luágu gabáfu lan Búngiu ásta lun lásaaragüdüni Isáac lídaangiñe oúweni, áni itagaraüyebe ladügüni Búngiu láu líchuguni Isáac lárigoún lun Abrahám lubáragiñe yebe láfaruni.

²⁰ Afíñeti Isáac luágu ladügübei lán Búngiu le laríñagubei, ába laríñagun joun lirájüñü ja Jacób dóna Esaü luágu labínirubaña lan Búngiu lídan dan le lúnbei liábin. ²¹ Lau lafiñen Jacób, dán meja le loúwe lan, biní lumuti cáda ában jádaangiñe lirájüñü José, ába ladímurejan luágu luweirigun Búngiu, ragüñu luágu lígiri lubáduñ. ²² Láu lafiñen José, lubáragiñe loúnwen, aríñagati luágu jáfuriduba lan Israelítagu Ejiptogiñe, aríñaga ligía lun janügüni lábu jáma dánme le jígiruni fulásu ligía.

²³ Láu jafiñen lagübürigu Moisés, dan le lagüriajouñbei, ába jarámuduni luágu ürúwa játi, ladüga jaríjin luágu buídumeraü lan, janúfudetiña luei lúruyu le líchugubei urúei lun jañáradawagüdüniwa wügüriña irájüñü. ²⁴ Láu lafiñen Moisés, dan le wügürijali, májati lun lanügüniwa queisi tiraü liraü lurúeite Ejipto, ²⁵ jímein lumúti lasúfurirun jáma lánigu Búngiu lubáragiñe laganouñ buídu tídan lúban urúei, to lánina figou. Subúdi lumúti luágu madúra lan luwúyeri ugúndani ligía sarágu dan. ²⁶ Rísitimaati lasándiragun lúngua láu lasúfurirun ünabuni lueigiñe Crístu le lúnbei liábin, sügü láu laganouñ lídan sun lirísin Ejipto, lugúndun luágu afáyeirujau le lúnbei líchuguni Búngiu lun, líchigei larítagun. ²⁷ Láu lafiñen Moisés luágu Búngiu, ába lígiruni Ejipto, manúfudeiga luei ligáñi urúei, reideiti derégüdagu lídan larítagun camá jamuga aríagu líña lun Búngiu le maríjinbei.

²⁸ Láu lafiñen Moisés ladügei fédu le gíribei páscua, ába loúnajan abájichaguei tubéneri jában Israelítagu láu jítaü lun dánme lan le lástügürün ánjeli le lánina oúweni, máfarun lámuga ni ában jaraü Israelítagu le íbugañaü. ²⁹ Ladüga jafiñen Israelítagu luágu Búngiu, ába ladügün Búngiu úma joun lídaangiñe dóna le gíribei Barána Funáti, lun gayára lan jástügürün eíbugeina camá jamuga múa le mábeiti. Dánti le jabúseerúnbei Ejiptona lun giñe jástügürün quei jagía, ába ladáuragun dóna jáu, ába jañáradagun.

³⁰ Láu jafiñen Israelítagu luágu Búngiu, ába jamácharun geyégua láu lubárierun ubúruyu Jericó ságü bináafin luágu sédü wéyu, ába leíguadun loúba lubárierun ubúruyu ligía. ³¹ Afíñetu Raháb, to meja jóru, luágu Búngiu, ába tarámuduniña Israelítagu aríaajatiña túbiñe. Ladüga cátei le, máfarúnwatu lídan le jáfarawagün magáambaditiña lun Búngiu lídan fulásu ligía.

³² ¿Cába ámu cátei nariñaga? Louguabei dan nun lun nabürüjan luágu Gedeón, Bárac, Sansón, Jefeé, Davíd, Samuél luma jawágu profétagu. ³³ Láu jafiñen, siríguatiña buri fulásu,

agúmadija jagía buídu, íderagua lumútiña Búngiu queisi laríñaguni joun. Darú lumuti Búngiu jayúma liñún jaweí, ³⁴ ñegútiña wátu gemetí janárimeti, séfutiña luei jáfarawagún jilágubei táu efeín. Ába Jéredun ja mérebaña, ñübintiña lun gabáfubaña lan wuriburugu, ába jásiiragúniña jáganiñu. ³⁵ Ñiñanu wúriña ásaaragúduwatiña jadújeñu lídaangiñe ouweni joun.

Añájein gíñe jíbiri, jiláguatiña lídan luweírín asúfuriruni ladúga jamájan jíchuguni janágan luágun Búngiu lun jamúga gayáraabei lan jígirawagúduñiwa. Jímein jamúti jáfarawagún jilágubei luágu líri Búngiu lun gayáraabei lan jásügúrún lídaangiñe ouweni lídoun ában ibágari le buídutimaati siélu. ³⁶ Jíbiri, áfagatiña léjerajoún jáu, abeichúni, agúrawagúni láu gúringúri, lúma adaúrúni furisunrugu. ³⁷ Áfarawagúatiña láu dúbú, asíarajouatiña jamídan jámagua, ouchwagúatiña lun jígiruni Búngiu, áfarawagúatiña táu efeín, anúrjatiña jábiñegiñe, ába jeréderun eibugañajádügü, darúgu jóguua láurügü jára mudún lúma jára gábara, fugiábugu, láu idíjeri, ouserterá wuríba. ³⁸ Gúrgia buri jagía ja ní lubei uboú madúna lumútiña, eibugañajádügü jáña buga lídan buri fulásu mageírawati, áraabu, lídan buri lílúlun dúbú weínamuti lúma lídan buri júyu le múaruguti. ³⁹ Sun jagía, láu sun buídu lan afiñeni le jawágubei ligíbugiñe Búngiu, merésibirun jamúti lé buga uágubei laríñaga Búngiu luágu líchugubei lan joun lumútuniña, ladúga machúlú lan Wasálbaragúle uboúagun lídan jadáani, ⁴⁰ labúseerun Búngiu lun lídaanrügüba lan ában wáma jayábin lun jerésibiruni abíniruni le líchugubei Crístu joun lánigu.

12

Rúwamei warjín luágun Jesúsu

¹ Ítara líña meja jagáburidun sun jibe gúrgia jagía lídan dan le sügüjalíbe, láu jafiñen luágu Búngiu. Ában jémpulu jagía woun lun ítara méme lan wagáburi. Ibágari le, queisigubeirügü ában eibaaguni, gidáwamei sun le erédejabaliwa wawárua, lúma figou le agúragubaliwa, adúga wamei eibaaguni le wabáragiñebei láu gurásu, láu sun wafiñen luágu Jesucristu. ² Rúwamei warjín luágun Jesúsu, le ídaangiñebei líabin wafiñen, le gíñe abuíduragúdubalin wafiñen le gumúti. Súfuriti Jesúsu luágu gurúwa, mebérésenga ligía láu nibúsigarídúna lan luwúyeri ouweni ligía, lugúndun subúdi lání luágu lásun lámne lasúfurirun, lagúndaaruba lan, ába lañúsurun lueígiñe louñwenren Búngiu.

³ Lídan le jóchwagúniwa, samína jumá lubeíti luágu lání Jesúsu jémpulu, luágu lawánduni sarágu súfuri jámagiñe gaffigountiña, ligía mabúchadalá lubei juágu, máburujan ligíame jarúna.

⁴ Machúlúgidún lúmoun ouweni lídan jageíndagun lúma figou quei ligía. ⁵ ¿Bulíe jumásan dímuírei le líchugubei Búngiu jun queisi lirájúñü? Láriñajare tídan Lerérun.

Niraü, míchigabá mabájúduñi luágu abeichúni le líchugubei Babúreme Búngiu buágu lídan le wuríba lan bigáburi,

máburujan ligíame barúna dan le ladeínjan bun.

⁶ Lugúndun arúfudajati Búngiu joun ja jínsiñebaña lun, beillumutiña gíñe ja lerésibirubaña queisi lirájúñü.

⁷ Áfaga jumei abeichúni lúmagiñe Búngiu, lugúndun louuseruñadún queisi lirájúñü. ¿Níjein funági isáani mabeichun lumúti lúguchi? ⁸ Ánjaün mabeichun lan Búngiu, queisi labeichuniña sun lisáanigu, mámarügü jíña lisáanigu ja tímátimaatiña, bástadi jugúya. ⁹ Dán meja le ñübúrigidiwa, bejamutiwa meja wagúbúrigu, áni inébetiña meja woun. Lúntimaati wagáambuni Wáguchi le siélubei, lun gabágaribadiwa lan. ¹⁰ Jabeichuniwa meja wagúbúrigu ya uboúagu lúnrügü murúsun ibágari le, lun jagúriajaniwa buídu según jabáfu, ánjeinti Búngiu, lun waságarun buíti lídaangiñe labeichúniwa, labeíchawa lun ladúgúniwa lun buídu wamá ítara quei buídu lan. ¹¹ Inárúni luágu úa lan abeichúni áuti wagúndaara lídan le werésibiruni, gárirügúti woun, ánjeinti ja afúrendeirubaña lídaangiñe abeichúni, íbjatiña ában ibágari lánina ísuruni lúma darángiláú lídaangiñe abeichúni ligía, lárigiñe.

Mamájara wamá lun Búngiu

¹² Rújuma lubeíti íséri érei lun jarúna le bucháalíbe uágu lárigi asúfuriruni, lúma lún buri jigáchürügü le débíljalíbe, ¹³ álujaja jumei úma le surúbe. Mígira jumá lébuna chugéguau lídan úma luei jeíguadun ja débílgiñebaña lídan jafiñen, íderaguarügü jumáña lun jóudin jabáruaguóun lídan jafiñen.

¹⁴ Jóucha jumá lun lídan jumá darángiláú jáma sun gúrgia, abágarideina ában ibágari le jarúmati, lugúndun le wýebe ígáburi, siñábei lachúlúrún lúmoun Búngiu. ¹⁵ Touñigi jumá luei níjein lan ában jídaangiñe meíbugunti buídu lúma Búngiu, ábame leféridragúduñi jafiñen jíbiri queisi ladúgúni jíduru gífiti le abíñaragubalin sun le agúurubei luágu. ¹⁶ Úa la ní ában jídaangiñe agámariduti mamáriedunga, míchugun ligíame mebéréseni luágu cátei le lánina Búngiu. Ligía cátei le meja ladúgúbe Esau, ába lalúguruni lirícha queisi íbugañau luágu ában asiedu eígni. ¹⁷ Subúsi jun luágu lárigiñe lán buga ladúgúni, buséngili yebe lerésibiruni labínirun lúguchi

queísi íbugañaü, mabjijn láali, siñáali lasáansiraguni lúguchi le adüga láalibeí láu sun layájuagan Esaü láu igárigu.

¹⁸ Jugúya, mayárafaduntün lun cátei le gayáraabei jasándiruni queísi lasúseredun joun Israelítagu dán meja le jerésibiruni binádu lidáradun Búngiu jáma. Yaráfatiña meja lun wübü le, le durúngubei láu wátu geméti, le ñi lubei njein lán meja lubúriga lúma luríbouga, ¹⁹ magáambun jumúti gñe lamúri fidu lúma lumálali Búngiu le adímurejabei joun. Ja agáambubalin umálali ligía, ayúmuraguatiña lun jebé lan ladímurejan joun. ²⁰ Jadügünbalin líra lugúndun luweírin janúfude lueí lagúmadijan Búngiu, ladüga lariñajare. “Le íchuguti lugúdi luágu wübü, afarúalá jilágubei láu dúbü o táu lan ában efeín, íbini ában lan anímaalu”, ladüga fulásu ligía, njein Búngiu ñi. ²¹ Weíríti lanúfunejabu cátei le jaríjubei, darí lun lariñagun Moisés guánarügü. “Nadádagaruña láu anúfudei.”

²² Ánjein jugúya, lábugiñe iséri darádu, ñübinjadün lun cátei weíríti sügü láu le únbei jayábin já buga lábugiñebaña binádu darádu. Yaráfaadün lun wübü Sión le siélubei, lílanaadün lubúrugute Búngiu le winwanbei, le ában Jerusalén le siélubei, le ñi lubei jagánawa sun ánjeligu, ja ájuduragubaña lun jichugun uweíríguni lun Búngiu. ²³ Lídaañadün jadámurin lirájüñü Búngiu ja bürüwañubaña íri siélu. Lun Búngiu le agúseragüdúbaliña sun gürígia jayárafada, lídaañadün ában jáma ja ouwegubaña ja buídubaña igáburi ubouágu, áni buingüda lumúti Búngiu lubuídun jagáburi siélu. ²⁴ Nübinjadün lun Jesúsu, le býei lun iséri darádu, bajíwaguadün láu líta Jesúsu lun lachibúniwa jifígoun, le ábanbei cátei weírítimaati sügü láu le labúseerubei líta Abél—lun lagúseragüdúniwa Cain luágu láfaruni Abél jilágubei.

²⁵ Ligía mamájara jumá lubei jagáambuni Búngiu. Meséfujaña ligía meja Israelítagu ja mebéresenbaña láu Búngiu, dán buri meja lerérunbei joun lídaangiñe Moisés, le ábanbei lílana ubou, gúbume siñá lan weséfurun ánjein wíchiga wanágan luágun Búngiu lídan le ladímurejan woun lídaangiñe Liraü, le lílana siélu. ²⁶ Jingígüda lumúti meja lumálali Búngiu ubou lídan dan ligíra, ánjeinti guetó lariñajare. “Nánjingichagüdúbeiya mámarügü ubou, ásta gñe siélu.” ²⁷ Dan le lariñagun “nánjingichagüdúbeiya”, mini lan luágu lagídarúba lán buri cátei le márügüdünbei luágu ébuu derébuguti, ábame leréderun le siñábei lánjingichúniwa. ²⁸ Arúejani le líchugubei Búngiu woun siñáti lánjingichún. Rúwama lubeíti eteíngiruni lun Búngiu luágu líra, judúgua wamá lun láu inébesi lúma gúnfuli queísi labúseerun, ²⁹ lugúndun lagúmuchaguagüdúbeí Wabúngiute sun cátei le mabuídunti queísi lagúmuchaguagüdün wátu geméti cátei.

13

Ída lúba lan wagúndaaragüdüni Búngiu

¹ Jínsiñegua méme jumá júmagua queísi idújeñu lueígiñe Jesucrístu. ² Mabúlieida jumeí lun jebélaagüdüniña achülürútiña jubíñoun láu ugúndani. Sarágu jáña gürígia, rújaña ubáraü joun ánjeligu láu jadügüni cátei le, íbidiñoun joun.

³ Jarítagua jumá jawágu adaürútiña, queísigubeirügü jamúga gñe jadaürúña lan jáma. Jarítagua jumá jawágu ja ouserúbaña wuríba, quei njein lan gñe ában úgubu juágu le gayáraati lasúfurirun.

⁴ Buíti cátei lun jagámaridun, áni lúnti júmagua jumá darí lun jóunwen. Ja asáansijatiña jámari lagúseragüdúbaña Búngiu, lagúseragüdúbaña gñe ja adügübaña salúfuri.

⁵ Míchiga jumeí jínsiñejabu luágun seínsu, gúnda jumá láu le júmati, lugúndun líchugubei Búngiu le jemégeirubei jun. Aríñagaali. “Natoúnigirubadibu, mígirun nábum.” ⁶ Gayáraati lubeíti wariñagun láu affíneni.

Nabúreme Búngiu íderagubalina, manúfudebadina.

Siñáti jadügün gürígia ni cáta náu ánjeingubeirügü busén Búngiu.

⁷ Jarítagua jumá jawágun ja arúfudajañaña jun, ja apúrichjabalin ugánu lání Búngiu jun, samína jumá luágu buíti le ñübinjalibeí lídaangiñe jabágarí, falájumei jémpulu le lání jaffínen.

⁸ Masáansiragunti igáburi Jesucrístu, ligía meme güñaarü, uguñe, lúma súnwandan.

⁹ Mafálara jumá arúfudajani le ámuñegueinarügüti lueí le larúfudajabei Jesúsu. Resíbitá wawáni érei lúmagiñe línsiñejabu Búngiu, siñáti terésibirun wawáni ni cáta lúmagiñe lúruđu buri luágu eigni. Igáburi ligía, miábinti lun ladügüba lan buíti joun ja afálarubalin.

¹⁰ Wagía affíñetiña luágu Crístu, íbijatiwa gñe ában latarü, le gurúwabei le uágubei louwe Crístu luágu wafígoun. Ja asígirubaña láu binádu jagáburi juríu, siñáti gafánran jamá lídan le líchugubei louñwen Crístu. ¹¹ Jafádirin juríu le íñutimaabei belügüda lumúti játa anímaalu lídoun Fulásu Sándutimaati quei adágaragüdüni luágu figou, jágubu anímaalugu jagía, bougudi lueí ubúruđu lágudüa. ¹² Ítara líña gñe jiláti Jesúsu bougudi lueí ubúruđu lun lachíbuni wafígoun láu líta guánarügü. ¹³ Queímoun lubeíti lun Jesúsu, bougudin lueí fulásu, bougudin lueí binádu igáburi, asúfurireña ünabuni luágu líri queísi lasúfurirun wawágu. ¹⁴ Lídan ubou le, úati ni ában fulásu wáma le adúraruti lun sun dan, wálujañein ubúruđu le lúnbei ñjijnbadiwa lan lárigiñe íbágarí le. ¹⁵ Ligía lúnti lubeí wíchugun eteíngiruni lun Búngiu súnwandan lídaangiñe

Jesucristu le wafádirifebei. Eteíngiruni ligía, ligía luwúyeribeí adágaragüdüni le labúseerübei Búngiu wámagiñe. ¡Rúwama lubeítu uweíríguni lun láu wayúma! ¹⁶ Mabúlieida jumá jadúgüni le buídubei, lúma lun jafánreínruni júmati jádan ja mabíjimbaña, lugúndun niján buri cátei le áubei lagúndaara Búngiu.

¹⁷ Gagáambadi jumá joun ja arúfudajabaña jun, derégegua jumá júngua joun, lugúndun jagía oúnigirubarun juwáni, áni quei jasúbudiruni, gásu jagúserun ligíbugiñe Búngiu luágu jatoúnigirunün. Joucha jumá lun medéreragüdün jumáni jawádigimari, lugúndun mabuídunbei jamúga giñe líra jun.

¹⁸ Ayúmuragua jumá lun Búngiu wawágu, choúru wamúti luágu darángilañu líña lan warítapun quei busén wabeí buídu lan wóuserun lídan sun cátei. ¹⁹ Amúriajatina júma lun jayúmuragun lun Búngiu lúnya gayáraabei lan nídin aríjaün madíse.

Abíniruni buri lúma lagúmujoün buri mábugaü

²⁰ Ayúmuraguatina lun Búngiu, le íchugubalin darángilaü, le giñe ásaraagüdúbalin Wabúreme Jesucristu lídaangiñe ouweni, lun líchuguni sun ubáfu le busénwabeí jun, lun jadúgüni lugúndan. Wabúreme Jesucristu ában le atoúnigiruti lumútuniña buídu queísi ában atoúnigiruti mudún. Ítara líña ladúga líta, le achoúrurubalin lidáradun Búngiu, le adúrarubei lun sun dan, wáma. ²¹ Ayúmuraguatina giñe lun Búngiu lun luwádigimaridun jídan, lídaangiñe Jesucristu, lun gayáraabei lan jíchugun ugúndani lun. ¡Uweíríguni lun Crístu lun sun dan! Ítaralá.

²² Nidújeñu, ayúmuraguatina jun lun jerésibiruni dimúrei le abürüja náalibeí jun tídan murúsun gárada to. ²³ Niján ában ugánu jun— ¡furíjali wadúje Timotéo furísunrugugiñe! Ánjein ñübin yájoun, nanúgübei númagua dánme le nídin aríjaün.

²⁴ Mábuga níña joun sun tábutigu ligílisi lúma joun sun jíbiri wadújeñu lídan wafíñen. Mábuga jáña wadújeñu ja Itálianu jun.

²⁵ Binílaün Búngiu sun jugúya, ítaralá.

LIGÁRADAN SANTIÁGO

Labürüjan Santiágo joun tilana liglisi buri ja chagágubaña

¹ Áu Santiágo, eseriwiduti lun Búngiu lúma lun Wabúreme Jesucristu áu, mábuga nîña joun ja jadűgawagubaña dúusu lirájűñű Israél ja chagágubaña lídan sun ubou.

Subúdi le ñűbinbei lűmagiñe Búngiu

² Nidűjeñu, lűnti gűndan jumá dan le jasűfurirun furűmieguarűgű ouűchawagűni. ³ Subúdi jumáali luágu dan lan le louűchawagűn jafiñen, furűndeitimaatűn gagűraasuni. ⁴ Ítara líña lubeíti, maribadalá jarítagun lűeigiñe jouűchawagűn, lubáragiñe líra, ígira jumei ouűchawagűni ligía lun líchugun lánwoun jugűraasun, lun louűstarun lubuídun jigáburi, uouga megeiti luágu.

⁵ Dan le ibidíñe lan jun cába lan jadűga lídan ában lénreengunga, aműriaja jumá lűma Búngiu, ábame lasűbudiragűdűni jun cába lan jadűga. Rűlumuti Búngiu subúdi le jaműriajan lánigu lűma joun, quei jaműriajani, maríñagunga ni cáta joun luágu. ⁶ Lűnti jaműriajan láu afiñeni luágu líchugubei lan Búngiu le jemėgeirubei jun, máma láu liloűguan afiñeni, le louűgua tafiñen, ítara líña quei ában lugűdi barána le lanűgűbei garábali lűeigiñe ában oubaű lun luágun ámu. ⁷ Gűriģia le medėraaguagűdűnti lafiñen, marítagalá luágu libjuba lan ni cáta lűmagiñe Wabúreme. ⁸ Lugűndun gűriģia le afiñe líñabei, mafiñen, siñátı lasíģirun ában igáburi le derėgűdaguati luágu ni cáta.

⁹ Idűjei le gudėmebei, majírudalá luágu, gűndaalá luágu irisini le siėlubei lubá. ¹⁰ Lėti idűjei le risıbei, manáangualá lűngua luágu, gűndaalá luágu larűfuduni Búngiu lun luágu mebėgi lan lirısın lun ni cáta lídan cátei le lánina siėlu. Lugűndun ítara líña risiti quei lufűlurın jıduru, le siñabei ladűrarun. ¹¹ Dan le lafurıdun wėyu, ába lasűdűn sarágu, ába lasűrűn jıduru, ába leıguadun lufűlurın, ába lagűmuchun lubuıdunmeraű. Ítara lűba giñe risiti. Iachűlűrűba wėyu lun louñwen, ábame lıģiruni sun láfaagun luágu seınsu.

Oűchawagűni lűma adűndeıjűni lun wurıbani

¹² Gűndaati gűriģia le awándubalin ouűchawagűni láu gurásu, lugűndun dánme le lafurıdun láu buıdu, libjubei ibágari magűmuchaditi le uágubei laríñaga Búngiu luágu líchugubei lan joun ja jınsiñejabűbaña lun, queisi ában afayėiruaजू, queisi ában ridi. ¹³ Dan le lebelurun lun ában gűriģia lun ladűgűn cátei wurıbati, marítagalá luágu Búngiu lan ádarubalin cátei ligía lídoun, lugűndun mebelűti lídoun Búngiu lun ladűgűn wurıbani, máda luműti giñe jádoun gűriģia lun jadűgűni. ¹⁴ Lubáragiñe líra, dan le lacháwajani lurıban layűmajan mútu, ligía láburujan lídoun ladűgűn le wurıbabei. ¹⁵ Lídaangiñe buri lurıban ayűmajani le, liábın figou, ában ibágari lánina figou barűti ouweni.

¹⁶ Nidűjeñu jınsiñetiña nun, mayėedagua jumá jűngua arítagua luágu lűmagiñe lan Búngiu liábın wurıbani. ¹⁷ Lubáragiñe líra, sun buıti le íchugűbei woun, le úabei megeiti luágu, lűmagiñe Búngiu le adűgűbalın lilámpuna siėlu liábın. Búngiu sűnwandan ligia mėme lan, úati saansiguau lídan quei lilámpuna siėlu le gabűlubudadıbei. ¹⁸ Ligía lugűndaabei lun ladűgűniwa lirájűñűme láu wafiñerun luágu lerėrun le inárűnıbei, lun ítara wamá quei furűmiñeti alűbajani le íchugűti lun Búngiu lídaangiñe buri cátei le ladűgűbei.

Ligáburi agűnfuliruni lűma Búngiu le áubei lagűndaara

¹⁹ Ligía lubeíti, nidűjeñu jınsiñetiña nun, cáda ában jıdaangiñe lűnti aráanseñu lan lun lagáambun, áni lűnti jámaru lan lun ladımurejan lűma lun lagáñıdun, ²⁰ lugűndun gűriģia le gáñıbei, madűgűn luműti le áubei lagűndaara Búngiu. ²¹ Ígira jumei lubeíti sun iwıyeni lűma lurıban igáburi le jıdaangilıbei, resıbi jumei ugánu le bunáwalıbei tıdan janıgi láu únabuni, lugűndun gabáfuti ugánu ligía lun lasálbarunun juwáni.

²² Adűga jumei le taríñagubei Lerėrun Búngiu, máma lun agáambarűgű jumáni. Ánjein jarítagua jubei luágu buıdurűgű lan lűnrűgű jagáambuni Lerėrun Búngiu, jeyėedaguña jűngua. ²³ Le agáambarűgűbalın, madűgűn luműti le lubeıbei, ítara líña quei ában gűriģia le ariagubei lűngua tıdan ában isűbuseın. ²⁴ Arıģa luműti ida líña lan, áni quei lídın, ítara labűlieiduni ida líña lán buga. ²⁵ Ánjeinti gűriģia le jėchubei atűriajei Lerėrun Búngiu le úabei megeiti lídan, áni furáangűda láwa lűeigiñe figou, mabűlieidun lubeı le lubeıbei, adűga luműti le laríñagubei Lerėrun Búngiu áni gűndaati le tımatimaati.

²⁶ Gűriģia le jarítagubei luágu gűnfuli lan lűma Búngiu áni siñá lumutu liñėne erėdera, leyėedaguña lűngua áni úati ju lan ligáburi lagűnfulirun lun ni cáta. ²⁷ Niján agűnfuliruni le jarűmabei, le áubei lagűndaara Wáģuchi Búngiu. lun wideraguniña magűbűriģijaaña jáma wűriña ja jıláaña úmari lídan jadjėri, lűma lun madáseirun wamá láu buri cátei wurıbati le láni ubou le.

2

Lúnti ában lan láu janügin sun gürigia

¹ Nidújeñu, queisi jugúya lan gürigia ja affínebaña luágu Wabúreme Jesucristu le weírigubei, moún lumuti ámu lan janügün ában gürigia jawei jíbiri. ² Quei buri jamúga, lun jamúga lebelurun ában wügüri lídoun jadámurin láu bágü gólu túma anáanguni finutu, belú ligía giñe ában gudémeti táu anáanguni juchécheeru, ³ ánjaün eténira lun le finubei anáangun buídu, lun jariñagun lun. “Ñurúba ya lídan ubaráu buíti”, jariñaga lun le gudémebei. “Amürü, reideibá rára, o ñurúba ya múarugu”, ⁴ janügüña ában gürigia ámu luei le ában, áni jagúseragüdüña láu luríban arítaguni.

⁵ Nidújeñu jinsiñetiña nun, agáamba jumei cátei le. anúadaja láaña Búngiu ja gudémebaña lídan ubou le lun rísi jamá lídan jaffínen, lun giñe jerésibiruni arúejani le uágubei lariñaga Búngiu joun ja jinsiñejabúbaña lun luágu líchugubei lan joun queisi jalágaante. ⁶ Ánjeinti jugúya, rújumutiña gudémetiña lídoun busíganu. ¿Máma funági rísitiña ja wuríbabei jóuserunün, áni barújamaün adúruujeina ligíbugiñoun lúrudu? ⁷ ¿Máma jagía adímurejabaña wuríba luágu líri Cristu, le inébebei jun, le únbei jedéregeragua júngua?

⁸ Ánjin inárüni lubei luágu gúnfuli jumáni líñun-ágei lúrudu queisi tariñaguni Lerérun Búngiu. “Jinsiñelá gürigia bilei bun quei binsiñega búngua”, buíti jadúga. ⁹ Ánjin máma lubei ában láu janügüniña sun gürigia, jadügüña figou, dúrügua jumúti lílúrudun Búngiu. ¹⁰ Lugúndun ánjein agúnfulira ában gürigia láu sun lúrudu, ígira lagúnfulirun ában lídaangiñe, gadúnrunti luágu ladúraaguni sun lugúmadin lúrudu. ¹¹ Lugúndun Búngiu méme le aríñagubei. “Madúgabá salúfuri”, aríñagati giñe. “Máfarajabá.” Ánjin lubeiti madügün gürigia salúfuri, áni áfarajati, mídinti láu le lubeihei lúrudu. ¹² Jugúya, lúnti jadímurejan, agáburida jugúyame queisi lúntiña jagúserawagüdüñ láu lúrudu le furáangugüdebaliwa luei lubáfu figou. ¹³ Ja magúdemejabubaña joun ámu, magúdemejabubei giñe Búngiu joun lídaanme wéyu lánina agúseruni. Ánjaña ja gudémejabubaña, buídubei jáfuridun lídaanme lidáani agúseruni.

Affíneni lúma wadágimanu

¹⁴ Nidújeñu, ¿cásan ju lan lariñagun gürigia luágu affíne lan luágu Cristu ánjein madügün ní cáta lun larúfuduni? ¿Gayáaraati funági lasálbaruni affíneni ligía? ¹⁵ Quei jamúga guetó, níjein ában idújei wügüri o würi emégeiruti anáanguni lúma eígin, ¹⁶ lariñaga ában jídaangiñe lun. “Buídulá lídin bun, darúguabá bougua, jou amürüme,” áni míchu lumúti le lemégeirubei lun, ¿cági ju lan líra? ¹⁷ Ítara líña lasúseredun lúma affíneni. ánjein marúfudun jamá gürigia láu cátei le jadügübei, affíneni lábugarügü, Ítara líña quei ában cátei jílaali.

¹⁸ Fágua níjeinbei aríñaguti. “Amürü affínetibu, áu adúga numúti le buídubei.” Áu Santiágo aríñagatina lun idújei ligía. “Arúfudabeiti bafíñen nun bougudin luei buíti le badügübei, narúfudeime naffínen bun láu buíti le nadügübei.” ¹⁹ Affínetibu luágu ában rügüñeñe lan Búngiu, buíti badúga, affínetiña giñe máfianu luágu líra, adádagara jagía láu anúfudei luei. ²⁰ ¿Májatibu bafíñerun, íbídiougua táu amürü le, luágu jílañu líña lan laffínen gürigia ánjein marúfudun lan láu le ladügübei? ²¹ Resíbi lumúti Búngiu Abrahám, le binádu wáguchi, queisi richáguati ligíbugiñe luágu le ladügübei dan le lánjarun lún yebe láfaruni Isáac le líraü jílagubei queisi adágaragüdüni lun Búngiu. ²² Aríja báali luágu arúfuda láni Abrahám laffíñen láu cátei le ladügübei, áni ñúbinti laffíñen lun dayárubei lan láu cátei le ladügübei. ²³ Ítara líña lagúnfulirun le búruwañubei tídan Lerérun Búngiu. “Affíneti Abrahám luágu Búngiu, áni luágu laffíñen, ába lerésibiruni Búngiu queisi wügüri richáguati ligíbugiñe.” Áni aríñawagúati luágu Abrahám, “lumáda Búngiu.”

²⁴ Aríja jumáali lubeiti, luágu resíbi láni giñe Búngiu wügüri luágu buíti le ladügübei, úara lúma laffíñen, áni mámarügü luágu laffíñen. ²⁵ Ligía méme meja asúseredubei tun Raháb, to jóru lídan dan le sügüjalíbei. resíbi lumútu Búngiu queisi richáguatu ligíbugiñe dán meja le tarúfuduni taffíñen luágu láu cátei le tadügübei—safá tumútiña loúnagülegu Josué, ába tíderaguniña lun jagíribudun lídaangiñe ámu úma. ²⁶ Ítara quei jílañu líña lan úgubu ánjein úa tubei uwáni lídan, jílañu líña giñe jaffínen ánjein marúfudun jumá láu cátei buíti le jadügübei.

3

Lúnti wabúgururun wañeñe wayúmulugu

¹ Nidújeñu, moún lumuti añájein lan sarágu jídan ja adáagutiña jóungua arúfudajatiñame lánina Lerérun Búngiu lugúndun subúdi jumáali luágu wagía lan le arúfudajabei, derégúdatimaabei lan wagúserawagüdüñ. ² Sun wagía adúgatiwa cátei charáti, ánjein níjein lubei ában gürigia madügünti ní murúsun charáti lídan le lariñagubei, ában wügüri buíti le gumúti ligía, le giñe gayáraabei labúguruni sun lúgubu. ³ Dan le wagürüni jayúma anímaalugu lun jagáambuniwa, gayáraati wabúguruni sun jágubu. ⁴ Aríja jumóun buri giñe

ugúnein, láu sún buri weínamu tan áni jéberuti garábali le ádjabarun, abúgura lumútu abúguruti láu ában liraúraü simúnu le ñjin lumúti labúseera. ⁵ Ítara líña giñe lasúseredun lúma wayúma, ában cátei ññraúraüti, áni gayáraati ladügün sarágu buri cátei weínamuti. ¡Láu murúsun wátu geméti, gayáraati lágudún ában ouñwenbun áraabu! ⁶ Ítara líña wayúma quei ában wátu geméti. Gayáraati wadügün sarágu wuríbani láu, gayáraati lagádeiruni sun le wagiabei. Gayáraati líchuguniwa lídoun wuríbani lídan sun wabágar, Máfia guánarü lébunabei sun le. ⁷ Gayáraati lagádaruni wügüri jagáñi sun jawúyeri anímaalugu gáñitiña—dunúru, jéwe, jáma anímaalugu baránajana—áni adúga láali. ⁸ Úati ni ában lun gayára lan lagídaruni ligáñi wayúma. Ában wuríbati ligía le mígiraguagüdünbei lúngua, áni buin líña láu peisini le gáfarajati. ⁹ Láu méme wayúma wadímureja buíti luágu Wáguchi Búngiu, láu giñe wíñaraguaña gürígia ja ladúga Búngiu lenége. ¹⁰ Lídaangiñe méme ában iyúmaü láfurida dimúrei buíti lúma íñaraguni. Nidújeñu, mouñ lumuti ítara lan cátei le. ¹¹ ¿Gayáraati funági láfuridun dúna bímeti lúma dúna básuati lídaangiñe méme ában? Siñáti. ¹² ¿Gayáraatisan tagíndun ában tídibu figi fáluma, ódi gayáraati tagíndun tídibu beíbei figi? Siñáti giñéti láfuridun dúna bímeti lúma dúna básuati lídaangiñe méme ában.

Subúdi le inárünibeí

¹³ Ánjein ñjein lubei ában chu táu jídan, gunfaráanda ligía, arúfudalei láu lubuídun louserun, láu únabugubuni le líchugubei lisúbudin lun. ¹⁴ Ánjein ñjein lubei gimúgaü tidan janígi, áni jadügüni cátei láu jaritagun juágun guánarügü, mouñ lumúti janáangun júngua luágu jisúbudin, lugúndun iyéeni líra. ¹⁵ Máma niján luwúyeri subúdi le ññbinbei lúmagiñe Búngiu, ában subúdi le lánina ubou líra, le lánina jasáminan gürígia, le láni méme Máfia. ¹⁶ Lugúndun le ñi lumuti gimúgaü lúma marítawaguni jawágun ámu, ñjein chagáguau ñi lúma sun luwúyeri wuríbani. ¹⁷ Ánjaña ja gámabalin subúdi le lúmagiñebei Búngiu, furúmiñe ñjein ában ibágarí jarúmati jawágu, gálumatiña, areídatiña, gagáambaditiña, gudémejabutiña, adúga jamúti le buídubei, ában lábu janügüniña sun gürígia, furángutiña. ¹⁸ Ja álujabalin darángilau, bunáguatiña ílaü lun lálubajouñiwa ában ibágarí le richáguati jádan, lúma jádan ámu.

4

Gamádagauü lúma ubou

¹ ¿Cá buri ueígiñe jabúseera jawúribujan, lúma jageíndagun? Ladúga buri lagúburi ayúmajani le jídaanbei súnwandan. ² Buséntün som cátei, queiti siñá jumani íbija, ába jáfarajan. Gimúgatün luágu som cátei, queiti siñá jumani íbija, ába jageíndagun. Mibíjin jumúti le jabúseerúbei lugúndun mamúriajan jumáni lúma Búngiu. ³ Ánjein jamúriaja, mibíjin jumúti lugúndun luríban jamúriajani, jabúseeruni lun jagástaruni luágu lagúburi jugúndan. ⁴ ¿Gürígia múaraantiña! ¿Ibídíñetisan jun luágu ánjein lan gamádagua jubei lúma ubou, jáganiñein lan Búngiu? ⁵ ¿Jarítaguatünsan luágu mála lan le tariñagubei Lerérun Búngiu luágu buri cátei le? ¿Jarítaguatün funági luágu Espiritu lan le lagánawagüdúbei Búngiu wádan ában lan espíritu le lánina gimúgaü? Uá. ⁶ Íderagua lumútiwa Búngiu láu lareíni, láu líchuguni ubáfu woun lun wáfaruni gimúgaü le wádaanbei jílagubei. Tariñajare Lerérun Búngiu. “Rúlumuti Búngiu lanágan jawágun ja barúguabaña jóungua, áni íderagua lumútiña ja únabugubaña, láu lareíni.” ⁷ Rúgua jumá júngua lábugiñoun leréreejan Búngiu, rára jumá derégúdagu láu lubáfu Búngiu, mabáfu lámuga Máfia juágu, ábame lanúrajan juei. ⁸ Yaráfa jumá lun Búngiu, ábame giñe layárafadun jun. Jugúya le busénbei jesériwidun lun Búngiu lúma lun ubou, gafígounjadün, ítara líña lubeiti, jarúmagüda jumei jigáburi túma giñe janígi. ⁹ Lídan le jayárafadun lun Búngiu, aságúrija jumá luágu jífigoun láu ágúiraü. Gáritá janígi luágu luríban jigáburi lúma Búngiu, saansigualá jugúndan lun íruni luágu jífigoun. ¹⁰ Únabuguagüda jumá júngua ligíbugiñe Búngiu, ábame líchugunün íñugu.

Adímurejani luágu idújei

¹¹ Nidújeñu, madímureja jumá wuríba jawágu jibirigu. Le adímurejati wuríba luágu lidúje, o ladárirun lan lidúnrun, ladímurejaña wuríba luágu lilúrudun Cristu le aríñagubei luágu moun láni ladügüniwa, áni ladáriuña mégeiti luágu. Ánjein jadúga líra lubáragiñe jadügüni le lubei bei lúru, jíchaaguña júngua queísi agúseragüdúti. ¹² Ában rügüñein agúseragüdúti, le íchugubalin lúru ligía, le Crístubei méme, lérgü gábáfubei lun lasálbajan o lun lagúnrinchagun. Ánjein bugúya, ¿cátabuñadíbugi lun badárirun lidúnrun ámu?

Machouúrurunalá luágu jarúga

¹³ Guetó, agáamba jumei cátei le, jugúya le aríñagubei. “Ugúñe o jarúga wouídiba lídan ítaga fulásu, ábame webélujan ñi ában írúmu, wawádigimaríbei waseínsun lun wabíjin lánwoun.” ¹⁴ ¿Ída líñásan jasúbúsuruni cába lan asúsereda jarúga? ¿Cáteíñeigi jibágarí? Ítara líña quei

jeméereedu le asálriragubei luágu murúsun dan, lárigiñe ába lagúmuchagun. ¹⁵ Aríñagarügütün jamúga. “Ánjein busén Búngiu, wabágariduba, ábame wadügüni le o líra.” ¹⁶ Ánjeinti jugúya, jadímurejan láu pántaü luágu cátei le jarítagebei lun jadügüni, áni sun pántaü le, mabuüdünti. ¹⁷ Afíñetina luágu ánja jumá lun sun le, wel, le subúdíjabebei lun ladügün buíti áni madügün lumúti, ladügüña figou.

5

Ewéridijani joun rísitiña

¹ ¡Agáamba jumei cátei le, jugúya rísitiña le wuríbabei igáburil! Chülüjali óra lun jayájuajan, wágua jugúyame luágu buri lamíselu le lúnbei jasúfuriruni. ² Ñaláali buri jirísín, jou jamáaru jamútiri janáangun to finuboun. ³ Gájüjali jigólun lúma jáni pláta, áni láu cátei mème le, arijúati jarügüren, ábame jagünrinchawagún lueigiñe camá jamuga láu wátu geméti. Oúndaraguaadün sarágu irísini lídoun buri lagúmujoún dan le. ⁴ ¿Ánti fáyeiti le míchu jubei joun ja ñadágimeinbalin jichári? Ánjein jamúga gayáraati, lagúajaña jamúga fáyeiti ligía luágu jidúnrun, agáamba láali Búngiu jamúriajan ñadágimeintiña jagía juágu. ⁵ Rúguaadün júngua lun ában ibágari lánina wéndeí lúma ugúndani ya ubouágu, ibíja jumáali sun le jabúseerúbei quei jadíbunedagüdüniwa anímaalu lubá jáfarun, yaráfaali giñe jagünrinchawagún sun jugúya. ⁶ Rújadün jadúnrun ja madúnrunbaña, áfaragua jumáña jilágubei, madügünga jagía ni cáta le lébuna jáfaraguniña.

Gurásu lúma ayúmuraguni lun Búngiu

⁷ Ligía lubeiti, nidújeñu, gagúraasun jumá daríme liábin Wabúreme Jesús. Ábunaguti le agúrabebei ladügün alúbajani buíti, lúnti lagúrabajani furúmiñeti júya luágun líla linádirigu lúma lagúmujoún júya luágun lun láfunadun. ⁸ Gagúraasun jumá giñe, máburujan ligíame jarúna, lugúndun madíseeli liábin Wabúreme. ⁹ Nidújeñu, mequejera jumá jawágu jidújeñu lueigiñe Jesucristu, magúserawagüdüñ jumámuga, yaráfaali lidáani Búngiu lun lagúseragüdüñ. ¹⁰ Nidújeñu, barú jumáña profétagu já meja adímurejabaña lídan líri Wabúreme queisi ában jémpulu lánina gurásu luágu asúfuriruni. ¹¹ Wagía, barú wamutiña ja awándubalin asúfuriruni queisi gürígia gúndaatiña. Agáambaadün luágu lugúraasun Job, áni subúdi jumáali giñe ida líña lan fuleísei láni Búngiu lagúmujoún óra, lugúndun areídati Búngiu, gudémejabu.

¹² Lougiñe sun cátei, nidújeñu, máfiñura jumá ni luágu líri siélu, ni luágu líri múa, ni láu ámu luwúyeri áfiñuruni lun jachoururuni jerérun. Dánme le jaríñagun “ánja”, lun ánja lan, dánme giñe le jaríñagun “uá”, lun giñe uá lan, míchugun lámuga Búngiu jidúnrun.

¹³ Ánjein lasúfuriruña lubei ában jidaangiñe, lúnti layúmuragun lun Búngiu. ¹⁴ Ánjein sándiñein lubei, lúnti lagúarun joun tábutigu ligíli sun jayúmuragun lun Búngiu luágu, lúma lun jájurudaguni láu áili lídan líri Wabúreme. ¹⁵ Dánmeti le jayúmuragun láu afíñeni, ábame lareidagun sánditi, áni ánjein giñe afígounjaali lubei, ferúdnawabei lifigoun. ¹⁶ Ligía, gúfese jumei lubei jífigoun joun jidújeñu lueigiñe Jesucristu, áni ayúmuragua jugúyame jawágu lun jareidagun. Weíríti lubáfu ayúmuraguni lun Búngiu le ladügübei gürígia le buíti táu sun lanígi. ¹⁷ Proféta Elías ában meja wügüri quei wagía, dan le lamúriajanbei lídan layúmuragun lun Búngiu lun májuyun lan júya, reídeiti júya májuyunga ürúwa-irúmu-dimí. ¹⁸ Lárigiñe, dánya le layúmuragun, ábaya lájuyun júya, ábaya tájüchün sun inádirigu ubouágu.

¹⁹ Nidújeñu, ánjein egéyeda ában jidaangiñe luei úma le richábei, liábin ámu lun lagúribudagüdüni, ²⁰ subúdi jumei luágu furúmieguarügü lan agúribudagüdüti le afígounjabei lídaangiñe luríban lémeri, lasálbaruboun lan luwáni afígounjati ligía luei tídin máfiougati, áni ferúdnagüdaleíme sarágu lifigoun gürígia lé yebe acháragadubei.

FURÚMIÑETU LIGÁRADAN PÉDRO

Labürüjan Pédro joun afñetiña ja chagágubaña bougudi luei jageira

¹ Áu Pédro, ában láni Jesucristu apóstolu áu, nabürüjañoun gárada to jun, jugúya lánigu Búngiu ja chagágubaña bougudi luei jageira louábawagu Pónto, Galácia, Capadócia, Ásia, lúma Bitinia. ² Nidújeñu, anúadaja láadün Búngiu Úguchili lúmagiñe meja binárü lun lánigu jumá, áni subúdi lumúti meja luágu lachülürüba lan ában wéyu lun ítara lúba lan, ladúga ligía lan lugúndaabei. Ligía larúmadagúdañajañoun lubei Sífiri Sándu janígi láu líta Jesucristu, adúgalaün lun gagáambadi jumá. Ibija jumá lubeiti sarágu abíniruni lúma darángilaü lúmagiñe Búngiu.

Louchawagúba jafiñen, ábame liábin buiti lídaangiñe

³ Rúwama uweiriguni lun Búngiu, le Lúguchibeí Wabúreme Jesucristu, luágu luweirín lugúdemejabu woun. Rújali iséri ibágarí woun queísi lirájüñü láu lásaaragúdüni Cristu lídaangiñe ouweni lúnya labágaridun. ⁴ Queísi lirájüñü wabeí, gayáraati weménigidun le gumúti luágu wabíjubei lan ubuíduni le aráanse láalibeí wabá, gayáraati weménigidun luágu werésibirubei lan alágan le areidañu lubei Búngiu wabá, siélu—ában alágan le lúnbeí ladúrarun lun sun dan, le siñábeí ladáseirun, le siñábeí leféridiruni lubuídun. ⁵ Góunigi lumútiwa Búngiu láu lubáfu lugúndun afiñe wamá luágu, lun gayáraabei lan wabíjini asálbaruni lídaangiñe asúfuriruni lánina ubouú le, le aráanseñu lubei wabá lárigiñeme lagúmuchun ubouú.

⁶ Ligía lébubei buin jíña lan láu ugúndani, láu sun lúnti lán funa jasúfurirun sarágu ouchwagúni luágu murúsun dan. ⁷ Lúnti jasúfuriruni ouchwagúni ladúga ítara líña lan jafiñen quei gólu—lúnti louchúniwa láu wátu gemetí lun laríjiniwa ca lan luwúyeribeí. Afiñeni le awánduti ouchwagúni ligía, buiti sügü láu gólu, lugúndun gagúmuchaditi gólu. Láu lubeiti jawánduni louchawagún jafiñen, ladímurejaba Jesucristu buiti juágu dánme le lagíribudun ubouágun, jibíjuba giñe uweiriguni lúma inébeséi lúmagiñe.

⁸ Jínsiñeti Jesucristu jun láu sun maríjin jumágili lan, áni láu sun maríjin jumágili lan, rújumaali jeménigi luágu, áni gúndaatün láu ában ouñwenbun ugúndani le siñá jumuti ariñaga láu dímuerei. ⁹ Ladúga méme luweirín jafiñen luágu Cristu, jerésibiruñein tasálbarun juwáni.

¹⁰ Lídan meja dan le sügüjalibeí, adímurejatiña meja profétagu luágu cátei le lúnbeí líchuguni Búngiu jun láu lareíni, ába jáfaagun lun gunfaráanda jamáni luáguti asálbaruni le, le uágubei ladímureja Sífiri Sándu jádaangiñe. ¹¹ Subúdigúda lumútija láni Cristu Espíritu joun wügúriña jagía le lúnbeí lasúfuriruni Cristu lubáramegiwa, lúma uweiriguni le lúnbeí liábin lárigiñe. Jagiati, ábaja jóuchun jasúbudiruni cátei lan gürgia ligía, lúma ídaba lan lasúsereda cátei le, le uágubei lariñaga Sífiri Sándu le jádaabei joun. ¹² Ába lasúbudiragúdüni Búngiu joun luágu mámaba lan lídan jádaani lagúnfulirúa buri cátei le, luágu lídaanba lan wadaáni. Asálbaruni lé meja uágubei jadímureja, ligía méme le uágubei japúrichija gürgia jun lídoun buri dan le, láu lubáfu Sífiri Sándu le ñúbinbeí siéluigiñe. Ásta ánjeligu, buséntiña jamúga giñe gunfaráanda jamáni buri cátei le.

Busénti Búngiu lun wabágaridun ában ibágarí le jarúmati

¹³ Quei jagúrabajañen lubei jerésibiruni jalágaante siélu, gidájumei samínaü málati jarítagunrugugiñe, lubáragiñe líra, derégúdagulá jarítagun, rújumei sun jeménigi luágu asálbaruni le lúnbeí líchuguni Búngiu jun láu lareíni dánme le lagíribudun Jesucristu ubouágun.

¹⁴ Queísi isáanigu gagáambaditiña, mabágarida jumá quei meja ligáburi jabágaridun lubáragiñe meja jasúbudiruni Búngiu. ¹⁵ Lubáragiñe líra, abágarida jumá ában ibágarí jarúmati le gumúti, lugúndun Búngiu le agúarubei jun lun lánigu jumá, jarúmati lídan cátei. ¹⁶ Taríñajare Lerérun Búngiu. “Jarúma jumá, lugúndun áu, jarúmatina.”

¹⁷ Queíti janügüni Búngiu quei Júguchi, Búngiu le ábanbeí lábu ligáburi lagúseragúdüni jagáburi sun gürgia, lúnti júaradun lúma láu ában goúnigi sun dan le lúnbeí jabágariduni ya ubouágu. ¹⁸ Sálba láadün Búngiu lídaangiñe lagúbüri ibágarí lé meja jafúnrendeirubei jámagiñe binádu jagúbüri, áni subúdi jumúti buídu luágu máma lan láu cátei gagúmuchaditi lafáyeirúa lebégi asálbaruni le, queísi buri gólu o pláta, ¹⁹ láu líta Cristu le gebégibeí sügü láu sun cátei lafáyeirúa. Derégewati Cristu lun lounwen luágu wafígoun quei ában mudún le buídubei lídan sun luwúyeri, sálba wamámuga. ²⁰ Lúmagiñe lubáragiñe buga ladügüni Búngiu ubouú, ába laráanserun lun Crístuba lan Wasálbaragüle, luágu lubeiti wafúleisein lachúlaagua Cristu lídoun lagúmujotún dan le, lun lasálbaruniwa. ²¹ Lídaangiñe Cristu, ába jiyábin lun jafiñerun luágu Búngiu le ásaaragúdübalin Cristu lídaangiñe ouweni, ru ligía uweiriguni lun, ítara líña jiyábin lun jafiñerun luágu, rújumeime sun jeménigin luágu.

²² Guetó, láu gagáambadi jumá lun linárün Búngiu láu lubáfu Sífiri Sándu, jarúmaaru janígi lun gayáraabei lan jínsiñedun jidújeñu lueígiñe Jesucristu jun le timatimaati. Lúnti lubeiti jínsiñegua jumá júngua láu sun tarúman janígi, lúma láu sun jére, ²³ lugúndun iséri gürígia jugúya. Mámamadün jasáanigu agübúrigu ja góuwedaditiña, lirájüñüjadün Búngiu láu jagáambuni lerérün le íchugubei íbágari, le giñe adúrarubei lun sun dan. ²⁴ Taríñajare Lerérün Búngiu.

Ítara jáña sun gürígia quei jiduru,

liábin jaweírigun quei lufúlurin jiduru.

Dan le lásaurün jiduru, ába láburujan lufúlurin,

²⁵ ánjein Lerérün Búngiu, duráti lun sun dan.

Áni dimúrei le, ligía ugánu le lánina asálbaruni le uágubei laríñawagúa jun.

2

¹ Ligía, queisi lirájüñüjadün lubei Búngiu, ígira jumei lubeiti sun luwúyeri wuríbani, sun eyéeni, biángua lan ígibu, gimúgäu, lúma sun luwúyeri marásualugu. ² Ítara quei jabúseruni irájüñü figigiña míligi jarúmati lun gayáraabei lan jaweinamudun, ítaralá giñe busén jumá lun jatúriajani Lerérün Búngiu buidu lun gayáraabei lan ledérebugudun jafñen luágu Cristu. ³ Subúdijadün murúsun luáguti luweírín lubuídun louseruníwa Cristu, lúnti líchugun subúdi ligía ában oúnwenbun ayúmajani jidoun lúntima jasúbudiruni Cristu.

⁴ Ayárafajoúa jumá lubeiti lun Cristu le gabágaribei. Rútiña gürígia mebéreseni luágu, ánjeinti lun Búngiu, itara líña Cristu quei ában dübü le gebégiti sarágu, le lanúadirunbei lun ligiaba lan ébuu tun lilíglisin, áni sun ja afiñebaña luágu Cristu, jagía lilíglisinbaña Búngiu. ⁵ Ítara líña lubeiti, ígiraguagüda jumá júngua lun Cristu le rúlaalíbei íbágari magúmchaditi jun, lun tadügüniwa ában témpulu buítu lun Búngiu jidaangiñe, lun giñe itara jumá quei fádírigu ja deréguatiña jóungua lun Búngiu, ja íchugubalin cátei le áubei lagúndaara lun, lídaangiñe Jesucristu. ⁶ Ligía giñe taríñagunbei Lerérün Búngiu.

Noúnajañein Cristu lun ligiaba lan dübü le weírigitimaabei tuágu nilíglisin lídan fulásu le gíribei Sión.

Áni ja afiñerutiña luágu, buídubei lídin joun.

⁷ Weíríti lebégi Cristu jun, jugúya le afiñebei luágu, ánjeinti joun ja mafiñebaña, mebégiti quei dübü le únbei jamájara ábunagutiña. Láu sun líra, gúnfuljalí le taríñagubei Lerérün Búngiu.

Dübü le únbei jamájara ábunagutiña,

ñübinja lun ligiaba lan furúmiñeti lídan bunáguäu.

⁸ Joun ja mafiñebaña luágu Cristu, gúnfuliti giñe le aríñawagúbei.

Ában dübü achúregaguágülei ligía, le eíguadagüdüti gürígia.

Ja madügünbaña gásu láu ugánu lánina asálbaruni lídaangiñe Cristu, chugéguatiña luágu, féríditíña giñe lun sun dan, queisi laráanseruni Búngiu.

Ja lánigubaña Búngiu

⁹ Ánjeinti jugúya le afiñebei luágu Cristu, ában familia anúadajoúatiña jugúya, fádírigu ja esériwidutiña lun urúei le Búngiu, gürígia lánigu Búngiu ja deréguaguaña jóungua lun. Ítara líña cátei le, lun jadímurejan luágu buri cátei buíti le ladügúbei Búngiu, le aságarubalün lídaangiñe lubúriga lun lídoun luweírín larúgounga le líchugubei Búngiu. ¹⁰ Mibíjintün meja ában abúremein lun latoúnigirunün, guetó lánigujadün Búngiu. Úatiña meja gudémejabutiña jun, ánjein guetó, gudémejabuti Búngiu jun.

Abágarida jumá lun jesériwidun lun Búngiu

¹¹ Nidújeñu jínsiñetiña nun, jugúya queisi teréncha lídan uboú le, aganoútiña bougudi luei jageíra, ayúmuraguátina jun lun migiraguagüdün jumá júngua lun lagübüri buri ayúmajani le ageíndagubei túma juwáni. ¹² Buídulá jóuserun jádan ja ibídiñejabubaña lun Búngiu, itara líba, láu sun lan adímureja jamá wuríba juágu guetó camá jamuga wuríbatün, jaríjubei buíti le jadügúbei, ábame íchugun uweíriginí lun Búngiu dánme lachúlürün wéyu lun lagúseragüdün.

¹³ Queisi lánigu jumá Wabúreme Cristu, ayúmuraguatina jun lun úaragua jumá lúma sun gumádi ya uboúagu. Gúnfuli jumá lúma lugúmadin urúei, quei ligía lántima íñubei ufúlasun, ¹⁴ gúnfuli jumá giñe lúma jagúmadin gumádimatiña ja louñajabaña lun jafáyeiragüdüniña ja múaradúnbaña lúma lúrudu, lúma lun íchugun uweíriginí joun ja adügúbaña buíti. ¹⁵ Busénti Búngiu lun jadügüni le buídubei, lun jámanichagüdüniña ja ibídiouguabaña áu, ja busénbaña jadímurejan wuríba juágu.

¹⁶ Queisi lirájüñü jumá Búngiu, ousera jumá queisi gürígia ja mámabaña idámuni lun ni ában gürígia, máma lueígiñe líra lun jadügüni le wuríbabei, lubáragiñe líra, abágarida jumá queisi lidámun Búngiu. ¹⁷ Inébe jamá sun gürígia jun queisi lubúdubu, jínsiñe jamá jidújeñu lueígiñe Jesucristu jun, inébelá Búngiu jun, inébelá urúei jun.

Jémpulu luáguti lasúfurirun Crístu

¹⁸ Umúsuniña, inébe jamá jiyúbudirigu jun queísi lubúdubu, mámarügü ja buídubaña júma, ásta gíñe ja wuríbabaña. ¹⁹ Lugúndun labínirubei Búngiu gürígia le awándubei asúfuriruni le mébunati láu larítangun luágu Búngiu. ²⁰ Ánjaün adüga cátei wuríbati, jafáyeira luágu, málati gagúraasun jumá luágu líra, ánjaün asúfurira lueígiñe jadügün cátei buíti, ába jawánduni láu gurásu, buíti líra ligíbugiñe Búngiu. ²¹ Lun luwúyeri igáburi le lagúara Búngiu juágu, quei súfuri lubei Crístu juágu láu gurásu, íchiga ában jémpulu jun lun jafálaruni. ²² Madügünti Crístu ni ában figou, meyéeragun ligía gürígia ni ában weíyaasu. ²³ Dan le janábuni, moúnabunti láu anábajani, dan le jasúfuriragúdüni, masíadirun lumútiña, lubáragiñe líra, derégeguarügüti lúngua lun Búngiu le agúseragüdübei lau ísuruni. ²⁴ Barü lumuti Crístu guánarügü wafigoun luougua luágu gurúwa lun weréderun quei jiláñu lun figou, lun wabágaridun ában ibágari le lánina ísuruni. Buleíseiwati lun wareídagun. ²⁵ Ítara jíña meja quei mudún ja féridijaña, ánjein guetó, nübinjadün lun Crístu le oúnigirubalün queísi jóuniri mudún, toúnigiloún juwáni.

3

Ligáburi jabágaridun maréitiña

¹ Ítara gíñe jugúya wúriña gámaritiña, derégegua jumá júngua joun júmarigu, lun ánjein lan mánjagiña lubei lun ugánu lánina asálbaruni, gayára lámuga jayábin lun jafíñerun luágu Crístu, mariñagunga jugúya ni cáta joun luágu asálbaruni, ² láurügü jarjini lubuidun jóuseruniña láu inébesi lúma larúman igáburi. ³ Mámala láu buri cátei bougüditi jibíti jewéndeda, quei buri lanárime aouraguni, arigeilaü lúma buri bángüli le gólu, anáanguni wéndegutu, ⁴ tídaanlá janígi jewéndeda, le ábanbei ubuiduni le mefédirawadibei. Ában igáburi bímeti, darángila, ligía cátei gebégibe sarágu ligíbugiñe Búngiu. ⁵ Ítara líña meja ligáburi jewéndedun wúriña já meja derégeguañabaña jóungua lun Búngiu lídan meja dan le sügüjalibei. Jeménigitiña meja luágu Búngiu, derégegua jagía jóungua joun jámarigu. ⁶ Ítara tíña meja Sára. gagáambaditu lun Abrahám, ába tagúarun lun, “nabúreme” lun tarúfuduni linében tun. Jiyábinba lun itara jumá quei tugúya ánjein jadüga le buídubei, manúfudeiga luei ni cáta.

⁷ Jugúya gíñe wügüriña, áfaagua jumá lun gunfaráanda jumániña júmarigu. Rújumei jafúlasun joun, mámarügü lueígiñe mére tántima wúri, lugúndun gíñe rúlaani Búngiu ibágari méme magúmuchaditi le líchugubei jun láu lareini, joun. Adüga jumei itara, úa lámuga ni cáta lun leréderunün luei jayúmuragun lun Búngiu.

Ja asúfurirubaña lueígiñe jadügüni le buídubei

⁸ Abágarida jumá sun jugúya lídan úarani lúma láu gudémejabu jídaangua, jínsiñegua jugúyame júngua queísi idújeñu lueígiñe Jesucrístu. Areída jumá, únabu ligiame janáangun júngua. ⁹ Máguyugüda jumá wuríbani luágu wuríbani, ni anabúni luágu anabúni, lubáragiñe líra, águyugüda jumá abíniruni, lugúndun lun jerésibirun abíniruni lúmagiñe Búngiu lagúaraün. Lugúndun taríñajare Lerérun Búngiu.

¹⁰ Le busénti labágaridun ában ibágari buíti, lúma gíñe ában ibágari lánina ugúndani, lúnti loúnigiruni liyúma luei ladámurejan wuríbani, mariñagun ligiame iyéeni.

¹¹ Lúnti ladísedun luei wuríbani lun ladügüni buíti, lálujani darángilaü lun labágariduni súnwanda.

¹² Lúnti itara lan ligáburi, ladüga toúnigi lumútiña Wabúreme Búngiu ja richáguabaña ligíbugiñe, agáambalei jayúmuragun lun.

Ánjein ja adügübaña wuríbati, magúndaati Búngiu jáu.

¹³ ¿Cábagi gayára ladügün wuríbati jun, ánjaün íchaagua júngua lun jadügüni buíti súnwanda? ¹⁴ Áni íbini jasúfurirun ladüga lísurun jibágari, gúnda jumá ladüga fuleiseiwa jumá lídan le jasúfurirun luágu Crístu. Manúfude jumá luei ni ában, madíjeri ligiame jarítangun. ¹⁵ Derégeguarügü jumá júngua le gumúti lun Crístu quei Jabúreme, aráanseñu jumá súnwanda lun jóunabuniña ja álügdütün ca lan ueígiñe jeménigida luágu Crístu, láu maweiriguni lúma láu inébesi. ¹⁶ Buidulá jóuserun, darángilañu támuga janígi, lun ja lan adímurejabaña wuríba luágu lubuidun jigáburi queísi afíñetiña luágu Crístu, nibúsigari jamámuga luágu jerérun guánarügü. ¹⁷ Buítimaati lun jasúfurirun lueígiñe jadügün buíti, ánjein itara líña lubei labúseeruni Búngiu, sügü láu lun jasúfurirun lueígiñe jadügün wuríbati.

¹⁸ Jarítagua jumá luágu luweirín lasúfurirun Crístu dán meja le loúnwenbei luágu wafigoun ában weíyaasu lun sun dan. Buíti meja Crístu, ába lasúfurirun wawágu, wágia le wuríbabei, lun lanügüniwa lun Búngiu. Áfarúati jilágubei, wínwantu láni Espírítu. ¹⁹ Quei Espírítu, nüdünti gíñe apúrichija joun espíritugu ja lídaanbaña jafúlasun jiláaña. ²⁰ Espíritugu jagía, gürígia ja wínwanbaña lídan meja lidáni Noé, magáambaditiña meja gürígia jagía lun Lerérun Búngiu

láu sun arúfuda láni Búngiu luweírín lugúraasun joun lídan le lagúrabajani tagúmuchún árca to ladügüboun Noé. Mánjatiña jagáambuni Búngiu, ába jasálbarun wídúrügü gürígia lídaangiñe luweírín gúnran ligía. ²¹ Dúna ligía, itara líña quei lidúnarina badísei guetó, le ídaangiñebei wanügüwa lun wasálbarun. Máma lun larúmadun úgubu abásteruni, arúfudarügü lumúti luágu jarúmaaru tan wanígi ligíbugiñe Búngiu láu wafíñerun luágu Cristu, luágu giñe salbaadiwa lan láu lásaarun Cristu lídaangiñe óuweni lúnya labágaridun. ²² Múdeiti Cristu siélun, áni níjein guetó ñun lueígiñe loúnwenren Búngiu jáu sun ánjeligu jáma sun jíbiri ubáfu siélu lábugiñe lubáfu.

4

Wesériwidun láu ubáfu le líchugubei Cristu woun

¹ Ligía, itara quei sífuri lubei Cristu ya ubouágu wawágu, lúnti giñe aráanseñu wamá lun wasúfurirun láu gurásu lubei. ² Le sífurijalibe luágu Cristu, ígira láali figou lun labágariduni líbiri libágarí queisi lugúndan Búngiu, máma lun líchugun ugúndani lun lagúburi ayúmajani. ³ Lídan meja dan le sügüjalibe, adúga jumúti meja luríban buri cátei le jínsiñebei joun ja íbidiñejabubaña lan Búngiu, jaganoúña meja lídan íbágarí nibúsigarídunati, gúnfulitún meja lúma luríban jayúmajan, abácharuada, adaágua fédu, átagua sarágu, ájuduragua joun sándu, le moúnbei ladügúniwa. Buidurúgaali dan le abágarida jumáalibe itara. ⁴ Guetó, weíríti janígi já meja jumádagubaña láu mafála jumáaña lan lídan lagúburi íbágarí le, ligía jadímurejanbei wuríba juágu. ⁵ Ánjeinti jagía, jagúfeseruba ligíbugiñe Búngiu, le aráanseñubei lun lagúseragúdúniña wínwangiña jáma jiláguaña, madíse. ⁶ Ligía apúrichijoua lubei meja luáguti asálbaruni joun ja jiláguañaabaña guetó, lun gayáraabei lan gabágarí tan jawáni láu libágarí Búngiu, láu sun jilá lan jágubu queisi lasúseredun joun sun gürígia.

⁷ Yaráfaali lagúmuchun ubou, ligía lúnti lubei aráanseñu jumá, ragúgua jugúyame júngua, derégegua jugúyame júngua lun ayúmuraguni lun Búngiu. ⁸ Louígiñe sun cátei, níjeinlá sarágu ínsiñi jídan joun jíbiri, lugúndan ánjaún jínsiñejabu, ferúduna jubei jafígoun ámu juágu, láu sun gibe lan. ⁹ Resíbi jumáña gürígia júbiñe láu sun jugúndan. ¹⁰ Rujáli Búngiu ában ubáfu lun ságü afíñeti luágu Cristu, itara líña lubeiti, seriwi jumá joun jíbiri luágu ubáfu le rúlaalibe Búngiu jun, queisi óuniri buítiña lánina ubáfu buri le líchugubei Búngiu. ¹¹ Le gabáfubei lun lapúrichijan, lúnti ladügúni queisi ában le adímurejati dímuerei lúmagiñe Búngiu. Le esériwiduti, adúgalei láu sun érei le líchugubei Búngiu lun. Sun cátei le jadügúbei, adúga jumei lídan ában igáburi le lúnti líchugúniwa uweíríguni lun Búngiu láu, lídaangiñe Jesucristu. Búngiu le Súnti Gabáfu, ligía le lúnbei lerésibiruni uweíríguni lun sun dan. Ítaralá.

Wasúfurirun queisi lánigu Cristu

¹² Nidújeña jínsiñetiña nun, maweírídala janígi láu buri lidíjeri óuchawagúni le jíbíjubei, camá jamuga ába cátei ámuti asúseredubei jun. ¹³ Lubáragiñe líra, gúnda jumá luágu gafánran jumá lídan lasúfurirun Cristu, lun gayáraabei lan jabuínchun láu ugúndani dánme le lagíribudun Cristu ubotagun láu sun luweírigin. ¹⁴ Fuleiseiwatún ánjaún anabúa lueígiñe lánigu jumá Cristu, lugúndan arúfuda lumúti líra luágu níjein lan Sífiri Sándu, le weírígubei, jídan. ¹⁵ Ánjein asúfurira ában jídaangiñe, lun máma lan lueígiñe láfarajan, o lueígiñe lan líwerujan, ni lueígiñe ladúraaguni líbiri lúru, ni lueígiñe leméterun lídun cátei le miábinti lun, mídin. ¹⁶ Ánjeinti asúfurira mútu lueígiñe lánigu lan Cristu, moún lumuti lanügün busíganu, lúnti líchugun eiteingiruni lun Búngiu luágu lánigu lan Cristu.

¹⁷ Chúlújali dan lun lagúmeserun luweírín asúfuriruni, jámagiñe guánarügüba lánigu Búngiu lagúmesera. Ánjeinti lagúmeseruña lubei asúfuriruni itara wámagiñe, weírítimaabei jasúfurirun ja mánjabaña jerésibiruni lerérun Búngiu. ¹⁸ Ánjeinti jénrengu lubei jasálbarun ja buídubaña, ¿cábagi asúsereda joun ja wuríbabaña, jáma ja gafígounbaña? ¹⁹ Ja lubeiti asúfurirubaña queisi labúseeruni Búngiu, lúnti itara méme jamá adúgei le buídubei, derége jamóunme jawáni lújaburugun Búngiu le adügúbalíña, lugúndan gayáraati weménigidun luágu Búngiu lun lagúnfulirun láu lerérun.

5

Lerérun Pédro joun afíñetiña

¹ Níchuguñein nerérun jun, jugúya ja ábutigubaña lídan jadámurin afíñetiña, queisi ábuti lan giñe áu quei jugúya, áni geféentina giñe luágu lasúfurirun Cristu, áni gabáabadina giñe quei jugúya lídan uweíríguni le lúnbei líabin. ² Touñigi jumáña lirájúñú Búngiu ja lábugiñebaña jaríajaan queisi jounigiruniña jouniri mudún mudún. Adúga jumei láu ugúndani queisi labúseeruni Búngiu, máma ladúga jafósuruña lan, adúga jumei ladúga busén jumá jesériwidun lun Búngiu, máma ladúga línsiñegu seínsu. ³ Mousera jumá camá jamuga jabúriña ja lábugiñebaña jaríajaan jugúya, jóucharügü jumá lun ában jumá jémpulu buíti joun. ⁴ Ítara lúba,

dánmeti le liábin Jesucrístu, le jóuniri mudún le tímatimaati, jibíjuba ában uweírighuni le weírighuti le ladúraruba lun sun dan, le mítaraanbei quei rídi le láuti ubánaü le gásaürati.

⁵ Jugúya gürígia ñübürigiña, rúgua jumá júngua lábun jagúmadin weíyaaña mútu. Lúnti jesériwidagun súngubei jóunigua láu manáanguni únguaü, lugúndun tariñajare Lerérun Búngiu. Magúndaanti Búngiu jáu ja barúguabaña jóungua, áni íderagua lumútiña ja manáangunbaña jóungua, láu lareíni.

⁶ Rúgua jumá lubeíti júngua ünabu lábugiñe lújabu Búngiu le gabáfubei, lun gayára lan líchuguni uweírighuni jun dánme le lachúlürün dan ligía. ⁷ Madíjeri jumá luágu ni cáta, ígira jumei sun cátei lun Búngiu, lugúndun laríjiña jáu le tímatimaati.

⁸ Agágduañu jumá, ragúguañu jumá júngua, lugúndun eibugañajádügü líña Máfia le jágani queísi líñún gáñiti áluaja cába lan lagünrinchagua. ⁹ Mígiraguagüda jumá júngua lun, derégüdagu jumá lídan jaffínen, subúdiñu jumei luágu ligía méme lan giñe jasúfurirubei jidújeñu lueígiñe Crístu lídan sun fulásu. ¹⁰ Lárigiñeme súfurijadün lan luágu murúsun dan, ladügübadün Búngiu lun úa lan mégeiti luágu lubuídun jigáburi, derégüdagu lídan jaffínen, surúñu, láu ubáfu lun jawánduni sun cátei. Ligía méme Búngiu le íchugubalin sun abíniruni woun, le giñe agúarubei woun lun gafánran wamá lídan luweírighun le magúmuchadibe, lídan ában lúma Jesucrístu. ¹¹ Ligía le Súnti Gabáfu lun súnwanda. Ítaralá.

Lagúmujóun buri mábugaü

¹² Nounajañoun tiraüraü gárada to jun lúma Silváno, le nanügübei queísi ában idújei úaraguati, lun níchugun dügüdaguaü lun jaffínen, geféen áume jun luágu abíniruni lan le jerésibirubei, larúfuduñsun cátei. Ligía méme Búngiein lan línsiñejabu Búngiu jun le tímatimaati. Madísedagua jumá luei línsiñejabu Búngiu ligía.

¹³ Mábuga jáña afiñetiña ja Babilóniabaña jun, ja giñe lanúadajabaña Búngiu lun lánigu jamá queísi lanúadajanün. Mábuga líña giñe Márcos jun, le ítarabei camá jamuga niraü. ¹⁴ Chúgua jumá júngua lídan líri Wabúreme, arúfuda jumámugei luágu lídaañadiwa lan ában wámagua.

Darángila jumá sun jugúya le lánigu Jesucrístu. Ítaralá.

TIBÍAMAN LIGÁRADAN PÉDRO

Labürüjan Pédro joun affñetiña

¹ Áu Simón Pédro, ában eseríwiduti lun Jesucristu áu, ában giñe láni apóstolu. Nabürüjañoun gárada to jun, jugúya le ñübinjalibeí lun gafánran jumá lídan luweírín asálbaruni le wabíjubeí lídaangiñe Wasálbaragüle Jesucristu, le méme Wabúngiute, lugúndun úaragua lan. ² Ibíja jumá sarágu abíniruni lúma darángilaú luegiñe jasúbudiruni Wáguchi Búngiu lúma Wabúreme Jesúsú.

Igáburí le lúnbei jóuseruni affñetiña

³ Rúlaali Búngiu sun le wemegeirubeí woun lun wabágaridun lúma lun weseríwidun lun, láu lasúbudiragúdüni Jesucristu le agúarubeí woun lun gafánran wamá lídan luweírigin lúma lubuidun cátei le ladügubeí. ⁴ Gúnfuliti Búngiu láu lerérun, lídaangiñe Jesucristu, láu líchuguni le buídutimaabeí lúma le weírítimaabeí woun. Láu líra, gabáfu wamá lun wanúrajan lueí lagúbürí ayúmájani lánina ubou le, íbija wamámugeí ligáburí Búngiu wádan. ⁵ Ligía lúnti lubeí jáfaagun lun jíchugun lubuidun igáburí lánwoun jafiñen, ⁶ subúdi luágu Búngiu lánwoun lubuidun jigáburí, ragúguauú únguauú lánwoun jisúbudin luágu Búngiu, gurásu lánwoun ragúguauú únguauú, edéregeraguni únguauú lun Búngiu lánwoun gurásu, ⁷ areíduni lánwoun edéregeraguni únguauú lun Búngiu, ínsiñejabuni lánwoun areíduni.

⁸ Ánjein nújein buri lubeí igáburí líra jídan le tímatimaati, mámabeí luágu ni cáta jisúbudin luágu Crístu, áni líchuguba jibágari sarágu cátei buíti lun Crístu. ⁹ Ánjeinti le mítaranbeí ligáburí, ítara líña queísi ában marijinti o ában lan madise tarijin, bulleilá luágu chibáwaali lan binádu lífígoun. ¹⁰ Ligía lubeíti nidújeñu, queí wájali lubeí Búngiu jun, anúadajalaún lun lánigu jumá, áfaagua jumá lun lájüchün buri cátei le jídan, ánjein jadüga ítara, máburujabadün lídoun féridi. ¹¹ Ítara lúba úa lan ni cáta ásiñeragúdüti jebélurun lídoun larúeijan Wabúreme Wasálbaragüle Jesucristu, le magúmchadibeí.

¹² Ligía narítaguagüda mémebadün lubeí luágu, láu sun subúdi jumáali lan, áni jeíbuguñá lan lídan inárüni ligía. ¹³ Láu sun líra, sun wínwangidina lan, affñetina luágu buídu lan lun nagúaruni jarítagn lun luwúyeri íbágarí le lúnbei jabágariduni queísi lánigu Crístu. ¹⁴ Subúdigüda láali Wabúreme Jesucristu nun luágu yaráfaali lan wéyu lun nóunwen, ¹⁵ ítara líña lubeíti, nadügubeí nuáraati lun íbini lánme lárigiñe jílaadina lan, lun sónwanan lan jarítagn luágu buri cátei le.

Já buri aríjubilin luweírigin Crístu

¹⁶ Arúfudajani le wíchugubeí jun luágu lagíríbudun Wabúreme Jesucristu ubouágun láu sun luweírín lubáfu máma meja úraga, aríja wamúti meja luweírigin láu wágu. ¹⁷ Aríja wamúti dan le líchugunbeí Búngiu Úguchili inébeséi lúma uweíriginí lun, ába laríñagnun lumáali Búngiu lun lídaangiñe uweíriginí lánina siélu. “Niraú le jinsíñebeí nun le, le áubei oúnwenbun lan nugúndan.” ¹⁸ Agáamba wamúti ladímurejan Búngiu ítara luágu Wabúreme Jesucristu dán meja ñíñadiwa lan lúma Wabúreme luágu wúbü le biníwabeí.

¹⁹ Níjein giñe ában cátei chóurutamaati wáma luágu líabin Wasálbaragüle ubouágun—ligía ugánu le jabürüjabeí profétagu. Buíti jadüga lun jatúriajani jerérun wügüriña jagía, ladüga líchuguba lan larúgouna tun janígi queísi ában lámpu le adúnraaguti lídan ában fulásu le búrigati. Leseríwiduba jerérun woun ítara daríme dan le lagíríbudun Crístu ubouágun, le ítara lúbabeí queísi larúgadun dan le táfuridun warúguma to lánina bináafin—wasúbudirubeí sun cátei lídaanme dan ligía. ²⁰ Lougiñe sun cátei, lúnti jasúbudiruni luágu úa lan ni ában gayáraati ladáriruni laníchigu cátei le búrü jamaalíbeí profétagu láu lání lúngua. Busénwati lubáfu Sífiri Sándu lun gunfaráandawa lan, ²¹ lugúndun madímurejaantiña meja wügüriña jagía láu jáni jóungua. Jagía, queí meja wügüriña jabeí derégeguatiña jóungua lun Búngiu, dímuerei buri lúmagífeti Búngiu jadímurejabeí lugúndun Sífiri Sándu lan adúndejabaliña.

2

Ja arúfudajabaña iyéeni

¹ Añájein meja yéetiña jídan warásan ja aríñagubaña luágu profétagu jamá, ítara lúba giñe añájeinbaña lan jídan, jádaruba iyéeni lagánagua arúfudajani le inárümbéi lun lagádeiruni jafiñen. Jarúfudubeiti yéetiña jagía láu luwúyeri jabágaridun luágu máma lan Crístu jabúremebeí, láu sun jíla lan Crístu lun lasálbaruniña. Láu cátei líra, janügüba agúnrichaguni furése joun guánarügü. ² Gíbeebaña afálarutiña lídan líwiye jémeri, áni ladímurejóuba wuríba luágu úma le inárünibeí jadüga. ³ Láu línsiñe seínsu joun, jaságaruba seínsu jueí láu jarúfudajan

le málabei, le ñúbinbei lídaangiñerügü jachügü, choúruti luágu jagúseragüdúwaba lan luágu luríban jadúga, yaráfati jeféridirun queísi laráanserúniwa jabá lúmagiñe binárü.

⁴ Úati ferúduna lániña Búngiu ánjeligu já meja afigounjabaña, ába lachágaraguniña máfiougatin, ába lígruniña adaúrúwa lídan lubúriga ñi agúrabei wéyu lánina lagúseragüdúniña. ⁵ Úati giñe ferúduna lániña Búngiu mútu wuribatiña já meja aganoubaña uboúagu lídan lidáani Noé. Ába loúnajani gúnran jawágu gürígia jagía, Noé rügüñein le apúrichijabei joun gafígountiña lun jasaansiruni jagáburí, jámaya sèdú gürígia lánwoun asalbara. ⁶ Darí lumuti giñe meja jadúnrun gürígia ja aganoubaña ubúrugu Sodóma lúma Gomóra. Ába láguduni fulásu buri ligía darí lun ladaágun balígime, lun larúfudajan joun gürígia wuribatiña ja lúnbaña jayábin járigiñe ca lan lafáyeijabei figou. ⁷ Séfu lumúti meja Lot, ában meja wügüri buíti, le weíríbei lidjéri luágu liwiye jagáburí gürígia wuribatiña lídan fulásu ligía. ⁸ Ságüja wéyu lasúfurirun wügüri buíti ligía tidan lanígi láu laríjini lúma lagáambuni cátei buri wuríbati le jadügübei. ⁹ Sun le, ában jémpulu luágu ligáburí lasálbaruniña Búngiu ja derégeguabaña jóungua lun lueí oúchwagúni, ígira láña ja wuríbabaña lágugiñe asúfuriruni lubá jasiadirúniwa lun sun dan lídaanne wéyu lánina agúserawagüdúni.

¹⁰ Lasúfuriragüdátimabaña Búngiu ja afálarubalin liwiye jayúmajan, ru jagía mebéreseni luágu le lubeíbei Búngiu. Arúfudajatiña magáambaditiña ja jagánaguabaña, barúguatiña jóungua, mebéresentiña láu ni cáta, marúfudun jagía inébesi joun ja weírígubaña, anábarügü jamáña. ¹¹ Ánjañati ánjeligu, láu sun jéretima jamá, gabáfu jagía sügü jáu arúfudajatiña jagía, máchuguntiña jadúnrun ánjeligu wuribatiña ligíbugiñe Búngiu, láu anabúni.

¹² Ánjaña arúfudajatiña ja, itara jáña queísi anímaalugu úati gunfaráanda jamá, jagúriajoun lun járügüdün lun jafarún. Adímurejatiña wuríba luágu buri cátei le úati gunfaráanda jamáni, jóuweguba queísi jóuwegun anímaalugu, ¹³ asúfurireina luegiñe jasúfuriragüdün ámu. Nibúsigaridúnati jabágaridun, adaágua jamúti lagúburi jayúmajan lídan larúgounga, ligíbugiñe laríjin sun ubou, darí lun júaradagun júma lídan jufédun queísi jamúga gürígia buítiña, wíyeti jabágarí.

¹⁴ Sináti jaríjin ában wúri lun úa lan suámei jamánun, mabúchati jawágu adaágua figou. Acháwaja jamútiña débilitiña lídoun figou, bíbutiña luágu meménijabuni. Choúruti luágu jagúnrinchagúba lan. ¹⁵ Féridiña jáña, lugúndun jígiruni úma le surúbei. Falá jamuti lání proféta Baláam, le liraü Beór, jémpulu, lé meja álugubei lagáñeirun seínsu láu ladügüni le wuríbabei. ¹⁶ Ábati ladeínjan ában burígü maríñagaditi lun luágu lifigoun, adímureja ligía lun láu jamálali gürígia, ába mígirun lání lun lasígirun láu lilülün láu.

¹⁷ Ítara jáña arúfudajatiña yéetiña ja queísi w-élu mábeiti, queísi buri juánriñu le lanügün garábali, síadiwaaña lun jásügürün sun dan lídan luweírín-ágei lubúriga máfiougati. ¹⁸ Lugúndun aríñagatiña dimúrei buíduburiti, le málati, aríñaga jagía luágu gayára lan jagúnfulirun, ja afálarubaliña, lúma luríban jayúmajan, adúga jamei furúmieguarügü iwíyei le jabúseerúbei. Ítara líña jacháwajaniña ja sun líñabei jaséfurun lídaangiñe binádu luwúyeri jabágaridun lánina bulíeiguau, lun jagíríbudun járigoún lídoun liwiye íbágarí. ¹⁹ Aríñagatiña joun jánigu luágu jabágariduba lan ában íbágarí le ñi lumuti gayára lan jadügüni le jabúseerun, ánjeinti jagía guánarügü ídamuniñanu lun Máfia, lugúndun sun gürígia lidámuñein cátei le árügüdúbalin. ²⁰ Ja subúdi jamáalíbei Wabúreme Jesucrístu le Wasálbaragüle, ani séfujaña lídaangiñe iwíyei le lúnina ubou le, ánjañaya áburuja lídoun buri cátei le lúnua larügüdúniña, wuríbatimaabei le lúnbei gádan lániña sügü láu meja furúmiñe. ²¹ Buítimaati jamúga meja joun lun masúbudirungubei jamáni úma le surúbei, sügü láu larígiñe lan jasúbudiruni, ába jígiruni lerérun Búngiu joun. ²² Jawágu lagúnfulira linárün dimúrei le. “Léchun oúnli lun leiginiya lewéran, léchun búruju le sun líñabei lágoun jarúmati, lúnua lágoun lídan gubégubeti.”

3

Lagíribudun Wabúreme Jesucrístu uboúagun

¹ Nidjjeñu jínsiñetiña nun, nuján tibíaman gárada nabúrújan jun. Tídan biángubei gárada, jóuchatina lun narítaguagüdúnun luágu arúfudajani inárúni le furéndeí jumáalíbei, lun gayáraabei lan jasáminarun buídu luágu. ² Jarítagua jumá luágu buri cátei lé meja jaríñagubei profétagu, lúma luágu lugúmadin Wabúreme Jesucrístu le Wasálbaragüle, lé meja warúfudajabei wagía apóstolugu jun.

³ Lídaangiñe sún buri cátei le waríñagubei, rútima jumei le jarítangunrugun. Luágu lídoun lánme lagúmujoún dan, añájeinbaña gürígia éjerajatiña láu buri cátei luáguti Búngiu, jabágariduba queísi laríñaguni luríban jayúmajan joun, ⁴ ábame jaríñagun. “¿Másan jaríñajare luágu liábinyaba lan Crístu uboúagun? ¿Jalíñañeinsan? Lúmagiñe jóuwegun furúmiñetiña affíñetiña luágu Jesucrístu, itara mémegili sun cátei queí meja lúmagiñe ladügünbei ubou.” ⁵ Mabúseeruntiña jasúbudiruni luágu ladügüni Búngiu sun cátei lídan lidáani lun ladügüniwa.

Adüga lumúti meja siélu lúma ubou lúmagiñe binárü láu lugúmadin, adügaíeí múa lídaangiñe dúna, geyégu líña giñe múa ligía láu dúna. ⁶ Ába lachülürün dan lun lagünrinchaguni Búngiu ubou meja ligía láu lidúnarina gúnran. ⁷ Anjeinti siélu lúma múa le guetóbei, lareíduñein Búngiu lubáme wéyu dánme le lagúseragüdün. Lídaanme wéyu ligía, lágudubei Búngiu siélu lúma ubou le gumúti láu lugúmadin. Ja madügünbaña gásu láu Búngiu, jágudúba lídan wátu ligía.

⁸ Mabúleida jumeí giñe, nidújeñu jínsiñetiña nun, luágu ítara líña lan ában wéyu ligibugiñe Búngiu quei mílu irúmu, mílu irúmu quei ában wéyu. ⁹ Mára jamúgattia lugúndun ladárasarun lagúnfulirun Búngiu láu lerérun, queisi jarítangun sarágu, gagúraasunrügüti jabá gürígia lugúndun mabúseerúnti lun leféridirun ni ában jádaangiñe, labúseerun lun jaságüríjan sun gürígia lídaangiñe jafígoun, gayára lámuga jasálbarun.

¹⁰ Lachülürüba wéyu ligía lun lagíribudun Wabúreme Jesucristu ubouágun dánme le magúrabúniwa lan, queisi lachülürün jíweruti áriebe. Ábanmeti lagúmuchagun siélu láu ában lanárime ireñi, rürúguagüdaleíme wátu geméti sun cátei le ñíbei—játi, warúguma, wéyu—gudáme ubou láu sun cátei le lídaanbei.

¹¹ Queisiti lagünrinchaguba lan sun cátei ítara, lúnti lubeíti jarúma lan jabágaridun, derégegañu júngua lun Búngiu le gumúti, ¹² agúrabañu jumeí lachülürün luwéyuri Búngiu, adügañu jumeí le júaraati lun jóufudajani. Lídaanme wéyu ligía, lagünrinchaguba siélu láu wátu geméti, ábame larürüdagun sun cátei. ¹³ Anjeinti wagía, agúraba wamúti iséri siélu lúma iséri ubou le uágubei laráñaga Búngiu woun, sun cátei ñi, úraguabei, áni buídubei giñe.

¹⁴ Ligía lubeíti, nidújeñu jínsiñetiña nun, sun anjúnja lan agúrabajéi buri cátei le, jóúcha jumá lun ladárirunün Búngiu lídan úraguni ligibugiñe, jarúmañu, úouga mégeiti juágu. ¹⁵ Subúdi jumeítia luágu lagúrabaja rügüña lan Wabúreme Jesucristu jasálbarun gürígia lubá lagíribudun ubouágun. Ítara líña giñe labürüjan wadúje Páblo le jínsiñebei woun sarágu, jun, láu subúdi le líchugubei Búngiu lun. ¹⁶ Adímurejati tídan sún buri ligáradan luágu buri cátei le, láu sun nújein buri lan tídaangiñe, jénreenguti gunfarándawa tan. Játi íbidouguabaña áu jáma ja louguabaña afiñe, garábaguati laníchigu labürüjan Páblo según jagía, ítara quei jadüga tún buri tibiri líburu to Lerérun Búngiu. Jeféridiruba lun sun dan ladüga cátei le.

¹⁷ Ligía lubeíti, nidújeñu jínsiñetiña nun, queisi subúdi jumáali lubei buri cátei le lubáramegiwa, toúnigigua jumá júngua lueí jeyéedunün gürígia wuríbatíña, ígiragüdei arúfudajani le inárúniti luáguti Búngiu jun. ¹⁸ Jóúcha jumá lúntima jasúbudiruni Wabúreme Jesucristu le Wasálbaragüle, awáanse jugúyame lídan línsiñejabu. ¡Uweíriguni lun, guetó lúma súnwandan! Ítaralá.

FURÚMIÑETU LIGÁRADAN APÓSTOLU JUAN

Dimúrei le lánina ibágarí

¹ Wabürüjaña jun luágu Búngiu Irájü lé buga njeinjalibeí dan le lagúmeserunbei sun cátei. Ába liabin Búngiu Irájü ubouágun queísi ában gürígia, aríja wamúti láu wágu, agáamba wameí ladímurejan. Aríja wamúti sun le ladügübei, gurú wagía luágu láu wájabu. Ligía le ídaangiñebei liábin sun ibágarí, ligía giñe le gíribei “Dimúrei”. ² Ába liabin ubouágun, quei nubeibeí jun, aríja wamúti, geféen wagía luágu, áni guetó wabürüjaña jun luágu. Níñein Búngiu Irájü lúma Búngiu Úguchili lúmagiñe furúmiñeti dan, ába liábin ubouágun queísi gürígia lun gayáraabeí lan wasúbudiruni. ³ Wafúraanguagüdúñein lubeíti jun le aríja wamáalibeí ladügün, lúma le agáamba wamáalibeí laríñagun, lun gayáraabeí lan jafiñerun le tímátimaati, lídan jumámuga ában wáma lídan cátei lébei, lídaañadúnme giñe ában lúma Búngiu Úguchili lúma Jesucrístu le Búngiu Irájü, queísi wagía. ⁴ Ítara lúba dayárubeí lan wagúndan, sun wagía.

Ítara líña Búngiu queísi lámpu

⁵ Niján ugánu le larúfudajabei Crístu woun, le giñe wíchugubeí jun guetó. luágu ítara líña lan Búngiu queísi ában lámpu, mánti ní cáta lúma lubúriga. ⁶ Ánjawa aríñaga luágu lídaañadiwa lan ában lúma áni madügün wamúti le laríñagubeí, lídaañagidiwa lubúriga, áni weyéedaguña woúngua láu waríñagun luágu lídaañadiwa lan ában lúma, lugúndun múaran lan wagáburi lúma linárün. ⁷ Ánjein úaragua lubeí wagáburidun lúma linárün, lídaañadiwa larúgounga, áni inárüni luágu lídaañadiwa lan ában wámagua, áni chibá lumuti líta Jesucrístu sun wafígoun.

⁸ Ánjawa aríñaga luágu mafígoun wamá, weyéedaguña woúngua, maríchatí le waríñagubeí. ⁹ Ánjein wagúfesera wafígoun, gayáraabeí weménigidun luágu Búngiu luágu ladügübei lan le úaraguabeí—ferúduna lubeí wafígoun, jarúmagüda lówame lídaangiñe sun wuribani. ¹⁰ Ánjawa aríñaga luágu madügüngidiwa lan figou, wadügüñein Búngiu camá yéeti, áni merésibirun wamágili lerérun tídan wanígi.

2

Adímurejati Crístu lueígiñe wafúleisein ligíbugiñein Búngiu

¹ Nirájüñü, nabürüjañein buri cátei le jun lun mafígounjan jumá. Láu sun líra, ánjawa afígounja, ladímurejaba Wabúreme Jesucrístu lueígiñe wafúleisein ligíbugiñe Wáguchi Búngiu, ladüga ligía rügüñein richágua ligíbugiñe Búngiu. ² Lídaangiñe Jesucrístu ferúdnawa lan wafígoun, áni mámarügü wafígoun, ferúdnawati giñe jafígoun sun ja afiñebaña luágu.

³ Ánjein wagúnfulira lugúmadin Búngiu, wasúbudirubeí luágu chülújadiwa lan asúbudireí Búngiu. ⁴ Ánjein aríñaga ában gürígia. “Subúdi numúti Búngiu”, áni magúnfulirunti táu lugúmadin, yéeti gürígia ligía, ibídiñegili Búngiu lun. ⁵ Ánjeinti gürígia le adügübalin le lubeibeí Búngiu, chülújali Búngiu ínsiñeda lun buídu buídu, ítara líña wasúbudiruni luágu lídaañadiwa lan ában lúma. ⁶ Le aríñaguti luágu lídaañein lan ában lúma Búngiu, lúnti labágaridun queí meja labágaridun Jesucrístu ya ubouágu.

Le iséri gumádi

⁷ Nidújeñu, mámatia iséri gumádi le nabürüjabei jun, ligía méme binádu gumádi le jumabei lúmagiñe dan le jagáambubalin ugánu luágu Crístu, lun jagáburidun úaragua lúma ugánu ligía. ⁸ Guetó narítaguagüdúñadün luágu gumádi le lagúarubeí Jesucrístu iséri gumádi, áni gumádi ligía, lun jínsiñegua wamá woúniwagua. Ítara líña meja labágaridun Jesucrístu, jabágariduña giñe ítara lugúndun jeíbuguña lan lídan larúgounga le linárünbei Búngiu, mámaañadün lídan lubúriga.

⁹ Le aríñaguti luágu leíbuguña lan lídan larúgounga áni iyéreeguti lidúje lun, lídaangili lubúriga, íbidiñegili Crístu lun. ¹⁰ Le jínsiñejabuti joun lidújeñu lueígiñe Jesucrístu, lídaañein larúgounga, subúdi Crístu lun, áni úati ní cáta lun láburugüdüni lídoun figou. ¹¹ Ánjeinti le iyéreejabuti lun lidúje, ítara líña queísi gürígia le eíbugubeí lídan lubúriga, íbidiñeti lun jalíñounbei lan lugúndun darú lani lubúriga laríjin.

¹² Nirájüñü, nabürüjaña jun lugúndun ferúduna láali Búngiu jifígoun ladüga Crístu. ¹³ Agúbürigu, nabürüjaña jun lugúndun subúdi jumáli lan Jesucrístu lé meja njeinjalibeí lúmagiñe furúmiñeti dan. Nübürigiña, nabürüjaña jun lugúndun gáñe jumáli lan wuribu luágu Máfia.

Nabürüjanbei jun, nirájüñü, lugúndun subúdi jumáli lan Búngiu Úguchili. ¹⁴ Nabürüjaña jun, agübürigu, lugúndun subúdi jumáli lan Jesucristu lé meja níjeinjalíbei lúmagiñe furúmiñeti dan. Nabürüjanbei jun, ñübürigiña, lugúndun jére jumá, áni resíbi jumáli lerérun Búngiu tídan janígi, lugúndun giñe gáñei jumáli lan wuríbu luágu Máfia.

¹⁵ Mínsiñedalá ligáburí ubou jun, ní buri cátei le lánina ubou. Siñáti lajínsiñedun cátei lánina ubou jun, jínsiñeme Búngiu jun, ¹⁶ lugúndun úati ní cáta lídaangiñe cátei le líchugubei ubou ñübinti lúmagiñe Búngiu, lúmagiñe guánarügü ubou liábin. Luríban jayúmajan gürigia, ayúmajani lun jabíjini cátei le jaríjibe le uágubei jarítağa luágu buídu lan, lúma pántaü luágu cátei le jabíjibe, ligía buri cátei le líchugubei ubou. ¹⁷ Áni ubou, agúmuçheina líña láu buri sun luríban ayúmajani le lídaanbei, ánjeinti le adügüti lugúndan Búngiu, labágariduba lun sun dan.

Inárüni lúma iyéeni

¹⁸ Nirájüñü, chülújali lagúmujoún dan. Agáambaadün luágu ínite lan Lágani Crístu, quei chülüguaaña lubei sarágu láganiñu Crístu guetó, ligía wasúbudirunbalin luágu lagúmujoúnjali lán buri dan le. ¹⁹ Wádaangiñe jáfurida, láu sun, lídan lan linárün cátei máma meja wánigu jagía, lugúndun lun jamúga meja wánigu jamá, jeréderuña jamúga meja wáma. Jíchugunbalin janáğan luágu Crístu itara lun laríjiniwa furáangu luágu máma lan wánigu le tímaitaati.

²⁰ Ánjeinti jugúya, rúlaali Crístu Sífiri Sándu jun, áni subúditün sun jugúya lun. ²¹ Nabürüjanbei lubeiti jun, lugúndun subúdi jumáni inárüni lánina wasálbarun, máma lugúndun ibídiñe lan jun, áni subúdi jumúti luágu siñá lan liábin ní murúsun arúfudajani múaraanti lídaangiñe inárüni.

²² Ja arúfudajabalin le múaraanbei, ja aríñagubaña luágu máma lan Jesúsu Crístubei le loúnajabei Búngiu ubouágun lun lasálbaruniña gürigia, jagía láganibaña Crístu, mafiñetiña ní luágu Búngiu Úguchili, ní luágu Búngiu Irájü. ²³ Sun ja májabaña lun jasúbudiruni Jesúsu queisi Búngiu Irájü, ibídiñegili Búngiu Úguchili joun, ja aríñagubaña luágu Jesúsu lan Búngiu Irájü, subúdiiti giñe Búngiu Úguchili joun.

²⁴ Ligía, areida jumei lubei ugánu le jagáambubei lúmagiñe furúmiñeti, tídan janígi. Ánjein jadüga itara, jeréderuba giñe lídan ában lúma Búngiu Irájü lúma lúma Búngiu Úguchili, ²⁵ jerésibiruba giñe ibágari le magúmuchaditi, queisi laríñaguni Jesúsu woun. ²⁶ Ligía nerérunbei jun jawágu láganiñu Crístu jagía já yebe busénbaña jayéedagunün. ²⁷ Níjein Sífiri Sándu júma le líchugubei Crístu jun, memégeiruntün lubeiti ámu lun larúfudajan jun luágu linárün Búngiu, lugúndun arúfudaja lumúti Sífiri Sándu sun cátei jun, áni inárüni larúfudajabei, máma iyéeni.

²⁸ Ítara líña lubeiti, nirájüñü, itara méme jumá lídan ában lúma Crístu lun dánme lan le liábin, gayára lámuga wasúbudiruni luágu buídu wamá lúma, úa lámuga busíganu wawágu ligíbugiñe. ²⁹ Queisi subúdi jumáni luágu richáğa lan Crístu lídan sun cátei, lúnti giñe jasúbudiruni luágu lirájüñü lan Búngiu sun ja richáguabaña ligíbugiñe.

3

Lirájüñü Búngiu

¹ Aríja jumá luweírin wínsiñe lun Búngiu Úguchili, darí lun gayára lan lagúarúniwa woun “lirájüñü Búngiu”, áni inárüni luágu lirájüñü wamá. Ligía siñá jabáliwa lánigu ubou gunfaráanda lugúndun ibídiñeti meja Jesucristu joun lídan linárün cátei dán meja le ya lan ubouágu. ² Nidújeñu jínsiñetiña nun, lirájüñüjadíwa Búngiu guetó, áni marúfudungili woun cátabadiwa lan lídaanne lagúmujoún, subúdirügü wamúti luágu dánme lan le lagíribudun Crístu, itara wába lan quei ligía, lugúndun waríjubei itara quei lubei. ³ Áni sun le agúrababajálin buri cátei le, jarúmagúda lumúti ligáburí itara quei jarúma lan ligáburí Crístu.

⁴ Ánjeinti sun le afígounjabei, dürügua lumúti lilúrudun Búngiu, lugúndun luágu cátei figoubei ladúraawagún lilúrudun Búngiu. ⁵ Subúdi jumáli luágu lun lan lagídaruni Jesucristu wafígoun liábin ubouágun, luágu giñe úa lan ní murúsun figou luágu. ⁶ Sun lubeiti le lídaanbei ában lúma, máma lídaañein figou, áni sun le lídaanbei figou, maríjin lágili Jesucristu, masúbudirun lágili giñe. ⁷ Nirájüñü, mayéedawagua jumá, ában gürigia richáguati ligíbugiñe Búngiu adüga lumúti le richábei, queisi richáğa lan Jesucristu. ⁸ Ánjeinti le eibugubei lídan figou, lánigu Máfia, lugúndun afígoujati Máfia lúmagiñe furúmiñeti dan, ába liábin Liraü Búngiu lun lagúnrinchaguni luwádigimari Máfia.

⁹ Úati ní ában le liraüti Búngiu asígiruti lídan figou, lugúndun níjein ibágari le líchugubei Búngiu lun lídan, siñáti lasígirun lídan figou lugúndun liraü lan Búngiu. ¹⁰ Subúdiwati cátaña lan lirájüñübaña Búngiu lúma cátaña lan lirájüñübaña Máfia, lugúndun furúmieguarügü le madügünbalin le buídubei, o mínsiñejabu lan lun lidúje luegiñe Jesucristu, máma lánigu Búngiu.

Jínsiñe jamá wíbirigu woun

¹¹ Niján ugánu le jagáambubei lúmagiñe furúmifeti dan. lun jínsiñegua wamá wámagua. ¹² Moún lumuti ítara wamá quei Caín, lé meja lánigubei Máfia, ába láfaruni lamúlen. ¿Cági ueígiñe láfarei? Lugúndun wuríba lán meja le ladügúbei Caín, áni buíti le ladügúbei lamúlen, ligía lagimugajanbei.

¹³ Nidújeñu, maweíridalá janígi ánjaün eyéereguda joun lánigu ubou. ¹⁴ Wagía, ítara wáña meja queisi jíláña, guetó ibijaadiwa íbágarí magúmuchaditi, áni subúdi wamúti líra lugúndun jínsiñetiña wadújeñu lueígiñe Jesucrístu woun. Le mínsiñejabuti lun lidúje, jíláñu mémegili. ¹⁵ Sun le iyéerejabubei lun libíri, gáfarajati, áni subúdi jumúti luágu úa lan ní ában gáfarajati lun gayára lan gabágarí lan le magúmuchaditi. ¹⁶ Subúdi wamúti cátei lan ísiñenibeí. Luágu líchuguni Jesucrístu libágarí wawágu. Lúnti gíñéti wánjarun lun wíchuguni wabágarí jawágu wíbirigu. ¹⁷ Ánjein níjein lubei lúma ában gúrigía lun lawínwandun, áni laríja luágu níjein lan lemégeirun lidúje áni míderagun lumúti, zída lubági níjein lan ínsiñeni tídan lanígi lun Búngiu? ¹⁸ Nirájüñü, moún lumuti wayumáruurügü lan wínsiñejabu, lúnti ában lan ínsiñejabuni le gumúti, lun laríjin lídan cátei le wadügúbei.

Eménigini ligíbugiñe Búngiu

¹⁹ Ánjawa jínsiñejabu le gumúti, gayáraabei wasúbudiruni luágu lánina wamá afíñeni le inárúntibeí, gayáraabei gíñe wasúbudiruni luágu buídu lan weréderun ligíbugiñe Búngiu. ²⁰ Ánjoun jamúga íchiga wanígi dúru wawágu luágu som cátei, subúditimaati luáguti dúru ligía lun Búngiu, lugúndun subúdi lan sun cátei lun. ²¹ Ánjoun madárirun wanígi dúru wawágu, nidújeñu, gayáraabei wayábin ligíbugiñe Búngiu láu weménigi luágu, ²² luágu líchugubei lan sun le wamúriajabei lúma woun, lugúndun gúnfuljadiwa láu lugúmadin áni adúga wamáali le áubei lagúndaara. ²³ Lugúmadin Búngiu, lun wafíñerun luágu Jesucrístu le Liraü, lun gíñe jínsiñegua wamá wámagua queisi meja laríñaguni Jesúsú woun. ²⁴ Ja agúnfulirubaña láu lugúmadin Búngiu agánawatiña lídan Búngiu, agánawa ligía Búngiu jádan. Subúdi wamúti luágu agánawa lan wádan luágu Sífiri Sándu le rúlaalíbei woun.

4*Láni Búngiu Espíritu lúma láni lágani Crístu espíritu*

¹ Nidújeñu jínsiñetiña nun, maffíñera jumá joun sun ja aríñagubaña luágu Búngiu lan adímurejabei jayúmulugugiñe, jóucha jumáña lun jaríjini ánjein Sífiri Sándu lubei le jádaanbei o máma lan ligía. Lugúndun labuínchuña ubou jáu yéetiña ja aríñagubaña luágu Búngiu lan adímurejabei jayúmulugugiñe áni jayéeni. ² Láu ígáburí le, gayáraati jasúbudiruni le gámabalin Sífiri Sándu. sun le aríñaguti luágu quei lan gúrigía le tímatimaati líabin Crístu ubouágun, níjein Sífiri Sándu lídan áni láu lubáfu Sífiri Sándu ladímureja. ³ Ánjeinti le aríñaguti luágu iyéeni lan, luágu mayábin lan Crístu ubouágun queisi gúrigía, úati Sífiri Sándu lídan, espíritu le láganibeí Crístu, ligía espíritu le lídaanbei gúrigía ligía. Agáambaadün luágu líabinba lan espíritu ligía, níjeinjali ubouágu.

⁴ Nirájüñü, lánigu Búngiu jugúya, gáñei jumáña yéetiña jagía ja busenbaña jagáraguagúdünnün luei arúfudajani le inárúntibeí, gáñei jumáña lugúndun gabáfutimaati Sífiri Sándu le jádaanbei sügü láu láni Máfia espíritu le jádaanbei. ⁵ Lánigu ubou jagía, lánina ubou cátei le jarúfudajabei, ligía lébubei jagáambuniña ja gíñe lánigubaña ubou. ⁶ Ánjein wagía, lánigu Búngiu wagía. Le subúdjabubei lun Búngiu, agáamba lumútiwa, le mámabeí lánigu Búngiu, májati lagáambuniwa. Ítara líña lubeiti gayáraati wasúbudiruni cátaña lan erésibirubalin linárün Búngiu lúmoun cátaña lan erésibirubalin iyéeni.

Ligáburí Búngiu lun larúfuduni ínsiñejabuni

⁷ Nidújeñu jínsiñetiña nun, lúnti jínsiñegua wamá wámagua lugúndun lúmagiñe Búngiu líabin ínsiñejabuni. Sun le jínsiñejabubei, liraü Búngiu, áni subúdi gíñe Búngiu lun. ⁸ Le mínsiñejabuti, íbídiñegili Búngiu lun, lugúndun ligáburí Búngiu lun larúfuduni ínsiñejabuni. ⁹ Arúfuda lumúti Búngiu wínsiñe lun láu loúnajani Liraü le ábanrügüti ubouágun lun loúnwen, lun gabágarí wamá lídaangiñe. ¹⁰ Niján ínsiñenibeí. máma luágu wagía lan jínsiñejabubei lun Búngiu, luágu ligía lan jínsiñejabubei woun, ába loúnajani Liraü le ábanrügüti lun loúnwen, lun lébuname ferúdnawa lan wafígoun.

¹¹ Nidújeñu jínsiñetiña nun, ánjein jínsiñeediwa lubei lun Búngiu ítara, lúnti gíñe jínsiñegua wamá wámagua. ¹² Úagili ní ában aríjiti Búngiu, láu sun líra, ánjawa jínsiñegua wámagua, níjein Búngiu wádan, áni ítara líña warúfuduni wínsiñejabu le gumúti lun Búngiu láu wínsiñejabu wámagua buídu. ¹³ Rúlaali Búngiu Sífiri Sándu woun lun lachóururun luágu lídaañadiwa lan, áni wádaaíñein lan gíñe. ¹⁴ Wagía guánarügü aríja wamáali Liraü Búngiu, aríñaga wamei luágu

lun lan lasálbaruníwa loúnajei Búngiu ubouágun. ¹⁵ Furúmieguaarügü le affiñerubei luágu Liraü lan Búngiu Jesúsu, labágariduña lídan Búngiu, áni labágariduña gíñe Búngiu lídan.

¹⁶ Ítara líña wayábin asúbudirei lúma affiñera luágu jínsiñe wamá lun Búngiu. Ligáburí Búngiu lun larúfuduni ínsiñejabuni, le abágariduti lídan ínsiñejabuni, labágariduña lídan Búngiu, áni labágariduña gíñe Búngiu lídan. ¹⁷ Ítara líña wayábin lun jínsiñe lan Búngiu woun le gumúti, ábame manúfude wamá lídaanme wéyu le lúnbei lagúseragüdüniña Búngiu sun gürígia ladüga wagáburiduña lan ya ubouágu queisi Jesucristu. ¹⁸ Ánjein jínsiñe Búngiu woun le gumúti, manúfudebadiwa luágu le lúnbei ladügüni woun, láu luweirin línsiñe Búngiu woun, gidáti sun anúfudei waweí. Ánjein janúfude wabeí lueí Búngiu, ladüga wagúrabaña lan láburujan ligáñi wawágun. Ligía, ánjein janúfude lubeí ában gürígia, machülügilirügü líña Búngiu ínsiñeda lun le tímatimaati.

¹⁹ Wagía, jínsiñeti Búngiu woun lugúndun wínsiñedun lun furúmiñe. ²⁰ Ánjein aríñaga ában gürígia. “Jínsiñeti Búngiu nun”, áni mínsiñeti libíri lun, yéeti gürígia ligía, lugúndun ánjein mínsiñe libíri ában gürígia lun, le aríja lumúti, siñábei gíñe jínsiñe lan Búngiu lun, le maríjin lubeí. ²¹ Rúlaali Cristu gumádi le woun. le jínsiñejabuti lun Búngiu, lúnti gíñe jínsiñe lan libíri lun.

5

Wagáñeiruni wuríbu lúma ubou

¹ Sun ja afiñebaña luágu Jesúsu lan Crístubei le loúnajabei Búngiu, jagía lirájüñübaña Búngiu, áni sun ja jínsiñejabubaña lun Wáguchi Búngiu jínsiñejabubaña gíñe joun lirájüñü Wáguchi Búngiu. ² Subúdi wamúti luágu dan lan le jínsiñe lan Búngiu woun áni adüga wameí le lubeíbei, jínsiñe jamá gíñe lirájüñü Búngiu woun. ³ Ladügüniwa le lubeíbei Búngiu, ligía ínsiñejabunibeí lun, áni majürüti lugúmadin, ⁴ lugúndun sun le liraübei Búngiu, mabáfuti cátei lánina ubou luágu. Wafíñen, ligía cátei le íchigubei ubáfu woun lun wagáñeirun luágu cátei lánina ubou. ⁵ Le affiñebeí luágu Jesúsu lan Liraübei Búngiu, ligía rügüñein gayára lagáñeirun luágu cátei lánina ubou.

Geféenwa lan luágu Liraü Búngiu

⁶ Jesucristu ligía nübinbei láu bián seini luágu ligía lan Liraübei Búngiu. bián seini ligía, dúna le lánina labásterun, lúma jítaü le lánina loúnwen. Mámarrügü láu dúna, láu dúna lúma jítaü. Áni Sifiri Sándu guánarügü geféenti luágu cátei le, ligía arúfudubalin sun inárüni woun. ⁷ Anájein ürüwa geféentiña luágu cátei le siélu. Búngiu Úguchili, Búngiu Irájü, lúma Búngiu Sifiri Sándu, áni ában méme jagía, ⁸ njein gíñe ürüwa cátei geféenti múarugu luágu Jesúsu lan Liraübei Búngiu. Sifiri Sándu, dúna le lánina labásterun Jesúsu, lúma jítaü le lánina loúnwen. ⁹ Resíbi wamúti le jaríñagubei wügüriña, gúbuméti lúnti lan werésibiruni le laríñagubei Búngiu guánarügü luágu Liraü lan Jesucristu. ¹⁰ Le afiñeti luágu cátei le, chóuru lumúti tidan lanígi luágu inárüni lan, le maffínebei, adüga lumúti Búngiu camá yéeti, lugúndun maffíñen lan luágu le laríñagubei Búngiu luágu Liraü. ¹¹ Le laríñagubei Búngiu, luágu rújali lan íbágarí magúmuchaditi woun, áni lídaangiñe lan Liraü líabin íbágarí ligía. ¹² Le njeinbei Liraü Búngiu lúma, njein gíñe íbágarí le lúma, ánjeinti le úabei Liraü Búngiu lúma, úati gíñe íbágarí le lúma.

Lagúmujoün buri lerérun Juan tidan gárada to

¹³ Nabürüjañein cátei le jun, jugúya le affiñebeí luágu Liraü Búngiu, lun jasúbudiruni luágu gabágarí jumá le magúmuchaditi.

¹⁴ Jeménigitiwa luágu Búngiu, lugúndun subúdi wamúti luágu ánjava lan amúriaja furúmieguaarügü cátei queisi labúseerun, lagáambubadiwa. ¹⁵ Áni ítara quei wasúbudiruni luágu agáamba láni Búngiu wayúmuragun, subúdi wamúti gíñe luágu loúnabubadiwa lan.

¹⁶ Ánjein aríja ában gürígia luágu ladügüña lan ában libíri ában figou le mámabei lúnti lanügüni lídoun féridi lun sun dan, lúnti layúmuragun lun Búngiu, ábame líchugun Búngiu íbágarí lun gürígia ligía. Njein figou anügüti gürígia lídoun féridi magúmuchaditi, málati lun layúmuragúniwa lun Búngiu luágu figou ligía. ¹⁷ Sun wuríbani figou, máma sun figou lun lanügüni gürígia lídoun féridi magúmuchaditi.

¹⁸ Subúdi wamúti luágu gürígia lan le anügübalin Búngiu queisi Lúguchi, meíbugunti lídan figou, lugúndun toúnigi lumúti Liraü Búngiu, siñáti ladügün Máfia ni cáta lun.

¹⁹ Subúdi wamúti luágu lánigu wamá Búngiu, luágu lábugiñeñanu lan lubáfi Máfia sun ja lánigubaña ubou.

²⁰ Subúdi wamúti gíñe luágu nübinjali lan Liraü Búngiu ubouágun, áni rújali lan gunfaráandaü woun lun wasúbudiruni Búngiu le tímatimaati. Wabágariduña le tímatimaati lídan ában lúma Búngiu, queisi lídaañadiwa lan ában lúma Liraü, le Jesucristubei. Ligía Búngiubei

le tímatimaati, ligía gíñe le íchugubei ibágari le magúmuchaditi woun. ²¹ Nirájüñü, mafálara jumáña búngiugu ja mámabaña Búngiu. Ítaralá.

TIBÍAMAN LIGÁRADAN APÓSTOLU JUAN

Inárüni lúma ínsiñeni

¹ Áu le weírei mütü, nabürüjañoun gárada to bun, nítu to lanúadiruboun Búngiu lun lániguboun lan, lúma joun birájüñü. Jínsiñetün nun le tímatimaati, áni mámarügü áu, sun gíñe ja afálarubalin Crístu, jínsiñetün gíñe joun sarágu. ² Jínsiñetün woun ladüga jínsiñe lan larúfudajan Crístu le lúnbei wáma lan súnwandan, woun, áni níjein arúfudajani ligía tídan wanígi. ³ Búngiu Úguchili, lúma Wabúreme Jesucrístu le Liraü Úguchili, jabínirubadün, jíchugubei jagúdemejabu lúma jadárangilan jun lídan jabúruchaguagüdüni larúfudajan Crístu lúma ínsiñejabuni.

⁴ Oúnwibun nugúndan láu nadárirun jádaangiñe birájüñü abágarida queísi lubúdubu, ítara queísi laríñagun Wáguchi Búngiu woun lun wabágaridun. ⁵ Guetóti nítu, ayúmuraguatina bun lun jínsiñegua wamá wámagua. Máma gumádi iséri le nabürüjabei bun, ligía méme le wámabei lúmagiñe furúmiñeti dan, dan le wagáambubei luágu Crístu. ⁶ Míni lan ínsiñeni, lun wabágaridun según lugúmadin Búngiu, áni lugúmadin Búngiu lun wabágaridun lídan ínsiñeni, queísi wagáambuni lúmagiñe furúmiñeti dan.

Ja ayéejabaña

⁷ Añájein sarágu ayéejatiña ubouágu ja mafíñebaña luágu quei lan gürígia tímatimaati liábin Jesucrístu ubouágun. Le ítarabei, ligía le yéebi, le láganibei Crístu. ⁸ Duári jumá jaweí, lueí jeféridiruni le ñübinbei jun lídaangiñe juwádigimari luágu Crístu, resíbi jumeíme fáyeiti le gumúti luágu, siélu.

⁹ Furúmieguarügü le oufudajati sarágu lídoun iséri arúfudajani, áni merédeti láu le larúfudajabei Crístu lun, úati Búngiu lúma, ánjeinti le eréderuti láu larúfudajan Crístu, níjein Búngiu Úguchili lúma Búngiu Irájü lúma. ¹⁰ Ánjein achülüra ában gürígia júmoun máma láu arúfudajani le, merésibira jumeí júbiñe, mabúsurun jugúyame lun, ¹¹ lugúndun le abúsuruti lun, gádan lumúti gíñe wuríbani le ladügübei.

Lagúmujoín buri dimúrei

¹² Níjein sarágu cátei lúnti naríñaguni jun, mabúseerúntina abürüjarügü náni jun, agúrabatina nídin aríjaün lun nayánujan júma, lun lagúnfulirun wagúndan.

¹³ Mábuga jáña tirájüñü bamúlelua bun, to gíñe lanúadiruboun Búngiu. Ítaralá.

TÜRÜWAN LIGÁRADAN APÓSTOLU JUAN

Buíti ladímurejoún luágu wügüri le gíribei Gáyo

¹ Áu le weíríei mútu, nabürüjañoun gárada to bun, numáda Gáyo, le jínsifíebei nun le gumúti.

² Numáda jínsifíeti nun, nayúmuragun lun Búngiu lun buídu lan lídin sun cátei bun, lun gíñe magádie ban ítara queísi buídu lan lídin bun lídan beíbugun lúma Crístu. ³ Oúnwenbun nagúndaarun dan le jayábinbei jádaangiñe wadújeñu lueígiñe Jesucrístu, ába jabájúdagun nun luágu bugúnfulin quei babágariduíña lubei úragu lúma larúfudajan Crístu. ⁴ Úati ámu cátei agúndaaraguagúdütiña queísi dan le nagáambun luágu jabágariduíña lan nirájúñú lídan úarani lúma larúfudajan Crístu.

⁵ Numáda jínsifíeti nun, buíti bouúserun lídan eseríwiduni le badúgúbei joun wadújeñu lueígiñe Jesucrístu, joúntima ja lílana ámu fulásu. ⁶ Abájúdaguatiña ligíbugiñe adámurini le yábei luágu bínsifíejabu joun. Adúgabei fuleísei le. íderagua báña láu le jemégeirubei lun jasígiruni jaweyasun lídan ában igáburi le áuti lagúndaara Búngiu. ⁷ Furítiña lun jeseríwidun lun Crístu, merésibiruntiña ní cáta jámagiñe ja ibídiñejabubaña lun Búngiu. ⁸ Ligía lúnti lubei weténirun joun, lun wíderaguniña lídan lapúrichijoún lerérun Búngiu.

Luríban loúserun Diótrefes

⁹ Abürújatina buga ában gárada joun tílana ligílisi, májati Diótrefes lídin láu le wabeíbei lugúndun busénti ábuti lan jádan súnwandan. ¹⁰ Ánjana lubeíti ñúdun, nerérua lun luágu le ladúgúbei, adáagua marásualugu lúma iyéeni wawágu. Bougudin luei líra, merésibirun lumútiña wadújeñu ja achülürútiña, áni mája ligía lun jerésibiruniña ámu, ja erésibirutiña, ába labúguniña lídaangiñe adámurini le táni ligílisi.

¹¹ Numáda jínsifíeti nun, mafálarabeí jémpulu wuríbati le, adúgamemebei le buídubei. Le adúgúti buíti, lánigu Búngiu, ánjein le adúgúti wuríbati, ibídiñegili Búngiu lun.

Lubuúdu láni Demétrio jémpulu

¹² Buíti jadímurejan súngebui luágu Demétrio, áni inárúni luágu buídu lan ligáburi. Geféentiwa gíñe luágu cátei le, áni subúdi jumúti luágu inárúni lan le waríñagubei.

Lagúmujoún buri dímuírei

¹³ Gíbeti yebe lúnti naríñaguni bun, mabúseerúntina abürüjarügü náni, ¹⁴ lugúndun agúrabatina naríñinibu madíse, ábamei wayánujan.

¹⁵ Darángilabá. Mábuga jáña umádagu yána bun, rúbei wamábugaü lun cáda ában jádaangiñe wamádagu ja ñibaña.

LIGÁRADAN JÚDAS

Labürüjan Júdas joun ja únbaña wájali lan Búngiu lun lánigu jamá

¹ Áu Júdas, esériwiduti lun Cristu áu, áni lamúlen giñe Jacóbo, nabürüjañoun gárada to joun ja únbaña wájali lan Búngiu lun lánigu jamá, ja jinsiñebaña lun, ja areidañu lubáña Jesucristu séfuñu luei buri cátei lánina ubou le. ² Resíbi jumá sarágu gudémejabu, darángilau, lúma insiñeni lúmagiñe Búngiu.

Ja arúfudajabaña iyéeni

³ Nidújeñu jinsiñetiña nun, weírjali nabúseerun nabürüjan jun luágu asálbaruni le wabíjibe, dándu jugúya queisi áu, guetó sandíguatina núngua luágu lúnti lan nabürüjan jun lun nayúmragun jun lun jáfaagun luágu affiñeni le ledégerubei Búngiu ában weíyaasu lun sun dan joun lánigu. ⁴ Nariñagubalin le jun lugúndun añajein lan arúfudajatiña yéetiña ádaragutiña jóungua jagánuoñu. Gürígia buri jagia, arúfuda táña Lerérun Búngiu lúmagiñe binárün luágu lúnti lan jasúfuriruni lafáyeiragüle jariban, buídu. Wügüríña wuríbatíña jagia, minébenti Búngiu joun, arúfudaja jagia luágu gayára lan jadügün gürígia furúmiegurügü cátei mabúduñti, mabeichun lubáña lan Búngiu lueigiñe, ladúga luweirin lareñi, ayéedagua jagia giñe luágu Jesucristu, Wabúreme le ligiarügüti, le únbei wesériwida.

⁵ Láu sun subúdi jumáali lan, buséntina narítaguagüdünün luágu láu lan sun sagá láníña meja Búngiu lumútuniña Israelítigu Ejiptogiñe, lárigiñe, ába lagúmuchaguagüdúniña ja mafiñerunbaña jádan. ⁶ Ánjeligu ja mareídnubalin jabára, ígirarügü jamei jábiñe siélu lun jagárabaagun luágun Búngiu, añajein adaürúwañu lurúma Búngiu, gürágu lídan lubúriga láu güríngüri magúmuchaditi, agúrabei oúnwenbun wéyu le lánina agúseruni. ⁷ Ja lánina buri ubúrugu Sodóma luma Gomórra, lúma fulásu buri le yaráfabei lun, ába jagárabaagun luágun Búngiu queisigubeirügü ánjeligu ja, ába jíchaagun jóungua lun salúfuri, ába jígiraguagüdün jóungua lun sun luwúyeri wuríbani dari lun lagámaridun wügüri wügüri líledi, würi würi tíledi. Ába lagúmuchaguagüdúniña Búngiu láu wátu geméti. Reideitiña queisi ewéridiruni joun sun gürígia, arúfudei ligáburi ida lúba lan lafáyeijan Búngiu luágu figou.

⁸ Ánjeinti láu sun jémpulu líra, wügüríña buri giñe ja jagánaguabaña, láu jafálaruni arúfudajani le maríchabei, wíyedaguatiña jóungua, májatiña lun lugúmadin Búngiu, anába jamáña ubáfu buri ja íñugutimaabaña. ⁹ Ánjeinti arcánjel méme Miguél, dan le lasígejanbei lúma Máfia lueigiñe lúgbu Moisés, mouchunti lun líñaragun láu anabúni, aríñagarügüti lun. “Ébecha lábu Wabúreme Búngiu.” ¹⁰ Ánjaña wügüríña ja, adímurejatiña wuríba luágu buri cátei le úabei gunfaráanda jamáni, lé buri cátei le jasúbudirubei luágurügü jasándiruni queisi jasúbudiruni anímaalu úouga gunfaráanda jamá, ligia buri cátei le jadügübei, ába janügün gürínguau jawouguoñu láu jóuserun.

¹¹ ¡Fugiábugu jagia! Falá jamaali lání Caín jémpulu, arúfudajatiña iyéeni quei Baláam lun jagáñeirun seínsu, áni magáambaditiña, féridi jagia queisi Coré le ouwebei luágu lumágaambadin lun lerérun Búngiu. ¹² Nibúsigaridúnatiña lídan buri jufédun le lánina jinsiñegua jumagua, le ní lubei jeiga, gurá jagia láu ugúndani, minébenejábuga. Ítara jáña queisi jóuniri mudún ja jóunguarügübei jóunigiragua. Ítara jáña queisi juánriñu magánati dúna le lanügübei garábali, tídbu wéwe to magínduntu lídan tídaani, ítara jáña queisi tídbu wéwe to ájulutu láu sun tilagüle, úaali ju jamá. ¹³ Ítara jáña quei lanárime buri lugúdi barána, arúfudei jagáburigu le nibúsigaridúnati quei jacútaü. Ítara jáña quei warúguma buri ja féridi jamáli jémeri, íñarawáguaañu lun jeréderun lídan líwurín-ágei lubúriga lun sun dan.

¹⁴ Enóc giñe le jasédün gürígia lárigiñe Adán, adímurejaali dimúrei lúmagiñe Búngiu jawágu arúfudajatiña yéetiña ja dan le laríñagunbei. “Aríja numúti Nabúreme liábin jáma sarágu mílu jádaangiñe lání ánjeligu ¹⁵ lun lagúseragüdúniña sun ja wuríbabaña luágu sun wuríbani le adúga jamáalibe, lúma luágu buri dimúrei deréti le aríñaga jamáalibe luágu. Lasiadirubaña sun gaffigountiña jagia luágu le jadügübei.” ¹⁶ Arúfudajatiña yéetiña jagia ja jagánaguabaña, magúfurumaditiña, ganígi jagia jadímurejan luágu cátei le jadügübei ámu, lún rügüñein jagúnfulirun lúma lagúburi jayúmajan jabúseera. Aríñagatiña dimúrei buri íñuguti, adímureja jagia buiti jawágu buri gürígia lúnrügü jaságarun cátei buiti jóungua jádaangiñe.

Lererún joun afiñetiña

¹⁷ Jugúyati nidújeñu jinsiñetiña nun, jarítagua jumá luágu le laríñagubei Jesucristu jádaangiñe lání apóstolugu luágu buri cátei le lúnbei lasúseredun. ¹⁸ Jaríñajare. “Lídoun buríme lagúmujoñun dan, añajeinbaña gürígia éjerajatiña láu buri cátei le lání Búngiu, agánawa jagíame

úaragua lúma jagúndan le wíyebel.” ¹⁹ Jadüga buri ja, níjein lubeí fánreinguaü, falá jamuti jagúndan le lánina uboú, úati Sífiri Sándu jádan.

²⁰ Ánjaün jugúya, nidújeñu jinsiñetiña nun, derégüdagu méme jumá lidan jafiñen le jarúmabel. Ayúmuragua jumá lun Búngiu láu lubáfu Sífiri Sándu. ²¹ Mabúlieida jumeí luágu jinsiñe jumá lun Búngiu, agúraba jumeí wéyu le lúnbei líchuguni Wabúreme Jesucrístu íbágari magúmuchaditi woun láu lugúdemejabu.

²² Afiñegüda jumáña ja louguabaña afiñe. ²³ Sálba jumáña jíbiri camá jamuga jaságaruñanu lídaangiñe wátu geméti lánina máfiougati, gudéme jamá jíbiri gafíountiña jun, láu sun, goúnigi jumá luei jadügüni wuríbaní le jadügübei, iyéreegulá jaríban jun queisi gamísa wíyetu, luei gíñe jeíguadun lídoun luríban üma quei jagía.

Lagúmujoün buri ladímurejoün luágu luweírigun Búngiu

²⁴⁻²⁵ Búngiu le ábanrügübei, le sábiubei, le Wasálbaragüle lídaangiñe Wabúreme Jesucrístu, gabáfuti lun loúnigirunün luei jeíguadun lídoun figoú, lun gíñe larúfudunün jarúmañu, buin láu ugúndani lígíbugiñe, le weírigubei. Rúwalá íñuguni lun, lúma uweíriguni, ubáfu lúma gumádi lídaangiñe Wabúreme Jesucrístu, méja, guetó, lúma súnwandan. Ítaralá.

CÁTEI LÉ BURI LARÚFUDUBEI BÚNGIU LUN JUAN

Cátei arúfudúati buri lun Jesucrístu

¹ Niján buri cátei le larúfudubei Búngiu lun Jesucrístu lun lasúbudiragüdüni joun lánigu cátei lé buri lúnbei lasúseredun madíse. Subúdigüda láali Jesucrístu cátei le lun Juan le esériwidubei lun, láu loúnajani láni ánjeli lúmoun lun larúfuduni lun. ² Aríñaga láali Juan inárüni luágu sun le laríjubei, geféenti luágu láni Búngiu ugánu lúma luágu le aríñaga láalibei Jesucrístu.

³ Gúndaatiña gürígia ja alijjabalin jáma ja agáambubalin laliijóun ugánu le, le erésibirúabei lúmagiñe Búngiu, adüga jagía gásu láu cátei le bürüwañubei ya, ladüga yaráfaali dan lun lasúseredun.

Labürüjan Juan joun títana sédügubei liglísí

⁴ Áu Juan, nabürüjaña joun títana sédü liglísí to Ásiaboun. Resíbi jumá abíniruni lúma darángiláü lúmagiñe Búngiu le wínwanbei lúmagiñe lubáragiñe furúmiñeti dan, wínwan ligía guetó, wínwan ligiame sun dan. Resíbi jumá giñe abíniruni lúma darángiláü jámagiñe sédü espíritugu ja ligibugiñebaña lála, ⁵ lúma lúmagiñe Jesucrístu le aríñagubalin cátei le inárüti, le furúmiñebeí ásaaruti lidaangiñe otúweni áni gabáfu ligía jawágu urúeigu ja uboúagubaña. Jínsiñetiwa lun Crístu, áni chibá laadiwa lidaangiñe wafígoun láu líta, ⁶ adüga láadiwa urúeigumé lúma fádirigumé lun wesériwidun lun Lubúngiute, le méme Lúguchibeí. ¡Rúalá uweíríguni lúma ubáfu lun, lun súnwandan! Ítaralá.

⁷ ¡Aríja jumá, liábinba Crístu juánriñurugu, jaríjubei sun gürígia ásta giñe ja áfarubalin! Jayájuba sun gürígia ja uboúagubaña dánme le jaríjini luágu wuríbani le adüga jamáalibeí. Ítara lúba.

⁸ “Áu lagúmesejabei sun cátei, áu lagúmuchagülebei, quei létüra ‘A’ lúma ‘Z’”, líña laríñagun Búngiu le Súnti Gabáfu, le wínwanbei lúmagiñe lubáragiñe furúmiñeti dan, wínwan ligía guetó, wínwan ligiame sun dan.

Layáwadagun Crístu lun Juan

⁹ Áu Juan, jidúje lueígiñe Jesucrístu áu, gafánraantina júma lídan larúeijan Búngiu, súfurijadina úara júma luágu Crístu, resíbjadina giñe gurásu lúmagiñe Crístu. Reídeitina adaürüwa luágu uboúju le giríbei Pátmos lueígiñe napúrichijani Lerérun Búngiu, lúma lueígiñe napúrichijan luágu Jesucrístu. ¹⁰ Luágu ában wéyu dimáasu, ába neréderun lúbugiñe lubáfu Sífiri Sándu, ába nagáambun ában umálali reinti nanágangiñe quei lumálali fidu, ¹¹ laríñaga umálali ligía nun.

—Áu furúmiñebeí lúma agúmujóuni, quei létüra ‘A’ lúma ‘Z’. Abürüjabeí sun le baríjubei, ábame boúnajanun gárada tugúya joun títana sédü liglísí to loúbawaguboun Ásia. Éfeso, Esmírna, Pérgamo, Tiatíra, Sárdis, Filadélfia lúma Laodicéa.

¹² Ába nagáragun lun naríjin ca lan adímurejabei nun, ába naríjin sédü lébu sanúdelu gólu, ¹³ labádinagua sédü lébu sanúdelu ligía ába naríjin ában camá jamuga Wügüri Garaüwarügüti—le Jesucrístubeí—táu ában anáanguni chÜlütü luágun lugúdi, lúma ában béliiti gólu yaráfa lun laníguagu. ¹⁴ Jarúti lídiburi quei líyu mudún, quei móuru, ítara líña lágu quei wátu geméti. ¹⁵ Miríti lugúdi quei brónse le írichawagúaaali, le dáwaali lídoun órno, reinti lumálali quei lireín leíbaagun sarágu dúna. ¹⁶ Níñanu sédü warúguma lídan lújabu le loúnwenren, níñoun ában efeín gágiritu liyúmulugugiñe, biángua tamána. Ítara líña ligíbu quei wéyu dan le lásüdün láu sun lére.

¹⁷ Dan naríjinbalin, ába náburujan lubádu lugúdi camá jiláadina. Ába líchuguni lújabu le loúnwenren nuágu, ába laríñagun nun.

—Manúfudedaguabá, áu le lagúmesejabei sun cátei, áu lagúmuchaja. ¹⁸ Áu le wínwanbei, jilátina, guetó wíwanantina lun sun dan. Níjein ligélen otúweni núma, lúma ligélen fulásu le ní jabei jiláguaaña. ¹⁹ Abürüjabeí lubeíti le baríjubei, le guetóbei lúma le lúnbei liábin. ²⁰ Niján laníchigubei jawágu sédü warúguma ja baríjubaña lídan nújabu le noúnwenren, lúma sédü lébu sanúdelu gólu. sédü warúguma, jagía sédü jóuniri títana sédü liglísí, sédüti lébu sanúdelu, jagía sédü liglísí.

2

Ugánu joun títana sédü liglísí. Ugánu joun títana liglísí Éfeso

¹ Babürüja lun jóuniri títana liglísí to Éfesoboun, baríñagame lun lun laríñagun joun gürígia jagía. “Ítara líña nariñagun, áu le jáubei sédü warúguma lídan nújabu le noúnwenren, le giñe eíbugubei labádinagua sédü lébu sanúdelu le gólu. ² Subúdi numúti sun le jadügübeí, subúdi

numúti lidére juwádigimari lúma jagúraasun, áni subúdi numúti luágu siñá lan jáfaguniña ja wuríbabaña. Subúdi numúti luágu jóuchagua jumáaña lan ja aríñagubaña lan agóstolugu jamá áni máma apóstolugu jagía, áni dari jumaali luágu ye jamá. ³ Gagúraasunjadún, áni stífuri jugúya sarágu lídan juwádigimari nuágu, mabúcharunga juágu. ⁴ Láu sun líra, njein ában cátei jadúga magúndaantina láu. maweírinjali núnsiñe jun quei meja furúmiñe. ⁵ Ligía lubeiñi, jaritagua jumá ída jiña láu meja, sáansi jumei jigáburu, adúga jumei cátei lé meja jadúgubei furúmiñe. Ánjein madúgún jumá itara, nídimba juágu furése, ábame nagídaruni lébu jisáandelun lídaangiñe lufúlasun, ábame mámaadún lan tilana nilígílin, ánjein gubeírügü jasáansira jigáburu, ligiaba madúgún náni itara. ⁶ Láu sun líra, luáguñe in jani fuleisei, liyéeregun cátei lé buri jarúfadajabei nicoláitagu jun lúma buri cátei lé jadúgubei, le giñe iyéeregubei nun. ⁷ Le garígeirugubei lun lagaambun, agáambalei le laríñagubei Sífiri Sándu joun tilana buri ligíli. Ja ásiiragúbalin wuríbani, neígagudúbaña lídaangiñe lin tídibu wéwe to lánina íbagari, to lufúlasunrugoubun Búngiu.”

Ugánu joun tilana ligíli to Esmírnaboun

⁸ ‘Babürüja lun jóuniri tilana ligíli to Esmírnaboun, baríñagame lun lun laríñaguni joun gürígia jagía. “Ítara líña nariñagun, áu le furúmiñeti lúma agúmujóuni, lé meja óuwebei áni wíwnyaali. ⁹ Subúdi numúti sun le jadúgubei, subúdi numúti jasúfurirun lúma jugúeme, láu sun lídan lan linárún cátei, risi jumá. Subúdi numúti giñe luágu adímureja jamá ja aríñagubaña luágu juríu jamá wuríbati juágu, máma ámu cátei jagía lueidúgüya lánigu jamá Máfia. ¹⁰ Manúfude jumá luei le lúnbei jasúfuriruni, ládaraguba Máfia fiú jídaangiñe furísunrugun lun lotúchawagúniwa jafiñen sun jugúya, áni jasúfuriruba sarágu luágu dísi wéyu. Derégúdagu jumá lídan jafiñen nuágu dari jóunwen, ábame níchuguni íbagari magúmuchaditi jun, jafáyeirujame. ¹¹ Le garígeirugubei lun lagaambun, agáambalei le laríñagubei Sífiri Sándu jóun buri tilana ligíli. Ja ásiiragúbalin wuríbani, másügürunbaña lídaangiñe libíaman óuweni.”

Ugánu joun tilana ligíli to Pérgamoboun

¹² ‘Babürüja lun jóuniri tilana ligíli to Pérgamoboun, baríñagame lun lun laríñagun joun gürígia jagía. “Ítara líña nariñagun, áu le gámabarun efeín to gágiriboun, to biánguaboun amána. ¹³ Subúdi numúti sun le jadúgubei, subúdi numúti giñe luágu Máfia lántima gabáfubei jádan gürígia ja ñi lubei jagánawa, áni láu sun líra, númamemeñadún. Mígirun jumágili jafiñen nuágu, ni íbini lídan dan le láfarúnbei Antipás le geféenbei buiti nuágu ñi lídan fulásu le ñi jubei, le ñi lubei lagúmadia Máfia. ¹⁴ Láu sun líra, njein buri cátei jadúga, magúndaantina láu. luágu añájein lan fiú gürígia júma yára Pérgamo ja májabaña jigiruni cátei lé meja larúfadajabei Baláam, le íchugubei dímuerei lun Balác lun lafigoungúdüniña Israelítagu láu jeigin eígini le adágarawagúdüti joun sándu, lúma láu jabágaridun lídan salúfuri. ¹⁵ Ítara méme giñe, añájein ja májabaña jigiruni cátei lé buri jarúfadajabei nicoláitagu júma ñi, cátei le iyéeregubei nun. ¹⁶ Ligía, sáansi jumei lubei jigáburu, ánjein madúgún jumá itara, nídimba juágu madise, ábame nageíndagun jáma gürígia ja adúgúbalin cátei buri le, táu efeín to áfuriduboun niyúmulugugiñe. ¹⁷ Le garígeirugubei lun lagaambun, agáambalei le laríñagubei Sífiri Sándu jóun buri tilana ligíli. Le ásiiraguti luágu wuríbani, neígagudúba lídaangiñe maná le arámudúañubei lun lun líchugun érei tun luwáni, ábame níchugun ában dúbü jarúti lun láu ában íri iséri búruwañu luágu le íbídiñeti ni ca un lueidúgüya lun le erésibirubalin.”

Ugánu joun tilana ligíli to Tiatíraboun

¹⁸ ‘Babürüja lun jóuniri tilana ligíli to Tiatíraboun, baríñagame lun lun laríñagun joun gürígia jagía. “Ítara líña nariñagun, áu le Liraú Búngiu, le ítarabei águu quei wátu geméti, libín lugúdi quei brónse le írchawagúaali. ¹⁹ Subúdi numúti sun le jadúgubei, subúdi numúti jisíñejabu, jafiñen, jeséfiridun láu jugúraasun, subúdi numúti giñe luágu jadúgüña lan cátei buiti guetó luei meja furúmiñe. ²⁰ Láu sun líra, njein ában cátei jadúga magúndaantina láu. Jígirunun Jezabél to aríñaguboun luágu proféta tan áni máma líña, lun teyéeduniña gürígia láu tarúfadajan joun nángu lun jaganóun lídan salúfuri lúma lun jeigin eígini le adágarawagúdüti joun sándu. ²¹ Rújadina dan tun lun tasáansiruni tigáburu, májagiru tígiruni tsáalufurin. ²² Ninárún jáu luágu náburugúdaaru lan láu sándi lun jasúfurirun ja adáagubaña salúfuri túma ánjein mígirun jamá jadáaguni cátei lé buri tadáagubei, ²³ ábame náfaraguniña tirájúñú jilágubei, itara lúba jasúbudiruni sun nánigu luágu subúdi náni lében arítaguni lúma tében anígi, ábame nafáyeiruni cára ában jídaangiñe según le ladúgubei. ²⁴ Ja jíbiri ja Tiatírabaña, ja mafálarubalin arúfadajani ligia, machúlúgiña giñe asúbudirei le únbei jagúara lujúlin láni Máfia cátei le arámudaguabei, míchubadina ámu anúgüni jawágu. ²⁵ Ragújumei lubuídun jigáburu dari niábin. ²⁶ Ja ásiiragúbalin wuríbani, adúga méme jameime le nabúserúbeí ladúgún dari lun jóunwen, níchuguba ubáfu joun luágu buri fulásu, ²⁷ itara quei líchugun Núguchi Búngiu ubáfu nun. Ábame jedéraagúdüni jagúmadiruni fulásu buri quei láu ában

murúsun gurábu, ábame jamúrugudaguni wuríbani queísi soúdiéru le láuti múa. ²⁸ Níchuguboun giñe warúguma to lánina bináafin joun. ²⁹ Le garígeirugubei lun lagáambun, agáambalei le laríñagubei Sífiri Sándu jóun buri tílana ligílisi.”

3

Ugánu joun tílana ligílisi to Sárdisboun

¹ ‘Babürüja lun jóuniri tílana ligílisi to Sárdisboun, baríñagame lun lun laríñagun joun. “Ítara líña nariñagun, áu le jáubei sédù espíritugu láni Búngiu jáma sédù warúguma. Subúdi numúti sun le jadügübei, subúdi numúti luágu jiláñu jíña lan lún buri cátei le nuáguti, láu sun aríñawagúla lan luágu winwan jumá. ² Agágudúla jumá, rújuma érei lún buri cátei le níjeinguabei, lubáragiñe loúnwen, aríja náali luágu múaran lan le jadügübei ligíbugiñe Búngiu. ³ Jaritagua jumei lubeiti le arífudajóubei jun, falájumei, sáansi jumeime jigáburi. Ánjañ magágudun, nidiba juágu quei liábin ában jíweruti ibidiñoun óra jun. ⁴ Láu sun líra, añájein fiú gürigia jagánagua ñi Sárdis ja múaradungiñábaña lúma wuríbani, jagia jeíbuguba núma táu anáanguni jarútu ladúga yúuti joun. ⁵ Ja ásiiragúbalin wuríbani, jadáuraguba anáanguni jarútu, áni magídarun nubei jíri tídaangiñe líburu to gáubalin jíri ja lúnbaña jabjini ibágarí magúmchaditi, arífudarügü nubáña quei nánigu ligíbugiñe Núguchi Búngiu lúma jagíbugiñe láni áñjeligu. ⁶ Le garígeiruguti lun lagáambun, agáambalei le laríñagubei Sífiri Sándu joun tílana buri ligílisi.”

Ugánu joun tílana ligílisi to Filadélfaboun

⁷ ‘Babürüja lun jóuniri tílana ligílisi to Filadélfaboun baríñagame lun lun laríñagun joun. “Ítara líña nariñagun, áu le sándubei, le giñe inárünibeí, le gámabalin ligélen urúei David, le úabei ni ában gayáraati ladáuruni le nánjunrenchubei, siñá lánjunrenchuni ni ában le nadáurubei. ⁸ Subúdi numúti sun le jadügübei. Rújadina ában béna júnren jigíbugiñe le lásíñerun ni ában adáura, ladúga láu sun lougúa lan jere, adúgaadün gásu láu nugúmadin, áni meyéeraguntün luágu nánigu jumá. ⁹ Aríja jumá, nadügüba lun jayábin lánigu Máña ja yeebaña, ja aríñagubaña luágu juríu jamá áni mabágariduntiña queísi lánigu Búngiu, ábame nájuduraguagüdüniña jigíbugiñe lun jasúbudiruni luágu jugúya lan numútuniñabaña jinsiñetiña nun, ninárün jáu. ¹⁰ Areída jumáli nugúmadin lun gagúraasun jumá, ligia nareídubadün lubei luei lídáani ouchwagúni le lúnbei liábin luágu sun ubou lun jouchúniwa sun ja ubouagubaña. ¹¹ Madisebei niábin, mígira jumei ni ában lun lagídaruni jafíñen nuágu, mefeídirun jumámuga ni cátei lídaangiñe le lúnbei níchuguni jun. ¹² Ja ásiiragúbalin wuríbani, níchugubaña quei wagábu tídan Lúban Nubúngiute, máfuridundügüyaafame ñígiñe, ábame nabürüdüni líri Nubúngiute jawágu lun lasúbudirúniwa luágu lánigu jamá, lúma líri ubúrugú le láni Nubúngiute, le iséri Jerusalén le ñúbinbei síelugiñe lúmagiñe Nubúngiute, nabürüdübei giñe iséri níri jawágu. ¹³ Le garígeiruguti lun lagáambun, agáambalei le laríñagubei Sífiri Sándu jóun buri tílana ligílisi.”

Ugánu joun tílana ligílisi to Laodicéaboun

¹⁴ ‘Babürüja lun jóuniri tílana ligílisi to Laodicéaboun, baríñagame lun lun laríñagun joun. “Ítara líña nariñagun, áu le inárünibeí, le gaféenbei buídu, le aríñagubalin inárüni, le idaangiñebeí liábin sun cátei le ladügübei Búngiu. ¹⁵ Subúdi numúti sun le jadügübei, subúdi numúti luágu madlíi jumá lídan jeseríwidun nun, másü jugúya. ¡Dilígubejjadün jamúga o sújuma! ¹⁶ Quei bachárügü jubei, madlítün, másü, newérejabadün niyúmulugugiñe. ¹⁷ Aríñagatün luágu rísi jumá, luágu buídu lan dan jun, luágu memégeirun jumá ni cáta, áni maríjin jumúti luágu fugiábu jumá, gudémetün, maríjintün, surúsu jíña. ¹⁸ Ligia níchugunbei dímdürei jun lun jagáñjan gólu le afinjotúaaali láu wátu geméti númagiñe, lun rísi jumá le tímatimaati, lun giñe jagáñjan anáanguni jarútu núma lun jadáuragun láu jasúrusujan, lúma árani lun jíchuguni lídoun jágu lun jaríjin. ¹⁹ Ébecha numútiña ja jinsiñebaña nun láu idérei, arífudaja áu joun. Lúnti lubeiti sériu jumá, sáansi jumeime jigáburi. ²⁰ Anája bénabu, nagúajaña, le agáambuti numálali, ába lánjunrenchuni béna nubá, nebelúruba lómoun, ábame neigin lúma, jou ligíame núma. ²¹ Ja ásiiragúbalin wuríbani, níchuguba ubáraü joun númagua luágu nála le lála urúei, ítara quei násiiraguni wuríbani, ába nañúurun lúma Núguchi luágu lála. ²² Le garígeiruguti lun lagáambun, agáambalei le laríñagubei Sífiri Sándu joun tílana buri ligílisi.”

4

Ájuduraguni lun Búngiu, siélu

¹ Lárigiñe sun cátei le, ába naríjin ában béna júnren siélu, liábinti umálali le ítarabei quei lumálali fidu, lé buga adímurejabei nun, ába laríñagun nun.

—Weínba ñájoun, narífudaali cátei lé buri lúnbei lasúseredun lárigiñe buri le bun.

² Lídan óra ligía, ába neréderun lábugiñe lubáfu Sífiri Sándu, ába naríjin ában lála urúei siélu láu Búngiu ñun luágu. ³ Ítara líña camá ában dübü miriti, le jáspe o cornalíno, ñíñoun ában

jerémuuru geyégu láu jalaü ligía, mirítu quei ában dübü le esmerálda. ⁴ Geyégu láu lála urúei ligía aríjayatina ában wein-gádürü lála urúei, ñíñanu wein-gádürü güriá ja weirigutiña ñun luágu, táu jadáuragun jarútu lúma rídi gólu jábulugu. ⁵ Lueigiñe lála Búngiu ligía áfurijati labírijanouga lúma wayújururu, ligíbugiñe lála, ñíñein sédü lámpu geméñu, jagía sédü láni Búngiu Espíritugu. ⁶ Ñíñein giñe ában cátei ligíbugiñe lála camúga ában barána le láuti bídiriu jarúgoungati.

Lamídaangua, geyégua láu lála Búngiu, ñíñanu gádürü cátaña gabágaritiña buin láu águu, dándu jagíbugiñe quei janáangiñe. ⁷ Le furúmiñeti jádaangiñe, itara líña quei ában líñún, le jabíaman, itara líña quei ában bágasu wügüri, le jürüwan, itara líña ligíbu quei ligíbu ában wügüri, le jagádürün, itara líña quei ában ágila ájamajatu. ⁸ Gádürügubei jagía, sísiñein arúnaü luágu cáda ában jádaangiñe, buin jáña láu águu jawágu, dándu bougudigiñe quei múnadagiñe jabíti, wéyuagu áriebu jáu agúaraja.

Sándu, sándu, sándu,

Wabúreme Búngiu, le Súnti Gabáfu,

le wíwanbei lúmagiñe lubáragiñe furúmiñeti dan, wíwan ligía guetó, wíwan ligíame sun dan.

⁹ Ságüti jíchugun cátaña gabágaritiña ja inébesi lúma eteingiruni lun Búngiu le ñúnbei luágu lála, le gabágaribeí lun sun dan, ¹⁰ ábaja jájuduragun wein-gádürü weiyaaña mútu jagía ligíbugiñe, ába jarúfuduni jínsiñejabu lun Búngiu le gabágaribeí lun sun dan, ába jíchuguni jarídin ligíbugiñe, ába jarúarajan.

¹¹ Wabúreme, Wabúngiute, garíchatibu lun berésibiruni uweiriguni, inébesi, lúma ubáfu,

ladüga Amürü adügübalin sun cátei,

láu bugúndan badügei, láu giñe bugúndan níjein lubeí sun le níjeinbei.

5

Líburu lúma Mudún

¹ Ábati naríjin ában líburu lújaburugu Búngiu le ñúnbei luágu lála, abürüjouatu líburu tugúya turágerigu lúma tigíbuagu, darúatu láu sédü séyu. ² Ába naríjin ában ánjeli gabáfuti, ába lálügüdjagan láu umálali reinti.

—¿Ca garíchabei lun ladáranun líburu lúma lun lajeiridunun tiséyun?

³ Úati ní ában garíchatu lun ladáranun líburu tugúya, ní íbini lun laríjin tuágun, ní siélu, ní múarugu, ní lábugiñe múa, úati ní ában garíchatu. ⁴ Ába nayájun sarágu ladüga úa lan ní ában garíchatu lun ladáranun líburu tugúya, ní lun lalíjanun, ní íbini lun laríjinun. ⁵ Ábati laráñagun ában jádaangiñe weiyaaña mútu nun.

—Jebé bayájun, ladüga Jesucrístu, le “líñún” le jádaangiñebeí ladügawagun Judá, le linébaanfan urúei Davíd, sirígua láali wuribani lun gayára lan ladáranun líburu lúma lun lajeiriduni sédü tiséyun.

⁶ Lamídaanguati lála Búngiu jáma gádürü cátaña gabágaritiña jagía jáma weiyaaña mútu jagía, ába naríjin ában Mudún rára, camá jamuga áfarúaaali. Sédüñein ligáanchun, sédü lágu, águu buri ligía, láni Búngiu sédü Espíritugu ja oúnajoubaña lídoun sun ubou. ⁷ Ñúbinti Mudún ligía, le Jesucrístubei, ába lanügünun líburu tugúya lújaburugugiñe Búngiu. ⁸ Dan le lárügüdünbarun líburu, ába jájuduragun gádürü cátaña gabágaritiña jagía jáma wein-gádürü weiyaaña mútu jagía ligíbugiñe. Cáda ában jádaangiñe weiyaaña mútu jagía, ñíñoun ában gidára lúma, lúma cópu le gólu buin láu cupáli, le liyáwabei jayúmuragun lánigu Búngiu. ⁹ Níján urému iséri le jerémujabei.

Garíchatibu lun banügünun líburu, lun bajeiridunun tiséyun,

ladüga áfarúa ban, ába bagáñjaniña güriá lídaangiñe sun rása, sun luwúyeri dimúrei, fulásu lúma néchaani.

¹⁰ Adüga báña urúeigumé jáma fádirigumé

lun jesériwidun lun Wabúngiute,

lúma lun jagúmadijan ubouágu.

¹¹ Lídan le nariagun, ába nagáambuni jamálali sarágu ánjeligu geyégu láu lála lúma geyégu jáu cátaña gabágaritiña jagía, jáma weiyaaña mútu jagía. Ñíñanu míñun míñun ánjeligu, ¹² jariñaga láu umálali jéreti.

Yúuti ubáfu lúma irisini, subúdi lúma érei,

uweiriguni lúma inébesi, lúma eteingiruni lun Jesucrístu, Mudún le áfarúbei.

¹³ Agáamba numúti giñe jariñaguni sun cátei le ladügübei Búngiu siélu, le múarugubei, le lábugiñebeí múa, lúma le baránajabei, lúma sun cátei lé buri lídaanbei.

Rúalá eteingiruni, inébesi, uweiriguni, lúma ubáfu

lun Búngiu le ñúnbei luágu lála,

lúma lun Mudún, lun sun dan.

¹⁴ Ába jaríñagun gádürü cátaña gabágaritiña jagía.

—Ítaralá!

Ába jájuduragun wein-gádürü weíyaaña mútu jagía ligíbugiñe le gabágaribeí lun sun dan.

6

To sédü séyu

¹ Ábati naríjin dan le lajeíridúnbarun Mudún furúmiñetu tídaangiñe sédü séyu tugúya, ába nagáambun laríñagun ában jádaangiñe cátaña gabágaritiña jagía láu ában umálali camá lumálali wayújururu.

—jígábu baríja!

² Ába naríjin ában gabáyu jarúti, le waríñubei luágu, ñíñoun ában arco lújaburugu to áboun lageíndagua. Rúati ában rídi lánina ásiiraguni lun ladúga lúnbei lan lagáñeiruniña láganiñu. Furíti ageíndagua, ába lásiiragun lídan sun cátei.

³ Dan lajeíridunbarun Mudún tibíaman séyu, ába nagáambun laríñagun jabíaman cátaña gabágaritiña jagía.

—jígábu baríja!

⁴ Ába láfuridun ában gabáyu funáti, ába líchugúniwa ubáfu lun le waríñubei luágu gabáyu ligía lun lagídaruni darángilaü ubouáguñe, lúma lun láfaraguágdüniña wügüriña jámagua jílágubei, ába tíchugún ában ouñwenbun efeín lun.

⁵ Dan lajeíridunbarun Mudún túrúwan séyu, ába nagáambun laríñagun júruwan cátaña gabágaritiña jagía.

—jígábu baríja!

Ába naríjin ában gabáyu wuríti, ñíñein ában baláansu lújaburugu le waríñubei luágu. ⁶ Ába nagáambun laríñagun ában umálali jamádaanguáñe cátaña gabágaritiña jagía.

—Ábanrügüla kílo túrígu luágu lebégi ában wéyu wadágimanu, úrúwa kílo sebáda ligía méme ebégi, áni tóunigi jumeime aili lúma bínu buídu.

⁷ Dan lajeíridunbarun Mudún tigádürün séyu, ába nagáambun laríñagun jagádürün cátaña gabágaritiña jagía.

—jígábu baríja!

⁸ Ába naríjin ában gabáyu amaríyu, le waríñubei luágu, ouweni lírubei, lárigei lárigei líabin jafúlusun jiláaña. Ába libíjin ubáfu luágu ligádürün murúsun lídaangiñe ubou lun láfarajan láu wuríbu, láu ilámaü, láu sándi, lúma jáu anímaalugu janárimetiña ja ubouágubaña.

⁹ Dan lajeíridunbarun Mudún tiseíngün séyu, ába naríjinun jawáni ja áfarawagúbaña lueígiñe japúrichijani Lerérun Búngiu, lúma luágu jadímurejan buíti luágu Jesucrístu, lábugiñeñanu latáru. ¹⁰ Jaríñaga láu umálali jéreti.

—¿Darísan ídame, Wabúreme le gúnfuliti láu lerérun, darísan ídame bagúseragúdaña ja mísiñejabúbaña bun ubouágu, luágu wouñwen? ¿Ídamésan bafáyeigúdaña luágu jáfaruníwa jílágubei?

¹¹ Ába jabíjin anáanguni jarútu, ába laríñawagún joun lun jeméraagun luágu murúsun dan darí jóustarun jabíriña lídan esériwiduni lun Crístu ja lúngiñabaña jáfarawagúniwa quei jagía.

¹² Lídan le naríjinbei, ába lajeíridunun Mudún tisísín séyu, ába ladágarun ában ouñwenbun járabaganáli. Ába láuridun wéyu quei lúdu, ába láfunadun játi camá jítaü, ¹³ ába jeíguadun warúguma ja siélubaña lun múarugun quei táburujan mángu tueígiñe tídibu dan le lánjingichunun garábali. ¹⁴ Ába lagúmuchagun siélu quei ában gárada dan le tabáruchawagún, ába ladíñuraguna sun wúbü lúma ubouju lídáangiñe jabára. ¹⁵ Ába jarámudagun urúeigu ja lánina ubou lídan júyu lúma buri labádinagua dübü le luágubei wúbü, úara jáma ja weírigubaña, gurúnelugu, rísitiña, gabáfutiña, jáma sun idámuni, jáma wügüriña ja mabúremetiña. ¹⁶ Jaríñagati lun wúbü lúma lun dübü.

—Jeígu jumá wawágun, arámuda jumáwa lueí laríjin Búngiu le ñúnbei luágu lála, lúma lueí lanárimé ligáñi Mudún.

¹⁷ Chülújali weíríti wéyu le lúnbei larúfuduni Búngiu ligáñi. ¿Cábasan gayára lawánduni?

Seíni jawáguati Israelítga

7

¹ Lárigeiñe sun cátei le, ába naríjin gádürü ánjeligu rára luágu gádürü larígei ubou, ágúdaajei gádürügubei garábali lun máfurun lan ni murúsun luágun múa, ni luágun barána, ni luágun ni ában tídibu wéwe. ² Aríjatina gíñe ábanya ánjeli ñúbinti lueígiñe oubaü le ñígiñe lubei láfuara wéyu láu liséyun Búngiu le wíñwanbei. Ába lagúaragun ánjeli ligía láu umálali jéreti joun gádürü ánjeligu ja abíjubaña ubáfu lun jadügün wuríbani lun múa lúma barána.

³ —Madüga jumá wuríbaní lun múa, ní lun barána, ní lún buri tídibu wéwe daríme wíchuguni liséyún Búngiu luágu jerébe lánigu.

⁴ Agáamba numúti átiríñanu lan. san bián-wein-gádürü mílu jádaangiñe linébaanfaangu Israél.

⁵ Dúusu míluñanu jádaangiñe ladügawagun Judá, dúusu mílu jádaangiñe ladügawagun Rubén, dúusu mílu jádaangiñe ladügawagun Gad,

⁶ dúusu mílu jádaangiñe ladügawagun Áser, dúusu mílu jádaangiñe ladügawagun Neftalí, dúusu mílu jádaangiñe ladügawagun Manasés,

⁷ dúusu mílu jádaangiñe ladügawagun Simeón, dúusu mílu jádaangiñe ladügawagun Leví, dúusu mílu jádaangiñe ladügawagun Isacár,

⁸ dúusu mílu jádaangiñe ladügawagun Zabulón, dúusu mílu jádaangiñe ladügawagun José, jáma dúusu mílu jádaangiñe ladügawagun Benjamín.

Sarágu güri-gia jarútu jadáüragun

⁹ Lárigiñe cátei le, ába naríjin sarágu güri-gia lídaangiñetiña sun fulásu, sun rása, sun luwúyeri dimúrei lúma néchaani, rára jáña ligíbugiñe lála Búngiu ligíbugiñe Mudún. Gíbetiña güri-gia jagía dari lun siñá lan jabájüdün, jarútu jadáüragun táu tubána fá'luma jájaburugu. ¹⁰ Ába jagúarajan sun jagía láu umálali jéreti, ába jaríñagun.

Weíríti Búngiu, le ñúnbei luágu lála, weíríti Mudún, luágu asálbaruni le rújamaalíbei woun.

¹¹ Rára jáña sun ánjeligu geyégu láu lála lúma geyégu jáu weiyaaña mútu, jáma gádürü cátaña gabágaritiña jagía, ába jelémuchun dagá jagíbu múarugu ligíbugiñe Búngiu, ába jájuduragun lun, ¹² ába jaríñagun.

¡Ítaralá! Rúalá uweírigu, lichú áu, eteíngiruni, inébesei, ubáfu lúma érei lun Wabúngiute lun sun dan. Ítaralá.

¹³ Ábati lálügüdünina ában jádaangiñe weiyaaña mútu jagía.

—¿Cátañasan ja, ja jarúbaña adáüragun? ¿Jalíagiñésan jayábin?

¹⁴ Naríñaga lun.

—Amürü jamúga aríñagei nun.

Laríñaga nun.

—Ja súfuriñaabaña sarágu ja, ja chibá jamaalíbei jafígoun láu líta Mudún, jarúmagüda jamóun janígi láu. ¹⁵ Ligía ligíbugiñeñanu lubeí lála Búngiu eseríwida lun, wéyuagu áriebe tídan lúban to sié'luboun, loúnigirubaña Búngiu láu leréderun jáma. ¹⁶ Máfagun jáñame ilámaü, ní mágürabu, másürün láñame wéyu, mañáurijan láñame lárouga, ¹⁷ ladüga loúnigirubaña lan Mudún le lubádubei lála Búngiu, ábame lanügüniña lárún dúna le ichugubei ibágari magúmuchaditi, ábame larágajani Búngiu sun águiraü lueígiñe jágu.

8

Tisédün séyu lúma lágei cupáli le gólu

¹ Dan lajeíridünbarun Mudún tisédün séyu to tuáguboun líburu, ába ñi lan maníguau siélu queé buri luágu dimí óra. ² Ába naríjiniña sédü ánjeligu ja rárabaña ligíbugiñe Búngiu, ába líchugüniwa sédü fidu joun. ³ Lárigiñe, ábaya líabin ában ánjeli, ába laráramun ligíbugiñe latárü, ñíñein ában lágei cupáli gólu lújaburugu, ába líchugún búrúbün cupáli lun, lun ladágaragüdüni úara lúma jayúmuragun sun ja lánigu Búngiu ligíbuagu latárü gólu le ligíbugiñebei lála Búngiu. ⁴ Ába lamúdeirun lugúmulin cupáli ligía úara lúma jayúmuragun lánigu Búngiu lun ligíbugiñoún Búngiu. ⁵ Ábati lanügüni ánjeli ligía lágei cupáli, ába labuínchagüdüni láu leñégura wátu lídaangiñe wátu geméti le luágubei latárü, ába lachürüni luágun ubou, ába lagaambün wayújururu, ireíni, labírjani-ga, lúma ában járabaganáli.

Lé buri fidu

⁶ Ábati jaráanserun sédü ánjeligu ja láubaña sédü fidu lun jínwiruni.

⁷ Ába línwiruni furúmiñeti ánjeli lífidun, ába lasáliragun lúbara júya le deréguati lúma wátu geméti, láu giñe jítaü, ába lachágarüniwa luágun ubou. Ába lágudun lürüwan murúsun lídaangiñe ubou, ígirúati bián murúsun mágudúnti, gudáwati giñe lürüwan murúsun lídaangiñe buri tídibu wéwe lúma jíduru.

⁸ Ába línwiruni jabíaman ánjeli lifíidun, ába lachágarúniwa ában cátei camá jamuga ában oúnwenbun wúbü durúnguati baránajoun, ába lasálriragun lürüwan murúsun lídaangiñe barána jítaüme. ⁹ Jiláguatiña sun úduraü ja lídaanbaña barána le asálriragubei lun jítaüme, güriñguatu giñe sun ugúneim to ñiboun lídan barána ligía.

¹⁰ Ába línwiruni jürüwan ánjeli lifíidun, ába teíguadun ában oúnwenbun warúguma siéluigiñe, durúngu quei ában tóchi. Táburuja luágun lürüwan murúsun lídaangiñe dúna lúma líseesen dúna. ¹¹ Igífi tíribei warúguma tugúya, ába lagífidun lürüwan dúna, ába jóüwegun sarágu güriñgia ladüga lagífidun dúna ligía.

¹² Ába línwiruni jagádürün ánjeli lifíidun, ába lagürinchagun lürüwan murúsun lídaangiñe líbiri wéyu, láu sun játi, jáma warúguma. Le oúbaü le agürinchagubei jawágu, ába labúridun, marúgoungadunti wéyuagu ni árieibu.

¹³ Lárigiñe, ába naríjin ában dunúru weíríti ájamaja lamádaangua siélu, aríñageina ligía láu umálali jéreti.

—¡Fugiábugume ja aganoúbaña ubouágu luágu ürüwa lanárimeníga lé buri lúnbei láburi ja jawágun dánme jínwiruni ja jíbiri ürüwa ánjeligu jafíidun!

9

¹ Ába línwiruni jaseíngün ánjeli lifíidun, ába naríjin ában warúguma eíguadutu siéluigiñe lun múarugun, ába lichugún ligélen júyu le mébejabei tun. ² Ába tánjunrenchuni júyu ligía, ába láfuridun gumúlali ñgiñe camá lídaangiñe ában oúnwenbun órno, ába labúrigadagüdüni gumúlali ligía wéyu lúma garábali. ³ Lídaangiñe gumúlali ligía ába jachülaagun chigágaru, ába jámajani sun ubou, ába jabíjin chigágaru jagía ubáfu líbe jabáfu águru ja ubouagubaña. ⁴ Ába laríñawagún joun lun madügün jamá wuríbani lun jiduru le ubouagubei, ni lún buri nádü, ni lun tidibu wéwe, lueídügü joun güriñgia ja úabei líseíni Búngiu jeréberugu. ⁵ Majouáti lun jáfaraguniña chigágaru jagía güriñgia, lueídügü lun jásjaniña güriñgia luágu seíngü játi, ítara líñati ligári jásjan quei jásjan águru. ⁶ Lídaanme buri wéyu ligía, jáluajabei güriñgia ouweni, madárijabei, busén jagía yebéme jóüwegun, ladíseduba ouweni jaweí.

⁷ Chigágaru jagía, jenéje gabáyu ja aráanseñubaña lubá wuribu, ñíñein ában cátei jábulugu camá jamuga ában rídi le gólu, ítara líña jagíbu quei ligíbu wügüri. ⁸ Ítara líña jádiburi quei jádiburi würiña, liábin jári, quei lári líñún. ⁹ Darúgu líña jágubu láu ában cátei camá gürábu, ítara líña lamúri jarúna quei tamúri sarágu cárü to jáutu gabáyu dan le teíbaagun wuríburugu. ¹⁰ Gálitiña quei jáli águru le gágiriti. Ñíñein ubáfu luágu jáli lun jadügün wuríbani joun güriñgia luágu seíngü játi. ¹¹ Ñíñein ában jábuti chigágaru jagía, le ánjeli le láni júyu le mébejabei. Abadón líribei ánjeli ligía lídan hebréo, lídan güriégu, Apolión o Agünrinchaguti.

¹² Sügüja furúmiñeti lanárimeníga, mégeigili bián.

¹³ Ába línwiruni jasísin ánjeli lifíidun, ába nagáambun ában umálali lídaangiñe gádürü larígei latáru gólu le ligíbugiñebei Búngiu. ¹⁴ Ába laríñagun umálali ligía lun jasísin ánjeli le láubei fidu. —Farára baña gádürü ánjeligu ja güráñubaña láru oúnwenbun dúna le Eufrátés.

¹⁵ Ába jáfaragadún gádürü ánjeligu jagía lun jáfaragun ában jádaangiñe cáda ürüwa güriñgia jilágubei, ladüga aráanserúña lubá óra ligía, wéyu ligía, játi ligía, lúma irúmu ligía. ¹⁶ Ába nagáambuni átiríñanu lan jasúdaaranigu ja luáguatiña gabáyu. bián-san míñun.

¹⁷ Ítara líña ligáburi jayáwadagun gabáyu jagía jáma ja waríñubaña jawágu nun. Ñíñein ában cátei janíguagu, funáti licólorun, dínguti, lúma amaríyu. Ítara líña jábulugu gabáyu jagía quei jábulugu líñún, áfurijati wátu gemetí, gumúlali, lúma súfuru jayúmulugugiñe. ¹⁸ Ába láfaraguniña úruwa wuríbani le áfuridubei jayúmulugugiñe gabáyu jagía ában jádaangiñe cáda ürüwa güriñgia jilágubei, ürüwa wuríbani ligía. wátu gemetí, gumúlali, lúma súfuru. ¹⁹ Jayúmulugugiñe gabáyu jagía jabáfu, lúma luágu jáli, ítara líña jáli camá jéwe gábuluguti, láu giñe jadüga wuríbani.

²⁰ Ja jíbiri güriñgia ja móüwegunbaña láu wuríbani le, mígirun meme jamúti jadáguni cátei lé buri meja jadügübei, mígirun jameí jájuduragun joun espirítigu wuríbatíña lúma joun sándu ja gólu, pláta, brónse, dübü, wéwe—ja siñáti jaríjin, ni jagáambun, ni jeíbugun. ²¹ Mígirun jameí jáfarajan, jabíñarajan, jasálfuríjan, lúma jíwerujan.

10

Ánjeli táu tiraüraü líburu

¹ Ábati naríjin ábanya ánjeli gabáfuti, ába larárirun siéluigiñe lídan juánriñu táu ában jerémuru lougiñe lichügü. Miríti ligíbu quei wéyu, liábin lúruna camá durúngu líña. ² Ñíñoun ában tiraüraü líburu junréngu lújaburugu. Ába lichuguni lugúdi le louñwenren lougiñe barána, le lubaüna lougiñe múa. ³ Ábati lagúaragun láu umálali jéreti quei ában líñún dan le láwoujan, dánti le lagúaragunbei, ába lagaambúniwa ladürügüdün sédü wayújururu. ⁴ Lárigiñe

ladürügüdün sédü wayújururu ligía, ába yebe nabürüjaali lan le laríñagubei, ába nagáambun laríñagun ában umálali nun siélugiñe.

—Maríñagabeí le laríñagubei sédü wayújururu, mabürüjabeí giñe.

⁵ Ánjeli bugátí le naríjubei lougiñe barána lúma lougiñe múa, ába liñúrui lújabu le louñwenren siélun, ⁶ ába láfiñurun luágu le gabágaribeí lun sun dan, le adügúbalin ubou láu sun siélu, barána lúma sun cátei le lídaanbei, ába laríñagun.

—Úadügüyaáli darásaü. ⁷ Dánme le lachülürün dan lun lagúmeserun jasédün ánjeli ínwirei lifíidun, gúnfuljalíme laráansejan Búngiu lé meja arámudaguabeí, queí le laríñaguni meja joun profétagu ja eseríwidubalin.

⁸ Ábaya ladímurejan umálali lé buga nagáambubei siélugiñe, ába laríñagun nun.

—Beíba, banúgounme tiraúraü líburu to daráguboun, to lújaburuguboun ánjeli le rárabeí lougiñe barána lúma múa.

⁹ Ába nídin, ába namúriajanun líburu tugúya lúma ánjeli ligía, ába laríñagun nun.

—Jan, jóuboun, bímebei basándirunun biyúmulugu, tagífidame burágeirugu.

¹⁰ Ába nanügünun tiraúraü líburu tugúya lújaburugugiñe ánjeli ligía, ába neiginun, bímeti nasándirunun niyúmulugu camá síruudu, lárigiñe neiginun, ába tagífidun nurágeirugu. ¹¹ Ába laríñawagúniwa nun.

—Lúnti bídinya aríñagei le lúnbei lasúseredun lun sarágu fulásu, néchaani, luwúyerigu dimúrei, lúma joun urúeigu.

11

Ja bián geféentiña

¹ Ábati líchugúniwa ában mabúru nun lenége ában wéwe le amísuraagülei, ába laríñagun Búngiu nun.

—Sarába, amísurajaboun lílígílisin Búngiu lúma latárü, abájüda báñame átiriñanu lan ja ájuduragutiña ñi. ² Mamísurajabeí bürürü le bougudibeí tibítí lígílisí ladüga derégewaali joun ja terénchabaña lun Búngiu, ja lúnbaña jagünrinchaguni ubúru le sándubei luágu bián-wein-bián játi. ³ Ábame nouñajan bián geféentiña lun jadímurejan nuágu luágu mílu bián-san ürúwe-in wéyu, táu jadáuragun lúdu.

⁴ Bián geféentiña jagía, jagía gayawabalin bián tídibu wéwe to olívo lúma bián lébu sanúdelu le lígíbugiñebei Búngiu, le Labúremebei sun ubou. ⁵ Ánjein ñi abúseerúti ladügün wuríbani joun, ába jígiragüdün wátu gemetí jayúmulugugiñe, ába jáguduniña jáganiñu gumúgubei. Ítarati louweba furúmieguarügü le busénti ladügün wuríbani joun. ⁶ Gabáfutiña geféentiña jagía lun jadáuruni siélu lun májuyun lan júya sun dan niján lan Búngiu adímureja jayúmulugugiñe, gabáfutiña giñe lun jadügüni túna jítaüme, lun giñe jasúfuriragüdüni ubou láu sun luwúyeri wuríbani, ságü jabúseerun. ⁷ Dánme le gumú jamaali jawádígimari, lageíndaguba anímaalu le áfuridubei lídaangiñe jýyu le mébejabeí jáma, ábame jefédiruní wuríbu, ábame láfaruniña jílagubei. ⁸ Ábame jeréderun riwágu lídan lémeri ouñwenbun ubúru le Jerusalén le ñi lubei ládarawagúa Jesúsu luágu gurúwa, fulásu meme le, camá Sodóma lúma Ejípto. ⁹ Ábame jariaguniña gürígia ja lídaangiñetiña sun fulásu, sun rása, sun luwúyeri dimúrei, lúma néchaani luágu ürúwa wéyu dimí, mígirunbaña lun jábunún. ¹⁰ Ábame jagúndaaragun ja ubouagubaña láu jóüwegun, daríme lun jedéweegun cátei jámagua, le jagúndan, ladüga berése jamá meja bián lánigu Búngiu jagía joun. ¹¹ Ába naríjin, áu Juan, luágu lárigiñe lan ürúwa wéyu dimí ligía, ába lágyuyugagdúniña Búngiu, ábaya jásaarun, áni sun ja aríjubaliña, weíríti janúfudedagun. ¹² Ába jagáambun bián geféentiña jagía ában umálali jéreti siélugiñe le aríñagubei.

—Weíjnuma ñájoun siélun.

Ába jamúdeirun siélun lídan ában juánriñu, aríagu jáganiñu joun. ¹³ Lídan óra ligía, ába ladágarun ában ouñwenbun járabaganáli, ába tagúluludun ában múna tídaangiñe ságü díisi to ubúruguboun, ába jóüwegun sédü mílu gürígia ladüga járabaganáli ligía. Ja jíbiri gürígia, ába jíchugun ínbeisei lun Búngiu le siélubei ladüga luweírín janúfude.

¹⁴ Sügüja líbíaman lanárimeníga, madísebei le ában.

Le lísedün fídu

¹⁵ Ába línwiruni jasédün ánjeli lifíidun, ába lagaambúniwa laríñagun umálali buri jéreti siélugiñe.

Chúlújali lídáani Wabúreme Búngiu lúma lídáani Crístu lun jarúejan lídan sun ubou, áni jarúejaba sun dan.

¹⁶ Ábati jélemuchunga weín-gádürü gürgia ja weírigutiña, ja ñúnbaña luágu jála le lála urúei, láu jagíbu múarugu, ába jájuduragun lun Búngiu. ¹⁷ Ába jaríñagun. Teínqui waña bun, Wabúreme Búngiu, amürü le Súnti Gabáfu, amürü le wínwanbei lúmagiñe lubáragiñe furúmiñeti dan, wínwan amürü guetó, wínwan amürüme sun dan.

Teínqui wamútibu ladüga ragübaali lan oúnwenbun bubáfu. áni guméseedibu arúeija.

¹⁸ Gáñiburija néchaanigu, chülüja wéyu lun babeijan, chülüja giñe dan lun bagúseragüdüniña jiláguaaña, ábame bíchuguni jafáyeyruaja báni profétagu joun, jáma jíbiri ja derégeguabaña joúnga bun, jáma sun jawúyerigu gürgia ja íchubaña inébesi lun bíri.

Chülüja óra lun bagúnrinchaguniña ja agúnrinchagubalin ubou.

¹⁹ Ábati tánjunrenchun lúban Búngiu to siéluboun, ába tarijín gáfu to lágei lidáradun Búngiu jáma lumútuniña ñi tídan lúban. Ába ñi lan labírrijaniga, ireíni, wayújururu, ában járabaganáli, lúma láburijan lúbara júya deréguati le weínamuti.

12

Würi lúma anímaalu le dragón

¹ Ábati lasálriragun ában oúnwenbun seíni siélu. ában würi darúgu líña wéyu táu camá jamuga ában díngu, láu játi lábugiñe tugüdi, lúma ában rídi jáu dtúsu warúguma tábulugu. ² Würi tugúya dageñañoun, tagúaraja láu igári le lánina agáriduni, ladüga súfuritu lun tagúriajan. ³ Ábaya lasálriragun ábaya seíni siélu. ában oúnwenbun anímaalu le dragón funáti, sédúñein lábubugu, dísi ligáanchun, lúma ában rídi luágu cáda lábubugu. ⁴ Ába ladúrugudun dragón ligía ában jádaangiñe ságü ürüwa warúguma láu líli, ába lajúnruniña múarugun. Ába laráramun dragón ligía tigíbugiñe würi to lúnboun tagúriajan, lun leígini tiraü dánme le tagúriajan. ⁵ Ába tagúriajan würi tugúya ában wügüri irájü le lúnbei ledéraagüdün lagúmadijan lidan sun fulásu queisi láu ában murúsun gürábu. Ába lagídarúniwa tiraü tuei, ába lanügüniwa lun Búngiu luágun lála. ⁶ Ába tanúrajan würi tugúya lídoun fulásu mageírawati le ñi lubei aráanseeli lan Búngiu ubaráü tubá, lun toúnigirúniwa ñi luágu mílu bián-san ürüwa-wein wéyu.

⁷ Lárigiñe, ába ñi lan ában wuríbu siélu, ñi lubei lageíndagua árcanjel Miguél jáu láni ánjeligu lúma dragón. Ageíndaguati dragón jáu láni ánjeligu, ⁸ ába jeféridiruni wuríbu, ába mabáaraña lan siélu. ⁹ Ába lubeíti laságarún oúnwenbun dragón, le binádu jéwe ligíra le gíribei Máfia, o Satanási, le ayéejabalin sun ubou, siélugiñe. Ligía jáu sun láni ánjeligu, ába jachágarún múarugun.

¹⁰ Ábati nagáambun laríñagun ában umálali jéreti siélugiñe.

—Gáñei láali Búngiu Máfia láu luweírín lubáfu. Chülüjali asálbaruni joun gürgia ubouágun, chülüjali larúeijan Búngiu lúma lagúmadijan Crístu, ladüga sagáwaali le íchugubei jadúnrun wadújeñu lueigiñe Jesucrístu, le íchigañajábei jadúnrun wéyuagu, árieibu ligíbugiñe Wabúngiute. ¹¹ Sirígua jamáli láu loúnwen Mudún, le Jesucrístubei, lúma láu jíchugun fe luágu láni Búngiu ugánu luágu asálbaragülei, manúfudeduntiña luei jeféridiruni jabágarí, aráanseñu rügütiña lun jóunwen. ¹² Gúndaalá lubeíti siélu, gúnda jumá jugúya le aganoubei ñi. ¡Áni fugiábugu ja aganoubaña ubouágu, lúma baránaja! Nüdünja Máfia júmoun láu oúnwenbun igáñi, ladüga subúdi lumúti luágu murúsun rügáli lan lidáani.

¹³ Dánti laríjinbei dragón luágu fíwaali lan ubouágun, ába leibaajanun würi tó buga agúriajaboun. ¹⁴ Ába líchugún bián larúna dunúru le weínamuti tun würi tugúya lun gayára lan tájamarun lídoun fulásu mageírawati díse luei dragón ligía, le ñíba lubei toúnigirúa luágu ürüwa írúmu dimí. ¹⁵ Ába lewérajan dragón ligía sarágu dúna liyúmulugugiñe lun lañáradaguagüdünun würi tugúya. ¹⁶ Ába líderagunun múa würi tugúya, ába lánjunrenchun múa, ába lachúrúni sun dúna le lígiragüdúbei dragón liyúmulugugiñe. ¹⁷⁻¹⁸ Gáñitimaati dragón túma würi tugúya, ába lídin ageíndagua jáma tirájüñü ja nüdúbaña láu le lubeíbei Búngiu, falájamei ugánu le láni Jesucrístu.

13

¹ Ába naráramun láru béya, ába naríjin lamúdeirun ában mónsturu baránajagiñe, sédüñein lábulugu, díisi ligáanchun. Níñein ridi luágu cáda ligáanchun lúma ában íri le áubei lanábaguei Búngiu luágu cáda lábubulugu. ² Mónsturu ligía lenége geígusi, itara líña lugúdi queisi lugúdi óso, liábin liyúma camá liyúma liñún. Ába líchuguni dragón lubáfu lúma lála lun, lúma sarágu ubáfu lun lagúmadijan. ³ Níñein ában chaúnti luágu ában lídaangiñe lábubulugu mónsturu ligía, weíriri lún yebe láfaruni jilágubei, ába lareidagun lichaúntin. Weíriri janígi sun gürígia láu mónsturu ligía. ⁴ Ába jájuduragun lun dragón luágu líchugun gumádi lun mónsturu, ába giñe jájuduragun lun mónsturu, ába jaríñagun.

—Úati ni ában quei mónsturu le, ¿cába gayára láfaruni?

⁵ Ígirúati giñe mónsturu ligía lun ladímurejan dimúrei buíti luougua lúma lun lanábaguni Búngiu, lúma lun lagúmadijan luágu bián-wein-bián játi. ⁶ Ába ladügün itara, adímurejati wuríbati luágu Búngiu, anábalei líri, lúban, jáma ja siélubaña. ⁷ Ígirúati giñe lun lageíndagun jáma lánigu Búngiu darí lásiiragúniña, ába líchugúniwa ubáfu lun jawágu sun rása, fulásu, luwúyerigu dimúrei lúma néchaan. ⁸ Ába jájuduragun sun ja aganoúbaña ubouágu lun mónsturu ligía, ja úbaña jíri búruwañu lúmagiñe ladügün ubou tídan líburu to lánina íbágarí, to lúmboun Jesucrístu, le Mudún le ouwebei.

⁹ Le garigeiruguti lun lagáambun, agáambalá. ¹⁰ Ja adáürítiña ámu, jadáürawagúba giñe, ja áfarajatiña táu efein, jáfarawagúba giñe táu efein. Ligía busén jabeí lánigu Búngiu gurásu lúma afíñeni.

¹¹ Lárígiñe, ábaya naríjin ábanya mónsturu lamúdeirun múarugugiñe. Níñein bián gánchu luágu camá ligáanchun mudún, áni itara líña ladímurejan camá ában dragón. ¹² Níñein sun ubáfu le láni furúmiñeti mónsturu lúma lun ladügüni cátei lueígiñe loubadina furúmiñeti mónsturu. Ába ladügün lun jájuduragun sun gürígia ja ubouagubaña lun furúmiñeti mónsturu, le lareidagugúdübei lueígiñe chaúnti le luágubei. ¹³ Adúgati giñe ouñwenbun buri miláguru, áburujagúdati wátu geméti siélugiñe lun múarugun jagíbugiñe gürígia. ¹⁴ Lídaangiñeti miláguru buri le únbei líchugú ubáfu lun ladügüni lueígiñe loubadina furúmiñeti mónsturu, ába leyéeduniña ja aganoúbaña ubouágu, ába ladügagúdün ában liyáwa mónsturu le gawágubalin chaúnti ába lareidagun, joun. ¹⁵ Ába libíjin jabíaman mónsturu ubáfu lun líchugun íbágarí tun liyáwa furúmiñeti mónsturu lun tadímurejan lúma lun táfaraguniña sun ja májuduragutiña tun. ¹⁶ Adúgati giñe lun sun lan gürígia—weinamujaña, ñúbürigiña, rísitiña, gudémetiña, idámuni, máma idámuni—lun labürüdün líri mónsturu luágu jájabu le jounwenren o luágu lan jerébe. ¹⁷ Úati ni ában gayáaraati lagáñijan ni cáta ni lalúgurajan ánjein úa líri mónsturu o linúmerun líri luágu. ¹⁸ Buséntitia cátei le lichú áu, le gunfaráandati, atúriajalei linúmerun mónsturu, le ábanbei quei líri wügüri, áni niján númeru le asálibubei lídaangiñe lílétürana íri ligía. sísi-san úrúwa-wein-sísi.

14

Jerémujan ja san bián-wein-gádürü mílu

¹ Lárígiñe líra, ába naríjini Jesucrístu, le Mudún, rára lábubulugu wúbü le Sión, le siélubei. Níñianu san bián-wein-gádürü mílu gürígia lúma, ja búruwañubei líri Mudún lúma líri Lúguchi jeréberugu. ² Lárígiñe, ába nagáambun ában amúri ñúbinti siélugiñe camá lamúri barána, camá giñe ladürügüdün ában wayújururu le jéreti, itara líña giñe camá jamuga tamúri sarágu gidára. ³ Ába jerémujan gürígia jagía ában urému iséri ligíbugiñe lála Búngiu lúma jagíbugiñe gádürü cátaña gabágaritiña jagía, lúma jagíbugiñe gürígia ja weírígutiña. Úati ni ában gayára lumúti laníchigu lerérun urému ligía gunfaráanda jaweidügüya san bián-wein-gádürü mílu ja asálbaruúbaña jádaangiñe ja ubouagubaña— ⁴ jagía ja mádaragúnbaña jóungua jámoun würiña, reídeitiña jarúmañu, falájamei Mudún le ñijin lumúti lídin, sálawatíña jádaangiñe gürígia quei furúmiñeti edéweejani lun Búngiu lúma lun Mudún. ⁵ Madárirúnwati ni murúsun iyéeni luágu jayumáru ladüga jarúmatiña ligíbugiñe Búngiu.

Ugánu buri le jíchubei úrúwa ánjeligu

⁶ Ábati naríjin ábaya ánjeli ájamaja lamídaangua siélu, níñein ugánu le magúmuchaditi lúma lun lapúrichijiani joun ja aganoúbaña ubouágu—joun sun néchaanigu, rása, luwúyerigu dimúrei lúma sun fulásu. ⁷ Laríñaga láu umálali jéreti.

—Inébelá Búngiu jun, ru jugúyame uweírígu lun, chúlúja dan lun lagúseragúdün. Judúgua jumá lun le adügübalin siélu lúma ubou, barána lúma líseesen dúna.

⁸ Ába liábin ábanya ánjeli lárígi, ába laríñagun.

—Jeígua, jeígua Babilónia to weíríguboun, ladüga tabácharuadágüdüni sun néchaani láu bínu le lánina liwíye tayúmajan.

⁹ Ába liábin ábanya jürüwan ánjeli, ába laríñagun láu umálali jéreti.

—Le ájuduraguti lun mónsturu lúma tun liyáwa, ígira ligíame lun labürüdúniwa líri mónsturu luágu lújabu o leréberugu, ¹⁰ látubei bínu le lánina lanárime ligáñi Búngiu le lúnbei láburujan le gumúti luágun, ábame lasúfurirun láu wátu lúma súfuru ligíbugiñe Jesucrístu lúma jagíbugiñe ánjeligu ja sándubaña. ¹¹ Laweínruba lugúmulalin wátu le asúfuriragüdúbaña lun sun dan, úabei eméraguni ni wéyuagu ni áriebu joun ja ájuduragubaña lun mónsturu lúma tun liyáwa, o ja bürüwañubei líri jawágu. ¹² Ligía lébubei lúnti lan gagúraasun jamá lánigu Búngiu ja ñüdümbaña láu le lubeibei áni falájamei Jesúsú surúñu, lun ítara meme jamá derégúdagu lídan jafíñen darí lúmoun jounwen.

¹³ Ábati nagáambun laríñagun ában umálali ñübinti siélugiñe nun.

—Abürüjabeí le. “¡Gúnda jamá ja ouwetiña láu jafíñen luágu Jabúreme Jesucrístu!” Lúmagiñe óra ligía, jeméraguba lídaangiñe jawádigimari, ábame lídin le jadügübei úara jáma, líña Sífiri Sándu.

Lalúbajotúniwa múa

¹⁴ Ábati naríjin ában juánriñu jarúti, ligíbuagu juánriñu ligía, ñun líña ában lenége Jesucrístu, le Wügüri Garaüwarügüti. Níñein ában rídi gólu lálubugu túma ában alúbagülei jamánatu lújaburugu. ¹⁵ Ába láfuridun ában ánjeli tídaangiñe lúban Búngiu to siéluboun, ába lagúaragun láu umálali jéreti lun le ñúnbei ligíbuagu juánriñu.

—Dáboun balúbagüle, ladúga chülúja dan lun alúbajani, ladúga funáali nádü.

¹⁶ Ába lásügüragüdünnun le ñúnbei luágu juánriñu lalúbagüle múarugugiñe, ába lalúbajan.

¹⁷ Ábayati láfuridun ábaya ánjeli tídaangiñe lúban Búngiu to siéluboun táu gíñe lalúbagüle jamánatu. ¹⁸ Ábaya láfuridun ábanya ánjeli lídaangiñe latárü, ánjeli ligía, gabáfuti luágu wátu geméti le luágubei latárü ligía. Ába lagúarun lun le táubei lalúbagüle láu umálali jéreti, ába laríñagun lun.

—Dáboun balúbagüle to jamánaboun, alúbajabouñ tirésini beíbei to múaruguboun, ladúga funáaru.

¹⁹ Ába lásügüragüdünnun ánjeli ligía lalúbagüle múarugugiñe, ába lalúbajanun beíbei to múaruguboun, ába líchugunun lídoun ában ágei weíríti lun taríbichawagúniwa. (Míni lan líra, lanárime abeichúni le lúnbei liábin lúmagiñe Búngiu.) ²⁰ Ába taríbichawagún beíbei bougudi libíti ubúrugu, ába láfuridun jítaü lídaangiñe tágei chülü lúmoun líñun jafürenun gabáyu, ürüwasan kilómetro geyégua.

15

Ánjeligu jáma jagúmujoún sédü ígei

¹ Ába naríjin ábanya ouñwenbun seíni siélu, weirigüdati anígi. sédü ánjeligu jáu jagúmujoún sédü ígei, ja áubaña lagúmucha ligáñi Búngiu.

² Arijatina gíñe camá jamuga ában barána le bídiriu láu wátu geméti lídan, níñianu ja agáñeirubaliña luágu mónsturu, túma liyáwa, lúma luágu linúmerun líri, rára jáña lubádu barána le bídiriu ligía táu gidára to líchuguboun Búngiu joun. ³ Ába jerémujani lerémun Moisés le meja esériwidubei lun Búngiu, lúma lerémun Mudún, le ítaraabei.

Weíríti áni buíti sun le adúga báalibeí, Wabúreme Búngiu, Súnti Gabáfu, surúñu líña sun le badügübei, úaragua, amürü le Lurúeitebei sun néchaani.

⁴ ¿Cábasan manúfude bueí, Wabúngiute?

¿Cábasan madímurejan buíti buágu?

Amürü rügüñadibu mafígonjan, jayábinba lílana sun fulásu, ábame jájuduragun bun, ladúga arijúaali luágu buídu lan sun le badügübei.

⁵ Lárigiñeti sun cátei le, ába naríjini fulásu le sándutimaabei tídan lúban Búngiu siélu, fulásu le ní lubei lerédera Búngiu, júnren lubéneri. ⁶ Ába jáfuridun sédü ánjeligu ja jáubaña sédü ígei jagía, ñígiñe. Táufianu janáangun líno to jarúmatu, mirí, liábin jabélatin, gólu luágu janíguagu.

⁷ Ába liábin ában jádaangiñe cátaña gabágaritiña jagía, ába líchugun ában cópu gólu lun cáda ában jádaangiñe sédü ánjeligu jagía, buin líña cáda cópu láu luweirín ligáñi Búngiu le gabágaribeí lun sun dan. ⁸ Ába labuínchun fulásu le sándutimaabei láu gumúlali le ñübinbei lídaangiñe luweirigun Búngiu lúma labáfu. siñátiti lebéllurun ni ában ñíjin darí jagúmuchun sédü ígei ja jámabaña sédü ánjeligu jagía.

16

Cópu buri le lágei ligáñi Búngiu

¹ Ábati nagáambun lariñagun ában umálali jéreti joun sedú ánjeligu jagía lídaangiñe fulásu le sándutimaabei.

—Jeíba áturei cópu buri láu lanáreme ligáñi Búngiu ubouágun.

² Ába lídin furúmiñeti ánjeli, ába láturuni licópun ubouágun, ába lasálirun gumeín gáriti jawágu sun ja gawágubalin líri mónsturu, judúgua jagía lun.

³ Ába láturuni jabíaman ánjeli licópun baránajoun, ába lasáliragun barána queísi játa jiláaña, ába jóúwegun sun cátaña ja gabágaribaña lídan.

⁴ Ába láturuni jürüwan ánjeli licópun luágun buri dúna lúma líseesen dúna, ába lasáliragun jítaúme. ⁵ Ába nagáambun lariñagun láni dúna ánjeli.

—Úraguatibu láu bagúseragüdün ítara, Búngiu sándu, amürü le winwanbei lúmagiñe lubáragiñe furúmiñeti dan áni winwan amürü guetó, ⁶ ladúga jagía, aseñeigiñe dá jamúti játa profétaga jáma ja deréguabaña jóungua bun, guetóti guráguadaadibu jítaú joun, yúuti joun.

⁷ Agáambatina giñe lariñawagun lueigiñe latárü.

—Ánja Wabúreme Búngiu le Súnti Gabáfu, agúseragúdaadibu láu ísuruni lúma úraguni.

⁸ Ába láturuni jagádürün ánjeli licópun luágun wéyu, ába libíjin wéyu ubáfu lun lachúraruniña gürígia láu lísu, ⁹ ába jachúraran sùngubei. Láu sun líra, masáansiragunti jagáburi, madímurejan jagía buíti luágu Búngiu, anábaguearügü jamei Búngiu le gabáfubei jawágu ígei ja.

¹⁰ Ába láturuni jaseíngün ánjeli licópun luágun lála mónsturu, ába leréderun larúeijan lábugiñe lubúriga. Ába buri jágüragun gürígia jañeñe láu ígári. ¹¹ Ni ítara, masáansiragunti jagáburi lun jígiruni wuríbati léñaja jadúgubei, anábaguearügü jamei Búngiu le siélubei luágu jagárigu lúma jagúmeín.

¹² Ába láturuni jasísin ánjeli licópun luágun oúnwenbun dúna le Eufrátés, ába lamábeidun lun ñi lan úma lun jástúgürün urúeigu ja ñúbinbaña lueigiñe oúbaú le ñígiñe lubei labouúcha wéyu.

¹³ Ábati naríjin jáfuridun ürúwa espíritugu wuríbatiña liyúmulugugiñe dragón, liyúmulugugiñe mónsturu, lúma liyúmulugugiñe proféta le yéeei, ítara jáña espíritugu wuríbatiña jagía quei júa. ¹⁴ Espíritugu jagía máfianu ja adáagubaña miláguru, ába buri jáfuridun oúndaragúña sun urúeigu ja ubouágubaña lubá wuríbu le lánina oúnwenbun luwéyuri Búngiu le Súnti Gabáfu. ¹⁵ (“Toúnigi jumátia ladúga sódinibeí niábin quei liábin jíweruti árieibu. Gúndaabei le agágudúañubei, nuján lanáangun luágu, lun meíbugun lan surúsu luei jaríjini gürígia le mabúseerun lubei lun jaríjini luágu.” líña lariñagun Jesucrístu.) ¹⁶ Ábati jóundaraguniña urúeigu lídan fulásu le giribeí Armagedón lídan dimúrei le hebréo.

¹⁷ Ábati láturuni jasédün ánjeli licópun garábaliragun, ába láfuridun ában umálali lídaangiñe fulásu le sándutimaabei le siélubei. Lumálali Búngiu ligía, le ñúnbei luágu lála ñi, lariñaga.

—Adúgüwaali.

¹⁸ Ába ñi lan labírijaniga, ireíni, lúma wayújururu, ába lánjingichun múa láu ában járabaganáli, jéreti sügü láu sun járabaganáli le dagáalibeí lúmagiñe ñi jamá gürígia ligíbuagu ubou. ¹⁹ Ába lafanreínragun ubúrgu weíríti le Babilónia lídan ürúwa murúsun, ába buri lagúluludun ubúrgu le ubouágubei, ába larítagun Búngiu luágu ubúrgu weíríti le Babilónia lun láluluchagüdüni bínu le lánina abeichúni le loúnajabei lun lídan ligáñi. ²⁰ Sun ubóju lúma sun wúbü, ába lagúmuchagun. ²¹ Ába giñe láburujan oúnwenbun buri lúbara júya deréguati siélugiñe jawágun gürígia, jürúburiti chülü lúmoun san líburu, ába janábaguni gürígia Búngiu luágu, ladúga ában lan abeichúni janárimeti.

17

Tasadirúniwa oúnwenbun jóru

¹ Ábati liábin ában jádaangiñe sedú ánjeligu ja láubaña sedú cópu, ába lariñagun nun.

—Jigábu, narúfudaali tabeichún oúnwenbun jóru to ñúnboun ligíbuagu barána bun.

² Agánawaaña urúeigu ja ubouágubaña lídan salúfuri túma, bachárúa jagía ja ubouágubaña láu bínu le lánina tisálufurin.

³ Ába lanügünina ánjeli ligía lídoun ában fulásu mageírawati le ayáwadagubei nun láu lubáfu Sífiri Sándu, ába naríjin ában würi waríñu luágu ában mónsturu funáti, bürúwañu líña sun luwúyeri dimúrei le anábaguti Búngiu tuágu, sédüñein lichügü mónsturu le uágubei tañúura, dísi ligáanchun. ⁴ Würi tugúya, gúchu lúma funáti ticólorunbei tanáangun, liábin tuwénden, gólu, dúbü buíduburiti, lúma péra. Ñíñein ában cópu gólu tújaburugu buin láu tisálufurin lúma liwiye tadaágun. ⁵ Bürúwañu líña ában íri teréberugu láu ában aníchigu arámudaguati. Íri le teréberugubei. “Babilónia to weírriboun, jáguchu jóru lúma sun luwúyeri iwíyeni ubouágu.”

⁶ Ába nasúbudiruni luágu bacháruañoñun lan würi tugúya láu játa ja lánigu Búngiu jáma ja áfarawagúbaña lueigiñe jadímurejan luágu Jesucrístu. Dan naríjinbalin cátei le, ába laweíridun nanígi. ⁷ Ábati laráñagun ánjeli ligía nun.

—¿Cá uágu laweírída banígi? Nasúbudiragúdaali míni tan würi to bun, láu sun mónsturu le anügübarun, le sédúbei ichügü, díisi ligíañchun. ⁸ Mónsturu le baríjubei, gabágariti meja, áni guetó úaali, láu sun líra, lamúdeiruba lídaangiñe júyu le mébejabei lubáragiñe lídin lídoun lagúmujóñ lóñwen. Já aganoúbaña uboúagu, ja úabei jiri bíñíwafañu tídan líburu to lánina íbágarí lúmagiñe ladügün uboú, laweíriduba janígi dánme jaríjini mónsturu lé meja gabágaríbei áni úaali, ábaya líábin.

⁹ Níjein cátei ya joun ja gayáraabei gunfaráanda jamáni. Sédú ichügü ligía, míni lan sédú wúbü le uágubei ñun tan würi tugúya, ¹⁰ sédú méme ichügü ligía, míni lan giñe sédú urúeigu. Seíngü jádaangiñe urúeigu jagía, gumújali jarúeijan, ában jádaangiñe, larúeijaña guetó, le ában, miábíngili. Dánme líábin jagúmujóñ, larúeijaba murúsürügü dan. ¹¹ Le mónsturu lé meja gabágaríbei áni úaali guetó, ligía jawídünbei urúeigu, láu sun ligía lan ában jádaangiñe sédú, larágiñeme, ábame lídin lídoun lagúmujóñ lóñwen.

¹² Díisi gánchu le baríjubei, díisi urúeigu ja magúmeserungiñabaña arúeija, jabíjuba jabáfu urúeigu luágu ában óra úara lúma mónsturu. ¹³ Ában lábu jarítañagun urúeigu jagía, jíchugubei jabáfu lúma jarúeijan lun mónsturu. ¹⁴ Jageíndaguba lúma Jesucrístu, láfaragubaña jílagubei, ladúga Jabúreme sun abúremein ligía, Jarúeite giñe sun urúeigu, áni jagáñeiruba giñe sun lánigu ja lanúadajabaña Búngiu áni derégúdagu méme jáña lídan jafíñen luágu, úara lúma.

¹⁵ Ába giñe laráñagun ánjeli ligía nun.

—Barána le baríjubei, le igíbuagubei tañúura jóru, fulásu buri, luwúyerigu dímuñrei, lúma néchaani. ¹⁶ Áni díisi gánchu le baríjubei luágu mónsturu, le méme díisiabei urúeigu, teyéreeguduba jóru joun, ábame jígirunun fiwañu, surúsu, jeigubei túgürügü, ábame jágdunun láu wátu gemetí. ¹⁷ Rúlaali Búngiu tídoun janígi lun jadügüni le labúseerubei láu júaradun lun jedéregeroni jabáfu queísi urúeigu lun jíderaguni mónsturu daríme lagúnfulirun le laráñagubei Búngiu. ¹⁸ Würi to baríjouboun, tugúya weíríti ubúruge le agúmadirubaliña lurúeitegu uboú, le giríbei Babilónia.

18

Teíguadun Babilónia

¹ Lárígiñe sun cátei le, ába naríjin ábanya ánjeli larárirun sélúgiñe láu sarágu ubáfu, ába larúgoungadun uboú láu límirin. ² Lagúaraguati láu umálali jéreti.

—Gumúgua, gumúgua Babilónia to weíríboun, guetó jábífejaru máfianu, jarámudaguagüle sun jawúyeri espírituga wuríbatiña, jádibu dunúru wiyetiña queísi wadúbi. ³ Ladúga sun lan néchaanigu bacháruaña láu bínu le lánina tísálufurin, áni agánawaña lurúeitegu uboú túma lídan tísálufurin, alúgurajatiña buri ja uboúagubaña, risijaña lídaangiñe luwénden touseragun túngua.

⁴ Ábayati nagáambun laráñagun ábanya umálali ñúbinti siélugiñe.

—Furíjuma Babilóniagiñe, jugúya le nánigu, mafánran jumámuga lídan tíffgoun lúma lídan tabeichúniwa. ⁵ Gíbeguaali tíffgoun darí lun lachúlürün siélu, áni jarítañagaa lí Búngiu luágu luríban touserun. ⁶ Adúga jumá tun Babilónia quei tadúga joun ámu, fáyei jumouñ dóbúli lueí le tadúgübei. Rújuma ában uníñein le jéretimaati bían weiyaasu tun sügü láu le tíchugubei joun ámu. ⁷ Súfurígüda jumouñ quei méme tedéregeregun túngua lun anáanguni únguaú lúma lun agúnrinchaguni, ladúga aríñaga tan tídan tanígi. “Ñun nina ya quei ában urúei, máma nugúya ában jíñáru mámaritu, masúfurirubadina giñe.” ⁸ Ligía líábinba lubei tabeichún lídan ában meme wéyu—oúweni, íruni, ilámaü—ábame tagudún láu wátu gemetí, ladúga gabáfuti Wabúreme Búngiu le asíadirubarun.

⁹ Lurúeitegu uboú ja aganoúbaña túma lídan salúfuri lúma írisini, jayájuba, gudémegua tugúyame joun dánme jaríjini gumúlali le lánina tagudún. ¹⁰ Ábame jeréderun díse, le janúfudei lueí tabeichún, ábame jaríñagun.

—¡Fugíábu Babilónia, ubúruge le weíríbei, Babilónia ubúruge le gabáfubei, lídaanrügü murúsun óra líábin babeichun!

¹¹ Já alúgurajatiña buri ja uboúagubaña, ayájuañiña giñe, gudémegua ligía ubúruge ligía joun ladúga úaaña lan cába lan agáñjei ebégidinaü le janájabei— ¹² ebégidinaü lé buri gólu, pláta, dúbü buíduburitu, pérlas, gamísa to líno to finutu, séda, cóloru buri gúchu lúma funáti, lúma giñe sun luwúyeri fuláansu le jémeti, ílagu láuti jári léfan, fuláansu buíduburiti, brónse, gürábu, lúma dúbü miríti, ¹³ canéla, cátei lé buri jémeti, cupáli, mirra, íbíñei, bínu, aílí, fulúwaaru finutu, lúma túrígu, barútiña giñe anímaalugu ja lúntiña janájajan ílagu, mudún, bágasu, gabáyu, cárü, ásta músu, o gürígia lun jalúgurajóñ. ¹⁴ Jaríñaguba lun ubúruge ligía.

—¡Úaaruru frúta buri to semébouton búma to jínsiñeñajábouton bun sarágu, féridi báali gíñe sun irisini lúma wéndeide le búmañajabei, féridiwaali lun sun dan!

¹⁵ Jáñaja alúgurajabálin buri cátei le áni rísijaña lídan ubúruugu le, jeréderuba díse le janúfude luei labeichún, ayájuajeina, aságürjeina. ¹⁶ Ábame jariñagun.

—¡Fugiábu ubúruugu weírítí! Ítara líña meja quei ában wúri táu tadáuragun to líno fínutu túma anáanguni to colóru gúchu lúma funáti, láu tuwénden gólu, dúbü buíduburiti lúma pérta. ¹⁷ Lídan murúsun óra gumúja sarágu irisini!

Sún buri tarúne ugúnein, pasajérugu, mádulungu, jáma sun ja ñadágimeinbaña baránaja, díseti jeréderun. ¹⁸ Dánti le jaríjini lugúmulalin lágudun ubúruugu, ába jagúaragun.

—¿Cásan meja ámu ubúruugu ñíbei quei óunwenbun ubúruugu le?

¹⁹ Ába jíchaagun múa jábulugu, ayájuaja, aságürija, agúaragua.

—¡Fugiábu Babilónia lé buga weíríbei! Rísijañá yebe sun ja gagúnebaña wapóru baránaja láu lirisin, áni lídaanrügü murúsun óra gürínwagua.

²⁰ Gúnda jumá láu le asúseredubei lun Babilónia, amürü siélu, júma jugúya apóstolugu, jáma profétagu, jáma sun ja lánigu Búngiu, ladúga adúgaali Búngiu gúsei jun láu lasiadiruni.

²¹ Ábati líñúrún ában ánjeli gabáfuti ában dúbü le ítarabei quei ában mulí, ába láguruni baránajoun, ába laríñagun.

—Ítara lúba laráriragúdüniwa Babilónia, ubúruugu le weíríbei, marijíndügüyáwalime. ²² Magaambúndügüyáwalime tamúri gidára, fídu, bémerirugu, úaañame gíñe ñadágimeintiña bídan ní ca uwlyeri, magaambúnjalime gíñe lamúri dúbü le mulí bídan. ²³ Madúnraagúnjalime larúgounga lámpu bídan, magaambúndügüyáwalime areinjani le lánina maríei bídan, láu sun gabáfugúda bániña meja báni alúgurajatiña lídan sun ubou, eyéedagua báña sun néchaani láu babíñarajan.

²⁴ Daríwaali játa profétagu, jáma ja lánigu Búngiu, lúma játa sun ja áfarawagúañabaña ubouagu, daríwaali játa sun jagía lídan ubúruugu lé meja Babilónia.

19

¹ Lárígíñe cátei le, ába nagáambuni jamálali sarágu gürigia, jagúarajan.

¡Alelúya! Weírítí Wabúngiute le Súnti Gabáfu, ligía asálbarubaliña lánigu.

² Agúseragúdati láu úarani lúma ísuruni, siádi láaru óunwenbun jóru to agádeirubalin ubou láu tisálufurin, águyugúda láali jáfarawagún lánigu tuágu.

³ Ábaya jagúarajan.

—¡Alelúya! Magúmubei lamúdeirun tugúmulalin.

⁴ Játi weín-gádürü gürigia ja weírígutiña, jáma gádürü cátaña gabágaritiña jagía, ába jélemuchun chülü múaragun, judúguatiña lun Búngiu le ñünbei luágu lála, ába jariñagun.

—¡Ítaralá! ¡Alelúya!

⁵ Ábati lagaambún laríñagun ában umálali yaráfa lueígíñe lála Búngiu. Rújuma uweíríguni lun Búngiu, sun jugúya ja esériwidubalin, áni inébelá jun, weíyaaña, ñübürigíña.

Fédu siélu

⁶ Agáambayatina camá jamuga jamálali sarágu gürigia, camá lamúri sarágu dúna lúma wayújururu jéreguti, agúaraja.

¡Alelúya! Guméseeli Wabúreme Búngiu le Súnti Gabáfu agúmadija.

⁷ Gúndaagua wamá, buínwama láu ugúndani, ru wagíame uweíríguni lun, ladúga chülúja óra lun lídan jamá ában lánigu Jesucristu lúma, le gumúti.

Aráanseña quei ában adári lubá tamárieidun,

⁸ táu tanáangun líno to fínutu, jarúma, áni mirí.

Míni tan líno fínutu, íbágari le surúti, le jabágari lánigu Búngiu.

⁹ Ábati laríñagun ánjeli nun.

—Babürúja. “Gúnda jamá ja amísurajóubaña lídoun fédu le lánina lúaradun Jesucristu jáma lánigu.”

Ába laríñagun nun.

—Dimúrei buri inárúnti le laríñagun Búngiu le.

¹⁰ Ába nájuduragun ligíbugíñe ánjeli ligía, ába laríñagun nun.

—Madúgabei le, esériwiduti áu lun Búngiu quei amürü jáma bibíríña ja afálarubalin láni Jesúsu ugánu derégúdaguñu, lun Búngiu lun bájuduragun.

Ugánu le lanúgúbei Jesúsu lídoun larúgounga, ligía lébubei sun le jariñagubei profétagu.

Le aweinjabalin gabáyu jarúti

¹¹ Ábati naríjini siélu junreñu, ába lasáliragun ában gabáyu jarúti, léti aweinjabalin, Gúnfuliti lúma Inárúni, ligía líribei, ladúga láu Isuruni lagúmadija, láu giñe Isuruni lageindagua. ¹² Amírjati lágu camá ligémeri wátu, ñíñein sarágu rídi lálbulugu, ñíñein giñe ában íri búrtuwañu luágu, ligía rügüñein asúbudirei. ¹³ Anáanguni to luáguboun, feíndiwatu láu jítaü. Lerérun Búngiu líribei. ¹⁴ Jafálareiti sùdaara ja siélubaña táu jadáuragun líno to finutu, jarútu, jarúma, waríñu jagía jawágu gabáyu jarútiña. ¹⁵ Ñíñoun ában efein jamánatu liyúmulugugiñe lun láchaunguniña néchaani táu, ábame ledéraagüdüni lagúmadijan quei láu ában gürábu. Lagúseragüdúbaña quei le aribichagubarun beibeí láu lugúdi, gurágüdaleíme bínu le lánina lanárime ligáñi Búngiu joun. ¹⁶ Búrtuwañu líña íri le tuágu lanáangun lúma luágu liyáda. “Jarúeite sun urúeigu, Jabúreme sun abúremeigu.”

¹⁷ Ába naríjin ában ánjeli rára lídan wéyu, le agúaragubei láu érei joun sun dunúru ja ájamajabaña juánriñurugu.

—Jígoúgu, oúndaragua jumá lun oúnwenbun ladíneragüdün Búngiu, ¹⁸ jou jumámuga jágürügü urúeigu, gumádimatiña, jáma wügüriña ganígitiña, jágürügü gabáyu jáu sun ja aweinjabaliña, jágürügü sun jawúyeri wügüriña dándu ja jóunguatiña quei ja idámuni, dándu ñübürigiña quei weínamujaña.

¹⁹ Ábati naríjini mónsturu jáma lurúeitegu ubou jáu jánigu oúndaraguaaña lun jageíndagun lúma le waríñubei luágu gabáyu jarúti jáma lánigu. ²⁰ Ába ladaürün mónsturu úara lúma proféta yéeti lé buga adügübei miláguru ligíbugiñe mónsturu. Láu buri miláguru ligía, ayéeda láaña proféta ligía ja ígiraguagüdúbaña jóungua lun labürüdün líri mónsturu jawágu, judúga jagía tun liyáwa. Dánduti mónsturu quei proféta yéeti ligía, ába jagurún winwañu lídoun lagúnu le láubei wátu geméti lúma sùfuru. ²¹ Ja jíbiri, ába jáfarawagún táu efein to liyúmuluguboun le waríñubei luágu gabáyu, ába jaquímuledun sun dunúru buídu láu jágürügü.

20

Le mílu irúmu

¹ Lárigiñe, ába naríjin ában ánjeli larárirun siéluigiñe láu ligélen júyu le mébejabei, lúma ában oúnwenbun güringüri lújaburugu. ² Ába lárügüdüni ánjeli ligía dragón, le binádu jéwe, le Máfiabei áni Satanási, ába lagúraguni luágu mílu irúmu. ³ Ába láguruni lídoun júyu le mébejabei le ñí lubei ladáürei. Ába lichugún ában séyu luágu béna lun mayéejandügüya láaña lan néchaanigu darí lástügürün mílu irúmu. Lárigiñeme mílu irúmu ligía, lígiragüdúwaba luágu murúsun dan.

⁴ Ába naríjini jála buri ja íbjíubaña ubáfu lun jagúseragüdün, ñun jáña luágu. Aríja numútiña giñe jawáni já meja adürürúbaña íchügü lueigiñe japürichijani Lerérun Búngiu lúma lueigiñe jadímurejan luágu Jesucristu, ja májuduragunbaña lun mónsturu ni tun liyáwa, mígirun jagía lun lichugún líri luágu jerébe o luágu lan jarúna. Ába naríjin jásaarun lídaangiñe oúweni lúnya jabágaridun, ába jagúmadijan úara lúma Crístu luágu mílu irúmu. ⁵ Ánjeinti ja jíbiri jíláguaaña, másaaruntiña lídaangiñe oúweni daríme lárigiñe mílu irúmu. Niján furúmiñetibeí ásaaruni lídaangiñe oúweni. ⁶ Gúndaatiña áni lánigu Búngiu jagía ja gafánraanbaña lídan furúmiñeti ásaaruni lídaangiñe oúweni! Mabáfuti libíaman oúweni jawágu, lubáragiñe líra, fádírigubaña láni Búngiu lúma láni Crístu, ábame jagúmadijan úara lúma Crístu luágu mílu irúmu.

⁷ Dánme sügüjiali mílu irúmu ligía, ligíame lígirawagüdün Máfia lídaangiñe júyu le mébejabei, ⁸ ábame láfuridun lun layéejaniña néchaanigu lídan sun ubou. Láfuriduba ayéedaña ubáfu buri le Gog lúma Magóg, ábame loúndaraguniña jánigu, ja gíbebaña quei liságoute barána, lun wuríbu. ⁹ Ítara líña lubeíti, ába jáfuridun sùdaara jagía lídaangiñe sun ubou, ába jegéyedaguni fulásu le ñí jabei lánigu Búngiu lúma ubúru le jínsiñebei lun Búngiu, le Jerusalénbei. Ába loúnajan Búngiu wátu geméti siéluigiñe, ába láguduniña gumúgubei. ¹⁰ Máfiati le ayéedubaliña, ába lágurúniwa lídoun lagúnu le láubei wátu geméti lúma sùfuru, le ñíjin lubei jágürú mónsturu lúma proféta yéeti. Jasúfuriruba ñi weyuagu, áriebu lun sun dan.

Wísiyu ligíbugiñe oúnwenbun jalaü jarúti

¹¹ Ábati naríjin ában oúnwenbun jalaü jarúti, ñíñein Búngiu ñun luágu. Ába lagúmuchagun siélu lúma ubou ligíbugiñe, ába marijñjali lan. ¹² Ába naríjiniña jíláguaaña, weínamujaña jáma ñübürigiña rára ligíbugiñe Búngiu, ába tadárawagún líburu buri túma ábanya líburu to líburu to lánina íbágarí. Ába jagúserawagüdün jíláguaaña luágu buri cátei lé meja jadügübei, según le búrtuwañubei tidan líburu buri tugúya. ¹³ Sarátiña sun ja añáradagubaña dúnarugu, sun ja jíláguañaña, ába jásaarun lídaangiñe oúweni, ába jagúserawagüdün luágu buri cátei lé meja jadügübei. ¹⁴ Ába lágurúniwa oúweni lúma jabára jíláguaaña lídoun lagúnu le láubei wátu

geméti. Lagúnu láuti wátu geméti ligía, ligía libíamabei ouweni, ¹⁵ ñíjin jagurúa ja úabei jíri tídan líburu to lánina ibágari lun jasúfurirun ñi gumúgua dan.

21

Iséri siélu lúma iséri ubou

¹ Lárigiñe, ába layáwadagun iséri siélu lúma ában iséri ubou nun, gumúgua buga furúmiñeti siélu lúma furúmiñeti ubou áni úaali buga barána. ² Au Juan, aríja numúti ubúrgu biníwati le iséri Jerusalén, larárirun siélugiñe lúmagiñe Búngiu. Aráanseñu líña quei ában adári dáúguañu lubá tadári. ³ Ába nagáambun laríñagun ában umálali jéreti siélugiñe.

—Aríjabá, agánawati Búngiu jádan gürigia guetó. Laganouba jáma, jagíaba lánigu, Búngiu mémeba jáma lun ligía lan Jabúngiute. ⁴ Larágajabei sun jáguira, úaalíme ouweni ní ayájuni ní iruni ní igárigu, ladúga sùgúja sùn meja cátei le níjeinbei.

⁵ Ábati laríñagun Búngiu.

—Aríjabá, adúga numúti sun cátei isérimé.

Aríñagati gíñe.

—Babürüja, ladúga inárüniti dimúrei buri le, áni gayáraati lafiñerún luágu.

⁶ Lárigiñe, ába laríñagun nun.

—Súnja nadügüni sun cátei le. Áu lagúmesejabei sun cátei, áu gíñe lagúmujoúnbei, quei létüra ‘A’ lúma ‘Z’. Le mágürabuti, níchuguba lun lun látun lídaangiñe líseesen dúna le íchugubei ibágari, mafáyeijaanga luágu. ⁷ Ja ásiiragúbalin wuríbaní jerésibirubei sun le lúmbéi jabíjini quei jalágaante quei nirájüñü, áume Jabúngiute, jagíame nirájüñü. ⁸ Ánjañati ja janúfudebaña, ja mafíñebaña, ja iyéreejabúbaña, ja gáfarajadibaña, ja adáagubaña salúfuri, ja abíñarajabaña, ja ájuduragubaña joun sándu, jáma ja yéebaña, jágurúba lídoun lagúnu le sùbei láu wátu geméti lúma súfuru, le libíamabei ouweni, ligíaba jalágaante.

Iséri Jerusalén

⁹ Ábati líabin ában jádaangiñe sédú ánjeligu ja láubaña sédú cópu buin jáu sédú jagúmujoún ígei, ába laríñagun nun.

—Jigábu, narúfudaali jageíra lánigu Jesucrístu bun.

¹⁰ Ába layáwadaguagüdüni Sífiri Sándu ában wúbü nun, weíríti, íñu, ába larúfuduni ouñwenbun ubúrgu biníwati le Jerusalén nun, larárirun siélugiñe lúmagiñe Búngiu. ¹¹ Ámirijati ubúrgu ligía láu larúgounga Búngiu, ítara líña límirin quei límirin ában dübü buídumeraüti, quei dübü le jáspe, jarúgoungati quei bídiriu. ¹² Ñíñein ában barieru weíríti, íñu, láu dúusu béna geyégu láu ubúrgu ligía, ában ánjeli luágu cáda béna, lúma jíri dúusu túrúbu ladúgawagun Israél búrwúwañu luágu buri béna. ¹³ Úrwúwañein béna lueígiñe le ñígiñe lubei laboucha wéyu, úrwúwa lueígiñe nórté, úrwúwa lueígiñe sur lúma úrwúwa lueígiñe oubaü le ñígiñe lubei lálüda wéyu. ¹⁴ Barieru ligía, ligíbugaüñein dúusu dübü lidérebugaüñein, láu jíri dúusu láni Cristu apóstolugu búrwúwañu luágu.

¹⁵ Ñíñein ában mabúru gólu lúma ánjeli le adímurejabei núma lun lamísurajani ubúrgu, lubéneri, lúma lubárierun. ¹⁶ Ubúrgu ligía, ába lábu lidábuberen lúma limígifen. Ába lamísurajani ánjeli ligía ubúrgu láu lumáburu, bián-mílu bián-san kilómetros luweírín, ába lábu limígifen lúma líñun, lúma lidábuberen. ¹⁷ Lárigiñe, ába lamísurajani barieru, úrwúwa-weingádürü métros luweírín segün jamísuraagüle gürigia le layúsuruhei ánjeli ligía.

¹⁸ Láu dübü le jáspe ladügúwa barieru ligía, ubúrguti ligía, láuti gólu le tímatimaati, miríti queísí bídiriu le jarúmati. ¹⁹ Wéndegüdáwati lébu barieru ligía láu sun luwúyeri dübü buíduburiti. le furúmiñeti, láu jáspe, le libítaman, láu safíro, le lürüwan, láu ágata, le ligádürün, láu esmerálda, ²⁰ le liseingün, láu ónise, le lisisin, láu cornalína, le lisédün, láu crisólito, le liwídün, láu berilo, le linéfün, láu topásio, le lidíisin, láu crisoprása, le liúnsun, láu jasínto, léti lidúusun, láu amatísta. ²¹ Dúusugubei béna ligía, dúusu pérlas, cáda béna láu ábanrügü pérla ladügúwa. Léti úma buri láni ubúrgu ligía, láuti gólu jarúgoungati quei bídiriu.

²² Marjintina ní ában ligílisí lidan ubúrgu lídan, ladúga añajein Wabúreme Búngiu le Súnti Gabáfu lúma Jesucrístu ñi, mabúseerúnwatu ligílisí le ñi jabei. ²³ Memégeirunti ubúrgu ligía larúgounga lúmagiñe wéyu ní lúmagiñe játi, ladúga le guánarü larúgounga Búngiu rúti larúgounga lun, léti Jesucrístu, ligía lilámpunbei ubúrgu ligía. ²⁴ Jeíbugaba sun néchaanigu ja sálbawañabaña lídan lilámpun ubúrgu ligía, ábame janügüni lurútegu ubouú jaweirigun ñíjin, lun jíchuguni lun Búngiu. ²⁵ Madáurawagunbei lubéneri wéyuagu, úabei gíñe árieübu ñi. ²⁶ Lanügúba jaweirigun néchaanigu ñíjin, láu sun jarísín, ²⁷ mebelúbei ní cáta wiyeti ñíjin, ní le adügüti cátei le wuríbatí o gayéeraguati. Ja rügúbaña búrwúwañubaña íri tídan líburu to lánina ibágari to lúmaoubun Jesucrístu, jagía rügúbaña ebélura.

22

¹ Ábati larúfudun ánjeli ligía ában dúna jarúmati nun, le íchugubei ibágari, jarúgungati quei bídiri, lídaangiñe lála Búngiu lúma lála Jesucrístu láfurida. ² Níñein dúna ligía lamídaangua lémeri ubúru gu ligía, áni luágu bián louba dúna ligía ñi laweírida buri tídibu wéwe le íchugubei ibágari, le agíndubei dúusu weíyaasu lídan irúmu. Ságü játi lagíndun, léti lubána, seríwiti lun lagáranjoun joun néchaanigu. ³ Úaalíme ni cáta ñi lun lábugiñe lan líñaragun Búngiu. Níbei lála Búngiu lúma lála Jesucrístu lídan ubúru gu ligía, ábame jájuduragun lánigu lun. ⁴ Jagágibudaguba lúma Búngiu, ñíbei gíñe líri jeréberugu. ⁵ Úaalíme árieibu ñi, ja aganoúbaña ñi, memégeirunbaña ligémeri lámpu ni ligémeri wéyu, ladúga larúgungadagüdúba Wabúreme Búngiu jáu, ábame jagúmadijan sun dan.

Madíseeli liábin Jesús

⁶ Lárigiñe, ába laríñagun ánjeli ligía nun.

—Inárúnti dimúrei buri le, áni gayáraati lafiñerúniwa luágu, áni Wabúreme Búngiu méme le íchugubei dimúrei joun profétagu oúnaja láadina lun narúfuduni le lúnbei lasúseredun joun lánigu madíse.

⁷ —¡Aríja jumá! ¡Anáte madíse! líña laríñagun Jesucrístu.

¡Gúndaalá le adúgübei gásu láu ugánu le láni Búngiu le búruwañubei tídan líburu to!

⁸ Áu Juan, agáamba numúti, aríjaneí buri cátei le, áni lárigiñe naríjini lúma nagáambuni, ába nájuduragun lubádu lugúdi ánjeli le arúfudubalin nun. ⁹ Ába laríñagun nun.

—Madúgabei le, eseríwiduti lun Búngiu áu quei amúrú jáma bíbíriña ja profétagu, jáma sun ja adúgübaña gásu láu le búruwañubei tídan líburu to, lun Búngiu lun bájuduragun.

¹⁰ Aríñagati gíñe nun.

—Marámudabei láni Búngiu ugánu le búruwañubei tídan líburu to ladúga yaráfaali dan lun lagúnfulirún. ¹¹ Ígirabei le wuríbabei lun lasígirun adáagua wuríbani, le wíyebai, lun lasígirun lídan liwíye, ánjeinti le buídubei, buídumemelá, áni le wügüri le derégeguabei lúngua lun Búngiu, gúnfulimemelá.

¹² —Ánja, madíseeli niábin, líña laríñagun Jesucrístu, áni barú numuti afáyeiruañe le lúnbei níchuguni lun cáda ában según buri cátei le ladúgübei. ¹³ Áu furúmiñetibi lúma agúmujuóni, lagúmesaja sun cátei lúma lagúmujuón quei létüra 'A' lúma 'Z'.

¹⁴ Gúndaatiña ja achíbubalin jafígoun lun garícha jamá lun jeígin lídaangiñe lin tídibu wéwe le íchubei ibágari, gayára lámuga jebélurun lueígiñe lubéneri ubúru gu. ¹⁵ Ánjaña ja mafíñeradibaña luágu Jesucrístu, ja abíñarajabaña, ja adáagubaña salúfuri, ja gáfarajadibaña, ja ájuduragubaña joun sándu, jáma sun ja jínsiñejabúbaña lun eyéeraguni, jeréderuba boúgudi.

¹⁶ —Áu Jesús, oúnaja náali náni ánjeli lun lasúbudiragüdüni sún buri cátei le jóun buri tílana ligílisi. Áu linébaanfan urúei David, áu gíñe queísi warúguma to lánina bináafin.

¹⁷ Aríñagati Sífiri Sándu jáma ja lánigubaña Jesucrístu.

—Jigábu lun Jesucrístu lun basálbarun.

Le gíñe agáambubei, aríñagalá.

—Jigábu lun Jesucrístu, sálba bámuga.

Le mágürabubei, ánjein busén, ñübinlá, gurála lídaangiñe dúna le íchugubei ibágari, mafáyeijaanga luágu.

¹⁸ Sun ja agáambubalin láni Búngiu ugánu le búruwañubei tídan líburu to, wéridi numútiña lueí cátei le. le íchuguti lánwoun cátei le, lagánwoundagüdúbaña Búngiu ígei ja uágubaña labúrújoa tídan líburu to, luágu. ¹⁹ Le gíñe agídaruti som cátei lídaangiñe láni Búngiu ugánu le búruwañubei tídan líburu to, lagídarubei gíñe lufánran lídaangiñe lin tídibu wéwe le íchugubei ibágari, lúma lídaangiñe ubúru gu sándu lé buri búruwabei uágu tídan líburu to.

²⁰ Le asúbudiragüdúbalin buri cátei le, aríñagati.

—Ánja, madíseeli niábin.

Ítaralá. ¡Jigábu Wabúreme Jesús!

²¹ Binílaün Wabúreme Jesucrístu sun jugúya. Ítaralá.